

GÖBÖLYÖS N. LÁSZLÓ

A 60-as évek 45-ös fordulaton

Slágerek és történelem

© Szabad Föld Kiadó, Göbolyös N. László, 2003

Lektorálta: Vass István

Illusztrációk: MTI Fotó és Hegedűs Ákos felvételei

A borító Czakó Zsolt munkája

KIADÓI FŐSZERKESZTŐ: BUDAI HORVÁTH JÓZSEF

Nyomdai előkészítés: Szabó Károly

SZTE Egyetemi Könyvtár

J000650832

ISBN 963 8473 30 4

Minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítás, a mű bővített, illetve rövidített változata kiadásának jogát is.

A kiadó írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű, sem annak része semmiféle formában és módon nem sokszorosítható.

C 42991

SZABAD FÖLD KIADÓ

1133 BUDAPEST, VISEGRÁDI U. 116.

FELELŐS KIADÓ: SZABÓ ZOLTÁN VEZÉRIGAZGATÓ

ALFÖLDI NYOMDA RT., DEBRECEN

FELELŐS VEZETŐ: GYÖRGY GÉZA VEZÉRIGAZGATÓ

SZABAD FÖLD LAP- ÉS KÖNYVKIADÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
BUDAPEST, 2003

TARTALOM

A szerző előszava	4
1960	6
1961	26
1962	48
1963	68
Szó, szó, szó... ..	92
1964	97
1965	122
Szó, szó, szó... ..	151
1966	157
1967	185
Szó, szó, szó... ..	214
1968	220
1969	252
Slágerélet a nagyvilág maradékán	285
Slágerlisták	296
Filmográfia	317
Bibliográfia	326
Diszkográfia	332
A szerző művei, és elérhetősége	346
Névmutató	347

A szerző előszava

Egy szürke Terta magnó, amelyen kék papírba csomagolt Ozafon szalagok tekeregtek, amíg a kor, a por, a kiszáradás nem írt nyolcast beléjük; esetleg egy-két piros-zöld dobozos BASF, átlátszó, szép zöld tárcsával. Egy kellemes hangú fiatalember karácsonyi dala; egy náthásan rekedt öreg, nagyon vicces bácsi, aki néha még trombitált is; egy pincéből éneklő fickó – akinek mélységeit később én is próbáltam utánózni, nem túl sok sikerrel –; szerelmes, táncos dalok, kórusok, egy számomra akkor még totálisan érthetetlen nyelven, amelynek zengése egyszer s mindenkorra benne maradt a fülemben. Ma már a címeteket is tudom arról az első szalagról, a családi ereklyéről, amelyet még mindig őrzök: **Blue Christmas, Mack The Knife, Sixteen Tons, Anastasia, Diana.** És természetesen sikerült az előadókat is beazonosítanom: **Elvis Presley, Louis Armstrong, Tennessee Ernie Ford, Pat Boone, Paul Anka.** Ha bármelyikük megszólal, és utána nem az a dal következik, amelyiket megszoktam, furcsán, eltévedtnak érzem magam.

A 60-as évek legelejét írtuk, és kedvenc játékaim közé tartozott a lemezezés, amelyben a lemezek gombok voltak, a lemezkart ingnyakmerevítő helyettesítette. Persze már találkoztam a valódi lemezjátszóval, amelyen még 78-as fordulatszámú, diszkosznehézségű lemezek forogtak, és a család hallásérzékenységem bizonyítékaként fogta fel, hogy féltem attól a lemeztől, amely „nyávogott”, lassabban szólt, mint ahogyan kellett volna. Ha ilyet hallok, ma is kiver a veríték. E muzeális korongok számtalan költözésünk egyikének áldozatai lettek.

Volt egy Sirály világrádiónk. Nagyon tetszett rajta, hogy külön gombot kellett megnyomni a „solo” és az „orchestra” hangzáshoz: erről mégis csak az jut eszembe, hogy 62-ben apám a konyhában hallgatta rajta éjjel a chilei futball-világbajnokságot – tv-közvetítés híján, és hogy ne zavarja a családot. Az iskolában a farsangon twisteltünk, és csak akkor kaptunk intőt, amikor ezt óra alatt is megpróbáltuk.

Aztán néhány évvel később, Rómában már bekapcsolódtam a világ slágerlistáiba. Az az ország, ahol a hagyományos canzonét egyetlen új irányzat sem tudta elsöpörni a mai napig, hallatlanul nyitott volt az akkori jó angolszász zenékre. A Hit Parade című péntek déli műsor listáit folyamatosan betéve tudtam, serdülvén pedig rámozdultam a szombat délutáni Bandiera Giallára, ahol már teljesen a rock, a soul uralkodott. Nekem Lelio Luttazzi, Renzo Arbore, Gianni Boncompagni jelentették azt, amit itthon maradt társaimnak Cseke László és Komjáthy György. És hamarosan számomra **Gianni Morandi, Adriano Celentano, Milva, Rita Pavone, Johnny Dorelli, Caterina Caselli** és a többi nagy itáliai csillag mellett ugyanolyan közeli ismerőssé vált **Stevie Wonder, Otis Redding, a Procol Harum, Scott McKenzie, a Hollies, Gene Pitney, a Monkees, a Doors, Jimmy Smith, David McWilliams, Jimi Hendrix, az Aphrodite's Child, a Union Gap, Zager And Evans** (nem sorolom tovább, hiszen a könyv erről szól majd), és különös módon csak ezután jött be nekem – „valódi angol tanuláson” kezdetekor – a **Beatles, a Rolling Stones.** (Be kell vallanom: azoknak az éveknek nagyon sok sikerdalát először olasz változatban hallottam, és sokszor évekkel később találtam rá az eredetire.) És elkezdődött máig tartó lemezyűjtésem a hagyományos kislemezekkel – az első darabok között még **Charles Aznavour, Marie Laforet** is szerepelt –, s már abban volt valami báj, ahogyan forogtak a piros tetejű, mono, de akár 16-os (!) fordulatszámú lemezt is lejátszani képes zenedobozon (ilyen, sajnos, soha nem került a kezembe), és nézhettem a színes körforgást, mint a kölyökmacska a masírozó hangyákat. Megismerkedtem a „lemezevő” nevű csodával, amelybe úgy kellett „benyomni” a lemezt, mint manapság a számítógépbe a floppy-t, és ha véget ért a szám, ugyanúgy „ejektálta” is a korongot, mint a szövegszerkesztős masina. Felfedeztem a juke-box-okat, azaz a wurlitzereket, amelyek a strandokon és a bárokban, azaz a kávézóknak álltak, és 100 líráért három dalt is lejátszottak.

Kezdték a slágerlistákat gyűjteni, egy idő után már kívülről fűjtam, hogy ki melyik emblémához tartozik, és egyben „orientáció” is volt – valahol tudat alatt úgy véltem, hogy aki a gramofonos kutya (His Master's Voice), a piros mezőben félbevágott lemezt ábrázoló címkéhez (Polydor), vagy a piros-fekete (esetleg piros-zöld), forgószeles címerű céghez (Atlantic) tartozik, eleve nem lehet rossz. Jellemző módon még a huszonöt évvel később vásárolt ülgarnitúra színei láttán is a **Barclay** kék-okkersárga „meze” jutott eszembe. És vajon ki emlékszik ma már olyan kis cégekre, mint a **Deram, az IL, a Festival, a Durium** és a többiek? Legalább a matricájuk megmaradt, a lemezekkel, az egyre érdekesebb, színesebb borítókkal együtt. És jött egy nagyszerű magnó – négysávos csoda, amit még gitár-erősítőnek is lehetett használni, mert szomszédszomorítóan lehetett (volna) bömböltetni! –, meg az első kiskazettás, fekete műbőrtokos, ezüst hangszórós „vállmagnó”, amelyeknek ma is élő és lejátszható szalagjaira vettem fel „háromperces dalos” korszakom utolsó nagy eresztéseit

Tommy Roe-tól a Creedence Clearwater Revival-ig. És bár az új évtized kezdete egybeesett a váltással, amikor egyszer s mindenkorra áttértem az LP-kre, a concept albumok gyűjtésére (ráeszméltem, hogy ez a zene az 5, 10, sőt akár 45 perces darabok megszülésére is alkalmas) – hazatérésem után diákzenekarom repertoárja még eme eredeti, „tisztá forrásokból” való gyűjtéseimre épült –, és amikor végleg letettük a gitárt, addigra ez a sok dallam annyira belénk épült, hogy már a sejtek hétévenkénti cserélődésével sem tűnnek el belőlünk soha. És gyakran nevetünk a felbukkanó új slágereken, amelyekben ráismerünk húszon aluli korunk dalaira – néha csak foszlányokban, de gyakran teljes egészében, legfeljebb valami techno-borzalmat vagy dobgépet kevernek alá. És izgatottan figyeljük a 60-as évekről készülő új filmeket, mert várjuk: vajon melyik slágerrel támasztják alá a korhűséget?

Miért ez az időtlenség, amely sokkal több, mint egyszerű nosztalgia? Talán az a történelmi sajátosság is közrejátszik ebben, hogy a 60-as évtizedben minden évnek külön jelentősége volt. Nem volt mindegy, hogy 61-et vagy 62-től mondtunk, és nem is keverednek össze bennünk az események, még a kortól távolodva sem. Ellenben a 70-es évek, a maga lelassulásával, masszává alakulásával, tulajdonképpen a 80-as évek közepéig tartottak. Aztán néhány „történelmi sorsfordulós” év (88–90) után bekövetkezett a tehetetlenségi erőttől duzzadó gyorsulás, amely követhetetlen káosszá tette a világot, amikor az évtized elejét a végétől szinte semmi nem különbözteti meg – a legfeljebb a már fokozhatatlannak hitt média-padlógáz érzékelhetetlen fokozása. De az is lehet, hogy a titok csak abban áll, hogy 30–40 évvel ezelőtt még ünnep volt, ha a popzene megszólalt – manapság pedig már nem lehet előle elmenekülni, mégsem marad meg belőle szinte semmi? Akkor még nem voltak monstruózus áruházak, futószalagon dobált lemezek, tömegprodukcióna átváltott agyú eladók, akiknek teljesen mindegy, hogy kit és mit adnak el. Akkor a lemezbolt ugyanolyan kultuszhely volt, mint egy könyves kuckó vagy egy klub. Manapság aligha lehetne elképzelni, hogy valaki bemegy egy boltba, kér egy lemezt, és az eladó „utánanézi” a számára ismeretlen bandának, mert lát benne fantáziát. (Lásd még **Brian Epstein** esetét...) És meg is volt mindannyiunknak a kedvenc lemezboltja (Czeplédy úr, Múzeum körút, vagy nekem, a szerencsés fiának, a római Trastevere Standa áruháza, esetleg az Alexanterinkatu Helsinkiben), és magnós klubja, haveri társasága, (hadd említsem meg a sokak közül a néhai dr. Nagy Andrást, Kálmos Lászlót, Kardos Józsefet, Prielszky Pált, Kruzslicz Józsefet, Csiszár Lászlót, azaz Csülököt, és Böszmét, vagyis Böszörményi Gergelyt), ahol minden közös összefüggés a reveláció erejével hatott, és egy-egy remekül megszólaló felvétel többet ért, mint manapság egy szuper sportcipő vagy bomber dzseki. Talán a kislemezek voltak a mi „lyukas zászlóink”, és a tűz perzselése helyett híven őriztük a történelem porát, amelyet a legillatosabb antisztatikus kendő sem tud kimosni a zene évgyűrűi közül. És hányan lehetünk még, akiknek fiókjában, a kamaszévek szerelmes levelei között ott lapul az első akkordfüzet, a hallás után „leszedett” dalokkal, amelyek felcsendülésekor ma is a legszívesebben beindulna a kezünk a pengetővel. És talán megvannak még azok a füzetek is, amelyekbe beragasztottuk a színes külföldi lapokból kimásolt fotókat – 10 forintért lehetett őket kapni a trafikokban –, a műanyagkatonák, a mentol ízű gyerekcsipkák és a képes gombfocik között.

Régóta foglalkoztatott a gondolat, hogy egyszer írok egy könyvet, amelyben életemnek e talán legizgalmasabb korszakát elmesélem kedvenc dalaimon keresztül, mindeddig azonban nem tudtam, hogyan fogjak hozzá. És most, mielőtt végleg a felidézhetetlen messzeségbe kerülne az az idő, amikor még lejátszhatjuk a kedves, barázdás-karcos, könnyen porosodó, sok helyváltoztatást és házibulit megélt kislemezeket, úgy érzem, meg kell ragadnom e lehetőséget, hogy – sok-sok nemzedéktársammal együtt – kívülről-belülről átmoszuk haláljóratainkat és lelünkkel azzal a több ezer dallal, amely a slágerlistákat ostromolta.

A slágerlista persze – akár reális adatokon alapszik, akár „manipulált”, akárcsak a különböző zenei és filmdíjak – nem mindig tükrözi az örökzöld mezők értékrendjét. Hosszú azoknak a számoknak a sora, amelyek ugyan soha nem voltak number one-k (éppen „túlkínálat” volt, vagy csak „megkésve” reagált rá a közönség), mégis, az utókorban sokkal jobban megmaradtak, mint az olyanok, amelyek esetleg egy hétre az élre ugrottak, aztán el is tűntek a feledés homályában. Alapunk az 1960. január 1. és 1969. december 31. közötti, egyesített brit lista, de természetesen áttekintünk Amerikába és a kontinensre is, hogy a nagy Beat-Bábelben mindenki megtalálja régi ismerősét, és soha többé ne váljanak el egymástól.

Göbolyös N(émeth) László

1960

Új évtized – globális földindulással

HISTÓRIA

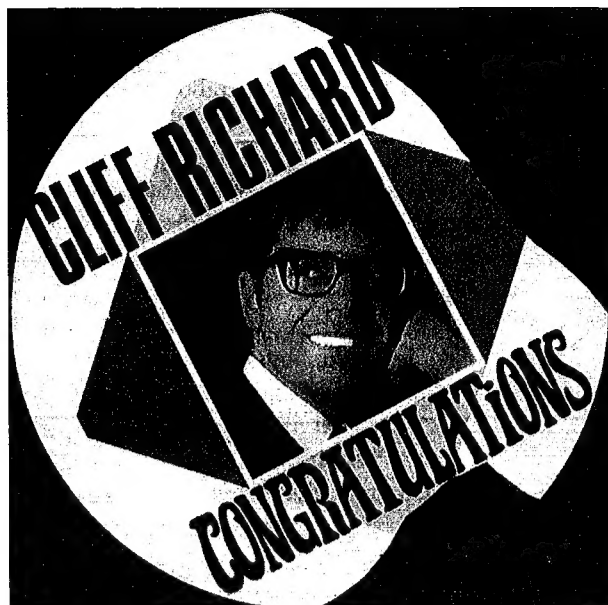
A 60-as évek úgy kezdődtek, hogy Európa, majd Ázsia után át kellett rajzolni Afrika térképét is: tetőzött a II. világháború idején beindult erjedés, végleg felbomlott a hajdan szinte az egész világot átérő brit gyarmatbirodalom, és az egykori kolóniákat – néhány kivétellel – már csak a Commonwealth, a Nemzetközösség kötötte a koronához. De miközben a nagy, egységes „foltok” sokszínűvé váltak az Atlaszon, erősödtek a legkülönbébb szövetségi rendszerek, és – ahogyan manapság emlegetik – az „óintegrációs törekvések” katonai, politikai és gazdasági téren egyaránt. 1949 óta létezett az Észak-Atlanti Szerződés Szervezete, a NATO az Egyesült Államok vezetésével (gyakorlatilag a nyugati háborús győztesek, és 1954 óta az NSZK), a kelet-európai Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST, nyugati rövidítéssel: COMECON), a Szovjetunióval és az egykori felszabadított területekkel (csupa vesztes ország!). 1955-ben ez utóbbiak hozták létre a Varsói Szerződést, 1957-ben pedig hét nyugat-európai ország megkötötte a Római Szerződést, a Közös Piac alapját. A fejlett országok kialakították tehát a „kétpólusú világot”, amely egészen az 1989–90-es évek fordulójáig, azaz a kelet-európai rendszerváltásokig, majd a Szovjetunió felbomlásáig fennállt. Az egykori gyarmatokból pedig „fejlődő országok”, illetve „harmadik világ” lett, amelynek vezetésére a közel egymilliárd lakosú Kína pályázott. Bár a III. világháború csak a rémképekben és a propagandaszólamokban öltött testet, a „hidegháború” teljes erővel tombolt.

Több felszabadult afrikai és közel-keleti országban rögtön polgárháborúk törtek ki, az első neves áldozat Patrice Lumumba (belga)-kongói miniszterelnök volt. A fehér kisebbség által uralt Dél-Afrikai Unióban viszont tovább szilárdult az apartheid, a faji alapú törvénykezés (1948-ban hozták az első nyíltan rasszista törvényt), és bebörtönözték a fekete Afrikai Nemzeti Kongresszus (ANC) egyik történelmi vezetőjét, Nelson Mandelát.

Franciaországtól is fokozatosan szakadtak el a fekete afrikai gyarmatok, Szenegáltól Csádig, de Algériában, ahol a legtöbb francia telepes élt, még elkecseregelt harcok folytak, immár hatodik éve. Ez a franciáknak a nagy világégés után már a második hosszú gyarmati háborúja volt, amely 1954-ben, szinte rögtön a kínos vereséggel végződött indokínai után kezdődött. (Ennek hatására írta a francia irodalom és zene fenegyereke, Boris Vian Le déserteur című dalát, amelyet a szerző mellett Yves Montand adott elő.) Az 1958-ban a nyugállományból visszahívott nemzeti hős, Charles De Gaulle tábornok, a francia V. Köztársaság megalapítója, aki kezdetben maga is „Francia Algéria” fenntartását hangsúlyozta, immár hajlott a tárgyalásos rendezésre és a Mahreb-ország függetlenségének megadására. A világ egykori újrafelosztói közül immár csak Portugália tartotta erősen négy „birtokát” a fekete kontinensen még másfél évtizedig, e gyarmatok felszabadulásához a portugál katonatisztek által vezetett 1974-es „szekfűk forradalma” kellett. Mao Ce-tung népi Kínája viszont, amely a Tajvanra menekült „köztársaságokkal” szemben próbálta kivívni nemzetközi elismerését, odahaza az utópisztikus, gazdasági „nagy ugrást” erőltette. (Ennek egyik szélsőséges példája volt a háztáji acéltermelés, a „népi kohók” ötlete) Az ázsiai óriás bekebelezte Tibetet, száműzetésbe kényszerítve a XIV. Dalai Lámát, aki Indiába menekült.

Az Indiához közeli Ceylon, azaz Srí Lanka szigetén a világtörténelemben első ízben nő lett egy ország miniszterelnöke: Sirimavo Bandaranaike egy évvel korábban meggyilkolt férje örökségét vette át.

Cliff Richard

1960

7

Némiképp meglepő, hogy egy olyan országban történt ez meg, ahol a vallási és társadalmi hagyományok miatt a nőket sokszor ma is másodrendű állampolgároknak tekintik.

Január 1-jén, a Közös Piacból kirekesztett nyugat-európai országok – Ausztria, Dánia, Nagy-Britannia, Norvégia, Portugália, Svájc és Svédország – megalakították az EFTÁ-t, az Európai Szabadkereskedelmi Társulást, amelynek korántsem lett olyan befolyása az Öreg Földréssz fejlődésére, mint a Római Szerződésnek.

Januárban az Egyesült Államokban vízre bocsájtották az első atom-tengeralattjárót. Szintén e hónap eseménye, hogy a svájci Jacques Piccard több mint tízezer méter mélyre lehatolt a legmélyebb csendes-óceáni árokba, a Marianába. (Az ő fia került meg 1999 tavaszán – az angol Brian Jones-szal közösen – először a Földet hőléggallonon.)

Februárban Franciaország a Szaharában végrehajtotta első kísérleti atomrobbantását, ezzel is erősítve önálló hatalmi törekvéseit. Így az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és a Szovjetunió után négyre nőtt az atomfegyverrel rendelkező országok száma. A marokkói Agadir környékét iszonyú földrengés rázta meg: 12 500 ember vesztette életét a természeti katasztrófában.

Március 21-én zajlott le az akkor már 12 éve faji alapokra épült törvényeket alkalmazó Dél-Afrikai Unió történetének egyik legvéresebb tüntetése Sharpeville-ben. A rendőrség belelőtt a felvonuló fekete tömegbe, a vérengzés 67 halálos áldozatot követelt.

Áprilisban Kubában államosították a szigetországban legnagyobb befolyással bíró tröszt, az amerikai United Fruit Company összes érdekeltiségét. Szovjet hírszerző források szerint éveken át ez a cég állt a legtöbb közép-amerikai „banánköztársaságban” lezajlott puccs mögött. Közben Fidel Castro 200 önkéntes „internacionalistát” küldött Belga-Kongóba a kormányerők megsegítésére. Ettől kezdve húsz éven keresztül szinte valamennyi afrikai fegyveres konfliktusban, gyarmati felszabadító harcban és polgárháborúban ott voltak a kubai katonák – természetesen mindig a baloldali erők oldalán. Járt a kis hazánkban az angolai háború idején a vicc: Angola himnusza a La Paloma lett – azaz „Midőn Havannában hajóra szálltam én...”

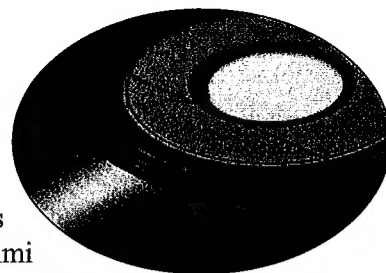
Májust többszörös történelmi fintor tette emlékeztetéssé: 1-jén a Szovjetunió felett lelőtték az amerikai U2-es kémrepülő, s elfogták Gary Powers kapitányt, akit később, mint „bűnbánót” mutattak be a világsajtónak. Bár az incidens miatt elmaradt a május 5-ére Párizsba tervezett Hruscsov–Eisenhower csúcs – mivel az amerikai elnök nem volt hajlandó bocsánatot kérni a szovjet vezetőtől –, az ügy mégis kapóra jött Moszkvának. Powers-ért cserébe ugyanis az amerikai hatóságok szabadon engedték az USA-ban szintén kémkedésért letartóztatott Rudolf Abel ezredest. Az „évszázad kémjének” nevezett szovjet hírszerző előzőleg az SS-be beépülve másfél évtizeden át folytatta tevékenységét a náci Németországban (kétszer kétrészes szovjet film készült róla a 60-as évek végén: Pajzs és kard, valamint Berlinből jelentkezem címmel), majd a II. világháború befejezése után átdobták az Egyesült Államokba. Itt azon bukott le, hogy – miután hivatalosan „zenetanárként” működött – megjavított egy liftet a lakóházukban. A CIA vezetői mondták is a „trnajakcióra” némi öngúnnyal: „Egy profi zsenit cseréltünk ki egy amatőrre”.

Ugyanebben a hónapban, tizenöt évvel a háború befejezése és Japán kapitulációja után Washington és Tokió együttműködési és biztonsági szerződést kötött. Ennek értelmében tarthatta ellenőrzése alatt az Egyesült Államok az okinawai támaszpontot, amely a japán békemozgalom szemében az egyik legfőbb szálka volt több mint tíz éven át. Feltételezték ugyanis, hogy az amerikai haditengerészet bázisán atomfegyvereket is tárolnak, és ez – Hiroshima és Nagaszaki óta – ellentétes volt a japán alkotmánnyal.

Júniusban a Belga-Kongóban, a későbbi Zaire-ban, kitört a polgárháború, miután Katanga tartomány vezetői bejelentették elszakadási törekvéseiket. A harcok során rabolták el és ölték meg Patrice Lumumba miniszterelnököt.

Júliusban lelőtték egy újabb amerikai felderítőgépet a Szovjetunió felett. Az RB 47-es esetének korántsem lett olyan nemzetközi visszhangja, mint az U2-es ügynek.

Október az ENSZ-közgyűlés jegyében zajlott a nagypolitikában: 3-án szólalt fel – az 1956-os események óta először – Kádár János, az MSZMP első titkára; 13-án pedig arra a nevezetes eseményre került sor, amikor Nyikita Hruscsov, miután beszéde nem aratott különösebb tetszést, levette a cipőjét és az-

zal verte a szónoki asztalt. A világ szinte valamennyi tv-csatornája ezzel a nem mindennapi jelenettel vezette be aznapi híradóját, és a szovjet pártvezető harcias fellépése számos későbbi dokumentumfilmbe is bekerült.

Október 17-én súlyos légi szerencsétlenség történt Amerikában. New York felett összeütközött két repülőgép, a katasztrófának 128 halálos áldozata volt.

Novemberben az Egyesült Államokban első ízben döntött el egy televíziós vita – és soha nem látott általános média-manipuláció – elnökválasztási kampányt, a demokratapárti John F. Kennedy és a republikánus alelnök, Richard M. Nixon között – az előbbi javára. Kennedy sármja legyőzte a felkészült, tapasztalt, ám a nézők által „unalmasnak” tartott Nixont, aki végül 1968-ban mégis elnök lett – „jobb híján”. JFK személyében első ízben került be az amerikai történelem során ír származású, római katolikus vallású elnök a Fehér Házba. Egyben ez volt az addigi legkisebb különbségű elnökválasztási győzelem az Államokban: alig 0,1 százalékkal előzte meg a nyertes a vesztes. Kennedy a maga 43 évével minden idők legfiatalabb amerikai elnöke lett. És hogy rögtön témánkhoz is kapcsolódjunk: „Jack” egyik legnevesebb támogatója – és a beiktatási ceremónia sztárja – **Frank Sinatra** volt, akinek (egyáltalán nem melleleg) bejárása volt a chicagói Cosa Nostra fejéhez, Salvatore „Sam” Giancanához és a szintén nagy tekintélyű „keresztapához”, Lucky Lucianóhoz.

Decemberben Dél-Vietnamban megalakult a Nemzeti Felszabadítási Front, azaz a Vietkong, amely élére állt az amerikai rendszer ellen és az ország újraegyesítéséért vívott harcnak. Az USA egyelőre még nem avatkozott be fegyveresen, csupán 900 katonai tanácsadóval támogatták a Diem-rezsimet.

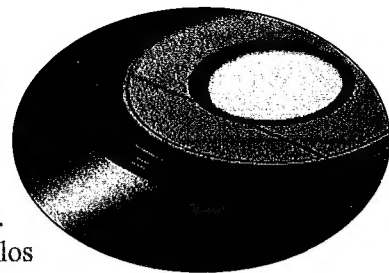
A Szovjetunióban teljes erővel folyt az 1956-ban megindult „desztalinizáció” – legalábbis ami a generalisszimusz egykori bizalmi embereinek félreállítását illeti (Molotov, Malenkov, Bulganyin). Magyarországon lezárták az 56-os pereket, megkezdődött a Kádár-rendszer konszolidációja. Olaszországban késülő újfasizta puccsot lepleztek le, az ügy a szélsőjobboldallal paktáló Tambroni kormányfő bukását eredményezte. Törökországban azonban sikerült a katonai hatalomátvétel.

Az NDK-ban a keményvonalas Walter Ulbricht kezébe került a pártvezetői tisztség után az államfői pozíció is, miután elhunyt az államalapítónak tekintett Wilhelm Pieck.

FILM

A moziban világsikert aratott Federico Fellini Édes élete, amelyből nemcsak a nevezetes szökőkútbeli fürdés vált híressé („Vieni, Marcello...” – sutogta-búgta Marcello Mastroianninak Anita Ekberg), hanem sajnós a filmbeli fotós hiéna, Paparazzo neve is. Michelangelo Antonioni a felső polgári középosztály lelki elidegenedéséről készített életkedvűző filmet, szintén Mastroiannival és Monica Vittivel (Az éjszaka); Luchino Visconti, az olasz báró pedig megcsinálta utolsó neorealista filmjét, a Rocco és fivéreit, Alain Delonnal és Annie Girardot-val. Bemutatták a horrorok horrorát, Alfred Hitchcock Psycho-ját; új utakat mutatott a westernben a Kurosava Akirát utánzó John Sturges a Hét mesterlövővel; míg a „Szenszei”-nek nevezett japán művész a Jojimbóval (A testőrrel) az olasz western ihlette meg (Sergio Leone: Maréknyi dollárért). Otto Preminger Exodusa – Paul Newmannel a főszerepben – zenéje által vált világhírűvé még ott is, ahol a filmet nem mutatták be. **Ernest Gold** Oscar- és Grammy-díjas dalának legnagyobb szerűbb előadója **Edith Piaf** volt.

Stanley Kubrick Spartacusa – Kirk Douglas-szel a címszerepben, mellette pedig olyan világsztárokkal, mint Charles Laughton, Sir Laurence Olivier, Tony Curtis, Jean Simmons – újabb remekművel gazdagította az ókori témájú szuperfilmek hosszú sorát, és túl is nőtt azokon. Jean-Luc Godard a Kifulladásigban megalkotta a francia újhullám egyik alapművét és világsztárrá tette Jean-Paul Belmondót; miközben bemutatták Gérard Philipe utolsó filmjét, a Veszedelmes viszonyokat – a bemutatót azonban a csodálatos tehetségű színészbálvány már nem érthette meg. A nonszensz humor filmes poénsorozata lett a Raymond Queneau regénye alapján készült Zazie a Metróban. Angliában a cseh származású Karel Reisz a Szombat este, vasárnap reggel című munkástémájú filmjével adott lendületet a free cinema irányzatának. A klasszikus burleszk nagy komikusai már meghaltak vagy visszavonultak, egyedül Groucho Marx maradt meg tv-sztárnak, az évtized végéig önálló show-műsora volt. (Samuel Beckett-nek sem sikerült nagy terve, hogy

kimozdítsa magányából, és újra kamera elé állítsa a végsőkig megkeseredett, a hangosfilm által tönkretett Buster Keatont.) Eljött viszont a szuperripacsok ideje: berobbant a hebrencs, folyamatosan fontoskodó francia Louis de Funes, milliók rekeszizmait tette próbára a megszállhatatlan alakban megjelenő Peter Sellers, a leginkább vörös kandúrra emlékeztető Terry-Thomas, és a kétbalkezes Norman Wisdom, azaz Pitkin.

John Huston elkészítette a filmtörténet talán legbaljósabb filmjét, a Kallódó embereket, amelyben a főszereplőket valóságos átok sújtotta: Clark Gable a forgatás után néhány nappal szívrohamban meghalt, Marilyn Monroe két, Montgomery Clift pedig öt évvel később távozott el fiatalon, gyanús körülmények között. Megszületett a new york-i független filmiskola John Cassavetes New York árnnyai és Lionel Rogosin Iszákosok utcája című „féldokumentarista” filmjeivel.

Soha nem látott Oscar-özön fogadta minden idők egyik legmonumentálisabb filmjét, a Ben Hurt. William Wyler három és fél órás alkotását (a címszerepben Charlton Hestonnal) 11 aranyszoborral jutalmazták (ezt a rekordot csak 1998-ban egalizálja a Titanic). Magyar vonatkozása is van a negyven év után mindmáig lenyűgöző filmnek: a híres kocsiverseny-jelenetet Marton Endre rendezte, a zeneszerző pedig **Rózsa Miklós** volt.

A művészvilág újabb sötét krímije: műtét közben, állítólag orvosi műhiba következtében halt meg Rómában a neves operaénekes filmsztár, **Mario Lanza** (Halászegény frakkban, A nagy Caruso). Egyes pletykák szerint a nápolyi camorra tette el láb alól, mert nem volt hajlandó alvilági üzletekben részt vállalni.

Ebben az évben honosodott meg Nyugat-Európában a „drive-in”, az autósmozi, amely Amerikában az 50-es években éppúgy hozzá tartozott az ifjúság felszabadításához, mint a rock and roll. A csatahajónyi Cadillac-ek, Buick-ok, Oldsmobile-ok után az Opelek, a légpárnás Citroënek – és a nevezetes 2 CV-k –, sőt, az ugyancsak szűk olasz kis Fiatok, a Cinquecentók is mozigazdává és szerelmi fészkekké váltak.

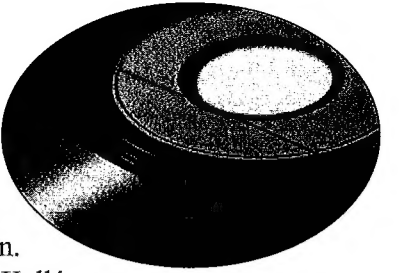
IRODALOM

A világirodalom elvesztette két nagy alakját: Albert Camus, 1957 Nobel-díjasa, az egzisztencialista irodalom és filozófia megalapozójának egyike, a Közöny, a Pestis, a Lázadó ember szerzője autóbalesetben halt meg. Ugyancsak eltávozott a Nobel-díj 1958-as kitüntetettje, Borisz Paszternak, akinek a szovjet hatóságok nem engedték átvenni a „rendszerellenesnek” minősített Dr. Zsivagóért kapott stockholmi elismerést. 1960-ban a francia Saint-John Perse költői munkásságát értékelte a legnagyobbra a Svéd Királyi Akadémia. A színház világában revelációként hatott a román származású Eugene Ionesco Rinocéroszok című darabja, amelyben a XX. századi történelem ismeretében az emberek tömeges metamorfózisa nem is olyan abszurd. A mindennapok politikájának mélylélektanát ragadta meg Jean-Paul Sartre az Altona foglyaiban. John Updike a Nyúlclipőben megteremtette halhatatlan tébláboló figuráját. Allen Ginsberg megírta a XX. század egyik legcsodálatosabb siratóját, a Kaddist, Pablo Neruda Hősenekében a kubai forradalmat dicsőítette. Szenegál legnagyobb költője, Leopold Sédar Senghor pedig szabad hazája első államfője lett.

SPORT

Rómában nyári olimpiát rendeztek, és a legnagyobb szenzációt három fekete bőrű sportoló jelentette. Az etióp Abebe Bikila mezítláb futva nyerte a maratoni távot; a női sprinterek között Wilma Rudolph, a gyermekparalízisét legyőző „fekete gazella” utasította maga mögé a világot (három aranyérmét is nyert); egy 18 éves amerikai bokszo, Cassius Clay – azaz a későbbi Muhammad Ali – pedig félnehézsúlyban diadalmaskodott. De nem kisebb dicsőség jutott Gerevich Aladárnak, a legendás magyar kardvívónak, aki ötvenévesen, hatodik olimpiáján is aranyérmét tudott szerezni – ezúttal csapatban. Az egyéni küzdelmek elsősége is magyar kardozónak, Kárpáti Rudolfnak jutott. Ugyancsak magyar sikert hozott a kenu egyes 1000 méteres száma, amelyet a harmadik olimpiáján résztvevő Parti János nyert meg. A nyugatnémet Armin Hary, aki elsőként futotta a 100 métert 10 másodperc alatt, Rómában is megverte a tengerentúliakat, akárcsak, nem kis meglepetésre, az olasz Livio Berrutti 200-on. A tornászok között a szovjet Larisza Latinyina megőrizte melbourne-i trónját, három újabb aranyéremmel tért haza.

Az Egyesült Államok-beli Squaw Valley-ben februárban megrendezett téli olimpia legnagyobb

meglepetését az Egyesült Államok jégkorong-csapata okozta azzal, hogy megelőzte az alaposan megfiatalított kanadai és szovjet válogatottakat.

Labdarúgásban az első ízben megrendezett, Henry Delaunay-ról elnevezett Európai Nemzetek Kupáját a Jasinnal, Nettoval, Metrevelivel felálló Szovjetunió nyerte. A 18 éven aluliak kontinens-vetélkedőjén viszont magyar siker született: a győztesek soraiban ott találjuk Mészöly Kálmánt és Farkas Jánost. A Bajnokcsapatok Európa Kupájában immár ötödször nyert megszakítás nélkül a Real Madrid, a glasgow-i Real-Eintracht Frankfurt döntőben (7-3) Puskás Ferenc négy gólt lőtt. Csapatátársa volt két korábbi aranylabdás: Alfredo Di Stefano (1957, 1959) és Raymond Kopa (1958).

A France Football 1960-as Aranylabdáját viszont a Barcelona 25 éves karmestere, Luisito Suárez nyerte. A katalánok abban az évben a Vásárvárosok Kupáját – az UEFA-kupa elődjét – vihették haza. A csapat csatársorában három magyar is játszott: Czibor Zoltán és Kocsis Sándor, az Aranycsapat tagjai, akik 1956 után távoztak Magyarországról, valamint Kubala László, a világ egyetlen olyan játékosa, aki három ország (Csehszlovákia, Magyarország, Spanyolország) válogatottjában is szerepelt.

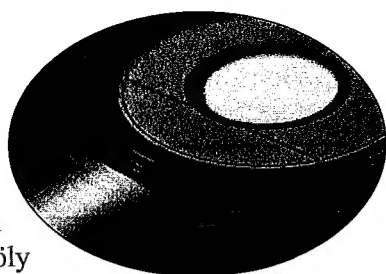
POP-ROCK

Gyászolt a rock-zene: alig 14 hónappal **Buddy Holly**, **Richie Valens** és **Big Bopper Richardson** repülőszerencsétlensége után, húsvét vasárnapján **Eddie Cochran** szenvedett halálos autóbalesetet. Minden idők legnagyobb gitárzenekarának, a **Shadows**-nak két tagja szintén csaknem az országúton végezte be életét, de ők megúszták kisebb sérülésekkel. Történtek örömteli események is a műfajban. **Elvis Presley** – őrmesterként – leszerelt a katonaságtól, hazatért NSZK-beli szolgálatából, és ismét a toplisták élére került. (Az obsit után csaknem negyven évvel egy német családfakutató kiderítette, hogy **Elvis** famíliája Németországból vándorolt ki Amerikába a XVIII. században, és sikerült is neki összehozni a két „ágot” egy rokoni találkozóra.) Angliában **Cliff Richard** és **Adam Faith** sikere azért némiképp elhomályosította a **Királyét**, aki márciusban hazafelé leszállt egy skóciai katonai támaszponton. Ez volt az egyetlen eset, hogy **Elvis** a szigetország földjére lépett, koncertet ott soha nem adott.

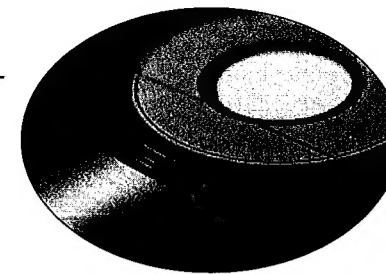
Közben az amerikai kongresszusban Emanuel Celler new york-i képviselő úgy vélekedett, hogy a lemezcégek a rock and roll népszerűségét a rádióállomások folyamatos megvesztegetésével biztosítják, és 1000 dolláros pénzbüntetés kiszabását javasolta mindenkire, aki ilyesmire vetemedik. Nem is sejtette a derék honatya, hogy a közízlés eme manipulációja milyen félelmetes méreteket ölt majd a következő évtizedekben. Ezek a politikusi dörgedelmek azonban nem akadályozták meg az újabb és újabb divatőrületek kitörését. Akiknek már a rock and roll is botrányos volt (mint ismert, a „kidobós” vagy a „férfilábak között áthúzott nő” figurájával való próbálkozás nálunk például iskolai kicsapást vont maga után), azok még jobban kapkodhatták a levegőt a minden tagunkat kicsavaró tviszt megjelenések. Ráadásul ennek a táncnak a rokival szemben megvolt az az előnye, hogy egyedül is lehetett „tekerni”.

Az Atlanti-óceánon innen akkor még kevesen tudták, hogy Detroitban egy kiszolgált bunyós és autógyári munkás, bizonyos **Berry Gordy jr.** a **Miracles** együttes kislemezeivel elindítja a funky évtizedes sikerszériáját, és világsztárok tucatjait zúdítja a világra – egészen **Michael Jacksonig**. Mint ahogyan arról is kevesen értesültek akkortájt, hogy egy fiatal liverpool-i banda – a **Beatles** – éppen 6-8 órás koncerteken gyötrődik Hamburg kupinegyedének egyik rosszhírű csehőjében, az **Indra** klubban, miközben szülővárosukban, a **Cavern** jazz klubban engedélyezték rock and roll-együttesek „alkalomszerű” fellépését.

Az Elbától keletre – így Magyarországon is – egyelőre még „dzsessznek” nevezték a rock and rollt, időnként a tánczenét is (egyaránt eképpen szerepel még az 1964-es, Ábel Péter szerkesztette magyar filmlexikonban **Frank Sinatra** és **Elvis Presley**), és a tánciskolákban még a hagyományos társastáncokat oktatták. A füleknél-lelkeknek szánt „vérfrissítő” muníciót a luxemburgi rádió, valamint a müncheni Szabad Európa szolgáltatta – ez utóbbiban Ekecs Géza, közismertebb nevén **Cseke László** 1958 óta működő műsorával, a **Teenager Party**-val. Magyarországon csak 1965-ben indul meg az első, államilag engedélyezett rádióműsor, a **Tánczenei Koktél**, **Komjáthy György** „lemezlovaskodásával”, amikor már megjelennek az első magyar nyelvű beat-kislemezek is. Arról még szó sem lehetett, hogy legálisan forgalmazzanak

nyugati lemezeket, de azért már alakulgattak azok a „csatornák” (diplomata, külkereskedők, zenészek), amelyekén vámmentesen jutottak be Hegyeshalomnál a kincseket érő korongok.

HAVI SLÁGERLISTÁK

JANUÁR

Listavezetők:

What Do You Want To Make Those Eyes At Me For (Emile Ford): 4 hét
Starry Eyed (Michael Hollyday): 1 hét

Emile Ford

A bahamai születésű **Emile Ford** (1937. október 16.) dala már 1959 decemberében felkerült a brit listák élére. Ő volt az első fekete bőrű férfi, aki Angliában lett sikeres. A nők előbb kivívták ezt az egyenjogúságot, mert előbb a rhythm and blues-t játszó, zongorista **Winifred Atwell**, majd **Shirley Bassey** is trónra léphetett. Megjelenése egyben egy, azóta sem megismétlődő jelenséghez kötődik: megosztotta az első helyet **Adam Faith** **What Do You Want** című dalával. **Ford** slágere a maga lírájával „bűjtött karácsonyi dal” volt, és mint ilyen, remekül időzített. Az énekes 60-ban a **Slow Boat To China** című dalával is eljutott a harmadik helyig, majd jött a **Couting Teardrops** sikere, de ezt követően már nem tudta magát felküzdeni a legelsők közé.

Michael Holliday

Michael Hollyday-nek ellenben ez a dala volt utolsó number one-ja. Az első liverpool-i énekes, aki kétszer is felkerült a lista élére. Szerelmes dalai között szerepelt az „I'll Always Be In Love With You” (amely egy kissé hasonlít **Whitney Houstonra**, meg a „Több, mint testőr”-ben elhangzóhoz). Földije, a **Beatles**-ek sikerét már nem érte meg, és egy túlsó világban volt már akkor is, amikor egy másik „liverpudli” csapat, a **Gerry And The Pacemakers** is beállította a rekordját.

Krónika

► **Eddie Cochran** januárban vette fel sorsszerű dalát, a **Three Steps To Heaven**-t **Buddy Holly** egykori zenészeivel, a **Crickets** tagjaival. Ezt követően angliai turnéja során – **Gene Vincent**-tel és **Billy Fury**-vel együtt – fellépett a brit tv **Boy Meets Girl** című műsorában.

► **Sam Cooke** szerződést írt alá az **RCA** céggel, legnagyobb sikerei itt jelentek meg.

FEBRUÁR

Listavezető:

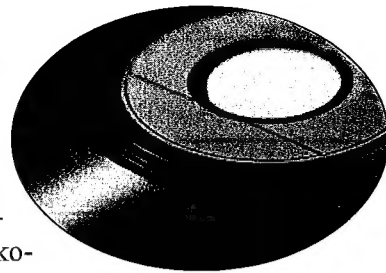
Why (Anthony Newley): 4 hét

Anthony Newley

Anthony Newley gyerekszínészként kezdte pályáját, és éppen egy zenés film, az **Idle In Parade** hozta meg első énekesi sikerét. A **Why** egy **Frankie Avalon**-dal feldolgozása volt. Zenész pályafutása nem tartott sokáig – bár áprilisban a híres musicalszerző **Lionel Bart** (Oliver) által írt **Do You Mind** lett a brit toplisták történetének 100. number one-ja –, de a 60-as években ünnepezt tv-sztár volt. Ő játszotta a fent említett musical komisz kölykét, **Artful Dodgert**, akit később olyan kiscsillag is megformált, mint a „született rosszgyerek” **Jack Wild**, majd a szerepkörén alaposan túlnőtt **Phil Collins**. Nem véletlen, hogy **Newley** e világból választotta ki feleségét is, **Joan Collins**-t. Peter Ustinov, a **Quo Vadis** Nerója, az UNIOCEF nagykövete is szerepet ajánlott neki az **Oda-vissza** című filmbe; partnere **Petula Clark** volt. A bájos, szőke, nagyon „british” **Petula** is gyerekszínészként és énekesként lett ismert. **Anthony** a jóké-

pű, bajuszos, elegánsan csokornyakkendőes énekesek közé tartozott. A legfőbb vetélytársa a legrövidebb című dallal, az If-fel támadó **Telly Savalas** volt, azaz Kojak, a görög származású, lezser stílusú – Erich Von Stroheim és Yul Brynner után a harmadik –, teljesen kopasz filmsztár, sok háborús és kalandfilm (A halál ötven órája, A piszkos tizenketű, Kelly hősei) csillaga. **Anthony Newley** 1999-ben hunyt el, 67 éves korában.

Krónika

► Amerikában megjelent **Barrett Strong** Money-ja, amelynek később számtalan, az eredeténél híresebb feldolgozása született (Beatles, **Doors**, **Led Zeppelin**). Bostonban és Cleveland-ben első ízben tettek tanúvallomást rádiós műsorvezetők arról, hogy egyes lemezcégek megpróbálják „megkenni őket” kiadványaik propagálása érdekében. Az **Everly Brothers** duót szerződtette a **Warner**.

MÁRCIUS

Listavezetők:

Poor Me (Adam Faith): 2 hét

Running Bear (Johnny Preston): 2 hét

Adam Faith

Adam Faith, a romantikus, szőke rocker a legnagyobb vetélytársává lett **Cliff Richard**nak, és néhány hónapon belül ez volt a második első helyezése a What Do You Want után – a mesterhármáról éppen csak lemaradt a Someone Else's Baby-vel. 1940. június 23-án született **Terence Nelhams** néven, és 1959 nyarán a BBC Drumbeat című műsorában tűnt fel. A maga idejében ő az egyetlen popénekes a **Parlophone** márkánál, akinek adatott igazi tehetsége a színészethez is, producere pedig maga **George Martin** volt. Úgy tekintettek rá, mint a legtisztességesebb rocksztárok egyikére, aki soha nem prostituálódott – és éppen ezért nem lehetett belőle a show-business királya. Később tv-filmekben aratott sikert, gyakran játszott együtt **Peter Sellers**-szel, majd olyan fiatal tehetségeknek egyengette útját, mint **Sandie Shaw** és **Leo Sayer**. **Adam Faith**-ről mintázták a **Jethro Tull** „képregénylemeze”, a Too Old To Rock And Roll, Too Young To Die-nak főhősét, Ray Lomast, bár a nevet és az arcot egy utcai zenésztől kölcsönözték.

Johnny Preston

De az igazi romantikus történet **Johnny Prestoné**. A texasi Port-Arthurból származó énekes (1939. augusztus 28. – **Janis Joplin** is ebben a poros, mélydéli városban született) középiskolás zenekarával megkötözte egy lemezlovast, hogy felvehessen stúdiójában néhány dalt. A dj **P. J. Richardson** volt, azaz **Big Bopper**, aki egyik dalát, a Running Beart rögtön felajánlotta neki. Az indián környezetbe ágyazott – és „indiános” (ooka-chunka) vokállal tarkított – Rómeó és Júlia témájú ballada felvétele el is készült, de néhány héttel később **Big Bopper** meghalt, s a **Mercury** lemezcég kegyeleti okokból csak 1960 elején jelentette meg a lemezt, amely rögtön hatalmas siker lett. Évekkel később az ezerarcú **Jonathan King** dolgozta át a dalt Hooked In A Feeling címmel.

Krónika

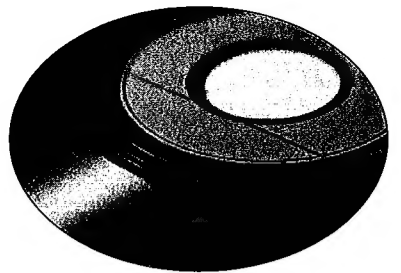
► A tavasz első hónapjában szabadult meg az amerikai hadseregtől az 53310761-es számú őrmester, **Elvis Aaron Presley**. A londoni **Record Retailer** című lap első ízben közölte az EP-k – az Extended Play-k, azaz a középlemezek (vagy ahogyan ma mondanánk, a „maxi” kislemezek) – listáját. Az első helyen **Cliff Richard** és a **Shadows** állt, az Expresso Bongóval. Ez a lista egészen 1967 novemberéig élt, akkor egy **Beach Boys**-EP vezetett. Egyedül **Elvist** érte az a megtiszteltetés, hogy mind az első, mind az utolsó EP-listán szerepelt: 60-ban a Strictly Elvisszel, 67-ben az Easy Come, Easy Go-val.

ÁPRILIS

Listavezetők:

My Ole Man's A Dustman (Lonnie Donegan): 4 hét

Do You Mind (Anthony Newley): 1 hét

Lonnie Donegan

A glasgow-i születésű, cingár alkatú, kölykös, orrhangú **Lonnie Donegan** (1931. április 29.) már 1957-ben kétszeres slágerlista-éllovasnak mondhatta magát a Cumberland Gap-pel és a Gambling Man-nel. Őt tekintették a „legnépibb” rock, a skiffle királyának – abban a műfajban, ahol a mosódeszka, a tejeskőcsög és a kávéscsésze ugyanolyan hangszernek számított, mint a gitár. Mellesleg **Donegan** tudott zenélni: bendzsózott, **Chris Barber** jazzbandájában is játszott. Velük vette fel ma már klasszikusnak számító dalát, a Rock Island Line-t 1956-ban. (**Johnny Cash** is slágert csinált belőle.) **Lonnie** legtöbb számának egyszerű nép- vagy kocsmadal adta az alapját, mint a szemetes papáról szóló is – ezért volt olyan népszerű, hatása pedig ugyanúgy elérte a beat-et, mint az amerikai country-t. Szövegeit olyan szójátékokkal tölte tele, amit csak az alsó néprétegek értettek meg: azok, akik valóban a „british humour”-nak mindennapos művelői voltak. (**Lonnie** egy alkalommal még a világ pénzügyeit is kis híján megrengette: 1985-ben sikeres szív műtéten esett át, és Japánban – egy átírási félreértés következtében, mivel a távol-keleti népek nem ismerik az r betűt, a hírek nyomán azt hitték, hogy a Ronnie-ként emlegetett Ronald Reagan amerikai elnökről van szó. **Lonnie** gyógyulását követően megugrottak a tokiói tőzsde részvényei...) A **Gombafejűek** is nagyra értékelték **Lonnie** zenéjét, elvégre az ő korai dalaik zöme is az utcán termett. És újra egy tény, amely azt bizonyítja, hogy a véletlenek sem véletlenül következnek be: 1962 októberében azon a héten jutottak fel először a toplistára a Love Me Do-val, amikor **Donegan** utoljára szerepelt a legsikeresebbek között. **Lonnie Donegan** élete végéig játszott. 1999-ben még közös lemezt készített **Van Morrison**nal Skiffle Sessions címmel. Egy évvel később megkapta II. Erzsébettől a Brit Birodalom Érdemrendjét. 2002. november 4-én halt meg, egy angliai turné közben kapott szívrohamot.

Anthony Newley

Newley dala volt az 1952-ben induló brit charták 100. első számú nótája és egyben **Lionel Bart** második number one-ja. Ezt követően lett a Gurney Slade világa című sorozat főszereplője. **Bart** az Olivernek köszönhetően a 60-as évek legsikeresebb musicalszerzőjeként tündökölhetett, egészen a Jézus Krisztus Szupersztár megjelenéséig. **Shirley Bassey** külön slágert csinált az egyik betétdalból, az As Long As He Needs Me-ből.

Krónika

► Áprilisban folytatódott Amerikában a „visszatért” **Elvis** ünneplése: a brit Lemezkereskedők Nemzeti Szövetsége (NARM) az év férfi előadója címmel tüntette ki a Királyt, párja **Connie Francis** lett. Közben **Presley** Miamiban közös tv-show-t készített **Frank Sinatra**-val, **Sammy Davis jr.**-ral és **Dean Martin**nal. E három nagy showman, akik számos vidám filmben bolondították meg a nézőket, meglehetősen távol álltak attól a világtól, amit **Elvis** képviselt. Sokan innentől számítják **Elvis** végleges „elkárhozásának” kezdetét, amikor a rock and roll-sztárból „szórakoztatóművész”, azaz „entertainer” lett.

► Április 17. fekete nap: ekkor rohant a londoni repülőtérrel a brit fővárosba tartva egy jelzőlámpának a taxi, amely **Eddie Cochran**at, menyasszonyát, Sharon Sheely-t és **Gene Vincent**-t szállította. **Cochran** az ütközéskor kirepült az autóból és meghalt anélkül, hogy visszanyerte volna eszméletét. Még nem töltötte be a 21. életévét. De már akkor is működött a „show-nak folytatódnia kell” elv: a turnén másnap **Jerry Keller** vette át a szerepét a társulat angliai turnéján...

Everly Brothers

MÁJUS

Listavezető:

Cathy's Clown (Everly Brothers): 4 hét

Everly Brothers

Áprilisban kezdtek turnézni Angliában **Everly**-ék, a két jóképű, hátrafésült hajú amerikai: a 23 éves **Don** és a nála két évvel fiatalabb **Phil** (a Kentucky állambeli Brownie-ban születtek 1937. február 1-jén, illetve 1939. január 19-én). Akkor megjelent daluknak ez olyan „promóciót” jelentett, hogy csaknem két hónapig le sem lehetett őket robbantani a lista éléről. Az Egyesült Államokban akkor már két éve nagy sztár volt a gitáros-énekes testvérpár, akik szüleik iowai rádióműsorában léptek először a nyilvánosság elé. Dallamos folk-rockjukkal iskolát teremtettek, óriási hatásuk volt olyan későbbi duókra, mint **Peter And Gordon**, vagy **Simon And Garfunkel**. Sőt, **Bob Dylan** egyenesen azt mondta róluk: „Ennek a két fickónak köszönhetünk mindent – azt is, hogy gitárt mertünk fogni a kezünkbe”.

1957-ben találkoztak a **Felice és Boudleaux Bryant** szerzőpárossal, s együttműködésük hosszú évekig biztosította számukra a sikert. Nagyszerűen tudták elegyíteni a hagyományos country, a blue grass és a rock elemeit. Első nagy közös durranásuk a Bye bye Love volt. (Ezt, hasonlóan jó fogadtatás közepette, feldolgozták **Garfunkelék** is, s ez a dal lett Bob Fosse Mindhalálig zene című filmje nagyjelenetnek betétdala, amikor angyalkák repkedtek a haldokló főhős körül.) Később a női nevek hoztak nekik sikert egymás után: Wake Up, Little Susie (szintén ismert a **Simon And Garfunkel** duótól, akik mellesleg éppen 1957-ben léptek fel először Dick Clark American Bandstand című műsorában – **Tom és Jerry** néven), Take A Message To Mary; Poor Jenny; Claudette, és természetesen a Cathy. Amerikában ezek a számok meghódították a Billboard lista első helyét; Angliában viszont először csak 1958 júliusában kerültek az élre az All I Have To Do Is To Dream-mel, igaz, akkor hét hétig helyezettek is maradtak.

A 60-as évek közepétől már kevés babér termett számukra. Különös módon itt is közbeszólt a katonaság: **Don** 1962-ben bevonult a tengerészgyalogosághoz, majd jöttek a magánéleti problémáik. **Don** állandóvá vált kemény heroinélvezete fokozatosan rontotta kapcsolatukat. 1971-ben átszerződtek az **RCA**-hez, de ez a váltás már későinek bizonyult. Ennek ellenére csak 1973-ban váltak szét véglegesen. Utolsó koncertjüket 1973. július 14-én tartották a kaliforniai Buena Parkban. Három bulit terveztek, de **Phil** az első közepén egyszerűen csak közölte: „Az **Everly Brothers**nek vége” – és kivonult a színpadról. A két leköltött koncertet **Don** egyedül játszotta végig. Néhány nappal később kijelentette: „Már tíz éve halottak vagyunk”. A következő évtizedben külön-külön léptek fel, nagyobb feltűnés nélkül. Aztán 1983-ban, amikor világszerte kitört a régi együttesek között az újrakezdeti láz, ők is egymásra találtak, és szeptemberben egy nagyszabású koncertet adtak a londoni Royal Albert Hall-ban. Újabb lemezeiket azonban már csak a nosztalgia éllette. 1987-ben az első között választották be őket a clevelandi Rock and Roll Hall Of Fame-be.

(A Cathy-vel kapcsolatban a krónikások feljegyezték, hogy aznap ugrott a dal az első helyre, amikor Margit hercegnő, II. Erzsébet királynő húga hozzáment Tony Armstrong-Jones fotóshoz, aki – hogy szó ne érje a Buckingham-palota elejét a mesalliance miatt – utólag nemesi rangot kapott és Lord Snowdonná ált. Ez volt VIII. Edward 1936-os lemondása óta az első skandalum a Windsor-házban – de nem az utolsó a XX. században...)

Krónika

► Májusban vált ki az amerikai fekete **Drifters** együttesből **Ben E. King**, hogy az Atlantichoz szerződjön. A forgószeles matricával jelent meg leghíresebb dala, a Stand by Me, amelyet később **Adriano Celentano**, **John Lennon**, sőt **Muhammad Ali** is feldolgozott – nem is beszélve a 90-es évek sampler-sztárjairól és a Levi's farmerreklámokról, amelyeknek egyik kedvenc dala lett.

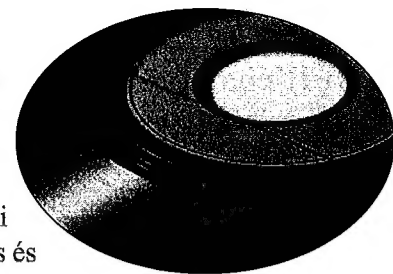
► **King** (1938. szeptember 28.) apja harlemi éttermében szolgált fel, és esténként énekével szórakoztatta a vendégeket. Itt fedezte fel őt **Lover Petterson**, a **Five Crowns** énekegyüttes vezetője. Így került be az együttesbe, amely 1958-ban vette fel a **Drifters** nevet. Miután **Ben** átvette a szót a bandában, a **Lieber-Stoller** szerzőpáros, az együttes több sikerének kovácsa, megírta neki a Spanish Harlem című

dalt, majd a Stand By Me-t. Ez a dal, valamint két évvel később az I Who Had Nothing (**Tom Jones** is előadta) Nr° 1. volt az amerikai soul-listákon. Ben E. King további slágerei: Don't Play That Song; Seven Letters; Tears, Tears, Tears; What is Soul?

► 1960. május 10-én megszületett Dublinban **Paul Hewson**, aki húsz évvel később **Bono**-ként, a **U2** frontembereként lett világhírű énekes és az emberi jogok élharcosa.

► Amerikában folytatódott a rock-kenőpénzek ügye: a vádlottak között volt Alan Freed is, aki először használta a rock and roll kifejezést 1954-ben az éter hullámain.

JÚNIUS

Listavezetők:

Cathy's Clown (Everly Brothers): 3 hét

Three Steps To Heaven (Eddie Cochran): 1 hét

Eddie Cochran

„Halj meg és nagy leszel” – a show-business egy újabb örök igazsága már ekkor is maradéktalanul érvényesült, ezúttal **Eddie Cochran** esetében. A nagy, posztumusz sikert azonban két korábbi dala biztosította: a C'mon Everybody és a Summertime blues, amelyet a **Who** szinte a sajátjaként kezelte. De érdekes a Hallelujah, I Love Her So is, amelyet sokféle verzióban ismerhetünk. **Eddie** hallatlanul energikus gitárjátéka is sokakat megihletett – még a 70-es években is ugyanúgy hivatkoztak rá, mint **Chuck Berry**-re vagy **Buddy Holly**-ra. **George Harrison** például követte őt utolsó angliai fellépésein, mert szerette volna ellesni gitárjátékának titkait.

Eddie Cochran 1938. október 3-án született a Minnesota állambeli Albert Lea-ben, ötgyermekes család legifjabbjaként. Tizenkét évesen kezdett el zenélni: először dobolni, majd trombitálni próbált, végül kikötött a gitárnál. Amikor 1953-ban a családja Kaliforniába költözött, duót alakított egy névrokonával, **Hank Cochran**-nal, és közös lemezt is készítettek, de ez nem hozott sikert számukra. Első önálló lemeze egy **John D. Lauder**-dal volt, a Sitting In The Balcony, majd a The Girl Can Help It című filmmel vált országosan ismertté 1956-ban – a filmben kedvese a kor egyik neves szőke bombázója, a buja teltségű Jayne Mansfield volt. Több híres dalát írta közösen **Jerry Capeheart**-tal. Ő is benne volt eredetileg abban a turné-csapatban, amely 1959. február 3-án repülőgéppel lezuhant, de az utolsó pillanatban mégis kihagyták. Sajnos, így is csak 14 hónappal élte túl **Buddy Holly**-ékat – másodjára már elengedte őt a gondviselés keze. (Egy magyar mozi-vonatkozás: András Ferenc Nagy generáció című filmjében Cserhalmi György azzal produkáltatja lányát a haverjai előtt, hogy megkérdezi tőle: ki zuhan le repülővel, és kit ért autóbaleset...)

JÚLIUS

Listavezetők:

Three Steps to Heaven (Eddie Cochran): 1 hét

Good Timin' (Jimmy Jones): 3 hét

Please Don't Tease (Cliff Richard & The Shadows): 1 hét

Jimmy Jones

A fekete **Jimmy Jones**-nak (1937. június 2.) a Good Timin' volt a második nagy sikere, míg az elsővel, a legendás Handy Man-nel sosem jutott fel a csúcsra. Pedig kritikusai szerint a Goog Timin' sokkal gyengébb és sematikusabb volt. Ő vezette be a brit popzenébe a falzett-énekletést, több mint fél évtizeddel **Robin Gibb** előtt. Később több dalt írt **Del Shannon**-nak és **James Taylor**-nak is. Ennél többet nem is tudott kihozni magából. A Good Timin'-t 1982-ben újra bevitte a köztudatba a kor népszerű pop-együttese, a **Showaddywaddy**.

Cliff Richard

Cliff Richard-nak egy éven belül ez volt a három közül az egyik elsőse – akkor még teljes szimbiózisban a **Shadows**-zal, akik eredetileg **Drifters** néven játszottak, csak az amerikai fekete együttes miatt változtattak nevet. **Cliff**-re a kezdeti időszakban úgy tekintettek, mint az **Elvis**re adott brit válaszra, ő azonban mindig sokkal melódikusabb, visszafogottabb volt, mint amerikai riválisa – de egyben egyszerűbb, közvetlenebb is, kevésbé sztár típus, holott a hazájában kezdetben semmivel sem vette körül kisebb tömeghisztéria, mint **Presley**-t Amerikában. A következő évek aztán azt igazolták, hogy **Cliff** sokkal jobban, talán intelligensebben tudta kezelni népszerűségét, mint amerikai konkurense. Jellemző módon őt csak a 70-es években fogadta be igazán a tengerentúli közönség.

Cliff Richard 1940. október 14-én **Harry Roger Webb**-ként született Indiában, ahol apja gyarmati tisztviselő volt. A család csak 1948-ban tért haza Angliába, Cheshunt-ban telepedtek le. A fiúnak kezdetben nagy sportjövőt jósoltak – ígéretes rögbijátékos volt –, majd könyvelőként kezdett el dolgozni, de, ahogyan kortársainak többsége, maga is megpróbálkozott a skiffle zenével, majd a rock and roll-lal. 1958-ra már összehozott maga mögé egy olyan erős kísérő zenekart, amellyel meghallgatást mertek kérni az EMI lemezcégnél. (Hat fontért készítették el egy Soho-beli klubban demo-lemezüket.) Egy év múlva **Cliff Richard** és a **Drifters** már a legmenőbb fiatal sztárok közé tartoztak, és ötödik kislemezük, a *Living Doll* Angliában 1959 nyarán az első helyre került. A kiugráshoz persze az is kellett, hogy **Cliff** kapjon egy kis szerepet a *Komoly vád* című filmben, s énekeljen is. Akárcsak **Elvis**, ő is végigfilmezte a 60-as éveket – de, mint ahogyan azt később látni fogjuk, komoly színészi babérokra azonban soha nem törekedett.

A *Living Doll* volt az első és utolsó Nr° 1.-juk ezen a néven, az októberben élre ugró *Travellin' Light*-ot már **Cliff Richard And The Shadows** néven jelentették meg. Pályája inntől kezdve egészen napjainkig töretlen. 1998-ban, debütálásának 40. évfordulóján, a hatvanhoz közel is szinte kamaszos külsejű énekes – aki immár **Sir Cliff Richard**-nak nevezheti magát – újra lázba hozta több generációs híveit. „Hosszú életúsa” nemcsak tehetségének, rokonszenves egyéniségének, kellemes brit konzervatívizmusának köszönhető, hanem annak is, hogy körülötte soha nem voltak botrányok, magánéletét szigorúan elzárta a külvilágtól, és bár a 60-as évek közepétől számára az éneklés és a kereszténység elválaszthatatlanná vált (rengeteg koncertet adott kifejezetten prédikációs céllal, nálunk is fellépett 1989-ben – két évvel „rendes” hangversenye után – a Hit Gyülekezete meghívására), „megtérése” körül sem csinált akkora csinnadrattát, mint például a hiper-exhibicionista **Little Richard**.

Cliff Richard sikere első évtizedében nem kis szerepet kapott a jellegzetes gitárháttér, amelyet a **Shadows** együttes biztosított neki. Kevés olyan bandát ismerünk a rock történetében, amely frontembere nélkül ki tudott lépni a „kísérőzenekar” státuszból, és ugyanolyan remek karriert tudott befutni önállóan is, mint a főnök. Talán a **Beatles** volt rövid ideig hasonló kísérőcsapat **Tony Sheridan** mögött, de az ő együttműködésük rövid életűnek nevezhető. A **Bob Dylan** mögül előrelépő **The Band** önálló sikerei pedig meg sem közelítették vezérük eredményeit. (**Hank Marvin**éről majd a következő hónapnál szólunk részletesen.)

AUGUSZTUS

Listavezetők:

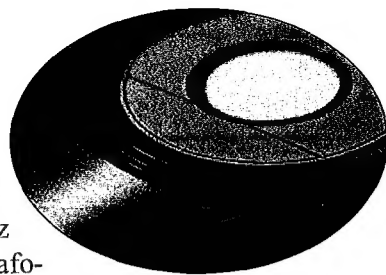
Shakin' All Over (Johnny Kidd & The Pirates): 1 hét

Please Don't Tease (Cliff Richard & The Shadows): 2 hét

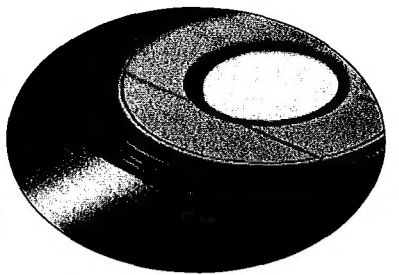
Apache (Shadows): 2 hét

Johnny Kidd

Johnny Kidd-nek (eredeti nevén **Frederick Heath**, 1939. november 23., London) csupán a negyedik lemeze hozta meg a várva várt sikert, mégis úgy emlegetik őt, mint azon kevesek egyikét, aki megteremtette az önálló brit rock-hangot. A BBC szombati zenés műsorában, a *Saturday Night Club*-ban tűnt fel, és ennek köszönhette szerződését a **His Master's Voice**-szal. A *Shakin' All Over* később a **Who** elő-

adásában élte túl az évtizedet. **Johnny** utolsó nagy sikerét három évvel később aratta, az *I'll Never Get Over You*-val. Amikor 1966 októberében autóbalesetben életét vesztette, már csaknem elfelejtették. Vele együtt utazott a **Pirates** tagja, **Nick Simper** basszusgitáros is, ő azonban túlélte az ütközést, és két évvel később a legendás hippizenekar, a **Flower Pot Men**, majd később a **Deep Purple** alapító muzsikusa lett.

Shadows

A **Shadows** – **Hank B. Marvin** és **Bruce Welch** gitárosok, **Jet Harris** basszusgitáros és **Tony Meehan** dobos – már az *Apache*-ot megelőzően is adott ki két hangszeres felvételt, de **Marvin Fender** Fender Stratocasterjének a hangja ebben a dalban vált fogalommal. A számot **Jerry Lordan** gitáros írta és ajánlotta nekik egy közös turnén. Az együttest a szemüvegével, lófogaival kissé **Buddy Holly**-ra emlékeztető **Marvin** (1941. október 28., Newcastle) és **Welch** (1941. november 2., Bognor Regis, India) alapította. Newcastle-ben voltak iskolatársak, majd áttelepültek Londonba, ahol egy kávéházban játszottak – mi mást, mint skiffle-zenét. **Marvin** eredetileg bendzsózott, majd áttért a gitárra, természetesen magával hozva azt a különleges technikát, amely e tipikus country-hangszerhez szükséges. Ebből született meg a jellegzetes, kissé pattogós hangzás, amelyről rögtön fel lehet ismerni **Marvin** stílusát. **Welch** már diákkorában megalakította első zenekarát, amelynek a **Railroaders** nevet adta. A két gitáros a Sohóban jött össze **Cliff**-fel, de már a kezdeti időszakban igyekeztek kialakítani a „kísérőegyüttes” önálló arculatát. Első saját lemezüket még 1959-ben jelentették meg, *Feeling Fine* címmel, majd ezt követte az *Apache*.

Ez a kemény hangzású, mégis érzelmmel teli, a rock-improvizációknak is új értelmet adó gitárzene milliókat indított el a rock felé. Felmérhetetlen azoknak a száma, akik amatőrként **Shadows**-dalokat pötyögtetve tették meg első lépéseiket a műfaj felé, mert az egyszerű, közérthető témák és világos ritmusok mellett ezek lehetőséget adtak a szológitáros-jelölteknek, hogy tudásukat csiszolják és csillogtassák.

A siker valósággal rázúdult a kvartettre: az *Apache* az év lemeze lett, a banda az év legjobb instrumentális együttese, és ők lettek a nyertesei a **New Musical Express** 1960. évi olvasói szavazásának is. Azóta sem volt még olyan énekes nélküli együttes, amely a **Shadows**-hoz hasonló népszerűsége telt volna szert. 1960 és 1967 között szerették őket a legjobban: összesen 25 felvételük került fel a Top 50-re, köztük a *The Stranger*, *Kon-tiki*, *The Savage*, *Atlantis*, *Rise And Fall Of J.B.*, *Walkin'*, *Geronimo*, a talán legnépszerűbb *Theme For A Young Lovers*, *War Lord*. Közben egészen 1969-ig hűségesekek maradtak **Cliff Richard**hoz, és később is akadtak közös munkáik, fellépéseik. A **Shadows** későbbi pályája során saját darabjai mellett nem egy világláger átdolgozására is vállalkozott, például játszották a *Riders In The Sky*-t (amelyet az amerikai **Ramrods**, **Johnny Cash** és **Tom Jones** is előadott, de eredetileg egy amerikai déli háborús ballada volt, amelynek motívumai fel is hangzanak az *Elfújta a szél*-ben; majd egészen más környezetben, a *Blues Brothers* 2000-ben **Dan Aykroyd** és **John Goodman** énekli; manapság pedig kedvelt szurkolónóta a futballstadionokban), vagy a *Szarvasvadász* főcímdalát. És ők sem kerülhették ki a *House of The Rising Sun*-t. A két gitáros mellett többször is cserélődtek a tagok, sőt, 1970-ben ideiglenesen fel is oszlott az együttes. Egy ideig **Marvin** és **Welch** trióban játszottak **John Farrar** énekessel – ők voltak a kísérői és a producerei **Olivia Newton-John**-nak, amikor 1973-ban berobbant a *Banks of The Ohio* című country-dal feldolgozásával. A két gitáros még a 80-as évekre is megőrizte annyit energiájából, hogy fel tudta támasztani az „**Árnyékok**”-at.

Hank Marvin a hangszer-történetben is klasszikussá vált: **Eric Clapton** és **Jimi Hendrix** mellett őt tartják a harmadik legbravúrosabb gitárosnak, aki meghatározta a Fender Stratocaster jellegzetes hangját. Az sem mellékes, hogy a zenekar szológitár–ritmusgitár–basszusgitár–dob felállása jó ideig alapul szolgált minden beat-zenekarnak.

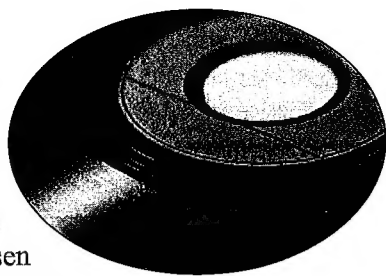
Krónika

➤ A **Beatles** – még öt taggal, **Stuart Sutcliffe** basszusgitárossal – megkapta első hamburgi szerződését. **Connie Francis** első ízben vállalt filmszerepet, az *Ahol a fiúk vannak*-ban (*Where The Boys Go*). Három évvel korábban már szinkronizálta *Tuesday Weld*-et a *Rock, Rock, Rock*-ban.

➤ Megszületett egy új nagy rhythm and blues-hang: **Aretha Franklin**-nek a CBS-nél készült felvé-

telei már kiszakadtak az általa korábban előadott gospelek köréből.

Aretha Memphis-ben született 1942. március 25-én, apja az 50-es években az 5000 detroit-i New Bethel közösség lelkésze volt, a kor egyik legnépszerűbb ígéhirdetője. Zenés istentiszteleteire rendszeresen olyan híres spirituálé-énekeseket hívott meg, mint **James Cleveland**, **Mahalia Jackson** vagy **Clara Ward**. **Aretha** zongorázni tanult, és természetesen énekelt gospel-kórusokban is, de csak azután döntötte el, hogy énekesnő lesz, miután egy temetésen a lelke mélyéig hatolt **Clara Ward** előadásában a Piece in the Valley. Tizennyolc évesen már önállóan turnézott gospel-repertoárral, majd **Sam Cooke** tanácsára áttért a „világi dalokra”. Elhagyta családját, New York-ba költözött, ahol felfigyelt rá a CBS „tehetség-felelőse”, **John Hammond**. Így készítette el első rhythm&blues felvételeit (Right Now; Over The Rainbow; Love is The Only Thing; Today I Sing The Blues). Alkalmi zenekarának zongoristája **Teddy Wilson** volt. Még abban az évben megjelent a dinamithangú lány első albuma, a Today I Sing The Blues pedig 10. lett az amerikai R&B listán. A káprázatos karrier elindult.

SZEPTEMBER

Listavezető:

Apache (Shadows): 4 hét

OKTÓBER

Listavezetők:

Tell Laura I Love Her (Rick Valence): 2 hét

Only The Lonely (Roy Orbison): 2 hét

Rick Valence

A wales-i **Rick Valence** slágere kerülő úton jutott el a brit hallgatókhoz. A dal, amelynek eredetijét az amerikai **Ray Peterson** énekelte, egy autóversenyző haláláról szól, és a történet szerint a dallal a már az égbe jutott sportoló üzen a kedvesének. Csakhogy a BBC erkölcsi megfontolásokból akkor még nem játszott le olyan dalokat, amelyek a halált állítják a középpontba. Hiába készítette el a lemezt az **EMI**, a királyi rádió nem vett róla tudomást – szemben a luxemburgi rádióval, amelynek nem voltak ilyen skrupulusai. Így lett belőle siker, 16 hetet töltött el az eladási listákon, az előadó azonban csak az „egyszer futottak” kategóriáját gyarapította.

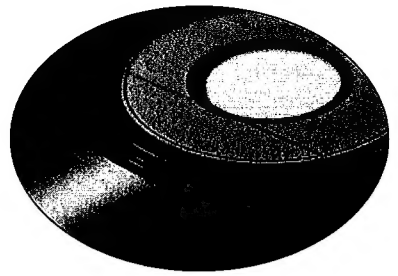
Roy Orbison

Másfajta történet mondható el **Roy Orbison**ról (Vernon, Texas, 1936. április 23. – 1988. december 6.), a **Nagy O**-ról, akinek első lemezét, az Ooby Dooby-t (a fiatalabbak jobban ismerik a **Creedence Clearwater Revival** 1969-es változatában) saját pénzén adta ki, s így jutott be a **Sun Records**-hoz. A fekete ruhás, sötéthajú, szemüveges, tenorhangú énekes a rockballadákban volt verhetetlen. Az Only The Lonely-t – miután több dalát **Jerry Lee Lewis**-nek, **Carl Perkins**-nek, **Buddy Holly**-nak és az **Everly Brothers**-nek adta – eredetileg **Elvis**nek akarta elsűtni, de amikor az új szerzeménnyel megérkezett Memphisbe, a **Király** aludt, és ő nem akarta zavarni. Még ugyanazzal a tankolással Nashville-be autózott **Everlyék**hez, de ők éppen elkészültek új lemezükkel. **Orbison** nem tehetett mást, mint saját maga énekelte el a dalt – mindenki szerencséjére.

Orbison fekete szemüveges imázsát a véletlennek köszönhette. 1963-ban Angliába utazott (ahol a **Beatles**-szel közösen turnézott), és a repülőgépen hagyta „rendes” szemüvegét. Ekkor, jobb híján váltott át egy sötétre – és ez rajta is „ragadt”.

O., akinek magánéletét egész sor tragédia árnyékolta be (felesége, Claudette, motorbaleset áldozata lett, két gyermeke pedig nashville-i házának leégésekor veszett oda a lángokban), a 60-as évek sikerosozata után, a 80-as évek végén jött újra divatba, amikor a Pretty Woman című Julia Roberts-filmhez előbányászták a legnagyobb slágerét, amelyből korábban hétmillió példányt adtak el. Az érzelmes Running

Scared-et **Nick Cave** dolgozta fel. Az utolsó időkben **George Harrison** és **Bob Dylan** country-rock zenekarában, a **Travelin Wilburys**-ben játszott, majd 1988-ban a harmadik szívroham végzett vele. 1986-ban – akárcsak **Everlyéket** – őt is „első körben” választották be a clevelandi Rock and Roll Hall of Fame tagjai közé.

NOVEMBER

Listavezető:

It's Now Or Never (Elvis Presley): 5 hét

Elvis Presley

Ki gondolta volna, hogy **Elvis**, a csípőrángató, szemérmetlen teherautósófor élete legnagyobb kislemez-sikerét egy század eleji olasz dalnak, a világon mindenütt csak talján védjegyként ismert „O, Sole Mio”-nak köszönhette? Ki hitte volna, hogy az az énekes, aki elsőként tudta elorozni a rock and rollt a feketeéktől, „felnőtté válik” és a show-business éke, majd hamarosan bábja, végül áldozata lesz?

Elvis Aaron Presley (1935. január 8., Tupelo, Mississippi–1977. augusztus 16., Memphis, Tennessee) élete, pályafutása – és nem kevésbé utóélete – ma már történelem, de mondhatjuk úgy is, hogy a rock-ipar tragikusan tanulságos példázata. Talán a nosztalgia, talán a tisztaság teszi a legizgalmasabbá azokat a felvételeit, amelyeket alig húszévesen készített, amikor merészelt „fekete” dalokat előadni **Sam Phillips** kicsi, ám annál erőteljesebb kiadója, a **Sun** kontójára – olyanokat, mint a That's Alright, Mama, vagy a Mystery Train (az e dal köré épített filmmel tisztelgett az **Elvis**-mítosz előtt Jim Jarmusch). A 90-es évek végén előkerültek olyan, 1955-ben készített szalagok is, amelyeken spirituálékat és gospeleket énekel (Joshua Fit The Battle Of Jericho; Ezechiel Saw The Wheel).

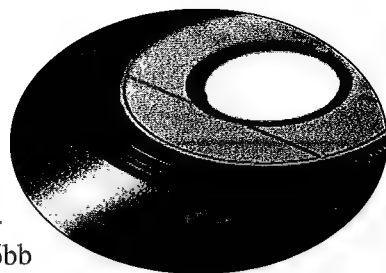
Egyes feltételezések szerint **Elvis** „elrontása” már akkor elkezdődött, amikor átszerződött az **RCA** céghez, és **Tom Parker** „ezredes” vette át az ügyeit. Pedig akkor hozta divatba a hátrafelé fésült haját (amelyet először az 1955 szeptemberében, 24 évesen elhunyt színészzenesi, az „ok nélküli lázadó” **James Dean** hordott), akkor tette híressé azt a bizonyos csípőmozgást („Elvis, The Pelvis”), amely miatt az amerikai tv-ben jó ideig csakis deréktól felfelé lehetett őt mutatni. (A paródia persze őt sem kerülte el: a 90-es évek zseniális amerikai „történelmi filmjében”, a Forrest Gump-ban úgy jelenik meg, mint aki egy járógépen botladozó kisfiútól leste el a trükköt...). És jöttek az olyan, halhatatlan rock and roll-ok és blues-os „szerelmes dalok”, mint a Heartbreak Hotel; a Hound Dog, a Blue Suede Shoes; Don't Be Cruel; a Baby I Don't Care és természetesen a Jailhouse Rock, amelyhez egy hatalmas sikerű filmet is körítettek – megteremtve ezzel az egész estét betöltő „promóciós filmek” divatját. A Jailhouse Rock-ban **Elvis** még kicsit **James Dean**-esre, Marlon Brando-sra veszi a figurát, de aztán az azóta is milliószor bemutatott jelenet, amikor **Presley** a priccsek között vonaglik, már jelzi: ez csak show... A filmet – több későbbi **Elvis**-filmmel egyetemben – az a Richard Thorpe rendezte, aki a híres Tarzan-sorozatot készítette Johnny Weissmüllerrel a főszerepben. A Love Me Tender bűgő férfierotikájától aztán már végleg elállt a női nem összes lélegzete. (Nem véletlen, hogy David Lynch-nek a 90-es években készült „retro-filmjében”, a Veszett a világ-ban pozitív hősnő közli pozitív hőssel: csak akkor lesz az övé, hogy ha egyszer térdén állva elénekli neki, hogyaszongya: „Love Me Tender, love me true...”)

Az elnézőbbek a romlást 1958-ra teszik. Egyrészt ekkor készült a King Creole című film, amely természetesen örületes kasszasikert ért el, s amelyet később minden idők legjobb zenés filmjének szavaztak meg. A rendező itt sem volt éppen kispályás: maga Kertész Mihály, a Casablanca, a Robin Hood, a Hét tenger ördöge alkotója irányította a **Királyt**. Csakhogy **Elvis**, mint színész, nem volt egy Brando, de még egy Errol Flynn sem. Zenéje pedig határozottan kezdett – filmjeivel együtt – édeskessé válni. A másik rontó-bontó ok pedig természetesen a katonaság volt, amelyet nem kis reklámozás közepette „jó hazafiként” vállalt (persze, azért arra vigyáztak, hogy ne kerüljön „éles helyzetbe”, hiszen az NSZK-ban állomásozó amerikai katonák legveszedelmesebb ellenségei a német örömlányok voltak), s ami jóval nagyobb törést jelentett pályafutásában, mint ahogyan ezt korábban bárki hitte volna. Mire **Elvis** leszerelt, már messze volt tőle a Jailhouse Rock lázadója, az újra civilé vált énekes felöltötte a mélydéli, fehér, kékszemű „all-american boy” jelmezét, és immár nemcsak a tinilányok lelkesedtek érte sikítózva, de az idősebbek sem a

két lábon járó fertőt látták benne. Sőt, bizonyos fokig kezdett közeledni ahhoz a publikumhoz, amely **Frank Sinatra**-t isteníttette.

Presley nagy tisztelője volt a néhány hónappal korábban elhunyt **Mario Lanza**-nak, a dal legnevesebb előadójának, a kreol szépfőnök, ezért választotta új slágeréül az O, Sole Mio-t, belopva magát ezzel a „little italiano”-k, az amerikai olaszok szívébe is. (A dobást egy évvel később megismételte, amikor egy másik itáliai örökzöldet, a Sorrentói emléket is lemeze vetette, Surrender címmel.) A lemez Angliában hat és fél héttel megjelenése után elérte az egymillió példányt – ez volt az addigi leggyorsabb ilyen méretű kasszasiker. Egyelőre úgy tűnt, hogy a stílusváltás bejött **Elvis**nek – más kérdés, hogy azok a rock-énekesek, akik később őt tekintették példaképüknek (és ilyenek tucatjával akadtak **John Lennontól Robert Plantig**), nem feltétlenül erre a korszakára gondoltak.

Krónika

► Novemberre is jutott egy haláleset: az amerikai **Johnny Horton**, a The Battle of New Orleans előadója vesztette életét 5-én, szintén autóbalesetben. A sors morbid tréfája, hogy felesége, **Audrey**, hat év alatt másodszor özvegyült meg, és mindkét szerzenész férjét veszítette el. Első férje ugyanis az önpusztító country-sztár, **Hank Williams** volt, aki 1953 újév napján halt meg szívrohamban. A másik hátborzongató egybeesés, hogy **Horton** utolsó koncertjét az austin (Texas) Skyline klubban tartotta – ugyanott, ahol **Williams** utoljára fellépett.

DECEMBER

Listavezetők:

It's Now Or Ever (Elvis Presley): 4 hét

I Love You (Cliff Richard & The Shadows): 1 hét

Bár ez a **Cliff**-dal egyike az énekes legjelentéktelenebb slágereinek, két szempontból mégis érdekes: egyrészt ez volt a 11. kislemeze **Cliff Richard**-nak – csupán egy, a Livin' Lovin' Doll nem került be a Top Tenbe a tizenegy közül –, és a 8. abban a megdönthetetlennek látszó sorozatban, amelyben **Cliff** 26 egymás utáni kislemeze mind bejutott az első tízbe. Másrészt ez az első olyan brit toplistás dal, amelynek csak ennyi volt a lakonikus címe: I Love You. A következő hasoncíműt, bármily meglepő is, csak 1977-ben produkálta a szex-diszko királynője, **Donna Summer**. (A Beatles P. S.: I Love You-ja nem számít.)

ÉVES LISTÁK

A brit és az amerikai ízlés már akkor alaposan eltért egymástól, még ha a legnagyobb sikerek között voltak átfedések már e korai időkben is. Az érthető, hogy a Why eredeti változatában, **Frankie Avalontól** lett sláger az Államokban (Angliában csak 20.), de például ott az év legnagyobb sikere **Elvis** mellett **Percy Faith** filmzenéje, a Summer Place lett (10 hétig volt első), míg Britanniában csak a 2. helyig jutott. **Presley** Stuck On You-ja sem volt ott vezető pozícióban, holott a tengerentúlon négy hétig trónolt a csúcs.

A tinik tinije, **Brenda Lee** javában ringatta az amerikai közönséget az I'm Sorry-val, ám az angol-szászok szülőföldjén az első tízbe sem sorolták be. **Brenda** (1944. december 11.) 11 éves korában, kamaszos, rekedtes hangjával már szenzációt jelentett az olyan, Amerika-szerte nagy nézettségnek örvendő műsorban, mint az Ed Sullivan Show. Első és talán legnagyobb sikerét a country-műfajban aratta a Jambalaya-val, 1957-ben. Mire híre eljutott Európába, már Little Miss Dynamite-ként emlegették a tengerentúlon, a Dynamite című dala után. 1959 tavaszán öt héten át énekelt a párizsi Olympiában. A sorozatot jókora botrány előzte meg: amikor a francia szervezők megtudták, hogy mindössze 14 éves, le akarták fűjni a fellépéseit, ekkor azonban menedzsere beadta a párizsi sajtónak, hogy **Brenda** valójában 32 esztendő, csak törpe növésű. A cáfolat és ellencáfolat megtette hatását, és **Brenda Lee** hamarosan igen kelenő lett egész Nyugat-Európában és Angliában. A „koraérettség” persze nem volt túlzás, hiszen 1960-as si-

kerei, a Sweet Nothin' és különösen az I'm Sorry nem feltétlenül egy serdülő lány szájába való dalok voltak.

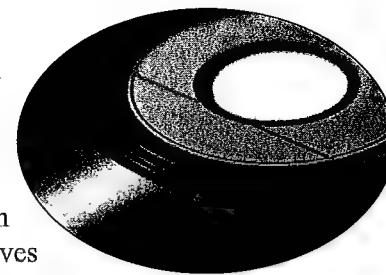
Connie Francis két hazai elsőség után (Everybody's Somebody's Fool; My Heart Has A Mind Of It's Own, Mama) legalább beküzdötte magát az első ötbe. Az olasz származású **Connie** – eredeti nevén **Concetta Rosa Maria Franconero** (1938. december 12.) – még tízéves sem volt, amikor már kiválóan harmonikázott, és rendszeresen énekelt templomokban és világi összejöveteleken egyaránt. 1950-ben szerepelt először egy tehetségkutató versenyen, és attól kezdve rendszeres sztárja lett a különböző gyerekshow-knak. Első lemezsikerét mégis csak 1958-ban aratta a Who's Sorry Now-val, és a következő öt évben ő volt az amerikai énekesnő, aki a legtöbb slágert mondhatta a magáénak. Dalainak egy részét a **Neil Sedaka-Howard Greenfield** duó írta, de jó néhány olyan számot is feldolgozott, amelyet apja ajánlott neki saját gyerekkora kedvenceiből. A rock-businessben gyakran felbukkanó, gyermekéből pénzt csináló apa figurája főszerepet játszott **Connie** gyors karrierjében, de későbbi kudarcaiban és boldogtalanságában is. Az énekesnő 1984-ben megjelentetett önéletrajzában leplezte ezt az áldatlan kapcsolatot, és akkor derült ki, hogy depressziója, magánéleti csődje mögött nem csupán az 1974-ben, egy turné során New York-ban elszenvedett erőszak és öccsének meggyilkolása állt (egy ideig pszichiátriai intézetben is kezelték), hanem az is, hogy apja minden szerelmi kapcsolatát szétmarta. Egyik pályatársát, **Bobby Darint** például a kedves papa úgy „szerelte le” **Connie**-ről, hogy egy tv-felvétel előtt egyszerűen puskával kikergette a stúdióból, mint a „lánnyához méltatlant”.

A nagy amerikai bulikirálynő, **Wanda Jackson** ma is gyakorta játszott Let's Have A Party-ja 8 hetet bírt ki az oroszlanok között. (A dal felcsendül Peter Weir Holt költők társasága című filmjében, az énekesnő pedig a 90-es években részt vett egy budapesti „jampi” utcabalon is).

Nem engedték be az élbolyba a **Johnny And The Hurricanes**-t sem – ők komoly konkurenciát jelentettek a **Shadows**-nak (Red River Rock; Beatnik Fly). A vonzó külsejű **Johnny Mathis** is négy kislemezt ajánlott hallgatóinak, közülük a My Love For You tetszett a legjobban a népeknek.

Paul Anka január és március között havonta jött ki egy újabb dallal: a Put Your Head On My Shoulder a 17., az It's Time To Cry a 28., a Puppy Love a 33. helyen állt meg, de a Diana sikerét, amelyet 15 évesen öccse húszesztendő, baby-sitterének, Diana Ayoub-nak írt, és amellyel Angliában 9 hétig első volt (9 millió példány fogyott el belőle szerte a világon), nem tudta többé megközelíteni sem. A romlatlanul tiszta hang, a játékos elcsuklások, a fülbemászó dallam és akkordsor megtették a hatásukat – ha jól fülünk, a kor több sikeres nótájában visszaköszönnek a Diana elemei, sőt még **Elton John** Crocodile Rock-jában is található rá utalás. A Kanadába emigrált, libanoni (más források szerint szíriai) szülők gyermeke (1941. július 30., Ottawa) még csupán 16 évet és 31 napot élt a Földön, amikor feljutott az amerikai slágerlistára. 1957 őszén már akkora sztárnak számított, hogy a kor legnagyobb turnéjának aktív részese lehetett, olyan nagygúnyokkal, mint a **Drifters**, **Buddy Holly**, az **Everly Brothers**, **Chuck Berry**. A Diana mellett további halhatatlan dalai is megelőzték tárgyalt korunkat: az I Love You Baby, és a túlsorduló érzelmekkel teli You Are My Destiny, a Lonely Boy, vagy a szintén lassú Don't Gamble With Love. A tinsztár körül elképesztő tömeghisztéria tombolt. Párizsban miatta halasztották el az Olympiában **Marlene Dietrich**, majd **Maurice Chevalier** koncertjét. Japánban, ahol előfordult, hogy egyszerre öt dala is szerepelt a toplistákon, 1958-as tokiói koncertje előtt több ezer fiatal verekedett a jegyekért – miközben a városban tájfun tombolt. 1960-ban ő volt a legfiatalabb énekes sztár, aki felléphetett a las vegas-i színpadokon. Kevésbé közsímet viszont, hogy **Anka** írta 1962-ben a Leghosszabb nap című monumentális amerikai háborús film zenéjét, és számos hírneves előadó – **Buddy Holly**, **Tom Jones**, **Johnny Nash** – az ő szerzeményeiből csinált slágert. Sőt, ő „felelős” **Frank Sinatra** My Way-ének angol változatáért is, amelyet a francia **Claude Francois**-tól vett át. E dal lett **Sinatra** legnagyobb sikere – még önéletrajzi könyve is ezt a címet viseli –, de az Anka-szöveggel énekelte e slágert **Elvis Presley**, valamint a **Sex Pistols** is! **Paul** a 70-es évek elején új változatot készített a Dianából, de ebben közel sem volt olyan átütő erő, mint az eredetiben.

A középmezőnyt több számmal is ostromolta egy másik, óceánon túli ifjú kedvenc, **Bobby Darin**. Közülük a Bicska Maxi dala (Mack The Knife) keltette a legnagyobb feltűnés: 1959-ben első is volt, s még 1960-ban is vissza tudott kerülni, de akkor már csak a 30. hely jutott neki. Amerikában ez a felvétel hoz-

ta meg az elsőséget a Billboard-on az olasz származású (**Walden Robert Cassotto**, Bronx, 1936. május 14.), nehéz gyerekkorú énekesnek. **Darin** apa nélkül nőtt fel, anyja egyedül nevelte tizenéves koráig, és akkor ő is eltávozott. Később a nagymama azt állította, hogy az, akit **Bobby** az anyjának hitt, tulajdonképpen a nővére volt. Pályafutása a Decca lemezcég-nél kezdődött, de miután első négy kislemeze kudarcot vallott, átszerződött az Atlantic-hoz. A Mack The Knife 1959 őszén kilenc hétig állt az amerikai listán, 1960 elején pedig elnyerte a legjobb férfi előadó, valamint a legjobb új művész Grammy-díját. **Bobby** nevéhez két klasszikussá vált dal fűződik: a folk-rock stílusú If I Were A Carpenter, amelyet évtizedeken át sokan feldolgoztak (legutóbb 1993-ban **Robert Plant**), és a szomorkás hangulatú Nature Boy, amely **José Feliciano**-nak hozta meg a szerencsét. Több tv-filmben is szerepelt, sőt 1963-ban – a Newman kapitány után – a legjobb mellékszereplőnek járó Oscar-díjra is jelölték **Darint**. 1968-ban annyira megrázta őt Robert Kennedy meggyilkolása, hogy saját kiadásában megjelentetett egy albumot, amely, dalai mellett, verseket és tiltakozó szövegeket is tartalmazott. Gyenge egészsége azonban, amely egy gyerekkori heveny reumás láz következménye volt, nem hagyta teljesen kibontakozni tehetségét. Gyakran mondogatta is, hogy nem fogja megérni a 30. életévét. Sajnos, túl sokat nem tévedett: **Bobby Darin** 37 esztendősen 1973 decemberében, szívoperáció közben, a műtőasztalon halt meg.

Darint 1999-ben beválasztották a Dalszerzők New York-i Dicsőségcsarnokába. Ezzel egyidőben ki-tört miatta a háborúság a Warner és a Dick Clark Productions között. Ugyanis mindkettő életrajzi filmet szeretett volna csinálni, amelynek **Bobby** egyik dala nyomán Dream Lovers lett volna a címe, a közép-pontban **Darin** és felesége szerelmével. Az életrajz megfilmesítési joga Warneréknél volt, ők ezt azonban eladták Arthur Friedman-nek. **Dodd Darin**, **Bobby** fia, aki könyvet is írt róla, azonban Dick Clark-éktől ígéretet kapott, hogy ő maga játszhatja el apja szerepét. Friedman erről hallani sem akart, ezután **Dodd** azt követelte, hogy legalább az ő hangján szólaljanak meg a filmben elhangzó dalok. A huzavona azóta is tart...

A Mack The Knife-fal **Ella Fitzgerald** is bejutott a legkedveltebbek közé, és pedig 9 hétre! A jazz királynője éppen ezekben az években készített több közös lemezt a műfaj atyjával, **Louis Armstronggal**, akit akkorra a „puristák” és a „modernisták” egyaránt ki akartak rekeszteni a dzsesszből, s inkább szórakoztatóművésznek könyvelték el. **Ella**-nak azonban soha sem sikerült olyan népszerűségre szert tennie, mint a jó öreg **Satchmo**-nak, akit még egy san remói fesztiválra is meghívtak a 60-as évek végén, és direkt az ő, 30-as évekbeli stílusában írtak neki egy dalt. Mellesleg **Armstrong** nevezetes Mack The Knife-ja 1959 novemberében került fel az angol listára. (Vele persze még találkozunk a 60-as évtized folyamán a Top Tenekben is...)

Második helyig ért fel a **Drifters** örökzöldjével, a Save The Last Dance For Me-vel, **Doc Pomus** és **Mort Shuman** szerzeményével. Ami pedig egyenesen „szégyen” a brit vásárlókra nézve, hogy nem értékelték **Ray Charles** klasszikus Georgia In My Mind-jét (a dalt vele egyidőben **James Brown** is műsorára tűzte): mindössze egy hétre futott be, a 47. helyre. Pedig hatása az angliai fehér blues-muzsikusokra is óriási volt. 1965-ben a **Spencer Davis Group** elkészítette a maga változatát is a Georgiából. (A 90-es évekből ismert **Ferenczi György**, valamint a **Charlie-Cserháti Zsuzsa** duó feldolgozása is.)

Ray Charles volt az első vak csillag, aki a pop-zenében is bekerülhetett a legjobbak közé. (Korábban csak a szűkebb körnek játszó, bár a modern blues-zenészek között nagy tiszteletnek örvendő **Blind Lemon Jefferson** énekes-gitáros zenélt vakon.) **Ray Charles Robinson** 1930. szeptember 30-án született, a Georgia állambeli Albany-ben, és hatévesen veszítette el szeme világát, mert amikor egy gyerekbetegség a szemére húzódott, s egyik kórház sem fogadta be őt a fekete bőre miatt. Első kislemezét 17 éves korában vette fel, és már túl volt a 40. single-jén, amikor leszerződött az **Atlantic**. És a forgószelesek-nél akkor jöttek az olyan, tüzelő hatású dalok, mint a Fool For You; a Drown On My Tears (csodálatos változatot mutatott be belőle **Johnny Winter**); a Hallelujah, I Love You So (**Joe Cocker**, **Humble Pie**, sőt **Hofi Géza** is, a maga kőbányai gyökerű, tiszta politikai humorával). A What'd I Say még a könnyű műfajú magyar énekeseknél is megjelent, mint a néhai **Ihász Gábor**, de természetesen ott volt a **Winwood-testvérek** tarsolyában is: **Stevie** a mai napig azt vallja, hogy tőle tanult énekelni. A szerzőnél másfél évtizeddel ifjabbak egy fehér hajú, a fejét furcsán ingató, fekete szemüveges fekete bácsira emlékeznek, aki rekedt, melankolikus hangján a We Are The World kórusában énekelt egy kis szót. De még szólunk róla – magyar

vonatkozásban is, hiszen valahol édestestvére volt **Seress Rezsőnek** –, amikor a Szomorú vasárnap (Blue Sunday) a soul-listákra ugyancsak felkerült. A 70-es évek elején Magyarországon is járt, az Erkel Színházban lépett fel.

Fats Domino négy számmal is bemutatkozhatott (Be My Guest; Country Boy; Walking To New Orleans; Three Nights A Week), de egyik sem jutott feljebb a 11. helynél. A dundi zongorista énekes, **Antoine Domino** 1928. február 28-án született New Orleans-ban. A jazz szülőföldjén fedezte őt fel Lew Chudd, a los angeles-i Imperial Records főnöke 1949-ben, amikor Fats heti három dollárért játszott egy Highway Bar nevű mulatóban. Ettől kezdve több mint tíz éven át számított az egyik legnépszerűbb rhythm and blues-muzsikusknak. **Dave Bartholomew**-val slágerek tucatjait írták. Ő volt az egyike az első rock and roll-sztároknak, akik mosolyogva, poénkodva daloltak arról az álmvilágról, amelyben feketék és fehérek ugyanazt a mezt húzzák magukra. A Going Home volt 1952-ben az első number one-ja, majd egymást követték a legendássá vált dalok: Ain't That Shame; My Blue Heaven; All By Myself; Please Don't Leave Me; Rosemary; Blue Monday, és főként az a dal, amely felvitte a szegényeket is az előkelők áfonya-dombjára: a Blueberry Hill. (Az Önök szerény szerzőjének egyik kollégája elhatározta, hogy e dal feldolgozásaiból önálló kazettát állít össze. Talán húsznál is többet sikerült begyűjtenie. Néhány változat az ismertebbek közül: **Pat Boone**, **Frank Sinatra**, **Little Richard**, **John Barry**, **Dave Clark Five**, sőt a **Led Zeppelin** – a Zep egyik 1970-es amerikai koncertjéről készült kalózfelvétel ezt a címet viseli.) **Fats**-nek nem kevesebb, mint 23 kislemezéből adtak el egymillió feletti példányt – ez a rock and roll-korszakban rajta kívül csak **Elvis**-nek sikerült. **Domino** káprázatos lemezsiker-sorozata ugyan a 60-as évek beköszöntével megszakadt, de előadóként egészen a mai napig népszerű, soha nem hiányozhat azokról a bulikról, ahol felelevenítik a régi, dicső rock and rollt. Természetesen ő is ott volt azon a bizonyos Rock and Roll Revival koncerten 1969-ben Torontóban, amelyről a nálunk is vetített Régi idők rock-zeneje (Keep On Rockin' – rendezte D. A. Pennebaker) című film készült, majd a 80-as évek végén készült egy video-film is, a Fats Domino and Friends, amelyre meghívta **Jerry Lee Lewist** és **Little Richard**ot is. 1987-ben Grammy-életműdíjat kapott.

Ugyancsak nagy tempóban ontotta a rockot **Duane Eddy**. Őt listás dalából csak a Because You I're Young jutott el az „ezüstéremig” – Amerikában ez a filmdal első is volt. **Eddy** (1938. április 28.) játéka attól vált különlegessé, hogy gitárjára a hatodik húr helyett felszerelt egy basszushúrt. **Lee Hazlewood** disc-jockey, később ismert producer, énekes és szerző fedezte őt fel, számos közös fellépésük is volt 1957 és '60 között. Legismertebb dala szintén a filmhez, pontosabban a tévéhez kötődött: a megihletett, mint **Jimi Hendrix**, az **Emerson, Lake And Palmer**, vagy a 80-as évek egyik techno-pop bandája, az **Art Of Noise**.

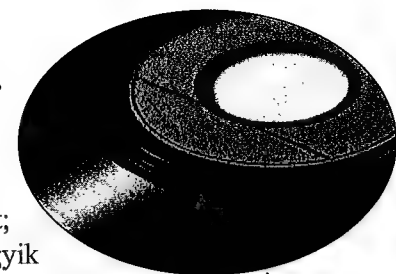
Az sem mondható, hogy az angolok túlságosan beindultak volna a tvisztre: mindössze két hétre köszönt be az énekes-táncos **Chubby Checker**, akkor is csak a 44-es rajtszámig jutott el, holott az USA-ban első lemeze már '60 szeptemberében első helyezést ért el. Az igazi „tengeren inneni” sikerig meg kellett várnia 1961-et.

A modern férfivokál-zene egyik legszebb darabja volt a **Brothers Four** Green Fields című dala. Mégis csak két hetet kapott a lista alján a nyár folyamán. Többet nem is találkozunk velük sem.

Egy nosztalgiaadal is kedvelté vált: **George Formby**, a 30-as évek népszerű angol énekes-komikusa, a nálunk is ismert „Gyurka-filmek” sztárja adta elő, egy évvel halála előtt, a Banjo Boy-t. Szökdécse-lő táncra ingerli a hallgatót az ausztrál **Rolf Harris** dala, aki stílszerűen a hazája jelképeként tisztelt erszé-nyesekről énekelt nagy vidáman: Tie Me Kangaroo Down Sport (9. helyezés, 13 hét alatt).

Rövid ideig néhány, ma már klasszikusnak számító előadó is tiszteletét tette a listákon. Ez volt **Edith Piaf** Milordjának éve. Miről szól ez a dal? Egy örömlányról és barátjáról, akik egymásra találnak. A lány, az utcalányok melegsívű módján, próbálja a szerelmi bánatában összetört férfit magához édesget-ni. A dal szerzője a görög származású énekes, **Georges Moustaki** volt. A „nyelvsoviniszta” briteknél egészen ritka jelenségnek számított és számít ma is, ha egy-egy nem angolszász bejut hozzájuk – különösen akkor, ha nem is angolul énekel. De **Piaf** népszerűsége, hihetetlenül erős egyénisége ezt a korlátot is le tudta dönteni, holott nála franciább, párizsibb énekesnő azóta sem született.

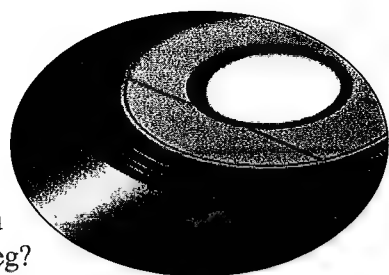
Két számmal került fel **Ricky Nelson** (I Wanna Be Loved; Young Emotions), aki meglehetősen ritkán tért le a country útról. Megjelent, de már pályája vége felé tartott a Platters (Harbour Lights), pedig

egy évvel korábban a Smoke Gets In Your Eyes még élvonalos volt. **Johnny Ray** azzal a dallal aratott szerényebb sikert, amely később **Tom Jones** nagy bombája lett: az I'll Never Fall In Love Again-nel.

De a nagy nevek még nem fogytak el: ki hinné, hogy az öreg kontinensen például sokkal népszerűbb lett az egyik legmagasabb hangú amerikai énekes, **Neil Sedaka**, mint ott, ahol anyanyelvén szólalhatott meg? Pedig a kínálatában volt az Oh, Carol! Akadt egy másik, kisebb sikere is, amely

a következő címet viselte: Stairway To Heaven. Tizenegy évvel a **Led Zeppelin** korszakalkotó, azonos című dalfolyamának megszületése előtt, amely minden idők legtöbbet leforgatott felvétele lett – az amerikai rádiókban... A Brooklyn-i születésű **Sedaka** (1939. március 13.) eredetileg zongoraművésznek készült: olyan tehetségesnek tartották, hogy 18 évesen ösztöndíjat kapott a világhírű new york-i Julliard zeneakadémiára, ajánlója pedig az évszázad egyik legnagyobb pianistája, **Arthur Rubinstein** volt. De **Sedaka** már ekkor is írt pop-dalokat osztálytársával, **Howard Greenfield**-del, együtt muzsikált egy másik iskolatársával és szerelmével, **Carole Klein**-nel – akit hamarosan **Carole King**ként ismer meg a világ –, sőt rövid ideig tagja volt a **Tokens**-nek is. A rock számára egy nem kevésbé nagynevű kettős, **Doc Pomus** és **Mort Shuman** fedezte fel, és bár már 1958-ban jelent meg kislemeze egy philadelphiai cégnél, a Legion-nál, első sikerét szerzőként érte el: a Stupid Cupid **Connie Francis** előadásában lett sláger. Egy évvel később azonban, már az **RCA** szerződött művészeként, berobbant az Oh, Carol-lal, amelyet természetesen kedvesének és leendő pályatársának írt. A kicsit „paulankás” stílusú nótá lett a leggyakrabban játszott dala, amelynek népszerűségét nem tudta később sem túlszárnyalni. 1962-es sikere, a King Of Clowns a legendás Barnum-cirkusz hivatalos bevonulási indulója lett. Angliában ugyanebben az évben a Breaking Up Hard a 7. lett. A 60-as évek második felében visszavonult a lemezkészítéstől, **Greenfield**-del együtt szerzőként működtek az **RCA**-nél. Visszatérésére 1972-ben került sor, amikor **Tony Christie** sikerre vitte egyik dalát, az Is This The Way To Amarillo-t. Ekkor ihlette meg **Sedaka**-t ismét a régi nagy szerelem: **Carole King** óriási sikert aratott a Tapestry című albummal, amelyet minden idők egyik legjobb LP-jének tartanak. **Neil** újra gőzerővel kezdett dolgozni, az első vonalba azonban már nem sikerült visszakerülnie.

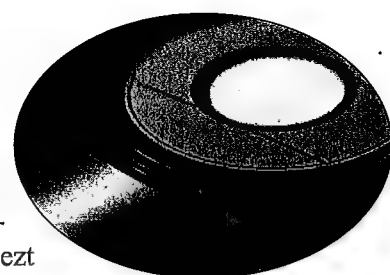
Frank Sinatra öt dala közül a legtöbbet a nevezetes népdalt, az Old MacDonald-ot vásárolták meg. Fellelhető egy bizonyos **Staiffi** is, valamint az egyiptomi **Bob Azzam**, egy arab tradicionális dallal, a Mustaphával. A közismert dallam 1967-ben újra felbukkant egy keleti ihletésű gitárfantáziában, a **Yardbirds**, majd a **Led Zeppelin** White Summerében. „Szerzője” **Jimmy Page**.

Többször feltűnt a mai is jónevűnek számító amerikai gitárzenekar, a **Ventures**, amelyet a kevésbé figyelmes hallgató akár össze is téveszthetett volna a **Shadows**-zal. A portlandi és washingtoni zenészekből összeverődött négyes (**Don Wilson**, **Bob Bogle** – gitár, **Nokie Edwards** – basszus, **Mowie Johnson** – dob) a Walk Don't Runnal, illetve a Perfidiával tisztelt be az Egyesült Királyságba, legnagyobb sikere viszont a Telstar lett 1963-ban, a **Tornados**, valamint – nem tévedés! – a **Tornadoes** nyomdokain haladva. A **Ventures** a kontinensen nagyobb elismerést kapott, mint Angliában.

Betört a listára **Jackie Wilson**, a korai rhythm and blues egyik jelentős sztárja. **Wilson** (1934. június 9., Detroit–1984. január 20.) volt a **Tamla Motown** egyik első sikerembere. Érdekesség, hogy ő is bokszról tért át a zenére (tizenhat évesen – tizennyolcnak mondva magát – bajnok lett az Aranykesztyű versenyen), miként csapatfőnöke, **Berry Gordy jr.** Hazájában legnagyobb sikereit éppen 1960-ban érte el: a Dogging Around és a Night egyszerre lett első a rhythm and blues-listákon valamint az általános listán is, és további két dala, A Woman, A Lover, A Friend és az Alone At Last is bekerült a legjobb tíz közé. 1966-ig rendszeresen megtalálható volt a Billboard élmézőnyében, utána azonban már csak koncerteken aratott sikert. 1975-ben a színpadon esett össze, és szívrohamát soha többé nem heverte ki.

Gene Vincent, a „megátkozott rocker” ott ült az autóban, amely örökre elvitte **Eddie Cochran**t, de ő akkor még megúszta. Az **Elvis**-szel egyidős **Vincent Eugene Craddock** a Virginia állambeli Norfolkban született, itt ismerkedett meg a country-zenével. Az ő életében is igen fontos szerepet játszott a hadsereg: a koreai háború idején – gitárjával együtt – bevonult a haditengerészethez, és első hálás közönsége éppen bajtársaiból tevődött össze. Katonai pályafutásának egy súlyos sebesülés vetett véget: aknára lépett, s egyik lábfejét amputálni kellett. Első lemezét, a Be-bop-a-Lulát, amelyet egy képregény nyomán írt, 1956-ban készítette a **Capitol Records**-nál. A dal jogát mindössze 25 dollárért adta el. A kaliforniai cég

őt szánta az **RCA**-hez szerződött **Elvis** ellenlbasának. A legenda szerint a két fiatalember hangja és stílusa annyira hasonlított egymáshoz, hogy amikor Gladys Presley meghallotta a Be-Bop-A-Lulát, gratulált a fiának... (Később aztán **Presley** is elénekelt, majd 1975-ben **John Lennon** is tisztelt **Vincent** előtt.) A dal aranylemez lett, pedig eredetileg csak egy „b-oldalnak” készült: a Woman Love lett volna a fődal, de ezt az akkori erkölcsi felfogás szerint túlságosan erotikusnak tartották a rádióknál.

Kísérőbandájával, a **Blue Caps**-szel a fekete bőrdzsekis **Gene** olyan további nagy slágereket adott elő, mint a Race With The Devil; a Bluejean Bop vagy a Dance to The Bop. **Vincent** sikertörténete azonban gyakorlatilag véget ért azon a bizonyos tavaszi londoni napon. A balesetben súlyosan megsérült, amúgy is gyenge egészségi állapota tovább romlott. A 60-as években Angliában telepedett le, 60-ban a Wild Cat, valamint a My Heart került fel tőle a toplistára. Ezt követően már csak a nosztalgia éltette. Egyre erősebben ivott, és 1971. október 12-én belehalt egy gyomorvérzésbe.

Tommy Steele (eredeti nevén **Thomas Hicks**) volt Angliában a **Cliff Richard**ot megelőző korszak legnagyobb popsztárja. 1956 és 1960 között 16 listás dala volt – igaz, az első helyet csak egyszer, 1956 decemberében sikerült megszípnie a Singing The Blues-zal; majd két évvel később a Nairobi a 3. helyre került. Zenei csillaga 1960-ban már leáldozóban volt a halkereskedőből lett énekesnek: a Little White Bull a 30., a What a Mouth az 5., a Must Be Santa Claus pedig csak a 40. helyet érdemelte ki. **Steele** ezt követően a Broadway-n és a mozikban éveken át különféle zenés bohóságok nagy sztárja volt (Tommy, a Torredádor; A legboldogabb milliomos; Három penny).

A klarinét virtuóza, **Acker Bilk** főként híres dalok feldolgozásával tűnt ki. 1960-ban négy dala is bekerült az első ötvenbe, köztük a Summer Set 5., a Buona Sera című világsláger pedig 7. lett. Vele kapcsolatban érdemes megemlíteni, hogy az ő zenekarában kezdte pályafutását a blues-rock legnagyobb dobosa, **Edward „Ginger” Baker**.

Ma már ritka kuriózumnak számít a Goodness és a Bangers And Mash című felvétel, amelynek két előadója **Peter Sellers** és **Sophia Loren**. A két hírneves színész később nemigen ragadtatta magát közös éneklésre, bár az átváltozó-művész, komikus **Sellers**, akinek legjobb filmjei éppen az évtized fordulóján készültek (Az ordító egér; Meztelen igazság; Lolita), két Best of... nagylemezt is kiadott.

Végezetül tekintsünk bele az amerikai éves toplistába, amely az 52 hét valamennyi sikerszámának összpontszámát figyelembe veszi (valahogy úgy, mint például a teniszben az ATP-ranglista, amelyen nem feltétlenül az az abszolút első, aki a legtöbb tornagyőzelmet halmozta fel). Így tehát 1960 élvonasa **Percy Faith és zenekara** – a Summer Place-szel –, az ezüstérmes **Jim Reeves** He'll Have To Go-ja, a bronz pedig **Everlyék** Cathy's Clown-jának jutott. Erős éve volt a lista szempontjából **Elvis**nek (az It's Now Or Never 6., a Stuck On You 9. lett), **Brenda Lee**-nek, (I'm Sorry 8., Sweet Nothings 18., I Want To Be Wanted 43., That's All You Gotta Do 71.), és nem panaszkodhatott **Connie Francis** sem (Everybody's Somebody's Fool 11., My Heart Has A Mind Of It's Own 17., Mama 68., Among My Souvenirs 73.). Néhány, ma is kedvelt világslágert pedig eképpen totalizáltak az USA-ban 1960 végeztével: Runnin' Bear (**Johnny Preston**, 4.), Handyman (**Jimmy Jones**, 7.), The Twist (**Chubby Checker**, 10.) Greenfields (**Brothers Four**, 13.), Only The Lonely (**Roy Orbison**, 20.), Puppy Love (**Paul Anka**, 23.), Save The Last Dance For Me (**Drifters**, 26.), Let It Be Me (**Everly Brothers**, 30.), Harbor Lights (**Platters**, 50.), Walking To New Orleans (**Fats Domino**, 72.), Georgia On My Mind (**Ray Charles**, 78.), Money (**Barrett Strong**, 97.). Ez a rövid felsorolás is mutatja, hogy a néhány perces, kis szerzemények között milyen sok nyerhette el a korábban csak a komolyzenei – legfeljebb jazz – daraboknak kijáró „halhatatlan” címet...

1961

Miénk az Űr odafenn – és a Fal ideleenn

HISTÓRIA

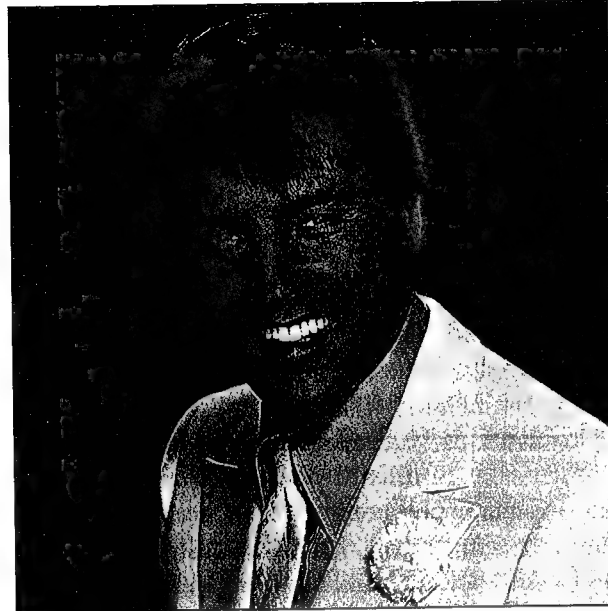
Kitágultak az emberiség mozgásterének határai: április 12-én, alig öt évvel azután, hogy a Szputnyik első bip-bip jeleit küldte az űrből, a 27 éves repülő főhadnagy, Jurij Alekszejevics Gagarin – a Mosolygó Hős, ahogyan őt elnevezték – a Vosztok 1 űrhajó fedélzetén 68 perc alatt került meg a Földet. A bajkonuri űrközpontban nem voltak babonások – meglehet, nem is jutott az eszükbe ez a dátum mint a Titanic indulásának évfordulója. Azóta ezen a napon ünnepli a világ az Űrhajózás Napját.

Csak hogy Gagarin visszatért, és nemzetközi hős lett. Végighordozták az egész világon, és mindehhez – világnézettől, vallástól függetlenül – éljeneztek, mint azt a fiatalembert, aki valóra váltotta az Ember évszázados álmát arról, hogy kiszakadjon a Föld közvetlen vonzásköréből, s olyan perspektívából, olyan színekben lássa bolygónkat, ahogyan korábban senki.

A világraszóló szovjet siker után jelentette be John F. Kennedy – a médiák és mindenható, ambiciózus családja által pompásan megkreált – amerikai elnök a Kongresszushoz intézett üzenetében, hogy honfitársai még ebben az évtizedben a Holdra lépnek. A váratlan bejelentésre állítólag a Werner von Braun (a hajdani hitlerista rakéta-program atyja, a Londont és Coventry-t pusztító V1 és V2 tervezője, akivel JFK apja, Joseph Kennedy nem kevésbé rokonszenvezett) irányította NASA illetékeseit kollektív szívroham környékezte, de az elnök szava mégiscsak az elnök szava. 1961-ben Alan Shepard és Virgil Grissom – két, világháborús és koreai veterán pilóta – még csak két, félig sikerült „űrugrásig” jutott el. Nyolc évvel később már a csillagos-sávós lobogónál volt az előny – legalábbis ami az emberek által végrehajtott küldetéseket illeti. Miközben a nagyhatalmi versengésnek új színtere volt kialakulóban, a „nemzetközi osztályharc” erősödött a földön is: augusztus 13–14-re virradó éjjel az NDK elkezdett falat építeni a nyugati övezethez tartozó, de az ő területén fekvő Nyugat-Berlin köré, hogy gátat vessenek a kelet-németek tömegessé váló áttelepülésének, no és persze az „ideológiai felforgatásnak”. Amerikai és más nyugati források szerint Moszkva eredetileg arra készült, hogy Kelet-Berlin után megszállja az egykori birodalmi főváros nyugati zónáját is, miután eredménytelenül zárult júliusban a bécsi Kennedy–Hruscsov találkozó. Ezt a lépést valamivel veszélytelenebbnek tartották a világra, mint egy direkt területfoglalást. Nemcsak néhány sokat emlegetett átkelőhely vált híressé (Checkpoint Charley – ahol a nyugatiak rendszeresen átadták a keletieknek az elfogott kémeket, cserébe néhány disszidensért), hanem maga az idegbeteggé vált nyugati városrész is, ahol az évtizedek során, hosszabb-rövidebb ideig, több híres művész is letelepedett (Wim Wenders, Udo Linderberg, **David Bowie**, **Lou Reed**, Nick Cave, **Nina Hagen**). Itt rendezték meg minden februárban Európa egyik legizgalmasabb filmfesztiválját. Talán az sem véletlen, hogy innen indultak el néhány évvel később a német baloldali diákmozgalom vezetői, valamint a „squatterek”, vagyis a házfoglalók, itt alakultak az első kommunák, itt jöttek össze az első környezetvédők. Sőt, 1957 és 1966 között Nyugat-Berlin polgármestere volt az a Willy Brandt, aki a kelet-nyugati párbeszéd (Ostopolitik) egyik fő motorja lett 1969-es kancellárrá választása után.

A várost ettől kezdve egyetlen országút és a léghíd kötötte az NSZK-hoz, de Kelet-Berlin, illetve az egész NDK soha sem ismerte el az odatartozását. (Nyugat-Berlin „örökös” státuszát 1971-ben négyhatalmi egyezmény garantálta.) A Fal, amely látszólag keményebbnek tűnt, mint a Kínai Nagy Fal, Európa

Elvis Presley

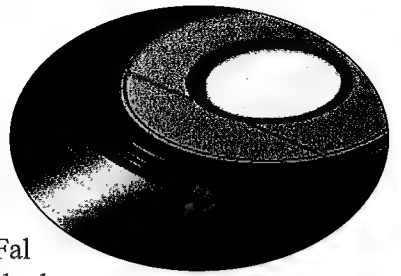
mesterséges kettéosztottságának abszurd szimbóluma – amely egyben az európai graffiti-művészet kibontakozásának bölcsője volt (annak ellenére, hogy több tonna meszet és festéket használtak fel a keleti oldalon rendszeres megtisztítására) – csupán 1989 őszén omlott le (nem kis mértékben az akkori magyar, Németh-Horn kormányának köszönhetően). 1961 sajtóképei közül – a Gagarint ábrázolók mellett – éppen a Berlini Fal építését, illetve az utolsó pillanatokban a már felállított szögesdrót-akadályokon átugró kelet-berlinieket megörökítő fotók váltak örök kordokumentumokká.

Mintegy ellenszimbólumnak is felfogható, hogy ugyanebben az évben tartotta nemzetközi tanácskozását Belgrádban a katonai tömbökön kívüli, el nem kötelezett országok mozgalma, amelynek egyik vezéregyénisége a jugoszláv államfő, a hős partizánvezér, a soproni családi kötelékekkel rendelkező Joszip Broz Tito marsall volt, aki a szovjet befolyás alatt álló Kelet-Európában a II. világháború óta szilárdan tartott „külön utas” politikája mellett. (Ezért „átkozta ki” őt 1948-ban a moszkvai Tájékoztató Iroda, és ezt a lépést követték egymás után a kelet-európai koncepciók percek.) Az el nem kötelezettek között csupa legendás történelmi személyiség foglalt helyet: Gamal Abdel Nasszer, a „Rais” (a Főnök), az Egyiptomi Köztársaság megeremtője, az arab nacionalizmus fő szószólója, Sukarno indonéz elnök, aki 1955-ben az indonéziai Bandungban az első ilyen értekezletet összehívta, vagy Dzsavaharlal Nehru indiai kormányfő, egykor az indiai független állam atyja, Mhátma Gandhi legközvetlenebb munkatársa.

A nagyhatalmi játszma egyik fontos sakkfigurája – akarata ellenére – Fidel Castro Ruz, a baloldali polgári ügyvéd, a gyújtó hatású szónok (mellesleg remek kosárlabda-, baseball- és asztalitenisz-játékos, a havannai szivar fő propagátora) és a forradalmi Kuba lett. Miután előbb januárban megszakadtak a diplomáciai kapcsolatok Washington és Havanna között, majd csúfos kudarcot vallott a kubai emigránsokat támogató amerikai inváziós kísérlet Playa Girón-nál, a Disznó-öbölben (a katonai akciót gyermekhibá, egy időzóna-átlépés figyelmen kívül hagyása hiúsította meg), Moszkva és Washington a következő másfél évben a karibi sziget ürügyén próbálta fitogtatni egymásnak katonai erejét – az amerikaiak blokáddal, a szovjetek atomrakéták telepítésével. Ezt követően a Kennedy-kormányzatnak a szakállas Fidel olyan fejfájást okozott, hogy más eszközöket is igénybe kellett vennie. Washington a CIA és a maffia összefogásával próbálta megbuktatni a kényszerítő körülmények hatására liberális politikusból kommunistává vált Castrót. Igaz, hogy az igazságügy-miniszter Robert Francis Kennedy (RFK) – az elnök öccse – meghirdette a szervezett bűnözés elleni harcot, ám fő ellenségnek nem az igazi maffia-szervezeteket és azok vezetőit tekintették, hanem azokat, akik annak ellenére, hogy komoly alvilági összeköttetésekkel rendelkeztek, a munkásoknak próbáltak jogokat kiharcolni. Ilyen áldozata volt például „Bob”-nak Jimmy Hoffa. (Hoffáról a 90-es években film is készült, Jack Nicholson főszereplésével.) Akkoriban a Kuba iránti szimpátia elfedte Fidel egyeduralkodói törekvéseit, holott a forradalom győzelme után alig egy évvel, máig rejtélyes körülmények között érte repülőszerencsétlenség egyik legfőbb harcostársát, Camilo Cienfuegot, a Száztűzűt, és hamarosan kiéleződtek ellentétei a világforradalmat komolyan vevő Ernesto Che Guevarával is, akinek nem tetszett, hogy az ország új vezetői kezdenek úgy viselkedni, mint azok a hatalmasok, akiket 1959 első napján végleg elsöpörtek. Az amerikai kontinens amúgy is folyamatos forrongásban volt: Dominikában meggyilkolták Trujillo elnököt, Brazíliában a hadsereg segítette az elnöki székbe Joao Goulartot, hogy három évvel később ugyancsak a katonák távolítsák el őt és vezessenek be évtizedes brutális diktatúrát. Guatemalában évtizedeken át tartó gerillaháború kezdődött.

A közel-kelet továbbra is puszkaporos hordónak számított. Miután az Arab-öböl mentén fekvő Kuvait függetlenné vált, Irak – Aref elnökkel az élen – rögtön bejelentette igényét a kicsiny, ám olajban rendkívül gazdag területre. Az éppen kivonulni készülő brit csapatok azonban megakadályozták az inváziót (pontosan 30 évvel a hasonló okból kitört „Öbölháború” és a Sivatagi Vihar hadművelet előtt). Mindössze három évig tartó unió után megszűnt az Egyiptom és Szíria által létrehozott Egyesült Arab Köztársaság, annak ellenére, hogy az évtized végéig mindkét állam a szocialista országokkal való szoros barátság mellett kötelezte el magát. Így született meg a fából vaskarikák netovábbja, az Iszlám Szocializmus, amelyet a következő időben több arab ország (Algéria, majd később Líbia) igyekezett megvalósítani.

A nemzetközi konfliktusok rendezésére való törekvésekben egyre fontosabb szerep jutott az ENSZ-nek, bár az is számtalan esetben bebizonyosodott, hogy a világszervezet, mivel komoly kényszerítő esz-

közökkel már akkor sem rendelkezett (az 1950–53-as koreai háborút követően a „kéksisakosok” néhány kivételes esetet leszámítva – például Kongó, vagy a 90-es években a délszláv háborúk – csak békefenntartó szerepet tölthettek be a világban), valójában ritkán tudta érvényesíteni akaratát. Dag Hammarskjöld, a világszervezet svéd főtitkára éppen egy kongói repülőútján zuhant le. Gépét valószínűleg a kormányellenes erők lőtték le, de ezt sem tudták bebizonyítani. (Hammarskjöld Posztumusz Nobel-békedíjat kapott.) Utóda, a burmai U Thant a semleges, az el nem kötelezett és a frissen felszabadult országok erejére próbált támaszkodni a nagyhatalmak túlsúlyával szemben. Ekkor vették le az ENSZ Biztonsági Tanácsának napirendjéről az 1956 óta ott szereplő „magyar kérdést”, amelyben érdemi határozatot – az állandó tag Szovjetunió vétőjoga miatt – amúgy sem tudott hozni a testület. De nem felejthetjük el, hogy 1961-ben alapította meg Londonban Peter Benenson ügyvéd napjaink legnagyobb emberi jogi szervezetét, az Amnesty Internationalt, amely azóta sok százezer bebörtönzött, halálra ítélt politikai foglyot mentett meg, sőt ugyanebben az évben született meg a természetvédők világszervezete, a WWF (World Wildlife Fund), amely az egyik, kihalástól fenyegetett állatot, a fekete-fehér óriás pandamedvét választotta jelképének.

Március 1-jén John Fitzgerald Kennedy amerikai elnök felállította az úgynevezett „Békehadtestet” (Peace Corps), amelynek feladata az amerikai kulturális befolyás növelése volt szerte a világban. A szocialista országokban a testületet hosszú időn át „újabb CIA-trükknek” tekintették.

Kitört az iraki kurdok felkelése, miután a kisebbség autonómiájáról folyó tárgyalások kudarcot vallottak. (A békés rendezésig a felek azóta sem jutottak el.)

Áprilisban tartóztattak le a Szovjetunióban több „ellenzékinek” tekintett író – első ízben azóta, hogy meghirdették a desztalinizációt.

Április 17. és 20. között zajlott le a Disznó-öbölbeli amerikai akció, az USA 2506. számú tengerészgyalogos dandárja és kubai emigránsok részvételével. Az utóbbiak közül összesen 1500 ember esett fogásba az intervenció összeomlásakor.

Április 21-én Algériában fellázadt a francia gyarmati hadsereg több egysége, hogy megakadályozza Charles De Gaulle tábornok, köztársasági elnök békés rendezési törekvéseit.

A kelet–nyugati párharc a zenére is kiterjedt: egy szovjet zenekar-vezető, Alekszandr Utyosov kijelentette, hogy a dixieland gyökerei Oroszorszáig nyúlnak vissza, innen jutott el New Orleans-be. Állításait azóta sem sikerült bebizonyítani.

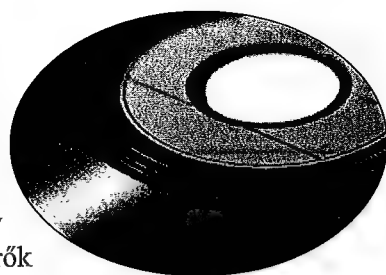
Május 31-én az apartheid-politikája miatt Londonnal egyre inkább szembeforduló Dél-Afrikai Unió felvette a Dél-Afrikai Köztársaság nevet, s kilépett a Brit Nemzetközösségből. Bevezették a szükségállapotot és több ezer embert letartóztattak. A szomszédos portugál gyarmaton, Angolában ugyanekkor vette kezdetét a 14 esztendőn át tartó felszabadító háború.

Június 3–4-én Bécsben találkozott Nyikita Sz. Hruscsov és John F. Kennedy, hogy tárgyaljanak Németország esetleges újraegyesítéséről. A megbeszélések teljes kudarcra végződtek, mivel egyik fél sem kívánt engedni saját európai pozícióiból. Valószínűleg igazából egyik nagyhatalomnak sem állt érdekében egy erős, egységes Németországnak mint potenciális riválisnak a feltámasztása, sőt, még jól is jött Moszkvának és Washingtonnak egyaránt, hogy sakkbán tudta tartani a másikat a maga táborához tartozó német államával.

Július közepén élesedett nyílt fegyveres konfliktussá Franciaország és Tunézia viszonya a bizertai katonai bázis körül. A francia blokádot két hónappal később az ENSZ közvetítésével oldották fel.

Augusztus 13-ról 14-re virradóra kezdték felhúzni a Berlini Falat, amelyet ugyan az NDK akkori első emberéhez, Walter Ulbricht-hoz kötött a történelem, a „történelmi” építkezés irányítója azonban jobbkeze és utóda, Erich Honecker volt, aki – bár már nem párt- és államfőként – még láthatta „főművének” leomlását. A Fallal további 28 évre prolongálódott az az évszázadokra visszanyúló európai fejlődési elmélet, amely a kontinens országait aszerint osztályozta, hogy az Elba folyótól keletre vagy nyugatra fekvőtek.

Kennedy elnök, a kubai kudarc után, novemberben újabb külföldi akcióba kezdett: 3000 katonai kiképző-tanácsadót küldött Dél-Vietnamba, az Amerika-barát Diem-rendszer támogatására, hogy Saigon

eredményesebben vehesse fel a harcot a Vietkonggal szemben. Ekkor még senki nem sejtette Washingtonban, hogy az Egyesült Államok leg-súlyosabb háborús szindrómájába zuhannak bele.

Novemberben megtartották a Szovjetunió Kommunista Pártjának XXII. kongresszusát. Ekkor foglalták határozatba, hogy 1980-ig fel kell épülnie az országban a kommunizmusnak. A sztálini örökségtől megszabadulandó, eltávolították a Vörös téri mauzóleumból Joszip Visszarionovics földi maradványait. Azét az emberét, aki harminc éven át élet és halál ura volt az országban, és akit – az elvtelen, és hisztérikus személyi kultusz mellett – még évtizedek múlva is milliók illeltek őszinte, szinte vallásos tisztelettel. Aztán csak grúziai szülővárosában, Goriban maradt meg valami nyilvános látszat Sztálin imádatából. De amikor a 90-es évek közepén Oroszországon eluralkodott a káosz, számos tüntetésen Leniné mellett feltűnt Sztálin portréja is....

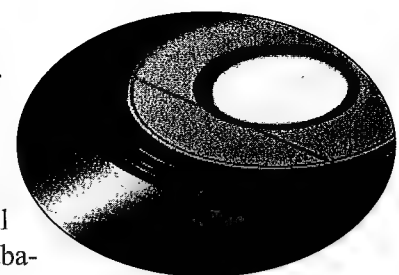
Decemberben Enver Hodzsa Albániája – Sztálin demitizálása miatt – megszakította diplomáciai kapcsolatait a Szovjetunióval, és a továbbiakban nem vett részt sem a Varsói Szerződés, sem pedig a KGST munkájában. Ezzel egyidőben a tiranai vezetés, amely egészen a 80-as évek végéig meg tudta őrizni a sztálini „hagyományokat”, a Moszkvával fokozatosan szembeforduló Mao Ce-tung-ban keresett szövetségest. A „nagy kormányos” és köre ugyanis – hasonló okokból – revizionistának bélyegezte a hruscsovi politikát, és ennek következményeképpen hazaküldte a szovjet tanácsadókat, s nem tartott tovább igényt a szovjet műszaki segítségre sem. Ekkor született meg a „három világ” elmélet, amelyben Mao Ce-tung szerint a két szuperhatalommal, az Egyesült Államokkal és a Szovjetunióval szemben létezik egy harmadik világ (elsősorban a felszabadult gyarmatok), amelyeknek a népi Kína a példaképe és eszmei vezetője.

Magyarországon Kádár János, az MSZMP KB első titkári tisztsége mellé, négy évre magára vállalta a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány elnökének posztját is. A Nyugat felé nyitás elsősorban a moziban, a színházakban, az irodalomban, valamint a tv-műsorokban látszott meg: ez volt az a korszak, amikor a kis képernyős Orion tv-vel már rendelkező szerencsések otthonait megszállták a sámlis, hokedlis szomszédok a Robin Hood vetítése idején. De 1961-ben született meg Ruszt József vezetésével a nagyszemű műhelynek bizonyuló Egyetemi Színpad is, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem bölcsészkarának épületében.

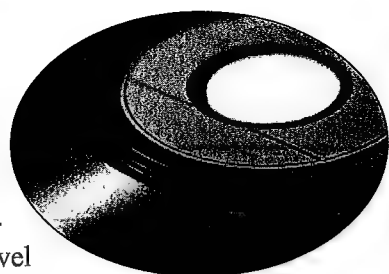
FILM

A filmművészet újabb mérföldköveit láthatta a mozik közönsége. Luis Buñuel 22 év után tért haza Mexikóból Spanyolországba, elkészítette a Viridianát, amelyet „istentelensége” miatt (a koldusok bankettjét úgy állította be, mint Leonardo da Vinci Utolsó vacsorájának alakjait), a katolikus egyház nyomására, a Franco-rezsim rögtön be is tiltatott. A rendező soha többé nem forgatott hazájában, ez a műve viszont cannes-i nagydíjas lett. Velence Aranyoroszlánját Alain Resnais vitte el a filmes újhullám és az újregény, Alain Robbe-Grillet forgatókönyvének egyedülálló (sokak szerint a nézhetetlenségig elvont) találkozásával, a Tavalay Marienbadban-nal. Ingmar Bergman álomszerű és misztikus hangulatú filmjei után (Hetedik pecsét, Vad számocák, Arc), a pszicho-analízissel felérő filmtrilógiába fogott, istenkeresés ürügyén. Ennek első darabjának, a Tükör által homályosan bemutatása egybeesett a tudomány korszakalkotó alakja, Carl-Gustav Jung halálával. A legjobb film Oscar-díját ezúttal egy Billy Wilder-vígjáték, a Legénylakás nyerte, Jack Lemmon és Shirley McLaine parádés alakításával. A bécsi származású Wildernek, aki a dokumentumfilmtől a krimiig, a könnyed szalonvígjátékoktól a legsötétebb drámákig minden műfajban tudott maradandót alkotni, ez volt a második Oscar-ja. Az első még 1945-ben kapta a Férfiszenvedélyért. Wilder gyakran idézett rendezői tízparancsolata így kezdődik: „Ne untasd felebarátodat”. Meghalt a legidősebb Marx-fivér, Leonard, azaz „Chico”, akit karikatúraszerű olasz akcentusa miatt „Hollywood legtaljánabb zsidójaként” emlegettek. Autóbalesetben vesztette életét a lengyel II. világháborús tragédia érzékeny filmrevíziója, Andrzej Munk (Eroica, Egy nő a hajón), és eltávozott az amerikai klasszikus mozi-hősök egyik legbriliánsabbja, a szálfatermetű, kékszemű Gary Cooper (Búcsú a fegyverektől, Akiért a harang szól, Délidő).

A magyar filmben a háború, az erőszak, az értelmetlen halál igen kíméletlen módon jelentkezett: Szemes Mihály Alba Regiája a felszabadulás lírai felhangokkal teli története, Marton Endre Bakaruhában

című filmje – Hunyadi Sándor novellájának feldolgozása – az „úri becsület” lerombolása, míg Fábry Zoltán Két félidő a pokolban című, kegyetlen abszurdja talán a legmegrázóbb lágerfilm a mozi történetében. Sinkovits Imre, Koltay János, és különösen Garas Dezső (a későbbi futballedző, a Mándy Iván-féle Minarik Ede megformálója) alakítása kitörhetetlen az emlékezetünkéből. (És hiába készítette el csaknem húsz évvel később John Huston a budapesti MTK-pályán a film amerikai változatát Pelével, Max von Sydow-val és Sylvester Stallonéval – Menekülés a győzelembe címmel –, az új adaptáció a poros nyomába sem ért az eredetinek.)

IRODALOM

Fegyverbaleset következtében elhunyt az amerikai irodalom egyedülálló figurája, Ernest Hemingway, a nagy életművész, egyike azoknak az utolsó írástudóknak, akik nagytehetségű szépírók és halálmegvető riporterek is voltak egyszerre. Hemingway utolsó éveit Kubában töltötte, Castrók híve lett, és 1954-ben az itt játszó Öreg halász és a tenger című kisregényéért kapta meg a Nobel-díjat. Hozzá tartozói szerint öngyilkos lett, mert képtelen volt végigélni erejének fokozatos hanyatlását. Santiago, az öreg halász valóságos modellje, akit a filmvásznon Spencer Tracy személyesített meg, 1997-ben jó egészségben ünnepelte meg 100. születésnapját...

Az irodalmi Nobel-díjat ebben az évben első ízben jugoszláv író, Ivo Andrić, a Híd a Drinán szerzője kapta. Olaszországban politikai ügyé vált Leonardo Sciascia könyve, a Mint a bagoly nappal, amely elsőként mutatta be a szicíliai maffia és a hatóságok összefonódását, megteremtve ezzel a későbbi maffiakönyvek és főként -filmek prototípusát. (Sciascia művét hat évvel később vitték filmre, Franco Neroval és Claudia Cardinaléval.) A politikai szatíra mestere, az angol Graham Greene a Kuba körüli hisztériát gúnyolta ki a Havannai emberünk-ben.

A magyar irodalmi életet Sarkadi Imre (Oszlopos Simeon, Körhinta, Elveszett Paradicsom) öngyilkossága rázta meg. Ugyanebben az évben jelent meg először a fiatal írók és költők legfontosabb fóruma, az Új Írás. A folyóirat három évtizeden át számtalan tehetséget indított el a pályán.

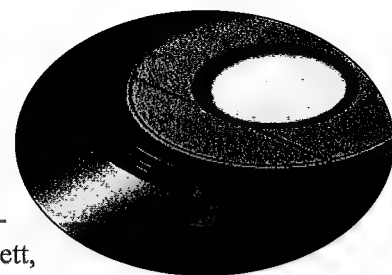
SPORT

A futballban a két, mozambiki születésű extraklasszis, Eusebio (akit tévesen neveztek „európai Pelének”) és Coluna vezérelte portugál Benfica megtörte a Real Madrid európai hegemoniáját: megnyerték a Bajnokságok Európa Kupáját. A lisszaboni gárda legjobbjai (Costa-Pereira, Eusebio, Augusto, Torres, Simoes, Coluna) alkották öt év múlva a vb-bronzérmes portugál válogatott gerincét. A csapat a felemelkedését két magyar szakembernek, Guttman Bélának és Schwarz Eleknek köszönhetette. Az Interkontinentális Kupán ellenben – három mérkőzésen – elbuktak a címvédő montevidói Penarollal szemben. A sárga-fekete mezeselek soraiban találjuk az uruguay-i labdarúgás egyik legnagyobb alakját, Pedro Rochát, a „Sziklát” aki 1962 és 1974 között négy világbajnokságon erősítette hazája csatársorát. Ugyancsak a magyar futball dicsőségét öregbítette az első ízben kiírt Kupagyőztesek Európa Kupája. Az olasz Fiorentina nyert két meccsen a skót Glasgow Rangers-szel szemben, s a Giuliano Sarti kapussal, Kurt Hamrinnal és Miguel Angel Montuorival felálló Violák mestere Hidegkúti Nándor, az Aranycsapat középcsatára volt. Érdeklőség, hogy az alig 168 centis svéd villámszélő, Hamrin 1953-ban éppen a magyarok ellen játszotta első válogatott mérkőzését, közvetlenül a londoni 6–3 előtt... Másodszor került megrendezésre a Vásárvárosok Kupája, amelyet ezúttal az AS Roma hódított el Birmingham legjobbjai elől. Olasz csapaté – a Bolognáé – lett a legrégebbi európai futballtrófea, a 20-as évek óta működő Közép-Európai Kupa.

Az Aranylabdát az ördögös argentin-olasz csatár, a védők (és a bírók) réme, Enrique Omar Sívori, a Juventus játékosa kapta. Ő volt a szintén argentinai születésű Alfredo Di Stefano után a második, aki „visszahonosításának” köszönhetette az akkor még csak európaiaknak járó kitüntetést. Az apró termetű, repkedő hajú játékos nem csupán kiszámíthatatlan cseleivel, remek rugótechnikájával kergette örületbe ellenfeleit, de folyamatosan provokálta őket – már azzal is, hogy soha nem hordott sípcsontvédőt és sportszárát is letúrta a bokájára. Karrierjének megtörését éppen egy így szerzett súlyos sérülésének „köszönhetette”.

A teniszsportban elindult egy fantasztikus karrier: két elvesztett döntő után elnyerte első wimbledo-

ni bajnokságát az ausztrál zseni, Rod Laver. Az évtized során még háromszor diadalmaskodott a londoni füvön. Ebben az évben Laver Párizsban a férfi és a vegyes párosban is első tudott lenni – a nem kevésbé nagynevű angol Roy Emersonnal, illetve Darlene Harddal az oldalán. Az asztaliteniszből a kínai Csuang Ce-tung az első aranyát szerezte világbajnoki mesterhármasából. A Forma-1 bajnoka az amerikai Phil Hill lett, Ferrari autójával.

POP-ROCK

Míg a jazz-ben Louis Armstrong és Duke Ellington ismét egymásra találtak, továbbá a Miles Davis-szel szakító John Coltrane Avantgarde című lemezével megszületett a free, az egy fokkal könnyebb műfajban egyre nagyobb volt a mozgolódás. Tony Sheridan felvette az örökzöld angol népdal, a My Bonnie rockosított változatát, a még névtelen Beatles-szel. Ez volt az a lemez, amely után Brian Epstein liverpool-i lemezkereskedő elindult „becserkészni” a fiúkat. Az öreg fekete bluesmanek (Big Bill Broonzy, a szerzőként is útmutató Willie Dixon, a vudu-varázslásairól is elhíresült II. Sonny Boy Williamson, Howlin' Wolf, Muddy Waters, több nemzedék blues-gitármestere, B. B. King) angliai látogatásai nyomán egyre több fehér muzsikusként is megpróbálkozott ezzel a műfajjal. Létrejött az első elektromos blues-banda is, Alexis Kornerrel és Cyril Davies-szel, akik pedig első felvételeiket még akusztikus gitárral és szájharmonikával vették fel. A görög származású Kornert néhány év múlva már egy egész zenész-nemzedék tisztelte szellemi atyjaként, de már ekkor is játszott vele néhány olyan fiatal, akinek a nevét érdemes volt megjegyezni: Dick Heckstall-Smith, Jack Bruce, Charlie Watts, Mick Jagger...

A twist előntötte Amerikát, Chubby Checkernek nem kevesebb, mint 20 dala került fel a slágerlistákra – talán túlságosan is gyorsan, mert két év múlva már az „apály” is elérte őt. Teljes gözzel folytatódott az Elvis–Cliff versengés, és feltűnt néhány villámmember a listákon. Az igazi új szupersztárookra, a műfaj teljes megújítóira azonban még bő egy évet várni kellett...

Hozzánk még csak a „konszolidáltabb” jazz és tánczene gyűrűzött be. Össze is keverték egy ideig a kettőt, mert azt hitték, hogy minden, ami könnyű műfaj, az „dzsessz”. (Kétségtelen viszont, hogy jó néhány, később a magyar beat- és rock-történetben meghatározó szerepet játszó muzsikusként jazz-zenészként kezdte pályafutását.) De azért már saját klubot indíthatott be a belvárosban a négy éve működő Benkó Dixieland Band, megjelent a színen az első Bergendy-együttes, és 1961-ben megnyílt a Vár alatt, a Monarchia-beli Várkert helyén a Budai Ifjúsági Park, hogy 23 éven át a fővárosi ifjúság legkedveltebb szabadtéri szórakozóhelye legyen. A lemezgyár favorizáltjai azonban egyelőre még Sárosi Katalin, Toldi Mária, Vámosi János, Záray Márta, Kovács Erzszi, Koós János voltak.

HAVI SLÁGERLISTÁK

JANUÁR

Listavezetők:

I Love You (Cliff Richard & The Shadows): 1 hét

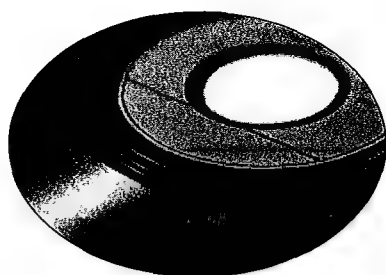
Poetry In Motion (Johnny Tillotson): 2 hét

Are You Lonesome Tonight? (Elvis Presley): 1 hét

Johnny Tillotson

A floridai Johnny Tillotsont (1939. április 20., Jacksonville, Florida) húszévesen szerződtette a Cadence Records, az Everly Brothers és a nagy, amerikai stílusú lírikus, Andy Williams lemezcége. A Poetry In Motion volt az első nagy „dobása”, és bár hazájában később is igen megbecsült előadó maradt, Európába nemigen jutottak el sikerei. A tengerentúlon szerették az It Keeps Right On A Hurting és a Talk Back Trembling Lips című dalát, Angliában viszont 1961-ben még egy-egy hétre a Jimmy's Girl tűnt fel. Everlyék és Andy Williams túlnőttek Johnny-n, annak ellenére, hogy a Warnertől átszerződött az

MGM-hez. Tillotson a mai napig elismert, s egyike azon kevés amerikai country-énekesnek, akik a szigetországban ma is népszerűek. Az viszont furcsa, hogy a Poetry az USA-ban nem jutott el az élpozióba. Legsikerültebb számát 1979-ben újra kiadták – igaz, akkor már csak a 67. helyre futhatott be.

Krónika

► **Elvis**, úgy tűnt, kitartott nosztalgiazó, „újromantikus” hangja mellett. A „családalapító” hangulatú *Are You Lonesome Tonight?* a mai napig hódít, és nemcsak a házibulikon. A dal egyik fontos bűgő, andalító eleme a beszélő betét, amely a **Király** mély, torokszóitóan szép hangjával, a gyertyafényes estét sejtető vokálkísérettel a háttérben, még férfiasabbá varázsolja a széptevő líra e gyöngyszemét. A dalt Nashville-ben vették fel 1960 novemberében, egyidőben az *It's Now Or Never*rel.

Ez a hangvétel több európai énekesre is hatott, talán a legjobban az olasz **Bobby Solo**-ra, aki – szerencsés hangadottságai mellett – még fazonját is „elvisesre” alakította. Persze akkoriban a legtöbb fiatal csillag hátrafelé fésült hajjal jelent meg, amúgy „jampisan”. De furcsa módon az évtized vége felé **Bobby** még pont úgy is hízott, mint **Elvis**, és amikor a **King** előre fésülte a haját, ő is követte. (A 80-as években **Komár László** is sikeresen alakította **Elvis** „magyar hangját”). A nóta egyébként nem más, mint **Roy Turk** és **Lou Handman** 1926-os szerzeményének leporolása, a beszédes részbe pedig elrejtették Shakespeare szállóigéjét az *Ahogy tetszik-ből*, mely szerint „színház az egész világ”. (Eredetiben „stage”, amely mindenféle színpadot jelent.) Állítólag **Elvis** koncerten soha nem tudta elmondani hibátlanul ezt a szöveget. Az **RCA** 1982-ben forgalomba hozott egy „élő” felvételt is a dalból, amelyben a **Király** össze-vissza keveri a sorokat, s végül röhögőgörcsöt kap saját ügyetlenkedésétől. (Egy másik változat szerint **Elvis** azon kezdett el nevetni, hogy az a közönség első sorában valaki elaludt...) A lemezt egyes szélsőséges **Elvis**-rajongók valóságos hullagyaláznak tekintették. Az *Are You Lonesome Tonight* volt Amerikában a 14. number one slágere **Elvis**nek, Angliában viszont csak a 6. Odahaza hat hétig vezetett, a tengeren innen pedig négyszer lehetett első. Alighanem ez volt **Presley**-nek ha nem is a legjobb, de a legsikeresebb korszaka, hiszen a lemezözön mellett ekkor írt alá egy új, öt évre szóló filmszerződést **Hal Wallis**-szal, évente egy főszerepre. A legnevezetesebb ezek közül a *Kék Hawaii* volt.

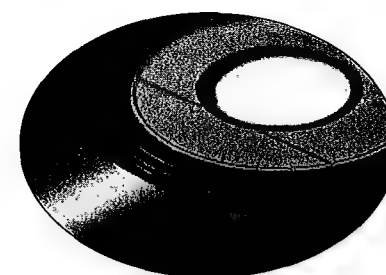
► Némiképp **Elvis**hez kötődik az a januári bejelentés, mely szerint **Jerry Lieber** és **Mike Stoller**, dalszerzők és producerek, önálló céget alakítottak. **Mike Stoller** (1933. március 13., Long Island, New York) édesanyja musical-színésznő volt, és fiát klasszikus zongoraórákkal nyaggatta. A különben félnék, visszahúzódo fiú „lázádképpen” boogie-woogie-t és be-bop-ot kezdett játszani, és a harlemi rhyhm and blues-klubok állandó vendége lett. Tizenhat éves korában családja Los Angeles-be költözött, és ott találkozott össze a hipsterekkel csavargó **Jerry Lieber**rel (1933. április 25., Baltimore, Maryland). **Lieber**nek is a feketék adták az ihletet ahhoz, hogy kialakítsa rock-szövegírói stílusát: amikor ötéves volt, megözvegyült édesanyja a néger gettó mellett nyitott fűszerüzletet. A kisfiú valósággal habzsolta a feketék zenéjét, de megpróbálta átvenni öltözködésüket és egyéb szokásaikat is. Amikor pedig ők is a Nyugati Partra települtek át, ott már javában tombolt a **Charlie Parker**, **Miles Davis** és **Dizzy Gillespie** által a csúcsra jutott be-bop. A két fiatalember első közös munkája a *Hound Dog* volt, amelyet először 1953-ban a hatalmas termetű fekete blues-énekesnő, **Big Mama Thornton** énekelt (az ő szerzeménye **Janis Joplin** legszebb dala, a *Ball And Chain*), és csak később lett **Elvis** sikere. Ezt követően **Lieber** és **Stoller** szerződést kötött **Ahmet Ertegun Atlantic** lemezcégével, és olyan neves csapatoknak kezdtek el írni, mint a **Coasters** vagy a **Drifters**. Az ötvenes évek közepétől mintegy tíz évig uralták szerzeményeikkel a pop- és a rhyhm and blues-listákat. Ők voltak a szerzői többek között a *Baby I Don't Care*-nek, a *Stand By Me*-nek, a **Charlie Brown**-nak, az *I Want To Be Free*-nek, a *Saved*-nek, az *If You Don't Come Back*-nek, a *Yaketi Yak*-nak, bár a leghíresebb daluk talán **Presley Jailhouse Rock**-ja és a *Kansas City*, amit a **Beatles** is feldolgozott 1965-ben. Dalaikat olyan, különböző előadók tűzték műsorukra, mint a **Beach Boys**, **Jeff Beck**, **Big Joe Turner**, **James Brown**, **Leon Russell** vagy **King Curtis**. Természetesen nem hiányozhattak a **Lieber-Stoller** számok a *Blues Brothers*-filmből és az „élő” zenekar repertoárjából sem. Greg Shaw zenekritikus írta róluk a *Rolling Stone Illustrated History Of Rock and Roll*-ban: „Ők voltak a rock and roll legigazibb építései. Ők tették rá a végleges pecsétet a rhythm and blues és a kezdetleges popzene házasságára.”

FEBRUÁR

Listavezetők:

Are You Lonesome Tonight (**Elvis Presley**): 4 hét

Sailor (**Petula Clark**): 1 hét

Petula Clark

Petula Clark nagyon szőke, nagyon cserfes kislány volt, aki a legenda szerint már tizenegy éves korában (1933. november 15-én született Epsomban, a leghíresebb angol derby városában, teljes neve **Petula Sally Owen Clark**) énekével kápráztatta el a normandiai partraszállásra induló szövetséges katonákat (csókokat még nem váltott velük, mint a nála lényegesen érettebb **Marlene Dietrich**, vagy a később Koreába vezényeltékkel **Marilyn Monroe**). Első szereplése még korábbra tehető: 1941-ben Kingston-upon-Thames-ben egy cukorkásbolt előtt énekelt egy helyi zenekarral – fizetsége természetesen az üzlet fő árucikke volt, majd bekerült a *BBC It's All Yours* című zenés rádióműsorába. Ezután következtek „katonai fellépései”: közel 500-szor énekelt a „Tommy-knak”. Ezzel egyidőben kötött a Rank filmes céggel szerződést, és a következő 10 évben kétfutcatnyi zenés filmben játszott. Bár már az 50-es években is számos népszerű slágert énekelt – első kislemezét, a *Put Your Shoes On Lucy*-t 1949-ben vette fel az **EMI**-nél, egy évvel később pedig a *You Are My True Love*-val aratott sikert, már a **Polygon** „alkalmazottjaként” – az ő ideje ebben az évtizedben jött el. Ráadásul egy osztrák dallal, **Fini Busch** és **Werner Scharfenburger** szerzeményével, amelyet egy **Lolita** nevű énekesnő tett helyi sikerre. Erre figyeltek fel Angliában. Norman Newell, az **EMI** producere angol szöveget írt hozzá és ezt énekelte el **Petula** – de **Lolita** is! A germán vetélytársnő az Egyesült Államokban a *Billboard*-lista ötödik helyezésig jutott, Angliát azonban ugyanúgy nem tudta bevenni, mint annak idején a *Luftwaffe*. **Petula**-nak azonban még egy honfitársnőjével, **Anne Shelton**nal is meg kellett küzdenie, aki 1956-ban már vezette egyszer a brit toplistákat, de neki sem volt ellene komoly esélye. És ha már szóba kerültek **Petula** karrierjének nemzetközi vonatkozásai: a 60-as évek elejére ő lett az egyik legnépszerűbb angol énekesnő Franciaországban, dalait rendszeresen megjelentette franciául is, sőt, francia férjet választott magának: Claude Wolff-ot, a *Vogue* lemezcég promóciós menedzserét. A nagy rivális ország rajongói hálából szójátékot alkottak keresztnevéből: „La Pétulante” – amely pezsgőt, szikrázót jelent. **Petula Clark**, bár a következő éveiben olyan slágerei voltak, mint a *Romeo*, a *Casanova*, a *Ya-Ya Twist*, és különösen leghíresebb dala, a *Downtown*, amelyért Grammy-díjat is kapott, legközelebb csak 1967-ben tudott a brit toplistára létező ke-
rül-
ni – egy filmdallal: a filmművészet egyik legnagyobb alakjának, Charlie Chaplin hatyúdálával.

Krónika

► A hónap elején valahol Minnesotában egy **Robert Allan Zimmerman** nevű fiatalember, azaz **Bob Dylan** (1941. május 24., Duluth) első felvételeit készítette el barátai házában, egy amatőr magnó segítségével. Az első **Dylan**-dal címe *San Francisco Bay Blues* volt. A gitáros-énekes-költő példaképe, a 8 évvel korábban elhunyt wales-i költő-előadóművész, Dylan Thomas tiszteletére vette fel ezt a művésznevet. **Bob** kamaszkorában rock and roll-együttesekkel játszott, majd inkább önállósította magát. Rövid ideig a minneapolis-i egyetem hallgatója is volt, de hamarosan jobban kezdte érdekelni a poézis művelése, mint tanulása. A detroiti **Smokey Robinson** és a *Miracles Shop Around*-ja volt az első olyan *Motown*-felvétel, amely a milliós példányszámot elérte.

► Hollywood-ban újabb lemezcég alakult: **Frank Sinatra** bejelentette, hogy létrehozza saját márkáját, a *Reprise*-t. Az okkersárga címke, amelyen egy, Mark Twain tollára illő gőzös látható, ettől kezdve **Sinatra** legjobb barátait, **Dean Martint** és **Sammy Davis jr.**-t is fémjelezte, később pedig a rock olyan nagy alakjai jelentették meg felvételeiket náluk, mint **Jimi Hendrix**, **Frank Zappa**, **Kenny Rogers**, a **Kinks** vagy **Neil Young**. A *Reprise* a 70-es évek elején „almárkaként” beolvadt a **Warner Brothers** óriásvállalatába.

► Párizsban 24-én a Palais des Sportsban megrendezték az első „Rock and Roll Világfesztivált”, amelyen **Bobby Rydell**, **Emile Ford** és a francia **Johnny Hallyday** lépett fel. Másnap Memphis-ben **Elvis Presley** jótékonyági koncertet adott – ez volt leszerelése óta az első nyilvános fellépése.

MÁRCIUS

Listavezetők:

Walk Right Back (Everly Brothers): 3 hét

Wooden Heart (Elvis Presley): 1 hét

Everlyék lemezének különlegessége, hogy nemcsak az A-oldal vezette a listát – a Walk Right Back-et **Sonny Curtis**, a **Crickets** egykori tagja írta –, hanem egyúttal a B-oldal is. Ilyen sikerkombináció a brit toplisták történetében csupán 19 alkalommal fordult elő. A B-oldalon az **Ebony Eyes** hallható, amelyet azonban a rádiók ritkábban játszottak, mert – akárcsak a Laurát – ezt is haláldalnak tekintették: az 1203-as repülőgép-járat szomorú történetét meséli el. Szerzője pedig nem más, mint **John D. Lauder milk**, aki a Tobacco Road-dal, illetve az Indian Reservation című dallal lett halhatatlanná. Az utóbbit előbb a **Nashville Teens**, majd **Don Fardon** vitte sikerre (a Tobacco Road feldolgozói – a teljesség igénye nélkül – **Nashville Teens**, **Eric Burdon**, **Edgar Winter**, **Mountain**, **Hobo Blues Band**...). Az **Ebony Eyes**-nak is készült számos feldolgozása, a legismertebb az 1976-os **Stevie Wonder**-féle variáció, de a zenei parádiák készítői közül is többen megtalálták a dalt.

Presley a **Wooden Heart**-tal már hetedik Nr° 1-ját érte el Angliában – ezt a dalt Amerikában ki sem adták kislemezen, egy **Joe McDowell** nevű énekes feldolgozásában vált a tengerentúlon ismertté. (A szám eredetileg a G. I. Blues című filmben hangzott el, szerzője – egy német népdal alapján – **Bert Kaempfert** volt, aki a későbbiek folyamán több nagy slágert is írt **Frank Sinatra**-nak, köztük a Strangers In The Nightot.) A hazai „mellőzésért” mindenesetre kárpótlást kapott az énekes, hiszen a dal 27 hétig volt jelen az 50-es brit listán, a leghosszabb ideig valamennyi **Elvis**-dal közül! **Kaempfert** különben januárban három hétig vezette az amerikai listát a **Wonderland By Night** című saját szerzeménnyel, s ez a dal éppen az **Are You Lonesome Tonight**-t ütötte le az élről. Ugyancsak ő volt az a zenekarvezető, aki Hamburgban néhány felvételt készített a **Beatles**-szel is...

Krónika

➤ Március 21-én első ízben lépett fel a **Beatles** a liverpool-i **Cavern** klubban. 25-én **Elvis Presley** Hawaii szigetén, a pearl harbour-i Block Arenában énekelt, egy újabb jótékonysági koncerten, amelyen az **USS Arizona Memorial** alapítvány számára gyűjtöttek: több mint 60 ezer dollár jött össze. Ezt követően **Elvis** 8 éven át nem adott élő koncertet, híveivel csak lemezein és filmjein keresztül érintkezett!

➤ Kórházba került **Jackie Wilson**. A soul-énekest női rajongói rohanták meg, és a kavarodásban valaki rálőtt – csupa szeretetből, hogy az énekes csak az övé legyen, lehetőleg örökre...

ÁPRILIS

Listavezető:

Wooden Heart (Elvis Presley): 5 hét

Krónika

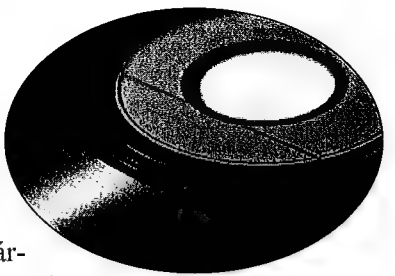
➤ Április 12-én – az első úrhajós napján – lépett fel először New York-ban **Bob Dylan**, a greenwich village-beli Gerde's Folk City-ben, **John Lee Hooker** előtt. Programjában szerepelt a **House Of The Rising Sun** című börtöndal feldolgozása, valamint a **Song For Woody**, amelyet egyik ideáljának, a munkásdalnak **Woody Guthrie**-nek ajánlott, akit előzőleg betegágyánál látogatott meg, némi tapasztalat-cserére. Ugyanezen a napon nyert négy Grammy-díjat **Ray Charles**, mint a legjobb énekes, a legjobb kislemez (**Georgia In My Mind**), a legjobb dal (**Let The Good Times Roll**), és a legjobb album (**The Genius Of Ray Charles**) előadója. Ekkor fogták perbe a lemez-kenőpénzek ügyében az első disc-jockey-t, a new york-i **Peter Trippet**. Összesen 39 rendbeli vesztegetési ügyben találták bűnösnek.

➤ Április 24. ugyancsak emlékezetes nap **Dylan** számára. Ekkor jelent meg először lemezen: **Harry Belafonte**-t kísérte szájharmonikájával. Ezért összesen 50 dollárt kapott.

The Ronettes

➤ **Gene Vincent** újabb angliai turnéját is viharok kísérték. Most az élete nem került ugyan veszélybe, ellenben zenekarát, a **Bluecaps**-et nem engedte fellépni az Egyesült Királyság Zenész Szakszervezete, így **Vincent** kénytelen volt egy helyi gitárzenekart, a **Sounds Incorporated**-et felfogadni kísérőnek. Ez a banda nyomta az azóta sok feldolgozást megért **Rossini**-féle **Tell Vilmos** nyitányt, három szaxofonnal, és két gitárral – daluk a legújabb, 90-es évekbeli, magyar tv-s **Tinédzser Party**-nak lett szignálja –, és a nóta második részében felhangzik **Liszt II.** magyar rapszódiajának egyik motívuma.

MÁJUS

Listavezetők:

Blue Moon (Marcel): 2 hét

On The Rebound (Floyd Cramer): 1 hét

You're Driving Me Crazy (Temperance Seven): 1 hét

Marcel

A virágba borult hónapot ezúttal csupa olyan előadó „vitte el”, akik önmagukban nem csináltak pop-történelmet, valami módon azonban mégis nyomot hagytak rajta. A **Blue Moon** a híres musical-szerző, **Richard Rodgers** (A zene hangjai) és **Lorenz Hart** kevés olyan dalainak egyike, amely különálló darabként született meg, még 1934-ben – ismét sikeres portalanítás történt tehát... A **Blue Moon** első kiadásában „lassú foxtrot balladaként” jelentették meg. A dal számtalan feldolgozást megért, köztük **Elvis** is „szájára vette”. A váltakozó felállású, philadelphiai **Marcel**s (a lemezen **Cornelius Hart** énekes mellett valószínűleg **Ronald Mundy**, **Fred Johnson**, **Dick Knauss** és **Gene Bricker** szerepelt) azonban egy kissé átértelmezte az eredeti hangot azáltal, hogy a refrént egy mélyértelmű „dang-a-dang-dang, ding-a-dong-ding”-gel harangozták be minden strofa végén. A zenekar olyan hirtelen tűnt el, mint ahogyan felbukkant, ráadásul ezt az ötletet is „lopta”: 1957-ben a **Collegians** együttes már elkövette ezt a merényletet a **Blue Moon** ellen, de nekik a siker kalácsából még kevesebb morzsa jutott. Ők a dang-a-dang-dang-hoz hasonlóan magvas mondanivalót hordozó **Zoom Zoom Zoom**-mal hívták fel magukra a figyelmet. A **Marcel**s utolsó tündöklését az jelentette, hogy szerepelhetett **Chubby Checker** filmjében, a **Twist Around The Clock**-ban. Ez a film a mai napig világrekordot tart: attól a pillanattól, hogy **Sam Katzman** producer agyában megszületett, a bemutatóig pontosan 28 nap telt el! Játékfilm ilyen gyorsan még soha nem készült. Júniusban még egy **Summertime**-on megengedtek maguknak – pontosabban nekik –, aztán vége is lett a dalnak.

Floyd Cramer

Floyd Cramer (1933. november 27., Shreveport, Louisiana) éveken át meghatározója volt az úgynevezett „Nashville Sound”-nak, a modern country-hangzásnak; ő zongorázott **Elvis** számtalan **RCA**-felvételén. Gyakran játszott együtt másik két nashville-i kulcsemberral, a két gitárossal: **Les Paul**-lal (akit sokan főleg Gibson-gitárja révén ismernek) és **Chet Atkins**-szel, aki **Cramer** lemezének producere is volt. A zongorista játékában azonban a jazz-es és rhythm and blues-os elemek is szép számmal vegyültek, s ezzel nem kis hatást gyakorolt olyan muzsikusokra, mint **Alan Price** vagy **Elton John**. Az **On The Rebound** különben már áprilisban ott volt a listák élvonalában, sőt egyes források szerint „egálban” is volt **Elvis** **Wooden Heart**-jával.

Temperance Seven

A **Temperance Seven** azzal vált nevezetessé, hogy az öt fűvóssal felálló, kilenctagú csapat valahol a közéletet jelentette a jazz big band és egy tánczenekar között. **Captain Cephas Howard** és bandája valamiféle békebeli hangulatot árasztott. Erre utalt, hogy reklámjuk szerint „1906-ban alakultak meg a pasadenai Cocoa Rooms-ban”, felvételüket pedig 1930-ban írta **Walter Donaldson**. (Ez utóbbi igaz volt...) 1961 májusának toplistája tehát ékesen bizonyítja, hogy a zenei nosztalgia nem éppen újkeletű történet. A csapatot 1970-ben megpróbálta feltámasztani **Ted Wood** – a **Faces**-, majd későbbi **Rolling Stones**-tag **Ron**

Wood fivére –, de a várt siker elmaradt; ellenben a You're Driving Me Crazy volt az első Nr. 1 dala a Parlophone címkénél George Martin produceri pályafutása alatt.

Krónika

► A Beatles Hamburgban – Bert Kaempfert producerkedése mellett – felvett néhány dalt egy Tony Sheridan nevű énekessel, többek között a híres népdalt, a My Bonnie rock and roll-változatát. Ezek a felvételek szélesebb publicitást csak jóval a Beatles feloszlása után, a 70-es évek végén kaptak, akkor egy gyűjteményes kettős album is megjelent a közös dalokból. Amerikában – egy szerződés bonyodalmainak következtében – az Every Beat Of My Heart című lemez egyidőben két változatban jelent meg és került be az Államok chartáira. Az egyiknek előadója Gladys Knight volt, a másiké pedig a Pips. Valójában pontosan ugyanazok a zenészek vették fel mind a két verziót – később már egyesített néven dolgoztak.

JÚNIUS

Listavezető:

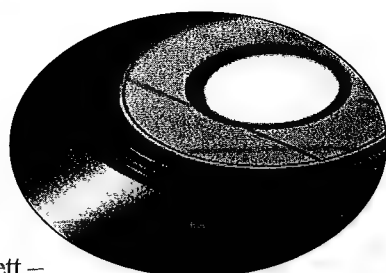
Surrender (Elvis Presley): 4 hét

Elvisünk minden bizonnyal alaposan beleszeretett a régi olasz slágerekbe, mert az O, Sole Mio után nem kímélte meg rajongóit a másik örökzöldtől sem, amelyet a műveletlen turisták folyton számon kérnek a jobb sorsra érdemes velencei gondolásoktól. Ez pedig maga a Sorrentói emlék, avagy „nápolyiul” a Turna a Surrient, amelyről tudjuk: a publikum már az első világháború előtt ott hordta a „könyökén kinőve” (ahogyan ezt Karinthy Frigyes írta a Csömöri úttól a Filatori gátig című, szédületes Verne-paródiájában). Az eredetit a De Curtis fivérek alkották 1911-ben, és Beniamino Gigli-től Mario Lanza-ig minden valamirevaló olasz énekes műsorára tűzte, de a nagy tenorok után az egyre mélyülőbb hanggal rendelkező Presley-nek sem állt rosszul – Mort Shuman és Doc Pomus angol szövegével. És ha már lúd, legyen kövér: a dal a His Hand In Mine című albumon is szerepel, az egyetlenként, ami nem a gospel műfaját képviseli. Megint bebizonyosodott az a tétel, mely szerint „az énekes a fontos, nem a dal” (lásd még a hasoncímű Rolling Stones-számot): Elvis nem talált magának olyan stílust, amit ne fogadtak volna el tőle.

Krónika

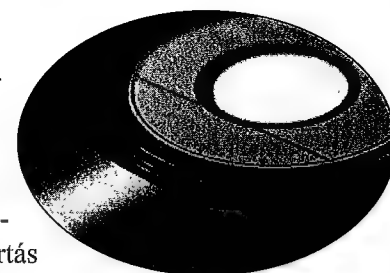
► Érdemes megállni egy pillanatra a Pomus–Shuman párosnál. Doc Pomus (eredeti nevén Jerome Felder, 1925. június 27., Brooklyn–1991. március 14., New York) kiskorában gyermekparalízis áldozata lett. A blues-éneklés és a dalszerzés azután ihlette meg, hogy 15 éves korában hallotta Big Joe Turnert. Az 50-es évek közepéig az egyik legismertebb fehér blues-énekes volt, előadói karrierjének nőülése vett véget, ettől kezdve elsősorban szerzőként működött. 1958-ban találkozott a szintén brooklyn-i születésű, de nála 11 évvel fiatalabb Mort Shumannal (1936. november 12.–1991. november 3., London). Shuman a New York-i Konzervatórium hallgatója volt, de sokkal inkább hatottak rá a harlemi rhythm&blues klubok. Tizennyolc éves korában írta első dalait. Doc-kal beköltöztek egy kis Greenwich Village-beli lakásba, és ott írták meg világlágereiket: a Save The Last Dance To Me-t, a Teenager In Love-ot, a This Magic Moment-et, és ők a „felelősek” olyan Elvis-sikerekért, mint a Viva Las Vegas, a Little Sister, vagy a His Latest Flame. Mort Shuman, aki a 60-as évek második felében dolgozott olyan fiatalokkal is, mint Janis Joplin (Get It While You Can) vagy a Small Faces, Doc Pomus mellett Jacques Breiltől kapta a másik életre szóló ihletet. Franciaországba költözött, a nagy belga származású sanzonénekes egész életművét lefordította angolra, a 70-es években musicalt állított össze dalaiból, majd ő maga is elkezdett francia dalokat előadni, amelyekkel jelentős sikert ért el. Ugyancsak kiváló tolmácsolója volt Bertolt Brecht songjainak. Kettejük halála között alig kilenc hónap telt el: Pomus-szal tüdőrák végzett (neki, mint első mesterének ajánlotta egy évvel később emléklemezét, a Magic And Losst Lou Reed), Shuman pedig egy májoperáció komplikációjába halt bele.

► Új jelenség ütötte fel a fejét a lemezkereskedelemben: a kalózképzelt megjelenése. Törvénytelenességét azzal is próbálták erősíteni, hogy alkalmazták rá a „bootlegging”, azaz a „csizmaszárba rejtés” ki-

fejezést, amely eredetileg a szesztilalom alatt született. Az első „zúgkiadókat” e hónapban csípték fülön New Jersey-ben (a sors érdekes egybeesése, hogy a „kalózkók” egyik későbbi nagy kedvence, Bruce Springsteen ebből az államból származik), de nem tudták őket elítélni, mivel akkor még nem volt e bűntettre törvény. A „bootleggek” igazán akkor kezdtek el máig tartó virágzásukat, amikor a pop-rock lemezgyártás monstrum iparaggá vált. Szerencsére már a korai 60-as évektől akadtak, akik „nemhivatalosan” begyűjtötték az akkori vagy leendő sztárok felvételeit (elsősorban klubokban, azután nagyobb koncerteken, bár később sem volt ritka eset, hogy egyszerűen betörték a stúdiókba, vagy pedig valóságos útonálló módszerrel lovasítottak meg a megjelenés előtti napon egész szállítmányokat), és ezekből pótolhatatlan archív anyagok lettek, amelyekhez képest a kiadók vesztesége elhanyagolható tétel – legálábbis a hallgatóság számára.

► Újabb súlyos baleset a zenevilágban: Patsy Cline amerikai country-énekesnő törte össze magát autójával Tennessee-ben. Bár akkor még felgyógyult, két évvel később egy repülőgép-szerencsétlenségben életét veszítette.

JÚLIUS

Listavezetők:

Runaway (Del Shannon): 3 hét

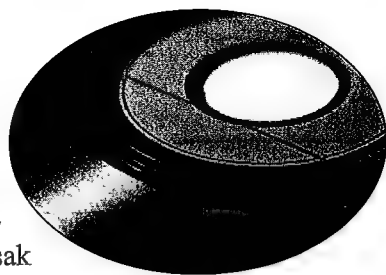
Temptation (Everly Brothers): 2 hét

Del Shannon

Egy dal, amely túlélte négy évtizedet és magát az előadót is – pedig csupán egy szimpla ereszkedő dallam és akkordsor, egy hatásos, egekben járó refrén (wa-wa-wa-wanderer...), s egy rövid, ám annál lendületesebb orgonaszóló hozza izgalomba a hallgatót. Del Shannon (eredeti nevén Charles Westover, 1939. december 30., Coopersville, Michigan) 21 évesen valósággal berobbant a rock-ba legelső dalával, melynek kíséretétől első ízben használt elektromos billentyűs hangszert (egészen pontosan „muzitront”), amit a dal társszerzője, Max Crook szólaltatott meg. A kisfiús, mégis kicsit rekedtes hang, a magasban való kalandozás megtette a hatását, és később ezt a dalsémát, ezt a fajta vokalizálást sokan próbálták utánozni. A Runaway-nek köszönhetően Del négy éven keresztül állandóan ott volt az első között – Angliában még két második helyet is sikerült megcsípnie, a Hey Little Girl-lel és a Swiss Maid-del. Odahaza a Hats Off To Larry lett igen népszerű, de egyedül első nagy sikeréből lett aranylemez. Ő volt az első, aki 1963-ban lemezre vette a Beatles From Me To You-ját, és bejutott vele az amerikai slágerlistára. Amikor a Gombafejűeket az óceánon túl még a kutya sem ismerte, ő közösen lépett fel velük a londoni Royal Albert Hall-ban. Shannon írt egy nagy slágert a Peter And Gordon duónak is, az I Go In Pieces-t, amellyel a kettős bevette az USA-t. Az első bomba robbanását azonban sem előadóként, sem szerzőként többé nem tudta megismételni. És bár a Runaway soha nem került le a rádiók műsoráról, többszöri visszatérési próbálkozásai nem sikerültek a michigani énekesnek. Számos lemezkiadót végigjárt (Liberty, United Artists, Island), de tartósan sehol nem volt maradása. Utoljára 1965-ben került be az amerikai Top Tenbe a Keep Searchin'-nel. A 70-es évek elején nagyobb sikert ért el néhány produkciós munkájával (Smith, Brian Hyland), 1982-ben adta ki utolsó albumát, a Drop Down And Get Me-t. 1990 elején George Harrison hívta őt, hogy vegye át a rockabilly-szupergroup Traveling Wilburys-ben az elhunyt Roy Orbison szerepét. Del Shannon még utoljára megpróbálta összeszedni magát, és próbaképpen készített néhány felvételt Jeff Lynne-nel és Tom Petty-vel, a Wilburys két tagjával. Lynne-nel már korábban is dolgozott együtt, Petty pedig őt tartotta egyik mesterének. De már késő volt: a súlyos depresszióba esett zenész 1990. február 8-án – öt nappal azután, hogy Fargóban fellépett a hagyományos Buddy Holly-emlékkoncerten – főbe lőtte magát. Egyetlen nekrológ-szerzője sem tudta kikerülni a „runaway”-ben (szökevény, menekülés) rejlő morbid szójátékot.... 1999 tavaszán posztumusz beválasztották a Rock and Roll Hall of Fame-be.

Everlyék negyedik és egyben utolsó angliai listavezető dala megint egy „özönvíz előtti” számnak volt a felújítása – összesen hét ilyen slágerelsőt számlálhatunk 1961-ben! A Temptation eredetije egy 1933-as filmben, az Irány Hollywood-ban hangzott el, előadója a bársonyos hangú Bing Crosby volt.

Amerikában nem is jutott a csúcsra. (Azóta ilyen arányú „remake”-áradat legfeljebb a 80-as években volt, amikor a különböző jótékonyági lemezekre sok régebbi slágert találtak meg az új sztárok. Az ő kedvenceik pedig éppen a 60-as évek sikerei voltak....) Az **Everly-fivérek** sikerének hanyatlását tévesen hozzák összefüggésbe a **Beatles** megjelenésével, bár kétségtelen, hogy a **Fab Four** vokáljaihoz hasonlóak korábban csak **Donnak** és **Philnek** voltak. (Egy jóval későbbi kapcsolat közöttük: 1984-ben, 16 évvel azután, hogy utoljára felkerültek a brit toplistára, a *Wings Of A Nightingale* című dal jutott be az első ötvenbe, s a szerző **Paul McCartney** volt.)

Krónika

► 4-én **Rupert Brankert**, a **Platters'** zenei vezetőjét agyonverték Los Angeles-ben.

► 6-án megjelent Liverpool-ban a **Merseybeat** című zenei szaklap, amelyet kifejezetten a helyi bandák propagálására szántak. A lap főszerkesztője **Bill Harry** volt, **John Lennon** jó barátja. A **Beatle** maga is többször szerepelt hasábjain íásaival. Harry később a **Négyek** egyik elismert krónikása lett, több könyvet is szentelt pályafutásuknak.

► Újabb **Motown**-csillagok jelentkeztek az amerikai dicsőséglisákon: elkészítette első kislemezét három fekete kislány: **Diana Ross**, **Mary Wilson** és **Florence Ballard** – azaz a **Supremes**, *Buttered Popcorn* címmel. Indulásukban nem kis szerepe volt annak a szerencsés körülménynek, hogy a lányokhoz utoljára csatlakozó **Diana** szomszédja volt **Smokey Robinson**, és az ő hosszas unszolására **Berry Gordy jr.** végül szerződtette a lányokat. Az első kislemezen még **Florence** énekelt a szöveget.

AUGUSZTUS

Listavezetők:

Well I Ask You (Eden Kane): 1 hét

You Don't Know (Helen Shapiro): 3 hét

Eden Kane

A bibliai nevű **Eden Kane** csupán abban hasonlított **Cliff Richardra**, hogy ő is Indiában született, 1942. március 29-én, **Richard Sarstedt**-ként. Először egy forró csokoládét reklámozó dalocskával, a *Hot Chocolate Crazy*-vel próbálta magára felhívni a figyelmet, majd beleszaladt **Les Vandyke** ajánlatába, aki korábban **Adam Faith**-nek írt két number one-t. Csak pillanatnyi szerencsét hoztak egymásnak, mert **Vandyke**-nak és **Edennek** is a *Well I Ask You* volt az utolsó csúcscsála. 1964-ben még bekerült a *Top Tenbe*, a *Boys Cry*-jal, de ezt követően eltűnt a süllyesztőben.

Helen Shapiro

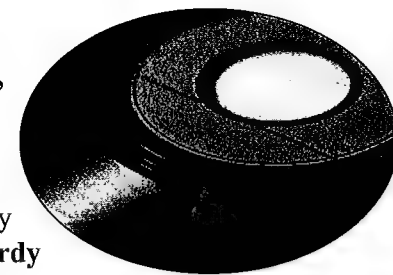
Helen Shapiro volt minden idők legfiatalabb szólóénekesnője, aki a Brit Birodalomban a lista te-
tejére jutott: egészen pontosan 14 évet és 316 napot élt le a földön a nagy kihirdetéskor. (Nála csak a *Why Do Fools Fall In Love* előadója, a 13 éves **Frankie Lyman** volt fiatalabb 1956-ban.) Érthető, hogy **Helen** első dalának a címe ez volt: „Ne bánj úgy velem, mint egy gyerekkel” (*Please Don't Treat Me Like A Child*). Már ez a nótá is bejutott a legjobb tíz közé, de ezt követően felfedezője, **John Schroeder** és **Mike Hawker** egy felnőttesebb dalt írt neki, és ez már a csúcsig repítette.

Krónika

► Az augusztus sem kényeztetett el bennünket jó hírekkel: **Gene Vincent** angliai turnéja során ösz-
szeesett az egyik koncerten. Ez csak újabb stációja volt a mozgássérült és labilis idegzetű énekes kálvári-
ájának, amely 1971-ben ért örökre véget.

► A **Motown**-cég viszont egy leendő világlágert röpített szét lemezeken és az éterben, újra egy
női együttesel: a **Marvelettes** adta elő a *Please, Mr. Postmant*, amit manapság is gyakran hallhatunk – a
Beatles tolmácsolásában.

► **Gladys Horton**, **Katherine Anderson**, **Georgeanna Tillman**,
Juanita Cowart és **Wanda Young** úgy kerültek **Berry Gordy jr.** látó-
körébe, hogy a **Motown**-főnök elkezdte járni a detroiti és a motorváros
környéki középiskolákat, s az is előfordult, hogy az egy-egy iskolai bu-
lin hallott dalokat rögtön megvette, úgy, ahogy voltak. Az öt lány
Inksterből származott, s egy énekversenyen negyedikek lettek. Bár **Gordy**
csak az első háromnak ígért meghallgatást a **Motown**-nál, énektanárnőjük meg-
győzte a producert, hogy a másik kettőt se hagyja ki. A lányok egyik barátja, **William Garrett** adta nekik
a *Please Mr. Postmant*, amely hamarosan meghódította a *Billboard* pop-listáját. A „liverpudliak” két év-
vel később, a *With The Beatles* albumra vették fel a **Marvelettes** sikerét. Mellesleg **Lennonék** éppen 1961
augusztusában kaptak állandó szerződést a **Cavern**-ben.

SZEPTEMBER

Listavezetők:

Johnny Remember Me (John Leyton): 3 hét

Reach For The Stars/Climb Ev'ry Mountain (Shirley Bassey): 1 hét

Johnny Remember Me (John Leyton): 1 hét

John Leyton

Ismét egy színész, aki énekelni kezdett: a 22 éves **John Leyton** a *BBC Biggles* című gyereksorozá-
tában tűnt fel (e műsorról megemlékezik a **Jethro Tull** 1972-ben a *Thick As A Brick* című fejlődésregé-
nyeket parodizáló rock-operájában: „Hol az ördögben volt Biggles, amikor vártad őt szombaton” – ének-
li **Ian Anderson**), majd egy másik folytatásos filmben, a *Harpers West One*-ban egy **Johnny St. Cyr** nevű
énekest alakított. (A franciásan írt vezetéknev kiejtve „őszintét” jelent.) Menedzsere, az ausztrál **Robert**
Stigwood ötletére e szerepében előadta dalát a filmben egy tragikusan végződő szerelemlről, és természe-
tesen beletalált a nézők szívébe. Sikerére jellemző, hogy miután egy hétre elvesztette a „pole position”,
ezzel újra visszaszerezte. A dal zenei rendezője az első brit „független” producer, **Joe Meek** volt.
(**Stigwood** szédítő karrierje öt évvel később kapcsolt teljes sebességre, amikor a **Melody Maker** szavazá-
sa alapján összehozta egy bandába Nagy-Britannia legjobb gitárosát, basszusgitárosát, és dobosát – a
Creamet.) **Leyton** a következő két évben 8 további dalával szerepelt a listákon. Voltak mozifilmes pró-
bálkozásai is, legfontosabb szerepét a Nagy szökés című háborús filmben játszotta, **Charles Bronson** és
Steve McQueen oldalán. (A **Johnny**-t a 80-as évek közönsége is megismerhette a **Bronski Beat** és **Marc**
Almond feldolgozásában, amely 1985-ben a 3. helyet érdemelte ki.)

Shirley Bassey

A feketebőrű, ám wales-i, cardiff-i születésű **Shirley Bassey** olyan napon jött a világra, amely sze-
rencsés csillagzatnak számít a rock világában: 1937. január 8-án látta meg először a napfényt – pontosan
két évvel **Elvis** után és tíz évvel **David Bowie** előtt. (Sőt, még **Max Freedman**, a *Rock Around The Clock*
társszerzője is e napon született.) Sokoldalúságát élettrajzírói gyerekkori „túlélési gyakorlataival” magya-
rázzák, amelyeken átesett a wales-i bányász környezetben, miután két évesen elvesztette apját. Tizenkilenc
esztendősen úgy csatlakozott egy zenés vándortársulathoz, ahogyan az csak a mesében szokás; két évvel
később már egy londoni revüben, a *Such Is Life*-ban énekelt a *West End*-en. Az erőteljes hangú, dekora-
tív, ám a színpadon pózolásra is hajlamos énekesnő első sikere a **Harry Belafonte**-féle *Banándal* feldol-
gozása volt 1956-ban, de már 1959-ben első helyezett volt az *As I Love You*-val. Újabb elsőségét duplán
is „idegen tollaknak” köszönhetette, hiszen ismét olyan lemez került az élre, amelynek mindkét oldala ha-
talmas siker lett, ám az A-dal az osztrák sztár, **Udo Jürgens**, a *Warum?* előadójának szerzeménye volt, a
második pedig egy betétdal a *Zene hangjai* című **Rodgers–Hammerstein** musicalből, négy évvel annak
megfilmesítése előtt.

Krónika

► Liverpoolban megalakult a **Merseybeats**, az USA-ban pedig a **Highwaymen**, amely egy 19. századi rabszolgadallal, a Michael-lel listavezető lett. Ez utóbbi zenekar egy kollégiumban jött létre egy pólóbajnokból, egy sportriporterből, egy charango-játékosból, valamint egy önképzőkori elnökből.

► A **Shadows** Amerikában is aratott: első albumuk első helyezett lett. **Bob Dylan** követte barátnőjét, **Caroline Hestert** a **Columbia** stúdiójába, ahol éppen első albumát vette fel. **Bob** beszállt néhány dalba szájharmonikázni, és ezzel annyira lenyűgözte John Hammond producert, hogy rögtön szerződtették a fiatal énekest a CBS számára.

OKTÓBER

Listavezetők:

Kon-Tiki (Shadows): 1 hét

Michael (Highwaymen): 1 hét

Walking Back To Happiness (Helen Shapiro): 2 hét

A Thor Heyerdal napbárája előtt tisztelgő **Shadows**-dal szerzője **Michael Carr** volt, aki elsősorban krimizenéről volt nevezetes. Az egyiket, a Man Of The Mystery-t szintén a **Shadows** adta elő. **Carr**, aki 1904-ben született Leeds-ben, gyerekkorát Dublinban töltötte, majd 18 évesen a tengerre szállt. Volt matróz, cowboy, később filmes kaszkadőr. Az ő nevéhez fűződik a Hang Out The Washing On The Siegfried Line című angol háborús katonadal is. A Kon-tiki felvétele idején vált ki a **Shadows**-ból **Tony Meehan** dobos, s **Brian Bennett** vette át a helyét. **Bennett**-et **Marty Wilde** zenekarából csábították át. Jó döntés volt, mivel **Wilde** csillaga fél éven belül leáldozott...

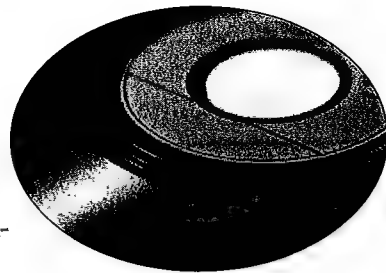
Highwaymen

A Highwaymen elkövette azt a bravúrt, hogy egy népdalfeldolgozásban meg tudta előzni **Lonnie Donegan** verzióját. Erre a műfajra akartak ráállni a kollégista fiúk, de hosszú távon ez nem volt számukra jövedelmező üzlet. Bár ők voltak az elsők, akik poplistára vittek egy másik régi munkadalt, a Cottonfields-et, amivel néhány évvel később a **Beach Boys** és különösen a **Creedence Clearwater Revival** lényegesen nagyobb sikert ért el. Diplomaszerezésük után vezetőjük, **Dave Fisher** kivételével valamennyien visszatértek a tisztas polgári életbe.

Helen Shapiro még mindig iskolás lány volt, amikor második Nr° 1.-jét elérte, és újra ezt a kártyát játsszatták ki vele a szerzők, **John Schroeder** és **Mike Hawker**, valamint Norrie Paramor producer. A felnőtté válás azonban az ő karrierjét is kettétörte. Pedig vele is gyorsan csináltak egy bájos kamaszfilmet, az It's Trad, Dad-et. A film jelentős sikert aratott, ennek ellenére nem lendített sem **Helen**, sem partnere, Craig Douglas jövőjén. Végzetesnek bizonyult a kislány számára az az 1963-as turné, amelyen előzenekara a **Beatles** volt: a **Gombafejűek** szabályosan elsöpörték őt. Többé nem járt a charták közelében, közepes sikerű színésznő lett.

Krónika

► Amerikában megjelent a **Crystals** együttes első kislemeze, az Oh Yeah, Maybe Baby, amelynek producere **Phil Spector** volt, a „tinédzser lemezcézár” – ahogyan őt Tom Wolfe elnevezte a „Kandírozott mandarinzselészinű áramvonal”-ban. E lemezzel született meg a **Philles Records**. Hamarosan olyan előadók szerződtek hozzá, mint a **Ronettes**, **Bob B Soxx & The Blue Jeans**, **Darlene Love** és a **Rightous Brothers**. **Phil Spector** New York sűrű negyedében született 1940. december 26-án, majd kilencéves korában, amikor apja meghalt, anyjával Los Angeles-be költözött. Középiskolásként kezdett el gitározni, és hamar elhódította őt a rock and roll. Első slágerét, a To Know Him Is To Love Him-et 1958-ban írta. (Ez volt a felirat, amit anyja apja sírjára vésetett...) **Spector** saját triójával, a **Teddy Bears**-szel vette fel a los angeles-i **Dore Records**-nál. A női szólót **Anette Bard**, egy helyi iskolában felfedezett kislány énekelte,

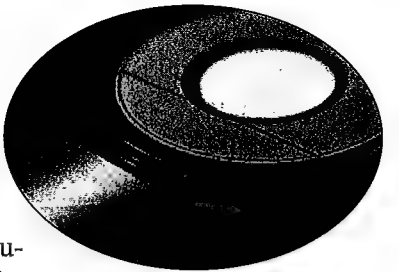

Phil csupán vokált adott alá. A dal, amelyet később a **Beatles** és **Petula Clark** is énekelt, romba döntötte a Billboard-listát. Amerikában és Európában több mint két és fél millió példányban fogyott el. Miután azonban a lemezcég alig 3000 dollárral szúrta ki **Spector**ék szemét, a dühös fiatalember úgy döntött: ha addig él is, a maga kezébe veszi a produkciós ügyeket. Járt ugyan egy rövid ideig az UCLA egyetemre, volt bírósági tudósító, sőt, New York-ba visszatérve, francia nyelvtudását kihasználva dolgozott ENSZ-tolmácsként is, de hamarosan végleg elcsábította a zene, a dalszerzés, a stúdiómunka. 1961-ben, mire létrehozta saját cégét, már dolgozott **Elvis Presley**-vel, **Connie Francis**-szel, **Aretha Franklin**-nel, **Gene Pitney**-vel, **Ben E. King**-gel. Huszonegy évesen milliomosnak mondhatta magát. Ekkor alakította meg a **Philles Records**-ot és indította el legendássá vált produceri munkásságát. A „Hangfal”-konceptió lényege, hogy a rock addig „primitívnek” tűnő hangszereléseit ösztönös tehetséggel, a legkülönfélébb hanghatásokkal, fűvósokkal, vonósokkal, vokálokkal gazdagította, – mindezt még „mono” körülmények között! –, és ezzel óriási hatást gyakorolt kora szinte valamennyi producerére (még a **Beatles** és a **Rolling Stones** stábjá is felfigyelt munkásságára).

Spector „istállójának” két legsikeresebb tagja a **Crystals**, illetve a **Ronettes** volt – e két lánycsapat elsősorban az USA-ban volt népszerű, Britanniában nem sikerült nekik egyetlen number one-t sem elérniük. A **Crystals** nevéhez fűződtek olyan dalok, mint a He's A Rebel, az Uptown és a He's Sure The Boy I Love. A brooklyni fekete lánycsapatot eredetileg **Barbara Alston**, **Dee Dee Kennibrew**, **Patsy Wright** és **Myrna Gerrard** hozta létre. Első sikerdaluk a There's No Other Like My Baby, amely a R&B listán ötödik lett és a poplistán is bejött az első húsz közé. Ezt követte az enyhén „szado-mazochisztikus” szövegű He Hit Me (But I Felt Like A Kiss) – ezt kénytelenek is voltak kivonni a piacról. A He's A Rebel-ben, amely első helyezést ért az USA-ban, azonban már **Darlene Love** volt a szólóénekes, aki korábban a **Blossoms**-szal énekelt, de az ő vezetése sem bizonyult tartósnak, mert 1963 két nagy slágerét, a Da Doo Ron Ron-t, és a Then He Kissed Me-it (amelyet **Spector** élete legjobb felvételének tartott) **Delores „La La” Brooks** adta elő. Az együttes sikorsorozatának 1964-ben lett vége a Little Boy-jal. A 80-as években ők sem hagyták ki a szinte kötelező „revivalt”, ekkor a parancsnokságot **Dee Dee** vette át.

Rock-történészek szerint a **Crystals** hanyatlása nagyrészt annak volt köszönhető, hogy 1963-tól **Spector** egyre inkább a **Ronettes**-re koncentrált. Ismét egy család: **Veronica „Ronnie” Bennett** volt a szolista, húga, **Estelle** és unokahúga, **Nedra** (valamennyien Harlem spanyol közösségéből származtak) adta a vokálokat. A legenda szerint egy „téves telefonkapcsolás” révén jutottak el **Spector**hoz, **Estelle** azonban úgy emlékszik a történetre: ő vette a bátorságot, hogy közvetlenül felhívja az akkor már sztárproducernek számító **Phil**-t. Ártatlanság és a buja erotika izgalmas keveréke jellemezte a három lány előadásmódját. A **Ronettes** legnagyobb slágere 1963-ban a Be My Baby volt, de a Best Part Of Breaking Up, a Walking In The Rain, vagy a Baby I Love You ma is klasszikus szerelmes dalkölteménynek számít. A **Ronettes** **Phil** magánéletét is megváltoztatta, mivel 1968-ban feleségül vette **Ronnie**-t. Igaz, már előzőleg is szinte saját tulajdonának tekintette a lányokat. Például amikor 1964-ben, Angliában turnéztak a **Rolling Stones**-szal, **Spector** „megtiltotta” a **Kövek**nek, hogy szóba elegyedjenek az övéivel. (Pedig akkor még **Jagger**éknek nem is volt olyan rémes, nőfaló híruk...) **Phil**nek és **Ronnie**-nak öt közös gyermeke született, köztük két ikerpár! Ennek ellenére 1974-ben elváltak, és a szakítás után **Ronnie** újjáalakította együttesét...

A „kölyökszenni” amerikai karrierjét furcsa módon az a dal törte meg, amely talán a legismertebb szerzeménye: a River Deep Mountain High. A dal, amelyet **Ike** és **Tina Turner**nek ajánlott fel, odahaza csak gyenge tetszettségnek örvendett – ki gondolta volna, hogy később jónéhány sztár sikerre viszi? Köztük volt a **Supremes**, a **Four Tops**, az **Animals** – **Eric Burdon** második formációjának éppen ez hozta meg az amerikai sikert –, feldolgozta a **Deep Purple**, és **Tina Turner** is mind a mai napig műsorán tartja. Ettől kezdve **Spector** félig-meddig visszavonult, és már csak a nagyformátumú feladatok érdekelték. Ő lett például a **Beatles** utolsó stúdiólemezeének, a Let It Be-nek a producere. Erről a munkájáról megoszlanak a szakvélemények, bár nem biztos, hogy csak ő hibáztatható, hiszen a felvételek idején a **Beatles** tagjai beszélőviszonyban is alig voltak egymással. **Spector** annál egyértelműbb sikereket könyvelhetett **George Harrison** és **John Lennon** első szólólemezeivel, az All Things Must Pass-szal, illetve az Imagine-nel. Őt kérte fel **Harrison** a rock első jótékony célú, tripla albuma, az 1971. augusztus 1-jén a new

york-i Madison Square Gardenben tartott Concert For Bangla Desh gyártási munkálataira. (A koncerten a két **Beatles**-tag, **George Harrison** és **Ringo Starr** mellett olyan világnagyságok szerepeltek, mint **Bob Dylan**, **Eric Clapton**, s mindenekelőtt **Ravi Shankar**, aki a klasszikus indiai zene mestéréként ismertette meg ezt a muzsikát a Nyugattal).

Spector sokszínű érdeklődésére jellemző, hogy a 70-es években ő irányította **Cher**, **Leonard Cohen** és a **Ramones** felvételeit. Néhány pillanatra feltűnik titokzatos alakja az Easy Rider nyitójelenetében is – ő az egyik kábítószer-kereskedő.

Phil Spectort sokan excentrikusnak, mások egész egyszerűen őrültnek tartották. Voltak, akik a film- és repülőgép-mágnáshoz, Howard Hughes-hoz hasonlították, aki a külvilággal csak akkor érintkezett, amikor dolgozott. Mindenesetre a 60-as évek pop-zeneje szegényebb lett volna nélküle.

Spector utolsó nagy munkája 1980-ban a **Ramones** End Of Century című albuma volt. A zenekar később úgy emlékezett erre az együttműködésre, hogy **Phil** időnként pisztollyal fenyegette meg őket. A pisztoly aztán 2003 februárjában elsült: **Spector**t Los Angelesben gyilkosság gyanújával őrizetbe vették. Az ügyben azonnal megszólalt **Ronnie**, aki szerint volt férje gyakran üvöltözött vele, de nem olyan ember, aki képes volna bárkit is megölni. A lapok viszont emlékeztettek rá, hogy mindig is fegyvermániás volt; egyszer **John Lennon** stúdiójában lövöldözni kezdedt, mire **John** annyit mondott: „Csak a fülemre vigyázz!”.

NOVEMBER

Listavezetők:

Walkin' Back To Happiness (Helen Shapiro): 1 hét

Little Sister/His Latest Flame (Elvis Presley): 3 hét

Elvisnek ez a dupla siker volt a kilencedik angliai első helyezése, amelyet egy viszonylagos bukás előzött meg: a Wild In The Country című film betétdala, az Feel So Bad ugyanis csak a 4. helyig vitte a **Királyt**. Ez volt az első olyan **Elvis**-dal, amelyben szaxofon szólt. Ezután jelent meg a Little Sister, ismét egy vérbeli rock and roll-dal, amelyet később **Ry Cooder**től **Robert Plant**ig többen feldolgoztak. A His Latest Flame viszont egy kellemes country-motívum.

Krónika

► **Bob Dylan** 4-én 50 néző előtt lépett fel a new york-i Carnegie Hallban.

► 9-én **Brian Epstein** liverpool-i lemezboltos egy **Kurt Raymond Jones** nevű fiatalember ihletésére elment a Cavern klubba meghallgatni a **Beatles** egy kora délutáni koncerten. **Jones** maga is hamarosan egy másik liverpool-i zenekarban, **Billy J. Kramer** **Dakotái** között kötött ki basszusgitárosként (lásd később).

► **Bob Dylan** elkészítette első nagylemezét. Klasszikus dalai között ott volt a House Of The Rising Sun, valamint a Baby Let Me Take You Home. (Mindkettő **Animals**-sláger lett.) A borítón egy bizonyos Stacey Jones írt jellemzést az énekesről. Többek között azt állította róla, hogy **Dylan** szakadt öltözködési stílusát Charlie Chaplintól tanulta. A két nagy művésznek két érintkezési pontja volt: egyrészt származásuk, másrészt pedig a groteszkre való hajlamuk.

DECEMBER

Listavezetők:

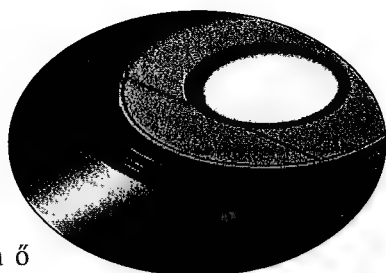
Little Sister/His Latest Flame (Elvis Presley): 1 hét

Tower Of Strength (Frankie Vaughan): 3 hét

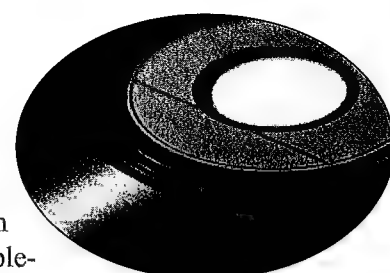
Moon River (Danny Williams): 1 hét

Frankie Vaughan

Frankie Vaughan volt a brit listák történetében az első liverpool-i csillag – először 1957-ben futott be a Garden Of Eden-nel –, akinek azonban nem sok köze volt a Mersey-hullámhoz, inkább a régi stílusú

tánczenéhez és a brit music-hall hagyományokhoz, amelyeknek **Charlie Chaplin** állított emléket a Rivaldafény című filmjében. A Tower Of Strength, **Burt Bacharach** és **Bob Hilliard** szerzeménye, igazi karácsonyi dal volt, és egyben az utolsó toplistás sikere. (Szomorú leírni, de ismét egy korai életet kell búcsúztatni: **Hilliard** társírója volt a Seven Little Girls Sitting In The Back Seat-nek, a Dear Hearts And Gentle People-nek, valamint a Little Corner Of The World-nek. 1971. február 1-jén távozott el a földről.) **Vaughan** később elsősorban kabarészínészként működött. Legfőbb slágerét másfél évtizeddel később egy **Paul Raven** nevű énekes dobta fel – az illetőt **Gary Glitter** néven jobban ismerik.

Danny Williams

Danny Williams legnagyobb sikerét a mozinak és a filmzene egyik nagymesterének, **Henry Mancin**inak köszönhetette. A Moon River ugyanis a négyszeres Oscar-díjas Reggeli a Tiffany-ban című film főcímdala. A kissé szatirikus, itt-ott azért erős giccsbe hajló szerelmi történetet, amely nálunk Álom luxuskivitelben címmel ismert, Truman Capote írta, a főszereplők pedig **Audrey Hepburn** és **George Peppard** voltak.

Krónika

► 5-én vád alá helyezték **Ray Charles-t** kábítószer-birtoklás miatt. 8-án a kis Candix kiadónál megjelent a **Beach Boys** első kislemeze, a Surfin', és ezzel kezdetét vette a hullámlovaglás zenéjének divatja.

A **Beach Boys** nem is születethetett volna meg máshol, mint a napfényes Kaliforniában, annak is a déli részén. (A rock-történet során ez a fél-európai terület a blues-tól a legkeményebb metálig, a pszichedeliatól a totálisan depressziós zenékig mindennek otthont adott.) Ők voltak azok, akik a csodálatos klímát, a még varázslatosabb tengert lélekben össze tudták kapcsolni a Nagy Amerikai Álommal (nem véletlenül tört ki először itt, a XIX. század közepén, az első nagy aranyláz, és az sem véletlen, hogy a film világközpontját, Hollywood-ot is itt hozták létre), a felhőtlen örömmel, a jólét kézzel foghatóságával. És a szörfözés, a hullámlovaglás, bár nem éppen veszélytelen sport, jól kifejezi ezt az életérzést.

A **Beach Boys** tulajdonképpen megint csak egy családi vállalkozás – ebből származott számtalan előnye, és később, amikor a bajok, sőt a tragédiák sem kímélték a zenekart, minden hátránya is. A három **Wilson-fiú** (**Brian**, 1942. június 20., **Dennis**, 1944. december 4.–1983. december 28., **Carl**, 1946. december 21.–1996) Hawthorne-ban jött a világra, és gyerekkorukat a Los Angeles melletti helységben éltek le egy tipikus, ötszobás középosztálybeli bungalow-ban – alig 8 kilométerre a Csendes-óceántól. **Brian** zenét tanult, **Carl** autodidakta gitárosként játszott, s **Dennis** volt az, aki középiskolás éveiben aktív hullámlovasként sportbabérokra vágyott. És bár unokabátyjuk, **Mike Love** (1941. március 15., Los Angeles) is kiváló sportoló volt, iskolájának futó- és amerikai futball-csillaga, s remekül énekelt, akárcsak barátja, **Al Jardine** (az egyetlen nem kaliforniai az alapítók közül, ugyanis ő az Ohio állambeli Limában született 1942. szeptember 3-án), aki ugyan félszívvel fogorvosnak készült, de már tanulmányai idején is gyakran lépett fel folk-énekesként.

Jardine és **Brian** első „találkozása” nem volt éppen szerencsés: egy iskolák közötti amerikai futball-mérkőzésen **Al** eltörte **Brian** lábát... Első lemez-szerződésüket éppen **Jardine-nak** köszönhetnék, mert amikor 1961-ben **Al**-nek felajánlottak egy hollywood-i szerződést, ő vitte magával az alakulófélben lévő csapatot, amelynek **Brian** már írt néhány dalt. Ezt megelőzően Hawthorne-ban felléptek egy tehetségkutató versenyen – hangszereiket abból a pénzből bérelték, amelyet Mexikóban vakációzó szüleik enivalóra hagytak otthon nekik. Így vehettek fel a Candix cég kontójára a Surfin't. Az első felvételen valamennyien énekeltek, de csak **Carl** gitározott mögöttük. Nevüket már a felvétel elkészülte után választották maguknak. A dal hamarosan felkerült a helyi listákra, és a legszínesebb vokálokat produkáló fehér amerikai együttes egy éven belül országos hírnévre tett szert.

► Ugyanezen a decemberi napon, 18. születésnapján, katonai szolgálatra alkalmatlannak nyilvánították **James Douglas Morrisont**, az Egyesült Államok négycsillagos admirálisának fiát.

► 13-án Liverpool-ban a **Beatles** menedzseri szerződést kötött **Brian Epstein**-nel, a város egyik elismert lemezbolt-tulajdonosával.

► Karácsony napján első ízben került az amerikai toplisták élére egy afrikai népdal: a **Tokens**

Tina Turner

együttes egy zulu motívumot, a Wimoweh-t változtatta popdallá, ebből lett a nevezetes *The Lion Sleeps Tonight*, amely több feldolgozás után (**Karl Denver, Jonathan King, Robert John, Tight Fit** – ez utóbbi 1982-ben Angliában élvonalas is volt) a 90-es években élte reneszánszát a Walt Disney-féle Oroszlánkirály című filmben. A **Tokens** is diákenekarként indult, még 1955-ben, Brooklyn-ban. Alapítója **Frank Medress** volt, kezdetben velük dolgozott **Neil Sedaka** is. A komolyabb sikereket azonban az a formáció érte el, amely 1959-ben jött létre, Medress, **Jay Siegel**, valamint a **Margofivérek, Phil és Mitch** közreműködésével. Az énekkvartett közel egy évig házalt a különböző new york-i cégeknél saját dalaival, mire a *Tonight I Fell In Love*-ot Warwick elfogadta. Miután a dal eljutott az amerikai lista 15. helyére, meghallgatást nyertek az **RCA**-nél. 1961 októberében már náluk jelent meg a *Lion*, olyan sikerrel, hogy három hétig állt a Billboard-lista élén és hamarosan aranylemez lett belőle. Az együttesnek soha többé nem jött össze hasonló telitalálat, bár egészen 1970-ig jelentek meg lemezeik. Viszont **Medress és Siegel** igen komoly produceri munkát végeztek, s olyan együttesek felvételeit gondozták, mint a **Four Seasons**, a **Chiffons**, a **Happenings** vagy a **Dawn**.

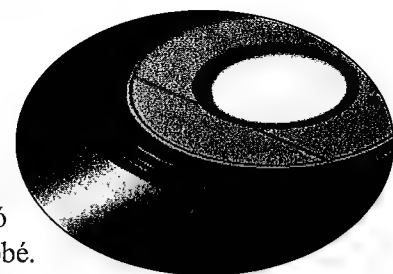
ÉVES LISTÁK

És kik „lapultak” 1961-ben a jéghegyek csúcsai alatt, akikre ma is szívesen emlékezünk? Például az énekes-trombitás **Kenny Ball**, aki „egzotikus” feldolgozásával, a *Midnight In Moscow*-val novemberben a 2. helyig jutott. **John Barry** big bandje megint a moziból táplálkozott: a Hét mesterlövész zenéjét vitték sikerre. A Yul Brynner leghíresebb szerepét aláfestő motívumok sajátos módon köszönnek vissza 25 évvel később, a Csillagok háborúja zenéjében. (Persze nem csoda, hiszen ez az űrmese a klasszikus western alapmotívumaira épül.) Kisebb sikert hozott ugyanez a dal **Al Caiola** zenekarának.

Harry Belafonte, a jamaikai calypso- király (*Banana Song, Island In The Sun*) neves filmszínész (*Carmen Jones*) és egyben polgárjogi harcos, az **Odetta**-val énekelt duóval – *Hole In The Bucket* – csak a 32. helyet tudta megcsípni. **Tony Bennett**, aki Igor herceg-feldolgozásával, a *Stranger In Paradise*-zal 1955-ben az első helyen állt, most a romantikus *Till-lel* megállt a 35. helyen. A modern jazz egyik legkreatívabb alakja, **Dave Brubeck** is be tudott jutni egy halhatatlan darabbal, a *Take Five*-vel (6. hely). Négyyszer is kopogtatott **Johnny Burnette**: a legnépszerűbb dala a *You're Sixteen* volt, amit 1971-ben **Ringo Starr** porolt le.

Elégge meglepő, hogy az Amerikában minden szinten arató **Chubby Checker**nek nem sikerült a top-ra jutnia a *Let's Twist Again*-nel, sőt a dal csak a második, listán való megjelenése után futott fel a 2. helyre (61. öszére). **Sam Cooke** a 7. helyre volt jó a *Cupid*-dal. **Bobby Darin** ezúttal is a középmezőnyben birkózott, legemlékezetesebb dala ebből az évből a *Nature Boy*. **Lonnie Donnegan** az élre már nem tudott ugrani, így is az első tíz közé került a *Have A Drink On Me*-vel és a *Michael Row The Boat-tal*. **Duane Eddy** januárban a *Pepével* „albajnok” volt, júniusban a *Ring Of Fire*-ral csak 7. (Ez a dal majd **Johnny Cash**-nek hoz hatalmas sikert.) **Adam Faith** legjobb 61-es formájában egy 4. helyet tudott összeszedni (*The Time Has Come*). **Connie Francis** nagy amerikai filmsikere, a *Where The Boys Are* Angliában 5. helyet ért.

Külön történet **Billy Fury**-é. Mint oly sokan kortársai közül, az ő pályája is Liverpool-ból indult (1941. április 17-én született), eredetileg **Ronald Wycherley**-nek hívták, s iskolatársa volt **Ringo Starr**-nak. Gyerekkorában sokat betegeskedett, egy hevely reumás láztól kapott szívgyulladás egész életét végigkísérte, mígnem korai halálát okozta. Hobbiból kezdett dalokat írni és énekelni, amikor szinte véletlenül bekerült, mint „helyi előadó”, egy Liverpool-ban turnézó rock and roll-show-ba, a *Rock Extravanganzába*. A turné menedzsere, Larry Parnes keresztelte őt át **Billy Fury**-vé, és ő járta ki neki a szerződést a **Decca Records**-nál. Tizenhét évesen már felkerült a brit listákra saját dalával, a *Maybe Tomorrow*-val. Vad színpadi mozgása, vérbeli rock and rollja **Elvishez** tették őt hasonlatossá. Legjobban a rockabilly és a balladák stílusában érezte otthon magát. Három legnagyobb sikerét 1961-ben aratta: májusban a *Halfway To Paradise* című **Goffin-King**-szerzeménnyel a 3., szeptemberben a *Jealousy*-val 2., majd decemberben az *I Never Find Another You*-val az 5. helyig jutott. Gyakran szerepelt a tv zenés műsoraiban is, ő volt 1963-ban az első sztárvendége a *Ready, Steady Go*-nak, 1964-ben önálló tv-show-ja is volt. A **Tornados**-

szal négy éven át ugyanolyan állandó társak voltak, mint **Cliff Richard** a **Shadows**-szal. 1965-ben zsoké alakított az *I Gotta Horse* című filmben. Egészsége azonban tovább romlott, dalai egyre messzebb kerültek az élbolytól, és bár 1966-ig 20 olyan dala volt, amely felkerült a 20-as listára, a Decca szerződést bontott vele. 1967-től a **Beatles**-szel felálló **Parlophone**-hoz szerződött, de a nagy sikerek már nem tértek vissza többé.

Visszavonult a turnézástól, időnként megjelent egy-egy lemeze, de próbálkozásai észrevétlenek maradtak. 1983. január 28-án halt meg, 42 éves korában, szívrohamban.

A posztumusz **Buddy Holly**-láz még évekig tartott. 1961-ben két újabb lemeze jelent meg az „em-nens külsejű” kisfiúnak, akinek halála napját – 1959. február 3. – később a „rock halála napjává” nyilvánították **Don McLean** rock-poémája, az *American Pie* nyomán. A *What To Do* azonban csak a 34., a *Baby I Don't Care*, a *B-oldallal*, a *Valley Of Tears*-szel együtt, a 12. lett. Egészen 1964-ig minden évben bejutott néhány **Holly-felvétel** a legjobb félszázba, aztán már csak az időnkénti „újrefelfedezéseknek” köszönhetette helyezéseit a mindössze 23 évet élt énekes-gitáros. 1965-ben a **Beatles** feldolgozta a *Words of Love*-ot a *For Sale* albumon, a **Rolling Stones** a *What To Do*-t választotta, 1969-ben a **Blind Faith** vette fel műsorába a *Well Alright*-ot (ugyanaz a dal szerepelt a **Santana** 1978-as, *Inner Secrets*-én), és jót tett emlékének a halála 25. évfordulójára készült film, a *Buddy Holly Story*, amelyben a muzsikusz szerepét Gary Busey játszotta, és a dalaitól ihletett *Peggy Sue Got Married*, amelyben egy érett asszony álmában visszatér az 50-es évek végére, a nagy rock and roll-bulik korszakába. A 90-es években telt házakat vonzott a *Broadway-n és Londonban* egyaránt a **Buddy** életéről készült musical.

Meg kell emlékeznünk egy másik, szomorú sorsú előadó-párosról, **Jan&Dean**-ről. **Jan Berry** (1941. április 2.) és **Dean Torrence** (1940. március 10.) gitáros-énekes-szerzők a dél-kaliforniai szörf-láz, s a hozzá kötődő, napfényes rock-nak voltak igen népszerű előadói. Bár már 1958-ban készítettek demofelvételeket, sokáig csupán hobbiként zenéltek. **Jan** képzőművészeti egyetemre járt, **Dean** pedig először orvos akart lenni, majd az építészetnél kötött ki. 1961-ben kaptak szerződést a *Liberty* cégnél, és 1966-ig a **Beach Boys** után ők voltak a műfaj legnagyobb csillagai. Angliában mindjárt első amerikai topdaluk, a *Heart And Soul* listára került, igaz, csak a 24. helyre, két évvel később pedig hasonló helyezésben volt része a *Surf City*-nek. 1966. április 19-én azonban **Jan** életveszélyes autóbalesetet szenvedett, hónapig feküdt kórházban. Félig megbénult, még beszélni és járni is újra meg kellett tanulnia. Ennek ellenére 1973-ban ismét megpróbálkoztak élő koncertezéssel, a még mindig nem teljesen egészséges **Jan**-nel, de a közönség nem értékelte a félig play-back-előadást. 1978-ban érzelmes tv-filmet készítettek róluk *Halálkanyar* címmel, és ez ismét rájuk irányította a figyelmet. Ekkorra **Berry** már rendbe jött annyira, hogy tudjanak kisebb, de „valódi” élő koncerteket adni. A 80-as években turnéztak együtt a **Beach Boys**-szal, ezt követően azonban **Jan** elsősorban arra az alapítványára fordította energiáit, amelyet az agysérültek megsegítésére hozott létre Kaliforniában.

Két kisebb slágert mondhatott magáénak a **Johnny And the Hurricanes**. Az első, a *Ja-Da*, főként di-xieland-bandák előadásából ismert (márciusban a 14. volt), míg a második, az *Old Smokey/High Voltage* a 24. posztig ért fel. (Érdekes figyelni arra, hogy a korai 60-as években, arányaiban mennyivel több instrumentális zenekar működött, mint manapság!) Ezt a sort erősítette még a **Moontrekkers** is, amely egy szemvillanásnyira a *Night Of The Vampire*-ral riogatott. A **Ferrante&Teicher** zongorakettős Oscar-díjas filmzenékre specializálta magát: előbb a *Legénylakás* főcímenéjére, majd az *Exodus* következett. Ez utóbbi néha manapság is feltűnik a magyar tv-ben – szünetjelként. (A zsidó őshaza megtalálásáról szóló film zenéjét a *Semprini*-zenekar is megszólaltatta.) A **Ventures**-nek is jutott két kisebb megjelenés: a *Ram Bunk Shush* és a *Lullaby Of the Leaves*, akárcsak az angol gitárosnak, **Bert Weedon**-nak (Ginchy, 35., Mr. Guitar, 47.).

Jimmy Jones-nál határozott visszaesés tapasztalható, hiszen 60-ban négy dala listás volt, első helyet is megkaparintott magának, ezzel szemben 61-re már csak egy dala maradt, az sem mondható „hit-nek”, hiszen alig 3 hétre és a 33. helyre futotta erejéből. **Frankie Lane**-t csupán egy hétre és egy 50. helyre taksálták a *Gunslinger*-rel.

A már csaknem 15 éves **Brenda Lee** hamvas csibészességétől sokkal kevésbé ájultak el Angliában, mint szülőhazájában, annak ellenére, hogy négyszer is nevezett a toplistára. A legjobban a *Let's Jump The Broomstick*, azaz az „Ugorjuk át a seprűnyelet” című szerelmi varázslás járt (ennek mibenlétét a magyar

nézők is megcsodálhatták például a Gyökerek című tv-sorozatban): 15 hétig hallgathatták, s a 12. helyezést érte el. Egy másik amerikai Lee-lány viszont éppen csak bekukkantott a Till There Was You-val. (Az akusztikusra hangolt Beatles-változatot alighanem többen ismerik.)

Jerry Lee Lewis ezúttal egy **Ray Charles**-dalt, a What'D I Say-t püfölte sokat kiállt zongoráján. A korabeli házibulik egyik kedvelt „éjféltutáni” duruzsolása lehetett **Terry Lightfoot** énekes-klarinétosnak és együttesének True Love-ja. A King Kong megzenésítése már kevésbé volt szentimentális (bár még mindig istenes ahhoz képest, amit ilyen címen 7 évvel később **Frank Zappa** előadott).

Ricky Nelson legnagyobb country-sikerét érte el a Hello Mary Lou-val (2., 18 hét). Ez a könnyed, igazi vadnyugati hangulathoz illő, szerelmes vallomás igazán nagy karriert futott be. Nelson mellett sikerre vitte **Gene Pitney**, majd az évtized legvégén a **Credence Clearwater Revival** is. (Egyszer még a magyar tv szilveszteri műsorában is szerepelt, természetesen magyar szöveggel, és hazai művészek előadásában. A zongorista-énekes a country-sztárnak egyáltalán nem nevezhető **Mensáros László** volt.)

Bár az angol vásárlók nem kényeztették el őket, a **Nero And The Gladiators** két olyan felvétellel is megajándékozta a világot, amelybe azóta is lépten-nyomon belebotlunk. Az Entry Of The Gladiators cirkuszi zenéje nemcsak a porondok, hanem a legkülönbözőbb show-műsorok során is felhangzik, a 70-es években pedig **Leo Sawyer** dolgozta fel a Let The Show Go On című dalában. 1961-ben csak öt hetet kapott az „eredeti” a listán. Az igazi ős családfája a messzi homályba vész... A másik felvétel, az In The Hall Of The Mountain King **Grieg** Peer Gynt I. szvitjének 4. tétele. A játékos, mesészerű, egyre gyorsuló bravúrdarab az egyik legközkedveltebb klasszikus motívum, amely gyakran felcsendült különböző táncprodukciókban, sőt, még műkorcsolya-versenyeken is. A rock-ba 1974-ben, **Rick Wakeman**-nek egy Verne-regény nyomán készült jégbalettjébe, a Journey To The Center Of The Earth-ben is bekerült. Nem kellett ilyen sokat várnia **Anthony Newley** dalának, az And The Heavens Cried-nak az újjászületéshez (6. volt márciusban), mert már 1969-ben feldolgozta a pszichedelikus-underground **Vanilla Fudge**, Renaissance című albumának nyitódalaként.

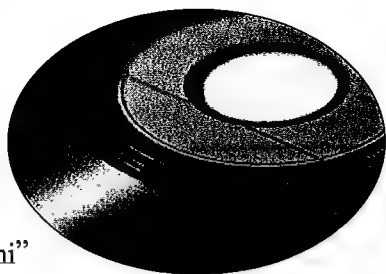
A Sucu Sucu-nak viszont csak 1961-ben öt különböző változata került be a listákra – igaz, egyik sem robbantott bankot: három instrumentális verziója létezett, **Ted Heath**, **Laurie Johnson** és **Joe Loss** zenekarától (**Johnsoné** volt a legmenőbb a maga 9. helyével), de két énekes duó is, a dán **Nina&Frederick**, valamint a belga **Ping Ping&Al Verlaine** is ezzel próbálkozott.

Roy Orbison két single-jéből, a Running Scared és a Cryin' közül az előbbi lett a „jobbik”, a 9. (A dal 1986-ban a postpunkban éppen csak kinőtt **Nick Cave** hangszerelte újra, a régi dalok előtt tisztelgő Kicking Against The Pricks albumon.)

Még csak szerényen, a 26. helyig feltornászva magát, jelent meg egy újabb „gyerekhangú” amerikai, **Gene Pitney**, az I Want Love My Life Away-jel, de az igazi angliai sikerre még bő egy évig várnia kellett. **Bobby Rydell**-nek viszont leáldozóban volt a csillaga, mivel az előző évi 4 szerepléshez képest most csak egy dallammal, a Good Time Baby-vel jelent meg (42.). **Linda Scott**-nak is rövid tündöklés jutott: az I've Told Every Little Star (7.) és a Don't Bet Money Honey (50.) után többet nem is találkozunk vele. **Neil Sedaka** viszont, akinek hangját gyakran összekeverik **Gene Pitney**-ével, három dallal is megint „tízen belül” jutott: a Calendar Girl-lel (február, 8.), a Little Devil-lel (május, 9.) és a Happy Birthday, Sweet Sixteen-nel (december, 3.). A három **Shirelles**-lány Amerikában már 1958 óta népszerű volt, Angliába azonban csak 61-ben jutott el hírnevük: a Will Love Me Tomorrow a 4. helyezést érte el. A New Jersey-ből származó trió legemlékezetesebb dala, a Soldier Boy 1962-ből származik, de ez inkább odahaza lett „hit”.

Ez az év sem nélkülözte **Frank Sinatra**-t: a spanyol panelekre épülő világsláger, a Granada volt a Hang fő harci ménje, Angliában 15. lett. A **Temperance Seven** bőségesen ellátta az ifjúságot táncolnivalóval. A You're Driving Me Crazy egyes listákon még első helyezett is volt márciusban, de a Pasadena is 4.-két ért célba a nyár folyamán. Az év végéig további három kislemezük futott be (Hard Hearted Hannah, Chili Bom Bom, Charleston) – aztán lefutottak.

Gary U. S. Bonds (eredeti nevén **Gary Anderson**, 1939, Jacksonville) templomi kóristából lett rhythm and blues-muzsikás. Legnagyobb sikere az 1961-ben megjelent Quarter To Three volt, ezzel Angliában is a 7. lett. Később évekre elfelejtették, és csak a 70-es évek közepén lehetett újra hallani róla, ami-

kor felfedezte őt **Steve Van Zandt** (Little Steven), **Bruce Springsteen** gitárosa, s több lemezének producere lett.

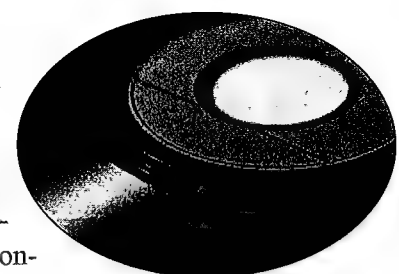
Bobby Vee (**Robert Velline**, 1943, Fargo), mint tinisztár, a rock líraibb oldalával próbálkozott. Sorsszerűnek nevezhető bemutatkozása szélesebb közönség előtt, hiszen éppen az észak-dakotai városba igyekezett fellépésre **Buddy Holly**, amikor halálos szerencsétlenség érte, és a koncertszervezők – „az élet nem állhat meg” alapon – **Vee**-t és zenekarát kérték fel, hogy töltsék ki a programot. (A banda különben a **Shadows** nevet viselte ez alkalommal.) Sztárléte neki sem tartott sokáig: bár 61-ben nem kevesebb, mint öt dala is remekül ment (Angliában a Rubber Ball és a More Than I Can Say 4., a How Many Tears 10., a Take Good Care Of My Baby 3., a Run To Him 6. lett), 1963 után azonban már ő is háttérbe szorult. A Rubber Ball még 61-ben, angol változatban, **Marty Wilde** előadásában is kellett a népnak.

Az 1961-as amerikai egyesített 100-as lista élén két olyan előadó szerepelt, akik Angliában nem értek el első helyezéseket: **Bobby Lewis** lett az abszolút éllovas: hét hétig állt az élen a Tossin' and Turnin'-nel; őt pedig **Patsy Cline** követte, a meglehetősen rossz ómenű I Fall In Pieces-szel (emléttük már az év folyamán elszenvedett, csaknem halálos kimenetelű balesetét). Ő még a Nagy Víz túlszéljén sem jutott fel a legfelső emeletre. A nevezetesebb előadók és dalok közül **Roy Orbison** begyűjtött magának egy abszolút 4. helyet (Crying), egy 13.-at (Running Scared). **Del Shannon** Runaway-je 5., a Hats Off To Harry 68. lett. **Connie Francis** a 18. helyen végzett a Where The Boys Are filmdallal, s a 80.-on a Breaking In a brand New Broken Heart-tal. **Ray Charles** a 19.-re vitte fel a Hit The Road, Jack-et, a 60.-ra az One Mint Julip-ot.

Összességében még viszonylag szerény, 65. helyezést ért el **Ike és Tina Turner** az It's Gonna Work Out Fine-nal, de a „rettenetes házaspár” ebben az évben került fel először az általános huszas listára, holott már ötödik éve éltek és zenéltek együtt. A fékezhetetlen természetű **Ike** (1932) akkor már jónevű rhythm and blues-zenésznek számított, olyan legendás muzsikások mellett nőtte ki magát, mint **II. Sonny Boy Williamson**, **Howlin' Wolf**, **B. B. King**. (Később viszont már mellette „inaskodott” egy rövid ideig **Jimi Hendrix**.) Ahogyan már számos életrajz-írójuk megemlítette, **Ike** először **Tina**, azaz **Anna Mae Bullock** (1939) nővérét, Alline-t akarta a zenekarba, de a kisebbik lány bátrabbnak bizonyult. És bár a turnékon már rendszeresen ő énekelt, lemezkarrierjét megint egy véletlen indította el: amikor 1960 őszén éppen **Ike** szerzeményét, a Fool In Love-ot készültek felvenni, a szerződötten énekesnő nem érkezett meg. **Tina** (akkor már **Ike** felesége) „beugrott”, és ettől kezdve más nem is kellett **Ike**-nak – legalábbis a zenekarban nem, egészen a 70-es évekig. Azt már csak a bennfentesek tudták, hogy a színpadon öseregű **Tina** valójában félénk, kiszolgáltatott asszony, és kettejük viszonya talán leginkább Fellini halhatatlan „országúti” kettőséhez, Zampanóhoz és Gelsominához hasonlítható. Azzal a különbséggel, hogy a **Turnerek** történetében a lány a szakítás után talpra tudott állni, és a nulláról kezdve világsztárrá vált...

A tengeren innen még kevésbé volt ismert a **Shirelles**, otthon viszont övék volt a 14., illetve a 16. hely (Dedicated To One I Love, Will You Love Me Tomorrow), sőt, még a 81.-re is bejöttek a Mama Said-dal. A négy new jersey-i lány – **Adie Harris**, **Shirley Owens**, **Doris Coley** és **Beverly Lee** – is iskolai bulikon kezdett énekelni, de már 1958-ban szerződést kötöttek a Deccával, s első sikerükkel, az I Met Him On Sunday-jal még abban az évben meghódították a közönséget. A nagy amerikai áttörést mégis 1960-ban egy karácsonyi show jelentette számukra a brooklyn-i Paramount színházban, **Ray Charles**, **Chubby Checker**, **Neil Sedaka** és mások oldalán. Két legnagyobb slágerüket éppen 61-ben készítették (a Dedicated-et később a **Mamas And Papas** is játszotta), majd összejöttek a **Carole King**-**Gerry Goffin** szerzőpárossal, akik éveken át írtak nekik dalokat, köztük a Soldier Boy-t, amely 1962-ben három hétig amerikai első volt. Érdekes módon a **Beatles** első albumára két olyan dal is felkerült, amelyet eredetileg a **Shirelles** adott elő: a Baby It's You és a Boys; a Sha-la-lat viszont a **Manfred Mann** értelmezte át. **Shirley**-ék énekelték a Bolond, bolond, bolond világ című híres vígjáték főcímdalát is 1962-ben. Az együttes a 70-es évek közepéig még működött, de 1969-ben már úgy tekintettek rájuk, mint nosztalgia-csapatra.

Talán némiképpen meglepetés, hogy az USA-ban **Elvis** „éves szinten” legjobb helyezése, elsőségei ellenére, a 39. volt; a Little Sister, a Surrender csak az 51., a His Latest Flame a 71., az Are You Lonesome Tonight pedig csupán a 96. lett!

1962

Megúsztuk a twistet és a III. világháborút

HISTÓRIA

Január 15-én fegyveres összecsapás tört ki az indonéz és a holland haditengerészet egységei között a nyugat-új-guineai Irian Jayában. Fél évvel később Hollandia, az ENSZ közvetítése után, kiűrtette a területet, amelyet Indonéziához csatoltak.

Az Egyesült Államok 10 hónapos késéssel válaszolt a szovjet úrkihívásra: február 5-én került sor John Glenn történelmi űrrepülésére a Friendship 7 fedélzetén. A 41 esztendőes pilóta (II. világháborús repülő hős) már nem is egyszer, hanem háromszor került meg a Földet. Kennedy elnök „nemzeti ereklyévé” nyilvánította (hasonlóképpen Jurij Gagarinhoz): soha többé nem repülhet! – ennek ellenére 1998-ban, az évezred egyik utolsó űrszenzációját keltve, a 77 éves űrhajós (akkor már örökös demokrata párti szenátor) ismét szkafandert öltött, és felszállt a kozmoszba a Discovery űrrepülőgép fedélzetén, hogy rajta tanulmányozzák az öregedés fiziológiai jeleit a súlytalanság állapotában. Ugyancsak amerikai siker volt, hogy a Mariner 2 űrszonda eljutott a Vénuszig, továbbá fellőtték az első amerikai távközlési műholdat, a Telstart. Azért a szovjetek sem tétlenkedtek: Andrijan Nyikolajev és Pavel Popovics a Voszok 3-mal és a Voszok 4-gyel bemutatják a páros űrrepülés művészetét.

Március 18-án Evianban, a nevezetes gyógyvíz-városban megkötötték a békeszerződést Franciaország és Algéria között, amelynek értelmében az észak-afrikai ország elnyerte függetlenségét. Az új állam elnöke a felszabadító harc vezető politikusa, Ahmed Ben Bella lett. Ezzel az egyezményrel zárultak le Franciaország 17 éven át tartó gyarmati háborúi, bár francia egységek, valamint a korzikai központú idegenlégió még a 90-es években is beavatoztak az egykori afrikai francia kolóniák (Csád, Zaire) polgárháborúiba. E rendezés persze nem nyerte el az Algériában élő és most hazatérni kényszerülő francia telepeket, a „feketelábúak” tetszését, s ennek szervezetük, az O.A.S. különböző merénylettekkel „hangot” is adott. (Közéjük tartozott a francia szélsőjobb mai vezéralakja, Jean-Marie Le Pen is.)

Ugyancsak arab világ-beli hír, hogy Egyiptomban, a Níluson, Asszuánnál, szovjet segítséggel, teljes gőzzel beindult a világ egyik legnagyobb duzzasztógátjának építése. A hatalmas vállalkozás miatt számos, núbiaiak lakta falu lakosságát kitelepítették, és ugyancsak gigászi munkával, „száraz helyen” építettek fel újra két ókori csodát: a Philae-i és kalabshah-i templomegyüttest, valamint az abu szimbeli szentélyt, II. Ramszesz fáraó sziklatemplomát, amelyek, ha lehet, új környezetükben még lenyűgözőbben hatnak, mint eredeti helyükön.

Május 11-én Jeruzsálemben kivégezték Adolf Eichmann osztrák náci háborús bűnöst, a II. világháborús deportálások egyik fő felelősét, aki többek között a magyarországi zsidókat is a haláltáborokba küldte. Egy évvel korábban rabolta el a MOSZAD, az izraeli titkosszolgálat Buenos Aires-ből, miután a helyi hatóságoktól hiába kérték kiadatását. Az ENSZ első ízben rendelt el szankciókat a Dél-Afrikai Köztársaság ellen a faji elkülönítés politikája miatt, ez azonban akkor még nem járt az ország tagságának felfüggesztésével.

Júniusban új katonai doktrínát alkotott az Egyesült Államok. Az atombomba bevetésére vonatkozó, John Foster Dulles egykori külügyminiszter által meghirdetett „tömeges megtorlás” elvét felváltotta a „rugalmas reagálás”. A doktrínát Robert McNamara hadügyminiszter vázolta Ann Arborban, a Michigani Egyetemen. Mindez egybeesett a washingtoni politikai stratégia enyhülésével, hiszen az évtized elején a

The Shadows

szocialista országokkal szemben korábban meghirdetett „felszabadítás” doktrínáját felváltotta a „fellazítás” politikája. A Fal innenső oldalán sokáig ez utóbbi eszközének tekintették az angolszász popzenét, és számos vonzatát, az öltözködéstől kezdve a hosszú hajig.

Augusztusban amerikai „segélycsapatok” érkeztek Dél-Vietnamba. Az év végére az amerikaiak létszáma 11 ezer főre növekedett. Szeptemberben az amerikai elnök a Kongresszus hozzájárulását kérte 150 ezer tartalékos mozgósításához. (Ez később jól jött a vietnami háborús beavatkozás erősödésekor.)

Szeptember 26-án Észak-Jemenben Abdallah Asz-Szallál ezredes megdöntötte a monarchiát. Nyolc évig tartó polgárháború kezdődött, amelyben a köztársaságiakat Egyiptom, a monarchista törzsi harcosokat Szaúd-Arábia támogatta. Iránban rettenetes földrengés pusztított: 12 ezren veszítették életüket.

Október 11-én nyílt meg a II. Egyetemes Vatikáni Zsinat, amely a római katolikus egyház modernizálásának kezdetét jelentette. 20-án robbant ki Kína és India között a „Himalájai háború”. Egy hónapig tartó harcok után Peking egyoldalú tűzszünetet hirdetett, majd visszavonta csapatait az 1959-ben megállapított határok mögé.

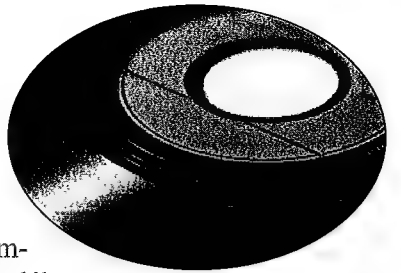
Októberben a két szuperhatalom között annyira elmergesedett a viszony Kuba miatt, hogy a sajtó és egyes elemzők már arról beszéltek: elérkeztünk a III. világháború küszöbére. 22-én tetőzött a kubai rakétaválság: annak ellenére, hogy ennek kapcsán újra sokan emlegették „a háborús szakadék szélén való táncolást”, a kölcsönös elpusztítástól való félelem erősebbnek bizonyult a nagyhatalmi ambícióknál, s néhány napig tartó telefon- és üzenetváltás-sorozattal sikerült elhárítani a veszélyt. Moszkva visszavonta a karibi szigetről és környékéről nukleáris haderejét, míg az Egyesült Államok is leszerelte a Törökországba, a szovjet határ közelébe telepített atomfegyvereit. A Kennedy-kormányzat lemondott a Castro-rendszer megdöntésére irányuló nyílt katonai beavatkozásról, bár a Kuba elleni gazdasági blokádnak egyes elemeit Washington még 2000 után is fenntartotta, nem is beszélve a különböző, már-már tragikomédiába illő fondorlatokról, amelyekkel Fidel életére törtek (mérgezett szivarok, robbanó toll stb...). Ettől kezdve lett Kuba egyértelműen Moszkva és a többi európai szocialista ország szövetségese, már csak azért is, mert (bár néhány latin-amerikai ország rendszeresen kijátszotta az amerikai embargót), leginkább velük tudtak Castorók kereskedni.

Az Egyesült Államokban megtették az első lépést a polgárjogi törvény felé. November 20-án Kennedy elnök aláírta azt a döntést, amelynek értelmében megtiltották a faji elkülönítést a szövetségi pénzekből épített lakóépületekben. Nem kis jelentősége volt ennek abban az országban, ahol még az autóbuszokon is csak hátul szállhattak fel a színesbőrűek.

Decemberben kötötték meg azt az amerikai-brit megállapodást, melynek értelmében nukleáris töltettel ellátott Polaris típusú rakétákkal szerelték fel brit tengeralattjárókat. Ez a szerződés váltotta ki a szigetországban 1945 óta az első háborúellenes tüntetéseket.

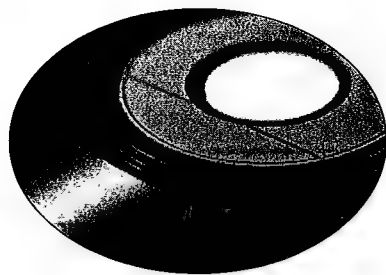
Kína első ízben adott hangot a fegyverek nyelvén ázsiai hegemon törekvéseinek: egy területi vita ürügyén Peking háborút indított India ellen, amelynek szerencsére nem lettek súlyosabb nemzetközi következményei. A konfliktus hátterében húzódott meg az is, hogy a XIV. Dalai Lama, a Kína által elfoglalt Tibet vallási és politikai vezetője, Indiában talált menedéket.

Magyarországon befejeződött a mezőgazdaság második kollektivizálása: négyév alatt újra megalakultak és csaknem három évtizeden keresztül működtek a termelőszövetkezetek, és jelentős részük nem is eredménytelenül. Megrendezték a Ki Mit Tud? című televíziós tehetségkutató versenyt, amely össznépi szórakozássá, és – a közönségzavazás miatt – nemzeti üggyé vált. (Későbbi kommentárok szerint ez a voksolás volt az első szabad választás az országban 1947 óta...) A nyertesek – más kiválasztottakkal együtt – augusztusban elutazhattak Helsinkibe, a Világ Ifjúsági Találkozóra. Ez volt a Budapesten székelő DIVSZ (Demokratikus Ifjúsági Világszövetség) égisze alatt a kommunista és baloldali szimpatizáns fiataloknak az utolsó olyan nagy összefüvetele, amelyre nyugati országban került sor. Az első nyertesek között szerepelt **Sztevanovity Zorán**, **Koncz Zsuzsa** (akkor még duóban a kedves, szemüveges **Gergely Ágival**, akiből orvos lett), valamint parodistaként az alig 14 esztendőes **Kern András**. Az első **Illés-zenekart** még ki tudta ejteni egy bűvész... Ez volt az az év, amikor az egykori pártvezér, az 1956 nyarán a Szovjetunióba menekített Rákosi Mátyás végleg összeveszett a magyarországi pártvezetőkkel – s így őt is, valamint egyko-

ri helyettesét, az itthon élő Gerő Ernőt, aki 1956-ban a lehető legszerencsétlenebbül próbált beavatkozni az eseményekbe (ő nevezte csöcseléknek az október 23-án tüntető tömeget), végleg kizárták az MSZMP-ből.

A modern genetika és orvostudomány fejlődésére döntő hatással volt a DNS-molekulák felfedezése. Ezért az eredményért kapott megosztott orvosi Nobel-díjat az amerikai James Dewey Watson, valamint a brit Francis Compton Crick és Maurice Hughues Wilkins.

FILM

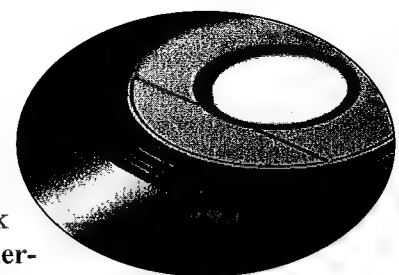
A mozi világában egymást érték a gigantomán alkotások. Luchino Visconti, a neorealizmus egyik mestere, hatalmas történelmi tablót festett az olasz egység megteremtésének koráról a Párdubban (Burt Lancaster, Claudia Cardinale, Alain Delon volt a barokkos vízió három főszereplője). Darryl Zanuck a Leghosszabb napban az 1944-es normandiai partraszállásnak állított emléket, elindítva ezzel a II. világháborús filmek egy évtizeden tartó „divatját”, amely a „háborús színészek” egész sorát termelte ki. A Leghosszabb napban 42 nemzetközi filmsztár vett részt, a hajdani francia szépasszony Arletty-től John Wayne-ig. (Így is hirdették a plakátokon a filmet.) Rajta is túltett a keleti oldalon Szergej Bondarcsuk, aki nyolcórás filmben, több tízezer statisztá közreműködésével öt év alatt vitte vászonra Tolsztoj Háború és békéjét, úgy, hogy Pierre Bezuhov figuráját, igazi telitalálatként, saját magára osztotta. (Hét évvel korábban az amerikai, „happy endes” változatban Henry Fondáé volt a főszerep.) Andrej Bolkonszkij herceg szerepében Vjacseszlav Tyihonovot, a későbbi Stirlitz hírszerző megformálóját, Nyikolaj Rosztovként pedig az egyik legszebb, legemberibb szovjet film, a Ragyogj, ragyogj csillagom megszállott vándorszínészét, Oleg Tabakovot láthattuk ebben a mélységesen orosz lelkiületű, tökéletes alkotásban. Amikor a teljes film Nyugatra került, az amerikai statisztikusok sápadtan konstatálták, hogy a film költsége túltett a legdrágább amerikai szupermozin is. A II. világháború borzalmaival viszont újszerűen, egy árván maradt kisfiú szemével láttatta az Iván gyermekkorában Andrej Tarkovszkij, a költő Arszenyij Tarkovszkij fia. Lewis Milestone a Bounty hajó XVIII. századi lázadását elevenítette fel. A lázadó Fletcher Christian, Clark Gable egykori szerepét Marlon Brando alakította (ellenfelét, a kegyetlen William Bligh kapitányt, a bulldogarcú Trevor Howard formázta meg), aki ezután – mint „őse” – feleségül vette polinéziai származású partnerét és letelepedett Tahiti szigetén. A Bounty volt Milestone 32 éves pályának utolsó alkotása. Párhuzamként leforgatták a Blood kapitány fia című másodosztályú kalózfilmet, főszerepben Sean O'Flynn-nel, Errol Flynn fiával. Az életet apja mintájára két kanállal habzsoló Sean-ból nem lett világsztár – nem volt rá ideje. 1969-ben Vietnamba jelentkezett önkéntesnek és egy évvel később örökre eltűnt. Ingmar Bergmanra, aki kiköltözött Stockholmból a kietlen Farö szigetére, rátelepedett „Isten csendje” az Úrvacsorában (a komoly, szinte eszükötlenül játszó Gunnar Björnstrand csúcsteljesítménye). Orson Welles Kafka Perét adaptálta szinte kibírhatatlanul nyomasztóan, K. szerepében a Psycho tudathasadásos gyilkosával, Anthony Perkins-szel, a női szerepekben pedig két félelmetesen izzó művésszel: Romy Schneiderrel és Jeanne Moreau-val. Welles maga egy megfáradt, beteg, de minden hájjal megkent ügyvédet alakított. Bár nem ő volt a főszereplő, de mint minden filmben, amelyben szerepelt, felejthetetlen nyomot hagyott. Elkezdődött egy, a mai napig tartó sorozat, amely úgy indult, mint a hidegháborús uszítás terméke, de sikere miatt túlélte még a Szovjetunió összeomlását is, pedig történetei meglehetősen bugyuták, kiszámíthatók, sematikusak voltak és maradtak mind a mai napig: a Dr. No volt a James Bond-széria első darabja – az első és a legjobb 007-es ügynökkel, az ellenállhatatlanul sármos, skót Sean Connery-vel, aki könnyedségével, fanyar humorával egy kicsit idézőjelbe tudta tenni a panelekre épülő sztorit.

Az év filmbotrányát Stanley Kubrick okozta: filmre vitte Vladimir Nabokov amúgy is „felháborító” erkölcsi felfogást hirdető könyvét, a Lolitát, Sue Lyons-szal a címszerepben, míg a végzetes csitri rabjával eső Humbert Humbert professzort az elegáns James Mason (maga Nemo kapitány) alakította. Nem kevésbé tűnt szabadosnak az akkor még korántsem „felvilágosult” Európában Francois Truffaut legszebb filmje, a Jules és Jim – a szerelem és a barátság elválaszthatatlanságának tökéletes allegóriája, amelynek női főszerepében szintén Jeanne Moreau tündökölt. A határtalan anyai szeretetet testesítette meg Anna Magnani egy öregedő prostituált szerepében Pasolini Mamma Romájában. A látszat-morál, az embereket béklyóba verő viselkedési formák végletes szatírját rajzolta meg a Mexikóba visszatért Luis Buñuel az

Öldöklő angyalban. Oscar-díj jutalmazta az év musicaljét: a kiváló kar-mester-zeneszerző és pedagógus, **Leonard Bernstein Robert Wise**-zal közösen alkotta meg modern Romeo és Júlia-történetét, a new york-i külvárosi bandaháborúba és faji kérdésbe ágyazott West Side Story-t, amelynek több dala – Tonight, America, Somewhere, Somehow – sok változatban visszaköszönt a későbbiek folyamán (**Exseption, Nice, Emerson, Lake And Palmer, Tom Waits**). A koreográfiákat, a tömegmozgásokat pedig számos rendező lekoppintotta, a Jesus Christ Superstartól a Pomádéig. A színészek közül azonban igazán csak a már a film előtt is jónevű, orosz eredetű Nathalie Wood (James Dean egykori barátnője) futott be világkarriert. Nagy feltűnést keltett egy dokumentum-játékfilm. A náci háborús bűnös bírák perét vitte filmre a humanista elkötelezettségű Stanley Kramer (Zendülés a Caine hadihajón, Aki szelet vet, Megbilincseltek): az Ítélet Nürnbergben főszerepeiben Spencer Tracy-t és **Marlene Dietrich-et** láthattuk viszont. Az isteni **Marlene**, az egykori „Kék Angyal” ekkor telepedett le végleg Párizsban, a sanzonok városában, miután hazalátogatásakor leköpdösték, mert még a háború alatt kijelentette: „Szégyellem, hogy német vagyok”.

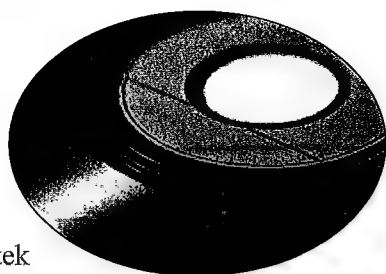
A mozi világát ismét megrázta egy tragédia: 36 éves korában meghalt **Marilyn Monroe**, aki olyan sikeres filmeket hagyott maga után, mint a Niagara, az Aszfaltdzsungel, a Szőkék előnyben, a Van, aki forrón szereti, vagy a Kallódó emberek, és olyan nevezetes férfiakkal volt felesége, mint a baseball-legenda Joe Di Maggio és a híres drámaíró, Arthur Miller, aki **M. M.** halála után, mintegy vezeklésként, Bűnbeesés után címmel megírta szerelmük történetét A szőke „vamp”, a mozi utolsó igazi végzetes szex-szimbóluma évek óta súlyos depresszióban szenvedett, ezért nem tűnt kizárhatónak az öngyilkosság teóriája. Később azonban egyre többen rebesgették, hogy életével kellett fizetnie azért, hogy mindkét Kennedy-fivér, az elnök John és az igazság-ügyminiszter Robert szeretője volt (ma is gyakran felidéznek azt a felvételt, amikor a Happy Birthday-t éneklő bűvölgő, lihegve az elnöki partin), és vagy a két gátlástalan playboy politikus, vagy pedig – az ő hallgatolagos hozzájárulásukkal – az FBI tetette el láb alól egy egyszerű injekcióval a kényelmetlenné vált filmszillagot, mielőtt a butácskának tartott nő fecsegni kezdett volna magas kapcsolatairól. (Az igazsághoz hozzátartozik, hogy az amerikai szövetségi nyomozóirodát később megpróbálták belekeverni **Jimi Hendrix** és **John Lennon**, sőt a teljesen „ártalmatlannak” tűnő Lady Diana, wales-i hercegnő halálába is. Az tény, hogy mindegyikükről készült „megfigyelési dosszié”.) A mítosz mindenesetre megszületett: **M. M.** szebbnél szebb, erotikusabbnál erotikusabb fotói, nevezetes neccharisnyás, nevetős poszttere, Andy Warhol szitanyomatai sorozatgyártott kegytárgyakká váltak. **Elton John** világslágert írt neki, Candles In The Wind címmel, amelyet később ártírt a szintén tragikus véget ért Dianára... 1998-ban a Playboy az évszázad legszexibb nőjévé választotta **Marilynt**. (A kultuszra jellemző, hogy egy, még kamaszkorában írt levelét ötven évvel később 200 ezer dollárért árverezték el a Sotheby-nál.) Elhunyt Charles Laughton, a világ talán legcsúnyább színésze is (önmagát jókedvében az elefánt hátsó feléhez hasonlított), az utánozhatatlan angol zseni, aki tragikus, intrikus és szatirikus szerepben egyaránt képes volt nagyot alkotni. Laughton, akit hazánkfia, Korda Sándor fedezett fel, olyan figurákban remekelt, mint Rembrandt vagy Quasimodo, volt VIII. Henrik, Maigret felügyelő, Bligh kapitány és bolond utcai zenész, és ő játszotta a Vád tanúja agyafűrt, kissé cinikus ügyvédjét is, hatalmasat csatázva **Marlene Dietrich**-hel. A magyar és egyetemes filmművészet gyásza volt, hogy elment Kertész Mihály, azaz Michael Curtiz, aki tízéves magyar, majd rövid német némafilm pályafutása után Hollywood egyik legsikeresebb rendezőjévé vált. Elég csak olyan híres kalandfilmeket említeni, mint a Hét tenger ördöge, a Robin Hood, a Blood kapitány, nem is beszélve a filmtörténet talán leghíresebb antifasiszta románcáról, a Casablancáról. Errol Flynn és Humphrey Bogart sokat köszönhetett neki: Flynn kalandhős mítoszát ő építette fel; „Bogey-t”, a kicsi, beszédhibás krimiszínészt pedig ő emelte feljebb a Villamosszék felé című gengsztertörténetben. Kertész Mihály utolsó filmjét, a Huckleberry Finnt halála előtt két évvel forgatta.

A magyar filmben Révész György tekintett vissza a 30-as évek magyar külvárosainak világába az Angyalok földjével, amelyben az örök epizodista Maklári Zoltán vált kintornásként afféle sorsmondóvá. Makk Károly Megszállottakja az igazi, félreértések nélküli, kikezdhethetetlen férfibarátságról szólt. Mindkettő messze túllépett a korábbi sematikus emberábrázolásokon. Közben a rövidfilmgyártásban olyan nevek bukkantak fel 15–20 perces gyöngyszemekkel, mint a „lírai realista” Szabó István (Koncert) és a szürreális

képzettársítások mozgóképfestője, Huszárik Zoltán (Elégia). Megalakult a Balázs Béla Filmstúdió, amely a modern, szociálisan érzékeny, dokumentarista filmstílust erősítette a fiatal mozisok körében. A magyar televízióban az olyan, külföldről átvett sorozatok, mint a Tell Vilmos vagy az Angyal (Roger Moore magyar hangjaként lett az első hazai szinkronsztár-színész Láng József), illetve az NDK-s krimik és háborús történetek (A lelkiismeret lázadása) mellett a magyar színészet krémjével egyre több hazai tv-játék készült. Az Auschwitz-ban játszódó, Marguerite Duras novellája alapján készült Nő a barakkban, a lágerlakók életmentő játéka volt közöttük a legelső és a legmeggrázóbb. A rendező a magyar tv-rendezők egyik legsikeresebbje, Zsurzs Éva (Fekete város, Abigél) volt, a főbb szerepeket Ladányi Ferenc, Rajz János, Greguss Zoltán alakították.

IRODALOM

A világirodalomban indulóban volt a latin-amerikai írástudók nagy nemzedéke, akik a patriarchális, neokatolikus béklyókban, a katonai puccsok által folyamatosan feszültségben tartott államok dokumentaristikusan pontos lenyomatát tudták összevegyíteni sokszor olyan mesészerű hangulatokkal, amelyek már-már kivesztek az európai regényből: Jorge Amado, a braziliai afro-amerikai hagyományok őrzője (Holt tenger, Zsubiabá, Flor asszony két férje), vagy Mario Vargas Llosa, a szalonkatonák és a konjunktúra-lovagok perui szatirikusa (A város és a kutyák, Kölykök) kontinensükön túl is ismertségre tettek szert. A Párizsba áttelepült argentin Julio Cortazar pedig kisregényével, a Nagyítással a 60-as évek mozija egyik alapművének adott nyersanyagot. A szovjet-orosz Alekszandr Solzsenyicin, aki nem is titkoltan Dosztojev-szij nyomdokaiban próbált haladni, először lépett a sztálinizmus, a kényszermunka-táborok leleplezésének ingoványos talajára az Ivan Gyenyiszovics egy napjával. Regénye saját tapasztalatain nyugodott, hiszen ő is nyolc évig robotolt kényszermunkán, mint a szovjet hadsereg volt tisztje, miután kétségbe merete vonni Sztálin hadvezéri képességeit. A „korszakváltás” azonban rövidnek bizonyult: Hruscsov bukása után hamarosan Solzsenyicin is kegyvesztett is lett. Egy angol publicista, bizonyos Anthony Burgess, miután orvosos közölte vele, hogy egy éven belül rákbetegségben meg fog halni, e rövid idő alatt „ijedtében” megírt négy regényt, köztük a minden totalitarizmusok, agymosások és államrend-elméletek legfélelmetesebb, egyben legfeketébb humorú kórképét, a Mechanikus narancsot, amelyhez csak Swift Gulliverje és Orwell 1984-e fogható. (Nem furcsa, hogy mind a három brit író műve?) De nem kevésbé sötét jövőképet kapunk Friedrich Dürrenmatt Fizikusok című drámájából, amelyben felmerül a kérdés: nem vált-e a világ közveszélyes „zárt osztállyá”? Az irodalmi Nobel-díjat John Steinbeck, a küzdő amerikai kisember markáns szavú megjelenítője kapta meg (Egerek és emberek, Édentől keletre, Érik a gyümölcs, Lement a hold). Ő volt az az amerikai szerző, akinek Hemingway után a legtöbb művét megfilmesítették, és olyan színészek kaptak jutalomjátékot ezekben az adaptációkban, mint Henry Fonda, James Dean, vagy John Malkovich. Az író kései pályájának szinte megmagyarázhatatlan törése, hogy 1967-ben – halála előtt alig egy évvel – haditudósítóként Vietnamba ment, és az amerikai inváziót dicsőítette.

SPORT

A futball-világbajnokságot ezúttal Chilében rendezték meg. A nagy torna kis híján elmaradt, mivel a dél-amerikai országban néhány hónappal korábban szörnyű földrengés pusztított. A címvédő brazilok a második mérkőzésen megsérült Pelé nélkül is megvédték elsőségüket – helyettese, a „garoto” indián Amarildo szenzációsan játszott –, az ezüstérmes csehszlovákok irányítója, a 31 esztendőes Josef Masopust lett 1962 Aranylabdása. Ez a brazil gárda volt minden idők legidősebb világbajnok csapata: a kezdőben heten voltak 30 év felett, köztük a rekorder a legendás balhátvéd, a 37 éves Nilton Santos. A spanyol válogatott mezében ismét vb-résztvevő volt Puskás Ferenc, de az ibérek közel sem vitték olyan sokra, mint az Aranycsapat: már a csoportmeccseken kiestek. A magyar csapat nagy balszerencsével búcsúzott a csehszlovákok ellen. Egyes vélemények szerint a cseh kapus, Viljam Schroif élete legnagyobb napját fogta ki (a döntőben aztán kétszer is gyalázatosan lepkézett), más megközelítések szerint a szovjet Latisev játékvezető elfogult bíraskodása döntött, mert nem adta meg a magyar bombázó Tichy Lajos kapufáról lepatlant gólját. És hogy milyen a sors: négy évvel később egy hasonló lövés segítette világbajnoki címhez az

angolokat. A BEK-ben „repetázott” a Benfica: gólzáporos meccsen ezúttal 5–3-ra verték a Real Madridot – Puskás hiába lőtt mesterhármast. A KEK-ben viszont spanyol diadalt könyvelhettek el: az Atletico Madrid győzött a címvédő Fiorentina ellen. A Vásárvárosok Kupájában pedig egyenesen spanyol házidöntőt játszottak: a Valencia és a Barcelona összecsapásából az előbbieket ki győztesen. Az InterkontinentálisKupa viszont a Santos elsőprő sikerét hozta: odahaza és idegenben is megverték a Benficát. Pelé a két találkozón összesen 5 gólt lőtt!

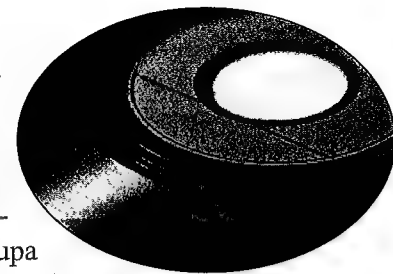
Maga mögé utasította a világot Rod Laver, az ausztrál teniszkirály. A 31 esztendőes játékos megnyerte hazája nemzetközi bajnokságát, aztán győzött Párizsban, Wimbledonban, majd Forest Hills-ben is – vagyis megcsinálta a Grand Slam-et! Ez a bravúr előtte csupán az amerikai Donald Budge-nak sikerült 1938-ban. Laver 1968-ban és 1969-ben, a negyvenhez közel, még kétszer legyőzte a négyes akadályt.

A Forma-1-ben első világbajnokságát nyerte BRM autójával az angol Graham Hill. Hill 1959 és 1975 között 176 Grand Prix-n vett részt, az egyetlen Forma-1-es világbajnok, aki megnyerte a 24 órás Le Mans-i versenyt és az Indianapolis-i 500 mérföldes futamot is. Barátai szerint eredményeinél is büszkébb volt kackiás bajuszára. Miután autós pályafutását megúsza komolyabb baleset nélkül, 1975. október 24-én repülőgép-szerencsétlenség áldozata lett. Fia, Damon, 1996-ban szintén Forma-1-es világbajnok lett.

A legnagyobb magyar sportsikert Papp László, az ökölvívás élő legendája érte el: három olimpiai bajnokság (1948, 1952, 1956) után, 36 évesen profi Európa-bajnoki címet szerzett. Sajnos az akkori magyar sportpolitikai vezetés nem hagyta megküzdeni a világbajnoki címért, sőt éveken át edzősködni sem engedte. (Igaz, később Európa- és olimpiai bajnokokat nevelt.)

POP-ROCK

Miközben a materiális és a szellemi világ folyamatos mozgásban volt, novemberben megkezdődött az egész „könnyűzene” újraértelmezése a **Beatles** első kislemezének, majd hamarosan nagylemezének megjelenésével. És még csak a „fű alatt”, de már működött London külvárosi klubjaiban az örök ellenlábás, a **Rolling Stones** is, sőt, létrejöttek olyan, egymástól élesen különböző halhatatlanok, mint az **Animals** vagy a **Status Quo**. És hogy ezt a jelenséget még a „Vasfüggöny” sem tudta megakadályozni, mutatja, hogy Magyarországon is óvatosan világra jött a beat, megalakult a klasszikus beat-hármasból kettő: az **Omega** és a **Metró**. (Az **Illés** még csak egy korai formációban működött, a későbbi frontemberek, a névadót leszámítva, akkor másutt játszottak), és megnyíltak előttük az egyetemi klubok, amelyek mindjárt megteremtették a rajongótáborok magját is. Bár a slágerlistákat ritkábban írta át, legalább ennyire jelentős esemény volt **Bob Dylan** első nagylemezének megjelenése. A sem ének-, sem gitártudásban nem remeklő, a folk és a rock első találkozását mégis szentesítő minnesotai fiatalember (Duluth, 1941. május 24.) nemcsak a zenében jelentett teremtmény, hanem a szövegírásban, sőt, nyugodtan mondhatjuk: a költészetben is. **Dylan** a hagyományos amerikai ballada-poézist, a bluest elegyítette az európai szürrealizmussal és a zsidó irodalom groteszk világával. Ő volt az első rock-zenész, akinek szövegeit hazájában egyetemeken tanították, sőt, 1996-ban irodalmi Nobel-díjra is jelölték. 2000-ben Oscar-díjat kapott. Dalaiból több ezren tanultak, még olyan csillagok is, mint a **Beatles**, a **Rolling Stones**, a **Byrds**, **Jimi Hendrix** (aki a monda szerint 65-ben utolsó pénzét ennyivaló helyett **Dylan Highway 61 Revisited** című albumára költötte), **Eric Clapton**, **Neil Young**. (Sőt, még a 90-es években a nagy hard-rock sztárcsapat, a **Guns'n'Roses** sem tudta kikerülni őt: tisztelgéskeppen dolgozták fel a Pat Garrett és Kölyök Billy című film dalát, a Knocking On Heaven's Doort.) A „tánczenék” közül a rock and roll mellett még mindig a twist nyomult a legnagyobb erővel. **Chubby Checker** mellett, aki azt is megengedte magának, hogy a Jingle Bells-t twistesítse, **Sam Cooke**, **Joey Dee** és a **Starlites** is kipróbálta ezt a műfajt, sőt, még **Elvis** és **Petula Clark** sem tudta kivonni magát az általános örület alól. Mi több, **Frank Sinatra** is arról énekelt, hogy Everybody's Twisting.

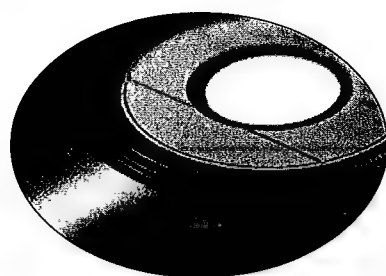
HAVI SLÁGERLISTÁK

JANUÁR

Listavezetők:

Moon River (Danny Williams): 1 hét

The Young Ones (Cliff Richard & The Shadows): 3 hét

Cliff Richard mosolygós-szerelmes dala nemcsak az énekes második olyan kislemeze volt, amely milliós példányszámmal ért el, hanem a pop történetnek negyedik dala, amely egyből az első helyre lépett fel a listára. A dal másik rekordja, hogy elővételben 524 ezer kópiát eladtak belőle, és ezt a csúcsot csak két évvel később tudta megdönteni a **Beatles** a Can't Buy Me Love-val. A szerzők – **Sid Pepper** és **Roy C. Bennett** – Amerikából jöttek, és alaposan feldobták **Cliff** első filmfőszerepét, amelyben **Robert Morley**, **Carole Gray**, valamint természetesen a **Shadows** tagjai játszottak. Az USA-ban a filmet It's Great To Be Young címen játszották. (A dal történetéhez tartozik, hogy 24 évvel később **Cliff Richard** újra az élre került vele, és akkor a **The Young Ones** nevű kvartett kísérté. Alighanem ez a négyes az egyetlen, amely egy number one sláger után kapta a nevét...) Két évvel később viszont a **Shadows** hatalmasat dobott a Theme For The Young Lovers-szel, amelynek gitártémája kísértetiesen emlékeztetett a The Young Ones-éra. Mindenesetre az első verziót hat héten át nem tudták letaszítani az első helyről. És ki lehetett volna más, aki **Cliff** helyére lép? – mint **Elvis**. Méghozzá mindjárt egy dupla sikerrel, azaz az A- és B-oldal közös elsőségével.

Krónika

► 1-jén Londonban a **Beatles** meghallgatást nyert a **Decca Records**-nál. A zsűriből bizonyos **Dick Rowe**-nak volt döntő szava: ő három hónapos gondolkodás után elutasította a zenekart. Később, miután a liverpool-iak helyett **Brian Poole**-t és a **Tremeloes**-t szerződtette, „büszkén” viselte „az ember, aki kidobta a Beatles-t” címet. A **Decca** négy évvel később megismételte e történelmi bakit: akkor éppen **Jimi Hendrix** nem kellett a sötétkék címkés londoni cégnek. Három nappal később a **Beatlest** a legjobb liverpool-i zenekarnak szavazta meg a **Merseybeat**, majd a következő napon kiadták Angliában a My Bonnie-t. Előadóként **Tony Sheridan** és a **Beat Boys** szerepelt a címkén.

► 8-án az American Bandstand című tv-műsor látványos show-ban emlékezett meg **Elvis Presley** 27. születésnapjáról, bár maga a **Király** nem jelent meg az adásban. 13-án **Cliff Richard** filmzenéje, a The Young Ones kiütötte **Elvis**-ét, a Blue Hawaii-t a nagylemezek listájának éléről. Hat hét után azonban az amerikai csillag visszavette a vezetést, és nem is engedte ki kezéből 17 héten át. 24-én **Danny Peppermint**, aki Peppermint Twist című dalával híresült el ezekben a hetekben, elektromos áramütést szenvedett saját mikrofonjától, amikor a Las Vegas-i Thunderbird Hotelben énekelt. Szerencsére megúszta a balesetet. A dal az USA-ban három hétig volt Nr° 1.

► 29-én kötött szerződést a Warner Brothers a **Peter, Paul And Mary** folktrióval. **Peter Yarrow** (ének, gitár), **Paul Noel Stookey** (ének, gitár) és **Mary Travers** (ének – valamennyien 1937-es születésűek) a Greenwich Village-ben talált egymásra. Korábban már mindegyikük elismert folk-előadó volt, és **Albert Grossman** menedzser (**Bob Dylan** mentora) bírta rá őket arra, hogy triót alakítsanak. Az együttes egyik első felvételét, a Puff, The Magic Dragon (nálunk Paff, a Bűvös Sárkány címmel adta elő a **100 Folk Celsius**), egy ideig nem játszhatták a rádiók, mert néhány „szaktekinetly” azt hitte: a mese egy kábítószeres víziót csomagolt be. (A műfaj története során később többször is megesett ennek a fordítottja, amikor a rejtjelek mögött nem vették észre a drogos üzenetet. A legklasszikusabb példa **Bob Dylan** Mr. Tambourine Man-je vagy a **Velvet Underground** Waiting For The Man-je.)

Joan Baez

FEBRUÁR

Listavezetők:

The Young Ones (Cliff Richard & The Shadows): 3 hét

Rock-A-Hula Baby/Can't Help Falling In Love (Elvis Presley): 1 hét

Cliff után **Elvis**: a **Király** egy igazi hawaii dallal kedveskedett rajongóinak, akik a csípőtekerés utánzását ezúttal jól hasznosíthatták a hula-hop karikával is, amely tudvalevőleg karcsúsít. Igaz, akkortájt **Elvis**nek nem voltak még különösebb súlyproblémái. A Blue Hawaii című filmben **Presley** egy idegenvezetőt alakított, de itt is inkább a zene vált marandóbbá. Különösen, ami a B-oldalt illeti: a Can't Help Falling In Love szerzőiként **George Weiss**-t, **Hugo Peretti**-t és **Luigi Creatore**-t jelölik meg, a dal eredetije viszont nem a sokat emlegetett francia Plaisir d'Amour, hanem egy régi ír polgárháborús ének. A dal a filmnek is egyik erőssége volt, később **Elvis** Las Vegas-i korszakában koncertjeinek kötelező utolsó száma lett. (A dal jelentős utóélettel is dicsekedhet: 1969-ben az **Aphrodite's Child** adta elő I Want to Live címmel – ők, biztos, ami biztos, saját magukat tüntették fel szerzőként –, egy évvel később, eredeti szöveggel **Andy Williams**, 1976-ban a **Stylistics** együttesrel lett sláger, végül a 90-es években a **UB 40** mutatta be reggaesített változatát.) Magyar színházi vonatkozása a dalnak: Barry England Neveletlenek című drámájának Nemzeti Színház-beli előadásán adja elő az enyhén illuminált katonát alakító Szacsavay László perének kellős közepén. Érdekesség továbbá a két dallal kapcsolatban, hogy a Rock-A-Hulát csak utólag tették bele a filmbe, hogy feldobja a soványka cselekményt.

Krónika

► Megjelent a színen **Jimmy Dean**, zenei háttérű, beszélt lemezeivel. Az első ilyen sikere a The Cajun Queen és a To A Sleeping Beauty kislemeze volt. **Jimmy** később a Muppet Show-ban tűndökölt, Breki hangjaként. 13-án San Diegóban (Kalifornia) **Don Everly** házasságot kötött **Venetia Stevenson** színésznővel.

MÁRCIUS

Listavezetők:

Rock-A-Hula Baby/Can't Help Falling In Love (Elvis Presley): 3 hét

Wonderful Land (Shadows): 2 hét

Nem mondható, hogy 1962 első hónapjaiban túlságosan változatos lett volna a brit lista élvonala. A kísérő zenekar státusából végleg kilépő **Shadows** 8 hétre gondoskodott a monotóniáról: pontosan ennyi ideig álltak új instrumentális darabjukkal az első helyen. Ez volt a gitárbanda harmadik listavezetője, és a második olyan dal, amelyet **Jerry Lordan** írt. **Lordan** előadóként három dallal is szerepelt a legjobbak között 1960-ban, az I'll Stay Single-lel, a Who Could Be Bluer-rel és a Sing Like An Angel-lel. De hangja nem volt igazán karakteres, és ő maga is hamar rájött, hogy szerzőként többre viheti. A Wonderful Land abban üt el a többi nagy **Shadows**-slágertől, hogy itt egy fűvós-szekció kíséri őket. A dal produceri rekordot jelentett: **Norrie Paramor**-nak, a **Columbia** mesterének a 16. elsősége volt. Ami viszont a listacsúcsokat illeti: a hangszeres felvételek között csak a második helyre volt jó a **Shadows** dala, mert egy 1954-es felvétel, **Eddie Calvert** Oh, Mein Papa című száma kilenc hétig állta a tetőn a rohamokat. Természetesen már az is **Paramor**-produkció volt.

Krónika

► 8-án a **Beatles**, pályafutása során először, készíthetett néhány felvételt a BBC számára a manchesteri Playhouse-ból. Négy dalt vettek fel a Teenager's Turn című rádióműsornak. Másnap hajnali ötkor mentek adásba, de éppen az egyetlen feljátszott **Lennon–McCartney**-dalt, a Hello Little Girlt nem adták le.

ÁPRILIS

Listavezető:

Wonderful Land (Shadows): 4 hét

Krónika

► 10-én Hamburgban 22 évesen meghalt **Stuart Sutcliffe**, a **Beatles** volt basszusgitárosa, **John Lennon** egykori iskolatársa, akit festőként tehetségesebbnek tartottak, mint zenésznek, de egyike volt a későbbi **Beatles-imázs** kialakítóinak. Három nappal később egykori barátai héthetes szerződést kötöttek az észak-német kikötőváros, Hamburg Star Club-jával. Az itt készült felvételek a 70-es években kerültek lemezre. (**Stu** halálának és a **Beatles** első lemezének 40. évfordulóján a világ több városában kiállították egykori barátnője, a német **Astrid Kirchherr** hamburgi fotóit, amelyeken még ő is szerepel a **Beatles**ben.)

► 11-én bemutatták **Elvis Presley** kilencedik filmjét, a *Kövesd az álmod* című alkotást. 12-én **Bob Dylan** a new york-i városházán lépett fel. 21-e megint **Elvis** napja volt, a *Good Look Charm* című dala 16. amerikai number one-já lett. Ezt követően hét és fél évig nem ért el hasonló sikert az Államokban. 24-e szomorú emlék **Jerry Lee Lewis**-nak: fia, **Steve Allen**, belefutott luxurvillájuk medencéjébe. Ennek ellenére 5 nappal később **Jerry** megkezdte angliai turnéját, két évvel azután, hogy szexbotránya miatt félbe kellett szakítania szigetországbeli körútját. A brit publikum ugyanis nem bocsájtotta meg neki, hogy egy 13 éves lányt vett feleségül, aki ráadásul az unokahúga. Most úgy tűnt, a szigetországiak is megenghültek iránta.

MÁJUS

Listavezetők:

Wonderful Land (Shadows): 2 hét

Nut Rocker (B. Bumble&The Stingers): 1 hét

Good Luck Charm (Elvis Presley): 1 hét

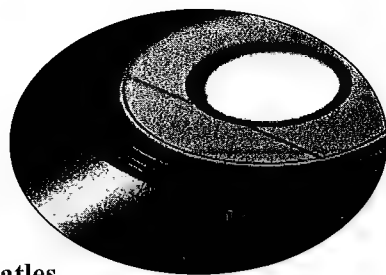
Nut Rocker – B. Bumble And The Stingers

Első ízben fordult elő a brit charták történetében, hogy egy instrumentális dalt egy másik ének nélküli felvétel lökött le a trónról. Ráadásul egy olyan csapat, amely több slágert nem is mondhat magáénak. A darab nem más, mint **Csajkovszkij** Diótörőjéből a híres bevonulási induló, rock and roll-ra átértelmezve. A tettes: **Kim Fowley** (1942. július 27., Los Angeles), ő volt a hangszerelő és a producer is egyszemélyben. **Fowley** Amerikában külön megalkotta a maga „egyszeri” sikercsapatát, a **Hollywood Argiles**-t, később pedig dolgozott **P. J. Proby**-val, a **Rocking Berries**-zel, **Reo Speedwagon**nal. **Kim Fowley**-t úgy emlegetik, mint a szintén ezerfelé dolgozó **Jonathan King** amerikai változatát. A Nutrock-er egy másik híres feldolgozását, amelyben **Fowley** ötleteit használták fel, az **Emerson, Lake, And Palmer** adta elő – ez volt a ráadás a *Pictures Of An Exhibition* című **Muszorgszkij**-albumukon 1971-ben. A **B. Bumble And The Stingers** változata 1962-ben 15 hétig szerepelt a listán, majd 1972-ben, nem kis mértékben **Emerson**éknak köszönhetően, újabb 11 hétig került reflektorfénybe.

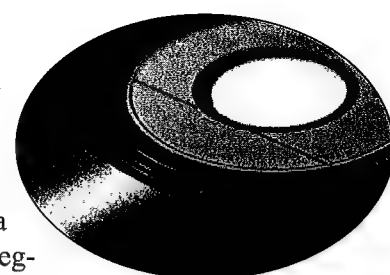
Elvis újabb sikerét sem bírta a véletlenre: a két szerző, **Aaron Schroeder** és **Wally God** már 1959-ben sikerdalt írtak neki az *I Got Stung*-gal, és ők adaptálták az *O Sole Miót* is. A szelíd ballada 1961 októberében készült Nashville-ben. **Presley** 1962-ben összesen 15 hetet töltött a brit lista élén, évtizedünkben ennél többet csak ő maga (18-at, 1961-ben) és a **Beatles** (16-ot, 1963-ban) töltött vezető pozícióban.

Krónika

► 19-én bekerült az amerikai listára **Gene Pitney**-nek a *The Man Who Shot Liberty Valance* című száma, a **David-Bacharach** kettős szerzeménye. Ez lett volna **John Ford** készülő westernjének főcímdala, de egyeztetési okok miatt a dal végül kimaradt. **Pitney** (1941. február 17., Hartford, Connecticut közpiskolás korában is szerzett dalokat, és a családi, haveri kör után 1961-ben **Bobby Vee** Rubber Ball című dalával már kezdte őt felfedezni a szélesebb közönség is. Még ebben az évben a country-csillag **Ricky**

Nelson vitte sikerre a *Hello Mary Lou*-t. Egy hónapon belül egy másik örökzöldet is sikerült kiadnia: ez volt az *Every Breath I Take* – a **Goffin-King** páros szerzeménye (amelyet 22 évvel később a **Police** a maga képére formált). A producer **Phil Spector** volt, a felvétel, a teljes zenekari kísérettel együtt, 13 ezer dollárba került, különös tekintettel a dal végén bedobott hosszú falzetre, amelynek igazi titka **Pitney** erős megfázása volt. A *Liberty Valance* előtt néhány hónappal már volt **Pitney**-nek egy filmzenéje: a *Kíméletlen város* című **Kirk Douglas**-western főcímdalát énekelte. A szerző a híres, orosz eredetű filmzenész, **Dimitri Tiomkin** volt. A *Liberty Valance* egészen a 4. helyig jutott (mindezt a film támogatása nélkül!), majd novemberben a **David-Bacharach** duó újabb dalt szolgáltat fel neki, az *Only Love Can Break A Heart*-ot. Ez volt az énekes első aranylemeze, amely Amerikában a 2. lett. Érdekes módon, az első helyre saját szerzeménye, a *He's A Rebel*, és **Phil Spector** védenecsei, a **Crystals** sikere miatt nem tudott felkapaszkodni. Ez volt az a pillanat, amikor a *Billboard*-charta első két helyén egyaránt **Spector**-produkció állt. A **David-Bacharach** szerzőpárossal később is jó maradt **Pitney** kapcsolata: 1964-ben szerepelt a kettős 24 órás tulsai show-jában. Még ugyanebben az évben zongorázott a **Rolling Stones** első nagylemezén a *Little By Little* című dalban, **Jagger** és **Richard** hálából felajánlották neki a *That Girl Belongs To Yesterday* című dalukat. A következő évek két legismertebb felvétele: az *I'm Gonna Be Strong*, amely a harmadik helyig jutott el Angliában, illetve az 1967-es, a *Greenaway-Cook* páros szerzeménye, a *Something's Gotten Hold On My Heart*, amely a szigetországbán a ranglista 5. helyéig jutott, és később több feldolgozást is megért. (A legjobb **Nick Cave** 1986-os adaptációja volt.) **San Remo** különösen kedves helyé vált **Pitney** számára: 1966-ban 2. lett a *Nessuno mi può giudicare* című dallal, párban az olaszok gombafejű üdvöskéjével, **Caterina Casellivel**, egy évvel később pedig **Gianni Pettena**val vitte sikerre a hippifilozófiát propagáló *La rivoluzione*-t. A fesztivál után a liguriai városban vette el feleségül gyerekkori szerelmét, **Lynn Gaytont**. Két fiúgyermekük született, **Christopher** és **Todd**. **Gene** pályáján nem voltak látványos kiugrások, de törések sem. 1974-ig rendszeresen turnézott az Államokban és Angliában is (ott népszerűbb volt, mint hazájában), de később is fel-felbukkant a színpadon. 60-as évekbeli lemezsikereit azonban már nem tudta megismételni. 26-án jelent meg Amerikában az **Isley Brothers**-től a *Twist And Shout* című kislemez. A szám másfél évvel később sokkal nagyobb sikert aratott az Újvilágban a **Beatles** előadásában, mivel az előbbieket csak a 17., a **Négyek** viszont a 2. helyig jutottak, és csak saját daluk, a *Can't Buy Me Love* előzte meg. Az **Isley-fivérek** Cincinnati-ből származtak. **Rudolph** (1939. április 1.), **O'Kelly** (1937. december 25.) és **Ronald** (1941. május 21.) szintén templomi kórusban kezdtek énekesi pályájukat, balesetben később elhunyt testvérükkel, **Vernonnal**. 1957-ben készítették el első kislemezüket, a *The Cow Jumped On The Moon*-t, de igazi sikert csak két évvel később értek el a *Shout* című dallal, amely a rhythm and blues-listákon aratott és milliós példányszámot ért el. 1960-ban **Isley**-ék az **Atlantichoz** szerződtek, és bár ott a **Lieber-Stoller** kettős vette őket pártfogásába, a rock and roll mesterei nem tudtak közös hullámhosszra kerülni a gospel-energiát sugárzó trióval, és mind a négy közös kislemezük megbukott! 1962-ben átszerződtek a **Wand Records**-hoz, és ekkor vették fel **Bert Berns** dalát, a *Twist And Shout*-ot. A kiváló előadói képességű, de az önálló alkotásban nem jeleskedő trió azonban nem tudott kitörni a második vonalból, még akkor sem, amikor 1965-ben a **Motown**-nál próbáltak szerencsét, és a **Holland-Dozier-Holland** slágertrió dalaival akarták őket felfuttatni. Legnagyobb szakmai elismerésüket 1970-ben érték el, amikor az *It's Your Thing* című dal elnyerte a legjobb rhythm and blues-előadók Grammy-díját. Nevüket sokan csak a 70-es évek elején ismerték meg, amikor piacra dobtak néhány 1964-es felvételüket, amelyeken **Jimi Hendrix** gitározott. Együttműködésük azonban csak rövid ideig tartott. Egy másik nevezetes dalukat, az 1966-os *This Old Heart Of Mine*-t, 1990-ben felvette **Rod Stewart** is – duóban **Ronald Isley**-vel. A 70-es években két másik testvérük, **Ernie** és **Marvin** is beszállt, sőt még egy unokatestvérük, **Jasper** is az együttes tagja lett. 1986. március 31-ben **O'Kelly** szívrohamban elhunyt.

JÚNIUS

Listvezetők:

Good Luck Charm (Elvis Presley): 4 hét

Come Outside (Mike Sarne&Wendy Richard): 1 hét

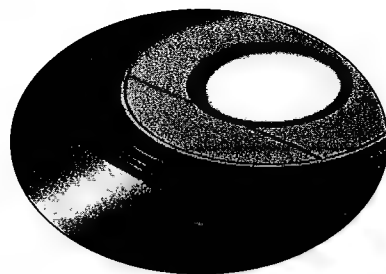
Mike Sarne And Wendy Richard

Mike Sarne 1939-ben született Németországban, eredeti neve **Michael Scheur** volt. **Wendy Richard** színészkarrierje kezdetén állt, elsősorban „nem is olyan buta” szőke lányokat alakított. (Húsz évvel később ő lett az egyik központi figurája a nálunk is vetített Csengetett, Milord? című BBC tv-sorozatnak, majd egy másik népszerű szappanoperának, az Eastendieknek.) A dal vidám komédia egy korabeli „szombat esti lázról”, amelyben a fiatalember igyekszik meggyőzni hirtelen felbukkant partnerét, hogy élvezzék együtt a holdfényt. Ez a vidám zenés történetmondó műfaj mindössze második alkalommal jutott Angliában az élre (az első **Lonnie Donegan** My Old Man's A Dustman-je volt), és azóta is legfeljebb egy tucatnyi hasonló érte el ezt a közönség-elismerést. **Mike Sarne** később is ilyen számokkal és ezzel a témavariációval próbálkozott (ilyen a Will I What, amelyben társa **Billie Davis** volt), majd a filmrendezésnek szentelte karrierjét. Legnagyobb sikere a Myra Breckinridge volt, bár több gyomorbeteg kritikus „minden idők legrosszabb filmjének” titulálta. **Wendy** a 80-as években, más partnerrel, újra lemeze vetett a Come Outside-ot, de az új feldolgozás nem okozott különösebb feltűnést.

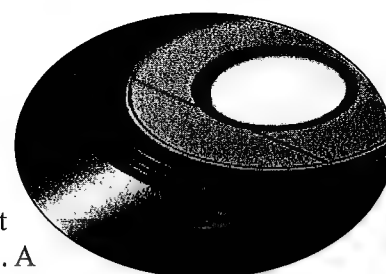
Krónika

➤ 2-án Angliában megjelent az első **Island Records**-kislemez. A céget 3 évvel korábban hozta létre Jamaikában **Chris Blackwell** (1937. június 22.), hogy a helyi, akkor még az angolszász világban szinte ismeretlen ska és reggae-zenét propagálja. Az angliai bemutatkozást **Owen Gray** Twist On Baby című száma jelentette, de ő volt a producere 1964-ben **Millie** világlágerének, a My Boy Lollipop-nak is. Kezdetben az angliai cégnek sem volt más célja, mint a nyugat-indiai zene importálása, az évtized közepétől azonban Blackwell egyre-másra szerződtette az új angliai progresszív zene képviselőit. Dolgozott többek között a **Spencer Davis Group**-pal (ők voltak az első brit rock-ot játszó zenekar, akit **Blackwell** szerződtetett), a **Traffic**-kel (ez utóbbinak menedzsere is lett), a **Free**-vel, a **King Crimson**-nal, **Cat Stevens**-szel, az **Emerson, Lake And Palmer**-rel, a **Roxy Music**-kal, az **Osibisa**-val, később **Grace Jones**-szal, a B-52-vel, **Tom Waits**-szel – sőt, még **Joe Cocker** 80-as évekbeli visszatérésében is volt része. Természetesen a kék-fehér csíkos, pálmafás címkénél jelentek meg kezdetben a reggae atyamestere, **Bob Marley** lemezei is, akire **Blackwell** – mint a rasta hit és filozófia prófétájára – szinte vallásos tisztelettel nézett fel. A rock több alaplemezt is köszönheti neki, köztük a **Traffic** 1970-es John Barleycorn Must Die-ját és **Bob Marley** 1977-es Exodus-át. A 90-es években több színes bőrű muzikus a producer ellen fordult, azzal a váddal, hogy **Blackwell** a kezdeti „rajongói” megközelítés után egyre inkább csak az üzleti szempontokat vette figyelembe, és valósággal kizsákmányolta védenceit. Nem ő volt az egyetlen...

➤ 6-án hallgatta meg a **Beatles**-t **George Martin** a londoni **EMI**-stúdióban, az Abbey Road-on. A klasszikus zenei műveltségű **Martin** (1926), aki a világcégen belül a **Parlophone**-márka producere volt, korábban főként színészlemezre és a hagyományos tánczenére specializálta magát, de olyan hatást tett rá a négy fiatalember, hogy két hónappal később szerződést kötöttek. A **Beatles** egész pályafutása során – az utolsó lemezt, a Let It Be-t leszámítva – vele dolgozott; **Martin** volt a „felelős” a 60-as évek második felének nagyzenekari hangszereléseiért, sőt, a Yellow Submarine film lemezének második oldalán az ő szerzeményei hallhatóak. Később is szívügyének tekintette a **Beatles**-örökség gondozását: a 90-es években megjelent koncert- és rádiófelvételek, valamint az addig ismeretlen dalokból összeállított „Antológiák” szerkesztésében és produkciós munkáiban is közreműködött. II. Erzsébet királynő 1998-ban őt is lovaggá ütötte. 15-én ismét egy új lemezkiadó születését üdvözölhetjük: a new york-i **Elektra Records**-ét, amely egyúttal megnyitotta irodáit Los Angeles-ben is. A füzöld alapszínű, pillangós márka leghíresebb zenekara néhány évvel később a **Doors** lett, de náluk készítette felvételeit a 60-as évek egyik ismert hippi-zenekara, a **Love** is, majd két évtizeddel később ők szerződtették **Tracy Chapmant**. 16-án mutatkozott be Al Nevis és Don Kirshner lemezcége, a **Dimension Records**. Az indítás fényesen sikerült, mivel az el-

ső kislemez, a **Carole King** által pátyolgatott **Little Eva** The Locomotion-ja listavezető lett Amerikában. **Little Eva Narcissus Boyd** (1943. június 29., Bellhaven, Észak-Karolina) bejárónő és baby-sitter volt a **Goffin-King** házaspárnál, és a szerzőket megfogta egy motívum, amelyet **Eva** dalolgatott a házban takarítás közben. A dal túlélte több évtizedet az eredeti változatban, és akadt néhány egészen váratlan felbukkanása is. A korai időkben koncertjein előadta a **Beatles** is, de felvételt soha nem készítettek belőle. Aztán 1973-ban például az amerikai **Grand Funk Railroad**, kora egyik legbrutálisabb metálzene-kara vette lemeze, rajongóinak nem kis felháborodására. A 90-es évek elején viszont az ausztrál sláger-tündér, **Kylie Minogue** adta elő – neki egy kicsit jobban állt, mint a **GFR**-nak. **Eva** még 62-ben sikerre vitt egy másik **Goffin-King** dalt, a Keep Your Hands Off My Baby-t, de ezzel be is skatulyázták azon előadók közé, akiknek dalai kizárólag táncbulikra jók. Ezután már csak egyszer került be a legjobb húsz közé, a következő évben, a Let's Turkey Trot-tal. 23-án a **West Side Story** Broadway-musical változatának lemeze véget vetett **Elvis** 17 héten át tartó vezetésének az albumok listáján. Az igazi nagylemez-sikert azonban a filmváltozat zenéje hozta meg az alkotóknak.

JÚLIUS

Listavezetők:

Come Outside (Mike Sarne&Wendy Richard): 1 hét

I Can't Stop Loving You (Ray Charles): 2 hét

I Remember You (Frank Ifield): 1 hét

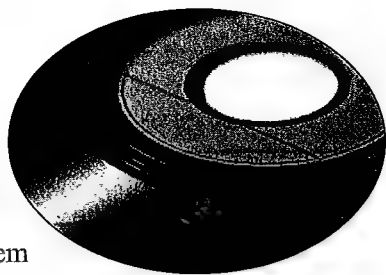
Ray Charles

Az **ABC Paramount** kiadta **Ray Charles** új lemezét, a Modern Sounds In Country And Western Music-ot. (Korábban a Genius jelzöt éppen neki tartották fenn.) Ez volt az első alkalom, hogy a R&B és a country találkozásából valami egészen új született, s a lemez nem nélkülözte a pop-os elemeket sem. A lemez csúcspontja **Don Gibson** 1957-ben született country-balladája volt, amelyet **Charles** természetesen a felismerhetetlenségig átdolgozott. A vak énekes-zongoristának ez volt az első és egyetlen number one-ja Angliában, annak ellenére, hogy a következő években is számos sikeres felvétele született. Ilyen volt a Hit The Road Jack – ezzel Amerikában listát vezetett a Billboard-ban –, a Ruby, Blue Sunday – a Szomorú vasárnap feldolgozása – a **Beatles** Yesterday-ének és Eleanor Rigby-jének verziója, a Forró éjszakában című Sidney Poitier-film főcímdalja, sőt övé volt eredetileg a **Joe Cocker** feldolgozásában jobban ismert Unchain My Heart is. 1967-ben a Crying Time-mal három Grammy-díjat is nyert. Dalt szentelt **Martin Luther King**-nek és két meggyilkolt elnöknek, Lincolnnak és Kennedy-nek: Abraham, Martin and John címmel. Közben **Ray Charles** kis híján tönkretette pályafutását a kábítószerrel: az 1960-as ügy után előbb 1964 októberében tartóztatták le Bostonban heroin- és marihuana-birtoklásért, majd 1966 decemberében hasonló ügy miatt 5 évi felfüggesztett börtönbüntetésre és 10 ezer dolláros pénzbírságra ítélték. Örizetbe vétele után négy napig feküdt eszméletlen állapotban a lynwood-i (California) detoxikálójában. Szerencsére sikerült neki kilábalnia a drogfüggőségből. Stílszerű volt az ítélet után kiadott lemezének címe: I Don't Need No Doctor. (Kiváló feldolgozása hallható a dalnak a **Humble Pie** 1972-es élő albumán.) **Ray Charles** 1975-ben a legjobb előadó gramofonját kapta meg a Living In The City-ért. 1980-ban John Landis filmrendező meghívta őt is egy kis szerepre a Blues Brothers-be. Charles-nak nem ez volt az első filmes munkája, dolgozott együtt például Paul Henried-del, a Casablanca Victor Lazlójával, ráadásul egy vídamparki jelenetben dodzsemet kellett vezetnie. 1986-ban bekerült a Rock and Roll Hall Of Fame-be, majd két évvel később Életmű-Grammy-vel tüntették ki. Utoljára 1991-ben részesült ebben a díjban, akkor **Chaka Khan**-nal énekelte a I'll Be Good For You című duettet.

Frank Ifield

Norrie Paramor megint jó kézzel (és jó füllel) választott: felkarolta az Angliából származó, de éveken át Ausztráliában élő és énekesi pályáját az ötödik kontinensen kezdő **Frank Ifield**-et (1936. november 30., Coventry). **Ifield** 1959-ben tért haza, és első találkozása **Paramor**ral még csak kisebb sikert ered-

ményezett: az amerikai **Carl Dobkins jr.** Lucky Devil című dalát dolgozták át számára. Akkor úgy tűnt, ő is csak egyike lesz azoknak az antisztároknak, akiknek pillanatnyi tündöklés jut osztályrészül. 1962 közepén azonban még egyszer megpróbálkoztak; ismét egy régi sláger letisztogatása fizetett jól: az 1942-es Dalol a flotta című híres zenés film-ből adta elő az egyik legnépszerűbb dalt, az **I Remember You**-t. Senki nem hitte volna, hogy 7 héten át listavezető lesz vele és csak Nagy-Britanniában egy-millió felett lesz az eladott lemezek példányszáma. Az „angliai auszi” hamarosan túllépett az egyslágeres státus kétes dicsőségén.

Krónika

➤ 7-én **David Rose** és zenekara első helyezést ért el Amerikában a **The Stripper** című felvételével. A dal már 1958-ban elkészült, de nem találtak hozzá megfelelő B-oldalt. A **Rose**-szerzemény ezt követően éveken át a sztriptízbárok vetkőzőszámainak az egyik legnépszerűbb kísérőzenéje lett.

➤ 12-én a londoni **Marquee** klubban **Alexis Korner Blues Incorporated**-jének előzenekaraként a **Rolling Stones** „embrionális” változata lépett fel. A későbbi híressé vált tagok közül már a csapat tagja volt **Brian Jones**, **Mick Jagger** és **Keith Richard**, valamint az örök „háttérember”, **Ian Stewart**, aki később állítólag „rossz arca” miatt maradt ki a nyilvánosság előtt szereplő formációból. (A lemezeken, sőt a nagyobb turnékon a háttérben azonban 1985-ben bekövetkezett haláláig szerepelt.) Gitárosuk volt továbbá **Jeff Bradford**, aki később **Long John Baldry**-nál muzsikált. A koncertről BBC-felvétel is készült, amelynek lemezen való publikációja még várat magára.

➤ 23-tól sugárzott élő tv-felvételeket Amerikába a Telstar műhold.

➤ 29-én debütált a rádióban **Bob Dylan**: a new york-i WRVR rövidhullámú adó Hooteney Saturday Special folk-programjába hívták meg a fiatal énekest.

AUGUSZTUS

Listavezető:

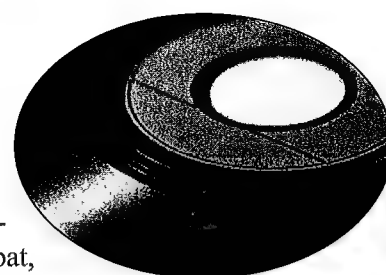
I Remember You (Frank Ifield): 4 hét

Krónika

➤ 3-án Nat Hentoff, a **New Musical Express** kritikusa cikket írt **Bob Dylan**ról, mint „az elmúlt évek egyik legizgalmasabb tehetségéről”.

➤ 11-én jelent meg **Booker T.** és a **MG's** instrumentális klasszikusa, a **Green Onions**. Amerikában harmadik lett, Angliában azonban nem aratott igazi sikert – egészen 1979-ig, amikor elhangzott a **Who** rock-operájának, a **Quadropheniá**nak filmváltozatában. Az együttes Memphisben született meg a **Stax Records** stúdiózenészeinek összefogásából. (Az **MG Memphis Group**-ot takar.) A csapatban a rhythm and blues-nak olyan meghatározó muzsikusai jöttek össze, mint **Booker T. Jones** (billentyűk, 1944. december 11., Memphis), **Steve Cropper** (gitár, 1941. október 21., Willow Springs, Minnesota), a balkezes basszusgitáros, **Donald „Duck” Dunn** (1941. november 24., Memphis). Megint csak a véletlen szült egy ígéretes formációt: **Billy Lee Riley** felvételeit kísérték, amikor a munka végén, mintegy levezetéképpen rögtönöztek néhány hangszeres darabot. Jim Stewart-nak, a **Stax** tulajdonosának tetszett az improvizáció, amelynek a **Behave Yourself** címét adták, és ennek a B-oldala lett a **Green Onions**. A lemezlovasoknak azonban ez utóbbi valahogy jobban tetszett, és ebből lett a nagy, aranylemezzel kísért amerikai sláger. A különböző „finom falatokhoz” ezután is hú maradt a társulat. Csak néhány dalcím illusztrációképpen: **Jellybread**, **Chinese Checkers**, **Soul Dressing**, **My Sweet Potato**; de **Booker T.** a szerzője a **Born Under A Bad Sign**-nak is, amelyet a **Cream** vitt sikerre. Az együttes 1967-ben ért a csúcra, amikor amerikai és angol turnén vettek részt a soul és a R&B több nagy egyéniségével: **Otis Redding**gel, a **Sam And Dave** duóval, **Eddie Floyd**-dal, **Arthur Conley**-val és **Carla Thomas**-szal. Felléptek önállóan a Monterey-i pop-fesztiválon, és ők kísérték ott **Otis Redding** emlékeztető koncertjét. A **Redding**gel való együttműködés akkor már évek óta tartott: az indián származású **Steve Cropper** több dalt is írt közösen **Otis**-szal, köztük

legnagyobb sikerét, a **The Dock Of The Bay**-t. Az együttes 1971-ig működött, a tagok ezután szólókarrierbe kezdtek, illetve visszapártoltak a stúdiómunkához. Nekik is nagy újrakezdést jelentett 1980-ban a **Blues Brothers**-film. A mozisikert követően **Cropper** és **Dunn** beszállt az igaziból is turnézó **Blues Brothers Band**-be is. 1997-ben, amikor John Landis elkészítette a film folytatását, újra összeállt a korábbi világjáró csapat, amelyhez ezúttal **Eddie Floyd** is csatlakozott. Ez a formáció 1998 nyarán Budapesten is járt és hatalmas sikerű koncertet adott a Petőfi Csarnokban. **Donald „Duck” Dunn** 1981 és '86 között **Eric Clapton** zenekarának tagja volt, szerepelt a „**Lassú kezű**” **Money And Cigarettes**, valamint a **Behind The Sun** című albumjain is. **Cropper** 2001-ben játszott **John Mayall** és barátai albumán, az **Along The Long Ride-on** is.

➤ 16-án közölte **Brian Epstein** a **Beatles** dobosával, **Pete Best**-tel, hogy ki van rúgva, mert túlságosan gyenge a játéka. A zenekar egyik alapítója – édesanyja volt a Casbah klub vezetője – ezt követően a liverpool-i **Lee Curtis And the All-Stars**-szal, majd saját csapatával, a **Pete Best Four**-ral zenélt. **Best** (1941) a 60-as évek közepén felhagyott az aktív zenéléssel, később némi pereskedésre is sor került közte és a világhírűvé és multimilliomossá vált tagok között, de **Peten** ez sem segített. Négy nappal később mutatkozott be a **Cavern** klubban **Ringo Starr**, aki azelőtt a **Rory Storme And The Hurricanes**-ben dobolt. Az ismeretség még Hamburgból származott, egy ízben játszottak is vele együtt **McCartney**-ék. 23-án vette feleségül **John Lennon** már terhes barátnőjét, Cynthia Powellt. Az esküvőt kezdetben titokban tartották, mert attól féltek, a hír csökkentené a zenekar ázsíóját a lányrajongók körében.

SZEPTEMBER

Listavezetők:

I Remember You (Frank Ifield): 2 hét

She's Not You (Elvis Presley): 3 hét

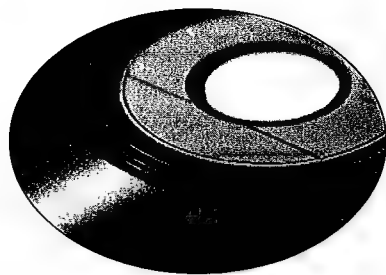
Nagyágyúk egész sora működött közre **Elvis** legújabb slágerénél, amely, a nagy moziörület ellenére, nem filmzene, hanem az 1962. március 19-i nashville-i stúdiózás egyik eredménye volt. A három szerző és a producer neve önmagáért beszél: a dalt **Doc Pomus**, **Jerry Lieber** és **Mike Stoller** írta, a gyártási munkálatokat pedig **Chet Atkins** irányította. A nashville-i március felvételeinek többsége rákerült a nagy kasszasikert aratott **Pot Luck** című **Elvis**-albumra, viszonylag keveset kiadtak belőlük kislemezen is. A szerzőket **Freddy Bienstock**, **Presley** kiadója személyesen kérte fel, hogy lássák el friss anyaggal a **Királyt**, és **Lieber**ék két, kissé country-s ízű dalt szállítottak: a **She's Not You**-t és a **Just Tell Her Jim Said Hello**-t. Az első lett Tupelo város legkedvesebb fiának pontosan a 12. angliai number one-ja.

Krónika

➤ 1-jén új fiatal sztár bukkant fel Amerikában: a húszesztendős **Tommy Roe**, aki listavezető dalát, a **Sheilát**, **Buddy Holly**-tól ihletetten írta meg, 14 éves korában. Az első változat csak szűk körben volt népszerű, de amikor **Roe** szerződést kötött az **ABC-Paramount**-tal, a megfelelő promóció rögtön a charta élére repítette őt. **Roe** (1943. május 9., Atlanta) a **Crickets** mintájára alakította meg zenekarát, a **Satint** szülővárosában, még köziskolás korában, de már 1958-ban meghívták őket a helyi egyetem bulijaira. Első szerződését a **Judd Records**-szal kötötte két évvel később, ennek alapítója **Judd Phillips**, a híres **Sun**-producer, **Sam Phillips** testvére volt. Náluk jelent meg először a **Sheila**. Mivel a zenélés egyelőre nem kecsegtetett különösebb lehetőségekkel, **Roe** leérettségizett, majd technikusként dolgozott a **General Electric**-nél. Úgy tűnt, megmarad hétvégi muzsikusnak, amikor **Paul Drew** disc-jockey, aki korábban több **Satins**-bulit szervezett, beajánlotta **Tommy**-t **Felton Jarvis**-nak, az **ABC** egyik producerének. A **Sheilát** ekkor már nem lehetett megállítani. 8-án mutatkozott be először az amerikai listakon a **Peter, Paul And Mary** trió az **If I Had A Hammer**-rel. Szociális elkötelezettségüket egész pályájuk során megőrizték. A 60-as évek második felében aktívan részt vettek a különböző háborúellenes és polgárjogi mozgalmakban, állandó szereplői voltak – kezdetben **Bob Dylannel**, majd **Joan Baez**-zel – a zenés tüntetéseknél.

➤ 11-én vette fel első kislemezét a **Beatles**. A **Love Me Do** és a **P. S. I Love You** elkészülte után

egy bizonyos Peter Jones meginterjúvolta a fiúkat a **Record Mirror** számára. A beszélgetés után a riporter azt a következtetést vonta le, hogy a **Beatles** „jelentéktelen banda”, bár ennek ellenére megvan bennük a lehetőség a kiugrásra...

OKTÓBER

Listavezető:

Telstar (Tornados): 5 hét

Tornados

A **Telstar** volt az év harmadik instrumentális number one-ja és az évtized első felének egyik leghíresebb felvétele. A darabot **Joe Meek** írta, hangszerelte, és ő volt a producer is. Meek korábban **John Leyton**nal aratott sikert, és azokat a muzikusokat szerződtette, akiket akkor session-zenészekként ismert meg (**Leyton** mellett **Billy Fury**-t is kísérték). A **Tornados** felállása a következő volt: **Alan Caddy** és **George Bellamy**, gitárok; **Heinz Burt** basszusgitár; **Clem Cattini** dob; valamint **Roger LaVern** orgona (egészen pontosan: clavioline) – ez a mindössze kétoktávós elektromos hangszer, amelyet egy olcsó visszhangosító dobozzal gerjesztettek, játszotta a dal főtemáját. Azt a földöntúli vibrációkkal teli, mégis élesen földi hangot azóta sem tudta reprodukálni senki más. A lemez az Egyesült Államokban is az élre került, több mint ötmillió példányt adtak el belőle, azóta is gyakran felcsendül világszerte – volt szignál a magyar rádióban is. **Meek** és a **Tornados** multimilliomosok lehettek volna, de egy szerzői jogi pereskedés hat évre megfosztotta őket minden jogdíjtól. Ráadásul a **Billy Fury**-vel kötött szerződés miatt az amerikai sikert sem tudták kiaknázni, mert nem utazhattak el önállóan az USA-ba turnézni. A hosszú huzavona szétkergette az együttest és felőrölte **Joe Meek** idegeit. 1969-ben **Meek** egy szökváltás után lelőtte szállásadónőjét, majd – mint egy rossz melodrámban – bevette magát kedvenc stúdiójába és golyót röpített a fejébe. Az együttes neve miatt számos félreértés látott napvilágot. **Meek** először **Tornadoes** néven hozta össze csapatát, de ezen a néven három (!) amerikai zenekar is játszott. (Közülük az egyik egy évvel később szintén felvette a **Telstar** változatát.) A leghíresebb amerikai **Tornadoes** elsősorban surf-zenekar volt, és a műfaj egyik első hangszeres felvételét készítették el **Bustin' Surfboards** címmel. Abban pedig egyenesen a legnevesebb surf-bandára, a **Beach Boys**-ra emlékeztettek, hogy az együttest két testvér, **Gerald** és **Norman Sanders**, valamint unokatestvérük, **Jesse**, és egy barátjuk, **Leonard Delaney** hozta létre. Számos szakíró szerint tulajdonképpen a **Tornados** volt az, amely elsőprő amerikai sikerével előkészítette az 1964-gyel kezdődő tengerentúli brit pop-inváziót. Azt sem felejtik el megjegyezni, hogy a **Telstar** éppen azokban a hetekben aratott, amikor a **Beatles** megjelent az angliai lemezipiacon.

Krónika

Október egyértelműen a **Beatles**-ről szól. 5-én jelent meg az első kislemez, a **Parlophone** katalógus szerint R4949 számon. 11-én került fel a brit 50-es listára, először csupán a 49. helyre. Ettől kezdve több, mint 400 héten át szerepelt a liverpool-i csodacapat valamelyik (időnként egyszerre több) dalával. A **Love Me Do** még nem ostromolta az egeket, legjobb helyezése a 17. volt. 17-én meghívták őket a **Granada Tv People And Places** című, csupán Manchester környékén sugárzott műsorába, ahol a **Some Other Guy** című dalukat adták elő. Ez volt az első tv-szereplésük **Beatles**-ként. (1959-ben **Lennon**, **McCartney** és **Harrison** már fellépett egy tehetségkutató műsorban, de akkor a nevük éppen **Johnny And The Moon-dogs** volt.) Azért másokkal is történtek nevezetes események, különösen a **Tamla Motown** háza táján. Október 16-án a detroit-iak kéthónapos összamerikai turnéra indultak, első állomásuk Washington volt. **Little Stevie Wonder**nek ez volt az első országos turnéja, és hamarosan elkészült második felvétele, a **Thank You For Loving Me All The Way**.

NOVEMBER

Listavezető:

Lovesick Blues (Frank Ifield): 5 hét

Nem volt könnyű dolga **Frank Ifield**nek egy olyan bombasiker után, mint az **I Remember You**. Pedig közben mozisztár is lett belőle, önmagát, az Ausztráliából hazatért énekest alakította az **Up Jumped A Swagman** című filmben. **Norrie Paramor** azonban megint jót tudott húzni: előbányászott egy híres country-dalt, amely tíz évvel korábban **Hank Williams**-nek hozott szerencsét. De bár ő is csak egyike volt a sok feldolgozónak – hiszen **Irving Mills** és **Cliff Friend** dalát eredetileg **Emmett Miller** vette fel 1928-ban –, csodák csodájára, éppen **Ifield** változatából adták el a legtöbbet. A jodli-technikával is ügyesen bánó énekes nagy jövő előtt állt – volna, ha nem érkezik meg teljes lendülettel a **Mersey**-hullám.

Krónika

➤ 1-jén újabb kétételes szerződésre utazott a **Beatles** Hamburgba, a **Star Club**ba. 9-én megjelent Amerikában a **Miracles** új kislemeze, a **You Really Got A Hold On Me**, amelyet egy évvel később a **Beatles** is feldolgozott. November 22-én került be az angol listákra a **Crystals** a **He's A Rebel**lel, amely Amerikában három hétig volt első.

DECEMBER

Listavezetők:

Lovesick Blues (Frank Ifield): 2 hét

Return To Sender (Elvis Presley): 3 hét

A **Return To Sender** – **Otis Blackwell** és **Winfield Scott** szerzeménye – zsinórban az ötödik olyan felvétele volt **Elvis**nek, amely első helyezést ért el. (Ezt a rekordot 1 évvel és 363 nappal később, 1964. december 10-én döntötte meg a **Beatles**, a hatodik number one-nal.) A dal **Presley** 11. filmjéből, a **Girls! Girls! Girls!** című, harmatgyenge alkotásból való. Már a cím sem stimmel, hiszen a filmben mindössze két lány szerepel, akiket **Stella Stevens**, illetve **Laurel Goodwin** jelenített meg. **Blackwell** volt korábban a szerzője olyan rock and roll-klasszikusoknak, mint az **All Shook Up**, vagy a **Great Balls Of Fire** – ez utóbbi **Jerry Lee Lewis** talán legnépszerűbb dala. A **Return To Sender** felvétele Hollywood-ban, a **Paramount** Stúdióban készült, és ez lett **Elvis** első olyan angliai sikerdala, amelyben szaxofonszólo is felhangzott.

Krónika

➤ 10-én pont került **Alan Freed** vesztegetési ügyének végére. A neves dj-t bűnösnek találták abban, hogy 1958-ban több esetben pénzt fogadott el különböző lemezcégektől azért, hogy jobban propagálja kiadványaikat. A négy évig tartó ügy szinte nevetségesen zárult le: **Freed**-et 300 dollár pénzbírságra, valamint hat hónap felfüggesztett börtönbüntetésre ítélték.

➤ 18-án indult utoljára hamburgi fellépés-sorozatra a **Beatles**. 22-én lett első Amerikában a **Telstar**. Addig még soha nem fordult elő, hogy egy angol együttes az USA-ban listavezető legyen. 30-án tűz pusztította el **Brenda Lee** nashville-i házáat. Maga az énekesnő is megsérült, mikor megpróbálta kimenteni puliját a lángok közül.

ÉVES LISTÁK

1962 meghatározó éve volt a fekete zenének, mindenekelőtt a soul-nak és a rhythm and blues-nak. Három olyan album is megjelent, amely alapjaiban változtatta meg a műfajok irányvonalát. Ekkor készült el Harlemben **James Brown** **Live At Apollo Theatre** című lemeze, minden idők egyik legjobb koncertfelvétele – a műfaj első arany-nagylemeze –, amely nemcsak a fekete, hanem a fehér vásárlók körében is si-

keres lett. Ezt azért fontos megjegyezni, mert az Apollóba fehér előadó nem tehetett be a lábát, sőt a fehér nézőknek sem örültek túlzottan.

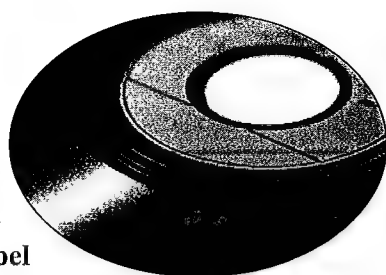
James Brown (a különböző forrásokban legalább hétféle születési helye és dátuma szerepel – a leggyakoribb adat: 1928. június 17., Macon, Georgia), a fiatakorúak börtönében kezdett el énekelni, itt tanult meg orgonálni és dobolni. Az első R&B zenekar, amelyben énekelt, a **Gospel**

Starlighters volt, majd 1954-ben alakította meg híres csapatát, a **Famous**

Flames-t. Két évvel később kötött szerződést Cincinnatiban a **Kings Records**-szal, és első sikerét, a Please, Please, Please-t még ebben az évben kiadta. Az első országos sikerre három évig kellett várnia, de a Try Me-re már odafigyeltek Amerika-szerte. A félelmetes hatású színpadi előadó az Apollo-koncert után lett igazi sztár, és bár számos vetélytársa akadt a 60-as években a soul műfajában, a „szalonképtelen”, a színpadon összes vadállati ösztönét szabadjára engedő, extatikus előadói stílusú, félelmetes ritmusérzékű énekes csillaga egyre feljebb emelkedett. Ma már egyetlen igazi soul-antológiából sem hiányozhatnak olyan dalai, mint a Papa's Got A Brand New Bag, az I've Got A Feeling, a Brother Rap, a Mother Popcorn, az It's Man's Man's Man's World, vagy a Sex Machine. (Az azonos című kettős albummal **Brown** 1970-ben megismételte a Live At Apollo Theatre nagy dobását, ezt a felvételt Atlantában készítették.) A Say It Loud, I'm Black And I'm Proud, valamint az America Is My Home a polgárjogi mozgalom himnuszaiá váltak. Az I Feel Good-ot napjainkban minden Pepsi Cola-fogyasztó ismeri (nálunk **Ferenczi György** is feldolgozta), de felhangzott a dal a Jóreggelt, Vietnam című Robin Williams-filmben is. **Brown** néhány éven keresztül saját rádiót is működtetett. Természetesen ő sem maradhatott ki a Blues Brothers-ból: egy megszállott vallási vezetőt alakított mindkét részben. 1986-ban az ő Living In Americája volt a Rambo IV. főcímdalja. Felnőtt korában is jónéhányszor összeütközésbe került a törvénnyel: több kábítószér-ügye után 1988-ban gyilkossági kísérlet (állítólag kidobta feleségét az ablakon), valamint lőfegyverrel való visszaélés címén hatévi börtönre ítélték, de „jó magaviselete miatt” három év múlva szabadlábra helyezték. Ez idő alatt is adott azonban több jótékonyági koncertet – elsősorban más börtönökben. A raperek őt tartják a műfaj „keresztapjának”. **James Brown**, az „első számú soul testvér”, avagy **Mr. Dynamite**, kétszer is fellépett Magyarországon: 1987-ben a Budapest Sportszínházban adott „robbanásveszélyes” koncertet; tíz évvel később pedig a Petőfi Csarnok szabadtéri színpadán énekelt.

Brown nagy kibontakozása idején éppen a némiképp lágyabb „fekete” zene jelentkezett, mint erős konkurencia: a **Motown**-nál megjelent a mindössze 12 éves **Little Stevie Wonder** első kislemeze, az I Call It Pretty Music But The Old People Call It The Blues. **Stevie** (eredeti nevén **Judkins**, más források szerint **Hardaway**, 1950. május 13., Saginaw, Minnesota) koraszülött volt, és az inkubátorban oxigéntúladagolás miatt vakult meg. A kisfiú azonban szinte egészen kiskorától megpróbált úgy élni, mint egészséges társai: saját vallomása szerint égetni valóan rossz gyerek volt, aki gyakran megérdemelte a nadrágszíjat... Ötéves korában a családja Detroitba költözött, és **Stevie** igen hamar számot adott rendkívüli zenei tehetségéről. Pillanatok alatt megtanult szájharmonikázni és dobolni. Az ő útja is az egyházon keresztül vezetett a lemezek világába: édesanyjával, valamint négy testvérével együtt tagja volt a helyi Whitestone baptista közösség kórusának, de közben idősebb barátjával, **John Glover**rel soul-duót alakított. **Glover** a **Miracles** tagjának, **Ronnie White**-nak volt az unokaöccse, így aztán a rokon beprotezsálta a kis „csodát” **Berry Gordy**-nak és **Brian Holland** producernek. **Stevie** mindössze tízesztendő volt, amikor a **TM** hosszú távú szerződést kötött vele. Októberben debütált koncerten, majd részt vett azon a ma már történelminek nevezett kéthónapos turnén, amelyen **Marvin Gaye**, a **Miracles** és a **Supremes** mellett szerepelt. Egy évvel később jelent meg első albuma, egy detroiti élő felvétel, Twelve Year-Old Genius címmel. 1963-ban már listavezető volt – az első olyan zenész, aki egyidejűleg vezette a R&B és az általános Billboard listát. (**Stevie** nem mindennapi történetét a következő évnél innen folytatjuk.)

A maradandó dalok és előadók sora folytatódott a listavezetőkön túl is. Az év charta-rekordere például egy hangszeres felvétel volt: **Mr. Acker Bilk**től a Stranger On The Shore, amelyet eredetileg egy tv-sorozathoz írt. (A dalt előadta **Andy Williams** is, de ő csak 30. lehetett.) Ez a felvétel még 1961 novemberének elején került be a legnépszerűbbek közé, és megszakítás nélkül 55 hetet töltött az első ötvenben. (A kiváló klarinétos csúcsát csak 5 évvel később tudta megdönteni **Engelbert Humperdinck**.) **Bilk**nek két másik darabja is megjelent ezzel párhuzamosan: a Gotta See Baby Tonight és a Lonely, de ezeket csak

a 24., illetve a 14. helyre taksálták. Hogy a tradicionális jazz-darabok mekkora közönséget vonzottak, mutatja, hogy mind Angliában, mind Amerikában a második helyig jutott **Kenny Ball** trombitás felvétele, a Midnight In Moscow, amely szintén egy éven át ott volt a legkedveltebbek között, majdnem pontosan egyidőben **Mr. Acker Bilk**-kel. Egy rövid időre beküzdötte magát a harsonás **Chris Barber** is, a Revivallel. **John**

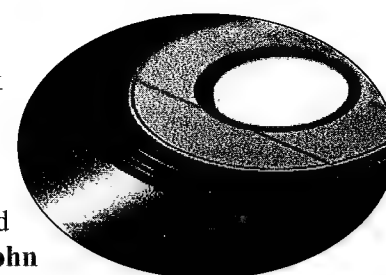
Barry zenekarának viszont lényegesen kisebb sikere volt az első James Bond-

film zenéjével, mint magának a filmnek. A dal ugyanis nem tudott feljebb kerülni a 13. pozíciónál és csak 11 hétig szerepelt a listán. **Paul Anka** – egyévi szünet után – két dallal is bekerült a listára (Love Me Warm And Tender, A Steel Guitar And A Glass Of Wine), de csak a 19., illetve a 41. sorszámgig jutottak el új szerzeményei. **Shirley Bassey**-nek viszont négy kislemezét is élvezhették, köztük a Tonight-ot a West Side Story-ból, valamint az Ave Maria sajátos feldolgozását. A legtovább mégis a What Now My Love ért, egészen az 5. helyig, és a közönség 17 hetet engedélyezett neki.

Az év talán leghíresebb olyan felvétele, amely nem lett Angliában listavezető, a Speedy Gonzales volt, **Pat Boone** előadásában, amely 62 nyarán a 2. helyig jutott és 19 hetet töltött el az elitben. Az ilyen dalra mondják, hogy alaposan kitalálták: egy kis spanyolos gitár az elején, ábrándos prózai szöveg, egy könnyen megjegyezhető refrén, jó rock-ritmus, kemény hangszereléssel, s egy kis „egérhangú” poén a strófák végén. (Speedy Gonzales rajzfilm-figurája nálunk is ismert, ő a villámlábú sombrero-s egér, aki gyorsabban száguld, mint a gondolat.) Mások is próbálkoztak e dallal, de végül mégis mindig elővették **Pat Boone** változatát, mert ő felülmúlhatatlan „az ifjú mexikói lány” lalázásával együtt... Annak ellenére, hogy a Nashville-ből származó, akkor már szinte veteránnak számító, 28 éves fiatalemberre úgy tekintettek, mint a populáris zene tisztaarcú és tisztahangú „összamerikaijára”, szinte nem volt olyan stílus, amiben **Pat** ne érezte volna magát otthon. Énekelt country-t, lassú, melodikus dalokat, rock and roll-t (például Angliában **Fats Domino** dalával, az Ain't That Shame-mel futott be), egyetlen szigetországi number one-já pedig egy rhythm and blues volt, az I'll Be Home. De amikor például 1957-ben előadta a Love Letters In The Sand-et, amellyel szintén a 2. helyre futott fel, úgy könyvelték el, mint a Love Me Tender **Elvis**ének „elfogadható alternatíváját”. (A Love Letters-nek ismert egy feldolgozása 1969-ből a **Renegades** együttestől, 1989-ben pedig a bűgőhangú **Alison Moyet** készített belőle kissé ironikus verziót.) **Boone**-nak még egy White Xmas-feldolgozása is ismert. Hogy sokoldalúságát tovább bizonyítsa, ugyancsak 1962-ben lemezeztette **Tony Renis** samba-ritmusú, san remo-i fesztiváldíjas dalát, a Quando Quando Quandó-t. De ez az év volt egyben **Pat** búcsúja a listáktól, a The Main Attraction-nel.

A rekedt hangú apró tinisztár, **Brenda Lee** (már betöltötte a 18. életévét!) is négy dalt juttatott be a listára. A legsikeresebb a Speak To Me Pretty volt, amely a 3. helyet érdemelte ki. Ha már említettük a Love Me Tender: a dal 62 novemberében újra felbukkant, csak éppen **Richard Chamberlain** (1935) előadásában. Nem tévedés, valóban a népszerű amerikai színésről van szó, aki pályafutása elején főként tv-sorozatokban játszott. A magyar közönség is legjobban talán a Sógunban zárta a szívébe az „ancsin-szant” alakító, jóképű férfit, de emlékezetes volt mint Monte Cristo grófja, valamint szellemesen elegáns Aramis Richard Lester szédületes Három testőrében. Chamberlain **Elvis** dalával a 15. helyet érte el, ezt megelőzően azonban júniusban az egzotikus környezetben játszódó Dr. Kildare című tv-széria zenéjét vitte a 12. helyig.

Egy igazi klasszikust üdvözölhettünk **Nat King Cole**-ban, négy felvétellel is, bár csupán az utolsó, a klasszikus country-dal Ramblin' Rose – amely kilenc évvel később **Louis Armstrong** utolsó felvétele volt – jutott be az első tízbe, az 5. helyre. **Cole** (1917. március 17., Montgomery, Alabama–1965. február 19.) családja még a muzsikás gyerekkorában Chicagóba költözött, és a klasszikus zenei tanulmányok mellett a fiatalember magába szívta a jazz és a blues minden válfaját. Emiatt egész életében amolyan „keresztutasnak” tekintették, hiszen éneke inkább „fehéresen” édeskés volt, ám zongorajátékában benne volt mindaz a „dögösség”, ami a kortárs jazzt a swingtől a bebop-ig jellemezte. Ő volt az első fekete zenész, aki Los Angeles előkelő fehér negyedében, Beverly Hills-ben bérelt házat, s az első színesbőrű tv-műsorvezető. Ugyanakkor halála előtt arra készült, hogy a radikális fekete irodalom egyik alapművét, James Baldwin Amen Cornerét musical-ként színpadra vigye. Örökét lánya, **Natalie Cole** vette át, aki a világon először készített duettet elhunytal: apja kiadatlan felvételére énekelt rá. (Akkor ez a „kegyeletsértés” elég rossz

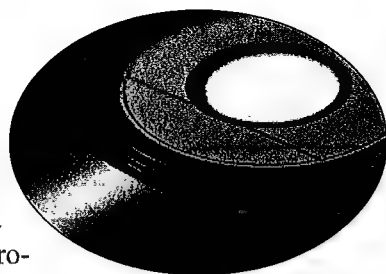
visszhangoztak ki – de amikor aztán az életben maradt **Beatles**-, majd **Queen**-tagok tették ugyanezt egy-egy fiókban maradt **John Lennon**-, illetve **Freddie Mercury**-felvétellel, már korántsem volt akkora felháborodás, a nekrofil üzlet fontosabbnak bizonyult...) Bekukkantott egy másik olasz-amerikai veterán, **Perry Como** is, a Buona Sera Signorina előadója, de a Caterina csak néhány hétig élvezhette az angol közönség rokonszenvét. (Como még nyolcvan körül is rendszeresen fellépett, 2001 májusában halt meg, 88 esztendőskorában.) Éppen csak megjelent **Sammy Davis jr.** a What Kind Of Fool Am I?-jal. **Ella Fitzgerald** a Desafinado-val lopta be magát a nagyjéremű szívébe.

Az USA-ban oly népszerű **Crystals** sem tudott nagyot dobni a britek között, mivel legsikeresebb daluk, a He's A Rebel 13 hét alatt csak a 19. lehetett. Nemi kárpótlás a lányoknak, hogy a 90-es években megjelent egy nagyszabású tanulmánykötet a női pop-rock-ról, és annak a She's A Rebel címet adták. A szerző Gillian G. Gaar volt, az előszót pedig maga **Yoko Ono** írta, akinek ugyancsak harcolnia kellett zenészkörökben szakmai elismerésért, amikor extatikus hangvariációival bombázta a hallgatókat.

Duane Eddy legnevezetesebb dala, a Dance With A Guitar Man egészen a 4. helyig felért. **Billy Fury** belötte magát a tizek közé, először a Last Night Was Made For Love-val, majd a Once Upon A Dream-mel és a Because Of Love-val. Vegyük észre **Carole King**et, mint előadót is: az It Might As Well Rain Until September a 3. helyig jutott a kedves mosolyú new york-i fiatalasszony előadásában. Ebben az időben még inkább családi körben és szerzőként érezte jól magát, és csak évekkel később lépett előre, mint saját dalainak előadója. Visszahúzódtására jellemző, hogy első nagylemezét csak 1970-ben készítette el, és akkor sokan azt hitték: egy addig ismeretlen tehetség bukkant fel. **Rick Nelson** most halványabban ragyogott: a Young World, valamint a Teenage Idol a 19., illetve a 39. helyre voltak jók. **Roy Orbison** alig szerettkék, a Crowd, illetve a Working For The Man a lista alján húzták meg magukat. **Del Shannon** három számot is felajánlott, s kettő ezüstérmes lett: májusban a Hey Little Girl, (15 hétig maradt a listán), októberben pedig a Swiss Maid (17 hét). (Ezeket a dalait azonban manapság mégsem játsszák.) **Helen Shapiro**-nak legjobban beért dala a Little Miss Lonely volt, a maga 8. helyével. A **Shirelles** Angliában csak 23. lehetett a Soldier Boy-jal, miközben az USA-ban három hétig az élen álltak. **Neil Sedaka** két hétig ült a trónon a tengerentúlon a Breaking Up Is Hard To Do-val.

Svédországban akkortájt a rock még csak csíráiban létezett, de a **Spotnicks** már a brit listára is bejutott két hangszeres dalával: a minden country-banda bravúr-darabjával, az Orange Blossom Specialal (**Johnny Cash**-tól a 100 Folk Celsiusig és **Ferenczi Györgyig** mindenki előadta, cigányprímásokat megszégyenítő hegedűszólója miatt), majd jött a kor hangulatába beleilleszkedő úrhajós-téma, a Rocket Man. A zenekar 1960-ban alakult meg Stockholmban, frontembere a mindenféle hangszeren játszó, de elsősorban szólógitáron jeleskedő **Bo Winberg** volt. A további alapító tagok: **Bob Lander** (vokál, ritmusgitar), **Björn Thelin** (basszus), **Ove Johansson** (dob – ezen a poszton volt a legnagyobb jövő-menés: **Johanssont** előbb **Peter Winsnes** váltotta fel, majd jött **Derek Skinner**, őt pedig a skót **Jimmy Nichol** követte, aki később még a **Beatles**-szel is fellépett egy turnén, az éppen beteg **Ringo Starr**t helyettesítve). A **Spotnicks**-nak kedvenc szórakozása volt, hogy különböző népek zenéjének motívumait dolgozzák fel a maguk sajátos stílusában. Játsozták a Johnny Guitart, a jellegzetes gitár-tremolóval (az érzelmes film főszereplője Sterling Hayden volt), **Jan Sibelius** Kareliáját (ezt **Keith Emerson** írta át rock-ra a **Nice** számára a Five Bridges című albumon), megkockáztatták a Habanerát **Bizet** Carmenjéből, valamint a legnépszerűbb jiddis slágert, a Hava Nagilat is. De belefért repertoárjukba egy régi német kuplé, az Ach Du Lieber Augustin (amelyet aztán a **Blood, Sweat And Tears** beledolgozott a Spinning Wheel című, nem kevésbé örökzöldbe), sőt a 60-as évek végén még **Frank Zappa** egyik meglehetősen bonyolult instrumentális kompozícióját, a Lumpy Gravy-t is átalakították „szputnyikosra”.

Az amerikai listavezetők közül érdemes szólni néhány szót **Gene Chandler**ről, aki nem jött át az óceánon, hiába volt 3 hétig odaát listavezető. A Duke Of Earl egyszerre volt siker a generál- és a rhythm and blues-listán is. A legnagyobb kihagyást a **Four Seasons** esetében követték el a brit vásárlók: a Sherry hat héten át vezette az amerikai slágerlistát, majd jött a Big Girls Don't Cry, amely újabb öt hétre biztosította nekik az első helyezést. Az ember a név alapján már gyanakodhatna, hiszen a „négy évszak” a mai

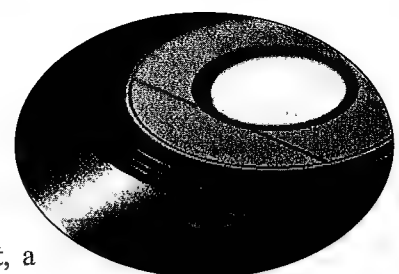

konzumvásárlónak jelentheti a „quattro stagioné”-t, azaz a zöldséges pizzát – a tévedés nem nagy, hiszen a **Four Seasons** New Jersey-ből és New York-ból származó tagjai kivétel nélkül „little italianók”: a főnök **Franki Valli** (1937), és a tagok között van **Bob Gaudio** (1942), aki később a **Crewe-Gaudio** szerzőpáros beltagja lett.

Az USA-ban éves szinten az abszolút első **Mr. Acker Bilk** lett, a Stranger On The Shore-ral, s **Ray Charles** hódította el a 2. helyet az I Can't Stop Loving You-val. A britek nem is jegyezték olyan dalokat, mint **Bobby Vinton** Roses Are Redjét, vagy **Dee Dee Sharp** Mashed Potato Time-ját, nem is szólva **Johnny Angel** Shelly Fabares-jéről. Az amerikaiak az összesített 3. helyre hozták ki a **Locomotion**et, és 8.-nak a **Sensations** Let Me In-jét. A **Shirelles** Soldier Boy-ja lett a 10. További érdekes helyezések: összesített 19. lett **Mary Wells** dala, a The One Who Really Loves You (a legmagasabb poszt, amit addig egy R&B lány magának megszerzett). **Kenny Ball** Midnight In Moscow-ja a 21. lett. Az afrikai zene apró elismerését jelzi a **The Orlons** sikere: a The Wah Watusi 24. lett. Az amerikai 33. helyre került fel **Gary US Bonds** a Dear Lady Twist-tel, a 34. lett a Love Letters újabb értelmezése, ezúttal **Kitty Lestertől**, majd a 36. helyezésre befutott a **Highwaymen**, a klasszikus Cottonfields-szel. Ami még feltűnő a mai hallgató számára: a **Shirelles** a 44. helyre hozta be a Baby It's You-t, amely a **Beatles** első nagylemezének egyik legszebb dala lett. Furcsállhatjuk, hogy **Pat Boone** Speedy Gonzales-e csak a 45. helyen végzett, miként **Henry Mancini** is csak 60. lehetett a Moon River-rel. A 61. helyen viszont megjelenik egy humoros darab **Ray Stevens**-től, aki egész karrierje során a szöviccek és zenei poénok sorozatát ontotta a hallgatóra. Az első ilyen merénylete az Ahab, The Arab volt. Soha nem felejtjük el azt a dalt, amelyet ezen a listán a **Kingston Trio** adott elő: a Where Have All The Flowers Gone-t, minden idők leghíresebb háborúellenes dalát. A polit-rock nagy dalszerzőjét, **Pete Seeger**-t (1919. május 3.) is bojkottáltak, pedig nélküle aligha születhetett volna meg a protest-song. **Seeger** már a 40-es években aktív harcostársa volt **Woody Guthrie**-nek, és alapító tagja lett a **People's Song**-nak, az amerikai zeneszerzők egyesületének. Ő szerezte az If I Had The Hammer, a Turn Turn Turn-t. A Where Have All The Flowers Gone-nál nehezen találunk szívemarkolóbb énekes vádiratot a háború ellen. („Hova lett sok katona, testüket sír borítja, tudom, hogy érted már, hová tűnt a sok virág” – mondja **G. Dénes György**, azaz a felejtethetetlen slágerszerző és operettlibretto-író „Zsüti” magyar fordítása.) A **Kingston Trio** mellett **Joan Baez**, **Martha Gaber**, **Nives Gazziero** is játszották, de a legszebb változatokat a szonon két nagyszónya tolmácsolta: **Marlene Dietrich** (aki angolul, németül, és franciául is előadta, nagybetegeen élete utolsó felvételeként ezt a dalt énekelte egy tv-adásban) és **Mezey Mária**, a magyar szonon királynője. A **Kingston Trio** 1959-ben alakult meg, és már az első évben aranylemezzel és Grammy-hez jutottak a Tom Dooley-val. **Nick Reynold**, **Bob Shane** és az azóta elhunyt **Dave Guard** végigjátszottak az amerikai folk és country szinte valamennyi klasszikusát. Csak néhány cím a repertoárjukból: This Land Is Your Land (**Woody Guthrie** szerzeménye), Sixteen Tons, Ring Of Fire, Reverend Mr. Black, Ain't Hard.

Egy ritka finomság az amerikai 91. poszton: **Jimmy Smith** felkerült a nagyközé az orgonával előadott Walk On The Wild Side-dal. A rockerek számára ez a dalcím inkább **Lou Reed**-et idézi, de a kettőnek nincsen köze egymáshoz. **Smith**, aki egész pályája során keresztezte a rock-, a jazz- és a soul-elemeket, igazán az évtized második felében lett nagy sztár. Ő volt az első, aki a klasszikus és a legmodernebb hangzásokra is képes volt, a maga korában szuperhangszernek számító **Hammond-orgonát** először vitte be a slágerek világába.

Egyel lejjebb egy nagyszerű soul-szaxofonos, **King Curtis** kapaszkodott meg a Soul Twisttel. Az ő hangzása olyan modern volt, hogy **John Lennon** még 1971-ben is meghívta csodálatos nagylemezére, az Imagine-re. A 94. helyen az **Ikettes** jelent meg, az I'm Blue-val. (Akkor még a **Turner-duó** nem működött olyan erősen, mint később, s **Ike** hagyta érvényesülni a többi lányt is.) A lista vége felé megint találkozunk egy **Seeger**-nótával, az If I Had A Hammerrel: **Peter, Paul And Mary** előadásában. Az utolsó helyen pedig a **Beach Boys** áll a Surfing Safarival.

1963

Ki ölte meg Kennedy-t? Ki szüli újra a zenét?

HISTÓRIA

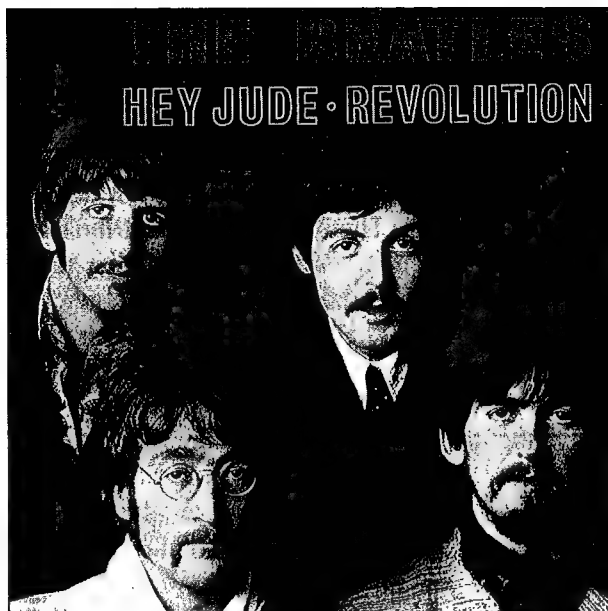
1963 John Fitzgerald Kennedy éve volt – többszörösen tragikus végkifejlettel. Elnökségének 4. évében, áprilisban hozták létre a Fehér Ház és a Kreml között a „forró drótot”, a közvetlen telefonvonalat, amelyet elsősorban a már akkor is túlfegyverzett két superhatalom közötti, katonai jellegű félreértéseket volt hivatott kiküszöbölni. E lépés egyenes folytatásaként augusztusban, Moszkvában a Szovjetunió, az Egyesült Államok és Nagy-Britannia képviselői aláírták a részleges atomcsend-egyezményt. A 46 esztendőes amerikai elnök nyugat-európai népszerűsége is növekedett, különösen nyugat-berlini látogatása után, amikor a Fálnál kijelentette: „Ich bin ein Berliner”. És hozzátette: „Az Egyesült Államok hajlandó kockára tenni városait, hogy megvédje az önökét”.

Novemberben aztán, a nagyvilág számára egyelőre még szinte észrevétlenül, megindult a vietnami konfliktus eszkalációja: bár május óta tartott már a rendkívüli állapot, Saigonban megölték Diem diktátort (akit állítólag valójában rendkívül csinos és ambíciózus sógornője irányított), Kennedy pedig elrendelte újabb amerikai katonák Vietnamba való vezénylését – hivatalosan egyelőre csak „tanácsadóként”, kiképzőként. JFK-nek ekkor már csak három hete volt hátra életéből: november 20-án még magánlevelet küldött Fidel Castrónak, hogy rendezzék Washington és Havanna viszonyát. 22-én a Texas állambeli Dallasba utazott, hogy megkezdje korteshadjáratát a következő évi választásokra, s megpróbálja összebékíteni a polgárjogi kérdésekben kettészakadt demokrata párt irányzatait. Nyitott gépkocsin hajtatott végig a városban (ezt az elővigyázatlanságot azóta egyetlen amerikai elnök sem merte elkövetni), amikor egy helyi könyvtárból leadott lövések halálosan megsebesítették. Néhány másodperccel korábban még így szólt John Connally kormányzóhoz: „Nem mondhatom, hogy Dallas nem szeret engem.” Az állítólagos merénylet, a zavaros múltú Lee Harvey Oswaldot, aki menekülése közben lelőtt egy rendőrt, rövid időn belül elfogták, majd másnap, amikor kihallgatása után kivezetették a rendőrség épületéből, egy, a chicagói alvilággal szoros kapcsolatokat tartó bártulajdonos, Jack Ruby „hazafias felbuzdulásból” végzett vele. Ruby négy évvel később börtönben halt meg, gyógyíthatatlan betegségben, anélkül, hogy tettének igazi indítékait elárulta volna.

Az évszázad merényletéről az azóta eltelt 36 évben több milliónyi oldalt összeírtak – az ügyet vizsgáló Warren-bizottság jelentésétől a legkülönbözőbb vallomásokig, a szakértői elemzésektől az irodalmi feldolgozásokig –, számos dokumentum- és játékfilm készült a gyilkosságról, sőt, egy véletlen folytán „helyszíni felvétel” is készült róla: egy Zapruder nevű operatőr jóvoltából. Még ma is születnek újabb és újabb feltételezések a gyilkos (vagy gyilkosok) személyéről, arról, hogy kinek állt érdekében Kennedy erőszakos halála, de egyértelmű választ talán soha nem kap a világ. Ma is érvényesek az **Atlantisz** együttes protest-songjának sorai: „Ki ölte meg Kennedy-t? Nem tudja senki. Vagy aki tudja, az hallgat.”

A dallasi gyilkosság mártírt csinált az elnökből (a világméretű döbbenetre jellemző, hogy még a Népszabadság is egész oldalas, fényképes nekrológot közölt róla), aki pedig valószínűleg sem képességeivel, sem erkölcsével nem szolgált volna rá a piedesztálra, ha nem ölik meg. De minthogy ő volt az első olyan ura a Fehér Háznak, aki nagyrészt a médiának köszönhetette a megválasztását és népszerűségét, érthető, hogy halála és utóélete mind a mai napig címlapsztori lehet.

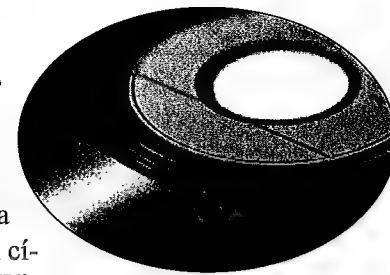
The Beatles

1963

69

Ahogy a korábban erőszakos halállal elhunyt sztárok esetében, az elnököt sem kímélte a lemezipar. A nagy nemzeti gyászt kihasználva, már december 7-én piacra dobták a JFK Memorial Albumot, mindössze 99 centért. Alig 6 nap alatt 4 millióan vették meg örök emlékül a Kennedy beszédeiből, nyilatkozataiból készült dokumentumot. JFK hangja 1969-ben jelent meg újra lemezen – a **Vanilla Fudge** The Beat Goes On című albumán egy „történelmi hangmontázsban”, a **Voices In Time**-ban, Winston Churchill, Theodore és Franklin Roosevelt, valamint Dwight Eisenhower társaságában.

Gyászolt az egész világ, amikor június 3-án, 82 éves korában meghalt XXIII. János pápa, a „jó pápa”, aki a szélsőségesen konzervatív XII. Pius után új szellemiséget képviselt a Szentszéken. Ő hirdette meg először a különböző világnézetű emberek, hívők és nem hívők közötti megbékélést a **Pacem In Terris** kezdetű enciklikájában. Utódául Giambattista Montini bíborost, Milánó érsekét választották meg. VI. Pál 15 éven át következetesen folytatta XXIII. János életművét, s ő lett a katolikus egyház történetének első „utazó” pápája. VI. Pál volt az első egyházfő, aki felszólalt az ENSZ közgyűlésén is. XXIII. Jánost 2000-ben a lengyel II. János Pál pápa – aki az ő követőjének vallja magát – boldoggá avatta.

Még élt JFK, amikor augusztusban minden idők legnagyobb amerikai polgárjogi megmozdulására került sor Washingtonban, a Lincoln-emlékműnél, három hónappal azután, hogy az Alabama állambeli Birminghamben súlyos faji összecsapások robbantak ki. A menetet dr. Martin Luther King vezette, és ekkor mondta el nevezetes beszédét a teljes faji megbékélésről: „Van egy álmom” – kezdte. A beszéd ma már tananyag az amerikai iskolákban, sőt számos, külföldieknek készült tankönyvben is szerepel – bár a teljes béke feketék és fehérek között a mai napig sem jött létre.

Az év politikai botrányát viszont Nagy-Britannia szolgáltatta. Ófelsége kormányának hadügyminisztère, John Profumo (olaszos hangzású, „illatot” jelentő neve rossz ómennek bizonyult) keveredett szex-skandallumba egy Christine Keeler nevű hölggyel, aki egy London környéki sztriptízbárban volt pincérnő, majd mind gyakrabban feltűnt különféle előkelőségek fürdőzős partiján, többnyire erősen hiányos öltözetben. (Ebből az esetből készült később a világsikert aratott színdarab, a **Miniszter félrelép.**) A felzúdulás olyan méretű volt, hogy nemcsak Profumónak kellett távoznia, hanem belebukott Harold McMillan nyolc éve hatalmon lévő tory kormánya, és a következő választásokig a nagy tiszteletnek örvendő Sir Alec Douglas-Home vezette a kabinetet. A brit tekintélynek az sem tett túl jót, hogy a szigetországiakra a II. világháború utáni rendezés óta sértődött Charles De Gaulle francia elnök megvétózta Nagy-Britannia felvételi kérelmét a Közös Piacba. A francia nagyhatalmi törekvések másik jele az volt, hogy Párizs nem csatlakozott az atomcsend-egyezményhez, hanem ragaszkodott az önálló „elrettentő erő” fenntartásához.

Októberben, 14 évi kancellárság után visszavonult a politikától Konrad Adenauer, az NSZK megteremtője. A 87 esztendőes kereszténydemokrata politikus nevéhez fűződik Nyugat-Németország európai elfogadtatása, a NATO-ba és a Közös Piacba való felvétele. Utolsó nagy politikai tette 63 januárjában az Elysée-szerződés aláírása volt De Gaulle elnökkel, amely szentesítette az NSZK és Franciaország megbékélését. Adenauer utóda Ludwig Erhard professzor, a kiváló közgazdász lett, akit a „német gazdasági csoda” atyjaként tartottak számon, de kancellárként nem tudott olyan maradandót alkotni, mint korábban gazdasági miniszterként.

Kennedy és Diem meggyilkolása mellett viszonylag halk volt Georgiosz Lambrakisz görög szocialista párti politikus megölésének nemzetközi visszhangja, pedig ez az akció volt a kezdete annak a fokozatos szélsőjobbra tolódásnak, amely 1967-ben elvezetett a „fekete ezredek” puccsához és Konstantin király trónfosztásához. (Erről, a szintén felderíthetetlen ügyről készült 1968-ban Costa-Gavras filmje, a **„Z, avagy egy politikai gyilkosság anatómiája”, Yves Montand és Jean-Louis Trintignant közreműködésével.**)

Merényletet kíséreltek meg – immár tizedszer! – Charles De Gaulle ellen az egykori algériai telepesek szélsőséges szervezete, az OAS irányításával, de a Sakál fedőnevű bérgyilkos akcióját az utolsó pillanatban megghiúsították. Ebből is könyv született, Frederick Forsyth tollából, és a regényt természetesen megfilmesítették, tíz évvel az események után.

Újabb latin-amerikai országban indítottak harcot a gerillák a katonai diktatúra ellen: Uruguay-ban ekkor léptek fel az indián példaképekre feltekintő Tupamarók (Tupac Amaru a spanyol hódítók elleni harc

legendás hőse volt), akik az évtized végén számos nyugati diplomata elrablásával váltak ismertté világszerte.

Katonai puccs volt Szíriában. A hatalomátvétel több évtizedre biztosította a magát szocialistának mondó Baath Párt uralmát. A még brit fennhatóság alatt álló Cipruson polgárháború tört ki a görög és a török közösség között. Iránban Reza Pahlavi sah elindította a „fehér forradalmat”, az ország modernizálásának programját, amelynek egyik fő célja az iszlám papság és a hagyományos gazdasági erők, a „bázárok” befolyásának csökkentése volt. A Kongótól továbbra is elszakadni próbáló Katangában az ENSZ-erők siettek a kormánycsapatok segítségére.

Magyarországon amnesztiában részesültek azok, akiket 1956-os tevékenységükért ítélték el.

Január 22-én kötötte meg Franciaország és az NSZK az Élysée-szerződést.

Április 10-én elsüllyedt a Thresher nevű amerikai atomtengeralattjáró, 129 főnyi legénységével együtt.

Májusban Etiópia fővárosában, Addisz Abebában megalakult az Afrikai Egységszervezet. 16-án indult az űrbe Valentyina Tyereskova. A világ első női űrhajósa 2 napot, 22 órát, 50 percet töltött a kozmoszban, 48-szor kerülte meg a földet. (A sikeres visszatérés után Tyereskovát összeházasították Andrijan Nyikolajevvel, hogy megtudják: milyen lesz az „űrbébi”. A mai napig titok övezi a kísérletet: vannak olyan információk, melyek szerint a baba súlyos agysérült lett, éppen az anya űrútja miatt. De sem ezt, sem az ellenkezőjét nem bizonyította senki.) 17-én elnöki rendelettel eltörölték a kötelező hittant az amerikai iskolákban. (A 80-as években a Ronald Reagan, az Egyesült Államok második írá, katolikus elnöke újra bevezettette.)

Augusztus 28-án zajlott le – Martin Luther King dr. vezetésével – a nagy fekete szabadságmenet Washingtonban, amelyen 200 ezren vettek részt.

Szeptemberben több dél-kelet-ázsiai egykori gyarmatból létrejött a Malajziai Államszövetség.

December 8-án következett be az év legsúlyosabb légiszerencsétlensége: villám csapott egy amerikai Boeing-gépbe Maryland állam felett, 81-en veszítették életüket. 21-én robbant ki a fegyveres konfliktus Ciprus török és görög közössége között.

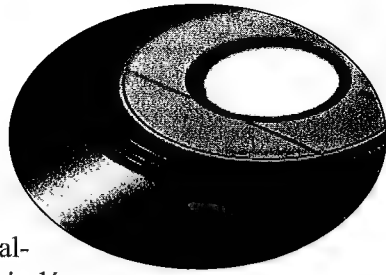
Az orvostudomány újabb nagy lépést tett előre: az Egyesült Államokban végrehajtották az első sikeres veseátültetést. Az USA-ból újabb távközlési műholdat lőttek fel, a Syncomot. Az év egyik legsúlyosabb természeti katasztrófája a jugoszlávai Szkopjét sújtotta: a földrengésben több mint ezren veszítették életüket.

Az évtized egyik legnagyobb bűntényét követték el 63-ban: kirabolták a Glasgow–London postavonatot. A pontosan 2 631 784 fontos zsákmánnyal meglépett rablók többségét elkapták, a főkolompos, bizonyos Ronald Biggs azonban megszökött a börtönből, és meg sem állt Brazíliáig. Amikor 1978 körül már biztonságban érezte magát, odáig vetemedett, hogy lemezelt készített a kor legbotrányosabb csapatával, a **Sex Pistols**-szal, No One Is Innocent – azaz „Senki sem ártatlan” – címmel. (Erre mondják, hogy a pimaszságnak nincs határa...) A felvétel bekerült a Top Tenbe is! A nagy rablásról 1988-ban film készült, Buster címmel, amelynek főszereplőjét, a banda hatodrendű, bűnbánó vádlottját **Phil Collins** alakította. Biggs 2001 májusában, halálos betegen tért vissza saját akaratából (a Sun című bulvárlap támogatásával) Nagy-Britanniába, ahol egy börtönkórház lakója lett.

Bár nem tekinthető a szó szoros értelmében sem kulturális, sem politikai eseménynek, mégis meg kell említeni, hogy 1963 a miniszoknya megjelenésének éve. A londoni divattervezőnő, Mary Quant hozta be a köztudatba az arasznyi ruhaneműt, amely előbb a szigorú erkölcsök védelmezőinek hüledezését váltotta ki, majd az egészségügyiek rosszallása következett (a lányok tömeges felfázásától tartottak) – mindez azonban csak olaj volt a tűzre: a mini-őrület világszerte legalább tíz évig tartott. A beat mellett ez volt a „kapitalista csökevény”, amely a legkönnyebben begyűrűzött a szocialista országokba is.

FILM

A mozi világában korszakalkotó filmek egész sora született. Negyvenmillió dolláros rekord-összeget forgatták Louis Mankiewicz Kleopatráját, amely összehozta a film egyik pokoli álompárosát, Richard Burtont és Elisabeth Taylort. A háromórás látványosságban Taylor 64-szer öltözött át. (Ezt a csúcst csak

Madonna döntötte meg 1996-ban az Evitában, a maga 85 ruhaköltemé-nyével.) A film – az egyik utolsó nagy „tógás” produkció – hatalmasat bukott, kis híján csődbe vitte a XX. Century Fox-ot.

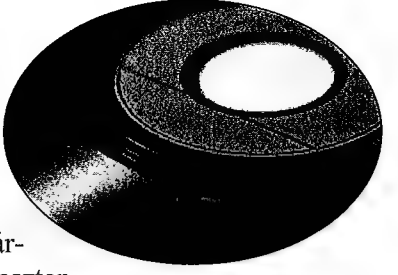
A hangos botrányok a mozit sem kerülték el: istenkáromlás vádjával négyhónapi börtönbüntetésre ítélték Pier Paolo Pasolinit. A Rogopag című filmjében ugyanis egy éhező statisztá, akinek egy bibliai tárgyú filmben az egyik latrot kellett alakítania, halálra eszi magát, és a kereszten, forgatás közben leheli ki lelkét. Az Egyesült Államokban a NAACP fekete polgárjogi szervezet panaszt tett a Leghosszabb nap alkotói ellen. A normandiai partraszállást megörökítő darabban ugyanis egyetlen fekete sem szerepel, holott történelmi források szerint a D-nap résztvevőinek csaknem a fele színesbőrű volt. (35 évvel később ugyanez megismétlődött Steven Spielberg hasonló tárgyú filmje, a Ryan közlegény megmentése esetében.) Jean-Luc Godard Moravia-adaptációja, a Megvetés is rosszallásokat váltott ki, hiszen a női főszereplő, Brigitte Bardot nem sok ruhát koptatott el a filmben. Ennek az alkotásnak érdekessége, hogy a műben a német mozi klasszikusa, Fritz Lang is játszott, önmagát alakítva.

Támadások keresztűzébe került Ingmar Bergman is: a Csendben az addig még soha nem látott módon bemutatott lelki és szexuális eltorzulások miatt híveinek egy része is erkölcstelennek bélyegezte őt. Nem kevésbé volt szélsőséges a fogadtatása Federico Fellini fantáziadús önvalomásának, a Nyolc és félnek, amelyben Marcello Mastroianni végleg a Mester alteregójává vált. **Nino Rota** cirkusz-zeneje azóta agyunk szerves része lett. (Éveken át az MTV kulturális magazinjának, a Stúdióknak volt a szignálja.) Ugyancsak ferde szemmel néztek az angol free cinema kedvelői Tony Richardsonra, aki realista alkotásai (Nézz vissza haraggal, Egy csepp méz, A hosszútávfutó magányossága) után egy pajzán barokk történettel, a Tom Jones-szal lepte meg őket. Albert Finney élettől duzzadó alakítása ma is élvezetes. Pályatársa, Lindsay Anderson viszont megmaradt a londoni kisemberek mikrovilágánál, amelyet ezúttal egy sérült rögbijátékos (Richard Harris) szemén keresztül mutatott be (Egy ember ára).

Háromévi szünet után újra Hitchcock-filmtől borzonghatott a világ: a Madarak tulajdonképpen az első igazi katasztrófa-film, amely abban különbözik a későbbi, hasonló műfajú alkotásoktól, hogy nincsen benne sem igazi happy end, sem feloldás. A művet több elemző a fenyegető III. világháború allegóriájaként fogta fel. Az atomháborúval zsarolókról készített gyilkos szatírárt Stanley Kubrick: Hogyan szeressük meg a bombát – dr. Strangelove címmel, amelyben Peter Sellers hat különböző szerepben tűnt fel. Ezzel szemben éppen az intolerancia ellen lépett fel Robert Mulligan filmje, a Ne bántsátok a fetekeregőt. Főszerepéért Gregory Peck Oscar-díjat kapott. És bár nem lett belőle klasszikus, érdemes megemlíteni, hogy 63-ban készült el Kenneth Anger A skorpió ébredése című filmje – az első amerikai „motorosfilm”. Ekkor indult be a nagy koprodukciós Winnetou-sorozat is, címszereplője, a svájci Pierre Brice figurája azonosult az indián törzsfőnökével. Eközben John Ford, az amerikai western legnagyobb mestere, elkészítette saját búcsúfilmjét, egyben a klasszikus vadnyugati műfaj egyik utolsó alkotását, az Aki megölte Liberty Valance-ot, két legendás cowboy-jal: John Wayne-nel és James Stewart-tal.

Rövidre szabta a sors Dasztaghir Szabu életét. A Bagdadi tolvaj és a Dzsungel könyve tüneményes főszereplőjét utolérte a gyereksztárok végzete: felnőtt szerepeket képtelen volt jól eljátszani – 39 éves korában távozott el a Korda-fivérek felfedezettje. Eltemették a mexikói filmjátszás mítikus alakját, Pedro Armendarizt is, aki sok népi figura és őserjú hős mellett több Buñuel-filmnek is sztárja volt. Armendariz önkezeléssel vetett véget életének, állítólag gyógyíthatatlan betegsége miatt. A hozzá közelállók szerint viszont azért, mert nem bírta tovább összeegyeztetni „machó” szerepkörét és homoszexualitását.

A kelet-európai mozikban is nagy dolgok voltak készülöben. Magyarországon bemutatták Jancsó Miklós Oldás és kötését, Latinovits Zoltán első filmes remeklését; Herskó János Párbeszédét; Fábry Zoltán Nappali sötétségét; Keleti Márton Hattyúdálát. Az újabb Jókai-adaptáció, Gertler Viktor Aranyembere után ugrásszerűen megsaporodtak hazánkban a Tímeák és a Noémik. A szomszédban, Csehszlovákiában több fiatal rendező, köztük Jiri Menzel és Vera Chytilová, elkészítették rövidfilm-összeállításukat, Gyöngyök a mélyben címmel, amely megadta a legendás cseh újhullám alaphangját. Lengyelországban pedig Roman Polanski okozott nagy feltűnést hallatlanul feszült „ál-krimijével”, a Kés a vízben-nel. A film magyar vonatkozása: a szereplők táskarádiójukon egy magyar–lengyel válogatott futball-meccset hallgatnak.

IRODALOM

Megjelent Sántha Ferenc féldokumentarista falu-szociográfiája, a Húsz óra, amely 56-ot is árnyaltabban értékelte, mint az MSZMP hivatalos álláspontja. Kiadták Fejes Endre Rozsdatemetőjét, amely a budapesti, „ezerszer áldott nyolcadik kerület” vegetáló embereiről szól – máig tartó hitelességgel. A Szovjetunióban ezzel szemben Nyikita Hruscsov SZKP-főtitkár szigorú bírálattal illette az Írószövetséget, amely a pártvezetés szerint túlságosan függetleníteni akarta az irodalmat a marxizmus-leninizmus ideológiájától.

Az irodalmi Nobel-díjat a görög költő, Jorgosz Szeferisz (Fedélzetnapló) kapta meg, a legnagyobb világirodalmi szenzációt pedig a spanyol származású, de Franciaországban élő és franciául alkotó Jorge Semprun jelentette, a Nagy utazás című regényével, amely filmszerű, időfelbontásos technikával mutatta be az auschwitz-i szörnyűségeket s azok továbbélését az áldozatok és a bűnösök lelkében. Elkészült J. R. R. Tolkien mesefolyama, a Gyűrűk ura, amelyben az angol író-etnográfus történelmet teremtett (részben a kelta hagyományok alapján) egy sosemvolt népnek, a hobbitoknak. A kultikussá vált művet a fantasy-irodalom alapművének tekintik; a 70-es években rajzfilm, majd 2000-től több részes mozifilm készült belőle – persze a mű igazi szellemét nem tudták megőrizni. (A Gyűrűk ura első magyar fordítója a későbbi köztársasági elnök, Göncz Árpád.) A könyv ugyancsak a 70-es években nagy hatással volt több neves rock-zenekar, mindenekelőtt a **Led Zeppelin** munkásságára.

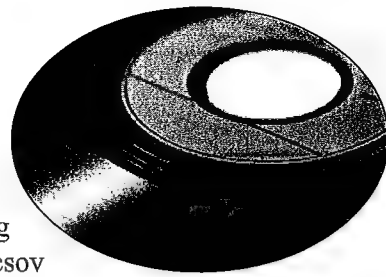
Elhunyt a francia XX. századi művészet polihisztorja, Jean Cocteau. Hetvennégy évet élt a modern Orpheusz-mítosz megteremtője. A végzetes szívroham a nagy költő-filmrendező akkor érte, amikor meghallotta **Edith Piaf** halálhírét. A szanzon utólrhetetlen csillagát, akinek magánélete csupa boldogtalanság volt, az alkohol vitte sírba, 48 évesen. Az amerikai irodalom két jelentős alakját is elvesztette: a Mély Dél kemény, mégis érzelmes regényíróját, William Faulkner (Hosszú, forró nyár), és a nagy tehetségű, ám roncsolt idegrendszerű költő- és írónőt, Sylvia Plath-t, akinek az angol költőhöz, Ted Hughes-hoz fűződő végzetes szerelme a nagy irodalmi szenvedélyek sorát gyarapítja (Üvegbúra, Zúzódás). Meghalt a nagy angol regényíró-esszéista Aldous Huxley is, akinek elsősorban a Szép új világ című keserű utópiája, valamint az Érzékelés kapui című értekezése marad fenn az utókorra. Ez utóbbi alapműve lett a következő évtizedekben minden „tudattágítónak”.

SPORT

A futballban a legnagyobb esemény az Anglia-Világválogatott találkozó volt, amelyet az angol labdarúgó szövetség megalakulásának 100. évfordulójára rendeztek meg a Wembley-ben. Puskás Ferenc 10 évvel az évszázad mérkőzése után a világválogatott mezében lépett itt újra pályára. A meccset az angolok nyerték 2–1-re. Az Aranylabdát első ízben kapta szovjet játékos, és először kapus, a 33 éves Lev Jasin. A vakmerő kifutásairól híres „Fekete Medve”, aki még negyvenen felül is védett hazája válogatottjában, éveken át jégkorongozóként is aratta a babérokat. 1960-ban tagja volt az Európa-bajnok szovjet csapatnak. A Dinamo Moszkva kapuvédője óta egyetlen hálóról sem nyerte el a France Football díját. 1999-ben egy németországi futball-gálán őt választották az évszázad kapusának. Lev azonban ezt már nem érthette meg: 1988-ban elhunyt. Fia sokszoros világbajnok hokis lett.

A Bajnokcsapatok Európa Kupájában először nyert a Milan a kétszer győztes Benfica ellen. Az Ördögök soraiban ott találjuk a fiatal irányító fenomént, Gianni Riverát, aki pályafutása lezárása után kereszténydemokrata képviselő, szenátor, majd védelmi miniszter-helyettes is lett; a későbbi évtizedek két nagyhírű edzőjét, Cesare Maldinit és Giovanni Trapattonit, valamint a korszak egyik legjobb középcsatárát, a brazil José Altafini-t, aki, bár hazája válogatottjából Pelé hamar kiszorította, Olaszországban egészen a 70-es évek közepéig a legveszélyesebb támadók egyikének számított a Milan, a Napoli, majd a Juventus mezében.

A Forma-1 világbajnoka a „repülő skót”, Jim Clark lett, aki 27 évével az addigi legfiatalabb koszorús pilóta volt a sportágban. A teniszben egy 21 éves ausztrál fiatalasszony, Margaret Smith-Court parádézott: megnyerte a wimbledoni női egyest; Kenneth Fletcher oldalán a vegyespárost, amit a Roland-Garros-on és Forest Hills-ben is; sőt az amerikai nyílt versenyben a női párosban is elsőséget szerzett. Az egyéni Grand Slam hét évvel később sikerült neki.

POP-ROCK

1963 zenei összhangját mindenekelőtt a **Beatles** teljes befutása jellemezte. Igaz, hogy a **Fab Four** csak májusban érte el először a slágerlista első helyét a From Me To You-val (ezen kívül még 16 elsőséget gyűjtöttek be 1970-ig), de koncertjeiket már az év elejétől addig elképzelhetetlen tömeghisztéria kísérte. A **Beatles** sikere ráirányította az addig erősen **London**-centrikus pop-szakma és közönség figyelmét **Liverpool**-ra. Hirtelen kaposak lettek az észak-angliai kikötőváros zenészei, pedig a korábbi években sem volt hiány ott tehetségekben. Gondoljunk csak **Frankie Vaughan**-ra, **Michael Holliday**-re, vagy **Billy Fury**-re. De a 63-as **Merseybeat**-robbanás hozta meg a sikert olyan bandáknak is, mint a **Gerry And the Pacemakers**, vagy a **Billy J. Kramer And the Dakotas**, akiket szintén **Brian Epstein** fedezett fel és menedzselte. Ugyancsak e „szürke városból” bukkant fel a **Searchers**, a **Fourmost**, a **Swinging Blue Jeans** is. Persze egyikükből sem lett olyan állócsillag, mint a **Beatles**-ből, de a Mersey-partiak sikere lökést adott a többi vidéki angol városnak. Egyre-másra alakultak ki azok a góccok, amelyek később az angol beat értékes műhelyeivé nőttek ki magukat: Manchester, Birmingham, Newcastle, Nottingham, Blackpool. Figyelemre méltó, hogy mindegyik város jelentős ipari központ is egyben.

De azért természetesen nem kellett még leírni **Cliff Richard**ot és a **Shadows**-t sem, nem is beszélve az (egészen 63 végéig) első számú brit producerről, **Norrie Paramor**ról, aki az év első hat number one-jából ötnak volt a gyártója!

Érdemes volt figyelni más irányzatokra is, különösen a fehér blues-ra. 1963-ban kezdett el koncertezni egy harmincesztendős manchesteri kirakatrendező, akit aztán a műfaj atyjává választottak, nemcsak saját zenéje, hanem felbecsülhetetlen értékű „tehetségkutatásai” révén is. Ekkor lehet hallani először szélesebb körben **John Mayall**ról. Nála négy évvel volt fiatalabb a kiszámíthatatlan természetű orgonista-szaxofonos, **Graham Bond**, aki **Alexis Korner** mellett kezdett el zenélni, majd összehozta saját csapatát, a **GB Organization** **Dick Heckstall-Smith**-szel, **Jack Bruce**-szal és **Ginger Baker**rel. (Rövid ideig játszott velük **John McLaughlin** és később, **Baker** helyén, **Jon Hiseman** is.) Londonban pedig csupa tizenéves hozott létre egy ígéretes blues-csapatot: a **Yardbirds** néhány hónap után lecserélte alapító gitárosát, **Andrew Topham**et, és helyére egy 18 esztendős, szintén manchesteri fiatalembert vettek be. Így kezdődött **Eric Clapton** máig tartó, káprázatos, bár buktatókkal és drámai eseményekkel is tarkított pályája.

Az amerikaiak kifejezetten hátrányban voltak, ami a fiatal zene új pezsgéseit illeti, hiszen a nagy rock and roll-hullám végleg elmúlt, **Elvis** félig-meddig visszavonult. Még a fekete soul-zenében volt tapasztalható a legnagyobb mozgás: befutott **Little Stevie Wonder**, feltűnt **Otis Redding** (aki eredetileg **Little Richard** sofőrje volt), producerként a csúcsra ért **Phil Spector**, énekesként **Roy Orbison** és **Bob Dylan**. Ahogy az 50-es évek második felében a tengerentúliak adtak lökést a brit beat-nek, úgy most az USA-ban vártak arra, hogy a szigetországi muzsikások termékenyítsék meg az ő zenészeit.

HAVI SLÁGERLISTÁK

JANUÁR

Listavezetők:

The Next Time/Bachelor Boy (Cliff Richard&The Shadows): 3 hét

Dance On (Shadows): 1 hét

Elmondhatjuk, hogy a januári elsőségek a „családban maradtak”. Ez a **Cliff-kislemez** volt az egyetlen, amelynek mindkét oldalát egyformán kedvelték a rajongók. A dupla siker természetesen a filmnek volt köszönhető, hiszen a **The Next Time** és a **Bachelor Boy** egyaránt a Nyári vakáció (Summer Holiday) című moziban hangzott fel először. (Ez az egyetlen **Cliff-film**, amelyet nálunk is vetítettek, az énekes partnere **Lauri Peters**.) Az első dalt, **Buddy Kaye** és **Philip Springer** szerzeményét, egy romantikus balladát, „egzotikus környezetben”, Athénban, az Akropolisz tövében forgatták. A **Bachelor Boy** története kü-

lönösen érdekes. Egyrészt ez az egyetlen olyan első helyezett dala **Richard**nak, amelynek ő a társzerzője (**Bruce Welch**-csel), másrészt pedig azért, mert a dal az utolsó pillanatban került be a filmbe, amikor a forgatás befejeztével kiderült, hogy a felvett használható anyag rövidebb, mint ahogyan tervezték. Ennek ellenére inkább a londoni Pinewood stúdióba építettek fel egy kis „görög tájat”, mert így olcsóbban megúszták a pluszmunkát, mint hogy az egész stáb visszautazott volna Hellászba. (A csalást a Nyári vakáció többszáz ezer nézője közül csak kevesen vették észre.) A Bachelor Boy még a 80-as években is szerepelt **Cliff** koncertprogramján. (Sorsszerűnek is tekinthetjük: a „bachelor” érettségizettet és aggregényt egyaránt jelent, s mint közismert, a kamaszos külsejét még ötvenen felül is őrző **Cliff** soha nem nősült meg.)

A **Shadows** már **Cliff** hangja nélkül is első tudott lenni. A dal eredeti, énekelt változatát, **Valerie** és **Elaine Murtagh**, valamint **Ray Adams** szerzeményét, az **Avons** együttes adta elő. A dalra az együttes menedzsere, **Peter Gormley** figyelt fel, és ajánlotta be nekik, valamint **Norrie Paramornak**, aki így a lista tetejéről uralhatta végig az egész hónapot. A Dance On-t még ugyanebben az évben énekes verzióban tűzte műsorára **Kathy Kirby**, de ő csak a 11. helyig jutott vele.

Krónika

➤ 1-jén **Sam Cooke** nagyszabású újévi gospel-koncertet tartott New York-ban. A **Beatles** ugyan-ezen a napon indult első skóciai koncertjére.

➤ 7-én kezdődött el az első plágiumper a műfaj történetében. **Gary US Bonds** perelte be **Chubby Checkert**: azt állította, hogy a twist-király az ő Quarter To Three című dalát „írta át” sajátjává, amelynek a Dancin' Party címet adta. A következő évtizedekben már jónéhány hasonló esetre került sor. A leghíresebb ügy **George Harrison** nevéhez fűződik: a **Chiffons** együttes „rábizonyította”, hogy **George** legnagyobb szólósikerét, a My Sweet Lord-ot tőlük, a He's So Fine-ből „koppintotta.” (E dal „eredetiben” éppen 1963-ban, márciusban és áprilisban, összesen 4 hétig állt az amerikai listák élén.)

➤ 11-én nyílt meg a később sok viharos koncertet megért los angeles-i **Whiskey-A-Go-Go**. A Hollywood-ba vezető híres Alkony Sugárúton (Sunset Boulevard) működő klub volt az első ilyen intézmény a környéken; nevét onnan kapta, hogy egyik fő attrakciója a korai időkben a ketrecekben táncoló Go-Go görlok voltak. Ezzel egyidőben első ízben lépett fel a **Beatles** országos sugárzású tv-műsorban. A Thank You Lucky Stars show-ban a Please, Please Me-t adták elő. A dal másnap megjelent kislemezen, és számos listán az első helyig jutott.

➤ 12. nevezetes dátum **Bob Dylan**-nek és a **Rolling Stones**-nak. **Dylan** a BBC egyik rádiójátékába, a Bolondokháza a Castle Street-enbe kapott meghívást. A Blowin' In The Wind-et, valamint a Swan On The Rivert adta elő. (Ez utóbbi dalról soha nem készült lemezfelvétel.) A **Stones** ezen a napon lépett fel először saját jogán a Marquee Clubban, s ezzel a hatalmas lépést tett a közismertség felé.

➤ 14-én indult Angliában kéthetes turnéra a **Shadows** amerikai ellenlábas, a **Johnny And The Hurricanes**.

FEBRUÁR

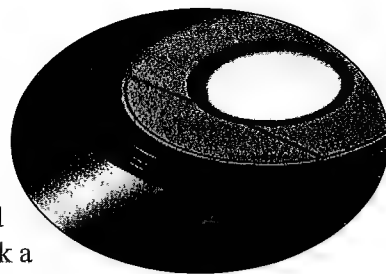
Listavezetők:

Diamonds (Jet Harris&Tony Meehan): 3 hét

Wayward Wind (Frank Ifield): 1 hét

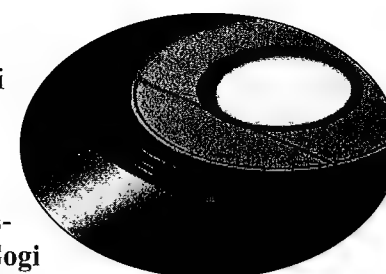
Jet Harris And Tony Meehan

Az év eleji monotonía annyiban tört meg, hogy most a **Shadows** két volt tagja, az egykori basszusgitáros és a dobos került az élre új bandájának felvételével. **Harris** és **Meehan** alapítói voltak **Cliff Richard** kísérőzenekarának, de **Tony** 1961-ben, **Jet** pedig a következő évben hagyta ott a csapatot. **Jet** több szólófelvételt is készített (Besame Mucho, Theme From The Man With The Golden Arm), összejött **Tony**-val, aki időközben a **Decca**-nál vállalt produceri munkát. Így született meg a **Diamonds**, amelyben

egy hathúros basszusgitará dominál. A darab más szállal is kötődik a régi **Shadows**-hoz: a szerző ugyanis **Jerry Lordan**, aki az Apache-t és a Wonderful Land-et is írta. A duó a siker ellenére csupán további egy évig élt. A **Scarlett O'Hara** és az **Applejack** után szétváltak útjaik.

Frank Ifield-nek sikerült az, ami előtte még egyetlen brit énekesnek sem: egy éven belül harmadik listavezető dalát énekelhette. A dal **Gogi Grant** 1956-os country-sikerének volt új változata. Az énekesnőt (eredeti nevén **Audrey Brown**-t) annak idején két UCLA-egyetemista, **Stan Labowsky** és **Herb Newman** fedezte fel, és 1955-ben ők írták neki első sikerét, a Suddenly There's A Valley-t. Ezt követte a Wayward Wind, amely többmillió példányszámban kelt el az USA-ban, s hat hétig volt listavezető. **Ifield** – **Paramor** segédletével – az **Abbey Road** stúdióban készítette el felvételét, amely a stúdiónak is szerencsét hozott. A következő 23 héten keresztül csak olyan felvételek jutottak fel a brit charta csúcsára, amelyek az észak-londoni hangszobákban készültek.

Krónika

➤ 2-án **Craig Douglas** angol popsztár először reklámozott egy újfajta wurlitzert, a Scopitone-t, amely nemcsak zenét szolgáltatott, hanem minden dalhoz még egy színes rövidfilmet is vetített. A videoklip egyik őse nem aratott sikert Angliában, a Scopitone-ok hamarosan el is tűntek, de a 80-as években – éppen a klipek elterjedésekor – számos klubban és bárban újra megjelentek az egykor túl hamar kimustált masinák.

➤ A **Beatles** mint előzenekar indult turnéra **Helen Shapiro**-val. Ez a turné lett – a **Led Zeppelin** 1968-as első amerikai körútjaig – a legnagyobb visszhangot kiváló esete annak, amikor a közönség felhangolására szerződött banda „ellopta a bulit” a fő műsorszám elől. A gombafejük 9 nappal később kezdték el felvenni első nagylemezüket, a Please, Please Me-t.

➤ 16-án kötött házasságot Párizsban **Paul Anka** Ann Dezogheb-bel.

➤ 22-én **Helen Shapiro** amerikai lemezfelvételre utazott Nashville-be. A háttér vokált a **Jordanaires** adta. A produkciós munkákat a változatosság kedvéért **Norrie Paramor** végezte.

➤ 25-én jelent meg az első **Beatles**-kislemez, a Please, Please Me/Ask Me Why Amerikában, a chicagói **Vee-Jay** kiadónál. A lemezen az együttes nevét tévesen **Beattles**-nek írták. A felvétel csak egy évvel később került fel a Billboard-listára, a 3. helyre, miután a Beatle-mánia elérte az Államokat.

MÁRCIUS

Listavezetők:

Wayward Wind (Frank Ifield): 2 hét

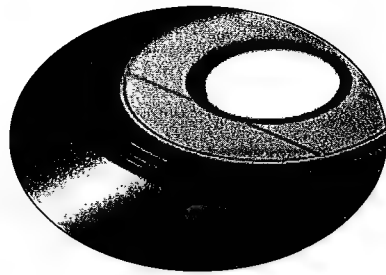
Summer Holiday (Cliff Richard&The Shadows): 2 hét

Foot Tapper (Shadows): 1 hét

És megint csak **Cliff**, s megint csak a Nyári vakáció. A dalt még egy angliai turné után „dobta össze” **Bruce Welch** és **Brian Bennett**. Az ötletet az adta nekik, hogy éppen egy teljesen üres színházteremben próbáltak, és úgy érezték magukat, mintha rajtuk kívül mindenki nyaralni ment volna... Talán ez **Cliff Richard** legnépszerűbb dala: Angliában a mai napig a kirándulók himnuszának tekintik. Nem véletlenül került bele 1985-ben a The Young Ones tv-sorozat utolsó epizódjába: a film ifjú főszereplői **Cliff**et is meghívták a dal előadásához (elvégre még a nevüket is egy másik, régi dalából kölcsönözték), és ez a változat is első lett. (Néhány évvel ezután már egy diszkós-változat is készült, egyike azon első felvételeknek, amelyekben felhasználták egy régi dal refrénjét, és a szám többi részében rap-szövegeket nyomtak dob-és szintetizátor-alapra.) A Summer Holiday a Please Don't Tease után a második olyan felvétele volt **Cliff**-nek, amelyet egyszer ugyan detronizáltak, de utána ismét visszakapaszkodott a lista első helyére.

Még mindig ugyanebből a filmből származott a **Shadows** nótája. A Foot Tapper volt az egyetlen **Bruce Welch**-dal, amely a **Shadows** előadásában a csúcsra jutott. Ezt a szerzeményt **Hank Marvin**nal közösen követte el. Lehet, hogy más filmekből több dal került a listákra, de a Nyári vakáció volt az egyetlen, amelyből három is élvonalas lett, ráadásul kettő egymás után. A Foot Tapper ellenben az utolsó number

one-ja volt a **Shadows**-nak, bár a következő években még tucatnyi olyan felvételük készült, amely Top Tent ért nekik. Minden idők angliai ranglistáján az eltöltött hetek tekintetében az 5. helyen állnak: csupán **Elvis**, a **Beatles**, **Frank Sinatra** és egykori főnökük, **Cliff Richard** előzte meg őket.

Krónika

➤ 2-án lépett fel először a Marquee-ban a **Graham Bond Organisation**. A legelső felállásban még nem szerepelt **Dick Heckstall-Smith**, ezért **Bond** szaxofonozott és **John McLaughlin** gitározott.

Graham Bond (London, 1937–1974. május 8.) a brit blues egyik úttörője volt. Jazz-szaxofonosként kezdte pályáját, majd **Alexis Korner** csapatához csatlakozott. A **G. B. O.** mai füllel hallgatva is izgalmas, friss, szenvedéllyel teli zenét játszott, ami nem csoda, hiszen **Bond** csupa nyugtalan, skatulyák közé be nem szorítható muzsikussal vette körül magát. Alighanem éppen ez volt a balszerencséje, hiszen visszahúzódó természete, túlzott érzékenysége miatt alkalmatlan volt arra, hogy kordában tartson olyan „őrülteket”, mint **Jack Bruce**, **Ginger Baker** vagy éppen **Dick Heckstall-Smith**. (Egy vérfagyasztó eset jól illusztrálja a zenekar légkörét: egy próbán **Baker** túl hosszúnak találta **Bruce** szólóját, ezért, hogy jobb belátásra bírja a basszusgitárost, egy rúgós kést hajított a lába elé. Mindezt **Bond** az orgonája mögül némán, dermedten nézte...)

A *Sound Of 65* című lemezük azonban így is mérföldkő maradt, és irányadó az évtizedforduló jazz-rock bandái számára. Miután az összes későbbi sztár elhagyta, **Bond** a feleségével, **Diane Stewart**-tal alakította meg a **Magick** nevű együttesét. 1970-ben újra összejött **Baker**rel, és az **Airforce**-ban is szerepet vállalt két nagylemez erejéig. Közben szerzőként továbbra is működött, ő fedezte fel a szürrealista költő-muzsikust, **Pete Brownt**, aki később **Jack Bruce** állandó szövegírója lett. Legemlékezetesebb darabja a *Walkin' In The Park*, amely a **Colosseum**nak lett sikerdala. **Bond** a 70-es évek elején már sokat betegeskedett, többször idegösszeomlást kapott, kezelték kábítószer-függőség miatt is. Nem sokkal azután, hogy gyógyultnak nyilvánították, Londonban, a Finsbury Park állomáson a metró alá esett. A muzsikusa felismerhetetlenségig összeroncsolódott, csak az amulettje maradt épségben. (Ezt rögtön összefüggésbe hozták azzal, hogy **Bond** erősen érdeklődött az okkult tudományok iránt.) A mai napig nem derült ki, hogy a szerencsétlenséget **Graham** hirtelen rosszulléte okozta-e, vagy pedig valóban véget akart vetni kisiklott életének.

➤ 5-én halálos repülőgép-balesetet szenvedett **Patsy Cline**. A country-énekesnő gépe, amelyen a **Cowboys Copas** együttes tagjai, valamint **Hawkshaw Hawkins** is utazott, a Tennessee állambeli Camden-nél zuhant le.

➤ 9-én indult a **Beatles** az utolsó olyan turnéjára, amelyen még „előzenekar”-státusuk volt. Nevezebb „áldozataik” ezúttal **Tommy Roe** és **Chris Montez** voltak. A turné második felében a szervezők már megcserélték a fellépők sorrendjét.

➤ 11-én újabb premier volt a Marquee-ban. Első jelentős koncertjét adta a dél-afrikai születésű bilentyűs és rhythm and blues-zenekara, a **Manfred Mann**.

➤ 19-én 50 amerikai folkművész gyűlt össze New York-ban, a Greenwich Village-ben, hogy tiltakozzanak **Pete Seeger** feketelistára való kerülése miatt. A neves protest-song dalnokot ugyanis nem engedték képernyőre kerülni a Hootany című tv-show-ban, mert a műsor vezetői túlságosan baloldalinak tartották.

➤ 22-én jelent meg a **Beatles** első albuma, a *Please, Please Me*, amely májusban ugrott az éltre, és 30 hétig vezette a nagylemez top-listáját – egészen a következő lemez, a *With The Beatles* megjelenéséig.

➤ 29-én a **Four Seasons** emlékezetes koncertet adott a New York-i Copacabana Clubban, miközben az amerikai top-listákat már harmadik hete vezették a *Walk Like A Man* című dalukkal. A csupa másodgenerációs olasz fiatalemberből álló csapat úgy született meg, hogy tagjai már korábban is szerepeltek különböző együttesekben, és lemezeket is készítettek – különösebb siker nélkül. A zenekar lendkereke **Frankie Valli** volt (**Francis Castelluccio**, 1937. május 3., Newark, New Jersey), aki már az ötvenes évek elején, alig 16 évesen szólóénekesként szerepelt – első lemeze a *My Mother's Eyes* volt –, majd csatlako-

John Mayall

zott a **Variationes**, utóbb a **Four Lovers** együtteshez. Ebben a bandában már ott volt a **Four Seasons** későbbi gitárosa, **Tommy De Vito** (Belleville, New Jersey, 1935. június 19.), majd később csatlakozott hozzájuk **Nick Massi** (Newark, NJ, 1935. szeptember 19.) és a többiekhez képest kisfiú **Bob Gaudio** (New York, 1942. november 17.). 1960-ban jöttek össze a **Philips Records**-nál **Bob Crewe** producerrel, aki maga is tehetséges dalszerző és zongorista volt. Ő javasolta a fiúknak, hogy legyen a nevük **Four Seasons**. 1962-ben Amerikában már aranylemezt értek el egy **Crewe**-szerzeménnyel, a **Sherry**-vel, majd – miután megszületett a **Crewe**–**Gaudio** alkotópáros – két bombát is elhelyeztek a listákon: az első a *Big Girls Don't Cry*, a második a *Walk Like A Man* volt. Az ő erősségük is a vokál volt, ez utóbbi számban hihetetlen magasságokban szárnyaltak a refrénben.

A **Four Seasons** Angliában soha nem jutott el a number one-ig. A legnagyobb eredményüket 1964-ben érték el, amikor a *Rag Doll 2.* helyezett lett. Hazájukban egészen 1968-ig ontották a Top Ten-dalokat (*Dawn Go Away*, *Let's Hang On*, *Working My Way Back To You*, *Tell It To The Rain*). A **Crewe**–**Gaudio** kettős később más kisebb bandáknak is írt dalokat, például az övék volt a **Hotlegs** neoprimitív dala, a *Neanderthal Man*. **Frankie Valli** a 70-es években szólókarrierbe kezdett, és 1978-ban listás volt a *Grease* fő témájával.

ÁPRILIS

Listavezetők:

Summer Holiday (**Cliff Richard**&**The Shadows**): 1 hét

Ho Do You Do It (**Gerry**&**The Pacemakers**): 3 hét

Gerry And Tehe Pacemakers

A **Gerry And The Pacemakers** volt a második banda, amelyik szerződést kötött **Brian Epstein**nel, s ők voltak az első védencei, akik eljutottak a toplista élére. A csapatban **Gerry Marsden** énekes-gitáros volt a vezérbika, a környék egyik legjobb gitárnyűvője (1942. szeptember 24.), aki **Elvist** hallgatva gerjedt be a rock-ra. Kezdetben akusztikus gitáron játszott, de iskolai zsebpénzéből kuporgatva hamar átváltott elektromosra. Hogy álmait valóra válthassa, mindenféle munkát elvállalt: volt bárfiú, sőt, mint ideálja, teherautósófor is, a Brit Királyi Vasutaknál. **Gerry** beszervezte a csapatba bátyját, a dobos **Fredet** (1940. november 20.), ők ketten korábban a **Mars Bars** együttes tagjai voltak. A **Pacemakers** tagjai lett továbbá **Les Maguire** zongorista, szaxofonos (1941. december 27.), valamint a basszusgitáros **John Les Chadwick** (1943. május 11.). Kezdetben még ingadoztak a skiffle és a rock között, de 1959-ben már döntöttek, amikor felléptek Liverpool-ban, a Holy Oak Hall-ban. Egy évvel később, ugyancsak szülővárosukban, a Grosvenor Ballroom-ban volt egy közös bulijuk a **Beatles**-szel is, akik akkor még a **Silver** előnevet is használták. (Később a Cavernben több ízben is előfordult, hogy egymást váltották.) Mint a legtöbb liverpool-i banda, ők is megfordultak Hamburgban a **Top Ten Klubban**. **Epstein**nal 62 júniusában találkoztak, és **George Martin** már novemberben szerződést kötött az együttesel. A *How Do You Do It*-ot, **Mitch Murray** szerzeményét, **George Martin** eredetileg a **Beatles**-nek szerette volna adni, csak hogy adigra ők már saját szerzeményeikkel akartak előre lépni – bár ezt a számot ők is felvették.

Krónika

➤ 6-án az **ABC**–**Paramount** szerződést kötött **Fats Domino**-val, de a dundi zongoristának az új cégnél nem sikerült újabb slágereket kreálnia.

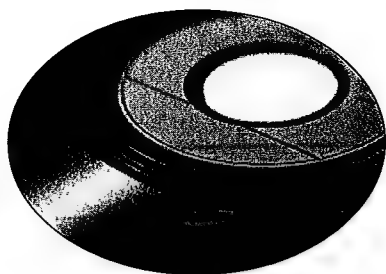
➤ 8-án megszületett az első Beatle-gyerek: **Cynthia Powell Lennon** világra hozta **Juliant**, aki a 80-as években megpróbálta követni apját a rock-pályán.

➤ 12-én jelent meg a **Beatles** *From Me To You* című kislemeze, s ez lett a négyek első top 1. lemeze.

➤ 14-én **Cliff Richard** és a **Shadows** fellépett az *Ed Sullivan Show*-ban, a *Summer Holiday*-jel. Amerikában nem értek el igazán komoly sikert.

➤ 21. egészen különleges nap az angol rock történetében: a **Beatles** fellépett a **New Musical Express** szavazásán nyertes bandák koncertjén. Még aznap este elmentek Richmondba, Giorgio Gomelsky **Crawdaddy Club**-bjába, ahol a **Rolling Stones** játszott. Ez volt az első eset – de nem az utolsó –, amikor a **Gombafejűek** és a **Kövek** ugyanazon a bulin léptek fel.

➤ 28-án **Andrew Loog Oldham** producer lement a **Crawdaddy Club**-ba, hogy meghallgassa a **Rolling Stones**-t. Annyira megtetszettek neki, hogy hamarosan ő lett a menedzserük, egészen 1967-ig. Abban az évben szakított **Oldham** a **Stones**-szal, amikor **Brian Epstein** meghalt.

MÁJUS

Listavezető:

From Me To You (Beatles): 4 hét

Beatles

Igen, eljött a nagy pillanat: a **Beatles** megérkezett a toplista élére! És ebben a számban mindjárt megtalálható minden, ami a **Fab Four** jellemzője: könnyű, megjegyezhető dallam – amiben azért benne van egy-egy olyan zenei fítor, amely cáfolja azokat, akik azt mondják: milyen könnyű őket utánozni, vagy akár csak dalaikat pontosan lejátszani. Szól a szájharmonika **John Lennon** ajkain, bejön a sorok végén a kórusfalzett, és mire észrevennénk, vége is van a kis pasztellrajzos, alig 1 perc 55 másodperces slágernek. S nyolc évre irányadó lesz a Rickenbacker-gitár, a kisfejű, Höfner hegedűbasszus, és a tökéletesen megszólaló vokál is.

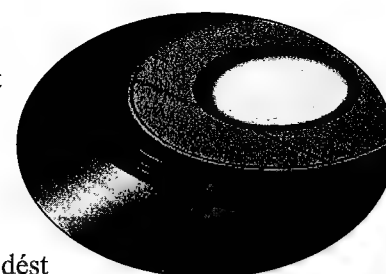
A **From Me To You** volt az első **Beatles**-toplemez, és mindjárt hét hétig állt a lista élén. Ezt a **Beatles**-históriában is csak egy dal, a **Hello Goodbye** döntötte meg 1967-ben.

Bár olvasóink közül aligha vannak olyanok, akik ne tudnák betéve az újkori mesét a legkisebb fiúkról, mégis elmondjuk röviden. **John Winston Lennon** (1940. október 9.–1980. december 8.), aki középiskolai nevét a német Blitzkrieg kellős közepén Sir Winston Churchill miniszterelnökről kapta, 1956 nyarán találkozott a nála két évvel fiatalabb balkezes kisfiúval, **James Paul McCartney**-val (1942. június 18.), majd egy évvel később egy másik angyalarcú sráccal, **George Harrison**-nal (1943. február 25.), akikkel megalakította a **Beatles** magját. Sok-sok hányódás, fárasztó „vendéglátózás” után jutottak el oda, hogy az **EMI**-ban meghallgatták őket, és elkészíthették első felvételeiket, már új dobosukkal, a gyűrűs kezű, nagyorrú, fahumorú **Ringo Starr**-al (1940. július 7.). Innentől kezdve a tündérmese már a rock-zene legszebb és legfontosabb sztorija – a **Bitlisz**, ahogyan nálunk mondták (sőt, **Seress Rezső** még rímeket is faragott rájuk: „Hol lesznek már a **Bitleszek**, amikor én még mindig itt leszek”), vagy a **Biteuls (Bitölsz)**, ahogyan a franciák emlegették őket.

Sokan próbálták már megfejtetni a **Beatles**-titkot, hiszen nem voltak igazán hangszer-virtuózok, nem is volt mindent átható hangjuk, sőt, a korai időkben szövegeik sem emelkedtek ki túlságosan az akkor divatos édeskés-szerelmes slágerek szövegei közül. De „volt bennük valami”, egészen megfoghatatlan feeling, égető kisugárzás, olyan mélyreható hangréteg, amely, hogy ha lerántjuk róla az esztelen, túlsíktított rajongást, akkor is ott marad, kitörölhetetlenül. És erre a legjobb bizonyíték, hogy feloszlásuk után csaknem 30 évvel is ugyanolyan örömmel hallgatjuk dalaikat, mint akkor, amikor ők voltak a semmihez sem hasonlítható Új Zenei Világ.

Kétségtelen azonban, hogy a betörésükhöz kellett egy olyan céltudatos, rámenős, s mindenekelőtt jó fülű és üzleti érzékű menedzser, mint **Brian Epstein** (1934–1967), aki az ugyancsak széles liverpool-i kínálatból éppen őket pécézte ki, mint akikben a legnagyobb fantáziát látta. **Epstein** megéreztte a kor kihívását, hogy új hangok, új egyéniségek kellenek a közönségnek, olyanok, akiket úgy lehet mítikus magasságba emelni, hogy a hívek végig azt érzik: a fiúk „közülük valók”. Ő találta ki fazonjukat, ő volt az, aki gondoskodott arról, hogy a körülöttük lévő örület egy pillanatra se lankadjon, ő sugallta mindig, hogy miként bánjanak az újságírókkal és a rajongókkal. Angliában ő alakított ki először komoly irányító stábot zenekar körül, amely a legkisebb részletre is ügyel. De az is kétségtelen, hogy az 1966-ig terjedő korszakban egyfajta „rabszolga-hajcsárként” is viselkedett (hiszen, bár nem „rabolta ki” **Lennon**-ékat, azért ő sem

járt rosszul anyagilag a **Beatles**-sikerből); s igazából akkor kezdődött **Epstein** és a **Beatles** közötti elhidegülés, amikor a négy fiatalember már elég nagy sztár volt ahhoz, hogy azt csináljanak, amit akarnak.

Krónika

➤ 3-án **Andrew Loog Oldham** és **Eric Easton** menedzseri szerződést kötöttek a **Rolling Stones**-szal. A **Kövek** elkészítették első felvételeiket a londoni Olympic Studióban, amelyeken részt vett **Ian Stewart** is. Az első dalok között volt **Chuck Berry** **Come On-ja** és **Willie Dixon** **I Want To be Loved-ja**.

A találkozás idején mindössze 19 éves **Oldham** (éppen tíz évvel volt fiatalabb **Brian Epstein**-nél!) eredetileg szerette volna a maga zenei karrierjét felépíteni. Próbálkozott a **Sandy Beach** és a **Chancery Lane** együttesekkel, de nem vettek róla igazán tudomást. Mivel ráébredt, hogy rock-publicistaként többet tehet a műfajért, **Brian Epstein** alkalmazottja lett, majd kapcsolatba lépett **Phil Spectorral** is, aki **Oldham** amerikai bizniszeinek kibontakozásában később kulcsszerepet játszott. Ami a **Rolling Stones**-t illeti: egy **Crawdaddy**-beli buli után kötelezte el magát **Jaggerék** mellett, s határozott kézfogása **Giorgio Gomelsky**-vel, a zenekar addigi impresszáriójával, azt eredményezte, hogy ő kapja kezébe a gyeplőt.

Oldham találta ki, hogy a **Stones** legyen az ellentéte a „jólétsült” **Beatles**-nek. (Minden relatív, mondják erre a bölcsek, hiszen a liverpudliak hajviseletét is sokáig nevezték „hülyegyerek-frizurának”.) A londoni fiúk lázadása, különösen a **Satisfaction** után, bejött, a „rosszfiú” imázs pedig, főleg **Jagger** és **Richard** esetében, levakarhatatlanná vált. Ez összefüggött menedzserükével is, akinek agresszivitása fogalomná lett, éppen úgy, mint propagandamódszereinek harsánysága. (**Oldham** 2001-ben jelentette meg a 60-as évekkel kapcsolatos emlékiratait, **Stoned** címmel.)

➤ 12-én kellett volna **Bob Dylan**nek fellépnie az **Ed Sullivan Show**-ban, de ő visszautasította, miután kiderült, hogy nem játszhatja el a **Talking John Birch Society Blues**-t, mert a szervezők szerint ezzel „fellázítaná a szegényebb rétegeket.”

➤ 17-én – pontosan 4 évvel a nagy fesztivál előtt – első ízben rendeztek nagy zenés összejevetelt **Monterey**-ben, de ekkor még csak a folk-énekesek léptek fel. Az előadók között szerepelt **Bob Dylan**, **Joan Baez** (aki akkoriban **Bob** élet- és harcostársa volt), **Pete Seeger**, a **Weavers**, valamint **Peter Paul And Mary**.

➤ 18-én indította el a **Beatles** az első olyan turnéját, amelyen már ők jelentették a főműsort. Első állomásuk fátumszerűen **Slough**, **Christine Keeler** otthona volt.

➤ 21-én készült el **Little Stevie Wonder** **Fingertips** című felvétele, amely az első amerikai number one-ja lett. Az Államok-beli hívek később epésen megjegyezték, hogy az első angliai topra még 21 évet kellett várnia...

➤ 24-én, 45 éves korában meghalt **Elmore James**, a blues és a boogie-gitározás nagy alakja. Halálát krónikus asztmája és szívelégtelenség okozta. A Mississipiből származó gitáros kamaszkorában **Robert Johnson**-tól kapott ihletet, és egyike volt azoknak a muzsikusnak, akik a blues-gitáron a „bottleneck”, azaz az üvegnyak-technikát tökélyre fejlesztették. Két leghíresebb dala a **Dust My Broom** és az **It Hurts Me Too**. **Elmore** nagy hatást gyakorolt olyan gitárosokra, mint **Jeremy Spencer (Fleetwood Mac)**, **Kim Simons (Savoy Brown)**, **Rory Gallagher (Taste)**, **Mick Abrahams (Jethro Tull, Bloodwyn Pig)**. (Ő ihlette meg a **Hobo Blues Band**-et is a 3.20-as blues, valamint a **Nekem is fáj** című daloknál.)

JÚNIUS

Listavezetők:

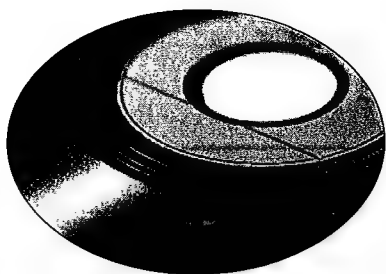
From Me To You (Beatles): 3 hét

I Like It (Gerry&The Pacemakers): 2 hét

Gerry-ék nevéhez is fűződik egy rekord: velük fordult elő első ízben, hogy legelső két felvételük a csúcsra jutott. Az **I Like It**-ot természetesen az **Abbey Road**-on vették fel, **George Martinnal**, miközben októberben megjelenő első albumukon dolgoztak. A lemez, amely a **How Do You Like It?** címet kapta, csak azért nem lett első a nagylemezek között, mert ott a **Beatles Please, Please Me-je** uralkodott. Az új

Pacemakers-sláger szerzője, akárcsak az előzőé, most is **Mitch Murray** volt. Talán ez némi magyarázat arra, hogy **Gerry** és „szívrítmus-szabályozói” miért nem vitték annyira, mint földijeik: nem volt zenekaron belüli szerzőjük – s a rock története azt mutatja, hogy olyan együttes, amely csak „külsőssel” dolgozik, előbb-utóbb „halálra” van ítélve...

Krónika

➤ 1-jén az **EMI** lemezcégnél megjelent az első **Manfred Mann**-kislemez, az instrumentális *Why Should We Not*. Nem került fel a listákra, ezért a zenekarvezető énekessel bővítette ki csapatát: egy kiugrott oxfordi diákkal, **Paul Bonddal**, aki előbb a germán isteneket idéző **Thunder Odin** néven énekelt kisebb klubokban, majd felvette a sokkal egyszerűbb **Paul Jones** nevet (1942. február 24., Portsmouth). Ekkor már nagyjából összeállt az az **MM**, amely a johannesburg-i születésű zenekarvezető, **Michael Lubovitz** (1940. október 21.) hosszú pályafutásának első fejezetét adta. A dobokat ugyanis kezdettől fogva **Mike Hugg** (1942. augusztus 11., Andover) kezelte. **Mann** gazdag dél-afrikai nyomdatulajdonos családból származott, klasszikus zongorát tanult, majd hamarosan az orgonára is kiterjesztette tudását. Mivel érdeklődése igen hamar előbb a dixieland, majd a kortárs jazz felé fordult, 21 éves korában, főiskolai diplomával a zsebében elhagyta zűrzavaros hazáját, s Angliában telepedett le. (Nem is lépett fel Dél-Afrikában egészen a 90-es évekig.) A szintén jazz-hívó **Hugg** és **Manfred** még 62-ben, egy nyári táborban jöttek össze, ahol a későbbi bandagazda zongorázott és vibrafonozott. Az év decemberében hozták össze első csapatukat, a **Mann-Hugg Blues Brothers**-t. Első fellépéseiken még egy két szaxofonosból és egy harmonásból álló fűvősszekcióval is kiegészültek, stílusuk pedig szép lassan áthajlott a rhythm and blues irányába. Az év folyamán még egy kislemezt kiadtak, *Cock-A-Hoop* címmel, de ez sem hozta meg nekik a várva várt elismerést. Az év végén szállt be egy igen felkészült zenész, a basszusgitárosnak és gitárosnak egyformán kiváló **Tom McGuinness** (1941. december 2., Wimbledon), aki előzőleg **Eric Clapton** első zenekarában, a **Roosters**-ben muzsikált, és szerzőként is használhatónak bizonyult. A **Manfred Mann** siker-története az ezt követő hónapokban indult el.

➤ 4-én a **BBC Pop Go The Beatles** címmel elindított egy 15 részből álló rádió-show-t. Minden alkalommal 8-9 **Beatles**-dal hangzott el, és vendégfellépőt is meghívtak.

➤ 7-én a **Rolling Stones** először szerepelt a tv-ben, a *Thank You Lucky Stars* című műsorban. A *Come On*-t adták elő, amely egy héttel korábban jelent meg kislemezen.

➤ 23-én, vasárnap reggeli élő rádióadásban, az *Easybeat* című műsorban szerepelt a **Beatles**.

➤ 29-én került fel az amerikai toplistára **Del Shannon** a *From Me To You*-val. Ez volt az első **Lennon-McCartney** szerzemény, amely ily módon ismertté vált az Államokban.

JÚLIUS

Listavezetők:

I Like It (Gerry&The Pacemakers): 2 hét

Confessin' (Frank Ifield): 2 hét

A negyedik elsőséget könyvelhette el az **Ifield-Paramor** munkaközösség, bár közben volt egy kisebb „kudarckuk” is, mivel 63 áprilisában a *Nobody's Darlin' But Mine* csak a 4. helyre volt jó. Akkor egyesek már kezdték leírni **Franket**: olyan hangú kritikák jelentek meg róla, hogy jobban tenné, ha nem adna ki újabb lemezeket, hanem inkább visszavonulna a klubokba és régi slágereiből élne. **Ifield** azonban egyelőre nem adta meg magát. Ismét előbányásztak neki egy régi nótát, **Al Neiburg**, **Doc Daugherty** és **Ellis Reynolds** 1930-as szerzeményét, amely eredetileg a *Lookin' For Another Sweetie* címet viselte. Ez volt az utolsó alkalom, hogy az énekes az éltre ugrott. Ezt követően már csak a *Don't Blame Me* leporolásával került be az első tízbe. Mindenesetre nem volt kis teljesítmény, hogy 18 hónap alatt 7 kislemezéből négy elsőséget ért el. **Frank Ifield** utoljára 1967 februárjában szerepelt a listán a *Call Her Your Sweetheart*-tal – a chartán eltöltött 158 hét azonban még az 1988-as nagy összesítés idején is tiszteletet parancsolt!

Krónika

➤ 5-én első ízben rendeztek egész éjszakás rock-koncertet az észak-londoni Alexandra Palace-ban. A fellépők között volt **Gene Vincent**, **Craig Douglas**, **Shane Fenton** (aki később **Alvin Stardust** néven lett ismert), **Screaming Lord Sutch** és a **Barron Knights** együttes.

➤ 6-án lett első az amerikai toplistán az **Essex** együttes az *Easier Said Than Done*-nal. Az együttes, két férfi és egy nő, ebben az időben az amerikai tengerészgyalogosoknál szolgált. A trió egyik tagja, **William Linton** szerint a dal ritmusát laktanyájuk kommunikációs központjának távirója ihlette.

➤ 22-én jelent meg Amerikában, a **Vee-Jay** kiadó gondozásában az *Introducing The Beatles* című album. Ez volt az első **Beatles**-LP a tengerentúlon, de szinte észrevétlen maradt – úgy tűnik, az USA még nem készült fel fogadtatásukra.

➤ 23-án a *Pop Go The Beatles* műsorban a **Carter Lewis And The Southerners** együttes szerepelt. A zenekar nem hagyott különösebb nyomot a pop-történelmen, ám több nevezetes tagot is a soraiban tudhatott. A gitáros az akkor mindössze 19 éves **Jimmy Page** volt, a két énekes, **John Carter** és **Ken Lewis** viszont később az **Ivy League** vokalistái lettek. Érdekes módon mindhárman találkoztak a **Who** első kislemeze, az *I Can Explain* felvételén, mint session-zenészek.

AUGUSZTUS

Listavezetők:

You're The Devil In Disguise (Elvis Presley): 1 hét

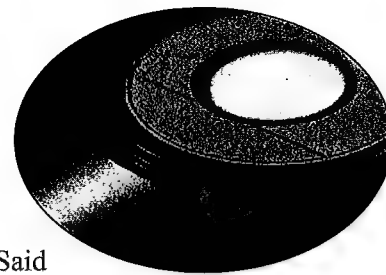
Sweets For My Sweet (The Searchers): 2 hét

Bad To Me (Billy J. Kramer&The Dakotas): 2 hét

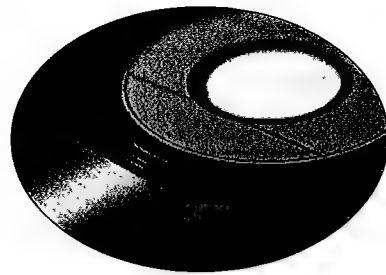
Elvis 63 februárjában adta ki pályafutásának egyik leggyengébb lemezét, a *One Broken Heart To Sale*-t. A kritikusok szerint legfeljebb tízet adtak volna el belőle, ha nem **Presley** az előadó... Ennek ellenére szenzációnak számított, hogy 1957 óta ez volt az első kislemeze, amely nem került be a brit Top Tenbe. Augusztusban, részben a **Jordanaires**-nek köszönhetően, ismét visszatért a régi ragyogás, de a mindössze egy hétig tartó „országslás” jelezte: valami véglegesen eltörött a **Király** varázsában. A következő két év alatt megjelent nyolc **Elvis**-dalból a 1. helyre feljutó, melodikus *Crying In The Chapel*ig került be az első tízbe. A májusban Nashville-ben felvett *You're The Devil In Disguise* abból a szempontból mégis figyelemre méltó volt, hogy az 1962. július 26. és 1964. június 24. között eltelt 77 hétben ez volt az egyetlen eset, amikor nem hazai lemez állt a brit lista élén!

Searchers

Searchers, azaz a *Keresők* egy 1956-as John Wayne-film címe volt, amely annak idején a *That'll Be The Day*-ben megihlette **Buddy Holly**-t is. Ezt a nevet vette fel az az együttes, amely a legnépszerűbb volt a nem **Brian Epstein** menedzselte liverpool-i bandák között. Főnökük bizonyos **Tito Burns** volt, aki igyekezett lecsapni mindazokra a helyi tehetségekre, akiket **Epstein** ilyen vagy olyan okból elszalasztott. Az együttes 1959-ben alakult, de csak három évvel később figyeltek fel rájuk. A tagok névsora: **Mike Pender** gitáros-énekes (1942. március 3.), **John McNally** ritmusgitáros-énekes (1941. augusztus 30.), **Tony Jackson** basszusgitáros (1960. július 16.) és **Chris Curtis** dobos (az egyetlen nem liverpool-i születésű, ő Oldhamben jött a világra 1941. augusztus 16-án). **McNally** és **Pender** már 1957-ben létrehozták a zenekar őst. Természetesen ők is a skiffle-irányzatot próbálták követni, miután **Lonnie Donnegan** elképesztő sikert aratott Angliában a *Rock Island Line*-nal. 1960-tól 62-ig külön énekesük is volt **Johnny Sandon** személyében, de ő aztán inkább szólóénekesként próbálkozott. Miután már elég jól bejátszották magukat a liverpool-i klubokba és tánctermekekbe, megcélozták **Hamburgot** és a **Star Clubot**: 4 hónapig játszottak ott, naponta három órát. Vendégszereplésüket még is örökítették egy később kiadott, élő lemezen. 1963-ban szerződtek a **Pye Records**-hoz, ahol **Tony Hatch** producer vette őket kezelésbe. A dalt, **Doc Pomus** és **Mort Shuman** szerzeményét, eredetileg a **Drifters** adta elő. A **Searchers** éppen a nagy vonat-

rablás napján vette át a lista vezetését! Első nagylemezük, a *Meet The Searchers* is valószínűleg listavezető lett volna, ha nem áll útjába a *Beatles* Please, Please Me-je. Még ebben az évben a 2. helyet is elérték *Sugar And Spice* című dalukkal, amelyet maga **Tony Hatch** írt, **Fred Nightingale** élnéven.

Billy J. Kramer And The Dakotas

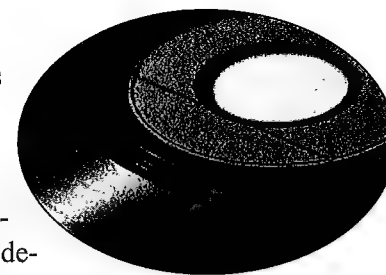
Ismét egy **Lennon–McCartney** szerzemény, ismét egy **George Martin** produkció a **Parlophone** számára, de ezúttal az előadó volt más: **Billy J. Kramer és Dakotái** is bemutatkoztak a lista tetején. Ez tudatos műsorpolitika volt **Martin** részéről, aki hamar felismerte John és **Paul** dalszerző zsenijét, s úgy gondolta, hogy számaikból jut másoknak is. Bár a **Dakotas** első kislemeze a **Beatles** I. albumán szereplő *Do You Want To Know A Secret* volt (ez 2. lett), a második sikerük, amivel az élre ugrottak, már olyan **Lennon–McCartney** dal volt, amelyet a gombafejűek sem akkor, sem később nem jelentettek meg saját lemezen.

William Howard Kramer (1943. augusztus 19.) több zenekarban is gitározott amatőrként, miközben még a Brit Vasutaknál dolgozott. A liverpool-i **Coasters** együttesel énekelt a **Cavern**-ben – ezt a bandát a helyi **Merseybeat** poplapban a város harmadik legjobb csapatának szavazták meg a rajongók –, amikor hat évre elkötelezte magát **Brian Epstein**-nek. „Epi” gyorsan lecserélte a teljes zenekart egy manchesteri bandára, a **Dakotas**-ra, amihez persze előbb ki kellett rúgni az énekesüket, **Peter McLaint**. (Nem kis szentségtörés lehetett, ismerte a két nagy iparváros közötti hagyományos vetélkedést: elég csak világhírű futballcsapataikra gondolni, amelyek ráadásul egyaránt Vörös Ördögöknek szeretik magukat nevezni...) A *Bad To Me*-n Billy mögött **Mike Maxfield** (1944. február 23., Manchester) és **Robin McDonald** (1943. július 18., Naim, Skócia) gitározott, **Ray Jones** (1939. október 22., Manchester) volt a basszusgitáros és **Tony Masefield** (1943. május 28., Manchester) a dobos. (Az ő huga volt **Elkie Brooks**, a 70-es években befutott popsztár.) Ők sem úszták meg **Hamburgot**, ezt követően azonban gyorsan szerződést is kaptak a **Parlophone**-nál. A **Beatles**-szel való kapcsolat nemcsak a dalokban merült ki, hanem éppen a *Bad To Me* megjelenése előtt együtt is turnéztak **Lennon**ékkal. **Billy J. Kramer** olyannyira népszerű lett, hogy szeptemberben a **Melody Maker** szavazásán őt választották az év legnagyobb felfedezettjének! Ahogyan azonban a **Gerry And The Pacemakers** esetében bebizonyosodott, a **Dakotáknak** sem biztosított tartós sikert a „hozott anyagok” feldolgozása. A *Bad To Me* után már csupán egyszer, a következő évben tudtak a csúcsig feljutni, és az 1964-es amerikai „brit inváziót” – amelynek ők is aktív részesei voltak – sem tudták kihasználni.

Krónika

- 1-jén jelent meg a **Beatles Book**, a rajongók magazinjának első száma.
- 2-án mutatták be New York-ban **Billy Fury** filmjét, a *Play It Coolt*. A szokásos zenekartörténetben, amelyet még klisészerűbb szerelmi szállal szőttek át (a szegény zenész beleszeret a gazdag lányba, aki megtagadja konzervatív szüleit), **Fury** mellett **Helen Shapiro** és **Bobby Vee** szerepelt. A film rendezője a később számos sikeres kommerszfilm alkotója, Michel Winner volt (Sosem felejttem el Hogyishívjakot, Chato földje, Bosszúvágy, Gonosz Lady).
- 3-án játszott utoljára a **Beatles** a liverpool-i **Cavern Klubban**.
- 9-én indult el útjára a leghíresebb angliai pop tv-program, a **Ready Steady Go**. Ez a kereskedelmi adás lett a **BBC Top Of The Pops** című műsorának legnagyobb riválisa.. A 60-as évek során gyakorlatilag minden jelentős angol és amerikai sztár megfordult a *Ready Steady Go*-ban. (A 80-as években **Dave Clark**, az egykori muzsik, később sikeres üzletember, megvásárolta a műsor jogait a Channel 4 adó számára, és az archív felvételek igen nagy nézettségnek örvendtek szigetország-szerte.)
- 11-én Richmondban rendezték meg az első **Annual Jazz And Blues Festival** volt. A fő attrakció a **Rolling Stones** volt.
- 17-én került be először Amerikában az első tízbe **Martha és a Vandellas**, a *Heatwave*-vel. **Martha Reeves** (1941. július 18.) Alabamából származott, de 18 éves korában Detroitba költözött, két középiskolás barátnőjével, **Annette Sterling**-gel és **Rosalind Ashford**-dal együtt. Mindhárman hozták ma-

gukkal a déli gospel-hagyományokat, de hamar ráéreztek a motorváros **rhythm and blues**-hangvételére. **Del-phis** néven lemezt is készítettek a **Checkmate Records** számára, ez azonban nem aratott sikert. **Martha** folytatta az éneklést a helyi klubokban, és a következő évben a **Twenty Grand**-ben fedezte őt fel **Mickey Stevenson**, a **Motown** egyik menedzserre. Rögtön állást ajánlott neki a cégnél – először csak titkárnőit. Szabadidejében vokálozhatott a sztároknak, köztük **Marvin Gaye**-nek, akinek *Hitchhike*-jét a fiatal énekesnő erőteljes hangja alaposan feldobta. Ezt követően kötött **Berry Gordy** „igazi” szerződést vele és társnőivel. Ő adta nekik a **Martha And The Vandellas** nevet is. Első kislemezük, az *I'll Have To Let Him Start* még nem került fel a listákra, a második, a *Come And Get These Memories* azonban már a 29. lett Amerikában. Az első igazi nagy sikert a *Heatwave* hozta meg nekik: ezt a dalt is, mint annyi **Motown**-slágert, a **Holland–Dozier–Holland** szerző- és producertrío írta. Az általános listán a 4. helyig jutottak vele, míg a **R&B** chartát 5 hétig vezették, miután detronizálták **Stevie Wonder**t. A *Heatwave* milliós példányszámot ért el. Még ugyanebben az évben sikerült nekik egy másik top ten-dalt, a *Quicksand*-et is előadniuk (8.). Ezután **Annette Sterling** férjhez ment és kiszállt a csapatból, helyét **Betty Kelly** vette át.

A vandál lányok a következő évben érték el pop-történelmi jelentőségű sikerüket – megint **Marvin Gaye**-nek és a véletlennek köszönhetően. *Gaye Dancing In The Street*-jét ugyanis eredetileg **Mary Wells**-nek szánták a **Motown**-nál, de neki nem tetszett. Így kapták meg **Martha**-ék. A dal, bár nem vezetett top-listát, több millió példányban kelt el, és a modern tánczene valóságos himnuszává vált, amely – évekkel a hippy-korszak, a kaliforniai zarándokutak előtt – már a nemzedéki szolidaritásra hívott fel a zenén keresztül. Nem véletlen, hogy ezzel a dallal és össznépi tánccal zárult 1967-ben a **Monterey-i fesztivál**; akkor a **Mamas And Papas** tűzte műsorára. 1985-ben a **Live Aid** tv-közvetítéséhez készített közös klipet belőle **Mick Jagger** és **David Bowie**. De még olyan, a műfajtól teljesen idegen zenekarok is műsorukra tűzték, mint a **Grateful Dead** vagy a **Van Halen**. Érdekes módon, Angliában a *Dancing In The Street* az első megjelenésekor csak a 28. lett, ellenben öt évvel később, amikor **Martha**-ék verziója újra megjelent, mint **Alan Freeman Pick Of The Pops** rádióműsorának szignálja, akkor a 4. helyig jutott. A 60-as években őket tartották a **Motown** egyik legjobb élő produkciójának. Ugyancsak emlékezetes felvételük volt a *Nowhere To Run*, a *My Babe Loves Me* (szintén egy „levetett darab”, ezúttal a **Supremes**-nek nem nyerte meg a tetszését, így került a **Vandellas**-hoz), valamint a **Jimmy Mack**. 1968-tól, a különböző személycserék után, az együttes **Martha Reeves And The Vandellas** néven szerepelt tovább, egészen 1971-ig. **Martha** ettől kezdve szólóban énekelt, de a **Motown-sound** „dekonjunktúrája” őt is elérte. A 80-as években néhány alkalommal azért összehozta az eredeti **Vandellast**, bár csak ő maradt töretlenül a pályán – **Annette Sterling** egy kórházban dolgozik ápolónőként, **Rosalind Ashford** pedig egy telefontársaságnál kapott munkát.

➤ 23-án megjelent a **Beatles** *She Loves You*-ja.

➤ 24-én **Stevie Wonder** lett az első popművész, aki egyszerre vezette az amerikai általános 100-as listát, a nagylemezlistát, valamint a **rhythm and blues** kislemezek chartáját.

SZEPTEMBER

Listavezetők:

Bad To Me (Billy J. Kramer & The Dakotas): 1 hét

She Loves You (Beatles): 3 hét

A korai **Beatles** védjegye volt e dal, a háromszor „yeah, yeah, yeah”-vel, s egyben a legfőbb támadási felület ellenük azok számára, akik szerint a fiúk „értelmetlen marhaságokat üvöltöttek a mikrofonba”. A hívek azonban a „60-as évek pozitív, kendőzetlenül boldog üzenetének”, a Beatlemánia lényegének tekintették. Pro vagy kontra, mindegy: ez a felvétel jelentette a nemzedékváltás bekövetkeztét a rock-ban, ugyanakkor ez a szám volt a **Beatles** legnagyobb kislemez-sikere: 33 hétig tartózkodott a legjobb 50 között! (Ehhez még hozzávehetjük azt a 3 hetet, amikor 1983-ban egy új kiadás ismét bekerült.). Csak Angliában egymillió fogyott el belőle, és egészen a következő **Beatles**-slágerig, az *I Want To Hold Your Hand*-ig a csúcsladást jelentette. A *She Loves You* abban is kivételes, hogy egy 50-es évekbeli **Doris Day**-sláger, a *Secret Love* mellett az egyetlen, amely képes volt 7 hét után visszaszerezni az első helyét!

Krónika

➤ 1-jén **Gene Pitney** beiratkozott egy színiiskolába, mert film-sztár akart lenni.

➤ 6-án **Jerry Lee Lewis** felbontotta 6 éve tartó szerződését a **Sun Records**-szal. Később a **Mercury Smash**-hez igazolt.

➤ 14-én a Hootenany tv-műsor vezetősége közölte **Pete Seeger**rel, hogy csak abban az esetben szerepelhet a műsorban, ha lojalitási nyilatkozatot tesz az Egyesült Államok kormánya iránt. **Seeger** erre nem volt hajlandó, ezek után az ABC tv-társaság közölte: a jövőben nem hívnak meg olyan zenészeket, akik nyíltan baloldali nézeteket vallanak.

➤ 16-án megjelent a *She Loves You* Amerikában is, a **Swan** kiadónál.

➤ 27-én jelent meg először a Ready, Steady Go-ban **Cilla Black** (eredeti nevén **Priscilla Maria Veronica White**, 1943. május 27., Liverpool), s aznap adták ki első lemezét, a *Love Of The Loved*-ot. A liverpool-i lány eredetileg ruhatárosként dolgozott a **Cavern Klubban**, de jó barátságban volt a **Beatles**-szel meg a többi helyi csapattal, és a fiúk gyakran megengedték, hogy velük együtt énekeljen a színpadon. Első „hivatalos” fellépése különben a **Rory Storm And The Hurricanes**-szel volt, amelyben, mint tudjuk, korábban **Ringo Starr** dobolt. Mondani sem kell, hogy **Cilla** első lemeze is **Lennon–McCartney** szerzemény volt... Az ifjú hölgy pályakezdése szinte csupa véletlenekből állt: **George Martin** akkor szerződtette őt az **EMI**-hoz, amikor **Cilla** elkísérte a **Gerry And The Pacemaker**-st. A **White**-ből pedig úgy lett **Black**, hogy a **Merseybeat**-ben egész egyszerűen elírták a nevét...

➤ 29-én első angliai turnéjára indult a **Rolling Stones** – egyelőre még mint előzenekar, az **Everly Brothers**-szel és **Bo Diddley**-vel közös műsorban. Az első koncertre a londoni New Victoria Theatre-ben került sor.

OKTÓBER

Listavezetők:

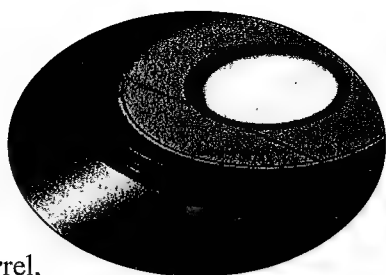
She Loves You (Beatles): 1 hét

Do You Love Me (Brian Poole & The Tremeloes): 3 hét

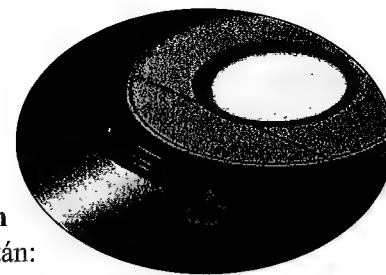
Brian Poole And The Tremeloes

Brian Poole, egy dagenham-i mészáros fia (1941. november 2., Barking) 1959-ben, néhány essex-i iskolatársával zenekart alakított. Első fellépéseiken **Buddy Holly**-t és **Cricket**-jeit próbálták megszemélyesíteni. Maga **Brian** is olyan szarukeretes szemüveget tett fel, mint amilyent **Buddy** hordott. Két évvel később is nagyjából az alapítók voltak együtt, csak éppen hangszereket cseréltek: **Alan Howard** szaxofonos (1941. október 17., Bromley) például áttért a basszusgitárra, **Alan Blakely** dobos (1942. április 1., Bromley) inkább a ritmusgitárt nyúzta a továbbiakban, így helyét **Dave Munden** (1943. december 12., Dagenham) foglalta el. Maga **Brian** letette a szólógitárt, és egy klasszikus zenén nevelkedett muzsikusként, **Ricky Westnek** (**Richard Westwood**, 1943. május 7., Dagenham) engedte át az ebből fakadó örömet. Egy dél-londoni klubban hallotta őket Jimmy Grant, a BBC Saturday Night Club-jának producere, s meghívta őket a műsorba. 61 nyarán váltak véglegesen profikká, miután végigturnézták Anglia szinte összes nyári táborát. Ezt követte az a bizonyos meghallgatás a **Decca**-nál, ahol Brianék a **Beatles**-t üttették ki. Győzelmüknek igen prózai oka volt: **Dick Rowe** a két zenekar közül csak egyet akart szerződtetni, és úgy döntött, hogy kényelmesebb lesz azokkal együtt dolgozni, akik irodájától alig 8 mérföldre laknak – és még mondja valaki ezek után, hogy nem apróságokon múlik a világtörténelem...

A **Tremeloes** első felvételei session-munkák voltak, köztük a **Vernon Girls** lánycsapatot kísérték az ő Locomotion-változatuknál egy válogatás-albumon, amelyet 1962 slágereiből készítettek. Négy első saját kislemezük megbukott, a szerencsét az **Isley Brothers**-féle *Twist And Shout* hozta meg nekik, pontosabban egy **Bobby Vee**-film, a *Just For Fun*, amelyben felléphettek és eljátszhatták ezt a dalt. (Poole ekkor már – a **Decca** marketing-filozófiájának megfelelően – inkább kontaktlencsét hordott.) A rosszmájúak szerint a *Twist And Shout* csak azért ért fel az 5. helyig, mert a **Beatles** kislemezen nem jelentette meg a slágerét... Ezt követte a *Do You Love Me*? hatalmas sikere. A dal ismét a tengerentúlról érkezett, **Berry**

Gordy volt a szerző, az eredeti előadók pedig a **Contours**. A **Tremeloes**-változat 16 országban lett listavezető! Pedig le kellett gyűnniük a dal másik brit előadóját, a **Dave Clark Five**-ot is. Ezt követően a banda 4 évig várt második és egyben utolsó number one-jára, de akkor már **Brian Poole** nem énekelt velük. 1966-ban vált ki a zenekarból **Alan Howard**-dal együtt, egy szerencsétlenül sikerült finnországi turné után: mindkettejük letartóztatták, mert „elfelejtették” kifizetni csinos kis szállodai számlájukat. **Howard** ezt követően visszavonult a zenéléstől és mosodát nyitott, helyét egy rövid ideig **Mickie Clark**, majd **Len „Chip” Hawkes** (1946. november 11., London) vette át. **Poole** szólókarrierbe kezdett. Pechjére 1967-től jött el a **Tremeloes** igazi aranykorszaka: azok a dalok, amelyek ma fémjelzik az együttést, mind 67 és 70 között születtek, pedig a szólóénekest nem is pótolták – hacsak nem tekintjük annak, hogy az új frontember éppen a legfrissebb tag, **Hawkes** lett.

Krónika

➤ 4-én volt **Cilla Black** első nagyobb fellépése: a lewisham-i Odeonban énekelt a **Gerry And The Pacemakers** előtt. Két héttel később első kislemeze listára került.

➤ 5-én csatlakozott az **Everly Brothers** angliai turnéjához **Little Richard**, hogy egy kicsit javítson a duó hívös fogadtatásán.

➤ 11-én a **Springfield** énekegyüttes bejelentette feloszlását, hogy egyetlen hölgytagjának, **Dusty**-nak könnyebb legyen szólókarrierje. **Dusty** élt is vele. **Dusty**, eredeti nevén **Mary O'Brien** (1939. április 16., Hampstead) öccsével, **Dion**-nal és barátjával, **Tom Field**-del, 1960-ban alakította meg folk-trióját. Egy év múlva már leszerződtette őket a **Philips**, és két kisebb siker után (*Breakaway*, *Bambino*) a **New Musical Express** olvasóinak szavazásán a legjobb angol vokálegyüttes díját kapták meg. Miután azonban a következő két évben nem sikerült a nagy áttörés, a két fiú úgy gondolta: **Dusty** többre hivatott. Így ő egyedül vitte tovább a trió lemezszerződését is. Első szólófellépésére az NSZK-ban került sor, az ott állomásozó brit katonáknak énekelt, novemberben pedig már angliai turnéra indult a **Searchers**-szel, a **Tremeloes**-zal és a **Freddie And The Dreamers**-szel.

➤ 13-án szerepelt a **Beatles** az UK TV Sunday Night At London Palladium című show-jában. A műsort 15 millióan látták. Egy héttel később vették fel első, különleges karácsonyi lemezüket, amelyet csak a rajongókluboknak szántak.

➤ 24-én indult el a **Beatles** a nagy siker óta első külföldi turnéjára, Svédországba. Egy hét múlva a liverpool-i repülőtéren sikító tinédzserek ezrei fogadták őket. Ez a látvány és hangulat végig kísérte következő négy évüket.

NOVEMBER

Listavezetők:

You'll Never Walk Alone (Gerry & The Pacemakers): 4 hét

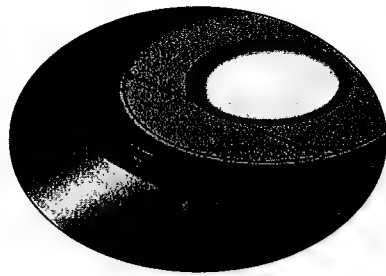
She Loves You (Beatles): 1 hét

A *You'll Never Walk Alone* eredetileg egy **Rogers–Hammerstein** musicalből, az 1945-ben színpadra állított Carousell-ből származott, amelyet Angliában öt évvel később mutattak be. A darabban a dalt a háborúban férjét veszített főhősnőnek, Jan Clayton-nak éneklük, biztatásul. A dal szerencsét hozott **Gerry**-éknek is, mert ezzel vált teljessé bravúruk: első három kislemezük mind number one lett. (Ezt a rekordot csak 1984-ben tudta beállítani egy másik liverpool-i banda, a **Frankie Goes To Hollywood**.)

A dal a mai napig tovább él. Megjelenése után egy évvel adoptálták a Liverpool futballcsapatának szurkolói, amikor a Vörösök felkerültek az Első Ligába. Az Anfield Road „Kop Endje” (az ottani B-közép) jól énekelt, mert 1964-ben a Liverpool nyerte meg a bajnokságot. A *You'll Never Walk Alone* azóta is az ő himnuszuk; legutóbb a 2001-es, szenzációs UEFA-kupa döntőn (Liverpool–Alaves: 5–4) járta be a világot a Pudli-szurkolók éneke – bár manapság egyéb csapatok hívei is ajkukra veszik, sőt más ország strádionjaiban is feltűnik a cím a szurkolói transzparensen. (Például nálunk a Kispest-Honvéd drukkeri-

nél.). Egy részlete – éppen a szurkolói kórus előadásában – felhangzik a **Pink Floyd** Meddle című albumán (1971), a Fearless végén. A számnak volt egy másik, tragikus kapcsolódása a futballhoz. 1988-ban, a bradfordi stadiontűz után (80 halálos áldozat) a **Crowd** nevű alkalmi formáció, **Gerry Marsdenn** az élen, újra elénekelte, s a bevételt az áldozatok családjának utalták át.

Krónika

- 1-jén jelent meg a **Rolling Stones** 2. kislemeze, az I Wanna Be Your Man – **Lennon és McCartney** szerzeménye.
- 2-án az amatőrizmus netovábbjának lehettek tanúi a Ready Steady Go nézői. Egy **Dion** nevű énekes adás közben kisétált a színpadról, azzal a kifogással, hogy a Go-Go Görl-ök elvonják a figyelmét a zenéről.
- 4-én lépett fel a **Beatles** a Royal Variety-ben, Londonban. Itt hangzott el **John Lennon** híres mondása: „Az olcsó helyen ülök tapsoljanak, a többiek csöröghetnek az ékszereikkel.” Ugyanezen a napon **Bob Dylan** teltházas koncertet adott a new york-i Carnegie Hall-ban – ugyanott, ahol két évvel korábban ötvenen voltak rá kíváncsiak...
- 23-án, miközben az Egyesült Államok Kennedy elnököt gyászolta, a BBC-ben bemutatták a Dr. Who című sci-fi tv-sorozatot, amely a királyi tévé egyik legnagyobb sikere lett. Nem kevesebb, mint tíz különböző sikerdal született a filmből, vagy ennek nyomán: köztük **Frazer Hines** Who's Dr. Who-ja, az **Earthlings** Landing Of The Daleks-je – amelynek rádió-leadását betiltotta a BBC, mivel a benne felhangzó morze-jelek állítólag zavarták a hajózást –, a Mankind főcímdala. És természetesen számos, azóta átdolgozott verzióban fennmaradt **Ron Grainer** és a **BBC Radiophonic Workshop** zenéje is.
- 29-én jelent meg a **Beatles** I Want To Hold Your Hand-je Angliában. Alig 3 nap alatt egymillió példányt adtak el belőle!

DECEMBER

Listavezetők:

She Loves You (Beatles): 1 hét

I Want To Hold Your Hand (Beatles): 3 hét

Az I Want To Hold Your Hand-del a **Beatles**nek is sikerült az a mesterhármas, amit az év folyamán **Frank Ifield**, valamint a **Gerry And The Pacemakers** véghez vitt. A lemez angliai kétmillió példányszáma rekordja egészen 1977-ig fennállt, s akkor is csak **Paul McCartney** tudta megdönteni a „kortárs skót himnusznak” szánt Mull Of Kintyre-ral. (Az egész világon 13 milliót adtak el ebből a kislemezből, és ez a mai napig csúcsnak számít!) Ez az első eset, hogy egy előadó saját magát váltotta fel a lista élén. (Legközelebb erre 1981-ben volt példa, amikor a **John Lennon** meggyilkolását követő gyászhangulatban előbb az Imagine, majd a Woman követte egymást.) A dal kiemelkedő voltát bizonyítja, hogy ez az a **Beatles**-lemez, amely megismertette Amerikát a **Beatles**-szel. Alig egy héttel azután, hogy lekerült a brit lista éléről, felkerült a **Billboard** chartájára. Ezt követően a fiúk 1964-ben összesen 6 elsőséget értek el az USA-ban. Ebben természetesen közrejátszott az is, hogy személyesen is ellátogattak az óceán túlsópartjára. Még a Love Me Do is number one lett, pedig bemutatkozó kislemezük otthon még az első tízbe sem került! (A hat egymás utáni elsőség rekordját azóta ketten, a **Bee Gees** és **Whitney Houston** tudták beállítani.)

Krónika

- 1-jén egy észak-londoni együttes, amely első fellépéseit **Ravens** néven adta, felvette a **Kinks** nevet. Nyilván úgy gondolták, hogy a „Hollók” túlságosan pesszimistán hangzik, akkor inkább legyenek „Gyötrelmek”, amit akár „Királyoknak” is lehet érteni. A névváltás bejött nekik...

The Shangri-Las

➤ 14-én meghalt **Dinah Washington** amerikai jazz és blues-énekesnő. Elsősorban **Brook Benton**nal közös duettjei voltak híresek. Egyik dalukat, a Rockin' The Good Way-t a 80-as években műsorára tűzte **Shakin' Stevens** és **Bonnie Tyler**.

➤ 26-án megtört az amerikai **Capitol Records**. Addig ugyanis „ellenálltak” annak, hogy kiadják a **Beatles** kislemezeit, de az I Want To Hold Your Hand meggyőzte őket.

➤ 29-én Chicagóban, az Orchestra Hallban, 14 évi működés után búcsúkoncertet adott a **Weavers**, amelynek alapító tagja volt **Pete Seeger**.

ÉVES LISTÁK

És mit kínáltak a vezető „szinglik” alatti előadók? A Lonely Bull-lal bejelentkezett a spanyol, amerikai, angol és mindenféle ízlést kielégítő trombitás, **Herb Alpert**. Kissé kacskaringós volt **Alpert** pályája, míg a 60-as évek instrumentális slágerzenéjének legnagyobb sztárja lett, pedig már nyolcévesen fújta hangszerét. 1935. március 31-én született Los Angeles-ben, apja orosz emigráns volt, anyja pedig magyar! A zene világába szerzőként került be **Lou Adler**rel, egy frusztrált biztosítási ügynökkel. Közben kisebb szerepeket kapott hollywood-i superprodukciókban, és ő veri a dobot Cecil Blount de Mille Tízparancsolatának abban a jelenetében, amikor Mózes lejön a Sínai-hegyről. 1958-ban hívta meg **Alpert**et és **Adler**t Bumps Blackwell a **Dore** lemezcéghez, háziszerezőknek. **Alpert** később **Sam Cooke**-kal is írt dalokat. A nagy fordulat azonban akkor következett be, amikor találkozott **Jerry Moss** producerrel, aki otthagyta az **RCA**-t, s közösen megalapították az **A&M Records**-ot. Az új kiadó először **Alpert** garázsában működött, induló költségvetése pedig csupán 1000 dollár volt. Már itt készült el a **Tijuana Brass** első lemeze, a Lonely Bull, mindössze 65 dollárért. Ekkor **Alpert** csapata még csupán alkalmi zenészekből állt. A Lonely Bull spanyolos motívumaiban már ott van **Alpert** két sávon megszólaló trombitája, amely védjegye lett. A lemez Amerikában 700 ezer példányban kelt el, megalapozva ezzel a muzsikusi hírnevét. Legfényesebb évei 64 és 71 közé estek (akkor ajakproblémák miatt hosszú időre visszavonult), példája pedig fényes igazolása annak, hogy nem feltétlenül abból lesz siker, ami követi a divatos trendet: a közönség mindig értékeli a különlegességet, az egyedit.

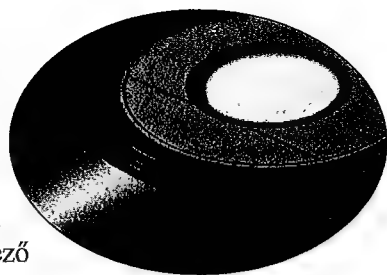
Írország hangásza is megjelentek a **Bachelors** együttesel: három daluk is sűrűn felhangzott a brit rádiókban. A Charmaine (6. helyezett volt), a Faraway Places (36.) és a Whispering (18.) előkészítette számukra a terepet a következő évi elsőséghez. **Kenny Ball** világjárásra indult: az ő zenekara is fújta a Sukiyakit, majd jött a Casablanca, a Rondo, végül az Acapulco 1922 című dal. A kellemes semmittevők háttérzenéi közepes szintre futottak be. **Shirley Bassey** igazán testhez álló dalt kapott, az I Who Have Nothing-ot, amelyben kitombolhatta összes érzelmét. A fekete wales-i lány ezzel a dallal a 6. helyig jutott. (Később **Tom Jones** rázta ki magából e szám ürügyén a lelket.) A **Beach Boys** nem tudta beküzdeni magát az angol élvonalba, a Surfin' USA csak 34. lett. A dalnak a 80-as években egy rajzfilm biztosította az újjászületést: az amerikai rock and roll-zenekarok paródiája, az Alvin és a Mókusok. A sorozatban egyik „sikeres fellépésükön” éppen ezt a dalt adják elő, „rágcsáló-hangon”.

Chuck Berry-re még mindig odafigyeltek: a Memphis Tennessee 6. helyet ért az öreg rosszéletűnek októberben. Lehet, hogy ebben közrejátszott az is, hogy a **Beatles** és **Rolling Stones** is kölcsönvette dalait (Roll Over Beethoven, Come On, Oh, Carol).

Az angol instrumentálisok királya, **Mr. Acker Bilk** az angol free cinema egyik legmegragadóbb filmének főcímmelét kapta ki magának: Tony Richardson Egy csepp méz-ét, amelyben a főszereplő, a csúnyácskán is vonzó Rita Tushingham kétségbeesett szerelmét illusztrálja a dal. A sok változatban megszólaló nótá **Bilk** verziójában csak 16. lett, de gyakran hallhatjuk ma is a **Beatles**, s főként **Herb Alpert** előadásában. Találkozunk **Chubby Checker** utolsó listás dalával is, a What Do Ya Say-jel, amely már csak a 37. helyig mászott fel.

Már többször szóba került a **Chiffons**. A He's So Fine-nal Angliában a 16. helyet érték el, míg a következő kislemezük, a One Fine Day 29. lett. Utóéletét tekintve meglepő, hogy **Petula Clark** Casanovája nem tudott többet a 39. helynél.

Megjelent egy olyan londoni banda, amelyben az általában háttérben szorított tag, a dobos volt a főnök, és amelyet később sokszor vádoltak azzal, hogy semmi eredetiség nem volt bennük, csak mások jó ötleteit szedték össze. Ez volt a **Dave Clark Five**, amelynek első lemeze 63 októberében jelent meg, Do You Love Me címen, majd egy hónappal később már olyan anyaggal rukkoltak ki, ami listavezetővé vált a következő évben.

A **Crystals** Da Doo Ron Ron-ja top 5 lett, de az egykor mesternek számító **Fats Domino** a Red Sails On Sunset-tel éppen hogy felfért a chartára. **Adam Faith** ugyan nem tudta megismételni korábbi nagy sikereit, de azért a The First Time-mal még helyet kapott az első ötben. Még **Buddy Holly** mítoszát is éltették a rajongók: a Brown-Eyed Handsome Man-nel és a Bo Diddley-vel, melyek a 3., illetve 4. helyig futottak fel.

A **Freddie And The Dreamers** viszont 63-ban jutott a legmesszebbre, s azok közé tartozik, aki csak egy hajszállal maradt le az elsősegről. Iskolapéldái lehetnek volna annak, amikor egy zenekar nem a megfelelő pillanatban lép színre. **Freddie Garrity** (1940. november 14., Manchester) tipikus angol foglalkozást üzött: tejesemberként dolgozott. (A szigetországban még ma sem halt ki az a hagyomány, hogy a tej reggelente leteszik a kis utcák háromlépcsős, kétszintes, keskeny házainak küszöbére.) Első zenekarának neve, amellyel 1961-ben debütált, a **King Fishers**, szintén a tradíciókra emlékeztetett: még napjainkban sem lebecsülendő titulus királyi halásznak lenni a birodalomban. Ebből a formációból nőtt ki a **Dreamers**: **Roy Crewsdon** ritmusgitáros (1941. május 29.), **Pete Birrell** basszusgitáros (1941. május 9.), **Derek Quinn** szólógitáros (1941. május 24.) és **Bernie Dwyer** dobos (1940. szeptember 11.). 1961 októberében már két BBC-felvételt is készítettek velük, lemezszerződéshez azonban csak 1963-ban jutottak, miután a változatosság kedvéért ők is megjárták **Hamburgot**. A **Columbia** ügyesen kihasználta a Manchester–Liverpool vetélkedést. A Mersey-parti beat-robbanás után az „ősi ellenségváros” ifjai kezüket-lábukat összetörve igyekeztek jó zenekarokat összehozni, így akadt ott is bőséges kínálat. 63 májusában **Freddie**-ék már a Royal Albert Hallban játszhattak **Billy Fury**-vel és a **Tornados**-szal. Júniusban vették fel első kislemezüket, az If You Gotta Make A Fool Of Somebody-t, amellyel rögtön a 2. helyet érdemelték ki, akárcsak második jelentkezésükkel, az I'm Telling You Now-val. Azért a nagy szembenállásba mindig becsúszott egy-egy „árulás”, hiszen ez utóbbi dal szerzője az a **Mitch Murray** volt, akinek a **Gerry And The Pacemakers** az első két number one-ját köszönhetette. És ő írta a You Were Made For Me-t is, amely a 3. helyig jutott. Ilyen magasra nem is kerültek soha többé. Decemberben szerepeltek a Micsoda bolond világ című filmben, valamint ők játszották a Hamupipőke pantomimelőadásának zenéjét. Ez utóbbi műfajba a társulat szívesen kirándult egészen 1968-as feloszlásáig. 1965 után nem kerültek fel többé a toplistára, ettől kezdve nyári családi koncerteken szórakoztatták a közönséget. **Freddie Garrity** kabarésztársaként dolgozik tovább a mai napig, bár a 80-as évek második felétől már komoly színpadi szerepeket is kapott (játszott például Shakespeare Viharjában).

Billy Fury-nek is ez volt az egyik legjobb éve, mert négy felvételéből három is bekerült az első ötbe, sőt a Like I've Never Been Gone bronzérmes is volt.

Még viszonylagos csendben, de már megjelent a lista középtáján a korszak egyik meghatározó manchesteri együttese, amely dallamaiban, vokáljaiban komoly vetélytársa lehetett volna akár a **Beatles**-nek is – de közel sem volt olyan nagy szerencsájuk. Ellenben bennük volt már a progresszív zene csírája is. A **Hollies**-ről beszélünk, amely az angolszász kritikusok szerint már azzal kivívta magának a halhatatlanságot, hogy soraiban nőtt fel **Graham Nash** (1942. február 2., Blackpool). Ő alapította a **Hollies** csíráját a szólóénekes **Harold Allan Clarke**-kal (1942. április 5., Salford) együtt, Manchesterben. A csapat legtartósabb felállása 1963-ra alakult ki: **Eric Haydock**, basszus (1943. február 3., Manchester), **Tony Hicks**, gitár (1943. december 16., Nelson), valamint **Bobby Elliott**, dobos (1942. december 8., Burnley). Különös véletlen, hogy az **EMI** ügynökei a liverpool-i **Cavern**ben hallották először őket, és még 63 januárjában le is kötötték a zenekart. A Just Like Me pont a Beatlemánia kitörésekor jelent meg, és csak a 25. helyig jutott. Következő felvételük, a Searchin' viszont már a 12.-ig, sőt a Stay a 8. helyet is meg tudta csípi. Ekkor azonban kishíján elvesztették **Nash**-t: skóciai fellépésükről hazafelé tartva **Graham** ellenőrizni akarta, hogy 90 km/órás sebességgel haladó kisbuszuk ajtaját rendesen bezárták-e. Az ajtó nyitva volt,

Nash kizuhant, de csodával határos módon a haja szála sem görbült, még következő koncertjüket sem kellett lemondaniuk. Innentől kezdve, egészen 69 októberéig, szinte valamennyi nevezetes daluk benne volt az első tízben.

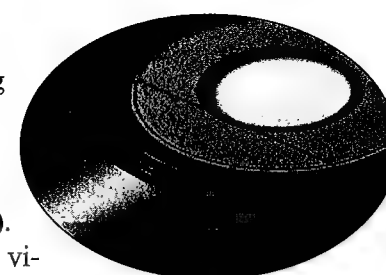
Brenda Lee az All Alone I Am-mel érte el a legnagyobb sikert (7.).

Jerry Lee Lewis egyik leghíresebb felvétele, a Good Golly Miss Molly viszont nem tudta magát feljebb küzdeni a 31. helynél. **Trini Lopez** legnagyobb angliai elismerését **Pete Seeger** If I Had A Hammerével szerezte (4.). **Andy Williams**-nek még a 2. hely is sikerült a Can't Get Used To Losing You-val. **Roy Orbison** töretlen népszerűségét a 3. helyig jutó Blue Bayou/Mean Woman Blues jelezte. **Tommy Roe** legjobb dalának a The Folk Singer bizonyult. (4.), **Del Shannon** pedig a Little Town Flirttel (4.), valamint a Two Kinds Of Teardropssal (5.) növelte ázsíóját. Az egykori tinisztár, **Frankie Vaughan** egy 5. helyre még jó volt a Loop-de-Loop-pal, miként **Bobby Vee**-nek is meg kellett elégednie a The Night Has A Thousand Eyes számára egy 3. hellyel.

Rövid ideig tartó legenda volt a **Swinging Blue Jeans**, akik azért legalább egy számmal megcélózták az örökkévalóságot: 63 decemberében a Hippy Hippy Shake-kel, ami a klasszikus rock and roll-hang újjászületését jelentette. Ezt a dalt ma is igen gyakran játsszák a rádiók – akkor a 2. helyre futottak fel vele. Kevésbé élethallásúak akár össze is keverhették **Ray Ennis** (1942. május 26., Liverpool) hangját a korai, üvöltős stílusú **John Lennon**éval. A **Beatles**-szel nemcsak ez vagy szülővárosuk köti össze őket: 1961-ben ők voltak a házigazdák – még **Bluegenes** néven –, amikor a gombafejük először léptek fel a **Cavern**-ben. Bár a zenekar már 1958 óta létezett, ők is csak 63-ban jutottak lemezhez a **His Master's Voice**-nál. (A patinás, gramofonos kutyás kiadót addigra szintén bekebelezte az **EMI**.) A Hippy Hippy Shake – **Chad Romero** dala – szintén kötődik a **Fab Four**hoz: ők szavazták meg a Juke Box Jury című BBC tv-show-ban a legjobb új lemeznek, és ezután került be a **Swinging Blue Jeans** egy krimisorozatba, amelynek egyik epizódjában, önmagukat alakítva, előadhatták ezt a dalt. A stílusuk azonban a beat-örületben hosszú távon porosnak bizonyult, s többé nem is sikerült bekerülniük az első tíz közé. 1965 és 68 között már csak vegetáltak, majd feloszlottak. **Ennis** 1973-ban újjáalakította a csapatot, és még húsz évvel később is működtek – nosztalgiazenekarként.

Az angol–amerikai „eltolódások” még jócskán tartottak azért ebben az évben is. Az év első felében szinte csupa olyan előadó vezette a listát a tengeren túl, akik Angliában labdába sem rúghattak. Pedig **Steve Lawrence** a Go Away Little Girl-lel 2, a **Rooftop Singers** a Walk Right In-nel szintén 2, míg a **Paul And Paula** duó a Hey Paulával 3 hétig állt az élen. A Walk Like A Man-nel 3 hétig uralkodó **Four Seasons** neve és zenéje tartósabbnak bizonyult.

A tavasz nagy pillanatokat hozott a **Chiffons**-nak is, hiszen egy teljes hónapig őket kedvelték a legjobban a He's So Fine-nal. A négy new york-i lány – **Judy Craig**, **Barbara Lee**, **Patricia Bennett** és **Sylvia Anderson** – a **Tokens**-nek köszönhetette sikerét, hiszen az „alvó oroszlán” zenekarával hozta őket össze **Ronnie Mack**, egy helyi zongorista-zeneszerző. Ők kísérték a négy hölgy énekét. A He's So Fine-t, **Mack** szerzeményét, ugyan a **Capitol**, a **Tokens** kiadója elutasította, de egy kisebb márká, a **Laurie** elfogadta. Ez utóbbinak volt igaza: egy hónap alatt egymillió szériát csináltak belőle. A történet tragikus fordulata, hogy a siker napjaiban **Mack** összeesett az utcán, és kórházba szállítása után kiderült, hogy halálos beteg: Hodgkins-kórban szenved. Májusban betegágyához még odavitték az aranylemezt, de néhány nappal később elhunyt. A második nagy **Chiffons**-sláger sztorija egészen egyedülálló: a **Goffin–King** páros One Fine Day című dalát eredetileg **Little Eva**-nak adta, el is készült a felvétel, itt is a **Tokens** kíséretében, de a produkciónak nem tetszett a lány éneke – ezért az ő hangját egyszerűen letörölték, és sávjára a **Chiffons**-lányok énekeltek rá. Jó döntés volt, hiszen Amerikában 5. lett a dal. Ezután a kvartett, bár 1964-ben ők voltak az előzenekar a **Rolling Stones** első amerikai turnéján, legközelebb csak 1966-ban jutott be a legjobb tízbe a Sweet Talking Guy-jal. Aztán legközelebb az emlékezetes, **George Harrison** elleni plágium-per idején, 1971-ben figyeltek fel rájuk megint. Akkor ők is megpróbálkoztak a My Sweet Lord előadásával, de megbuktak vele. Angliában furcsa módon éppen ennek hatására kezdték őket hallgatni, és 1972-ben a Sweet Talking Guy 4. lett a brit listakon. Korábban soha nem kerültek az élbolyba a szigetországban.

S ki emlékszik ma már olyan pillanatnyi csillagokra, mint **Little Peggy March**, aki három hetet is kiérdemelt az élen az I Will Follow Him-mel? A dal maga sokkal hosszabb életűnek bizonyult, mint előadó-jának sikere, hiszen hangszeres változatban, Olaszországban **Mina** egyik slágere volt, és a 90-es évek elején ez lett a vezető dala Whoopi Goldberg bűbájos filmjének, az Apácashow-nak. A nyár folyamán még egy japán előadót is favorizáltak az amerikaiak: **Kyu Sakamoto** 3 hétig vezetett a

Sukiyakival. Az ősz legnagyobb sikerét **Jimmy Gilmer** és a **Fireballs** mondhatta magáénak: 5 héten át a Sugar Shack-kel kezdődött az USA chartája; míg decemberben a belga **Singing Nun** Dominique-ja kapott négy hetet. (A dal nem azonos azzal a Dominique-kal, amelyet később **France Gall** énekelt, s ami egy közkedvelt francia diákdal, a Sacré Charlemagne – vagyis az „Azanyja Nagy Károly” – pop-változata.) **Nino Temple** és **April Stevens** dalának főként a címe, a Deep Purple érdekes.

Az egész év során mindössze három olyan előadó állt az élen, aki valóban világsztárnak számított, vagy a dala lett örökzöld: **Jan And Dean** a Surf City-vel, **Stevie Wonder** a Fingertips part II.-vel (Detroit gyöngyszemének még három évet kellett várnia arra, hogy egyáltalán bekerüljön a brit listára!), valamint **Bobby Vinton** az andalító Blue Velvet-tel, amire a giccsre roppantul hajlamos David Lynch egy egész mézsmázos gengszter-történetet alapozott.

Vinton (1935. április 16., Canonsburg, Pennsylvania) zenészcsaládból származott, már a középiskolában énekelt és trombitált, s későbbi zenekarát akkor toborozta – a kifejezés különösen illik ide –, amikor katonai szolgálatát teljesítette. Első aranylemezt 1962-ben kapta meg, a Roses Are Red-dal, a másodikat pedig 63 júniusában egy **Burt Bacharach**-szerzeménnyel, a Blue On Blue-val. Szeptemberben került forgalomba a Blue Velvet, amely egy 1951-es **Tony Bennett**-sláger volt, sőt, 1955-ben a **Clovers** együttes is előadta, s természetesen ez is szíven találta az amerikaiakat. Ezzel egyidőben megjelent egy album is, amelynek minden dala valamiképpen kapcsolatban volt a „blue”-val, amely, mint tudjuk, jelent kéket és szomorúságot is. A nagylemez az USA-ban 12. lett.

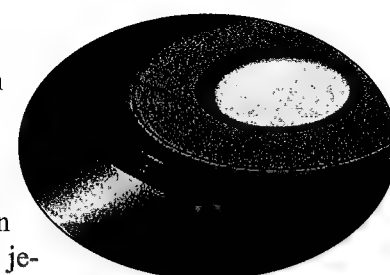
Az amerikai 100-as toplistának éves éllövása a Sugar Shack volt, míg a **Beach Boys** érte el a 2. helyet a Surfin' USA-vel. A He's So Fine 5., a Blue Velvet 6., a Fingertips II. 8. lett. A nevezetesebbek közül két előkelő helyezést is megcsípett a **Peter, Paul And Mary**-trió, a Puff 16., **Dylan** Blowin' In The Windje 17. lett. Ez utóbbi hírneves békedal az évszázad egyik legtöbbet feldolgozott folk-songja. (Az előadók között találjuk **Stevie Wondert**, a **Byrds**-öt, az **Edwin Hawkins Singerst**, **Joan Baezt**, a **Holliest** – amely egy teljes lemezt készített **Dylan** szerzeményeiből 1967-ben –, a **Jonathan Und Michelle** német duót, s nem utolsósorban **Dinnyés Józsefet**, akit pályafutása elején éppen **Dylan**-interpretációi miatt nevezték el „Bob Dinnyésnek”.) A **Four Seasons** a 24. helyre futott be a Walk Like A Man-nel, a **Martha And The Vandellas** 32. lett a Heatwave-vel, **Trini Lopez** 37. az If I Had A Hammerrel. **Roy Orbison** legmagasabb helyezése a 46. volt a Mean Woman Blues-zal, őt egy hellyel előzte meg a **Ronettes** a Be My Baby-vel. **Brenda Lee**-nek csak a 62. hely jutott a Losing You-val. Figyeljünk fel viszont a **Miracles** You Really Gotta Hold On Me-jére (65.), amelyből a **Beatles** csinált nagy slágert II. nagylemezén, vagy még inkább **Sam Cooke** Little Red Roosterére (67): ezt a **Willie Dixon**-szerzeményt ma leginkább a **Rolling Stones**-hoz kötjük (még szó lesz róla). Ugyancsak **Stones**-verzióban ismert **Rufus Thomas** Walking The Dog-ja (73). **Elvis Presley** nemigen büszkélkedhetett 69. helyével (You're The Devil In Disguise), mint ahogyan az amerikaiak szerint a Bossa Nova Baby sem érdemelt jobbat, mint a 95. pozíció.

A 80. helyen viszont egy legendás country-dal szerepel: a Ring Of Fire, **Johnny Cash** előadásában. Bár az Államokban a mai napig a legnagyobb keletje a country-zenének van, a műfaj legjobbjai ritkán kerülnek fel az összevont listákra. Persze, vannak olyan kivételek, mint **Rick Nelson**, **Kenny Rogers**, vagy éppen **Johnny Cash**, akik túl tudtak nőni saját irányzatuk keretein és a popközönség is befogadta őket.

Ha a rock and roll „fekete embere” **Roy Orbison** volt, akkor a country-é **Johnny Cash**. A hatalmas termetű, komor arckifejezésű énekes, akinek – mint egy valódi vadnyugati figurának – többször is meggyűlt a baja a törvénnyel, egyéni, fanyar humorú dalaival aratta sikereit több, mint harminc éven keresztül. Egy amerikai kritikus szerint **Cash** (1932. február 26., Kinglans, Arkansas) egész élete olyan, mintha egy klasszikus regényből lépett volna ki. De némi rosszindulattal azt is lehetne mondani, hogy ideális alanya egy hollywood-i filmnek, hiszen a bűnből, az önpusztításból egy nagy szerelem – aki egyben alkotó-

társ is – vezeti ki. Gyerekkorára a nélkülözés nyomta rá bélyegét: hatan voltak testvérek, apja belerokkolt a munkába, anyja pedig vallási megszállottságba esett. A jókötésű **Johnny** már 12 évesen dolgozott, nála nagyobb gyapotbálákat cipelt. Még tizenéves volt, amikor váratlanul meghalt két bátyja, és őt is beállították gyapotszedőnek. Ekkor azonban már dalokat írt, sőt egy helyi rádióban énekelt. A koreai háború idején jelentkezett a hadseregbe, de az NSZK-ba vezényelték írnoknak. Nagy tétlenségében ott írta meg egyik későbbi klasszikusát, a Folsom Prison Blues-t. 1955-ben hallgatta őt meg **Sam Phillips**, és hamarosan a **Sun** county-sztárja lett. Akkor születtek olyan dalai, mint a Cry, Cry, Cry, a Hey Porter, vagy az I Walk The Line (amelyet 1970-ben főcímdalnak használtak fel Gregory Peck híres filmjében, a Törvénysértő seriffben). De sikeresen dolgozta fel **Lonnie Donegan** dalát, a Rock Island Line-t is. Közben többször bekasztolták rövid időre, elsősorban alkohol-, illetve drogügyekből fakadó garázdaság címén, s később ennek hatására kezdett el rendszeresen börtönkoncerteket adni. Két leghíresebb fellépésére 1969-ben került sor: az első a Folsom-börtönbeli előadás volt (ezért három Grammy-díjat is kapott, mint a legjobb country-dal előadója, mint a legjobb férfi énekes, s a nagylemez is megkapta ezt az elismerést), a második színhelye a hírhedt San Quentin-i fegyház volt. Valamikor ő is ült a falai között, ezért köszöntötte eképpen a közönséget: „Helló, fiúk, de régen láttalak benneteket!” (A 70-es években ismét visszakérült ide, gyilkossági kísérlet vádjával.) Itt volt a világpremierje legnagyobb sikerének, a vadnyugati transzvesztitáról szóló A Boy Named Sue-nak, amely Angliában is 2. helyezett lett, míg a nagylemez 114 hétig szerepelt a chartán. Olyan sikerei voltak még a 60-as években, mint a szintén country-örökbecsű **Orange Blossom Special** a This Train, a Don't Take Your Love To Town, és ő is feldolgozta **Randy Travis** munkadalát, a Sixteen Tonst, vagy a traktorral birokra kelő, nagyerejű farmer, John Henry balladáját, és a Working In A Coal Mine-t.

A Ring Of Fire viszont már a nagy érzés szülötte: a szerzője egy kolleganő, az egész családjával együtt zenélő **June Carter** (1929. június 29.), aki ezzel a dalával lopta be magát **Johnny** szívébe. 1963-tól rendszeresen együtt léptek fel, majd 1968-ban össze is házasodtak. 1985-ben együtt koncerteztek Budapesten, a BS-ben. **Cash** 1998-ig aktívan muzsikált, amíg a Parkinson-kór le nem parancsolta a színpadról a már 66 éves énekest. A Ring Of Fire is a nagy közkeletűek közé tartozik: ismert egyebek között **Duane Eddy**, **Tom Jones** és **Eric Burdon** előadásában. 1999-ben az amerikai National Academy Of Recording Arts&Sciences beválasztotta dicsőségcsarnokába – olyan dalokkal együtt, mint a **Beatles** Strawberry Fields Foreverje, **Van Morrison** Gloriája, **Bob Dylan** Blowin' In The Wind-je, **Jimi Hendrix** Are You Experienced-je, **Ike And Tina Turner** River Deep, Mountain High-ja, a **Kingsmen** Louie Louie-ja és **Chuck Berry** Johnny B. Goode-ja. **Cash** több filmben is szerepelt: nálunk legnevezetesebb alakítása a Pisztolypárhaj című, 1970-ben készült western, amelyben Kirk Douglas ellenfele volt, de szerepelt a Columbo krimisorozatban is, mint lecsúszott country-zenész.

SZÓ, SZÓ, SZÓ...

AZ ÉVTIZED POP-ROCK-BÖLCSESSÉGEIBŐL ÉS VALLOMÁSAIBÓL

„Aki azt állítja, hogy a rock and roll csupán muló divat, annak kő van a fejében”
(Alan Freed, a legendás dj, aki magát a rock and roll kifejezést kitalálta, majd belepusztult)

„Amikor megláttam Elvist, tudtam, hogy ő az, akit gyermekeimnek nem lenne szabad látniuk”
(Billy Graham sztárprédikátor, aki évtizedekkel később bevallotta, hogy totálisan botfűlű)

„A papa autórádióján Elvis üvöltött, a gyerekek pedig a hátsó ülésen szexuálisan is felszabadultak”
(Jerry Rubin, a yuppie-k főideológusa, aki yuppie-ként halt meg)

„A rock csak azután halhat meg, amikor én már nem leszek”
(Falfelirat Franciaországból)

„Ha valaki minden áron a bajt keresi magának, jó helyen jár”
(Elvis Presley a rock-bizniszről, a 70-es évek fordulóján)

„Nem tudom, miért csináltak akkora ügyet abból, hogy Jerry Lee Lewis egy tizenhárom éves lányt vett feleségül. Mi pontosan tudtuk, hogy Myra csak tizenkettő”
(Ronnie Hawkins kis pikirtje)

„Néha a hideg ráz, néha elönt a veríték, néha skizofrén vagyok, de az egészet jól kordában tudom tartani”
(Chuck Berry, a rock and roll első nagy szövegírója)

„Úgy képzeljük el ezt a táncot, hogy valaki mindkét lábával cigarettákat sodor, és közben a hátát törli egy törülközővel”
(Chubby Checker meghatározása a twist-re)

„Akik gyűlölik a hosszú haját, irigykednek rá, mert ők nem merik megnöveszteni”
(David Crosby, aki később megírta az Almost Cut Hair, azaz a Csaknem levágtam a hajam című dalt a Crosby, Stills, Nash & Young számára)

„Könyörgöm, ne értelmezzenek. Dalaim csupán szavakból és hangokból állnak”
(Bob Dylan, amikor hirtelen elkezdett jelenséggé válni)

„El lehet adni a békét, csak kérdés, hogy ki veszi meg?”
(Joan Baez, ugyanebben a periódusban)

„Fiatalkorú bűnöző voltam, és azóta is imádok szalonképtelen lenni”
(James Brown)

„Nincs jobb közönség a börtönpublikumnál: soha nem hagyják ott a koncertet a vége előtt”
(Johnny Cash, maga is egykori elítélt, aki több börtönkoncertjét is lemezre vette)

„Egy lemez soha nem szíthat lázadást. Egy koncert esetében már nem vagyok ebben annyira biztos”
(Keith Richard, Rolling Stones)

SZÓ, SZÓ, SZÓ...

93

„Ha a hiénák megérzik rajtad, hogy elbizonytalanodtál, azonnal felfalnak”
(Keith Richard)

„Szeretem a sajtókonferenciákat. Jól eldumálunk és elsőröztetünk Charlie-val. Tőlünk úgysem kérdeznek soha semmit”
(Bill Wyman, a Stones „néma” basszusgitárosa, aki mellesleg a zenekar naplóját vezette)

„A legjobban az fáj, amikor a legpocsekább koncertem után is odajönnek hozzám lelkendezve, hogy 'öreg, fantasztikus voltál'. És hol marad a zene tisztelete?”
(Jimi Hendrix)

„Azért nősültem meg, hogy főzzön rám valaki. Az öcsémtől még egy tea főzésből is legfeljebb leégett edényt várhattam”
(Don Everly)

„Csak azért húztuk addig az igát, amíg sikerünk nem lett, mert nem akartunk szégyenszemre bukott zenészekként hazatérni”
(Bruce Welch, Shadows)

„A liverpooliak kezében még a gitár is tájszólással beszélt”
(Alexis Korner, a fehér blues veteránja – ezúttal a Gerry And the Pacemakers-ről)

„A rock and roll véget vetett unalmas gyerekkorunknak”
(Joe Cocker)

„Egy dal akkor jó, ha olyasmiről szól, amit átéltem, vagy amit átélhettem volna. Erről beszél a soul”
(Aretha Franklin)

„Ha valaki meg akar nevetetni, mondja csak, hogy az évszázad szex-szimbóluma vagyok”
(Jane Birkin, a Je t'aime előadója)

„Ezernyi módja van annak, hogy valaki rengeteget beszéljen és ne mondjon semmit”
(Antoine, a francia pop nagy bohóca)

„Célunk, hogy a közönség rá se ismerjen arra a számra, amit a lemezről hallott”
(Jack Bruce, a Cream korlátlan improvizációiról)

„Kezdetben úgy akartam játszani, mint egy fekete, de aztán rájöttem, hogy a zenének nincsen bőrszíne”
(Eric Clapton, akkor még szintén a Cream-ből)

„Képtelenek vagyunk kategorizálni magunkat”
(Ray Davies, Kinks)

„A River Deep Mountain High úgy szól, mintha Isten lesújtott volna a földre, a föld pedig visszaütött volna”
(Phil Spector, zeneszerző-producer a leghíresebb daláról)

„Több homokvárat építék életem során, mint ahány piramist építtetett az összes fáraó”
(Arlo Guthrie, country-rock sztár)

„Az ember, ha sztár lesz, előbb-utóbb részese lesz mindannak, amit szívből utál”
(Ray Davies)

„Azért töröm össze a gitárjaimat, mert szeretem őket. És többnyire akkor, amikor a legszebben szólnak”
(Pete Townshend, Who)

„Nem szégyellem a **Monkees**-t. Az olyan lenne, mintha egy virág szégyellné csírákorát”
(Mike Nesmith, a tv-zenekar gitárosa)

„Mivel először a haverjainknak írtunk dalokat, rámozdultunk a szörfre, mint új örületre. Sajnos én sosem próbáltam ki, mert víziszonyom van”
(Brian Wilson, Beach Boys)

„**Mickie Most** a legrémesebb producer a világon. Olyan rondán bánt Luluval, hogy kénytelen voltam szégyenkét feleségül venni”
(Maurice Gibb, Bee Gees)

„Amikor elhatároztam, hogy színésznő leszek, első lépésként kitűztem magam elé valamelyik **Rolling Stones**-fiú meghódítását. A harmadik után jöttem rá, hogy az énekes a legjobb”
(Marianne Faithfull, akit kis híján sírba vittek a Kövek)

„Élvezem az életet, és biztosan a halált is élvezem majd. Ha másért nem, azért, mert nem olyan bonyolult, mint az élet”
(Cat Stevens, még a mohamedán hitre való áttérése előtt)

„Abban a szerencsében volt részünk, hogy minden baklövésünket a nyilvánosság előtt követhettük el”
(Paul McCartney)

„Egy szerzetes és egy pojáca él bennem együtt”
(John Lennon)

„Az udvaroncok csak arra várnak, hogy megöljék a királyt”
(John Lennon utalása Elvis Presley tönkretételére)

„Lehettem volna egy sikeres dél-afrikai nyomdász sikeres fia is”
(Manfred Mann)

„A háború gyermekeiként megtanultunk küzdeni. Ezért van feelingünk, és ezért vagyunk elpusztíthatatlanok”
(Chris Farlowe)

„Amint túl voltam a nagy sikeren, visszatértem megtisztulni azok közé, akik sosem hallgattak slágereket”
(Tommy Roe, aki 6 millió lemezt adott el a Dizzy-ből)

„A kispolgárok azt hiszik rólunk, hogy hippik vagyunk, a hippik pedig azt, hogy kispolgárok”
(Sonny And Cher, egy tv-show-ban)

„Házat szerettem volna építeni nagyanyámnak, de nem volt kedvem a gyapotszedéshez”
(Joe Tex soul-énekes)

„Vannak, akik zenélnek és eligazodnak a mindennapi életben is – én nem tartozom közéjük”
(Stevie Winwood)

„A hangom olyan, mint egy ház. Mindig van rajta valami javítanivaló”
(Ray Charles)

„Olyan sportot űzünk, amelynek pályája egy halálgyűrű, és a közepén a szex áll”
(Jim Morrison, Doors)

„Nem szeretem a sebezhető kisfiút játszani: ettől folyton zavarba jövök”
(Art Garfunkel)

„Nagyon becsületesnek kell lenni ahhoz, hogy az ember törvényen kívül éljen”
(John Kay, Steppenwolf)

„Aki azt hiszi, hogy a keresztények puha emberek, nézzem rám, és gondolja át újra ezt a kérdést”
(Cliff Richard)

„Szeretném látni **Frank Sinatra** fejét, amikor a **Heroint** hallgatja”
(Lou Reed, a Velvet Underground-korszakban)

„Életfilozófiám, hogy azt csináljam, amit szeretek, és jól megélejek belőle”
(Robin Trower, Procol Harum)

„A halál akkor jön, amikor egy napon lerobbanunk, és másnap az istennek sem leszünk jobban”
(John Phillips, Mamas And Papas)

„Korunk legérzékenyebb pontjai görcsben vannak”
(Leonard Cohen)

„Amikor az ember elhiszi, hogy ő a number one, akkor jutott tévútra”
(Stevie Wonder)

„Azért nem árulunk arcképes karórákat, mert ha eltörnének, akkor bennünket szidnának”
(Barry Gibb, Bee Gees)

„A nők mindig feldobnak, a pia is, de a biznisz soha”
(Eric Burdon, Animals)

„A legszebb pillanatom az volt, amikor egy pincérnő, aki soha nem hallott **Elvis**ről, felismert”
(Demis Roussos, Aphrodite's Child)

„Ha öregszel, és barátira vágysz, sürgősen végy magadnak egy kutyát”
(Cher)

„**Mick Jagger** elolvadna a gyönyörtől, ha tudná, hogy sok gyerek számára ő valóságos anyaszimbólum”
(David Bowie)

„Lehet, hogy sokszor gyerekesen lázadok, de ez legalább segít mindent túlélni”
(Yoko Ono)

„Mindig is silánynak tartottam a rock and rollt – a jazz a szívem csücske”
(Charlie Watts)

„Úgy hallgattuk **Lucio Battistit**, mintha ő lett volna a mi privát luxemburgi rádiónk”

(Maurizio Vandelli, Equipe 84)

„Csak azért énekelek, mert egyedül én tudok lelket lehelni a dalaimba”

(Lucio Battisti, az olasz progresszívek lelke)

„Nem mondom, hogy lebecsülendő az, aki csak énekel, de mégiscsak több tisztelet jár annak, aki megírja a dalokat, meghangszereli, és még el is énekli azokat”

(Roy Orbison)

„Amikor beengedtek egy stúdióba, úgy vettem magam a zongorára, mintha az egy nagy tál bélszín lenne, és én nem ettem volna egy hete”

(Paul Anka)

„Tulajdonképpen nem akartam mást elérni, minthogy vehessek magamnak egy kétlakásos házat, és bérelnék egy használt kocsit”

(Fats Domino)

„Amikor nem vagy a csúcson, soha nem hallgass olyan sztárt, aki éppen a csúcson van”

(Del Shannon)

„Miért kéri számon a rock and roll-szerzőktől, hogy nem olyan dalokat írnak, mint **Cole Porter**? Elvégre **Lincoln** elnökből is csak egy volt”

(Phil Spector)

„Manapság nem elég írni vagy előadni egy dalt – láttatni is kell”

(Lucio Dalla)

„Gazdag vagyok az álmaimtól, a barátságaimtól, a szerelmeimtől. De inkább tücsöktípus vagyok, mint hangya”

(Mireille Mathieu)

„A jelszó hajdan szex, drog és rock and roll volt. Aztán drog, szex és rock and roll-ra módosult”

(Mick Jagger)

„Rossz vaknak lenni. De ez semmiség ahhoz képest, hogy néger vagyok”

(Stevie Wonder)

„Nem vagyok pozór. Azért vetem le magam a földre, meg azért tépem össze magamon az inget, mert oltahatlan és őszinte vágyat érzek e pózok iránt”

(Johnny Hallyday)

„Jól nézzék meg ezt a taknyost: ő lesz a legnagyobb felfedezés a szeletelt kenyér óta”

(Sammy Davis jr. próféciája a kilencéves **Michael Jackson**ról)

1964

Belekeveredtünk egy új időszámításba...

HISTÓRIA

Mindössze 10 évig tartott Nyikita Szergejevics Hruscsov uralma a Kremlben. Az egykori ukrán néptanítónak, a kazahsztáni szűzföldek feltörőjének, a sztálini személyi kultusz bátor leleplezőjének – akiről sokakban csak az a kép maradt meg, amint az ENSZ-ben veri az asztalt a cipőjével (esetleg a magyar újságolvasóknak „Hruscsov elvtárs: balról a második a bábolnai malacok között”) – mezőgazdasági kudarcait kihasználva, október 14-én félreállította őt a hadsereg és a mindenható KGB. Helyére a Legfelsőbb Tanács elnökét, Leonyid Iljics Brezsnyevet választották az SZKP első, később főtitkárává (akinek legfeljebb atyai neve emlékeztetett a szovjet állam megalapítójára). A II. világháború idején hátországi ellátó parancsnokként tevékenykedő, de önmagát fokozatosan nemzeti hőssé és jelentős háborús emlékiróvá avató Brezsnyev 18 éven át képviselte a konzervatív, neosztálinista stílust; korát később úgy emlegették, mint a pangás, a „gerontokrácia” időszakát. A miniszterelnöki funkciót ugyanekkor Alekszej Koszigin vette át. Életének hátralévő részét Hruscsov teljes mellőzöttségben, szinte házi őrizetben töltötte egy Fekete-tenger melletti dácában. (A történelem íroniája, hogy korábban a szomszédságában lakott Rákosi Mátyás, „Sztálin elvtárs legjobb magyar tanítványa”, aki tulajdonképpen Hruscsovnak „köszönhette” bukását 1956-ban, mivel akkori félreállítása egyenes következménye volt a XX. kongresszuson meghirdetett desztalinizációnak. Mindketten 1971-ben hunytak el, a róluk szóló gyászjelentés csupán „mínusz” hír volt hazájukban.)

Az Egyesült Államokban is a konzervatívabb erők kerültek hatalomra. Lyndon Baines Johnson (újabb fogalommal vált névrövidítéssel: LBJ) John F. Kennedy alelnökeként egy évig kormányzott, mint a meggyilkolt elnök természetes utóda (furcsa történelmi egybeesés, hogy 98 évvel korábban szintén egy alelnök Johnsonból lett elnök Lincoln meggyilkolása után), majd 1964 novemberében a választásokat is megnyerte a demokrata párt elnökjelöltjeként. Az amerikai szavazók választhattak a „rossz” és a „még rosszabb” között: Johnson vetélytársa ugyanis a szélsőjobb oldali, a rasszizmust sem elutasító Barry S. Goldwater volt. És bár Johnson már „ügyvezető” korában is tett lépéseket a feketék törvény előtti egyenjogúsításáért, 1964 úgy vonult be az amerikai történelembe, mint az I. polgárjogi törvény éve. Az év Nobel-békedíját pedig dr. Martin Luther Kingnek ítélték.

Augusztus 2. és 4. között zajlott le a vietnami Tonkin-öbölben az amerikai naszádok és a vietnami parti védelem közötti összecsapás. Ezt követően fogadta el az amerikai kongresszus a beavatkozásról szóló határozatot „a további agresszió megelőzésére”. (Az incidens tervezője Stephen G. Morrison admirális volt – a **Doors** énekesének apja...) Az év végéig 23 ezer katonát dobtak át Délkelet-Ázsiába. (Közben Dél-Vietnamban januárban újabb katonai puccs tette még inkább áttekinthetetlenné a szálakat: Nguyen Khan tábornok ragadta magához a hatalmat.) Ami a Kennedy-ügyet illeti: a Warren főbíró vezette vizsgálóbizottság csaknem egy év után utána lezárta dossziéját, azzal az értékeléssel, hogy az elnököt „magányos mérnyölő ölte meg”, egyúttal kizárta az „összeesküvés” elméletét. A jelentés azonban keveseket nyugtatott meg, és a nyomozás, az újabb és újabb szálak felfedezése azóta is folyik.

Ugyancsak ebben az évben alakult meg a kaliforniai Berkeley Egyetemen a 60-as évek lázadó mozgalmainak egyik legfontosabb szervezete, a Free Speech Movement (Szabad Szólás Mozgalma), amely 1967 és 69 között jutott el működése és befolyása csúcsára.

Kormányváltás volt Angliában is: 13 évi konzervatív irányítás után ismét a Munkáspárt került hatalomra, a „pipás” miniszterelnök, Harold Wilson vezetésével. Az egykori legnagyobb brit gyarmat, a „ko-

Rolling Stones

rona gyémántja” – ahogyan Viktória királynő idején hívták Indiát – nagy államférfijától búcsúzott: elhunyt Dzsavaharlal Nehru, aki annak idején Máhátmá Gandhival közösen alakította meg az Indiai Kongresszus Pártját. Utóda a miniszterelnöki székben Lal Bahadur Sasztri lett.

Meghalt az Olasz Kommunista Párt történelmi jelentőségű vezetője, Palmiro Togliatti, az alapító Antonio Gramsci egykori munkatársa, a Kominintern tagja. Togliattit a Szovjetunióban érte a halál, ahová gyógykezelésre utazott. Nevét város örökölte meg – a 60-as évek végétől itt gyártották (Fiat-licenz alapján) a Lada, előző nevén Zsiguli gépkocsikat.

Függetlenné váltak az utolsó brit gyarmatok: Aden, azaz Jemen, ahol csupán ekkor szűnt meg a rab-szolgaság, a kelet-afrikai Zanzibár és Ciprus. Ekkor jelent meg képernyőinken egy méltóságteljes, jószágos mosolyú ortodox érsek, Makariosz, mint az új földközi-tengeri köztársaság elnöke. Aphrodité és Othello szigetén azonban a függetlenség sem hozott megoldást a ciprióta görög és török közösség évszázados ellentétére, amelyet az anyaországok tovább szítottak.

A függetlenséért, az önálló hazáért való harcot viszont csak akkor kezdte meg szervezett formában a palesztin nép: Gamal Abdel Nasszer egyiptomi elnök védnöksége alatt a különböző palesztin frankcióból létrejött a Palesztinai Felszabadítási Szervezet, amelynek elnöke az 1959 óta működő el-Fatah vezetője, Jasszer Arafat lett. A tíz éven át kairói székhelyű szervezet az önálló palesztin állam megteremtését tűzte ki célul – igaz, három évtizeden keresztül Izrael állam megsemmisítésével „egybekötve”. Ezt a passzust csak 1996-ban törölték a palesztin alapokmányból.

Dél-Afrikában egy újabb fajüldöző kirakatper során életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték az 1960 óta fogságban tartott Nelson Mandelát. A szomszédos, portugál fennhatóság alatt álló Mozambikban a Samora Machel alapította FRELIMO vezetésével megkezdődött a tízéves felszabadító háború.

Március 4-én békefenntartó erőket telepítettek Ciprusra a görög és török közösség ellenségeskedésének megfékezésére.

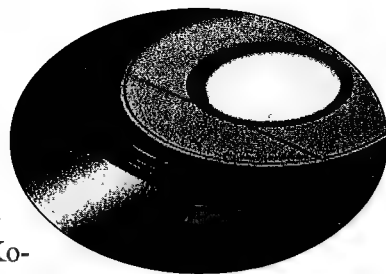
Brazíliában áprilisban Goulart elnök megbuktatásával kezdetét vette a 8. évben tartó véres diktatúra, a tábornokok korszaka, a halálbrigádok terrorja. Közben erősödtek azok a feltételezések, miszerint a dél-amerikai óriás ország vezetői, valamint a börtönök és kínzókamrák parancsnokai egykori náci tiszteket alkalmaztak „tanácsadóként”, és ugyancsak sűrűsödtek a bizonyítékok (vagy legalábbis a feltételezések) arra vonatkozóan, hogy Brazíliában rejtőzik a hírhedt auschwitz-i orvos, Joseph Mengele, sőt Martin Bormann, Hitler „szürke eminenciása” is, akit Berlin eleste után eltűntté nyilvánítottak. A karibi Haitiban a vudu-orvos diktátor, Francois Duvalier örökös elnöknek kiáltotta ki magát – rettegett magánhadseregére, a Tonton Macoute-ra támaszkodva.

Közelebb került az amerikaiak számára a Hold meghódítása: a Ranger 7 űrszonda elkészítette első felvételeit a hideg bolygóról. Fontos állomása volt a modern technika fejlődésének, hogy az IBM legyártotta az első „memóriával rendelkező írógépet”, azaz a szövegszerkesztő számítógép őst. Technika és sport találkozott a nyári olimpián: a Tokióban rendezett világverseny volt az első, amelyet szerte a világon műholdon keresztül közvetítettek.

Kínában végrehajtották az első légköri atomrobbantást, Peking ugyanis nem csatlakozott az előző évben megkötött atomcsend-egyezményhez.

December 22-én tette meg első útját a világ leggyorsabb sugárhajtású repülőgépe. Az amerikai SR-Lockheed óránként 4800 km sebességgel haladt, maximális repülési magassága 30 ezer méter volt.

Magyarországon 1964-et a nagy budapesti városrendezések jellemezték. Elkészült – némiképpen modernizált formában – az új Erzsébet-híd: ezzel újra állt az összes Duna-híd, melyeket a II. világháború idején a nácik felrobbantottak. KGST-kooperációban megindult a 2. számú, észak-déli metró építése, amelynek alagútja a fővárost kettészelő folyó alatt is átvezet. Bővült a magyar sajtó palettája: megjelent az első politikai hetilap, a Magyarország – alapító-főszerkesztője Pálfy József volt párizsi MTI-tudósító, útikönyv-szerző és tv-híradós kommentátor.

FILM

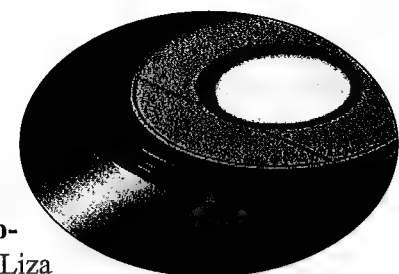
A mozi világát 1964-ben a zenés filmek uralták: elkészült a Walt Disney stúdió első egész estét betöltő, animációkkal tarkított játékfilmje, a Mary Poppins, a tüneményes **Julie Andrews**-szal a főszerepben, aki addig csak színpadon játszott. A film öt Oscart gyűjtött be. **Audrey Hepburn** élete legjobb alakítását nyújtotta a My Fair Lady-ben, mint Liza Doolittle, a fanyar eleganciájú Rex Harrison partnereként. Őt is Oscarral jutalmazták, majd két évvel később végleg visszavonult a filmezéstől, és három évtizeden át volt az ENSZ gyermekalapja, az UNICEF utazó nagykövete.

Jacques Demy valóságos „operafilmet” készített egy francia szerelmespár történetéből: a Cherbougi esernyőkben – **Catherine Deneuve** nagy belépője volt ez – egyetlen szót sem beszélnek, csak énekelnek. És ne feledkezzünk el a **Beatles** első filmjéről, az Egy nehéz nap éjszakájáról sem, amely a remek zene mellett váratlan, kamaszosan csipkelődő, kedvesen alpári poénok sorozata, és bebizonyította, hogy a fiúk, különösen **Ringo Starr**, színésznek sem utolsók. Nem is beszélve a Paul nagypapját alakító, szögletes, lófogú, minden lében kanál öregúrról, akit William Brambell játszott el örökbecsűen. A filmben szerepelt, rajongó iskoláslányként, Patti Boyd, **George Harrison** – majd 1978-tól **Eric Clapton** – felesége.

A zenés mozi mellett született azért nem kevés prózai remekmű is: a mexikói Anthony Quinn halhatatlan krétai élethabzsoló volt a Nikosz Kazantzakis regényéből készült Kakojanisz-filmben; de a Zorbat még kedveltebbé tette **Mikisz Theodorakis** szirtaki-zenéje. A „katolikus-kommunista” Pierpaolo Pasolini emberközébe hozta Jézust a Máté evangéliumában. Michelangelo Antonioni lezárta a nagypolgári elidegenedésről szóló filmjeinek sorát a Vörös Sivataggal, véget vetve ezzel Monica Vitti „szenvédéseinek” is. Bernardo Bertolucci Forradalom előttje viszont megelőlegezte a „68-asok” lázadó moziját. Filmre vitték Ernest Hemingway félelmetes tömörségű novelláját, a Gyilkosokat, Lee Marvinnal a főszerepben – ebben az alkotásban állt utoljára kamera elé Ronald Reagan, mielőtt végleg politikai pályára lépett. Alfred Hitchcock ismét egy pszicho-krimivel, a Marnie-val jelentkezett. Sergio Leone, aki éveken át ókori témájú szuperprodukciók segédrendezője volt, elkészítette – Kurosava Testőre nyomán – az Egy maréknyi dollárért című művét, megteremtve ezzel a „makaróni-western” műfaját. Az olasz rendező kezében vált világsztárrá az addig Amerikában csak epizódistaként szerepeltetett Clint Eastwood. Grigorij Kozincev, a szovjet avantgard film egykori nagy alakja a klasszikusokhoz menekült: megrendezte Hamletjét, a kor egyik legnagyobb színészeivel, Innokentyj Szmoktunovszkijjal. Milos Forman Fekete Péterével és Jan Kadar Üzlet a korzónjával indult a cseh újhullám – az utóbbi a következő évben Oscar-díjat is kapott. Közben a francia Nouvelle Vague már kifáradni látszott; Godard Bolond Pierrot-ja lett a legmáradandóbb, Jean-Paul Belmondóval.

Tanúi lehettünk a magyar film nagy ébredésének: Fábry Zoltán Húsz óra, Jancsó Miklós Így jöttem című, formabontó művei mellett bejelentkezett első játékfilmével Szabó István, a háború utáni első nemzedék közérzetét dokumentáló Álmódások korával. A „kommersz mozi” nagy öregje, Keleti Márton elkészítette a mai szemmel is szédületes „túlélési” groteszkjét a II. világháború káoszáról „A tizedes meg a többiek”-ben. Várkonyi Zoltán első Jókai-filmje, a Kőszívű ember fiai a XIX. század nagy romantikus írójának máig legsikerültebb adaptációja. És a Magyar Televízióban bemutatták az első hazai tv-sorozatot, a Tenkes kapitányát. Eke Máté, Buga Jakab, Eberstein ezredes, Pityik őrmester kalandjait azóta tucatszor ismételték, megjelent kétrészes rövidített mozifilmben, kiadták könyvben is – s a későbbi szériák egyike sem tudta felülmúlni. Zenthe Ferenc, Szabó Gyula, Ungvári László, Krencsey Mariann alakítása és a film „korhatár nélküli” humora ma is utánozhatatlan. A Tenkessel egyidőben vált népszerűvé nálunk az első Hanna-Barbera sorozat, a Foxi Maxi, amely zseniális szinkronhangjainak (Csákányi László, Várhelyi Endre, Szuhay Balázs, Várady Hédi) köszönhetően jobb és kedveltebb lett, mint az eredeti.

Elhunyt a szőkefürtű, örök némat játszó Marx-fivér, Adolph, azaz Harpo. Elbúcsúztunk a magyar származású Peter Lorréról, azaz Lőrincz Pétertről, a „fekete film” félelmetes, mégis szerencsétlen rosszemberétől (M, Máltai sólyom, Casablanca), akit a hazai nézők elsősorban a Nemo kapitány folytonosan csodálkozó inasaként ismerhettek.

IRODALOM

Az irodalmi Nobel-díjat Jean-Paul Sartre-nak, az egzisztencializmus egyik megalapozójának ítelték oda (A fal, Zárt tárgyalás, Az Ördög és a Jóisten szerepjáték), az excentrikus író-filozófus azonban visszatartotta a magas elismerést. Az év irodalmi szenzációja egy dráma volt, Peter Weiss: „Jean-Paul Marat üldöztetése és meggyilkolása, ahogyan a char-entoni elmeegógyintézet lakói előadják de Sade úr betanításában”. A darab azóta is jutalomjátéka minden társulatnak. (Nálunk először a Nemzetiben ment: Marat-t Kálmán György, Charlotte Corday-t Várady Hédi alakította; később a híres kaposvári társulat vitte színre, Jordán Tamás és Pogány Judit főszereplésével.) Két évvel később Peter Brook filmjében debütált Glenda Jackson, Corday Sarolta szerepében.

Megjelentek az 52 éves nagy cseh bohém, Bohumil Hrabal első írásai, Gabriel García Márquez Baljós órája, Samuel Beckett világvége-darabja, A játszma vége. Herbert Marcuse, az Amerikában élő német filozófus kiadta a korszak egyik legolvasottabb munkáját, Az egydimenziós embert. A japán irodalom is markánsan jelentkezett a világban, Abe Kobo sivárságában is megrázó regényével, A homok asszonyával, valamint Tanadzaki Jaszuhiro az Egy hibbant vénember naplójával.

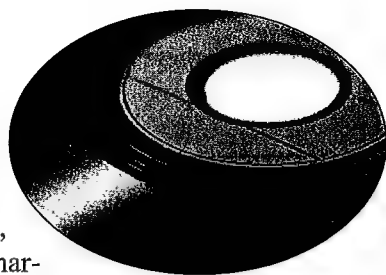
SPORT

Az októberben megrendezett tokiói nyári olimpia – amely két évtizedig az utolsó igazán békés, botrányok és bojkottok nélküli ötkarikás verseny volt – olyan hőseket „produkált”, mint a holland cselgáncsbajnok Antonius Geesink, aki Róma után a sport tanítómestereinek hazájában is első lett az abszolút kategóriában; vagy Bob Hayes, aki 100 méteren 10 mp-en belüli eredménnyel ért célba, és csak az erős hátszél miatt nem hitelesítették az emberfeletti tünő rekordot. Harmadik olimpiájáról is aranyéremmel tért haza az amerikai diszkoszvető Al Oerter, és az akkor már 32 éves ausztrál csodaúszónő, Dawn Fraser (akinek teljesítményét azonban beárnyékolta egy nem is kicsi baki: rózsát akart lopni a császári kertből, ezért örökre kitiltották Japánból). A férfi úszószámokat egy széles mosolyú amerikai fiú, Don Schollander uralta: négyszer csapott elsőként a célba. A maratoni futásban az etióp Abebe Bikila megvédte római elsőségét, annak ellenére, hogy most cipőt húzott. A szovjet tornászkirálynő, Larisza Latinyina kilencre növelte olimpiai aranyérmeinek számát, de már jelentkezett a trónkövetelő: a szépséges csehszlovák Vera Caslavská, akinek háromszor játszották el hazája himnuszát. Ők mindketten még az igazi nőiességet szimbolizálták a tornában. Az NSZK-t és az NDK-t utoljára képviselte közös csapat a két ország újraegyesítéséig.

A magyarok összesen tíz aranyat nyertek: 8 év után ismét elsőséget szereztek a magyar vízilabdázók, az utolsó másodpercben elért góllal. (Millió rádióhallgató fülében visszhangzik mind a mai napig Szepesi György extatikus kiabálása: Lőjj, Dömötör, lőjj!...) A csapat tagja volt – 37 évesen – Gyarmati Dezső, aki ötödik olimpiáján harmadszor lett bajnok, valamint Kárpáti György, aki már harmincéves korára elérte ezt a sikert. Tizenkét év után nyertek a labdarúgók, a csapat soraiban Szentmihályival, Novákkal, Farkassal, Varga Zoltánnal, Palotaival (a későbbi világhírű FIFA-bíróval) és Benével, aki 12 góljával a torna gólkirálya lett. (Csak Marokkónak egymaga 6 gólt lőtt!) Bár a kardcsapat 1908 óta tartó hegemoniája megszakadt, az élen végeztek a párbajtőrözők és a női tőrözők. A vívók derekasan termeltek, hiszen Rejtő Ildikó, valamint a kardozó Pézsa Tibor is aranyat nyert. Az egyéni bajnokok közül három ezüst után győzött végre a kötöttfogású birkózó Polyák Imre, a nehézsúly óriása, Kozma István pedig első olimpiai bajnokságát szerezte. A sportlövő Hammerl László győzelme mellé még egy bronzérmet is begyűjtött.

A téli ötkarikás játékokat ezúttal az ausztriai Innsbruck-ban rendezték meg. A nagy szenzációt egy francia testvérpár – Marielle és Christine Goitchell – keltette. A női lesiklást Christine nyerte, Marielle a második lett, míg az óriás műlesiklásban helyet cseréltek: Christine gratulálhatott Marielle-nek. Páros műkorcsolyázásban verhetetlen volt a szovjet Oleg Protapopov–Ludmilla Beluszova házaspár, akárcsak a CCCP-s jégkorong-válogatott. A Firszovot, Davidovot, Ragulint, Jakusevet, Majorovot, Konovalenkót felvonultató világklasszis „szbornaja” még pontot sem veszített!

Februárban először szerezte meg a nehézsúlyú ökölvívó világbajnoki címet Muhammad Ali. Az alig 22 éves, egykori római olimpiai bajnok Charles „Sonny Liston” győzte le hét menetben úgy, hogy Lis-

tonnak az utolsó három percre annyi ereje sem maradt, hogy kijöjjön „sarkából”. Ali diadala márcsak azért is okozott nagy szenzációt, mert a félelmetes ütőerejű Liston 1962-ben és 63-ban egyaránt egy menetben elintézte a korábban szintén olimpiai bajnokságot nyert Floyd Patterson.

A Forma-1 bajnokának az angol John Surtees-t avatták, aki gyor-sasági motorversenyzőként is nyert világelsőséget. A tenisz világát Roy Emerson uralta: sem Wimbledonban, sem Forest Hills-ben nem talált legyőzőre.

A labdarúgó Európa-bajnokságot ezúttal Spanyolország hódította el, a Szovjetunió ellen nyertek Marcellinóék. Magyarország a 3. helyen végzett, a France Football éves szavazásán pedig az EB-győztesekkel együtt az első lett nemzeti válogatottunk.

A BEK-ben és az Interkontinentális Kupában az Internazionale győzött, a Real Madrid, illetve az argentin Independiente ellen – betonvédekezésének, a Helenio Herrera által kidolgozott „catenacciónak” köszönhetően. (Az ellentábor inkább antifutballnak nevezte.) Tény, hogy legendás játékosok egész sora játszott a milánói sárkányosoknál: Burgnich, Facchetti, Picchi, Mazzola, Suárez, Corso. A Kupagyőztesek Európa Kupájában első ízben került a fináléba magyar csapat. Az MTK előbb 3–3-ra végzett a lisszaboni Sportinggal, a megismételt mérkőzésen aztán a portugálok nyertek 1–0-ra. Ebben a szezonban búcsúzott az aktív játéktól a kék-fehérek legendás jobbszélsője, Sándor Károly, azaz „Csikar”, a 75-szörös válogatott, akiről a „Sándor-szögből”, vagyis majdnem az alapvonalról lőtt gólt nevezték el. Az Aranylabdát viszont egy „semleges”, ám nem kevésbé nagyszerű játékos, a skót Dennis Law, a Manchester United középcsatára nyerte.

De ez az év hozta minden idők egyik legszönyűbb sporttragédiáját is: Limában egy Peru–Brazília mérkőzésen, miután a rendőrök nem tudták megfékezni a pályára beözönlő szurkolókat, löni kezdtek, és a pánikban 400 ember taposta egymást halálra.

POP-ROCK

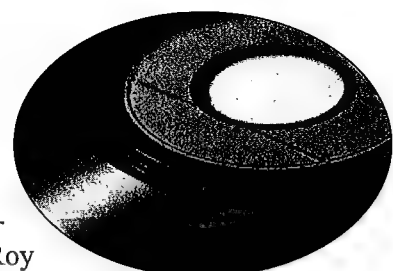
Eric Dolphy is itthagyt minket: a mindössze 36 évet élt szaxofonos-fuvolás a tradicionális jazz-ben ugyanúgy otthon volt, mint a free-ben. Ez utóbbiban John Coltrane, Ornette Coleman és Don Cherry harcostársának számított. Ma is a gyűjtők kedvence Coltrane-nel közös, nagy, rögtönzött lemeze, a Two Giants. Frank Zappa a nagy tisztelői közé tartozott, és a maga fíntoros módján emlékezett meg róla az Eric Dolphy's Memorial Barbecue című darabjában.

A popzene világrányvonalát a Beatles határozta meg, különösen azután, hogy a Fab Four bevette Amerikát is (egy amerikai légitársaság ennek örömeire bevezette járatain a Beatles-időszámítást), és jónéhány olyan együttes született, amelyek fazonban és hangzásban egyaránt megpróbálták Lennonékat utánozni, s akik szintén részt vettek az Államok elleni „brit invázióban”.

Közben Angliában egyre erősebben jelentkeztek az „ellenirányzatok”, akiknek a liverpool-iak már túlságosan „jóneveltek” voltak. Megjelent a Rolling Stones első albuma; egyenesen élő koncertlemezt vett fel a Marquee-klubban a Yardbirds; befutott a newcastle-i Animals, a londoni Pretty Things és a belfasti Them – élén Van Morrisonnal –; Birminghamben megkezdte működését a Spencer Davis Group, egy 16 éves, rekedtes hangú östehetséggel, Stevie Winwood-dal – vagyis teljes gőzzel beindult a brit blues boom. A kibontakozást sajnos éppen az egyik úttörő, Cyril Davis nem érthette meg.

Megszületett egy újabb klasszikus csapat, a Kinks, és velük a gitár-riff, valamint a „heavy metal” (?), míg az angliai kismotoros, bulizó ifjak, a mod-ok is megtalálták a maguk együttesét, a Who-t, amely a rock színpadi látványosságában tett nagy lépést előre.

Amerikában Bob Dylan nyomán egyre több folk-dalos került be a nagy körforgásba; a fekete zenében erősödött a versengés a keményebb és a lágyabb soul, az Atlantic és a Tamla Motown „istállója” között. A twist szép csendben levitézlett, a helyét lassan átvette a még kötetlenebb, még individualistább „shake”, a „rázás” (vagy ahogyan nálunk mondták, a „csörgés”). Magyarországon még csak néhány angol nyelvű beat-kislemez jelent meg, magyar előadóktól, de klubjaikban már rendszeresen koncerteztek az „őscsapatok”: a Metró, az Omega, a Kék Csillag, a Sirius, a Bergendy, s 1964 szilveszterén megalakult a II. Illés zenekar, a „Nagycsapat.”

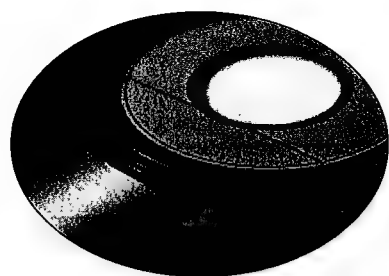
HAVI SLÁGERLISTÁK

JANUÁR

Listavezetők:

I Want To Hold Your Hand (Beatles): 2 hét

Glad All Over (Dave Clark Five): 2 hét

Az I Want To Hold Your Hand-del teljesítette ki a **Beatles** a mesterhármását, ezzel **Elvis**, **Frank Ifield**, valamint a **Gerry & The Pacemakers** nyomdokaiba lépett. Ez a dal meghódította Amerikát. Két nappal azután, hogy lekerült a brit lista éléről, felkerült a **Billboard**-chartára, és hamarosan ott is vezető pozíciót ért el. 1964 végére 6 amerikai elsőséget, további 5 Top Ten-slágert, és 19 (!) egyéb listás dalt mondhattak maguknak a **Gombafejűek**. Ez a nagy szám részben annak is volt köszönhető, hogy még elég nagy káosz uralkodott a **Beatles** dalainak tengerentúli kiadása körül: hat különböző címkével nyomták ki kislemezeiket. Az örületre jellemző, hogy még a két évvel korábban elkészült, Angliában csak szűkebb körben népszerű Love Me Do is első lehetett, B-oldala, a P. S. I Love You pedig a 10. helyre kapaszkodott fel. (A hat egymást követő number one amerikai rekordját később a **Bee Gees**, majd a 80-as években **Whitney Houston** is beállította.)

Dave Clark Five

„Tottenham hangja” – eképpen jellemezték a **Dave Clark Five**-ot, amely ideiglenesen lelökte a trónjáról a **Beatles**-t. Egyes rosszindulatú kritikusok már akkor arról cikkeztek, hogy vége a liverpudliak pünkösdi királyságának. Szerencsére kevesen hitték nekik.

A zenekar első formációja még 1958-ban jött létre, a dobos, menedzser és volt filmkaszkadőr **Dave Clark** (1942. december 15.) vezetésével. Az 1964-es felállásban **Mike Smith** (1943. december 6.) énekelt és billentyűzött, **Lenny Davidson** (1944. május 30.) gitározott, **Rick Huxley** (1942. augusztus 5.) basszusozott, **Denis Payton** (1943. augusztus 11.) szaxofonozott. A **Dave Clark Five**-nek 5 kislemeze jelent meg, 3 különböző cégnél, a Glad All Over előtt. Először a **Tremeloes** Do You Love Me-jával kerültek fel a listára, de csak a 30. helyig jutottak. A brit inváziót ők is kihasználták, sőt nekik Amerikában 1965 karácsonya hozta el a nagy sikert az Over And Overrel, amely odahaza nem keltett akkora feltűnést. Angliában több number one-t nem is tudtak produkálni. Még '64 februárjában 2. helyet ért el a Bits And Pieces, aztán a tündöklésnek vége is lett, bár eléggé népszerű volt később a békebeli románcot elmesélő Red Balloon, vagy a Good Old Rock and Roll című egyvelegük. (Mindkettő 7. lett 68-ban, illetve 69-ben.) Ők is megpróbálkoztak a Blueberry Hill-lel. 1970-ben ismét felhívták magukra a figyelmet John Boorman Kapj el, ha tudsz című filmjének zenéjével, aztán feloszlottak.

Dave Clark azonban ügyesen forgatta pénzét. Megvette a **Ready, Steady Go** jogait, kiadta videón, majd 1980-ban újra műsorra tűzte a 60-as évekbeli adásokat. 1986-ban társszerzője és producere lett az évtized egyik legnépszerűbb musicaljének, a Time-nak, amelynek főszerepét **Cliff Richard**ra bízta.

Krónika

➤ 1-jén indult Anglia leghosszabb tévés pop-műsora, a **Top Of The Pops**. Az adásra egy használaton kívüli manchesteri templomban került sor, a házigazda disc-jockey Jimmy Savile volt. A műsort a slágerlista alapján állították össze – a 80-as évektől itt is nagyobb szerepet kapott az élő felvételek helyett a video-klip. (A Top Of The Pops 1983-ban ünnepelte 1000. adását.)

➤ 3-án az amerikai Jack Parr Show-ban bejátszottak egy részletet a **Beatles** bournemouth-i koncertjéből. Ez volt az első eset, hogy az Egyesült Államokban tv-felvételen szerepeltek a **Gombafejűek**.

➤ 6-án kezdődött a **Ronettes** és a **Rolling Stones** közös angliai turnéja. Fellépett velük **Marty Wilde**, valamint a **Johnny Kidd And the Pirates**.

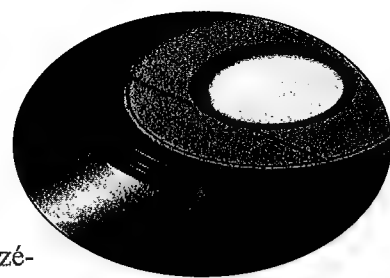
➤ 7-én leukémiában meghalt **Cyril Davies** szájharmonikás, bendzsós, **Alexis Korner** egykori pályatársa, a brit fehér blues egyik kezdeményezője. Több közös lemezt is készítettek, az egyik legismertebb, a Blues At The Roundhouse felvétele még 1957-ből való. Együtt hozták létre a **Blues Incorporated**-et, de

aztán összevesztek, mert **Korner** ragaszkodott ahhoz, hogy a zenekarban szaxofonosok is legyenek, **Cyril** pedig ki nem állhatta ezt a hangszert. **Davies** mindössze 32 éves volt. Ő fedezte fel többek között **Jimmy Page**-t és **Jeff Beck**-et, mindketten játszottak **All-Star Roosters** nevű zenekarában.

➤ 10-én először szerepelt a **Ready, Steady Go**-ban első kislemezével **Georgie Fame**, a Doing The Dog-gal. E műsorban hangzott fel először a **Manfred Mann** 5-4-3-2-1 című dala, amely később a műsor szignálja lett.

➤ 16-én jelent meg a **Rolling Stones** és a **Dave Clark Five** első EP-je, s mindkettő felkerült a listákra.

➤ 26-án kezdődött a **Searchers** heti rádióműsora a Luxemburgi Rádióban. A házigazda az 50-es évek egyik népszerű ballada-éneke és dj-je, **Jimmy Young** volt.

FEBRUÁR

Listavezetők:

Needles And Pins (Searchers): 3 hét

Diane (Bachelors): 1 hét

Anyone Who Had A Heart (Cilla Black): 1 hét

A **Searchers** a második elsőségét amerikai szerzőpárosnak, Jack Nietzsche-nek és **Sonny Bono**-nak köszönhetette, annak ellenére, hogy a dallamvezetés alapján akár korai **Beatles** is lehetett volna. Hiába, ez volt a levegőben, legtöbbször önkéntelenül is utánozták az ő stílusukat. **Sonny-nak** ez a dal volt a belépője a nemzetközi slágervilágba, alig egy évvel azelőtt, hogy feleségével, **Cherrel** felvette első közös sikereit. A dalt először **Jackie De Shannon** énekelte lemezre, de szinte megbukott vele, és az Államokban is a **Searchers**-változat vált ismertebbé. A felvétel producere a zenekar korábbi dalainak szerzője, **Tony Hatch** lett, aki e minőségében nagyot lendített a zenekar karrierjén, hiszen ettől kezdve további három number one jutott a **Searchers**-nek. **Hatchet** gyakran bíralták, mint szerzőt és előadót, producerként azonban az egyik legfantáziadúsabb brit lemezcsináló hírnevére tett szert.

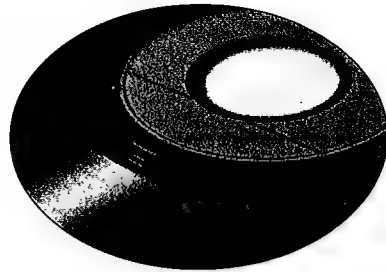
Bachelors

Azért a divat sem minden, s a mai napig érvényes a slágerlistákra, hogy időnként bekerül egy-egy olyan dal az élvonalba, ami teljesen eltér a főcsapás irányától. A **Bachelors** trió nemcsak azért lógott ki a sorból, mert nem voltak sem liverpool-iak, sem londoniak – Dublinból érkeztek –, hanem azért is, mert nem követtek semmilyen divatot: régi népdalokat, vagy azok hangulatát követő nótákat adtak elő. Nevükkel „csaltak”, ugyanis egyikük sem volt aggleány, s akkor vették fel, amikor már bekötötték a fejüket. Eredetileg Harmonichords néven lépett fel **Con Clusky** (1941. november 18.), öccse, **Declan** (1942. december 12.), valamint **Sean Stokes** (1940. augusztus 13.). Érdekes egybeesés, hogy pályafutásuk egyidőben kezdődött az azóta is aktív legendás ír folk-csapatával, a **Dubliners**-szel. Első hazai sikerük a Charmaine volt. A Diane-nal érték el egyetlen első helyezésüket Angliában. A dalt 1927-ben írták, a Hetedik mennyország című filmhez komponálták, női előadójának nevét nem jegyezte fel a krónika. Voltak később is kellemes dallamaik, mint a Ramona, az I Believe, a Mari; tiszta, mosolygós imázsukkal nagy kedvencei voltak a tv-műsoroknak; még a san remo-i fesztiválra is meghívták őket 1967-ben – ahol különösen imádták őket, amiért olyan bájosan, angolosan törték az olaszt. Egészen 1978-ig, a **Bob Geldof** vezette **Boomtown Rats** Rat Trap című daláig, ők voltak az egyetlen ír együttes, amelynek a number one sikerült. A 80-as években, a **Pogues**, a **U2** és **Sinéad O'Connor** befutásával már megszűnt ez a „hátrányos megkülönböztetés”.

Cilla Black nem panaszkodhatott a sorsára, hiszen első lemezét, a Love Of The Loved-et, amely ugyan csak a 35. helyet tudta megszerezni, a **Lennon–McCartney** kettős írta, a második dal pedig a **David–Bacharach** páros műhelyéből került elő. Az Anyone Who Had A Heart volt **Dionne Warwick** első Top Tenje Amerikában, Angliában viszont **Cilla** megelőzte fekete vetélytársnőjét. Ezzel az elsőséggel három év óta ő volt az első lány, aki idáig eljutott; utoljára **Helen Shapiro** állt az élen a gyengébb nem

képviselői közül. Ráadásul az ő pályafutása nem volt olyan kurta, mint a kamasz-sztáré: három hónap múlva újra találkozunk vele a trónon. A 70-es évek elejéig 15 sikerdalt mondhatott magáénak, később pedig két igen népszerű tv-sorozat, a *Surprise, Surprise*, valamint a *Blind Date* háziasszonya lett.

Krónika

➤ 1-jén Matthew Welsh, Indiana állam kormányzója felszólította a helyi rádióállomásokat, hogy vegyék le műsorukról a **Kingsmen** együttes dalát, a *Louie, Louie*-t, mert a csaknem értelmetlen szöveg mögött „obszcén tartalmat lehet sejteni”. A dal eredetileg az 50-es években született **Richard Berry**-től, később műsorára tűzte a **Yardbirds**, a **Cream**, majd **Iggy Pop** – aki valóban félreérthetetlen tartalommal töltötte meg a nótát.

Ugyanezen a napon vette át Amerikában 6 hétre a listavezetést a **Beatles** az *I Want To Hold Your Hand*-del, alig három héttel a kislemez megjelenése után. Két nappal később landoltak a **Négyek** New York John F. Kennedy repülőterén.

➤ 3-án érkezett első angliai turnéjára **Ben E. King**. A **Ready Steady Go**-ban debütált a **Kinks**.

➤ 8-án Max Firetag, a *Louie, Louie* kiadója 1000 dollárt ajánlott fel annak, aki bebizonyítja neki a dal szövegének obszcenitását. Amerikában megjelent a **Beach Boys** egyik legnagyobb slágere, a *Fun Fun Fun*.

➤ 9-én szerepelt először a **Beatles** a legnézettebb amerikai tv-műsorban, az *Ed Sullivan Show*-ban: 73 millióan látták az adást. Rendőrségi adatok szerint az idő alatt, amíg a fiúk szerepeltek, az egész Államokban egyetlen olyan bűneset sem történt, amelyet fiatalok követtek volna el. Egy héttel később ismét visszahívták őket.

➤ 11-én a washingtoni Coliseumban lépett fel a **Beatles**. Másnap a Carnegie Hall-ban adtak koncertet.

➤ 21-én Angliában megjelent a **Rolling Stones** *Not Fade Away* című kislemeze. (Ezzel a **Buddy Holly**-szerzeménnyel nyitotta az együttes 1994–95-ös Voodoo Lounge világturnéját, így budapesti, népstadionbeli koncertjét is 1995. augusztus 8-án.)

MÁRCIUS

Listavezetők:

Anyone Who Had A Heart (Cilla Black): 2 hét

Little Children (Billy J. Kramer & The Dakotas): 2 hét

A **Dakoták** első három sikerüket a **Lennon–McCartney** párosnak köszönhatték, csak a negyedik lemeznél szakítottak a hagyományokkal, s amerikai szerzőhöz fordultak. **Mort Shuman** ezúttal **John Leslie McFarland**-del írt közösen dalt. **Kramer** később azt állította, hogy gyakorlatilag nem volt idejük arra, hogy komolyabban elpróbálják a *Little Childrent*, szinte „szűzen” mentek a stúdióba. Az akkori váratlanul felgyorsult lemezkiadási tempó mellett könnyen elképzelhető, hogy így történt. Az olyan zenekarokat, amelyek – mint később sok nagy, precízió-mániás társaság – képesek egy-egy számmal hetekig elpiszmogni, 1964-ben még alighanem páros lábbal rúgták volna ki.

Bár a *Little Children* bejött a **Dakotáknak**, következő lemezükhöz ismét a **Beatles**-fiúkat hívták segítségül: a *From The Window* is bekerült az első tízbe. Utána **Billy**-ék úgy döntöttek, hogy nem árt egy szusszanásnyi idő, s négy hónapra elszereződtek Blackpool-ba a North Pier-klubba, ahol közös műsort adtak Tommy Trinder komikussal. Súlyos hiba volt. A pop-dömpingben pillanatok alatt kiestek a közönség látóköréből és kegyeiből. Következő lemezük, az *It's Gotta Last Forever* hatalmasat bukott. Ezután már csak egyszer jutottak be a legjobbak közé, ismét egy **David–Bacharach**-dallal, a *Trains And Boats And Plains*-szel – aztán 1965-ben szét is vált az együttes. Minden esélyüket elvesztették arra, hogy világsztárok legyenek.

Krónika

➤ 2-án kezdte el a **Beatles** első filmjének, az *Egy nehéz nap* éjszakájának forgatását.

➤ 5-én került fel az angol chartára **Gene Pitney** a *That Girl Belongs To Yesterday* című **Jagger–Richards** számmal.

➤ 8-án lépett fel a **Dave Clark Five** az *Ed Sullivan Show*-ban.

➤ 12-én jutott be a brit listára a **Peter And Gordon** duó egy **Lennon–McCartney** szerzeménnyel, a *World Without Love*-val. A felajánlott dalt némi családi ajándéknak is tekinthetjük, mivel **Peter Asher** Jane Ashernek, **Paul McCartney** barátnőjének volt a bátyja.

➤ 20-án szerepelt először a **Beatles** a **Ready Steady Go**-ban – aznap, amikor megjelent a *Can't Buy Me Love*.

➤ 23-án látott napvilágot **John Lennon** első kötete, az *In His Own Write*, amelyben groteszkek, karcolatok, szóviccekkel teli versek és karikatúrák láthatók.

➤ 26-án az *I've Got A Secret* című amerikai tv-show-ban lépett fel **Pete Best**, hogy elmesélje a **Beatles**-ből való kirúgásának történetét. Erről addig az amerikai rajongók semmit sem tudtak.

➤ 29-én beindult Anglia első kalózárádiója, a *Radio Caroline*. A rádió egy, az Északi-tengeren cirkáló hajóról sugárzott. Simon Dee, Chris Moore, John Junkin és Carl Conway voltak az alapítók, hozzájuk csatlakozott három hónappal később Tony Blackburn. Ugyanezen a napon volt az első utcai tömegverekedés az angliai Clactonban a modok és a rockerek között.

ÁPRILIS

Listavezetők:

Can't Buy Me Love (Beatles): 3 hét

World Without Love (Peter & Gordon): 1 hét

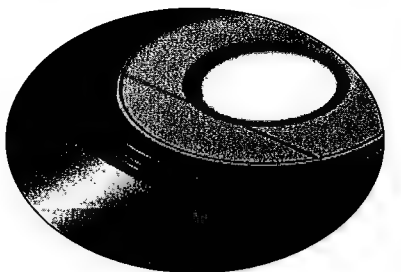
A **Beatles** negyedik number one-ja nemcsak a **Fab Four**-nak hozott nagy dicsőséget az Atlanti-óceán mindkét partján, hanem **George Martinnak** is. A **Parlophone** producere ugyanis azt az egyedülálló sikert mondhatta a magáénak, hogy 12 hónapon belül másodszor vitt az élre három egymást követő dalt. És még ezen kívül is három másik **Martin**-munka állt az első helyen! Annak ellenére, hogy ebből a kilencből négy **Beatles**-szám volt, aligha akad valaki a pop-zene történetében, aki ezt a jó öreg **George** után képes megismételni!

Ez a kellemesen energikus rhythm and blues, amely az *Egy nehéz nap* éjszakája híres, labda nélküli rugby-s jelenetében csendül fel, abban is rekordot ért el, hogy már elővételben aranylemez lett, vagyis elkelt belőle egymillió példány! Ezzel együtt csak két héttel a toplista megjelenése után állt az élre, hiszen az előrendelések nem számítottak bele... Az elsőség természetesen érvényes volt Amerikában is. A lemez B-oldala, a *You Can't Do That* is hasonló stílusban készült (mindkettő természetesen rajta van az *A Hard Days Night* albumon). A korabeli kritikák szerint a lemez sértő **Wilson Pickett**-re nézve, hiszen akár ő is előadhatta volna. A kiváló fekete soul-énekes négy évvel később „visszaadta a kölcsönt”, amikor feldolgozta – mellesleg kitűnően – a *Hey Jude*-ot, kiaknázva belőle azt a feszültséget, amit **Paul McCartney** szunnyadni hagyott. (E sorok írója a 90-es évek derekán találkozott egy eredeti **Parlophone** nyomású *Can't Buy Me Love*-val. A londoni Covent Garden melletti „ócskapiac” árulták, más régi, kopott, karcos kislemezekkel együtt. Ára 13 font volt. Csak összehasonlításképp: akkoriban egy vadonatúj CD-album bolti ára 6 és 9 font között ingadozott...)

Peter And Gordon

Az *A World Without Love* szerzőpárosa továbbra is **John** és **Paul** volt, de a producer ezúttal **Norman Newell**, az előadó pedig a **Peter And Gordon** duó. A két egykori westminsteri iskolatárs a második olyan együttes volt **Billy J. Kramer**ék után, amely **Lennon–McCartney** számmal vitte a topig. Mellesleg úgy jutottak hozzá, hogy a **Dakotáknak** nem kellett...

Peter Ashert (1944. június 22., London) és **Gordon Wallert** (Braemar, Skócia, 1945. június 4.) ma-

Peter And Gordon

ga Newell fedezte fel a Dickens nyomán elhíresült Pickwick Club-ban. Kapóra jött neki, hogy akkoriban **Paul** udvarolt **Peter** hugának, Jane-nek, és a **Beatle** a fiatal színész nő otthonát használta londoni bázisául. Azért komponista vénáját sem hagyta Liverpool-ban, így a dalokat szó szerint házhoz szállította **Asherék**nek. A World Without Love lett **Peter And Gordon** legnagyobb sikere, bár 1967-ig hét olyan dalt vettek fel, amely bekerült az első 30-ba – köztük a Woman, amelynek szerzőjeként ugyan egy bizonyos **Bernard Webbet** tüntettek fel, de valójában ott is **Paul**ról volt szó. A kettős, amelyet sokan az **Everly Brothers** angliai folytatóinak tartanak, ekkor szétváltak. **Peter**-nek – **Paul** és Jane szakítása ellenére – megmaradt a kapcsolata a **Beatles**-biznisszel, producer lett az **Apple** cégnél, majd **James Taylor** menedzsereként dolgozott tovább. **Gordon** kiadott néhány szólólemezt, különösebb siker nélkül, aztán játszott a West Enden **Andrew Lloyd Webber** korai darabjában, a József és a színes, széles vásznú álomkabátban (a Fáraót személyesítette meg), de a 70-es évek végére végleg kiszállt a műfajból.

Krónika

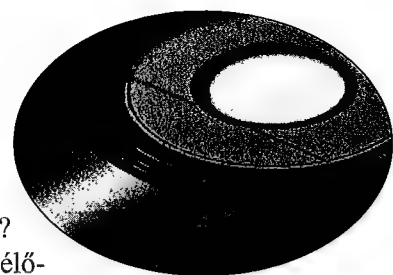
- 4-én, két nappal megjelenése után vált listavezetővé a **Beatles** újabb dala, sorozatban a negyedik (Amerikában a harmadik). Az Egyesült Államokban a Hot 100 listán övök volt az öt első hely.
- 5-én a **Searchers**-t látta vendégül az **Ed Sullivan Show**.
- 16-án jelent meg a **Rolling Stones** első nagylemeze, amely a híres Route 66-szel kezdődött.
- 17-én, halálának 4. évfordulóján jelent meg Angliában **Eddie Cochran** Skinny Jim című kislemeze.
- 24-én **Joan Baez** bejelentette: nem hajlandó jövedelme után 60 százalékos adót fizetni. Ezzel tiltakozott az amerikai hadikiadások szüntelen növelése és a vietnami háború ellen.
- 26-án tartották a kor egyik legnagyobb sztárparádáját a Wembley-stadionban. A **New Musical Express** szavazása alapján színpadra lépett többek között a **Beatles**, a **Rolling Stones**, a **Gerry And The Pacemakers**, **Brian Poole** és a **Tremeloes**, a **Swinging Blue Jeans**, **Cliff Richard** és a **Shadows**, a **Dave Clark Five**, a **Hollies**, a **Manfred Mann**, a **Searchers** és még sokan mások.
- 30-i hír, hogy a **Gombafejűek** 140 ezer dollárt kaptak egy amerikai rágógumicégtől egy „Beatles-termékükért”, amelyet az év elején dobtak piacra az Államokban, és mindössze három hónapig forgalmaztak.

MÁJUS

Listavezetők:

World Without Love (Peter&Gordon): 1 hét
Don't Throw Your Love Away (Searchers): 2 hét
Juliet (Four Pennies): 1 hét
You're My World (Cilla Black): 1 hét

Nem ritka ebben az iparágban, hogy egy zenekar éppen a siker csúcsán válik szét, vagy pedig a személyes ellentétek ekkor robbannak ki a legélesebben – így történt ez a **Searchers**-szel is: harmadik number one-juk felvétele közben **Tony Jackson** otthagya a csapatot, hogy megalakítsa saját bandáját, a **Vibrationst** (amellyel csődöt mondott). **Jackson** helyére **Frank Allent**, a **Rebel Trousers** tagját vették be, és már vele készültek a további **Searchers**-klasszikusok, a You Walk In The Room, vagy a Goodbye My Love. Utolsó igazán sikeres évükben **Chris Curtis** dobos is távozott, helyére **Johnny Blunt** ült be. **Curtis**-nek sem jött be a váltás, pedig új zenekarában, a **Roundabout**-ban ott játszott pályakezdőként az angol hard-rock két meghatározó alakja, **Jon Lord** és **Ritchie Blackmore**. 69-ben **Blunt** is elment, **Billy Adamson** lett az új ütős, de addigra a **Searchers** már háttérbe szorult. Ennek ellenére egészen még 1986-ig játszottak kisebb londoni klubokban. A Don't Throw Your Love Away **Jimmy Wisner** és **Billy Jackson** szerzeménye volt, és az **Orlons** együttestől vette a **Searchers** – szokás szerint **Tony Hatch** gyártásával.

Four Pennies

Rövid ideig tudott csak a rivaldafénybe kerülni a **Four Pennies**, pedig a blackburn-i fiúk karrierje úgy indult, mint valami álom: egy helyi klubtulajdonos nő, bizonyos Marie Reidy felhívta Johnny Frantz-ot, a **Philips** producerét, hogy nem érdekli-e őt egy tehetséges fiatal csapat? Frantz egy demót kért csupán, és azonnal szerződtette őket, még mielőtt élőben hallotta volna a négytagú együttest. A Juliet második kislemezük volt, ráadásul eredetileg B-oldalnak készült a Tell Me Girl mellé. Ilyen eredményt többet nem is értek el. A legnagyobb ismertségre az énekes, **Lionel Morton** tett szert, aki hosszú éveken át egy blackburn-i templom kórusában énekelt. (Ez az indulás viszonylag ritka a fehér angol énekeseknél...) Ő lett – egy éven át – a west end-i Jézus Krisztus szupersztár előadás címszereplője. Egy időben Julia Foster színész nő férje volt.

Cilla Black az újabb elsőségét egy olasz dalnak köszönhette, amelyet két, igen neves itáliai muzsik, **Umberto Bindi** és **Gino Paoli** szerzett, és az „anglicizálásban” igen erős **Carl Sigman** írt hozzá angol szöveget. A You're My World után már nem került élre, de ma is sokan emlékeznek olyan sikereire, mint a **David-Bacharach** kettős által írt Alfie, vagy a Step Inside Love című tv-sorozat zenéje, amelyben nemcsak énekelt, hanem játszott is. Ez utóbbi dalt **Paul McCartney** „követte el”.

Május 2-án vette át a nagylemezek listájának vezetését a **Rolling Stones** első albuma, amely még szinte kizárólag feldolgozásokat tartalmazott. Csupán a Tell Me volt **Jagger-Richard** szerzemény. A **Stones** élre ugrásával megszakadt a **Beatles** 12 hete tartó uralma.

Krónika

- 4-én Birminghamben megalakult a **Moody Blues**.
- 9-én első angliai turnéjára indult **Chuck Berry**. A 22 napos körúton **Carl Perkins**-szel, a **Swinging Blue Jeans**-szel, az **Animals**-szel és a **Nashville Teens**-szel lépett fel.
- 10-én **Bob Dylan** megkezdte angliai turnéját.
- 11-től sugározta műsorát az Északi-tengerről a Radio Atlanta. A kalózárdió hamarosan egyesítette erőit a Radio Caroline-nal.
- 17-én **Bob Dylan** a Royal Festival Hall-ban lépett fel.
- 25-én az amerikai turnén tartózkodó **Dave Clark Five**-ot rajongók támadták meg. **Rick Huxley** könnyebben megsérült az összecsapás során.
- 27-én indította el saját rádióállomását Screaming Lord Sutch, az excentrikus angol rocker. Sutch, eredeti keresztnévén David, Screamin' Jay Hawkins-t tartotta példaképének. A következő években Sutch többször is megpróbálkozott azzal, hogy bejusson a brit parlamentbe, mint a Szörnypárt képviselője, ez azonban sosem sikerült neki.

JÚNIUS

Listavezetők:

You're My World (Cilla Black): 3 hét
It's Over (Roy Orbison): 1 hét

A Nagy O négy évvel az Only The Lonely után került ismét a brit lista élére. Mivel az It's Over Amerikában is első lett, 47 hét után ez volt az első olyan amerikai top hit, amely Angliában is hasonló fogadtásban részesült. A dal sikerének egyik titka a nagyzenekari hangszerelés volt, amely mellett még jobban csillogtak **Orbison** rendkívüli vokális képességei. Nem véletlenül hívták dalait sokszor „pop-áriáknak”.

Krónika

- 1-jén érkezett meg New York-ba, első amerikai turnéjára a **Rolling Stones**. Másnap a Massachusetts állambeli Lynn-ben léptek fel először. 3-án a Hollywood Palace tv-show-ban szerepeltek. A műsor sztárvendége **Dean Martin** volt, aki az öt fiú külseje miatt meglehetősen becsmérően nyilatkozott a zenekarról.

Animals

➤ 5-én jelent meg **Davy Jones** és a **King Bees** együttes első kislemeze, a **Liza Jane**. Az énekes a 17 éves **David Bowie** volt, aki akkor még valódi nevét használta.

➤ 10-én jutott be először a **Rolling Stones** a híres chicagói Chess stúdióba, ahol több felvételt készítettek, és együtt játszhattak **Muddy Waters**-szel, **Willie Dixon**nal és **Chuck Berry**-vel. Mindhárom fekete muzsikussal az együttes példaképei közé tartozott: nevüket is egy **Muddy Waters**-dalból vették.

➤ 13-án, 6 év után először, ismét bekerült az amerikai Top Tenbe **Chuck Berry** a **No particular Place To Go**-val. Előtte az utolsó nagy slágere a **Johnny B. Goode** volt.

➤ 24-től két héten át a new york-i Copacabanában lépett fel **Sam Cooke**.

➤ 26-án megjelent a **Rolling Stones** új lemeze, az **It's All Over Now**. A dalt előzőleg a **Valentinos** amerikai együttes adta elő, szerzője **Bobby Womack** volt.

➤ 28-án lépett fel az oslói Ullerad stadionban minden idők legnépesebb zenekara: 20100 muzsikussal játszott együtt!

JÚLIUS

Listavezetők:

It's Over (Roy Orbison): 1 hét

House Of The Rising Sun (Animals): 1 hét

It's All Over Now (Rolling Stones): 1 hét

A Hard Day's Night (Beatles): 1 hét

Animals

Aligha van olyan ember a földön, aki valaha popzenét hallgatott és ne ismerné A felkelő nap házát. Ezt a régi börtöndalt igen sokan feldolgozták (**Bob Dylan**, **Joan Baez**, **Jimi Hendrix**, a **Frijid Pink**, a **Shadows**, sőt még a 70-es évek diszkó-csapata, a **Santa Esmeralda** is), de a leghíresebb változat kétségkívül az **Animals**-é. Gitárakkord-futama minden gitárosnak kötelező lecke, sőt, rendkívül alkalmas arra is, hogy egy gitárt behangoljanak vele. Orgonaszóloja szintén iránymutató volt azoknak, akik az elektromos billentyűknek szentelték magukat. És bár a brit lista élén csak egy hetet töltött el a **House Of The Rising Sun**, nem tévedünk, ha azt állítjuk: a mai napig a legtöbbet játszott 60-as évekbeli dal, beleértve a **Beatles** felvételeit is.

Az **Animals** kétségkívül az évtized első felének legjobb fehér rhythm and blues-bandája volt. A newcastle-i társulat „őse” már 1959-ben működött az iparvárosban, a billentyűs **Alan Price** (1942. április 19.) vezetésével. A legendás ötös 1962-ben jött össze: **Chas Chandler** basszusgitáros (1938. december 18.), **Hilton Valentine** gitáros (1943. május 2.), **John Steel** dobos (1941. február 4.) és **Eric Burdon** énekes (1941. május 19.) alkották **Price** mellett az Állatokat, akik nevüket különösen vad színpadi játékuk miatt vették fel (más források szerint egy helyi galerivezer nevezte el így őket, mivel **Burdon** és **Steel** az ő bandájához tartoztak). Newcastle külvárosi klubjaiban kezdték el játszani, majd egy kéthónapos hamburgi kiruccanást követően állandó helyet kaptak egy menőbb vendéglátóipari egységben, a **Club-A-Go-Go**-ban. Műsoruk többnyire blues-standardokból és klasszikus rock and roll-számokból állt. 1963 őszén egymás után nyílt lehetőségük arra, hogy együtt játsszanak híres fekete blues-zenészekkel: **Memphis Slim**mel, **John Lee Hooker**rel, majd **Sonny Boy Williamson**nal. (Ez utóbbival sikerült megőrizni az utókornak egy közös koncertfelvételt is.) Ekkortájt készítettek el helyi rajongóiknak 500 példányban egy EP-t, s ebből egy eljutott Londonba, a független producerhez, bizonyos **Mickie Most**hoz. Ő hamarosan a fővárosba vitte a társulatot, és 1964 márciusában a **Columbia** számlájára elkészíthették első kislemezüket, a **Baby Let Me Take You Home**-ot (ez a dal is szerepelt **Bob Dylan** első albumán). A nagy dobás azonban a második felvétel volt. Amikor a **House Of The Rising Sun** elkészült, nem kevesen kételkedtek abban, hogy a kétperces dalokhoz szokott közönség jól fogad-e egy olyan darabot, amely több mint négy perc hosszú. A fel-

vételben – a nagyszerű gitár-orgona kettősben és a **Burdon** szíve mélyéből kiszakadó énekében – azonban annyi erő volt, hogy e „botrányos” hosszúság senkinek sem tűnt fel.

A következő két évben az **Animals** végigjátszotta azokat a R&B slágereket, amelyek ma sem hiányozhatnak egyetlen lemeztárból, sőt a szólóénekes **Burdon** szinte valamennyit ma is a műsorán tartja. Hiszen ki ne ismerné az **I'm Crying**-ot, a **Bring It On Home To Me**-t (szintén **Sonny Boy**-dal, amelyet később „elorzott” a **Led Zeppelin**), **John Lee Hooker** **Boom Boom**-ját, a **We Gotta Get Out Of This Place**-t, és főként a reggae-ritmusokkal is kacérkodó **Don't Let Me Be Misunderstood**-ot. (Néhány évvel ezelőtt **Joe Cocker** is felújította.) Utolsó közös nagy sikerük 1966-ban megint egy börtönének, az **Inside Looking Out** volt (ismerhetjük a **Grand Funk Railroad** előadásában is, az amerikai triónak egyik fő koncertmutatóványa lett, 1970-es Live Albumuk csúcspontja), de e lemez megjelenésekor már nem volt együtt a nagy ötös. Előbb **Alan Price** alakította meg saját zenekarát; később **Georgie Fame**-mel játszott együtt, övék volt a rettenetesen bugyuta **Rosetta** című dal (jártak együtt Magyarországon is a 70-es évek elején), majd filmzeneszerzőként dolgozott tovább: **Lindsay Anderson** **Szerencsés ember** című művében afféle zenés narrátorként szerepelt, s ő hangszerelte Anderson „**Travis-trilógiája**” harmadik részének, a **Britannia** gyógyintézetnek csúfolódó indulóit is. **Price** után **John Steel** szállt ki, visszatért **Newcastle**-be, ahol sikeres üzletember lett. Helyét **Barry Jenkins** vette át a **Nashville Teens**-ből. 1966 végére azonban végleg feloszlott az első **Animals**. **Chas Chandler** menedzser lett, ő fedezte fel és vitte Londonba **Jimi Hendrix**-et; később a wolwerhamptoni „glam-rock” sikercsapata, a **Slade** mellett producerkedett.

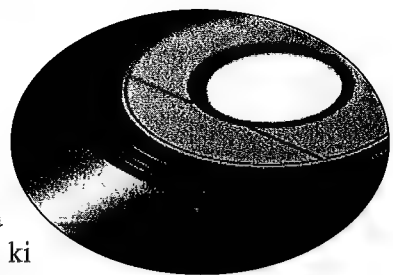
Innentől kezdve az **Animals** története már **Eric Burdon** sztorija. Az apró termetű énekes 1967-ben a **New Animals**-szel áttelepült Kaliforniába, és az új formációval vettek részt a **Monterey-i** fesztiválon. A progresszív rock irányába elmozdult együttes három sikeres albumot is készített két év alatt: a **Winds Of Change**-et, a dupla **Love Is**-t és a **Twins Shall Meet**-et. És bár **Burdon** nem lett többé listavezető, e korszakából is maradt jónéhány emlékezetes dala: a **Monterey**, a **Sky Pilot**, a **When I Was Young**, a **Ring Of Fire**, a **River Deep Mountain High**. A nyugtalan **Eric** azonban hamarosan továbbállt: megalakította a csupa fekete muzsikusból álló **Wart**, velük is három albumot készített – ekkor dolgozta fel a **Tobacco Road**-ot két lemezen is –; a csúcspont a dupla **Black Man's Burdon** volt: a fekete és fehér soul egészen kivételes találkozása. Borítója is nagy feltűnést keltett: a belső képen két fehér, szőke meztelen lány hever a fűben, fekete fiúk előtt, a hátoldalon pedig egy igen csinos fekete lány tapos **Burdon**on...

Aztán jöttek a szűk esztendő, amelyeket csak két, halványra sikerült visszatérés színesített: előbb 1977-ben jelent meg az eredeti csapattal készített album, a **Before We Were Rudely Interrupted**, majd 1983-ban még egyszer és utoljára összeálltak, s megszületett az **Ark** című lemez – de a tervezett világtúrnét **Burdon** már új zenésztársakkal játszotta végig. **Chas Chandler** 1996-ban meghalt. **Burdon**-nek sem sok hiányzott: szakmai körökben csak Bourbonként emlegették, annyit ivott. Szerencsére a 90-es évek elejére megrázta magát, kiírta összes rossz érzését önéletrajzában, az **I Used To Be An Animal**ben, és azóta is játszik – leggyakrabban a **Trinity** egykori organistájával, **Brian Auger**rel.

Eric Burdon három ízben járt eddig Magyarországon. Először 1983-ban, **Alvin Lee**-vel együtt a **BS**-ben lépett fel, aztán 1993-ban, majd 1995-ben a **Petőfi Csarnokban** **Brian Auger** zenekarával énekelt. A legemlékezetesebb bulija vitán felül az utolsó volt. A 93-as turnéről készült egy kitűnő dupla koncertlemez is, **Access All Areas** címmel. Közben megalakult egy másik **Animals** is, amelyben **Hilton Valentine** és **John Steel** játszott a régiiek közül. Ez az együttes 2000-ben Magyarországon is járt, é s 2002-ben is meghívták őket a paksi Gasztroblues fesztiválra.

Rolling Stones

Hölgyeim és uraim, a **Rolling Stones**! A világ legnagyobb rock and roll-zenekara, Sátán Ófelsége Muzsikusai, a Rock Rosszfiúi, a londoni középosztálybeli vagányok, akikből a rock legnagyobb üzletemberei lettek, a **Beatles** ellentétei, az az együttes, amelyen immár 40 éve nem fog az idő, nem tették tönkre sem halálesetek. A **Kövek** karrierje nem mondható közel sem olyan egyenletesnek, mint amilyen a **Beatles**-é volt (igaz, 8 év alatt mégis csak kevesebbet lehet hibáztatni, mint több mint négy évtized alatt), de ők az egyetlenek – olyan „kövületek” mellett, mint **Cliff Richard** vagy **Frank Sinatra** –, akik ennyi idő alatt

is topon tudtak maradni, s még a 90-es években is meglepték több generációt felölelő rajongótáborukat egy-két remekművel – gigantikus előadásaikról, szinte hihetetlen energiájukról nem is beszélve.

De ne rohanjunk ennyire előre az időben: közismert, hogy a csuszisajú, kígyómozgású **Mick Jagger** (1943. július 26., Dartford, Kent) és a „világ legszakadtabb rock-zenésze”, **Keith Richards** (1943. december 18., Dartford – aki két évtizeden át **Richard**-ként szerepelt, állítólag csak azért, hogy **Cliff Richard**ot bosszantsa), nyolcéves koruk óta ismerik egymást, ugyanabba az elemi iskolába jártak. Aztán majdnem tíz évig nem találkoztak, 1960-ban futottak össze újra: **Mick** akkor éppen a neves London School Of Economics-on tanult, **Keith** pedig a Sidcup Művészeti Iskolába járt, s közben tagja volt a westminsteri apátság kórusának, amely azzal dicsekedhetett, hogy egy alkalommal **Händel** Messiasát adta elő II. Erzsébet királynő jelenlétében. A két fiatalember egy vonaton futott össze újra, és hamar kiderítették, hogy kölcsönösen rajonganak a rhythm and blues-ért. Rövidesen megcsinálták első zenekarukat, majd belebotlottak egy másik, sokoldalúan képzett fiatal zenészbe, **Brian Jones**-ba (1942. február 28., Cheltenham), aki szintén zenészeket toborzott, részint a saját szakállára, részint **Alexis Korner** megbízásából. A **Blues Incorporated**-ben ugyan már találkoztak a civilben a Regent Street-en reklámügynökként dolgozó **Charlie Watts** dobossal (1941. június 2., Islington, London), de a fiú a **Stones**-hoz csak 1963 januárjában csatlakozott. (Később **Charlie** jónéhányszor nyilatkozta, hogy valójában utálja a rock and rollt, mindig is jazzt szerette, ennek ellenére a mai napig hűségesen kitart a banda mellett...) Az első stúdiófelvételeket még **Tony Chapman** dobossal és **Dick Taylor** basszusgitárossal csinálták, de **Taylor** 62 decemberében felváltotta a nagy **Kőarc**, **Bill Wyman** (**William Perks**, 1936. október 24.), aki addig a Királyi Légierő műszaki alakulatánál szolgált. (Kiválása után **Taylor** megalakította a **Pretty Things** együttest, amely éveken át a brit rhythm and blues második vonalához tartozott – a kínálatot ismerve, ez a „rangsorolás” az együttes szempontjából egyáltalán nem elmarasztaló, muzsikájuk ma is nagyon élvezetes.) Ekkor még „amerikaiasan” **Rollin’ Stones**-nak hívták őket, a g betűt ’63 áprilisában tették hozzá, fiatal menedzserük, **Andrew Loog Oldham** tanácsára. (Oldham különben a **Beatles** stábjától pártolt át a **Kövek** menedzselésére.) Május 9-én írták alá a szerződést a **Decca**-val, amely még egyszer nem akarta elkövetni azt a hibát, amelyet a „skarabeusokkal” sikerült... És innentől kezdve már ismerjük az első nagy ötösfogat történetét.

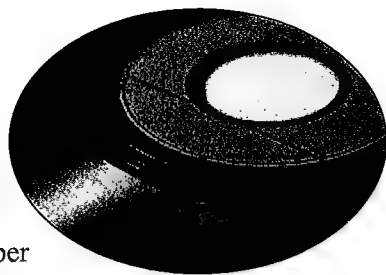
Ha mindenáron folytatni akarjuk az összevetésüket a **Beatles**-szel, akkor az elején 1–0, illetve 4–2 volt a liverpool-iak javára: a **Beatles** első number one-ja már saját szerzemény volt, míg a **Stones**-nál egy **Bobby és Shirley Womack**-dal, amelyet ugyanebben az időben Amerikában a **Valentinos** együttes adott elő, de lényegesen kisebb sikerrel, mint ők. A **Négyek** már második kislemezükkel a csúcsra értek, míg a **Stones**-nak négy kis korongra volt szüksége ahhoz, hogy az élre kerüljön. A „nagy párbaj” persze elsősorban a menedzsmen ötlete volt, és – már csak a nagy zenei különbségek miatt is – igazán soha nem lehetett és nem is kellett igazságot tenni a **Beatles** és a **Stones** között.

A **Beatles** egy hét után, amint várható volt, visszavette trónját a Nehéz nap éjszakája főcímenéjével. Az **A Hard Days Night** volt sorozatban az ötödik number one-juk, ez korábban csak **Elvis**nek sikerült brit listákon. A dal címe **Ringo Starr**tól származik, aki eképpen kommentált egy rohanós-koncertes napot. (Egy évvel később Peter Sellers is készített egy változatot a dalból, úgy, hogy közben Shakespeare Sir Laurence Olivier-féle III. Richárdját parodizálta...) Néhány évvel ezután, amikor a filmet végre bemutatták nálunk is, a Ludas Matyiban Díszmagyar címmel megjelent egy rajz, amelyen egy népviseletbe öltözött rock-zenész (lásd még: **Illés**, **Hungária**) azt üvölti: It’s been a hard day’s night...

Krónika

➤ 6-án mutatták be Londonban az Egy nehéz nap éjszakáját. A **Beatles** első filmjének premierjét megtisztelte jelenlétével Margit hercegnő, II. Erzsébet huga, és férje, Earl Of Snowdon, azaz Tony Armstrong Jones, az egykori fotós. Ez a királyi megjelenés már előrevetítette a fiúk birodalmi szintű elismerését.

➤ 9-e újabb rock-történeti pillanat: ekkor vette át a lista első helyét az **Animals** House Of The Rising Sun-ja, amelyet **Bob Dylan** is elénekelt. Állítólag a newcastle-i fiúk verziója térítette meg **Dylant** az elektromos gitárnak.

Manfred Mann

➤ 10-én adták ki az **A Hard Days Night**-tot kislemezen, és aznap vetítették először Liverpool-ban a filmet. 150 ezren vonultak az utcára az északi kikötővárosban a lemezeért és a filmért.

➤ 29-én debütált a Radio Caroline-ban Tony Blackburn, aki a következő években az egyik leggyakrabban parodizált angol DJ lett.

➤ 31-e fekete nap: Nashville közelében lezuhant repülőgéppel és szörnyet halt **Jim Reeves** country-énekes.

AUGUSZTUS

Listavezetők:

A Hard Day’s Night (Beatles): 2 hét

Do Wah Diddy Diddy (Manfred Mann): 2 hét

Have I Right (Honeycombs): 1 hét

Manfred Mann

Ismét egy legendás dalt hallunk, ráadásul olyat, amely eredeti változatában, az amerikai **Exciters** előadásában örületest bukott. A jazz-ben és a klasszikus zenében egyformán jártas **Manfred Mann** (még a híres new york-i Julliard konzervatóriumban és a bécsi Zeneakadémián is tanult) első igazi sikerét egy könnyed, játékos popdallal érte el. A **Doo Wah Diddy Diddy**-t lehetne akár a „rágógumi”-zene elődjének is tekinteni, hiszen dallama is egyszerű, majdnem primitív (leszámítva a kicsit liverpool-iasan hangzó közepső részt), szövege sem ostromol költői magasságokat, mégis jól hangzik, ügyes a hangszerelése. Ekkor már **Manfred** bandájában – a korábban megemlített **Paul Jones**, **Mike Hugg** és **Mike Vickers** mellett – ott volt **Tom McGuinness** basszusgitáros is (1941. december 3.). A **Doo Wah Diddy Diddy** a harmadik kislemezük volt, de előtte már kiválóan bemutatkoztak a tv-ben a szintén örökzölddé vált 5-4-3-2-1-gyel, amelyben **Paul Jones** vad szájharmonikázát is élvezhetjük (az 5. volt a legjobb helyezése). Ez a kettősség, a rhythm and blues-ra való hajlam és a habkönnyű slágerek gyártása végigkísérte **Manfred** bandájának első, 1967-ig tartó korszakát.

A **Doo Wah Diddy Diddy** később is feltűnt itt-ott: amerikai katonák éneklék egy hadsereg-paródiában, a **Stars And Stripes**-ban; a 80-as években lemeze vette az akkor éppen újjáalakult **Dave Dee, Dozy, Beaky, Mick And Teach** együttes. És egy magyar vonatkozás: amikor 1979-ben ismét Budapesten rendezték meg az öttusa-világ bajnokságot, a Duna-parton edző amerikai csapat ezt a dalt fújva – az edző „előéneklésével” – melegített be a mindent eldöntő futás reggelén. Meg is nyerték a vb-t! (Ugye, ismerik Karinthy Frigyes halhatatlan karcolatát a csatadal fontosságáról?)

Manfredék még ugyanebben az évben egy harmadik nagy slágert is piacra dobtak: a **Sha-la-la** 3. lett.

Honeycombs

A **Honeycombs**, azaz a Lépesmézek először azzal kerültek a figyelem középpontjába, hogy lány volt a dobosuk. (Ilyenre a rock-ban – leszámítva a teljes egészében lánycsapatokat – csak a **Velvet Underground**-nál volt példa **Mo Tucker** személyében.) **Ann „Honey” Lantrey** (1943. augusztus 28.) abban a fodrászszalonban dolgozott, amelynek tulajdonosa, **Martin Murray** (1941. október 7.) gitározott. Ő hozta össze a zenekart, próbáikat záróra után szintén a szépségüzletben tartották. Mivel **Ann** maga is nagyon ügyelt arra, hogy frizurája divatos legyen, két legyet ütöttek egy csapásra: zenéltek és a fodrászatot is reklámozták. A társulat nem volt hosszú életű, egy év múlva már fel is oszlottak. A **Have I Right** ellenben a sikorsorozat kezdetét jelentette a **Ken Howard–Alan Blaikley** szerzőpárosnak. Ők később **Dave Dee**-éknek írtak több világlágert, sőt, 1970-ben még **Elvis**nek is szereztek egy dalt, az **I’ve Lost You**-t. A lemez producere **Joe Meek**, a **Tornadoes** korábbi mozgatója volt.

Krónika

Ahogy a július végződött, úgy kezdődött az augusztus: halállal. **Johnny Burnette** amerikai rock and roll-énekes egy tengeri balesetben vízbe fulladt.

► 3-án a **Rolling Stones** volt a fő attrakció a longleat-i szabadtéri fesztiválon.

► 7-én jelent meg a Time magazinban egy cikk, amely közönséges szélhámoságnak nevezte a **Beatles** filmjét, és arra szólította fel olvasóit, hogy ha lehet, kerüljék el...

► 12-én a New York-i Világkiállítás megnyitóján adta elő először **Millie Small** világlágerét, a My Boy Lollipop-ot. (Nálunk néhány évvel ezelőtt gyerekek között aratott a dal, **Fábián Éva** énekelte Lilliput címmel.) A Világkiállításon Jamaika képviselőjében először jelentek meg nagy fórumon a ska-táncosok, akiket egyenesen a karibi ország kormánya delegált.

► 13-án jelent meg a brit listákön **Marianne Faithfull**, a szép arisztokrata lány egy lírai **Jagger-Richards** szerzeménnyel, az As Tears Go By-jal, amely azóta is a védjegye.

► 17-én jelent meg a **Kinks** harmadik kislemeze, a You Really Got Me, egyben első listavezető dala az észak-londoni csapatnak – amelyet fanyar humora miatt hamarosan a „legbritebb” bandának könyvelték el.

► 19-én újabb amerikai túrára indult a **Beatles**. San Franciscóban az **Exciters** együttesel léptek fel közösen. Ez utóbbi együttes énekelte eredetileg a Do Wah Diddy Diddy-t.

► 23-án került sor arra a nevezetes, Hollywood Bowl-beli **Beatles**-fellépésre, amelynek felvételét csak 1977-ben jelentették meg lemezen. A **Beatles** aktív pályafutása alatt egyetlen élő albumot sem adott ki, és a később publikált anyagok (például az 1966-os japán koncert, vagy akár a Hollywood Bowl) hangminősége és a fiúk számtalan hibája (hiszen az esetek többségében a rajongók sikoltozásától saját magukat sem hallották) igazolta a zenekar és a kiadó félelmét. Amikor már csupán a mítosz táplálásáról volt szó, a hamis hangok nem számítottak többé.

► 28-án és 29-én a New York-i Forest Hills teniszstadion látta vendégül a **Fab Four**t. Összesen 30 ezren látták őket élőben.

SZEPTEMBER

Listavezetők:

Have I The Right (Honeycombs): 1 hét

You Really Got Me (Kinks): 2 hét

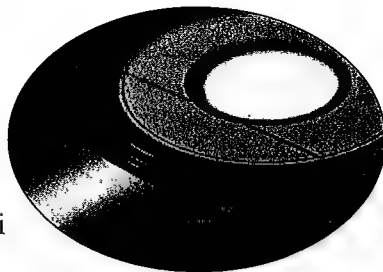
I'm Into Something Good (Herman's Hermits): 1 hét

Kinks

Ismét egy kötelező tananyag a 60-as évekből, amely az azóta összeállított antológiák egyikéből sem hiányozhat. Az a néhány, kemény leütésből álló bevezetés – a „riff” – egy újabb irányvonal születését jelentette. Ilyen határozott hangon jelent meg a lemezpiacon, s mindjárt éllövasként a You Really Got Me-val a **Kinks**, és a „dühös londoni fiúkból” a brit rock egyik állócsillaga lett.

A **Davies-fivérek** (**Raymond Douglas** – 1944. június 21., London és **David** – 1947. február 3.) gyerekként kezdtek muzsikálni. Szűkebb pátriájukban, Muswell Hill-ben már iskolás korukban felléptek duóban, főként rhythm and blues-okat játszottak. 1963-tól **Ravens** néven kibővültek teljes blues-együttesé – akkoriban főleg **Muddy Waters** és **Chuck Berry** hatott rájuk –, találkoztak **Alexis Korner**rel, többször játszottak együtt a **Stones**-szal is. 63 novemberében vették fel első demójukat, amelyre érdekes módon egy amerikai producer, **Shel Talmy** figyelt fel. Ő vezette be őket a **Pye** céghez és ajánlotta nekik a **Kinks** nevet. Ekkor alakult ki a zenekar végleges felállása: **Davies**-ék mellett **Pete Quaife** basszusgitáros (1943. december 31., Devon) és **Mick Avory** dobos (1944. február 15., London) szerepelt. Bemutatókoncert-jüket, 1963 szilveszterén, egy londoni indiai étteremben, a Lotus House-ban tartották.

'64 februárjában készült el az első **Kinks**-kislemez: **Little Richard** Long Tall Sally-jét vették fel, majd következett a You Still Want Me; de ezeket alig-alig vették észre. Annál inkább azt a fellépésüket,

amikor augusztusban Bournemouth-ban, a Gaumont moziban a **Beatles** előzenekaraként játszottak. Szeptemberben pedig a toplista élén találta magát a banda! Sikerük értékét emeli, hogy már első number one-juk is saját szerzemény. **Ray Davies** tekinthető az első olyan angol rock-dal-szerzőnek, aki szinte egyedül építette fel egy zenekar életművét zeneszerzőként és szövegíróként egyaránt.

A You Really Got Me-t nemcsak pofonegyszerű sémája, remek ritmusváltásai, **Ray** enyhén nazális éneke tette híressé, hanem a középrész gitárszólója is, amely szintén agresszívebb volt, mint az addig megszokottak. Bár „írásos bizonyíték” nincsen rá, 38 éve tartja magát a legenda, hogy ezt az improvizációt London akkor egyik legtöbbet foglalkoztatott session-zenésze, **Jimmy Page** játszotta.

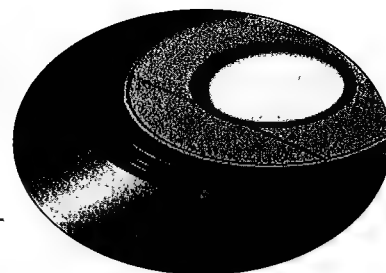
A **Kinks** jól kihasználta repülőrajtját, és novemberben egy újabb dögös nótával arattak hatalmas sikert. Bár az All Day And All Of The Night csak a 2. helyig jutott, vetekedett a You Really Got Me népszerűségével. Mindkét dal elhangzott még az 1979-ben kiadott szenzációs Low Budget című koncertalbumon is. Az All Day négy évvel később plágiumper tárgya is lett: a **Kinks** perelte be a **Doors** együttest, mert szerintük az amerikaiak ebből a dalból lopták nagy slágerüket, a Hello I Love You-t. Akiknek mindkét zenekar kedves, nekik azt mondjuk: rájuk lehet fogni a hasonlóságot, ettől még mindkét szám nagyon jó... (Annyi közös mindenképpen volt a két bandában, hogy egyaránt **Ravens**, azaz Hollók néven próbálkoztak először.)

A **Kinks** sikersorozata a következő években is folytatódott, nem kis mértékben **Ray Davies** szatirikus hangvételű szövegeinek köszönhetően. Nem érdemtelenül tartják őt sokan – **John Lennon** mellett – a műfaj ifjúkorából a legjobb rock-lírikusnak.

Herman's Hermits

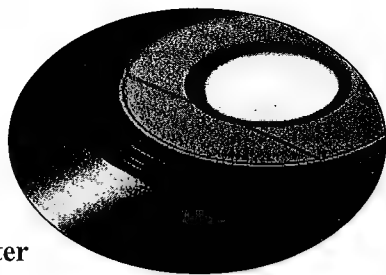
Egy nagyhírű szerzőpáros, egy remekül induló producer, s egy, szinte csaknem gyerek énekes-színész, aki erősen emlékeztet a fiatal John F. Kennedy-re – mi kell még a sikerhez? Mondhatnánk, hogy minden együtt volt ahhoz, hogy a **Herman's Hermits** tinédzserei befussanak. **Peter Noone** (1947. november 5., Manchester) minössze 14 éves volt, amikor – a helyi zenei és drámai iskola tanulójaként – szerepet kapott a Coronation Street című tv-sorozatban. Felajánlottak neki egy igazi filmszerepet is, amelyben **Judy Garland** partnere lett volna, de szülei nem engedték szerződtení. **Peter** zsebpénzét azzal egészítette ki, hogy árulta a Manchester United meccseinek programfüzetét, s közben, zenei tanulmányait hasznosítva, zenekart alakított. 1963-ra alakult ki a később befutó formáció: **Karl Green**, basszusgitár (1947. július 31.), **Keith Hopwood**, ritmusgitár (1946. október 26.), **Derek Leckenby**, szólógitár (1946. május 14., Leeds), **Barry Bean Whitwam**, dob (1946. július 21., Manchester). **Peter** kezdetben **Peter Novak** néven énekelt, aztán miután valaki kitalálta, hogy hasonlít egy Sherman nevű rajzfilmfigurára, **Hermanként** szerepelt tovább, a zenekart pedig a jobb alliteráció kedvéért átkeresztelte **Heartbeats**-ről **Hermits**-re. Szülővárosukban találtak rá menedzsereikre, **Harvey Lisberg**-re és **Charlie Silverman**-re, akik felhívták a bandára **Mickie Most** figyelmét. **Mickie Most**, az „addig üsd a vasat, amíg meleg” alapon, miután sikerült neki number one-t csinálnia az **Animals**-szel, úgy gondolta, hogy megalkothatja az **Állatok** ellentétét. „**Herman**”, a maga ártatlan „ifjú Kennedy-s” megjelenésével, ideális frontember volt számára egy olyan popbandához, amelyet nemcsak a tinik, hanem a szülei is szívesen látnak és hallgatnak. A debütáláshoz egy kevésbé ismert **Goffin-King** szerzeményt választott, az I'm Into Something Good-ot, amelyet Amerikában egy **Earl-Jean** nevű énekesnő adott elő. És milyen furcsa az élet: ez lett az amerikai szerződő egyetlen angliai listavezető dala! Ennél már csak az az érdekesebb, hogy a **HH** 1971-ig tartó pályafutása során sokkal nagyobb sikereket ért el az Államokban, mint odahaza. Még Las Vegas-ba is meghívták őket.

A **Remetéknek** nem is jutott több első hely, jelentőségük ennek ellenére tagadhatatlan, hiszen a brit pop egyik legdallamosabb és legromantikusabb irányzatát képviselték. Ma is milliók ismerik az 1966-ban megjelent No Milk Today-t (amelyet nálunk „Ma nincsen tej, mert nem ad a tehén” szöveggel parodizáltak) – ezt **Graham Gouldman**, a későbbi **Ten CC**-tag írta nekik. 1967-ben a There's A Kind Of Hush All Over The World következett, 1968-ban a Something Is Happening To Me, amely az olasz **Riccardo del Turco** fesztiválnyeres dalának átdolgozása volt. És egy évvel később jött a 2. helyezést elérő My Senti-

mental Friend, végül 70-ben a Years May Come, Years May Go, amelynek 7. helyével zárult az együttes nagy sorozata. A **Herman's Hermits** híres volt kellemes vokáljairól, a háttér-éneklést azonban mindig session-zenészekkel oldották meg.

Az együttes 1966-ban a mozival is megpróbálkozott. A Hold On és a filmben felhangzó 11 dalt tartalmazó album közepes sikert aratott. **Peter Noone** még „**Herman**” korában sem adta fel színészi ambícióit, játszott például Oscar Wilde Canterville-i kísértet című szatírájának tv-változatában, Sir Michael Redgrave és Douglas Fairbanks jr. oldalán. Később zenés színházakban szerepelt, leghíresebb alakítását **Gilbert-Sullivan** Penzance-i kalózok című darabjában nyújtotta. A **Hermits**, mint kortársaik közül a legtöbben, időnként összeállt egy-egy nosztalgiabulira, a legnagyobbat 1973-ban tartották a new york-i Madison Square Gardenben, a „brit invázió” emlékére... 1989-ben újra felbukkant az I'm Into Something Good. **Peter Noone** ismét lemezre vette és a dal bekerült a Csupasz pisztoly című filmbe.

Krónika

➤ 4-én az indonéz kormány betiltotta ifjú állampolgárai számára a **Beatles**-frizurát. Ugyanezen a napon lépett fel először az Egyesült Államokban az **Animals**. A koncertet a brooklyn-i Paramount Theaterben rendezték, ott, ahol az 50-es évek végén **Alan Freed** nagy rock and roll-bulijait szervezte. Több éves szünet után éppen az **Animals** kedvéért nyitották ki újra a termet. **Burdonék** mellett a **Jan And Dean** duó, **Chuck Berry** és **Del Shannon** játszott.

➤ 10-én lépett fel a **Rolling Stones** a **Ready, Steady Go**-ban.

Megjelent egy húszéves skót fiatalember, bizonyos **Rod Stewart** első kislemeze, a Good Morning Little Schoolgirl. A dal, **I. Sonny Boy Williamson** szerzeménye nagy kedvence volt számos fehér blues-muzikusnak. Egy évvel korábban már felvette a **Yardbirds**, később az **Animals**, a **Ten Years After**, majd **Johnny Winter** kétszer is slágert csinált belőle: előbb **And** nevű zenekarával 1971-ben, majd hét évvel később újra lemezra játszotta, **Muddy Waters**-szel közösen. **Stewart**nak, akiről köztudott, hogy volt fél-profi futballista és sírásó is, első zenekari posztja **Long John Baldry** együttesében volt. Állítólag **Baldry** meglátta őt egy pályaudvaron, amint bőrdődjén ülve szomorkásan fújja szájharmonikáját, és ez annyira meghatotta, hogy rögtön bevette a bandájába.

➤ 11-én alapította meg **George Harrison** saját kiadóját, **Harrisons** néven. **Lennon** és **McCartney** már korábban létrehozta a **Northern Songs**-ot saját szerzeményeik védelmére.

➤ 12-én a brooklyn-i Fox Theaterben rendezett nagy pop-műsort Murray The K, az új korszak legnépszerűbb dj-je. A legnevesebb fellépők a **Searchers**, a **Ronettes**, a **Miracles**, **Marvin Gaye**, a **Temptations**, a **Jay And The Americans** voltak.

➤ 16-án beindult az amerikai ABC tv-ben a Shindig popműsor, amelynek Jack Good személyében angol volt a producere. Az első műsorban **Sam Cooke**, **Everlyék**, valamint a **Righteous Brothers** szerepelt. Ez utóbbi duóra alkalmazták először a „kékszemű soul” kifejezést.

➤ 20-án ismét angliai turnéra indult **Bill Haley**, hogy felelevenítse a letűnt klasszikus rock and roll-korszakot, de már nem okozott olyan szenzációt, mint egy évtizeddel korábban.

➤ 25-én **Brian Epstein** elutasított egy 3 és fél millió fontos ajánlatot, amellyel egy amerikai üzleti csoport ki akarta vásárolni szerződéséből a **Beatlest**.

OKTÓBER

Listavezetők:

I'm Into Something Good (Herman's Hermits): 1 hét

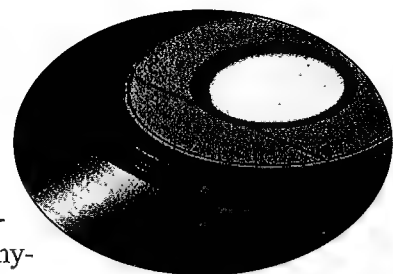
Oh, Pretty Woman (Roy Orbison): 2 hét

Always Something There To Remind Me (Sandie Shaw): 2 hét

Roy Orbison volt 1964-ben az egyetlen amerikai férfiénekes, aki a szigetországban egyáltalán képes volt valamennyire „beleszólni” a brit előadók házi versenyébe. Az Oh, Pretty Woman szintén minden-

napjaink része: nincs olyan hét, hogy ne hangozna fel valamelyik magyar rádióban híres gitárbevezetése, és a **Nagy O** kivételes orgánuma. Ma so- kan csak erről a számról ismerik **Orbison**t, akinek ez volt az utolsó listavezető dala Angliában. (A utóéletéhez persze kellett az is, hogy elkészüljön a Pretty Woman című film, Julia Roberts-szel a főszerepben. Magának a filmnek az ötletét is **Roy** dala adta.) Sajnos, az 1991-es Grammy-díjkiosztáson már csak posztumusz ítélték oda neki érte az arany gramofont.

Bruce Springsteen mondta róla, amikor **Orbison**t 1987-ben beválasztották a Rock and Roll Hall of Fame-be: „Valamikor nem volt más vágyam, minthogy úgy tudjak énekelni, mint **Roy Orbison**. Aztán rájöttem, hogy senki nem tud úgy énekelni, mint ő.” Halálának napját, április 23-át, Texas államban **Roy Orbison**-nappá nyilvánították.

Sandie Shaw

Sandra Goodrich (1947. február 26., Dagenham, Essex) magas, vékony, vörösseszőke, kicsit szep-lős, kicsit csontos arcú, különlegesen kék szemű (valójában rövidlátó) ifjú hölgy volt. Két dolog okozott neki bánatot: először az, hogy szülei nem láttak számára más perspektívát, minthogy a Ford gyárban dolgozzon, és esetleges szabadidejét egy női skótdudás zenekarban töltsse; a másikat pedig lábmérete okozta, mert az még a nyulánk nők hazájában sem előny, ha valaki 42-es piskótákon fut. Szerencsére **Sandie Shaw**, hisz' róla van szó, kellő kitartással és öniróniával rendelkezett mindeme probléma megoldásához. Addig járt a még mindig népszerű **Adam Faith** nyakára (pontosabban az öltözőjébe), amíg a sztár meghallgatta énekét, és kijárt neki egy lemezszerződést a **Pye**-nél. „Gyári hibáján” meg úgy segített, hogy mivel nem talált magának kellően csinos cipellőt, inkább mezítláb lépett fel. (Későbbi „követői”, **Joan Baez**, majd **Sinéad O'Connor** esetében inkább tiltakozó gesztusról volt szó...). Második kislemezével (megint egy **David-Bacharach** szerzemény, ismét **Tony Hatch** gyártásában) ért fel az első helyre, és mire három évvel később Anglián kívül is híres lett az Eurovíziós dalfesztiválon aratott győzelmével, már a harmadik elsőségénél tartott. Női előadók közül neki sikerült ez először – rekordját a 80-as években csak **Madonna** tudta túlszárnyalni.

Krónika

➤ 7-én érkezett meg Angliába a **Supremes**. Ekkor jelent meg legjobb szigetországi slágerük, a Baby Love.

➤ 9-én a **Rolling Stones** lemondta dél-afrikai turnéját, miután egyeztettek a brit zenész-szakszervezettel. Ez volt az első eset, hogy rock-zenészek nyíltan elítélték a fajúldozó pretoriai rendszert.

➤ 15-én nyerte meg a brit parlamenti választásokat a Munkáspárt, és aznap lett első a slágerlistán **Roy Orbison**. Ezzel ő lett a charták történetében az első amerikai, aki Labour-kormányzás alatt number one volt. (Ez persze úgy történhetett meg, hogy 1951 óta a tory-k kormányoztak, a listákat pedig 1952-ben állították össze először...)

➤ 20-án Párizsban, az Olympiában lépett fel a **Rolling Stones**. A megvadult rajongók közül 150-et őrizetbe vettek.

➤ 22-én óriási bakit követett el az **EMI**: visszautasította a **High Numbers** nevű londoni együttes demofelvételét. A zenekar azonban nem adta fel, kiadott egy kislemezt (I'm The Face/Zoot Suit) a **Fontana**-nál, majd átkeresztelte magát **The Who**-ra.

➤ 24-én szerepelt először a **Rolling Stones** az **Ed Sullivan Show**-ban. Előadásukat követően **Sullivan**hez számos panasz érkezett: többen követelték, hogy soha többé ne hívja meg őket a műsorába. A neves showman azonban nem hallgatott a tiltakozókra...

NOVEMBER

Listavezetők:

Always Something To Remind Me (Sandie Shaw): 1 hét

Oh, Pretty Woman (Roy Orbison): 1 hét

Baby Love (Supremes): 2 hét

Supremes

Bemutakozott a brit lista tetején a Detroit Sound: a **Supremes** Baby Love-ja csaknem négy év után az első fekete number one lett Angliában. Az élő megjelenés tehát nemcsak az Amerikát ellepő angolok esetében működött. **Berry Gordy** védencei kiválóan művelték a meglágyított, kellemes vokáljátékokkal tarkított rhythm and blues-t, de első felvételeik óta jelentős változáson mentek át. Eredetileg **Florence Ballard** volt a trió frontlánya, ő találta ki a **Supremes** nevet is, csakhogy **Gordy** főnök kedvence **Diana Ross** volt... (a show-business-ben már akkor is így működött a nemek háborúja). A **Supremes** végül mégiscsak **Diana** vezetésével lett odahaza is sztár, no és nem kis mértékben **Brian** és **Eddie Holland**-nak, valamint **Lamont Dozier**-nek köszönhetően, akik legnagyobb slágereik szerzői és producerei voltak. Előzőleg ugyanis maga **Gordy** próbált nekik dalokat írni, majd **Smokey Robinson** is besegített, de már az első igazi áttörést, a Where Did Our Love Go-t is a nagy HDH-trió hozta össze nekik.

Dianáék 1967-ig működtek ebben a felállásban, és bár az első helyet már nem tudták többé megcsípni Angliában, a Top Tenbe többször is bekerültek. Két legnevezetesebb daluk – szintén **Holland-Dozier** szerzemények –, a You Can't Hurry Love (ismerős **Phil Collins** átdolgozásában is, amellyel a **Genesis-énekes** 1982-ben listavezető lett), valamint a You Keep Me Hangin' On (amelynek remek átértelmezését alkotta meg a **Vanilla Fudge**, valamint az olasz **Ribelli** együttes) egyaránt 1966-ból valók, és Amerikában mindkettő listavezető lett.

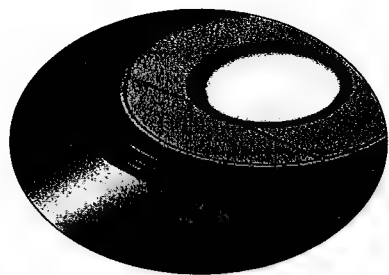
Florence Ballard 1967-ben kiszállt (1976-ban a kábítószer végzett vele), ettől kezdve **Diana Ross** **And The Supremes** néven futottak, majd **Diana** fokozatosan kiépítette a maga szólókarrierjét. A 70-es évektől több híres filmszerepet is kapott: ő alakította a tragikus sorsú **Billie Holliday**-t a Lady Sings The Blues-ban (ezért Oscar-díjra jelölték), 1975-ben **Berry Gordy** rendezte a Mahagony-ban, majd ő lett Dorothy az Óz fekete változatában, amelyben partnere Richard Pryor, valamint – Madárijesztőként – **Michael Jackson** volt. A film rendezésével eredetileg John Badhamet bízták meg, ő azonban nem volt hajlandó **Ross**-sal forgatni, így került a film a többszörös Oscar-díjas Sidney Lumet kezébe. Megint **Diana** erőszakossága győzött... Még egy híres filmhez kötődik a neve: a Végtelen szerelem című Zeffirelli-műben (Romeo és Júlia-modernizálás, Brooke Shields-szel a főszerepben) ő énekl a főcímdal duettjét **Lionel Richie**-vel. (Őszintén szólva, a filmből ez a szám érte a legtöbbet...)

Diana Ross magánélete is elég viharos volt: a **Gordy**-hoz fűződő „törvénytelen kapcsolata” után férjhezment **Robert Silverstein** menedzserhez, akitől három utód született. Első gyermekével a méhében vette fel nagy szólósikerét, az I'm Still Waiting-et. 1986-ban viszont már Arne Naess norvég hajómágnásnak fogadott hűséget, és szült neki további két gyereket. Közben mindenféle pletykák terjengtek azzal kapcsolatban, hogy vérszenes vonzódik a nála fiatalabb, ártatlan fiúkhoz. Állítólag ő „avatta be” egy nagy **Motown**-turné alatt a 14 éves **Stevie Wondert**, később pedig elcsábította **Michael Jackson**t. (Legalábbis ez utóbira utal **Jacko** Dirty Diana című dala.) Ami tény: **Diana Ross** a mai napig az amerikai szórakoztatóipar elbűvölő megjelenésű és sikeres csillaga, akit lánya, Tracee is megpróbált már követni.

Krónika

➤ 13-án jelent meg a **Rolling Stones** első listavezető kislemeze. A Little Red Roostert még a chicagói Chess stúdióban vették fel. Ugyanezen a napon jelent meg a zenekar „önéletrajza” Our Own Story címmel, Pete Goodman kiadásában. Később a zenekar basszusgitárosa, **Bill Wyman** lett a banda hivatalos krónikása, aki szinte naplószerűen írta le mindazt, ami a **Stones**-szal és körülöttük történt. Ennek „kivonata” volt a 90-es évek elején a Stone Alone című, csaknem 700 oldalas könyv, amely a 60-as évek végéig tárgyalja a **Kövek** sztoriját.

➤ 24-én kapott folyamatos szerződést a **Who** a Marquee klubban.

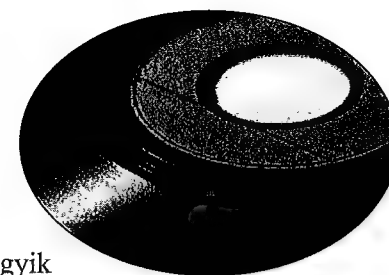

DECEMBER

Listavezetők:

Little Red Rooster (Rolling Stones): 1 hét

I Feel Fine (Beatles): 3 hét

Igen, a Kis vörös kakas, amelyet – mint a Magyar Néphadsereg egyik őrtornyában, a luxemburgi rádióból szerzett első **Stones**-élményét – annyiszor emleget **Hobo**. Ezt a dalt **Willie Dixon** még 1951-ben írta, először a **Griffin Brothers** tűzte műsorára. Tizenkét évvel később **Sam Cooke** is lemezt készített belőle (az ő felvételén az a **Billy Preston** orgonált, aki később több **Beatles**-, majd **Rolling Stones**-lemezen is játszott, sőt, a **Kövekkel** még együtt is turnézott a 70-es évek közepétől). A Little Red Rooster, a maga kihívó szövegével, a vagány szájharmonika-szóval nagyban hozzájárult a **Stones** és nem utolsósorban **Mick Jagger** imázsának kialakításához – hiszen az együttes talán a legnagyobb nőfaló volt a rock történetében (és mint ahogyan napjainkban értesülhetünk a bulvársajtóból, **Mick** a mai napig nem „higgadt le”). Jellemző, hogy még a Hair-ben is elhangzik egy fiú szájából, hogy ő ugyan nem homoszexuális, de „azért **Mick Jagger**t nem dobna ki az ágyából”. Bár a dalt egy hét után eltakarította az útból a **Beatles**, a **Stones** immár fél éven belüli második number one-jával bebizonyította: eget kér a brit blues nevében.

A **Beatles** méltón fejezte be káprázatos évét: a fiúk megtartották az előző évben beindított hagyományukat, hogy a karácsonyi listát ők vezetik. És ezzel meg is volt nekik a sorozatban 6. első hely – 6 kislemezből! **Elvis** elbúcsúztatott a rekordjától... Az I Feel Fine-nal egyidőben jelent meg a **Beatles** For Sale album, amelyen a legtöbb „idegen anyaggal” dolgoznak a fiúk (főként **Buddy Holly** és **Carl Perkins** előtt tisztelgnek), s ez a dal nem is szerepelt rajta. A szám érdekessége **George Harrison** különleges gitár-visszhangosítása, a „feed back” (akkoriban több angol kritikus őt tekintette a **Beatles** legjobb zenészének). Ez volt az első eset, amikor a fiúk közvetve elismerték: a **Lennon-McCartney** szerzőpáros megjelölése időnként csak a kiadói jogok egyszerűsége miatt történik – ezúttal a munka oroszlánrésze **John Lennoné** volt.

Krónika

➤ Az első angol antinukleárisnak dalnak tekinthető a **Searchers** kislemeze, a What Have They Done To The Rain, amely december 3-án jelent meg.

➤ 11-én egy los angeles-i motelben meggyilkolták a 33 éves **Sam Cooke**-ot. Az énekes állítólag meg akart erőszakolni egy fiatal lányt, majd rátámadt a tulajdonosnőre is, aki lelőtte őt. (A rendőrség „jogos védelem” címen zárta le az ügyet.) **Sam Cooke** (1931. január 22., Chicago) túlságosan hamar távozott az élők sorából ahhoz, hogy előadóként részese lehessen a soul legpazarabb éveinek. Legnagyobb sikere a You Send Me volt, amelyet 2 és fél millió példányban adtak el. Később olyan, ma már nélkülözhetetlen soul-dalokat írt és adott elő, mint az Only Sixteen, a Wonderful World, a Cupid, a Bring It On Home To Me, vagy a Change Gonna Come. Pályatársai közül talán **Otis Redding**-re volt a legnagyobb hatással, aki a Wonderful World-öt és a Change Gonna Come-ot is feldolgozta. **Cooke** volt az, aki rábírta **Muhammad Ali**t, hogy készítsen felvételt a Stand By Me-ből. Mr. Nagyszáj elismerését mi sem jellemzi jobban, mint a következő kijelentés: „Én vagyok a legnagyobb, de ha éneklésről van szó, **Cooke** verhetetlen”.

➤ 17-én született meg **Georgie Fame** első nagy sikere, a Yeh Yeh. Vele egyidőben adta ki a **Gerry And The Pacemakers** talán leghíresebbé vált dalát, a Ferry Across The Mersey-t, amely az óceán mindkét partján népszerűvé vált.

➤ 19-én újabb kalózárdió szólalt meg az Északi-tengerről: a Radio London.

➤ 21-én jelent meg **Charlie Watts** első könyve, az Óda egy magasan szárnyaló Madárról, amely a legendás jazz-szaxofonosról, **Charlie „Bird” Parkerről** szól.

➤ 24-én első ízben adott karácsonyi koncertet a **Beatles** a londoni Hammersmith Odeonban.

ÉVES LISTÁK

Eddigi történetünk során 1964-ben hasonlított a legjobban az amerikai lista a britre, éppen az „invázió” következtében. És az a csoda is megtörtént, hogy amíg a **Beatles** Angliában 13 héten át vezette a chartát, addig az USA-ban 18 hetet töltöttek az élen – több, mint az év egyharmadát! S ebből zsinórban

14-et február és május között. Még elképzelni is nehéz azt a félelmetes hatást, amelyet az amerikai fiatalokra tehettek a **Gombafejűek**.

A szigetországi elsőik közül az Államokban is befutott **Peter And Gordon**, az **Animals** (az otthoni egy hét helyett itt hármat kaptak). Két hétig vezethette az élbolyt a **Manfred Mann**, s természetesen itt is fölöttebb népszerű volt a „hazai” **Roy Orbison** (igaz, csak az Oh, Pretty Woman lett listakirály) és a **Supremes**. A Baby Love 4 hétig uralkodott, de előtte már két hétre átvette a vezetést a Where Did Our Love Go? -val, sőt, decemberben a Come See About Me is az élre tört.

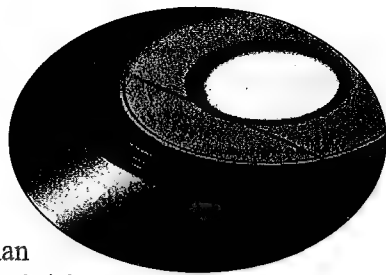
Azért a többi number one között is találunk nagyágyúkat, mint például Amerika januári vezéregyéniségét, **Bobby Vintont**, aki négy hetet töltött a magaslaton a There's I've Said It Again-nel. Ez volt negyedik amerikai aranylemeze. Ezt követően még kétszer sikerült neki az évtized során milliós példányszámot elérni: még 64-ben saját szerzeményével, a Mr. Lonely-vel, majd 1968-ban – már „nagy visszatérőként” – az I Love How I Love Me-vel. A 70-es évektől többször próbálkozott kijátszani lengyel származásának kártyáját, és az egyik, a félig lengyelül énekelt My Melody Of Love 1974-ben újra aranyat ért. Gyökereinek nyílt vállalása végül 1989-ben, a lengyel rendszerváltáskor gyümölcsözőt: Sergiusz Mikulicz, a lengyel rádió- és tv-miniszter engedélyezte, hogy **Vinton** Santa Claus Must Be Polish-a elhangozzék a varsói rádió karácsonyi műsorában. **Vinton** a 90-es években visszavonult, csak néha vállalt fellépést. A Blue Velvet azonban azóta is kísérti: David Lynch filmje után az ő verzióját használták fel egy Nivea-arckrém reklámozására.

Régi, igen kedves ismerősünk bukkant fel májusban az USA-charta élén: **Louis Armstrong**, a maga náthás-rekedt gurgulázásával, egyik leghíresebb dalával, a Hello Dolly-val. A new york-i zsidó házasságszerző hölgy története a Broadway-n hatalmas sikert aratott, és ebben a 30-as évek stílusát idéző dalnak is volt nem csekély szerepe. Amikor négy évvel később a musicalt filmre vitték **Barbra Streisand** főszereplésével, természetesen nem hiányozhatott a filmből **Satchmo** papa sem, aki a nagy szemifináléban elrecsegte: „Louis vagyok, és boldogan látlak újra köztünk”. Lehet azt mondani, hogy **Armstrong** időközben messze „lemaradt” a jazz modern irányzataitól, hiszen **Miles Davis** a huszonéves felfedezettjeivel már legújabb hangját próbálgatta, míg a Sri Chinmoy hatása alá került **John Coltrane** a transzcendentális filozófiákból merített ihletett. Mégis: kornettjével, hangjával, egész bohókás egyéniségével király maradt egészen a haláláig. És a slágervilág is keblére ölelte még egyszer, négy évvel később. A Hello Dolly-val **Kenny Ball** is megpróbálkozott, de a 30. helynél feljebb nem jutott.

A **Beach Boys** sem hagyta magát, két hétre átvették a vezetést az I Get Around-dal, amelyben a vokálok kergetőzésével megint szétbravúroskodták magukat. Angliában ezzel a 7. helyre tornázták fel magukat. A **Four Seasons** július felét happolta el magának a Rag Doll-lal, sőt, még olyan „osztályidegen” is beférközött a pop-rock sztárok közé, mint **Dean Martin**, az Everybody Loves Somebody-val. (Ez a dal nem keverendő össze a **Rolling Stones**, **Phil Collins** és sokan mások által feldolgozott rhythm and blues-zal.)

Amikor az ember különböző parodisztikus filmeket lát, amelyben vasárnapi iskolások és apácák énekelnek, azt hiszi: ez csak az ateisták ármánya. Holott már eddig is láthattuk, hogy egy sor nagyszerű énekes és együttes ezekből a közösségekből került ki. Ilyen volt a **Shangri-Las** is, akik a Leader Of The Pack című dallal a csillagos-sávós országban elsőik lehettek. Emlékezzünk meg erről a négy new york-i lányról: **Mary Weiss**, **Betty Weiss**, **Marge** és **Mary Ann Ganser** alkotta a csapatot. Még 64 elején csináltak egy demót, a Remember Walkin' In The Sand-et, majd leszerződtette őket **Lieber** és **Stoller** új cége, a **Kama Sutra Records**, amely a popzene fejlődésében később eléggé dicstelen szerepet töltött be a rágógumizene propagálásával. Mire a sikerdal megjelent, már csak hárman maradtak, mert **Mary** még iskolás volt, de egy évvel később nővére, **Betty** átengedte neki a helyét. Az aranylemezes Leader of The Pack valódi tinédzser-sztori: egy lány beleszeret egy fiúba, akit a szülei gyűlölnek, a fiú pedig motorke-rek-párján a halálba rohan. Újabb premier: a hangeffektusok egy motorbicikli zaját keverték bele a dalba. (Ennél híresebben ez csak a **Steppenwolf**-nak sikerült az Easy Rider két dalában.) A szövegekkel itt is gondok voltak (tudjuk, a BBC allergiás a haláldalokra), de mégis lejátszották, és 1965-ben a 11. helyig jutott a dal.

Egy vadnyugati nótát ismét elkaptak a pionírok korszakába visszavágyó amerikaiak: **Lorne Green**

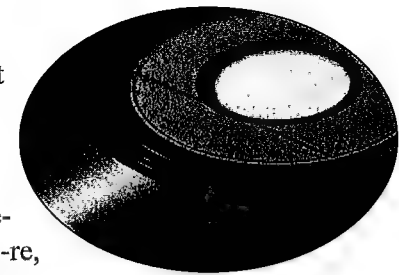
Ringo című balladája egy hétig vezette a listát. Pedig a zene több mint primitív, hiszen alig egy-két akkord kíséri a prózában elmondott mesét. Két jóbarát történetét hallhatjuk: az egyik megmentette a másik életét a sivatagban, aztán évekkel később egymás ellen fordultak, mert az egyik törvényen kívüli lett, a másik pedig seriff Santa Fé-ben. Az utolsó össze-csapásban persze a csillagos ember győz, Ringo (a név nem a **Beatles**-re, hanem inkább John Ford Hatosfogatóra utal, amelyben John Wayne játszotta a hírhedt, ám arany szívű banditát), meghalt, de a seriff a sírjára, koszorú helyett, a békebíró csillagját helyezi. A dal Olaszországban is siker lett, elsősorban azok körében, akik vissza kívántak nézni a a tiszta western-korszakba. Itáliában **Adriano Celentano** regélte el Ringót, a **Ribelli** együttes kíséretével.

Shirley Bassey ugyan „csak” a 2. lett, de az egyik legsikeresebb James Bond-film, a Goldfinger főcímzenéjét énekelte, s annak ellenére, hogy Angliában a dal csak a 21. helyig jutott, sokáig ezzel a számmal azonosították az érzéki **Shirley**-t.

Inkább ártatlanságával hatott erotikusnak **Gigliola Cinquetti**, az akkor 17 éves olasz sztár, aki a san remo-i díjnyertes Non ho L'età-val bekerült a 17. helyre, 17 hétre. **Petula Clark** viszont talán élete legnagyobb sikerét aratta a Downtown-nal, amely máig tartó közkedveltsége ellenére is csak az „ezüstéremig” jutott. Amerikában két hétig állt vele az élen. A gyöngébb nem ilyen eredményt előtte 1952-ben ért el: a nagy háborús énekesnő, a **Pink Floyd** által a The Wall-ban megörökített **Vera Lynn** személyében.

Még csak a 47. helyig jutott, de már jelezte létét a birminghami hang a **Spencer Davis Group**-pal: az I Can't Stand It csak egy apró bemutatkozás volt a következő évek nagy slágerei előtt. A **Drifers** szeptemberben a 45. helyre kúsztak fel az Under the Broadwalk-kal, amelyet aztán a **Rolling Stones** vitt sikerre.

Szintén a **Stones**-hoz kötődik **Marianne Faithfull** As Tears Go By című, gyönyörű dala. (Ebből magyar változat is született, hiszen a **Metró** Egy szót se szólj-já mintha ikertestvére lenne.) **Lady Marianne**-nak (1946. december 29., London) sok útonálló Robin Hood jutott, míg végre a saját jogán lehetett az angol sanzón unikumja. Pedigréje igen előkelőnek mondható: apja angol egyetemi tanár, anyja pedig osztrák baronessz (ezen az alapon akár magyar származású is lehetne). Iskolatársa, John Dunbar ismerette össze őt **Andrew Loog Oldham**mal, miután elárulta neki, hogy szeretne folk-énekesnő lenni. Ezért kapta meg ezt a szép **Stones**-számot, amelyet később a **Kövek** is előadtak, ugyanolyan akusztikusan, mint ő. E korszakban nem ért el több hasonló sikert, bár ő is lemezre vette **Dylan** Blowin' In the Wind-jét. Sajnos, elfecsérelte erejét és tehetségét arra, hogy kit válasszon ki a **Rolling**-tagok közül. Végig próbálta a fél zenekart – miközben tartósan együtt élt képzőművész barátjával, Dunbarral –, s majdnem belehalt. Tudnunk kell róla, hogy ő is benne volt abban a nemzetközi kórusban, amely a **Beatles** All You Need Is Love-ját énekelte. (Előzőleg ő is feliratkozott azok hosszú sorába, akik elénekelték a Yesterday-t.). Még ugyan ebben az évben, mint prózai színésznő is debütált a Royal Courtban, Csehov Három nővérében. 1968-ban Alain Delon partnere volt a Lány motorkerékpáron című filmben. Majd elvételre a **Mick Jagger**től fogant gyermekét, és ez volt a pillanat, amikor eljutott a „sárga folyosóig”. A **Jagger-Richard** kettőssel azért közösen megírták a Sister Morphine-t, amelyet a **Stones** – a vele való kapcsolat lezárásaként – felvett az 1971-es Sticky Fingers albumra. (**Marianne** a dalt csak 1990-ben vette lemezre saját előadásában. A Blazing Away olyan válogatás, amelyben többek között **Edith Piaf**, **Tom Waits** és **Leonard Cohen** dalait énekelte.) A **Stones**-szal utolsó közös munkája Tony Richardson Ned Kelly című filmje volt, amelyben **Jagger**rel együtt szerepelt, de a forgatás során kómába esett és kimaradt a filmből. A rendőrség haverjaival együtt többször is letartóztatta drogfogyasztás miatt. A sajtó címlapjain „Miss X” aláírással jelent meg az a kép, amely még akkor készült róla, amikor az orgiájukra berontó rendőrség meztelenül, eszméletlenül állapotban találta. De a zene, a színház azonban végül mégis kárpótolta őt: 1970-ben a Royal Shakespeare Company Hamlet tv-előadásán Ophelia lehetett. Hamlet szerepét Nicol Williamson játszotta, aki egy évtizeddel később John Boorman gyönyörű Arthur király-filmjének, az Excaliburnak Merlinjét alakította. (Ezt a Hamlet-változatot nálunk is vetítették.) 1979-ben pedig egy kissé megtört, rekedtes, mély hangú hölgy jelent meg újra a lemezpiacon: a Broken English a rock-sanzón műfajának alaplemeze. Pedig a szókimondó, önvetköztető szövegek miatt az **EMI** hosszú ideig elutasította az album forgalmazását. Későbbi lemezei is (Dangerous Acquaintances, A Child's Adventures) ezt a műfajt erősítették, de azért régi barátait sem tagadta meg, amikor az 1987-es Strange Weather-en **Tom Waits** és **dr. John** dalai mellé felvett né-

hány klasszikus **Jagger–Richard** szerzeményt is. **Marianne Faithfull** napjainkban a sanzon évszázados hagyományait ápolja. Szívszorító Brecht-estjének a budapesti közönség is tanúja lehetett 1997 decemberében. (De azért ráadásnak itt sem felejtette el az *As Tears Go By*-t eldabolni.)

Billy Fury kitartóan készítette a lemezeit, de a 10. helynél feljebb nem tudott kerülni. Csak a 8. volt a **Gerry And The Pacemakers** decemberben megjelent kislemeze, a *Ferry Across The Mersey*, mégis összes daluk közül ezt játsszák ma is a legtöbbet. **Francoise Hardy** *Tous les garçons et filles de mon âge* című dala – afféle válaszként a **Cinquetti**-féle ártatlanságra – egy kis ideig a Csatornán túl is bemerészkedett a listára. A **Hollies** szinte folyamatosan ott topogott a rock-Olimposz küszöbén: a *Just One Look 2.*, a *Here I Go Again* a 4., a *We're Through* a 7. lett. (A következő évben már az elsőség is bejött nekik.)

Bár 1964 júniusában nem csinált nyarat a chartán **Howlin' Wolf** (eredeti nevén **Chester Burnett**) *Smokestack Lightnin'*-ja (csak a 42. lett 5 hét alatt), de a dal az egyik védjegye a **Yardbirds**-nek. (**Jimmy Page** néhány futamot átmentett belőle a **Led Zeppelin**-be, olyannyira, hogy a 90-es években a **Robert Plant**tal való közös turnékon sem hagyta ki soha, amikor őt mutatták be.) Az „Üvöltő Farkas” (1910. június 10., West Point, Mississipi–1976. január 10., Hines, Illinois) szinte egymaga képviselte a folyamatoságot a Delta Blues, a chicagói stílus és a fehér blues között, hiszen fiatal korában még **Robert Johnson**-nal, később **II. Sonny Boy Williamson**nal és **Willie Dixon**nal muzsikált együtt. Ez utóbbival szívesen adták elő egymás dalait is. Az érdekes, torokhangú **Howlin' Wolf** szerzeménye volt a *Moanin' at Midnight*, és a **Cream** által örökérvényűvé emelt *Sitting On The Top Of The World*. Az énekes-gitáros-harmonikás a 60-as évek közepén Angliában közös felvételeket készített a fiatal angol blues-generáció legjavával, ezeket 1972-ben *The London Sessions* címen adták ki.

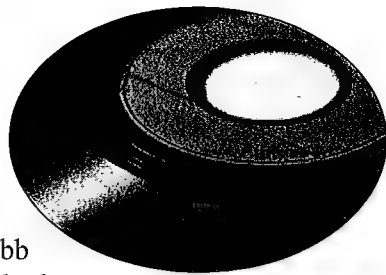
Brenda Lee még egy 5. helyet kiérdemelt az *As Usual*al; **Little Richard** ismét igen magvas gondolatokat közölt a hallgatókkal a *Bama Lama Bama Loo*-ban (20.). Bejelentkezett viszont egy gombszemű, kerekarcú skót kislány, és mindjárt lecsapott egy hetedik helyre. **Marie McDonald Lawrie** (1948. november 3., Lennox Castle) úgy gondolta, hogy a **Lulu** nevet könnyebb lesz megjegyeznie a közönségnek, és már 1963-ban így lépett fel nővére zenekarával, amelyet átkeresztelt **Luvvers**-re. A melódikus dallamokat ügyesen keverte a keményebb ritmusokkal, eképpen tudott sikert elérni a *Shout*-tal, sőt megpróbálkozott a **Them** egyik híres dalával, a *Here Come The Night*-tal is. A nagy kiugrást azonban két év múlva egy azóta kultikussá vált és többször utánzott film jelentette neki – igaz, nem Angliában, hanem az USA-ban. **Millie-nek** csak a *My Boy Lollipop* jött be (2.), második kislemeze, a *Sweet William* már örülhetett a 30. helynek is.

Egy kedves ismerős első, mindjárt legendává vált bemutatkozására is ebben az évben került sor. A 6. helyig vitte a **Nasville Teens John D. Lauder** milk *Tobacco Road*-ját. **Lauder** milk dalaihoz később is hűek maradtak, ők vitték be a rock-ba az indián rezervátumok siratóját, a *Cherokee*-t s a *Google Eye*-t. **Ray Phillips** (a magyaroknak csak Rév Fülöp az 1967-es budapesti koncertjük óta, amellyel lyukat ütöttek a *Vasfüggönyön*) és **Arthur Sharp** zenekara azonban soha tudott a nagy zenekarok közé felmúlni, a „szokásos” probléma miatt: nem volt tehetségük saját dalok szerzéséhez. Legnagyobb sikerüket egy évvel később a *This Little Bird* című andalító számmal érték el. A 60-as évek végén orgonistájuk, **John Hawken** csatlakozott a **Keith Relf** által alapított **Renaissance**-hez.

Gene Pitney a **Stones**-féle *The Girl Belongs To Yesterday* után (7.) az év vége felé még egy 2. helyet is elért az *I Gonna Be Strong*gal. Ugyancsak a 2. helyre tornázta fel magát a **Tremeloes** (Someone, Someone), s nekik volt még egy 6. helyük is a *Candy Man*-nel.

Elvis Presley-t az a szegény érte, hogy 5 kislemeze közül egyetlen egy sem került be az első ötbe, és a Top Tenbe is csak a *Kissin' Cousin* csullankodott be. Pedig, így visszatekintve, emlékezetes dal volt a *Blue Christmas* (11.), vagy a *Such A Night*, (13.). Csak a *Viva Las Vegas*t lenne jó elfelejteni – de napjaink hazai kaszinóreklámjai nem hagyják.

Hosszú hanyattatás után első sikereit érte el **P. J. Proby**. Houstonban **James Marcus Smith**-ként született 1938. november 6-án; a katonai iskolát hagyta ott, hogy pop-sztár legyen. **Jett Powers** néven készítet néhány lemezt, amelyek hamar eltűntek a süllyesztőben, annak ellenére, hogy zenekarában szere-

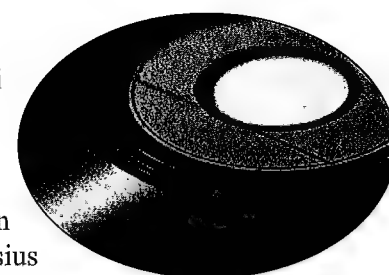
pelt **Phil Spector** több védence, valamint **Larry Taylor**, a későbbi **Canned Heat**-basszusgitáros, és **Elliott Ingber**, **Frank Zappa** muzsikustársa. Csak 1963-ban csillant fel számára némi fénysugár barátnője, a neves szerző, **Jackie De Shannon** révén, aki bemutatta őt Jack Good-nak, az akkor Hollywood-ban dolgozó BBC-producernek. Good éppen abban mesterkedett, hogy elkészítse az *Othello* rock-változatát, **Cassius Clay**-jel a főszerepben, Jagót pedig **Powers**-nek szánta. Ebből ugyan nem lett semmi, de szerencsére Good megbízást kapott **Brian Epstein**-től, hogy készítsen egy **Beatles**-show-t, és az amerikai énekes – aki ekkor már felvette a **P. J. Proby** nevet – ebben felléphetett. Good, aki korábban megcsinálta **Gene Vincent** fekete bőrruhás imázsát, **Proby**-ból egy XVIII. századi nemesember figuráját kreálta. A show bejött, **Proby**-t leszerződtette a **Decca**, és mindjárt két dala is bekerült az első tízbe: előbb a *Hold On* ért a 3. helyre, aztán a *Together* a 8.-ra. Ekkor kapott észbe az énekes amerikai cége, a **Liberty**, amellyel **Proby**-nak még érvényes szerződése volt, és gyorsan – mentsük, ami menthető alapon – piacra dobta a *Somewhere* című felvételét. És, mit ad a jóisten, ez a szám is 6. lett...

Cliff Richard valamivel jobban járt, mint **Elvis**: neki 6 kislemezből 5 is „tízes” lett, de a legeredményesebb dal, a *Constantly* nem került előbbre a 4. helynél. Az már viszont eléggé meglepő, hogy a **Shadows** egyik legszebb dala, a ma is hódító *Theme For The Young Lovers* mindössze 12. lehetett. **Frank Sinatra** *Hello Dolly*-ját csak a 47. posztra értékelte a brit közönség, **Frankie Vaughan**-ét viszont 18.-ra!

Az amerikai összesített listán természetesen a **Beatles** vezetett: övük volt az első két hely az *I Want To Hold Your Hand*-del és a *She Loves You*-val. A harmadik helyen **Armstrong** végzett, a 4.-en **Roy Orbison** az *Oh, Pretty Woman*-nel, az 5. a **Beach Boys** lett az *I Get Around*-dal.

A **Beatles** összesen 9 dallal szerepelt az első 100-ban, de az „invázió” teljes sikerét jelzi, hogy rajtuk kívül további 14 brit illetőségű felvétel hódította meg Amerikát – vagyis lefoglalták a listának csaknem az egynegyedét! A **Fab Four** után a legnagyobb elismerést a **Dave Clark Five** aratta, amely 4 dallal is képviseltette magát. De ugyanúgy megtaláljuk az amerikai sikerlistán a **Manfred Mann**t, a **Dakotas**-t, az **Animals**-t, a **Honeycombs**-t, a **Kinks**-t, a **Searchers**-t. S újabb bizonyíték arra, hogy **Elvis Presley** a mélypontra ért: egyetlen dala sem tudott bekerülni a legjobb 100 közé. Erre pályakezdése óta nem volt példa....

Három felvétel érdemel még említést, utóélete miatt: a **Jan&Dean** duó a 28. lett a *Dead Man's Curve*-vel: a baljóslat két év múlva következett be... **Stan Getz** és **Astrud Gilberto** *The Girl From Ipanema* című, latin duettje a szórakoztató zene standardje a mai napig, számtalan feldolgozást megért szerette a világon. Végül a 88. helyre rangsorolt **Tommy Tucker** a *Hi-Heel Sneakers*-t vitte sikerre. A soul- és rhythm and blues-énekesek egyik kedvencéről van szó: jól ismert **Chris Farlowe**, **José Feliciano** és **Joe Cocker** verziójában is.

1965

Beat-tel a Királynőért és a Hazáért

HISTÓRIA

Intenzív szakaszába lépett a vietnami háború. Februárban az USA szőnyegbombázási hadműveletet indított Észak-Vietnam városai ellen „Roaring Thunder” (Dübörgő Mennydögés) fedőnévvel. Ez a két ország közötti hadiállapot létrejöttét jelentette. A következő hónapban amerikai tengerészgyalogosok szálltak partra a déli Da Nang kikötőben. A nyár folyamán a saigoni rendszer erős embere, a nacionalista eszméket hirdető Nguyen Cao Ky repülő tábornagy alakított kormányt. Az év végére már 181 ezerre nőtt a Vietnamba vezényelt amerikai katonák száma.

Az Egyesült Államokban akkor kezdődtek a nagy háborúellenes tüntetések, amikor újra bevezették a kötelező katonai szolgálatot. A tiltakozási hullám hamar átragadt Európára, és nem csupán annak keleti felére, ahol a Vietnammal való szolidaritást a hivatalos párt- és ifjúsági mozgalmak koordinálták – márcsak azért is, mert a Vietnami Demokratikus Köztársaság „testvéri országnak” számított. Magyarországon beindultak a „vietnami műszakok”, amelyekből az ázsiai ország harcoló népét támogatták. Néhány gyár (például a Videoton) egyenesen a Vietnamba irányuló haditermelésre állt rá a Varsói Szerződésen belüli munkamegosztás értelmében. Ez persze nem jelentette, hogy az emberek együttérzése ne lett volna őszinte, hiszen nagyon sokan átérték nálunk is, hogy milyen az, amikor egy kis ország áll szemben egy hatalmas haderővel.

A vietnami bevetés erősödése közben a Johnson-kormányzatnak arra is volt ereje, hogy intervenció egységeket küldjön Dominika szigetére és megakadályozza a karibi ország balratolódását. Washingtonban nem kívánták, hogy még egy Kuba szülessen a térségben.

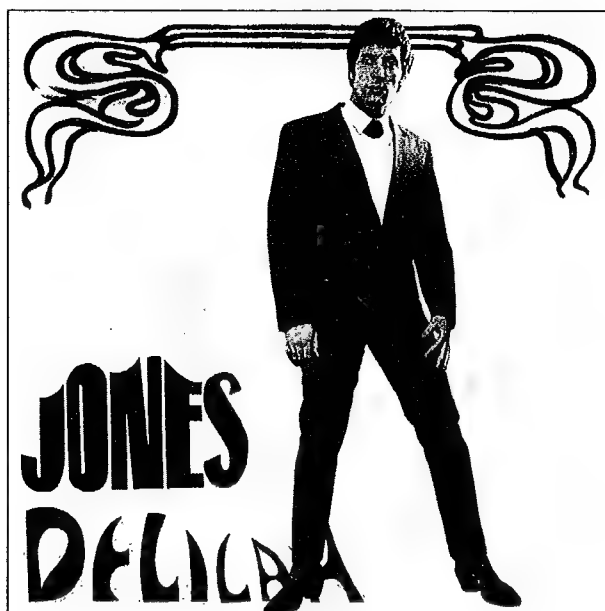
Hogy az amerikai polgárjogi kérdés még ugyancsak távol volt a megoldástól, arra véres bizonyítékot szolgáltatott a Los Angeles egyik fekete negyedében, Watts-ban kitört zavargás. Az egyhetes összecsapás-sorozatban 35-en vesztették életüket. Ebből született **Frank Zappa** egyik első felvétele, a *Trouble Every Day*. Az augusztusi utcai harcok után két hónappal összeült az Amerika-ellenes Tevékenységet vizsgáló bizottság – amelyet eredetileg a „kommunista felforgatás” ellen hoztak létre a 40-es évek elején, a hírhedt Joseph McCarthy szenátor javaslatára – s első ízben tárgyalta a déli fajüldöző titkos szervezet, a Ku-Klux-Klan erőszakos akcióit.

A fekete közösséget mégis az a merénylet rázta meg a legjobban, amelyet színesbőrűek követtek el: februárban meggyilkolták Malcolm Little-t, azaz Malcolm X-et, a Fekete Muzulmánok vezetőjét, aki néhány hónappal korábban szakított fajtestvéreinek radikális szárnyával.

Nyugat-Európa erősítette integrációját: Brüsszelben létrejött az Európai Közösség állandó bizottsága. Közben a NATO és Franciaország között fokozatosan elmérgesedett a viszony, ami a következő évben szakításhoz vezetett a katonai együttműködés terén. A nemzeti érdekeket mindennél előbbre valónak tekintő De Gaulle tábornok megerősítette pozícióját az államfői székben, miután megnyerte a tavaszi választásokat a szociáldemokrata színekben induló Francois Mitterrand-dal szemben.

Nagy-Britannia gyászolta az évszázad legnagyobb birodalmi államférfiát: életének 92. évében elhunyt Sir Winston Leonard Spencer Churchill. Az Admirális Első Lordja, a II. világháborús miniszterelnök, aki nemzetének a hadbalépés napján nem ígért mást, csak „vért, verítéket és könnyeket” (blood, sweat and tears...), az ENSZ egyik megalapítója, a brit konzervatív párt bulldog-makacsságú, megalkuvást

Tom Jones

1965

123

nem ismerő vezére azt vallotta: „A hosszú élet titka a szivar, a whisky és semmi sport”. A brit birodalmi szellem utolsó képviselője volt, mégis egyezkedni tudott Gandhival, a „meztelen fakírral”, és más gyarmati politikusokkal. Meggyőződéses antikommunista létére – neki tulajdonítják a hidegháború elindítását 1946-os fultoni beszédével, amelyben először használta a Vasfüggöny kifejezést – összefogott Sztálinnal, mert tudta: Hitler nagyobb veszedelemet jelent az emberiségre, mint a bolsevikok. De ő volt az is, aki a jaltai háromhatalmi találkozón – a történelmi pletykák szerint – Joszif Visszarionovicsal vilásgreggeli közben, szalvéta-üzenetváltással osztotta fel Európát érdekövezetekre... Churchill még értesült a Beatles-tagok lovaggá ütéséről, s ajándékba díszdobozos szivart küldött a fiúknak. Ő a mai napig az egyetlen politikus, aki irodalmi Nobel-díjat kapott: 1953-ban háborús emlékirataiért tüntették ki. Churchill-nek két névrokonát jegyezte fel a könnyűzene története: **Frank Churchill** a Walt Disney-féle Hófehérke zeneszerzője volt; **Chick Churchill** pedig a **Ten Years After** orgonistája. De egyikük sem állt szoros kapcsolatban a miniszterelnökkel.

Romániában márciusban meghalt a párt és az állam első embere, Gheorghe Gheorghiu-Dej. Bukaresti temetését még a magyar televízió is egyenes adásban közvetítette – ahogyan az akkoriban szokás volt a testvéri országok főembereinek búcsúztatóin. Gheorghiu-Dej utóda Nicolae Ceausescu lett, aki hamarosan kiépítette a II. világháború utáni Európa legsötétebb családi diktatúráját.

Dél-Rhodesia fehér kisebbségének vezetője, Ian Smith bejelentette országa elszakadását Nagy-Britanniától. A dél-afrikaihoz hasonló apartheid-rendszert vezettek be, amelyre az ENSZ válaszul embargót rendelt el. Ebben az időben indította el felszabadító harcát a Zimbabwei Afrikai Nemzeti Unió (ZANU) és a Hazafias Front (ZAPU), Robert Mugabe, illetve Joshua Nkomo vezetésével.

Algériában Huari Bumedienn ezredes, a függetlenségi háború egyik hőse félreállította egykori bajtársát, Ahmed Ben Bellát. A megbuktatott elnököt ettől kezdve, egészen Bumedienn 1980-ban bekövetkezett haláláig, házi őrizetben tartották.

Zaire-ban végleg megbuktatták Moise Csombét, aki 1964-ben nemcsak Katanga, hanem az egész ország miniszterelnöke lett. Száműzetésbe került, Algériában tartották házi őrizetben, 1969-ben hunyt el. A helyét Mobutu Sese Seko vette át – 32 esztendőre.

Újabb ellenségeskedések törtek ki India és Pakisztán között. A brit gyarmati uralom alóli felszabadulás óta tartó, részben vallási alapú viszály újabb fejezetének oka a két ország határán fekvő kasmíri terület hovatartozása volt. Közben India több államában is fellázadtak a tamil kisebbség tagjai, miután az általuk lakott területeken kötelező hivatalos nyelvvé tették a hindit. Indiának megromlott a viszonya Kínával is, több határincidensre is sor került a két hatalmas ország között.

Az ázsiai földrész legszörnyűbb eseménye: Indonéziában Suharto tábornok puccsot hajtott végre Sukarno elnök ellen, és az ezt követő fehérterror során félmillió kommunista és baloldali szimpatizáns aktivistát mészároltak le néhány nap alatt. Suharto három évvel később elnökké választotta magát, és egészen 1988-ig fenntartotta az uralmát.

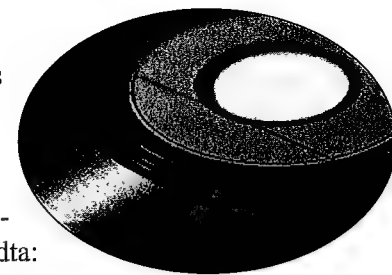
Kevésbé véres körülmények között, de szintén nem a demokratikus játékszabályok szerint került hatalomra a Fülöp-Szigeteken Ferdinand Marcos. Az ő országlása 22 éven át tartott, majd száműzték, s Hawaii szigetén halt meg.

Magyarországon kettévált a pártvezetői és kormányfői tisztség: Kádár János lemondott ez utóbbi funkciójáról, amelyet Kállay Gyula vett át. Április 4-én a Felvonulási téren nagyszabású katonai díszszemlével ünnepelték a felszabadulás 20. évfordulóját. A mátyásföldi Ikarus gyárban megkezdődött az alumínium-karosszériájú autóbuszok gyártása.

A 2-es metró építése miatt felrobbantották a Blaha Lujza téri Nemzeti Színházat. A társulatot a Hevesi Sándor térre, „ideiglenes helyre” költöztették – egészen 2002-ig. Az első tervek szerint 1965–1970 között kellett volna felépülnie az új Nemzetinek, de erre több mint három évtizedet kellett várni, s akkor is politikai-kulturális viták tárgya maradt.

Az év kulturális eseménye: a Népstadionban 80 ezer néző előtt adott koncertet **Louis Armstrong**, a jazz atyja.

Ember és világűr kapcsolatában újabb közeledő lépést tettünk: Alekszej Leonov (Pavel Beljajev má-

sodpilótájaként) a Voszhoz 2 űrhajó fedélzetéről tíz percre kilépett a kozmoszba, és űrsétát tett. A rakétához csupán egy „köldökszinór” kötötte. Leonov tíz évvel később részese volt a közös szovjet–amerikai Szozuz–Apollo űrrepülésnek. Nemcsak űrhajósként, hanem festőként is elismerést szerzett magának.

Az amerikaiak ezúttal csupán néhány hónapra redukálták lemaradásukat: Edward White-nak még ebben az évben sikerült hasonló bravúrt véghezvinnie. Az Államokban még messzebbre tekintettek: a Mariner 4 űrszonda elrepült a Mars felett, amelyről már akkortájt is feltételezték, hogy létezhet rajta – vagy létezett valamikor – élet.

Megnyitották a világ leghosszabb, 11,6 km hosszú alagútját Franciaország és Olaszország között, amely az Alpok alatt vezet át. Itt következett be 1999 áprilisában az egyik legsúlyosabb közúti katasztrófa: 41-en vesztették az alagútban kitört tűzvészben. Az amerikai Craig Breedlove abszolút sebességi rekordot (966,57 km/óra) állított fel motorcsónakjával a Utah állambeli Salt Lake-en.

New York-ra teljes sötétség borult egy 14 órás áramszünet miatt. Kilenc hónappal később jelentős „demográfiai ugrásnak” lehettek tanúi a keleti parti nagyváros statisztikusai...

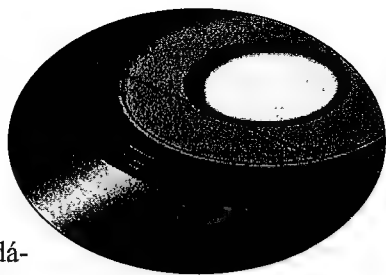
FILM

Továbbra is éltek a mozikban a zenés filmek és a szuperprodukciók. A **Beatles** második filmje, a *Help!* mellett ismét egy **Julie Andrews**-film, a Zene hangjai című **Rodgers–Hammerstein** musical háromórás változata aratott óriási sikert – azóta is a gyerekelőadások hálás műsora. A másfél évtized óta tartó „ókori” sorozat záró darabjának is tekinthetjük a Minden idők legnagyobb története című bibliai filmet, amelyben Jézust Ingmar Bergman kedvenc színésze, Max von Sydow alakította. (Közben Sydow a svéd rendezőnél eljátszotta egyik, leginkább embert próbáló szerepét, a Farkasok órája démonokkal harcoló művészt.) A nagy eretnek, Pierpaolo Pasolini egészen másképpen közelítette meg a hit és az ateizmus kérdését a Madarak és madárkák című filmjében, amelynek két vándorát Toto és a rendező felfedeztetje, az utcakölyökből lett színész, Ninetto Davoli személyesítette meg. Az év másik „kolossalja” a Paszternak-regényből készült Dr. Zsivago volt: az orosz alapanyagból, orosz környezetben játszódó film producere olasz (Dino de Laurentiis), címszereplője egyiptomi (Omar Sharif), rendezője angol (David Lean), zeneszerzője francia (**Francis Lai**) volt és a szintén több mint háromórás, látványos, romantikus film hat Oscar-díjat kapott. (Nálunk csak a 80-as évek végén mutatták be, mert állítólagos „ellenforradalmi” tartalma miatt indexen volt a regénnyel együtt.) Nemzetközi sztárparádé jellemezte a Katherine Ann Porter könyve nyomán készült Bolondok hajóját. A fasiszmus uralomra jutásakor játszódó történetben a főbb szerepeket Simone Signoret, Lee Marvin, Oscar Werner, valamint Vivien Leigh alakította. Az Elfújta a szél egykori hősnőjének ez volt az utolsó filmje, s szinte önmagát alakította: az alkoholtól tönkrement, utolsó erejével is szeretni vágyó, idősödő asszonyt.

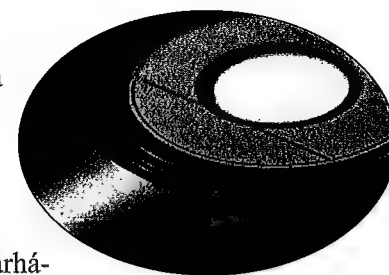
Kelet-Európában egyre markánsabb alkotások születtek. Milos Forman új, szatirikus megvilágításba helyezte a „vidéki kislány a fővárosban” örök témáját az Egy szösz szerelmében. Andrzej Wajda ismét történelmi témához nyúlt, a Légiónál Napóleon lengyel századának pusztulását vitte filmre, főszerepben az új fiatal színészcsillaggal, Daniel Olbrychskival. Jancsó Miklós leforgatta a Szegénylegényeket, mindmáig legnagyobb hatású, fojtogatóan tömör filmjét, amelyről a korabeli kritika azt írta: „Ilyen lett volna a Rózsa Sándor harmadik része, ha Móricz Zsigmondnak maradt volna rá ideje”.

Pécsett megrendezték az első Magyar Játékfilmszemlét. Fábry Zoltán Húsz órája elvitte a szakmai és a társadalmi zsűri nagydíját, mellette Jancsó és Keleti Márton aratott az Így jöttemmel, illetve A tizedes meg a többiekkel, de rendezői különdíjat kapott Szabó István is az Álmodozások korával.

Ebben az évben hunyt el David O. Selznick, az Elfújta a szél producere, aki annak idején a már csaknem kész filmet kivette George Cukor kezéből, hogy Victor Flemingnek adja át a befejezést, s aki kirúgta a forgatókönyvet a maga módján ironikussá tevő F. Scott Fitzgeraldot is. Eltávozott a film hőskorának újabb nagy komikusa: Stanley Jefferson, azaz Stan Laurel, a Sovány a Stan és Pan duóból – nyolc évvel később követte örök barátját, Pant, azaz Oliver „Babe” Hardy-t –, a kettős ötletmestere, Chaplin földije és pályatársa a korai időkben. Ezt követően világszerte valóságos reneszánsza kezdődött a tv-kben a Laurel–Hardy-filmeknek; még rajzfilmen is megörökítette őket a Hanna–Barbera duó.

Elhunyt a modern építészet egyik legjelentősebb alakja, a francia Le Corbusier. A futurisztikus formák, a modern monumentalitás tervezője álmodta meg többek között az ENSZ new york-i üvegpalatáját.

IRODALOM

Az irodalmi Nobel-díjat a szovjet Mihail Solohov kapta. A polgárháborús idők és a 30-as évek regényfolyamainak szerzőjét (Csendes Don, Új barázdát szánt az eke) elsősorban az Emberi sors című, mélységesen humánus háborús kisregényéért ismerte el a svéd akadémia.

Időközben a Szovjetunióban is virágozni kezdtek új irodalmi irányzatok: a Kirgiziából származó Csingiz Ajtmatov az Első tanítóval vált ismertté, Borisz Vasziljev egy II. világháború-beli női szakasz önfeláldozását mutatta be finom lélekrajzzal a Csendesek a hajnalokban, a nagyközönség is hamar befogadta az üzbég Bulat Okudzsavát, aki prózaírónak, költőnek és népdalénekesnek egyaránt kiváló volt. Feléledt a német nyelvterület: Ausztriából az élete végéig polgárpukkasztó Thomas Bernhard, az avantgard-színháztól és költészettől a pszichologizáló prózáig eljutó Peter Handke; az NSZK-ból pedig a „német csoda” alóli szennyet kikaparó Günther Grass és Heinrich Böll, valamint az Egyesült Államokban katedrát kapott filozófus-tanár-esszéista Hans-Magnus Enzensberger tett szert világhírré.

Az Egyesült Államokban teret nyert a szociográfia, a tényirodalom: a fiatalok közül különösen sokan olvasták Truman Capote (Hidegvérrel), Tom Wolfe (Kandírozott mandarinzelé-színű áramvonal) és Susan Sontag írásait, sőt egyre szélesebb körben terjedtek a „tudattágítás” apostolának, Timothy Learynek írásai a különböző kábítószerekkel – főként az LSD-vel – való kísérleteiről. Az elmeegógyintézet, mint irodalmi terep, továbbra is izgalmas műveknek adott hátteret. A Leary és Ginsberg köréhez tartozó, a san franciscói hippikommunák világában is jártas Ken Kesey ekkor írta kulcsregényét, Száll a kakukk fészkére címmel, amelyből tíz évvel később ötszörös Oscar-díjas film készült, Milos Forman rendezésében, Jack Nicholson szédületes alakításával. (Nálunk 1976-ban a Vígszínházban mutatták be először a darabot, a címszerepben Koncz Gáborral, míg az ijesztően rideg „Főnévivé” Béres Ilona lényegült át.)

SPORT

Az európai futballban tovább tartott az FC Internazionale uralma. Mazzoláék másodszor is megnyerték a BEK-et – áldozatuk ezúttal a Benfica volt –, sőt ismét övék lett az Interkontinentális Kupa is: megint csak az Independiente ellenében, bár ezúttal három mérkőzés kellett a milánóiak sikeréhez. A KEK-ben először nyert angol csapat, a londoni West Ham United. A csapatkapitány Bobby Moore, valamint két fiatal csillag, Martin Peters és Geoffrey Hurst, a következő évben az angol világbajnok csapat kulcsemberei lettek. Jobbszélsőjük, Harry Redknapp a „Nyugati Sonkaegyesülés” (copyright dr. Nagy András) menedzsere, fia, Jamie, pedig a Liverpool válogatott játékosa volt.

A VVK-ban a magyar klubsztintű futball mindmáig a legnagyobb sikerét érte el: a Ferencváros – Alberttel, Vargával, Novákkal, Mátraival, Géczyvel, Fenyvesi dr.-ral az élen – a mokány állatorvos balszélső góljával saját otthonában győzte le a Juventust a döntőben. Ez volt a kupa történetében az első eset, hogy egyetlen meccsen dőlt el az elsőség sorsa – a Fradi lemondott pályaválasztói jogáról –, s a második csak 1998-ban követte.

A Közép-Európai Kupában is magyar siker született: itt a Mészölyvel, Mathesszel, Puskás Lajossal, Farkassal felálló Vasas nyert, szintén olasz csapat, a Fiorentina ellen. A piros-kékek abban az évben a hazai bajnokságot is megnyerték, csak a gólkirályságot engedték át Albert Flóriánnak.

Az európai Aranylabdát a portugál Eusebio, a Benfica csillaga kapta meg, pedig a 23 éves fekete csodacsatárnak még csak ezután következtek a legjobb évei.

A magyar női kézilabda-sport Török Bódog vezetésével a legnagyobb győzelmét érte el: lányaink világbajnokok lettek! A csapat tagja volt Rothermel Anna, Fleckné, Guricsné, valamint a Tóth-Harsányi nővérek: Borbála és Katalin.

A teniszben Margaret Smith-Court tündökölt: megnyerte Wimbledon női egyesét, a vegyes párost; a Roland-Garros-on a női és a vegyes párost; Forest Hills-ben a női egyest és a vegyes párost. A férfiaknál utolsó wimbledoni győzelmét aratta Roy Emerson.

David Bowie

A Forma-1-ben második világbajnoki győzelmét aratta Jim Clark. A bokszenzációja: az Ali-Liston nehézsúlyú világbajnoki döntő visszavágóján a fiatal zseni egy perc alatt „kivégezte” félelmetes híru ellenfelét, akinek ez a pályafutása végét jelentette. „Sonny-t” még meghívták néhány – szánalmas – filmbeli bohóckodásra, aztán 1971-ben, 37 éves korában tisztázatlan körülmények között (valószínűleg heroin-túladagolásban) meghalt.

POP-ROCK

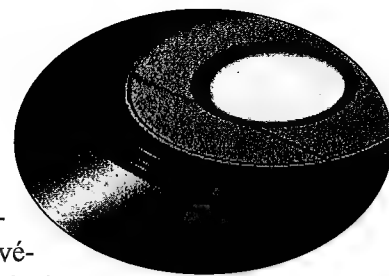
A blues két korszakos alakja ment el: **Nat King Cole** és **II. Sonny Boy Williamson** (eredetileg: **Aleck Rice Miller**). Utóbbi, aki az 1948-ban meggyilkolt **I. Sonny Boy** után vette fel nevét, halála előtt nagy népszerűsége tett szert Angliában, és koncertlemezeket készített a **Yardbirds**-szel, valamint az **Animals**-szel. **John Mayall** dallal búcsúzott a kiváló énekes-szájharmonikástól Bye Bye Sonny Boy címmel. Meghalt **Alan Freed**, a disc-jockey-k királya, aki először nevezte 1954-ben **Bill Haley** zenéjét rock and roll-nak.

Az év társasági eseménye a beat-hez kapcsolódik: **II. Erzsébet** királynő lovaggá ütötte a **Beatles** tagjait. A „sir”-ök a rend legalsó fokozatát, a Member of British Empire-t (MBE) kapták meg, ennek ellenére Anglia konzervatívabb része felháborodva tiltakozott, hogy a „hosszú hajú, üvöltő huligánok” nemzeti kitüntetését kapjanak. Addig ugyanis a közélet, illetve a hadsereg jelesei mellett legfeljebb színészek és rendezők (Laurence Olivier, Michael Redgrave, Carol Reed) részesülhettek ebben a kegyben. Akadt olyan lord, aki visszaadta háborús kitüntetését, mert úgy érezte: a liverpool-i mihasznákkal degradálták az érdemrendeket. (Volt persze kivétel is: Bertrand Russel, a Nobel-díjas filozófus és Bernard Law Montgomery tábornagy, az el-alamein-i győztes. Mindketten meghívták **Lennonékat** otthonukba, és ezekre később a fiúk úgy emlékeztek, mint életük legnagyobb élményére.) A Munkáspárt népszerűségét azonban növelte az esemény a fiatalok körében, s tulajdonképpen Harold Wilson nem túlzott, amikor a **Beatles** Anglia legjobb exporttermékének nevezte. (A világraszóló hírről nálunk az Ország-Világ című hetilap is beszámolt kétoldalas, fotós cikkében, amelyben egy képzeletbeli riportot is készítettek a fiúkkal.)

A lovagi cím első találkozása a szórakoztatóiparral később már nem okozott akkora felzúdulást, pedig később Ófelsége olyan megasztárokat tüntetett ki, mint **Elton John**, **Cliff Richard**, **Andrew Lloyd Webber**, **Mick Jagger**, a lemezmagán **Richard Branson**, vagy **Bob Geldof**, az 1985-ös Live Aid szervezője. 1969-ben **John Lennon**, a fajúldozó Rhodesia londoni támogatása miatt, visszaküldte a maga keresztjét. **Paul McCartney** ellenben 1995-ben már a Lordok Házának tagja lett.

Amerikában is történt két, a zene világához kötődő „felháborító” esemény: Newport-ban, a hagyományos folk-fesztiválon elektromos gitárral jelent meg **Bob Dylan**. Bár **Dylan** már új, korszakváltó Highway 61 Revisited című albumán is elektromos gitárt használt, ilyen merészséget élőben még senki nem mert elkövetni. A közönség kifütyülte **Dylant**, aki azért visszamerészkedett a színpadra – és előadott néhány akusztikus dalt. Erről az eseményről készítette első rock-filmjét David A. Pennebaker, Don't Look Back címmel. (A rendező később ott volt valamennyi nagy fesztiválon, filmet készített Monterey-ről, később az ő nevéhez fűződött **David Bowie** Ziggy Stardust-jának filmrevitele.) A másik skandalum a **Rolling Stones**-é volt. **Jaggerék** a new york-i Carnegie Hall-ban léptek fel, ahol korábban csak a komolyzene és legfeljebb néhány jazz-óriás kapott pódiumot. A **Kövek** olyan viharos sikert arattak, hogy a Carnegie menedzsmentje elhatározta: többet oda rock-együttes be nem teheti a lábát. Fogadalmukat hat éven át tartották, akkor a **Chicago** együttesel kivételt tettek. Abból a négynapos koncertsorozatból született minden idők egyik legjobb élő felvétele, a négylemezes Live At Carnegie Hall.

Angliában **John Mayall** első lemeze, a J. M. Plays J. M jelezte a brit blues boom kiteljesedését. **Mayall** (1933. november 29., Manchester) először a képző- és iparművészet iránt érdeklődött (évekig dolgozott kirakatrendezőként), de már 1959-ben – főként **Alexis Korner** hatására – amatőr zenekart alakított. Ugyancsak **Korner** bízta őt 1963-ban, hogy költözzék Londonba. A zárkózottnak látszó, de igen szenvedélyes természetű **Mayall** hamar nagy elismerésre tett szert a londoni klubokban, s egy ilyen fellépéséből született első albuma is. Ezt követően alakította meg **Bluesbreakers** nevű együttesét, amelyben 1971-ig

szinte mindenki megfordult, aki valamit is letett a brit fehér blues asztalára. A gitáros-szájharmonikás-billentyűs **Mayall** nem elégedett meg az-
al, hogy az ősök nyomdokaira lépjen: önálló hangot alakított ki. Jellegzetes énekében mindig volt valami elfojtott indulat, soha nem tartozott az üvöltők közé, dalai mégis igen erőteljesek és tömörek voltak. (Nehezebb is befogadni **Mayall** zenéjét, mint sok követőjét.) A 60-as évek végén, a 70-es évek elején egészen mehökkentő, kísérletező lemezeket készített (Bare Wires, Blues From Laurel Canyon, Turning Point – ezen például akusztikus gitár, basszus, fuvola és szájharmonika volt együttesének felállása –, **The Jazz Blues Fusion**), majd, immár kaliforniai lakosként, visszatért egy letisztultabb muzsikához, amelyet ma is nagy lelkesedéssel művel.

John Mayall először 1985-ben járt Magyarországon, a Kisstadionban és Szegeden lépett fel (ebből készült a **John Mayall** Behind The Iron Curtain című albuma), majd 1987-ben a BS-ben koncertezett. 1995-ben és 1997-ben a Petőfi Csarnok közönségét, 1999-ben a Darshan udvart kápráztatta el a már 60 feletti, hófehér hajú, de töretlen energiájú muzsikussal.

1965 és 1969 között e mesterek hatására gombamódra tűntek fel az újabb és újabb blues-együttesek a szigetországbán. Voltak közöttük puristák, mások a rock and roll-t blues-osították vissza, de olyanok is, akik számára a chicagói és Mississippi-delta vidéki fekete zene csak kiinduló pont volt egyéni hanguk erősítésére. A mayall-i vonaltól és tulajdonképpen a blues boom-tól független volt a **Rolling Stones** igazi berobbanása a Satisfactionnal (lásd majd később) és az Out Of Our Heads című albummal. A „Gettó” mellett ekkor jelent meg a radikális nemzedéki lázadás másik himnusza, a **Who** My Generationja, benne a sokat idézett sorral: „Remélem, meghalok, mielőtt megvénülök”...

A **Beatles** lemez-sorozatgyártása folytatódott, de azért az év végén megjelent a Rubber Soul, amely – ha még nem is olyan látványosan, mint az egy évvel későbbi Revolver – minőségi ugrást jelentett az együttes zenéjében. 1965-ben szólal meg először az indiai szitár a rock-zenében: a **Beatles** Norwegian Wood-jában, illetve a **Yardbirds** Heart Full Of Soul-jában.

Amerikában is éledtek a fehér blues-zenészek (**Al Kooper**, **Mike Bloomfield**, **Paul Butterfield**), de mindenekelőtt a folk- és a country-rock együttesek (**Byrds**, **Buffalo Springfield**) tudtak olyat produkálni, ami sikeres és jellegzetesen amerikai volt. Érdemes azonban odafigyelni a san franciscói hipsterekre: a beat-irodalom fellelvára ismét Amerika egyik leghangosabb ellenkulturális központjává vált, és a napfény, az utánozhatatlan hangulat, a marihuánával fűszerezett szabadság-érzés valamiféle őspogányság és „normális aggyal” szinte felfoghatatlan zenék születéséhez vezetett.

Magyarországon az új idők szelét jelezte, hogy megjelent az első magyar nyelvű beat-kislemez, az Utcán az Illés zenekartól, valamint beindult **Komjáthy György** műsorvezetésével a Csak fiataloknak. Utólag azzal magyarázták a műsor megszületését, hogy kellett valami, ami ellensúlyozza a Szabad Európa Rádió Teenager party-ját és a Nyugaton is nagy népszerűségnek örvendő – például a BBC-nél sokkal szabadabb szellemű – Luxemburgi Rádiót.

HAVI SLÁGERLISTÁK

JANUÁR

Listavezetők:

I Feel Fine (Beatles): 2 hét

Yeh Yeh (Georgie Fame): 2 hét

Go Now (Moody Blues): 1 hét

Georgie Fame

Georgie Fame 1943. június 26-án született Leigh-ben, Lancashire grófságban (pontosan egy hónappal **Mick Jagger** előtt). Eredetileg **Clive Powell**-nek hívták. Gyerekként a helyi templomi kórusban énekelt (fehéreknél is előfordult ez néha, még ha nem is volt túl jellemző), de közben autodidakta módon

megtanult zongorázni és szájharmonikázni. Tizennégy éves korában csatlakozott első zenekarához, a **Dominoes**-hoz. Két évvel később, miközben a banda egy nyári táborban muzsikált, meghallotta őt **Rory Blackwell** dobos, és Londonba hívta saját zenekarához zongorista-énekesnek. Erre a társulatra, s különösen **Powell**-re figyelt fel a musical-szerző **Lionel Bart**, aki beajánlotta őt **Larry Parnes** impresszáriónak. **Parnes** volt az, aki a fiatalember nevét **Georgie Fame**-re változtatta, és bevette számos csomagturnéba, amelyeken **Marty Wilde**-ot, illetve **Billy Fury**-t kísérte. A menedzser megpróbálta szóló rock and roll-zongoristaként is eladni, ez a húzása azonban nem jött be.

1962-re **Georgie**-nak elege lett a rock and roll-ból, és létrehozta saját rhythm and blues-együttesét, a **Blue Flames**-t, amely a maga korában az egyik legprogresszívebb csapatának számított. Ők voltak például az elsők, akik a hagyományos „jazz-dob” mellett congást is alkalmaztak a ghanai **Speedy Acquaye** személyében. (Később egy ideig a zenekar dobosa **Mitch Mitchell** volt, akiből **Jimi Hendrix** leghűségesebb kísérője vált.) A **Blue Flames** törzshelye a londoni Flamingo Club lett, melynek tulajdonosa, **Rik Gunnell** olyannyira megszerette **Georgie**-ékat, hogy elvállalta menedzselésüket és szerződéshez juttatta őket a **Columbia Records**-nál. Az együttesnek még kislemez-sikere sem volt, amikor 1964 elején már kiadtak egy koncertalbumot, *Rhythm And Blues At The Flamingo* címmel.

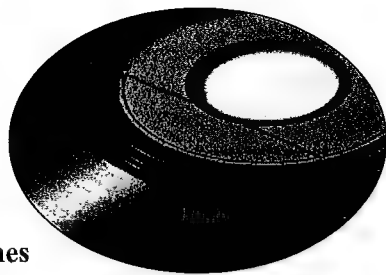
A *Yeh Yeh* – **Rodgers Grant**, **Pat Patrick** és **Jon Hendricks** szerzeménye – az együttes negyedik single-je volt, Amerikában a 21. helyet érték el vele a főlistán. (A dal pontosan 20 évvel később újra megjelent az angol chartákon, de akkor már **Matt Bianco** feldolgozásában.) Érdemes megjegyezni a lemez producerének nevét: **Tony Palmer** számos rock-blues lemez körül bábáskodott a későbbiek folyamán, és ő készített 1968-ban dokumentumfilmet a **Cream**-ről a zenekar utolsó fellépése alkalmával. **Georgie Fame**-nek pedig csupán másfél évet kellett várnia a következő number one-jára.

Moody Blues

Birmingham-ben, mint már láttuk, alaposan megpezsdült a rock-élet, elsősorban a R&B vonalon. 1964 elején két olyan zenekar is alakult, amelynek tagjai később – más csapatokkal – világsikerre tettek szert. Az **Avengers** együttes alapítója **Roy Wood** énekes-gitáros és **Graeme Edge** dobos (1942. március 30.) volt; míg a **Diplomats**-ben **Bev Bevan** dobos társult **Denny Laine** gitáros-énekesével (1944. október 29.). Aztán a két társulat „összekeveredett”: **Wood** és **Bevan** megalakította a **Move**-ot (lásd: később) míg **Edge**-hez és **Laine**-hez csatlakozott **Mike Pinder** billentyűs (1942. december 19.), **Ray Thomas** fuvolás-szájharmonikás énekes (1942. december 29.), valamint **Clint Warwick** basszusgitáros (1940. június 25.) – és ez az ötös nevezte al magát **Moody Blues**-nak.

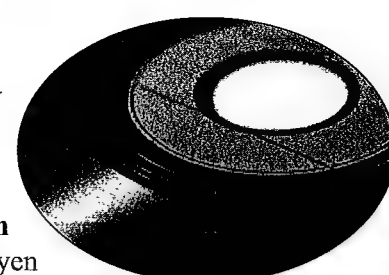
A **Moody Blues** első koncertjét Birminghamben, a Carlton Ballroom-ban tartotta. Őket is hamar „kiszúrta” magának egy mozgékony londoni menedzser, bizonyos **Tony Secunda**, aki a fiúkat hamar kedvező szerződéshez juttatta a **Decca** cégnél. Első kislemezük, a *Lose Your Money* teljesen észrevétlen maradt, a második azonban – **Bessie Banks** soul-klasszikusa –, a *Go Now* felrepítette őket a brit lista tetejére, sőt Amerikában is bekerült az első 10-be.

A hirtelen jött sikernek azonban nem volt folytatása. Olyannyira nem, hogy a banda 1966-ban – ideiglenesen – fel is oszlott. **Clint Warwick** felhagyott a zenével, **Denny Laine** pedig előbb a **Ball** együttesben játszott tovább, majd megalakította saját együttesét, az **Electric String Band**-et. Ezek a bandák csak szűk körben voltak népszerűek. **Denny** számára a nagy körforgásba való visszatérést 1971 jelentette, amikor **Paul McCartney** bevette őt új zenekarába, a **Wings**-be. A **Moody Blues** pályája ezt követően érdekes fordulatot vett. A két új tag, **Justin Hayward** gitáros-énekes (1946. október 14.) és **John Lodge** basszusgitáros (1943. július 20.) gyökeresen átalakították a **MB** zenéjét, az együttes a dallamos progresszív muzsika egyik úttörője lett, és az elsők között szállt ki a kislemez-mókuskerékből: 1967-től kezdve gyakorlatilag teljesen az albumokra, az összefüggő darabokra koncentrált. Ez a törekvés alighanem összefüggött azzal, hogy **Hayward**, rövid ingatlanügynökség után, egy Jersey-beli zenés színházi társulattól kötött ki, s innen jutott el a rock-ig. A hangnemváltáshoz persze nemcsak a jóképű, szőke **Justin** kellett, hanem egy jófülű producer is. **Tony Clarke** ekkor vette gondozásába a zenekart, és tíz éven át meghatározó szerepet játszott a **Moody Blues** „nagyzenekari” hangzásában.

Kritikai fogadtatásuk az első időkben elég vegyes volt: a melódikusoknak túl bonyolultak voltak, a progresszíveknek pedig túl dallamosak... Ők azonban következetesen mentek előre a maguk útján. 1967-ben, első amerikai turnéjukon, már letesztelték a közönséget *Days Of Future Passed* című darabukkal, amelyet a Hollywood Bowl-ban **Stan Kenton** zenekarával adtak elő. Az azonos című album – az első, amelyen egy rock-zenekar és egy szimfonikus zenekar „egyenjogúként” játszik – a **Peter Knight** vezényelte **London Festival Orchestra**-val készült el és aranylemez lett belőle! E lemezen hallható a zenekar védjegye, a *Nights In White Satin*: a drámai érzelmességgel teli darab meglepetésre az angol kislemez-listán csak a 27. helyig jutott. A dalt több filmben is felhasználták kísérőzeneként, az együttestől pedig ezt a dalt választották az 1970-es Wight-szigeti fesztiválról készült dokumentumfilmben. A *Days Of Future Passed* után a **Moody Blues** éveken át nem tudott olyan albumot megjelentetni, amely ne aranyozódott volna be, sőt az 1969-es *On The Threshold Of A Dream* az LP-lista élére jutott Angliában. Az azt követő *To Our Children's Children's Children* a második lett az albumlistán, míg az 1970-es – talán pályájuk legjobb munkája – *A Question Of Balance* három hétig az élen állt. (Ezt már saját lemezcégüknél, a *Threshold*-nál adták ki.) A címadó mini-szimfónia, a *Question* (**Hayward** szerzeménye) csak azért nem lehetett number one a kislemezek között, mert éppen akkor fújta fél Anglia a háromoroszlános futball-csapat himnuszát, a *Back Home*-ot, amelyet **Bobby Charlton**ék a mexikói vb alkalmából énekeltek lemezre. (Nem a dalon múlt, hogy az angoloknak nem sikerült hazavinniük a Rimet-kupát...)

A 70-es évek nem igazán kedveztek a szerény, visszahúzódó, csak a zenének élő társulatnak. Szinte mindegyik tag megpróbálkozott szólólemezek kiadásával, de különösebb siker nélkül. 1977-ben **Mike Pinder** kiszállt a zenekarból és magából a rock-business-ből is. A 80-as években aztán **Hayward** és **Thomas** – a két fő szerző – megint összerántotta a bandát, billentyűsnek pedig meghívták az igen sokoldalú svájci muzsikust, **Patrick Moraz** (a **Yes** és a **Refugee** egykori tagját, aki később szenzációs duó-lemezeket csinált **Bill Bruford**-dal), és vele újra a tóra kerültek a **Moody Blues**-nagylemezek. Két legjobb alkotásuk ebből a korszakból az 1981-es *Long Distance Voyager* és az 1986-ban megjelentetett *The Other Side Of Life* volt.

Krónika

➤ 4-én a **CBS** 13 millió dollárért vásárolta meg a **Fender-gitárok** forgalmazási jogát. A céget 1947-ben alapította **Leo Fender**, aki a legendás, ma is utánozhatatlan Stratocastereket gyártotta. A gitár olyan mesterei nyújték a **Fenderek**et a 60-as években, mint **Hank B. Marvin**, **Eric Clapton** és **Jimi Hendrix**. Nem is beszélve a szinte összetéveszthetetlen dübörgésű **Telecaster** basszusgitárokról, amelyeket többek között korai korszakában **Jack Bruce** és **Tim Bogert** (**Vanilla Fudge**, **Cactus**), illetve Magyarországon **Frenreisz Károly** és **Póka Egon** tett máig népszerűvé. (Igaz, **Bruce** egy idő után átpártolt a „konkurenciához”, és szólópályáját már egy **Gibson E3** fémjelezte.)

➤ 9-én került fel a listára a **Zombies** *Tell Her No* című dala. Ők játszották először **Rod Argent** sokféle variációt megérő dalát, a *She's Not There*-t, amelynek legjobb változatát a **Santana** adta elő.

➤ 12-én indult be a *Hullabaloo* című tv-műsor, amelyet az **NBC** vett meg. Az első buliban a **New Crusty Minstrels**, a **Zombies**, a **Gerry And The Pacemakers** szerepelt. Mindannyiukat **Brian Epstein** kommandálta.

➤ 20-án 42 éves korában, vesebajban meghalt **Alan Freed**. E szomorú eseménnyel egyazon napon lépett fel először az amerikai Shindig műsorban a **Stones**, a **Kinks**, a **Dave Clark Five**, **Petula Clark**, valamint a **Gerry And The Pacemakers**.

Freed a rock and roll talán legőszintébb, leglelkesebb propagátora volt, maga a kifejezés is tőle származott. Amikor a műfaj ellenségei elkezdtek a vesztegetési ügyeket, hogy bebizonyítsák, az egész rock and roll valójában csak egy üzleti manipuláció, az elsők között találták meg **Freed**-et. Nyilvánvalóan neves bűnbakra volt szükségük. Az évekig húzódó ügy teljesen tönkretette **Alant**. Utolsó hónapjaiban már rengeteget ivott, önmaga árnyéka lett, munkát sem igen kapott. A későbbi igazi nagy szemfényvesztők, akik magát a zenét ásták alá, a legritkább esetben jutottak ilyen tragikus sorsra.

➤ 28-án lépett fel először a **Who** és **Donovan** a **Ready Steady Go**-ban.

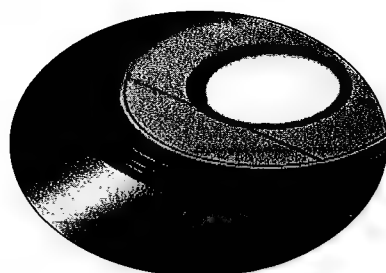
FEBRUÁR

Listavezetők:

You've Lost That Lovin' Feelin' (Righteous Brothers): 2 hét

Tired Of Waiting For You (Kinks): 1 hét

I'll Never Find Another You (Seekers): 1 hét

Righteous Brothers

A 60-as évek egyik leghíresebb slágerét adta elő a **Righteous Brothers** – akik csak a zenében voltak testvérek, még csak nem is egy államban születtek: **Bill Medley** (1940. szeptember 19., Santa Ana, California) és **Bobby Hatfield** (1940. augusztus 10., Beaver Dam, Wisconsin). A kettős karrierje egy kis nyugati parti kiadónál, a Moonglow Records-nál kezdődött, ott jelent meg 1963-ban első kislemezük, a Little Latin Lupe Lu. A lemez csak a 49. helyig jutott az amerikai listán, ez azonban elég volt ahhoz, hogy a két, lélekkel teli hangú fiatalember felhívja magára **Phil Spector** figyelmét.

Spector hamar biztosította nekik az országos népszerűséget, amikor bevette őket kedvencei, a **Ronettes** turnéjába. A következő évben pedig a **Beatles** előtt léphettek fel. Ilyen előzmények után kaptak állandó szerződést Jack Good-tól, a Shindig producerétől. **Spector**nak ekkor jutottak ismét eszébe, meghívta őket stúdiójába, és nekik ajándékozta egyik legszebb dalát. A You've Lost That Lovin' Feelin' Angliában és Amerikában egyaránt első lett, sőt, még **Cilla Black** feldolgozása is a listára került. Augusztusban egy örökzölddel, az Unchained Melody-val a 14. helyig jutottak Angliában.

A **Righteous Brothers** a következő három évben sikert sikerre halmozott az Államokban. Még egy alkalommal vezettek listát, az 1966-os Soul And Inspirationnel (Angliában a 15. helyet szerezték meg vele). Közben olyan híres dalokból készíttettek feldolgozásokat, mint a White Cliffs Of Dover, az Unchained Melody, vagy **Harry Belafonte** Island In The Sunja. A duó 1968-ban felbomlott, majd 1974-ben ismét összeálltak, és akkor még egyszer átrendezték a toplistát a Rock And Roll Heaven-nel. **Bill Medley** még 1987-ben is hallatott magáról: nemzetközi elismerést aratott a The Time Of My Life-fal, amelyet **Jennifer Warnes**-szal énekelt.

A **Kinks** a Tired Of Waiting For You-val sorozatban harmadik nagy slágerét adta elő. A You Really Got Me után az All Day And All Of The Night csak hajszállal maradt le az elsőségről, de ezt a következő kislemezük pótolta – ismét jól működött **Ray Davies** szerző és **Shel Talmy** producer. A dal némi stílusváltást is jelentett a Kinks zenéjében; itt már azt a hangot halljuk, amelytől később **Davies**-ék elhíresültek: a lágyabb, kifinomultabb zenét, a fanyar, angol társadalomkritikus iróniát, ami miatt **Ray**-t az Egyesült Királyság egyik legjobb rock-krónikásának tartják. Ebben az időszakban öltöztette **Robert Wace** lila zakóba az együttest. **Wace** maga is tagja volt az együttes korai formációjának, amit akkor alakítottak, amikor még a Croydon Művészeti Iskola diákjai voltak.

Seekers

Az első igazi ausztrál slágercsapatot tisztelhetjük a **Seekers**-ben, bár az I'll Never Find Another Like You című daluk szerzője és producere **Tom Springfield** – **Dusty** bátyja – volt. Az egymásra találás nem a véletlen műve, hiszen az ötödik kontinensről származó kvartett zenei elképzelései hasonlítottak **Springfield**-ékére: ők is a folk és a pop között ingadoztak, és sokat adtak a tiszta, szépen kidolgozott vokálokra. S volt egy kristályos hangú szólistájuk, **Judith Durham** személyében, akiről rögtön fel lehetett ismerni a **Seekers**-t. (Ez nem kis dolog, amikor a legtöbb zenekar egymást utánozza...)

A **Seekers** alapítója **Keith Podger**, aki Srí Lanka szigetén látta meg a napvilágot 1941. március 2-án, de az ő „gyarmatosító” családja is átköltözött Melbourne-be 1947-ben. A többiek mind ebben a nagyvárosban születtek: **Judith** 1943. július 3-án, **Bruce Woodley** 1942. július 25-én, **Athol Guy** pedig 1940. február 5-én. 1964-ben egy óceánjáró vitte őket Angliába, mint a hajó bárjának zenész-alkalmazottait. Mi-re kikötöttek, már olyan hírre tettek szert, hogy leszerződötték őket a londoni Palladiumba. Innen már csak egy lépés volt találkozásuk **Tom Springfield**-del, akivel nem az I'll Never Find Another Like You volt az egyetlen közös sikerük...

Krónika

➤ 1-jén **P. J. Proby**-t kitiltották az ABC Színházból, mert nadrágja szorítását kigombolkozásával enyhítette (pedig a közönség „vette” a mutatványát). Később kiderült, hogy a nadrág magától, pontosabban **Proby** súlyfeleslegétől ment szét. Az ügynek hamarosan súlyosabb következményei is lettek a számára.

➤ 5-én első angliai turnéjára érkezett **Screamin' Jay Hawkins**, a horror-rock atyja (1929., Cleveland, Ohio). A közönség beleborzongott látványába, hiszen koporsóban jelent meg a színpadon, s egy kiszáradt, cigarettázó, Henry nevű koponyával a kezében énekelt; körülötte pedig mindenféle (többnyire kitömött) hüllők, férgek, rovarok heverték. Műsora közben számos, a vudu-ra emlékeztető, kannibalisztikus varázslattal is sokkolta nézőit. Ekkor ismerte meg a brit hallgatóság az I Put A Spell On You-t, amelyet később **Alan Price**, a **Creedence Clearwater Revival**, **Nina Simone**, a **Them** és **Arthur Brown** is feldolgozott – de munkássága hatott a **Rolling Stones**-ra, **Ozzy Osbourne**-ra, a **Kiss**-re, a **W.A.S.P.**-re és más metálbandákra is.

Jacaly J. Hawkins árvaházban nőtt fel, de már iskolás korában zongorázni, szaxofonozni tanult, sőt operaénekesi leckéket is vett. 1944-től 1952-ig a hadsereg tagja volt; állomásozott Angliában és Japánban, s már ott is rendszeresen fellépett a katonaklubokban. Leszerelése után több zenekarban is játszott, köztük **Fats Domino** mellett is, aki azért rúgta ki, mert a közönség jobban figyelt a leopárd-kaftános **Jay**-re, mint a főnökre (lásd még **Little Richard** és **Jimi Hendrix** esetét). 1956-ban egy cleveland-i DJ-nél vette fel az I Put A Spell On You első változatát, amely megismételhetetlenné vált ebben a formában – **Hawkins** ugyanis olyan részeg volt, hogy azt a rekedt, üvöltő baritont és azokat a szavakat legfeljebb megtanulhatta, de reprodukálni nem tudta. (**Alan Freed**-nek annyira megtetszett, hogy be akarta tenni őt a Mister Rock And Roll című filmbe, de a producer kivágatta a jelenetet.)

Hawkins későbbi dalai, a There's Something Wrong With You, az I Hear Voices, az Ashes, a Conspiracy Blues, vagy a szintén rituálisan vérengző Feast Of Mau Mau nem arattak akkora sikert, mint első dala, hatása mégis óriási volt. A 80-as években a new york-i filmiskola ifjú tehetsége, **Jim Jarmusch** tisztelgett előtte, amikor a Florida, a Paradicsom című filmjének főcímdalát az I Put A Spell On You volt, sőt, a Mystery Trainben egy kis szerepet is kapott: egy szűkszavú szállodai londonert személyesített meg. A nagy varázsló 2001-ben hunyt el.

➤ 15-én halt meg **Nat King Cole**.

➤ 21-én jelent meg a **Rolling Stones** Not Fade Away című kislemeze, **Buddy Holly** dalának feldolgozása. Ezzel indultak az 1994–95-ös Voodoo Lounge-turné koncertjei. Másnap elkezdődött a **Beatles** második filmjének, a Help forgatása.

➤ 24-én a BBC elrendelte, hogy **P. J. Proby**-t – állítólagos szemérmertlensége miatt – semmilyen műsorban ne szerepeltessék.

➤ 26-án megjelent **Jimmy Page** egyetlen szólólemeze, a She Just Satisfies. Ugyanezen a napon adták ki az első olyan **Stones**-kislemezt, amelynek A-oldalát a **Jagger–Richard** kettős írta: ez volt a The Last Time.

MÁRCIUS

Listavezetők:

I'll Never Find Another You (Seekers): 1 hét

It's Not Unusual (Tom Jones): 1 hét

The Last Time (Rolling Stones): 2 hét

Tom Jones

Ismét apró véletlenek múló karrier: **Reed** és **Gordon Mills** írt **Sandie Shaw**-nak egy dalt, a tinisztár azonban visszadobta a számot, mondván, ezzel ő nem tud mit kezdeni. A szerzők ahelyett, hogy bánatosan a szemétkosárba hajították volna művüket, odaadták egy teljesen ismeretlen wales-i fiatalembernek, aki bár szenvedélyesen szerette a zenét, szabadidejében dobolt és énekelt is, 24 évesen már szinte „túl

öregnek” számított ahhoz, hogy pályakezdőként a színre lépjen. A csoda azonban megtörtént: **Thomas Jones Woodward**, azaz **Tom Jones** megkapta az *It's Not Unusual*, fellépett vele a *Juke Box Jury* című műsorban – állítólag valósággal reszketett a szavazás idején a színpalak mögött –, és nyert. Alig néhány hónappal később a **Decca** kiadásában már a slágerlista tetejére ugrott a dal, s vele egy új bombahang és kirobbanó egyéniség. A mélykék-címkések **Tomm**al (és a **Stones**-szal) szép csendben egálba kerültek a **Beatlest** elhappoló **EMI**-jal (sőt két évvel később jött egy újabb hatalmas tromfjuk...).

A wales-i bányászfiú (1940. június 7., Pontypridd) hangját valaki így jellemezte: ha **Tom Jones** – aki művésznévet a Fielding-regényből készült Tony Richardson-film után, éppen **Gordon Mills**-től kapta (bár őt ritkábban akarták a felbőszült apák meglincselni) – szülőházában a nyitott ablaknál énekelni kezd, akkor azt Londonban is hallják. Ezt megerősítik egykori iskolatársai és templomi kórusvezetője is, akinek nem kis fáradságába került **Tom** rendkívüli orgánumát megfékeznie, hogy a közös éneklésben ne csak őt lehessen hallani. Tizenhat éves korában befejezte a tanulást, hamarosan megnősült, és kétkezi munkásként kereste kenyerét: a bányásztól a kőművességig mindenbe belekóstolt. Közben önéletről megtanult dobolni, gitározni, és alakított is egy zenekart, **Tommy Scott And The Senators** néven. Ezt a formációt fedezte fel a földije, **Gordon Mills**, aki korábban maga is zenélt, de rájött, nagyobb sikerélményt hozhat neki a menedzseri munka. **Mills**-nek mindössze néhány taktus elég volt ahhoz, hogy tudja: az isten háta mögötti kisvárosban megtalálta a világ egyik legnagyobb pop-énekesét, aki egyszemélyben méltó válasza lehet Nagy-Britanniának **Frank Sinatra**-ra és **Elvisre**.

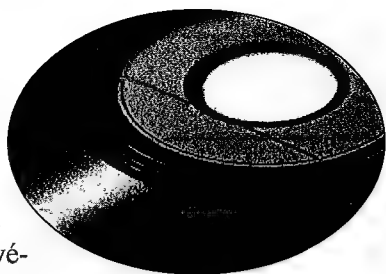
A **Tom Jones**-titok persze nemcsak a hangban, az őszerejű előadói készségben volt. A brit hölgyközönségnek hiányzott a pop-színpadról egy igazi férfi. Mert igaz, hogy az imádók tízezrei követték a **Beatles**-t, a **Rolling Stones**-t, még **Cliff Richard**ot is, de valljuk be őszintén: ők „kisfiúk”, legjobb esetben „kamaszok” voltak. A jókötésű, határozott megjelenésű, kékszemű, fekete göndör hajú **Tom** viszont érett férfierőt sugárzott. A belőle áradó erotika nem az „anyai ösztönöket” mozgósította a lányokban, mint például **Paul McCartney** esetében, hanem sokkal inkább azt a hagyományosabb női magatartást, amikor a szebbik nem képviselője szereti magát „gyöngének és védtelennek” érezni az erős karok ölelésében. És ez a férfi, ha kell, pillanatok alatt fenevaddá is válhat. (**Tom** meg is kapta hamarosan a maga klisé-jelzőjét, a „Wales-i Tigris”-t.)

De az igazi **Tom Jones**-robbanásnak azért a torokban és a lélekben voltak a rejtelvei. Nem volt még eddig ugyanis olyan brit énekes, aki ennyire otthon lett volna a melodikus vagy a vidám szórakoztató zenében, a rock-ban, a rhythm and blues-ban, a soul-ban, sőt még a country-ban is. Dühkitörései, oroszlános hörgései, suttogásai még a legérzékletlenebbeket is magukkal ragadták. És egy idő után ő is megtanulta, hogyan lehet hergelni a közönséget – tánccal, ruhatéppel, zenébe oltott „szarvasbögéssel”. (**Tom Jones** rajongóinak figyelmébe: ezt a mondatot e könyv szerzője nem gúnyból írta...).

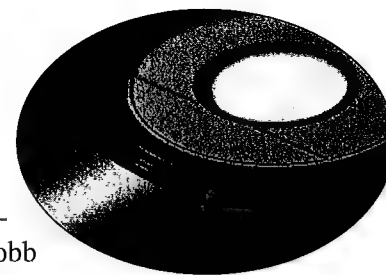
Tommnak még két jólszituált sláger jutott 1965-re: a *With These Hands* és a *What's New Pussycat*. Az első 13. lett, a második 11. De ez utóbbi, amely a *Mi újság, Cicababa?* filmzenéje volt, már a mozinézőkkel is megismertette A-Tom-ic Jones-t. (ez nagylemezének címe). A film különlegessége – a svéd-svájci szőkecső, Ursula Andress buja bájai mellett – a forgatókönyvíró személye: egy bizonyos Allen Konigsberg, akit azóta Woody Allenként ismer a világ.

Az *It's Not Unusual* **Tom Jones** egyik védjegye lett. Amikor a 70-es évek fordulóján már önálló tv-műsort kapott *This Is Tom Jones* címmel, ez a dal volt a szignálja. A *Tom Jones Show* egyike az első nyugati típusú zenés műsoroknak, amelyet Magyarországon is bemutattak. Egy évvel később a hajdani melós srác már mint szupersztár érkezett a popvilág tetejére.

Nomen est omen – szokták mondani a latinok: azaz a „név maga a sors”. A **Rolling Stones**, a maga amúgy is szabálytalan pályájával, az „utolsó alkalomról” énekelt, pedig ez csak az első olyan daluk volt, amelyet a **Jagger–Richard** kettős vitt fel a number one-ig. A rock-történet egyik legkreatívabb duója, amely körül rengeteg viharról meséltek (ki tudja, mennyi ebből az igaz, bár egy csaknem ötven éve tartó kapcsolatba igazán belefér, hogy időnként látni sem bírják egymást), végre a maga jogán is bejutott. Alighanem az ő együttműködésüknek is hasonló a titka, mint a **Lennon–McCartney** párosnak: tűz és víz találkozás – legalábbis ami a jellemüket, életvitelüket illeti. **Jagger** például imádja a nagyvilági társasági

életet, míg **Richard** kifejezetten jobban érzi magát a „szakadtak” között... Közben a *The Last Time* B-oldala, a ritka csodának számító *Play With Fire* is népszerű lett, bár annak szerzőpárosaként az első kiadásokban a **Nanker–Phelge** kettőst jelölték meg. Nyugodjunk meg: csupán **Mick** és **Keith** álnevéről van szó. Lehet, hogy ez az apró „csel” is hozzájárult a dal rejtőzéséhez, amivel a gyűjtők egyik kedvence lett. (Legnagyobb magyar **Rollingstones**-ológusunk, **Hobo** viszont már a 70-es évek végén, a **Hobo Blues Band** Vissza a gyökerekhez című első műsorába felvette a *Play With Fire*-t, magyarul *Játssz a tűzzel* címmel.) A *The Last Time* Amerikában is bekerült a legjobb tíz közé, miként a következő kislemez, a *Time Is On My Side*, amely viszont valóban nem az ő saját szülöttjük, hanem a **Norman–Meade** párosé, de ehhez képest jól illeszkedik a **Stones** líraibb hangvételű rhythm and blues-ai közé.

Krónika

- 3-án lépett fel a Shindig-ban a **Rolling Stones**.
- 5-én jelent meg a Parlophone-nál a **Manish Boys** együttestől az *I Pity The Fool* című kislemez, amelynek énekese **David Bowie** volt. A lemez nem került fel a listákra.
- 13-án lépett ki a **Yardbirds**-ből **Eric Clapton**, miután úgy érezte: a zenekar kezd hűtlenné válni a blues-hoz, és csatlakozott **John Mayall** vezette **Bluesbreakers**-hez. Ugyanezen a napon a **Beatles** első lett az amerikai listákon az *Eight Days A Week*-kel, amely kislemezen soha nem jelent meg Angliában.
- 20-án érkezett meg a **Motown** csomagturnéja Londonba. A társulatban szerepelt **Stevie Wonder**, a **Martha And the Vandellas**, a **Temptations**, a **Supremes** és a **Miracles**.
- 23-án lépett fel **Joan Baez** a londoni Royal Albert Hall-ban.
- 25-én egyazon napon került fel első ízben a brit listákra **Bob Dylan** és **Donovan**. **Dylan** a *Times* *They Are-A-Changin'*-nel, **Donovan** pedig a *Catch The Wind*-del.
- 26-án a *New Musical Express* közölte, hogy **Jeff Beck** lép a **Yardbirds**-ben **Eric Clapton** helyére.

ÁPRILIS

Listavezetők:

The Last Time (Rolling Stones): 1 hét
Concrete And Clay (Unit 4+2): 1 hét
The Minute You're Gone (Cliff Richard): 1 hét
Ticket To Ride (Beatles): 1 hét

Unit 4+2

Egy hétre a hattagú **Unit Four Plus Two** vette át a parancsnokságot: a rövid életű társulat **Alan Freeman** közkedvelt rádió-show-jából vette a nevét, mivel a műsor négy egységből állt, s ehhez jött hozzá a két „póttag”. Első lemezüket még 1964-ben adták ki, a *Green Fields* feldolgozása azonban éppen csak megmutatta magát a listán. A *Concrete And Clay* is átirat volt, az amerikai **Brian Parker** szerzeményét a zenekar tagja, **Tommy Mueller** igazította ki. A dal egyike azoknak a brit number one-oknak, amelyek 1965-ben az Egyesült Államokban nem futottak be. Ennek akadálya főként az eredeti változat volt, amit **Eddie Rambeau** adott elő, s neki sem sikerült bejutnia a legjobb 10 közé. (A *Concrete And Clay* még egy feldolgozást megért: 1976-ban **Rany Edelman** felélesztette, és a 11. helyre vitte fel a brit chartán.)

A *The Minute You're Gone* volt **Cliff** első olyan listavezető dala, amelyen nem kísérte őt a **Sha-d-ows**. A dalt, **Jimmy Gately** szerzeményét, két évvel korábban már sikerre vitte Amerikában a country-szupersztár **Sonny James**. **Cliff Richard** is az USA-ban, méghozzá a nagyhírű nashville-i stúdiókban készítette el a maga felvételét, **Norrie Paramor** segédletével, még 1964-ben, de 29. kislemezének megjelenését csaknem egy évvel elhalasztották. A *The Minute You're Gone* volt a 26. dala, amely bekerült a legjobb tíz közé!

Azért nem szakadt meg teljesen a kapcsolat **Cliff** és a **Shadows** között, mert az év első három hó-

napjában együtt játszottak a londoni Palladiumban az Aladdin című darabban. A címszerepet **Richard** alakította, míg a négy zenész Wishee, Washee, Noshee és Toshee néven szerepelt az előadásban.

Sikerei ellenére **Cliffen** elég sokat élcelődött az akkori sajtó. Ugyanis egy szerencsétlen pillanatában azt találta mondani, hogy hetente mindössze 10 fontnyi zsebpénzt költ el. Az újságírók nemigen tudták eldönteni, hogy ez csupán a sztáralűröktől mentes **Cliff** szerénységét jellemzi, vagy pedig őt is elérte a milliomosok közmondásos fukarsága...

A **Beatles**, némi meglepetésre, csupán április végén került fel először a lista élére: a Ticket To Ride volt a 8. élvonalas daluk, amelynek fő érdekessége, hogy **George Harrison** és **Paul McCartney** hangszeret cseréltek. Ez a dal vezette be a közönségnek a Help! című filmet és az azonos című nagylemezt is, amelyen – akárcsak az A Hard Days Night esetében – az első oldalra vették fel a filmben felhangzó dalokat, a B-oldalra pedig a „tölteléket”. (Köztük a Yesterday-t, amelyet valamilyen megmagyarázhatatlan okból Angliában 1976-ig nem adtak ki kislemezen, csak a Yesterday And Today című EP-n!)

Természetesen a Help! is nagy kasszasiker volt, s tovább növelte a **Gombafejűek** ázsioját, ennek ellenére hiányzott belőle az a spontán frissesség, ami az A Hard Days' Night-et jellemezte. Lehet, hogy azért, mert itt már csak félig-meddig kellett **Pauléknak** önmagukat alakítaniuk. Több játékfilmet nem is forgattak együtt. Egyedül **Ringo Starr** mondhatta el magáról, hogy egy ideig filmszínészként is jegyezték: a Candy-ben Richard Burtonnal, a Magic Christianban Peter Sellers-szel és Raquel Welch-csel, a Caveman-ben második feleségével, Barbara Bach-hal játszott együtt, s ő volt **Frank Zappa** alteregója a 200 Motels című örületben. **John Lennon** még egyszer kipróbálta prózai tehetségét egy angol katona szerepében, Dick Lester Hogyan nyertem meg a háborút című szarkasztikus filmjében, amelyet inkább az utókor értékelt. A kortársak ugyanis még a moziban sem tudták elfogadni, hogy egy **Beatles**-fiú meghaljon... **Paul McCartney** 1984-ben kicsit álomszerű, kicsit klipszerű „áldokumentumfilmet” rendezett önmagáról és Liverpool-ról, Give My Regards To Broad Street címmel, és ehhez meghívta **Ringo Starrt** is.

George Harrison színészként többé nem kacérkodott a filmvászonnal, de 1979-ben Denis O'Brien amerikai üzletemberrel közösen megalakították a Handmade Films produkciós vállalatot. Mindjárt első filmjük hatalmas siker lett: a Monty Python társulat remekműve, a Brian élete a Passió több mint profán feldolgozása. A filmben egy pillanatra maga **George** is feltűnik. A 80-as években a Handmade több kitudó film gyártását vállalta magára, köztük az Időbanditákét, a Mona Lisáét és a Misszióét. **Harrison** egy nagy bukást könyvelhetett el csupán: a Sanghaji meglepetést, amelyben **Madonna** és Sean Penn szerepelt. A pletykák szerint a forgatás idején **George** volt az állandó békebíró a folytonosan veszekedő két sztár között. Lester és **McCartney** 1998-ban találtak újra egymásra, amikor a veterán rendező vette filmre **Macca** világkoncertjét, amelyet Rio de Janeiróból közvetítettek, Get Back címmel.

Krónika

➤ 10-én két hétre átvette az amerikai charta vezetését a **Freddie&The Dreamers** az I'm Telling You-val. Az együttes a maga könnyed, popos hangvételével sokkal népszerűbb volt ekkor már az Államokban – Angliában elsodorta a blues boom.

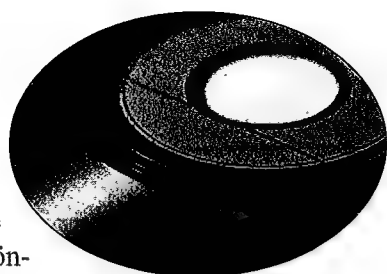
➤ 11-én tartották a Wembley Empire Pool-ban a **New Musical Express** szavazásán nyertes előadók közös koncertjét. A fellépők névsora: **Beatles**, **Rolling Stones**, **Moody Blues**, **Kinks**, **Herman's Hermits**, **Freddie&The Dreamers**, **Searchers**, **Georgie Fame**, **Animals**, **Them**, **Wayne Fontana**, **Donovan**, **Dusty Springfield**, **Cilla Black**, **Tom Jones**.

➤ 17-én került fel először a **Sir Douglas Quintet** az amerikai listákra a She's About A Mover-rel. Vezetője, **Doug Sahm** lett később a **Sam The Sham&The Pharaohs** frontembere, az úgynevezett „tex-mex” zene jeles képviselője.

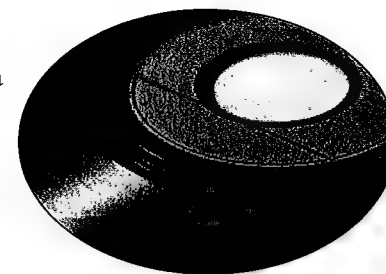
➤ 19-én Londonban bemutatták a Tinédzser Kommandó című rock-dokumentumfilmet, amelyben a **Rolling Stones**, a **Beach Boys**, a **Supremes**, a **Smokey Robinson&The Miracles**, **James Brown**, **Jan&Dean**, a **Four Tops** és a **Barbarians** szerepelt. Amerikában Tami Show címmel vetítették a filmet.

➤ 21-én a **Beach Boys** volt a Shindig sztárvendége.

➤ 30-án indult az első olyan angliai turnéjára a **Kinks**, amelyen ők voltak a vezető sztárok. A **Yard-**

birds, valamint a **Goldie&The Gingerbreads** kísérte őket. Ugyanezen a napon indult Sheffield-ben **Bob Dylan** angliai turnéja és a **Herman's Hermits** amerikai körútja.

MÁJUS

Listavezetők:

Ticket To Ride (Beatles): 2 hét

King Of The Road (Roger Miller): 1 hét

Where Are You Now My Love (Jackie Trent): 1 hét

Long Live Love (Sandie Shaw): 1 hét

Roger Miller

A texasi születésű **Roger Miller** (1936. január 2.) egyike volt azoknak a country-sztároknak, akik Angliában is a topra kerülhettek. Egy ideig a hadseregben szolgált, majd az 50-es évek második felében Nashville-be költözött, ahol dalaival házalt a különböző lemezkiadóknál. Nemcsak a country-stílusban volt otthon, mint szerző, hanem a nagy melódikus **Andy Williams**-nek is adott számot, s ő írta **Del Shannon** Swiss Maid-jét. Ő maga 1960-ban kezdett el énekelni. Amerikában 1964-ben két dala, a Dang Me és a Chug-A-Lug is sláger lett, Angliában viszont először egy mozdonyvezető élettörténetével, a King Of The Road-dal futott be. A szigetországban több kiugró sikere nem volt, Amerikában azonban a későbbi évtizedekben is sztár maradt. 1985-ben Big River címmel musicalt írt Mark Twain Huckleberry Finnjéből. A darabot nagy ovációval fogadták a Broadway-n, és **Miller** megkapta érte a legjobb musicalért járó Tony-díjat.

Jackie Trent

Az egyslágeresek táborát erősíti **Jackie Trent**. Első helyezését az akkor már elismert szerzőnek és producernek tartott **Tony Hatch**-nek köszönhetette. A dal az ITV csatorna népszerű szappanoperájának, a Keresztutaknak volt a főcímdala. **Jackie**, úgy tűnt, befut vele, de az egyhetes uralkodáson kívül csupán annyit ért el, hogy feleségül mehetett **Hatch**-hez. Ami viszont a szappanoperákat illeti, azokhoz a zeneszerző hű maradt: a 80-as években a házaspár Ausztráliába költözött, és **Hatch** lett a zeneszerzője a Szomszédok című sorozatnak, amelyben először tűnt fel az új kor két tini-kedvenc slágerénekes, **Jason Donovan** és **Kylie Minogue**.

Sandie Shaw kedvenc szerzőjétől, **Chris Andrews**-tól kapta második első helyezését. Bár **Andrews** féltucatnyi dalt írt Sandie-nek (I'll Stop Nothing, Message Understood, Nothing Comes Easy, How Can You Tell...), a topra csak ezt az egyet, a Long Live Love-ot tudták felvinni közösen. Ezt követően a vetélytársnőinél konzervatívabb ízlésű **Sandie** már csak egyszer, az 1967-es Euroviziós fesztivál után tudott az élre törni. Hogy mégis neki lett a legtöbb első helyezése a 60-as évek énekesnői közül, az örök undokok szerint csakis azért lehetett, mert a közönség folyton a lábát nézte...

Krónika

➤ 6-án került fel az angol listára **Joan Baez** személyében az első amerikai folk-énekesnő a We Shall Overcome című **Pete Seeger**-himmusszal. Ezt alighanem a Nagy-Britanniában is erősödő háborúellenes mozgalomnak köszönhetette.

A mexikói származású, de new york-i születésű **Joan Baez** (1941. január 9.) az 50-es évek végén kezdett el egy szál gitárral énekelni. (Ő volt az első, akit „Folk-Madonnaként” emlegettek Amerikában.) A népdalok és gospelek mellett mindenekelőtt a protest-songok hatottak rá, és ezek egyik legeredetibb előadójává vált az egekig hatoló éteri hangú, nyulánk, fekete hajú lány. Ez az érdeklődés hozta őt össze előbb **Pete Seeger**rel, majd **Bob Dylannel**. Az ő előadásában is jól ismertek olyan **Dylan**-dalok, mint a Blowin' In The Wind, a Don't Think Twice It's Alright, vagy az It's All Over Now Babe Blue. Ő énekelte az egyik legszebb dalt a vietnami háborúról, a Saigon Bride-ot, de átvette **Gianni Morandi** C'era un ragazzo-ját is. A We Shall Overcome mellett azonban leginkább Joe Hill balladája az, amely őhöz köthető, valamint

az Amazing Grace és a Swing Low, Sweet Chariot – ez utóbbit Woodstock-ban minden kíséret nélkül énekelte a megdermedt közönség előtt. Őt kérték fel a két, 20-as évekbeli anarchistáról, Saccóról és Vanzettiről szóló film betétdalaira is. **Joan** nemcsak a tiltakozó hullámok csúcspontjában, hanem később is komolyan vette küldetését: az emberi jogok egyik élharcosa lett. Ennek érdekében járta a világot, felvételei kilenc nyelven jelentek meg, még japánul is. (Kurióznak számít egy olyan hirosimai koncertfelvétele, amelyen japánul énekl **Bob Marley** híres No Woman No Cry-ját.)

Bár lemezei manapság ritkán jelennek meg, **Joan Baez** mindenütt ott van, ahol a dallal lehet valamit tenni a békéért, az emberek jobb megértéséért. 1989 nyarán például, a BS-ben tartott koncertje után, felszólította a közönséget, hogy vonuljanak együtt a budapesti kínai nagykövetség elé és tiltakozzanak a Tienanmen téri vérengzés ellen. Sok százan követték őt. Utoljára 1997-ben járt nálunk, akkor a Kisstadionban koncertezett az **Emerson, Lake&Palmer**rel.

- 10-én lépett fel **Bob Dylan** a Royal Albert Hallban.
- 12-én és 13-án ismét a chicagói Chess stúdióban készített felvételeket a **Rolling Stones**. Ekkor rögzítették szalagra többek között a Satisfaction alapjait is.
- 15-én került be először a **Byrds** az első amerikai száz dal közé **Bob Dylan** Mr. Tambourine Man-jével.
- 16-án lépett fel a **Beach Boys** az **Ed Sullivan Show**-ban. A Help Me Rhonda című dalt adták elő.
- 21-én volt a Shindig vendégeként játszott a **Gary Lewis&The Playboys**. A zenekar vezetője a neves komikus, Jerry Lewis fia volt. Amerikában még első helyet is szereztek ebben az évben a This Diamond Ring című dalukkal. Ugyanezen a napon jelent meg a **Who** Anyway, Anyhow Anywhere című kislemeze. A dal egy ideig a **Ready Steady Go** szignáljaként is megszólalt.
- 22-én – egy évvel megjelenése után – az albumok listáján átvezette a vezetést **Bob Dylan** Free-wheelin' Bob Dylan című LP-je.
- 25-e **II. Sonny Boy Williamson** halálának napja. A nagy blues-énekes, szájharmonikás 65 évet élt.

JÚNIUS

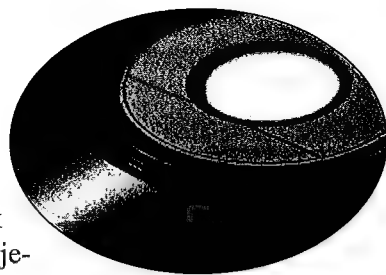
Listavezetők:

Long Live Love (Sandie Shaw): 2 hét

Crying In The Chapel (Elvis Presley): 1 hét

I'm Alive (Hollies): 1 hét

A Jailhouse Rock és az Are You Lonesome Tonight mellett kétségtől ma is legtöbbször felhangzó **Elvis**-dallal van dolgunk. A „kápolna-sírás” végülis lehetne akár a „magányos éjszaka” ikerdala, hiszen stílusa, hatáselemei azonosak: mély, búgó férfihang (gondoljunk csak bele: **Presley** ekkor már harmincéves!), diszkrét háttérkórus, szép, romantikus dallam, melynek még az időtartama is kiszámított, mert pontosan annyi ideig tart, amíg ezt az érzelmosséget el lehet húzni. De ne bántuk **Elvist**, hiszen azért még mindig **Király** volt, még ha 30 hónap alatt sokat változott is a populáris zene világa. Két és fél esztendő telt el azóta, hogy **E. P.** utoljára listát vezetett Angliában, és már voltak, akik „lefutottnak” tekintették őt. Amerikában is – főként a régi hívek – úgy látták: **Elvis** pályája kisiklott, már csak a kispolgári szórakoztatóipari sémáknak akar megfelelni. Ezt támasztották alá harmatgyenge filmjei is. Ez a dal azonban megint berobant. Az igazsághoz viszont hozzátartozik – és igazán nem az **Elvis**-mítosz lerombolása a célunk –, hogy a Crying In The Chapel-t öt évvel korábban vették fel, együtt a Surrenderrel és azokkal a dalokkal, amelyek a vallásos hangulatú His Hand In Mine című albumon szerepeltek. A dal külön érdekessége, hogy szerzője, **Artie Glenn**, 1952-ben dobta először piacra, fia, **Darrel** énekelte lemezre, majd egy évvel később az **Orioles** együttes sikere volt. Az első változat country-stílusú, a második rhythm and blues. Végül a legtradicionálisabb megoldás diadalmaskodott – de ehhez **Elvis** kellett... A dal kétszer egy hétig volt Angliában az élen – **Presley** nagy csatában állt a **Hollies**-szal, akik előbb elvesztették **Elvis** ellenében „pole position”-jukat, majd visszaszerezték tőle.

Hollies

A **Hollies** meglehetősen lassan indult be, hiszen első kislemezüket 1963-ban megjelentették meg, és az I'm Alive, amely egy kicsit a nagy **Beatles**-vokálok hangulatában készült, már a 8. single-jük volt! Addig csak a Just One Look kísértette meg a tetőt, egy 2. helyel 1964 tavaszán, s ez is csupán egy **Doris Troy**-dal átdolgozása volt. Ezután kezdett el producerük, **Ron Richards** eredeti anyagokat keresni számukra, és így talált rá **Clint Ballard jr.** szerzeményére, amely végre befuttatta a csapatot. Ezt követően egészen 1969-ig egymás után születtek a kiválóan meghangszerelt, énekhangzásban pedig a **Beatles** szintjét elérő, ma is közismert **Hollies**-slágerek, köztük a Bus-Stop, a Carrie-Anne, vagy a játékos Jennifer Eccles. És ezek már az együttes saját darabjai voltak.

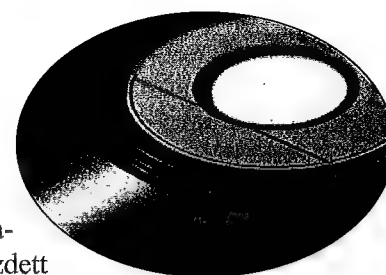
1968 decemberében, egy, a londoni Palladiumban tartott jótékonysági koncert után az alapító **Graham Nash** kiszállt az együttesből, Amerikába költözött, és triót alakított a **Byrds**-ből kilépett **David Crosby**-val és **Steven Stills**-szel, a **Buffalo Springfield** énekesével. Egy évvel később, a woodstock-i fesztivál idején csatlakozott hozzájuk a szintén a **Buffalo Springfield**-ben feltűnt **Neil Young** (a társulathoz közel állók szerint ez súlyos hiba volt, mert a valamennyiükénél tehetségesebb, ám túlságosan nyugtalan természetű és epilepsziás hajlamú **Young** megjelenésével kezdődtek el a széthúzások), így alakult ki minden idők legérdekesebb country-rock supergroup-ja. Ők négyen felléptek – a **Rolling Stones** előtt – az 1969. decemberi altamonti fesztiválon is. Sajnos valamennyien túlságosan erős egyéniségek voltak ahhoz, hogy együttműködésük tartós legyen, de a Déjà Vu című lemezük, valamint 4 Way Street dupla koncertalbum azóta sem kopott meg. **Nash** a szerzője olyan híres daloknak, mint a Lady Of The Island, a Maarakesh Express, az Eper és vér című filmben is felhangzó Our House, vagy a Chicago, ő volt továbbá az élő lemez producere is. **Crosby**, **Stills** és **Nash** később többször összeálltak, ott voltak például 1985-ben a Live Aid-en is (**Nash** közben csinált néhány lemezt **Crosby**-val duóban is), majd 1988-ban, az Atlantic 40. évfordulójára rendezett buli ürügyén a fantasztikus szőlőkarriert befutó **Young**-ot is rávették egy újabb közös lemezre. Ez lett az American Dream, de ezt követően ismét szétváltak. A trió azonban alkalmasszerűen azóta is többször összejött. 2001–2002-ben ismét a kvartett turnézott az Egyesült Államokban.

A **Hollies** túlélte **Nash** távozását, a vezető szerepet most már egyértelműen **Allan Clarke** vette át, és 1969-ben két újabb „klasszikust” adtak elő: a Sorry Suzanne és a He Ain't Heavy, He's My Brother egyaránt 3. helyezett lett Angliában. (Ez utóbbi, soft soul-os hangulatú dal még azt a bravúrt is végrehajtotta, hogy amikor, mint a Rambo III. filmzenéjét, 1988-ban újra kiadták, listavezető lett!) A 70-es évek elején a banda háttérbe szorult – két évre **Clarke** is kiszállt, helyét a svéd **Mikael Rickfors** vette át –, 1975-ben feloszlott, de még utolsó erejükkel (és ismét **Clarke**-kal) tudtak egy újabb emlékezetes dalt alkotni a The Air That I Breathe-tel, és ausztráliai turnéjukon készítettek egy kiváló koncertlemezt.

1981-ben újra összeállt az eredeti gárda, még **Nash**-t is hazacsábították, s a **Hollies** fellépett a Top Of The Pops-ban. A 80-as években készült még néhány **Hollies**-felvétel, különböző felállásokkal, de ezek már nem jutottak fel a listákra.

Krónika

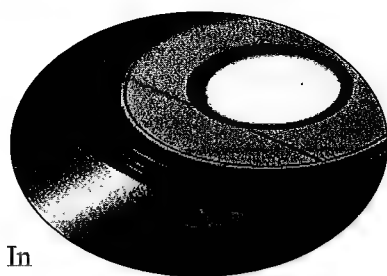
- 1-jén **Joan Baez** és **Bob Dylan** is részt vett azon a londoni békemeneten, amelyen a vietnami háború ellen tiltakoztak. Ez volt az első eset, hogy ismert pop-sztárok a színpadon kívül is nyíltan közösséget vállaltak a békeharcosokkal.
- 12-én Londonban hivatalosan bejelentették, hogy a **Beatles** tagjai lovagi címet kapnak.
- 15-én készítette el **Bob Dylan** korszakalkotó, hatperces balladáját, a Like A Rolling Stone-t. A felvételen **Mike Bloomfield** és **Al Kooper** is közreműködött. A dal, **Dylan** egyik alapműve, több kitűnő feldolgozást is megért, köztük **Jimi Hendrix**-ét, **Johnny Winter**-ét, és 1996-ban végre a **Rolling Stones**-ét is. **Jagger**ék egy nyomasztó, szinte végig elmosódó, hullámzó klipet csináltak belőle. Az évszázad végén a Like A Rolling Stone is úgy végezte, mint számos más legendás dal: autóreklám lett belőle.
- 19-én Uxbridge-ben tartottak blues- és folk-fesztivált. A fellépők között volt **Marianne Faithfull**, a **Who**, **Spencer Davis**, **John Mayall**, **Long John Baldry**.
- 20-án indult franciaországi turnéjára a **Beatles**. Ez volt koncertpályafutásuk egyetlen „bukása” –

pontosabban: a franciák nem fogadták őket olyan örjöngéssel, mint ahogyan az előző három évben megszokták, bárhol is jártak a világban.

➤ 21-én bemutatkozott a **Charlatan** együttes a Virginia City-beli (Nevada) Red Dog Saloon-ban. Őket tekintik az első san franciscói rock-együttesnek.

➤ 24-én jelent meg **John Lennon** második könyve, a *Spaniard In The Work*.

JÚLIUS

Listavezetők:

Crying In The Chapel (Elvis Presley): 1 hét

I'm Alive (Hollies): 2 hét

Mr. Tambourine Man (Byrds): 2 hét

Byrds

A **Byrds**, amelyről sokan azt tartották, hogy Amerika válasza a **Beatles**-re, az egyik legzűrzavarosabb társulat volt, amely a rock történetében valaha a topra került – a bukott angyalok kórusa. De ezen nem is lehet csodálkozni, hiszen egy olyan zenekarban, ahol négy egyforma képességű szólóénekes van, hatványozottan jön elő a dudások meg a csárda esete. A magot **Jim McGuinn** – később **Rogerként** szerepelt (1942. július 13., Chicago) – és a már 13 éves korától profi zenészként dolgozó **Gene Clark** (1941. november 17., Tripton, Minnesota) alkotta. 1964 tavaszán folk-duóként léptek fel a los angeles-i Folk Den Klubban. Itt futottak össze **David Van Cortland**-del, a későbbi **David Crosby**-val (1941. augusztus 14., Los Angeles), aki először csak felkérkedezett melléjük a színpadra, aztán hamarosan már trióban játszottak tovább. **David** magával hozta két korábbi zenésztársát, **Michael Clarke** dobost (1944. június 3., New York) és a bluegrass csodagyereket, **Chris Hillman** (1944. december 4., Los Angeles), aki az új együttesben – amelyet előbb **Jet Set**nek, majd **Beefeaters**-nek neveztek – a basszusgitározást vállalta. **Beefeaters**-ként készült el első kislemezük az **Elektra Records**-nál, *Please Let Me Love You* címmel, de a pillangós cég főnöke, Jac Holzman nem mutatott irántuk további érdeklődést. Novemberben azonban – a Hálaadás Napján – mégis rájuk mosolygott a szerencse **Miles Davis** személyében. Nem tévedés: a jazz egyik legnagyobb egyénisége ajánlotta be őket a **CBS**-nek! Náluk készült el második kislemezük, **Bob Dylan** Mr. Tambourine Manjének nagyszerű változata: nem csupán az énekszólamok szólaltak meg úgy, mint egy reneszánsz kórusmű, hanem egészen új hangzást jelentett a rock-ban **McGuinn** 12 húros, elektromos **Rickenbacker**-gitárja.

A Mr. Tambourine Man az egyik legelső rock-dal, amely a maga virágnyelvén a droggal, pontosabban a dealerekkel foglalkozott, világhírnévre tett szert mind a szerző, mind a **Byrds** előadásában egyaránt. **McGuinn**-ék változatában Amerikában is első lett. **Dylantól** később is több dalt feldolgoztak, köztük az *All I Really Want To Do*-t, a *Lay Lady Lay*-t és a *My Back Pages*-t. Az Államokban még 65-ben sikerült újabb number one-t összehozniuk **Pete Seeger** Turn! Turn! Turn!-jével. A következő évben született meg az első olyan remekművük, az *Eight Miles High*, amely saját szerzeményük volt, és mindjárt gondjaik is támadtak vele: több rádióállomás ugyanis egyszerűen letiltotta, mint „drogos nótát”. A zenekar ugyan többször is nyilatkozta, hogy egy repülőút ihlette a dalt, de a kábítószeres bélyeget – különösen sejtelmes hangjai miatt – a mai napig nem tudták levakarni róla. Amikor ez a kislemez megjelent, **Gene Clark** már nem volt tagja a zenekarnak, de a felvételen még részt vett. Döntését azzal indokolta, hogy fél a repülőtől... Szólópályára lépett, bár később alkalmasságát bizonyította együtt régi zenésztársaival. **Clark** 1969-ben belépett a **Flying Burrito Brothers** együttesbe, és egészen 1984-ig közreműködött koncertjeiken és lemezeiken. 1987-ben **Byrds** néven adott ki lemezt, ami miatt **Crosby**, **McGuinn** és **Hillman** be is perelte. **Gene Clark** 1991-ben hunyt el.

A **Byrds** tehát **Clark** nélkül folytatta, különösen 1967-ben voltak termékenyek: *So You Wanna Be A Rock Star* (ez utóbbiban a dél-afrikai trombitás, **Hugh Masakela** játszott vendégként), *Have You Seen Her Face*, *Lady Friend*. Az együttes részt vett a Monterey-i fesztiválon. Aztán az év végén **Crosby** is bemondta az unalmast: nem tetszett neki, hogy a zenekar felvette a **Goffin–King** kettős Triad-ját. **McGuinn**

és **Hillman** megpróbálták visszacsábítani **Clark**-ot, de ez csak 3 napra sikerült. Így került a zenekarba **Gram Parsons** (1946. november 5.) és **Kevin Kelley** (1945). A következő évben még ebben a formációban léptek fel New York-ban, de mire sor került az *Easy Rider* forgatására, amelyben a **Byrds** az *I Wasn't Born To Follow* című **Goffin–King** dalt játszotta (a film egyik legderűsebb jelenete a lenyugvó naptól tüzelő Sacred Mountains tövében), alighanem már maga **McGuinn** sem tudta, hogy kik játszanak pontosan a zenekarban. **Roger** maga is szólóban próbálkozott – ennek első jele éppen az *Easy Rider*-ben felhangzó két dala, a **Dylan**-szerzemény *It's Alright Ma, s a végső kép* gyászzenéje, a *Ballad Of Easy Rider* voltak. Majd további személyi változások után 1973 februárjában a **Byrds** megtartotta búcsúkoncertjét. A káoszra jellemző, hogy a bulin az éppen aktuális formáció játszott, egy hónappal korábban viszont az 1965-ös csapat készített még egy utolsó – sikertelen – albumot.

A **Byrds**-tagokon valóságos átok ül: az 1968 után csatlakozott gitárost, **Clearance White**-ot 1973. július 14-én, Los Angeles közelében egy ittas sofőr halálra gázolta – éppen aznap, amikor **McGuinn** első szólóalbuma megjelent –; majd öt nappal később **Gram Parsons** a szintén kaliforniai Joshua Tree-ben kapott, gyanús körülmények között, szívrohamot. **Crosby** – aki **Stills** és **Nash** mellett a legtöbbre vitte – a 80-as években többször ült börtönben kábítószer és tiltott fegyverviselés miatt, s megjárta néhány elvonókurát is.

1991-ben az együttest beválasztották a Rock And Roll Hall Of Fame-be. 1994-ben ezen a néven szerepelt egy együttes a budapesti Diáksziget–Eurowoodstock fesztiválon, de az eredeti tagok közül senki nem járt nálunk.

Krónika

➤ 6-án San Franciscóban tartotta bemutatkozó koncertjét a **Jefferson Airplane**. Az eredeti felállásban még a svéd származású **Signe Anderson** volt az énekesnőjük, aki születése után nem tért vissza az együtteshez, hanem átadta helyét **Grace Slick**-nek.

➤ 22-én regisztrálhatjuk a **Rolling Stones** tagjainak első komolyabb hatósági ügyét: **Mick Jagger**, **Keith Richard**-t és **Bill Wyman** fejéenként 5 font pénzbírságra ítélték, miután levizelték egy londoni benzinkút falát.

➤ 24-én lépett fel először New York-ban, a Greenwich Village-ben **John B. Sebastian** együttese, a **Lovin' Spoonful**. A közönség soraiban ott volt **Bob Dylan** és **Phil Spector** is.

➤ 25-én zajlott a nevezetes Newport-i Folkfesztivál, **Bob Dylan** elektromos gitárjával.

➤ 29-én a londoni Pavilionban tartották meg a **Beatles** második filmjének, a *Help* világpremierjét. A rendező ezúttal is **Dick Lester** volt.

AUGUSZTUS

Listavezetők:

Help (Beatles): 3 hét

I Got You Babe (Sonny&Cher): 1 hét

A *Help!* újabb rekordot hozott a **Beatles**-nek: nyolc egymást követő kislemezük lett listavezető, és ehhez mindössze 2 évre és 95 napra volt szükségük. A dal eredeti címe *Eight Arms To Hold You* lett volna (ez tervezték a film címének is), végül kikötöttek a *Help!*-nél, amely szövegében is túllépett az eddigi szimpla szerelmes sorokon. A dalban felhangzó kánon pedig megint új színfolttal gazdagította a **Beatles**-stílust. (1968-ban érdekes feldolgozás készült a dalból a **Deep Purple** első felállásával.) **Beatles**-szakértők szerint a felemásra sikerült film volt az egyik oka annak, hogy a fiúk már fontolgatni kezdték visszavonulásukat, hogy csak a komponálásnak és a zeneszerzésnek éljenek. A rajongók milliói számára érthetetlen döntést egy évvel később meg is hozták.

Sonny & Cher

Sonny And Cher

„Hadd mondják, hogy hosszú a hajad, nem érdekes, veled nem érhet engem semmi baj” – az I Got You Babe-ot tekintik az első amerikai hippi-himnuszknak, amelyet egy excentrikus házaspár adott elő. Az olasz származású **Salvatore**, azaz **Sonny Bono** (1935. február 16.) szerzőként akkor már jólismert volt zenész-körökben, sőt sokat dolgozott session-muzsikusként **Phil Spector** produkcióiban is. Itt találkozott 1963-ban az örmény-kanadai-indián vérű **Cherrel** (**Cherilyn Sarkisian La Pierre**, 1946. május 20.), aki eredetileg filmezni ment Los Angeles-be, de egyelőre csak a stúdió-éneklés jutott neki – éppen **Spectornál**, a **Ronettes** mögött. **Sonny** már nő volt, de a már akkor is akaratos **Cher** hamar eltérítette őt asszonyától, s a következő évben a mexikói Tijuánában összeházasodtak. És ha már ágyban, asztalnál együtt éltek, nem kellett sokat gyözködni **Sonny-t**, hogy a mikrofon előtt is együtt legyenek **Cher**-rel. **Cher** szép althangja és a **Sonny** nazális orgánuma jól kiegészítették egymást, mint ahogyan a nem éppen férfiszépség **Sonny** pont az ellentéte volt (még számos plasztikai műtétje előtt is) az egzotikus külsejű **Cher**nek. (A krónikák szerint a leendő díva valahányszor úgy érte el a célját, hogy amikor csak egyedül hagyták a stúdióban, produkált egy csinos hisztériás rohamot...)

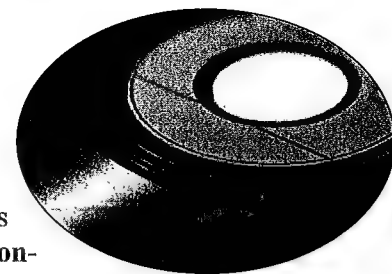
Első közös lemezeit, a Baby Don't Go-t és a Love Is Stranget, még **Caesar And Cleopatra** néven jelentették meg, és bár ezek nem arattak sikert, az első dal hallatán szerződést kaptak Ahmet Ertegun-tól az **Atlantic**nál. Az I Got You Babe betalált, az énekdúó mellett a páros megjelenése is eléggé figyelemfelkeltőnek bizonyult: akkoriban még kevés pop-előadó lépett fel koncerten és a tv-ben hippi-öltözékben. (**Sonny**-t például nem engedték be a new york-i America Hotelba, „nem decens” külleme miatt; egy évvel később viszont magánaudencián fogadta őket Rómában VI. Pál pápa.) További nagy közös sikereik: a cigányos Little Man (ismert **Milva** előadásában is), a Bang Bang (My Baby Shot Me Down) – ezen **Sonny** csak kísérezésként játszott (ezt a dalt nagyszerűen hangszerelte át az olasz **Equipe 84**) –, a The Beat Goes On (Ennek variációira a **Vanilla Fudge** egész nagylemezt alapozott) és az All I Ever Need Is You. Két közös filmet is forgattak: 1966-ban a Good Times-t, 1969-ben pedig a Chastity-t (közös gyermekük neve után). 1971-től a CBS tv-ben zenés komédia-sorozatot indítottak, miközben **Cher** újra egy etnikus dallal, a Gypsies Tramps And Thieves-szel került be az első tízbe. A sikerek azonban elfogytak, **Sonny** és **Cher** 1974 júniusában elváltak. **Cher** ekkor került először a pletykalapok címlapjára: két nappal a válása után férjhez ment **Greg Allman**hez, majd 9 nappal később tőle is elvált, miután rájött, hogy a blues-gitáros maszszív alkoholista. Még szerencse, hogy éppen előtte ostromolta meg a listákat a Dark Lady-vel.

Sonny később kisebb filmszerepeket vállalt – feltűnt például John Waters Hajlakkjában, Divine oldalán –, éttermeket nyitott, 1990-ben pedig Palm Springs polgármestere lett. Még kétszer nősült meg. 1996-ban halt meg egy sibaesetben.

Cher pedig kiélhette színésznői vágyait: ő játszotta Meryl Streep barátnőjét a Silkwood-ban, ő volt az egyik veszedelmes nő az Eastwick-i boszorkányokban. Peter Bogdanovich rábízta a torzszülött fiú anyjának szerepét a Maszkban, majd 1988-ban a Moonstruck-ért Oscar-díjat is kapott. Közben a színes magazinok jóízűen csámcsogtak megszámlálhatatlan „átváltozásain” és kusza férfiügyein. Együtt élt többek között a **Bon Jovi** gitárosával, **Ritchie Sambora**-val, akinek egy szólóklipjében csupán láncokba öltözve jelenik meg. A lemezlistákra meglepetésre 24 évvel a Dark Lady után tért vissza a Believe című dallal, bizonyítva, hogy jellegzetes hangjának nem volt szüksége plasztikázásra.

Krónika

- 1-jén indult a **Peter & Gordon** duó első amerikai turnéja.
- 6-án rendezték a jazz és blues-fesztivált Richmond-ban. A fellépők között ott szerepelt a **Who**, a **Manfred Mann**, **Rod Stewart** és a **Yardbirds**. Megjelent a **Small Faces** első kislemeze, a Watcha Gonna Do About It.
- 13-án nyílt meg San Franciscóban a Matrix klub, amelynek tulajdonosa **Marty Balin**, a **Jefferson Airplane** alapító tagja volt. Természetesen az **Airplane** játszott a megnyitón. A következő években a Matrix lett a legjobb friscói bandák egyik törzshelye.

➤ 15-én lépett fel a **Beatles** a new york-i Shea Stadionban, 56 ezer sikoltozó rajongó előtt. Ez volt az addigi legnagyobb közönség, amely egyetlen pop-együttesre összegyűlt. (A rekordot 1973-as amerikai turnéján a **Led Zeppelin** döntötte meg.) A Shea-koncertről felvétel és kísérő dokumentumfilm készült, amelyet a 80-as években videón is forgalomba hoztak. Részlet látható belőle Andrew Solt **John Lennon**-filmjében, az Imagine-ben is.

➤ 16-án Chicagóban kis híján a közönség áldozata lett **Mike Smith**, a **Dave Clark Five** orgonista-énekese. A rajongók lerántották a színpadról, és a muzsikusz esés következtében két bordáját eltörte.

➤ 20-án jelent meg Angliában a **Rolling Stones** Satisfactionja.

➤ 27-én történelmi találkozó színhelye volt Beverly Hills: a **Beatles** tagjai ellátogattak **Elvis Presley** otthonába, és 4 órát töltöttek együtt. A rock and roll királyának és a pop uralkodójának ez volt az egyetlen személyes összejövetele. **Allen Klein** lett – **Andrew Loog Oldham** mellett – a **Rolling Stones** társ-menedzsere. **Bob Dylan**t ismét kifütyülte a közönség, ezúttal a Forest Hills-i tenisz-stadionban. Úgy látszik, a publikum nehezen emésztette meg pálfordulását. Pedig nem ez volt **Bob** utolsó meglepetésként lépése.

➤ 30-án, csaknem napra pontosan egy évvel az első Hollywood Bowl beli koncertjük után, ismét Los Angeles-ben lépett fel a **Beatles**. Az 1977-ben kiadott koncertlemez anyagának felét ez a buli adja.

SZEPTEMBER

Listavezetők:

I Got You Babe (Sonny & Cher): 1 hét

(I Can't Get No) Satisfaction (Rolling Stones): 2 hét

Make It Easy On Yourself (Walker Brothers): 1 hét

Ha bárhol a világon összeállítják a rock történetének 100 leghíresebb dalát, egészen biztosan az élményben foglal helyet a Satisfaction. Pedig **Keith Richard** mindössze egy primitív emelkedő riffet játszik, amelyet rögtön meg is fordít, s tulajdonképpen ez tartja fenn a rhythm and blues-t – amelyet felfoghatunk úgy is, mint a 60-as évek ifjúságának hangos elégedetlenségét az apák erkölcsi és anyagi világával szemben. Ezzel a dallal lett először listavezető a **Stones** Angliában és Amerikában is, bár az USA-ban az utolsó versszakot gyakran lekeverték, mivel a szövegét – „gyere vissza, bébi, a jövő héten, mert most elfolyt az erőm” – a menstruáció leírásaként értelmezték.

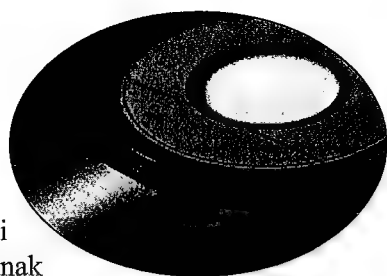
Keith eredetileg azt szerette volna, ha fűvósok is játsszák az alaptémát, ezt azonban a zenekar lezavazta. De a gitáros végül örülhetett, mert egy évvel később **Otis Redding** remek feldolgozásában rendszeren megszólaltak a rezések, sőt a fekete **Soul Man** fel is gyorsította egy kicsit a dalt. Műsorára tűzte **Aretha Franklin**, később **Jonathan King** – éppen **Bubblerock** néven –, majd a **Devo** is.

Mick Jagger még a 70-es években kijelentette: főbe lövi magát, ha még negyvenévesen is a Satisfactiont kell énekelnie. Azóta a **Nagy Vadász** már jóval túl jár az ötvenen is, de a **Stones**-turnékon ma sem maradhat ki a „Getnó”. Legfeljebb annyit engednek meg maguknak a vén **Kövek**, hogy – mint az 1997-es amerikai turnén – nem ráadásként, hanem nyitószámként nyújtsák át a közönségnek patinás névjegyüket.

A **Walker-fivérek**, mint tudjuk, nem voltak testvérek és egyiküket sem hívták eredetileg így, de úgy gondolták: ne csak a Johnny Walker jelentsen márkát a világban. A los angeles-i születésű **Gary Leeds** énekes-dobos a Gazzari klubban lépett fel rendszeresen **Noel Engellel** és **John Maus**-szal, és ő győzte meg barátait, hogy az angol „megszállókkal” szemben Angliában próbáljanak szerencsét. **Noel**, azaz **Scott Walker** volt a legtapasztaltabb zenész közöttük, többször fellépett szólóénekesként Eddie Fisher show-jában, míg **John** a Hello, Mama című szappanopera állandó szereplője volt. **Gary** már korábban is többször átrándult Angliába, egy alkalommal **P. J. Proby** turné-dobosa volt. A merész húzás bejött: **Scott** baritonja, a fiúk kellemes fazonja megtette hatását, és a sikerhez már nem kellett más, mint egy jól eltalált **Bacharach**-**David** szerzemény. A slágergyáros kettősnek ez volt az ötödik első helyezése Angliában. **Walkerék** pedig a szigetország közönségének kedvencei lettek, és ez a következő két évben a listákon is megmutatkozott.

Krónika

- 2-án a **Ready, Steady Go**-ban **Mick Jagger** és **Andrew Loog Oldham** parodizálta a **Sonny And Cher** duót és az **I Got You Babe**-et.
- 4-én Londonban, a Battersea negyedben ellopták a **Who** kisbuszát az összes szerelésével együtt. A történet ironiája, hogy a banda tagjai éppen a battersea-i kutyamenhelyen voltak, mert szerettek volna maguknak űrkutyát választani. A kisbuszt később megtalálták, de a cuccnak örökre nyoma veszett.
- 11-én a **Melody Maker** cikket közölt egy **Preachers** nevű Bromley-beli együttesről, amelyben egy alig 15 éves fiú, bizonyos **Peter Frampton** gitározott. Igen: az a muzsikus, aki később a **Herd** alapító tagja lett, majd Stevie Marriott-tal közösen létrehozták a **Humble Pie** nevű blues-rock szupergroup-ot.
- 13-án született meg **Ringo Starr** és Maureen Cox fia, **Zak**, aki később maga is dobos lett, többek között apja **All Stars** zenekarában.
- 16-án, a Shindig második sorozatának első adásában, a **Rolling Stones**, a **Byrds** és a **Kinks** lépett fel.
- 25-én az amerikai ABC tv-ben rajzfilmet mutattak be a **Beatles**-ről. Több daluk is elhangzott, de a szöveges részekben színészek kölcsönözték hangjukat a fiúknak. Lehet, hogy az amerikai tv-sek nem bíztak abban, hogy honfitársaik értik a liverpool-i szlenget...

OKTÓBER

Listavezető:

Tears (Ken Dodd): 5 hét

Ken Dodd

Ken Dodd első helyezése és ráadásnak öthetes vezetése lett az év legnagyobb meglepetése. Pedig az égneek álló hajú (pre-punk) énekes-kabarészínész nem volt kezdő a szakmában. Egyrészt már a 33. életévét taposta (1932. november 8-án született), és a **Diddymen** együttes vezetőjeként vált ismertté Angliában; másrészt 1960-ban Top Ten-dala volt a **Love Is Like A Violin**-nal. A **Tears** egy 20-es évekbeli érzelmes dal, amelyet hajdanában **Rudy Vallee** vett lemezre. **Ken Dodd** egyike azoknak az előadóknak, akiknek első és utolsó listás dala között több mint 20 év telt el. Utoljára ugyanis 1981 karácsonya körül szerepelt a **Hold My Hand**-del. Egy évvel később II. Erzsébet királynő a Brit Birodalom Rendjével (OBE) tüntette ki. **Dodd**nak összesen 19 dala került fel a brit chartákra, köztük 4 vezető pozícióba.

Krónika

- 2-án – az angol bandák közül először – a kelet-európai szocialista országokban turnézott a **Manfred Mann**. Hozzánk akkor nem jutottak el.
- 7-én debütált énekesként az angol chartákon **Chris Andrews** a **Yesterday Man**-nel. Korábban csak mint szerzőt ismerték el, akinek legjobb dalait **Sandie Shaw** énekelte.
- 10-én lépett fel első ízben az **Ed Sullivan Show**-ban a **Supremes**. Ezt követően jutottak hatodszor a csúcsra Amerikában az **I Hear A Symphony**-val. Összesen 12 number one-juk volt az Államokban, ennél több csak a **Beatles**nek (20) és **Elvis**nek (17) jutott.
- 20-án 52 éves korában elhunyt **Earl Bostic** rhythm and blues-szaxofonos.
- 21-én meghalt **Bill Black** basszusgitáros, aki **Elvis** Sun-korszakában volt a **Király** zenekarának tagja. Ugyanezen a napon szerepelt a Shindig-ban a **Kingsmen**. Még mindig a Louie Louie-t játszották, pedig az eredeti felvételt már két évvel korábban kiadták. **Matt Monro** felkerült az amerikai toplistára a **Beatles** Yesterday-ével, miközben a **Gombafejűek** ezzel a dallal vezették a Hot 100-at (Angliában 8. lett). Szinte hihetetlen: az egyik legnevezetesebb **Lennon–McCartney** szerzemény Angliában soha nem lett number one, pedig egyes statisztikák szerint csaknem 2000 különböző feldolgozása ismert szerte a világon!
- 26-án vehette át a **Beatles** a MBE-t II. Erzsébet angol királynőtől.
- 28-án jelent meg a **Who** **My Generation** című kislemeze. A **Who** egyike az angol rock azon le-

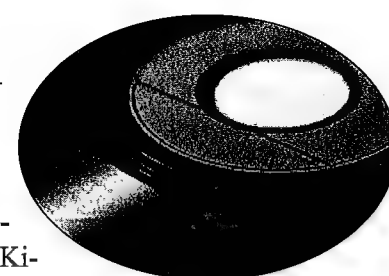
gendás formációinak, amelyek soha nem értek el első helyezést a kislemezek listáján, munkásságuk azonban óriási hatást gyakorolt a műfajra.

Mint oly sokszor, a **Who** is „két szálon” indult el: **Pete Townshend** (1945. május 19., Chiswick, London) és **John Entwistle** (1944. október 9., Chiswick) még gimnazista korukban megalakították a **Confederates** nevű együttest. Mindketten tanultak zenét. **Townshend** apja a Királyi Légierő zenekarának szaxofonosa (innen ered a Tommy kiinduló ötlete, mely szerint az apa világháborús pilóta), anyja pedig énekesnő volt, és természetesen gyermeküket is beoltották a muzsikával. **Entwistle** a Middlesex Youth Orchestrában zongorázott és kürtön is játszott. Később **Pete** képzőművészeti főiskolára került, **Entwistle** pedig szociális munkásként kezdett el dolgozni. 1962-ben találkoztak **Roger Daltrey**-vel (1945. március 1., Hammersmith, London), aki meghívta a két fiút saját zenekarába, a **Detours**-ba, azzal a feltétellel, hogy a szólóénekesi poszt az övé. (Itt kezdődött a szőke, betörőképzű frontember és a nagyorrú gitártekerő örök ellentéte...) Dobosuk a náluk jóval idősebb **Doug Sandom** volt. A **Detours** bejáratos lett a jobb klubokba, felleptek a **Rolling Stones**-szal, s természetesen ők is a rhythm and blues-t nyomták. 1964-ben találkoztak **Pete Meaden**-nel, egy menő fiatal újságíróval, aki bevezette őket a londoni divatfiúk, a modok világába – s hamarosan őket is átalakította. **Sandom** időközben otthagya őket, egy ideig alkalmi dobosok ütöttek nekik, amíg egy este, az Acton Town Hall-ban, egy örült külsejű és viselkedésű fickó szabályszerűen lekergette a színpadról az ügyeletes dobost, majd bravúros szólók után szétverte a cuccot. Ő volt **Keith Moon** (1947. augusztus 23., London), az angol rock egyik legféktelenebb, legbizarrabb figurája. Együtt volt tehát a nagy négyes. **Meaden** javaslatára nevüket **High Numbers**-re változtatták, így készítették el a **Fontana** cégnél az **I'm The Face** című kislemezt, **Slim Harpo** dalának feldolgozását, de nem arattak vele sikert.

Koncertjeiknek azonban hamarosan híre ment: **Daltrey** fenevadként mozgott a színpadon (később erre még rátett hosszú, göndör szőke fürtjeinek játékával), parittyaként a plafonig dobálta a mikrofont (de többnyire el is kapta), **Townshend** folyamatosan szaltózott gitározás közben, karjával malomkereket utánnozva, **Moon** úgy pörgetett, mintha állandóan géppuska-sorozatokat löne, s ezt a bolondokházát jól kiegészítette **Entwistle** a maga rendíthetetlen blázirtságával. És a bulik végén rendszeresen szétverték a színpadot, a dobokat, sőt **Townshend** – miután egyszer az alacsony mennyezetbe beleakadt a gitárja – a maga hangszereit is elkezdte szisztematikusan amortizálni. Az egyik ilyen rítusnál jelen volt **Kit Lambert** filmrendező, aki éppen egy „mod-filmhez” keresett megfelelő zenekart. Megtalálta... Kerek 500 fontért „vásárolta ki” az együttest **Meaden**-től, elnevezte **The Who**-nak, és felajánlotta őket az **EMI**-nak. Ez a cég követte el azt a hibát, amit a **Decca** a **Beatles**-szel, és így **Townshendék** első kislemezüket, az **I Can't Explaint** már a kékeknél készítették el. Júniusban jött ki második single-jük, az **Anyway, Anyhow, Anywhere**, majd az ősz már a **My Generation**-nel köszöntötték, amely a 2. helyre futott fel a brit listán.

Egy korszakalkotó dal ritkán születik úgy, hogy az alkotók elhatározzák: most történelmet írnak. **Pete Townshend** saját bevallása szerint alig negyedóra alatt dobta össze a számot, és híressé vált szavait – „remélem, meghalok, mielőtt megvénülök” – sem rágta meg túlságosan. A **My Generation** persze nemcsak a nemzedéki ellentétek nyers megfogalmazása miatt lett zászló: a kemény hangokban benne van a háború után születettek minden tennivágyása. Ez már nem rhythm and blues, hanem hard-rock a javából! Egyedivé teszi még a dal közepén felhangzó basszusszólo, valamint a végén az a kakofónia, amelynek hallatán szinte látjuk, amint a **Who** tagjai mindent elpusztítanak maguk körül. Sokféle verzió létezik arról, hogy **Roger Daltrey** miért dadogva mondja: my g-g-g-g-generation. Az egyik változat szerint olyan pokoli hideg volt a stúdióban, hogy az énekesnek összekoccantak a fogai; mások szerint **Keith Moon** egyik szokásos infantilis viccének lett áldozata: a dobos állítólag zárlatossá tette a mikrofonját...

A dalból és az azonos című, az év végén megjelent albumból kiderült: a **Who** nemcsak tombolni tud, hanem zenélni is, s **Pete Townshend** személyében újabb kiemelkedő zeneszerző követelt bebocsátást a rock-univerzumba.

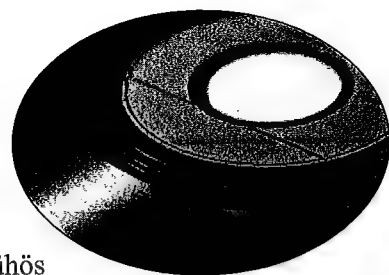

NOVEMBER

Listavezetők:

Get Off Of My Cloud (Rolling Stones): 3 hét

The Carnival is Over (Seekers): 1 hét

Megint egy nem túl bonyolult riff, megint egy elégedetlen és dühös **Mick Jagger**: ennyi a nyerő receptje a **Stones** ötödik number one-jának, amely egyszer s mindenkorra megszilárdította a **Kövek** lázadó, establishment-ellenes magatartását. A Get Off Of My Cloud-ot Hollywood-ban vették fel, de ez nem jelentette azt, hogy a zenéjükben bármilyen engedményt tettek volna. Mire ez a kislemez napvilágot látott, már bejárták Amerikát, Ausztráliát, Skandináviát, és mindenütt meghódították a közönséget. Arról azonban, hogy belőlük olyan „intézmény”, mint a **Beatles**, soha ne lehessen, a fiúk hamarosan gondoskodtak.

A **Seekers** sem panaszkodhatott arra, hogy gyenge százalékkal érik el a sikerek: a The Carnival Is Over – egy orosz népdal, amelyet **Tom Springfield** dolgozott fel nekik – még csak a harmadik kislemezük volt, és máris a második elsőséget vívta ki számukra, s a második single, az A World Of Our Own is harmadik lett. A csúcsra többé nem értek fel, de azért még volt néhány nagy sikerük a következő években. 1966-ban például a Morningtown Ride 2. volt, majd egy újabb **Springfield**-nóta, az azonos című Lynn Redgrave-filmhez írt Georgy Girl Angliában 3., Amerikában 2. helyezést ért el. Ez lett a legnagyobb tengerentúli sikerük.

Krónika

➤ 4-én jutott be utoljára a brit listákra a **Freddie & The Dreamers** a Thou Shalt Not Steal-lel. A zenekar a továbbiakban főleg kabarékban és gyerekeknek szóló tv-műsorokban lépett fel.

Freddie-ékkel egyidőben került fel a listára **PF Sloan** egyetlen hazai sikerdalával, a The Sins Of The Family-vel. Ugyancsak **PF Sloan** szerzeménye volt az Eve Of Destruction, amelyet **Barry McGuire** adott elő. A dalt először a **Byrds**-nek ajánlották, de nekik nem kellett. **Sloan** egy időben tagja volt a **Fantastic Baggies** nevű amerikai surf-duónak is.

➤ 5-én jutott el a **Who** My Generationje a brit lista 2. helyéig. Ez volt pályájuk legjobb helyezése, amelyet később az I'm A Boy-jal ismételt meg.

➤ 6-án nagyszabású rock-koncertre került sor San Franciscóban, a Fillmore Auditoriumban. A fellépők között volt a **Charlatans**, a **Grateful Dead**, a **Jefferson Airplane**. A koncert szervezését **Bill Graham**, minden idők talán legnagyobb rock-promotere vállalta. Ezzel a bulival indította el **Graham** a saját pályafutását. Két évvel később New York-ban megnyitotta a Fillmore „keleti” párját, és a két koncertteremben 1971-ig legendás bulik egész sorát rendezték. Ezen az estén a New York-i Hilton szállóban **Bob Dylan**, **Robbie Robertson (The Band)** és **Brian Jones** közös zenélésre jött össze.

➤ 15-én szerepelt először a **Rolling Stones** a Hullabaloo című amerikai tv-műsorban, a Get Off Of My Cloud-dal.

➤ 22-én **Bob Dylan** házasságot kötött Sara Lowndes-dal. Róla írta Blonde On Blonde című albumának hosszú balladáját, a Sad Eyed Lady Of The Lowlands-et, és kettejük kapcsolatáról született a Reinaldo And Clara című négyórás film, amelyet **Dylan** maga írt és rendezett a 70-es években.

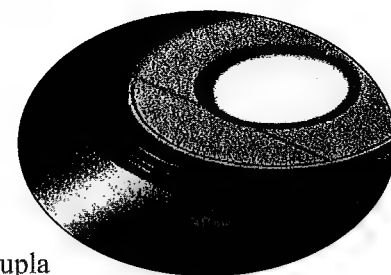
➤ 27-én nyilvános LSD-tesztet mutatott be San Franciscóban Ken Kesey és baráti köre, akiket Merry Panksters néven ismertek. A teszt során a kísérletben résztvevők LSD-tablettákkal dúsított Kool-Aid-et (egy alkoholmentes amerikai ital) vettek magukhoz. Az eseményt Tom Wolfe is megörökítette az Electric Kool-Aid Acid Test-ben. A Kool-Aid volt az az ital, amelybe Jim Jones, a Guyanába települt, öngyilkos Népek Temploma szekta vezetője 1979-ben mérget kevertetett, hogy hívei kövessék az önkéntes halálba – „a világvége elől”.

DECEMBER

Listavezetők:

The Carnival Is Over (Seekers): 2 hét

Day Tripper/We Can Work It Out (Beatles): 2 hét

Az év végét megint kibérelte magának a **Fab Four**, még hozzá dupla sikerrel: egy rhythm&blues-os darabbal, s egy líraibb, harmonikával meghangszerelt számmal. A Day Trippert **Otis Redding** és **Jimi Hendrix** is műsorára tűzte; a We Can Work It Out-ot pedig előbb **Stevie Wonder**, majd a **Four Seasons** szólaltatta meg. Ez volt a **Beatles** első olyan number one-ja, amikor kislemezüknek mindkét oldalát elsőnek nyilvánították. Ezt a sikert még további három hasonló követte.

Krónika

➤ 3-án indult utolsó angliai turnéjára a **Beatles**.

➤ 4-én lett első Amerikában a **Byrds** előadásában **Pete Seeger** Turn! Turn! Turn! című dala, amelynek szövegét az Ószövetség, egészen pontosan a Prédikátor könyvének 3. fejezete ihlette meg. Életveszélybe került **Keith Richard**: a **Stones** gitárosa áramütést szenvedett saját mikrofonjától, és hét percen keresztül eszméletlen állapotban volt. Két nappal később – talán ennek hatására – elkészült a **Rolling** 19th Nervous Breakdown-jának felvétele.

➤ 11-én a **Motown** szerződést kötött az **Isley Brothers**-szel. Megjelent a **Beatles** új nagylemeze, a Rubber Soul, és akárcsak az előző öt, ez is lista élére ugrott. Másnap véget ért a fiúk utolsó angliai körútja.

➤ 19-én újabb „zenészbalesetet” regisztrálhattunk: **Keith Moon**, a **Who** dobosa összeesett a windsori Ricky Tick Club színpadán.

➤ 25-én megjelent a **Who** első nagylemeze, a My Generation.

➤ 27-én mutatkozott be az **Ed Sullivan Show**-ban **Jonathan King**, a pop egyik legkülönösebb egyénisége. Ekkor még saját nevén adta elő az Everyone's Gone To The Moont. Később olyan együttesek menedzselését vállalta, mint a korai **Genesis**, a **10 CC** vagy a **Kursaal Flyers**, majd saját alkalmi csapataival készített felvételeket (Weathermen, Shag, One Hundred Ton And A Feather stb.. neveken). 1985-ben azonban magára haragította a fél világot, amikor lekicsinylően nyilatkozott a Live Aid segélykoncetról.

ÉVES LISTÁK

A „csúcs alattiak” között most is akadtak fontos kordokumentumok. **Herb Alpert** Spanish Flea-je (3.) újabb nagy instrumentális siker. Az **Animals** négy Top Tent is elkönnyelhetett: a Don't Let Me Be Misunderstood-ot (3.), a Bring It On Home To Me-t (7.), a We've Gotta Get Out Of This Place-t (2.), az It's My Life-ot (7.). Bár háromszor is ki-bejárt a listára **Tony Bennett** és a 25. helynél feljebb soha nem került, az I Left My Heart In San Francisco mégis a szórakoztató amerikai zene egyik dísze. Ugyancsak nem a helyezés, hanem egyáltalán a jelenlét a fontos **James Brown** esetében, aki a 25. lett a Papa's Got A Brand New Bag-gel. A nagy soul-énekesnek ez volt az első listás dala Angliában.

Decemberben felbukkant egy vidám öttagú társaság, akik dalaikban valóságos történelmi világköri utat tettek a következő négy évben. A **Dave Dee, Dozy, Beaky, Mick And Tich** kvintett belépőjét a You Make It Love jelentette; a legendás dalok sorozata a következő évben kezdődött el.

Donovan már 1965-ben határozottan letette a névjegyet, és mielőtt túlságosan rásütötték volna a bélyeget, hogy **Bob Dylant** másolja, kialakította saját, csendesebb, a brit folk-hagyományokhoz közelebb álló stílusát; két dala, a Colours, valamint a Catch The Wind is 4. lett.

Donovan Philip Leitch (1946. február 10., Glasgow) 11 éves korában otthagyta az iskolát és a dalszerzésnek szentelte életét. 18 éves volt, amikor először fellépett a skóciai St. Albanban, később kocsmákban és folk-klubokban énekelt. (Közben két hetet börtönben is töltött: azzal vádolták, hogy egy moziból több karton cigarettát és csokoládét lopott...) Az egyik fellépésén találkozott későbbi menedzserével, **Geoff Stephens**-szel, aki demo-felvételeit elvitte a **Pye**-hoz. 1965 februárjában abban a megtiszteltetésben volt része, hogy háromszor egymás után szerepelhetett a **Ready, Steady Go**-ban. Ekkor hangzott el

először a **Dylan**-másolás vádja. Egy hónappal később a két énekes találkozott is, sőt egyszerre jelent meg a *Catch The Wind* és a *Times-They-Are-A-Changin'*. Az első nyílt összehasonlítást a skót fiú nyerte, mivel **Dylan** dala Angliában csak a 9. lett. A newport-i fesztiválon aztán 2–0 volt a javára, hiszen, szemben a kifütyült **Dylan**-nel, őt nagy ovációval fogadta a közönség. És miközben **Bob** kezdett eltávolodni a protest-songtól, **Donovan** egyre inkább ezt a vonalat erősítette: szeptemberben ebből a műfajból egy EP-t adott ki az amerikai indián daloslány, **Buffy St. Marie** szerzeményével, a *Universal Soldier*-rel, majd jött a faji problémát feszegető *Colours*. Közben nem hagyott ki egyetlen békemegmozdulást sem: májusban Londonban, a Trafalgar Square-en **Joan Baez**-zel tüntettek a vietnami háború ellen, októberben pedig egy atomellenes koncert sztárja volt. Az „első brit hippizésnek” tekintett, légyzümmögés-hangú **Donovan** (sokáig egy lakókocsi volt az otthona) persze nem akart leragadni az egy szál gitáros-száj-harmonikás daloknál, s amikor 65 decemberében megismerkedett **Micky Most**-tal, ő is „kísérletezni” kezdett a „fű” és az elektromos hangszerek világában. Így született meg a *Sunshine Superman*, amely azonban csak egy évvel később robbant be.

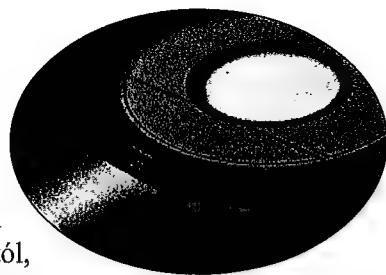
Bob Dylan öt kislemezt is megjelentetett Angliában, köztük olyan legendás dalokat, mint a *Times They-Are-A-Changin'* (9.), a *Subterranean Humsick Blues* (9.) és a *Like A Rolling Stone* (4.). Ezekkel a helyezésekkel 1965 lett az amerikai trubadúr legsikeresebb brit chartás éve, pedig e számok teljesen új szövegminőséget jelentettek a slágerek világában – amennyiben ezekben az esetekben egyáltalán beszélhetünk „slágerekről”.

Az **Everly Brothers**-nek még sikerült egy második helyet elcsípiük a *The Price Of Love*-val. **Marianne Faithfull** is öt dalt vitt fel a listára: a legsikeresebb a *Come And Stay With Me* (4.), valamint a *This Little Bird* (6). Az ő *Yesterday*-változata csak 36. lett. A **Four Season** második legnagyobb sikerét érte el a *Let's Hang On*-nal (4.), s még **Billy Fury** is befért a Top Tenbe az *In Thoughts Of You*-val (9.). Az **Ivy League** rövid karrierjének csúcspontját jelentette a *Tossin' And Turnin'* (3.) Utoljára került a legjobbak közé **Brenda Lee**, de a *Thanks A Lot* (41.) és a *Too Many Rivers* (22.) már nem okozott nagy durranást.

A **McCoys** kvartett viszont Amerikában első lett a *Hang On Sloopy*-val, s Angliában is az ötödik helyre futottak be. A ma is népszerű dal az első kislemez, amely **Andrew Loog Oldham** saját címkéje, az **Immediate** alatt jelent meg. Ezt az aranylemezt érő bombát többé nem tudták megismételni, a tagok azonban később jelentős karriert futottak be. A **Zehringerek**, a gitáros **Rick**-et (1947. május 8., Fort Redover, Ohio) és a dobos **Randy**-t manapság inkább **Derringer**ként ismerjük, s a harmadik tag, a baszusgitáros **Randy Joe Hobbs** sem tűnt el nyomtalanul, csak a billentyűs **Bobby Peterson** szállt ki az iparból. **McCoys**-ék 1969-ben New York-ban, **Steve Paul** Scene Club-jában kaptak állandó szerződést, és mivel **Paul** volt az akkortájt befutott albino blues-gitáros, **Johnny Winter** menedzsere is, összehozta őket. Így született meg a **Johnny Winter And...** együttes. A stúdiólemezen még **Randy** dobolt **Randy Z.** néven, aztán visszavonult a producerkedésbe. **Rick** és **Hobbs** viszont részesei voltak **Winter** szenzációs koncertlemezeinek. Amikor 1972-ben **Johnny** elvonókúrára került, **Rick** és **Randy Jo** ideiglenesen átpártoltak öccséhez, az **Edgar Winter's White Trash**-hez, és tehetségüket adták egy nem kevésbé fantasztikus dupla élő albumhoz, a *Roadwork*-hoz. **Derringer** egész későbbi pályája szorosan kötődik a **Winter**-ekhez, muzsikusként és producerként számos lemezükön és turnéjukon vett részt. Ő a gyártója **Edgar Winter** 1973-as listavezető instrumentális felvételének, a *Frankenstein*-nek. **Hobbs** egészen a 70-es évek végéig kitartott **Johnny** mellett.

Rick Derringer 1974-ben jelentette meg első szólóalbumát, a *Rock And Roll Hoochie Koo*-t. (Ez egy korábbi szerzeményének volt címe, amit **Johnny**-nak írt.) Később több hard-rock bandát alakított, de nagy sikereket nem tudott önállóan elérni. 1988-ban újra **Edgar**-al turnézott, s ő írta a *Real American* című dalt, amely az amerikai pankrátor-király, **Hulk Hogan** bevonulási indulója lett.

Az *Arthur*-legendából kölcsönözte nevét **Lance Percival**. Egyetlen slágere, a *Shame And Scandal In The Family* ugyan csak a 37. helyig jutott Angliában, ennek ellenére fennmaradt a reggae-szerű humoros nótá, amelyet **Dalida** is énekelt, sőt magyar szöveggel is feldolgozták annak idején. A **Peter And Gordon** kettős kétszer is bejött az első tízbe: előbb a *True Love Ways*-szel, majd a *To Know You Is To Love You*-val.

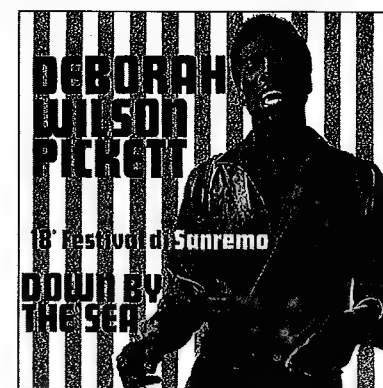
Újabb fantasztikus fekete soul-énekes jelent meg a brit listán: **Wilson Pickett**. Az *In The Midnight Hour* 11 hetet töltött a chartán, és a 12. helyig jutott.

Wilson „The Wicked Pickett” vagyis „bűnös Pickett” Alabamában, Prattville-ben született 1941. március 18-án, de tizenévesen Detroit-ba költözött. 1961-ben csatlakozott a **Falcons** együtteshez, amelynek két évvel korábban már listás helyezést hozott a *You're So Fine* című dal. Első közös lemezüket – **Pickett** énekével és gitárjátékával – a következő évben adták ki, de **Wilson** igazán csak 1965-től mondhatta magát szerencsésnek, amikor az addigi, a **Double L**-hez kötődő szerződését kivásárolta az **Atlantic**. **Jerry Wrexler** producer hozta őt össze a **Booker T** gitárosával, **Steve Cropper**rel, akinek akkor már nagy rutinja volt abban, hogy fekete muzsikusokkal dolgozzon együtt. Közös szerzeményük, az *In The Midnight Hour* a soul-zene egyik klasszikusa. A vad, nőfaló hírében álló, jóképű, bajuszos **Pickett** hamar meghódította dübörgő hangjával az Atlanti-óceán mindkét partját. (Angliában első turnéján az **Animals** tagjaival lépett fel.) Ezt követően egészen 1971-ig a legnagyobb soul-sztárok egyike volt. Viszonylag kevés saját szerzeménnyel szerepelt, feldolgozásai azonban sokszor jobbakk, dinamikusabbak voltak az eredetnél. Legismertebb felvételei: *Ninety Nine And A Half*, *Mustang Sally*, *Land Of 1000 Dances*, *You Can't Stand Alone*, s a talán leghíresebb *Funky Broadway*, *Jealous Love* (ez a dal a 68-as san remo-i fesztiválon aratott nagy sikert, **Deborah** címmel), *Hey Joe*, *You Keep Me Hangin' On*. 1968-ban nagy szenzációt keltett a **Beatles** *Hey Jude*-jának nagyszerű átdolgozásával, amelyen **Duane Allman** kísérte gitáron. 1971-ben kapta meg első aranyalbumát, a *Don't Let The Green Grass Fool*-ért. 1972-ben szakított az **Atlantic**-kal, átpártolt az **RCA**-hoz, de akkorra a nagy soul-hullám már levonult. A 80-as években megpróbált áttérni a diszkós funky-ra, de ez nem az ő műfaja. **Wilson Pickett**et 1991-ben beválasztották a *Rock And Roll Hall Of Fame*-be. 1997-ben őt is meghívták egy kis szerepre a *Blues Brothers* 2000-be.

Igazságtalannak tarthatjuk, hogy egy műfajon belül valakit első vagy második vonalbelinek minősítsünk. A **Pretty Things**-nek soha nem volt number one-ja, nem is törekedtek slágerekre – a *Cry To Me* 28. lett, a *Honey I Need* 13. –, de helyük volt a brit blues társaságában. Az együttes gitárosa, **Dick Taylor** (1943. január 28. – Dartford, 2000) egyazon középiskolába járt **Keith Richard**-dal – némi ideig a korai **Stones**-ban is játszott –, bandájának nevét egy **Bo Diddley**-számból vette. 1963-ban találkozott az együttes későbbi énekesével, **Phil May**-jel (1944. november 9.), akit a maga korában a leghosszabb hajú brit zenészként tartottak számon. A zenekar egész pályafutása során megmaradt a klubok kedvencének, s ezen az sem lendített sokat, hogy 1974-ben leszerződtek a **Led Zeppelin** saját lemeztársaságához, a *Swan Song*hoz. Különböző formációkban még a 80-as években is játszottak.

Az **Atlantic** 65. évszázadánál először az angol listákra egyik legnagyobb ágyúját, a félelmetesen férfias külsejű, ám különös orrhangú soul-énekest, **Otis Redding**et, aki nagy sikerét éppen ennek a sajátos orgánumnak köszönhette, amely ellentétben állt erőteljes megjelenésével, kirobbanó egyéniségével. A *My Girl*, amelyet a **Rolling Stones**, a fekete együttesek közül pedig a **Temptations** is játszott, a 11. helyig jutott **Otis** előadásában.

Ma már nehéz pontosan kideríteni, hogy **Redding** (1941. szeptember 9., Dawson, Georgia) azzal kezdte-e karrierjét, hogy sofőrködött **Little Richard** stábjá mellett és közben felfedezték mint énekest, – mert így szól róla az egyik legenda –, vagy pedig annak, hogy **Little Richard** utánzásával próbálkozott, s közben pilótaként kereste a kenyerét. Ami tény: 1962 végén **Jim Stewart** ösztönzésére készítette el első felvételét a **Stax Records** számlájára. A *This Arms Of Mine* című, lassú soul-dal ma ugyanúgy hozzátartozik **Otis**hoz, mint következők, amelyeknek többségét **Booker T**-vel és az **MG's**-szel készítette: a *Pain In My Heart* (szintén létezik **Stones**-változata), a *Come To Me*, a *How Strong My Love Is*, a *Mr. Pitiful*, vagy az *I've Been Lovin' You Too Long* című ballada. **Redding** a legvadabb rhythm&blues-okban és a könnyekig ható lassú fekete dalokban egyformán otthon volt, és mögötte álltak a műfaj legjobb hangszerelei is. Ráadásul nemcsak az átdolgozásokban volt mester, hanem saját szerzeményei is betaláltak a hallgatók szívébe. 1965-ben született meg például egyik leghíresebb dala, a *R-E-S-P-E-C-T*, amely **Aretha Franklin** változatában két évvel később aranyalbum lett, sőt **Lady Soul** még a *Blues Brothers* 2000-ben

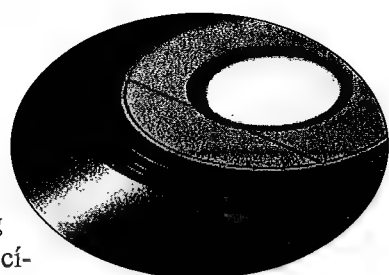
is elénekelt ezt a dalt. S ennek folytatása volt a My Girl. **Otis** 1965-ben Angliában járt, és az ő hatására ekkor határozta el a még kamasz **Peter Gabriel**, hogy énekes lesz. (1986-ban **Gabriel** példaképének ajánlotta a bravúros klipje miatt is világhírűvé vált Sledgehammer című dalát, amelyen **Redding** egykori trombitása, **Wayne Jackson** is játszik.) Még ugyanebben az évben jelent meg az Otis Blue/Otis Redding Sings Soul című album, amelyet a kritika minden idők egyik legnagyobb R&B albumának tekint. És bár a következő évben az általános brit listán nem került a legjobb tíz közé, mégis óriási hatást gyakorolt a fiatal angol blues-muzsikusra.

Amerikában az év legnagyobb slágere volt a Wooly Bully című dal, amelyet a dallasi **Sam The Sham And The Pharaohs** együttes adott elő. Ez volt az első texasi együttes, amely a latinos hatású, „tex-mex” zenét összekötötte a rock and rollal. Az alapító is „chicano” származású: **Domingo Samudio**-ként látta meg a napvilágot 1937-ben. Zenés karrierje előtt a haditengerészetnél szolgált. Mivel kezdetben folyton zavarban volt, ha énekelnie kellett, felvette a **Sam The Sham** (szégyellős Sam) nevet. Ő alapította a **Fáraókat**. A zenekar tagjai: **Ray Stinnet** gitáros, **David Martin** basszusgitáros, **Butch Gibson** szaxofonos, **Jerry Patterson** dobos. Először egy független kiadónál jelentettek meg kislemezt, Haunted House címen. Ezzel felhívták magukra az **MGM** figyelmét, és az oroszlanos filmgyár lemezkiadójánál jelenthették meg a Wooly Bully-t, amelynek főhőse **Sam** macskája volt. (A dalt 1988-ban Stanley Kubrick bevette az Acéllövedék című filmjébe.) A hatalmas sikert követően egymás után több kislemeze is megbukott az együttesnek, s igazán csak egy dal, a Piroska és a Farkas történetét ironikusan feldolgozó Li'l Red Riding Hood maradt fenn tőlük. Ez utóbbi volt a második és utolsó aranylemezük. 1967-ben a zenekar feloszlott. **Sam** előbb megalakította a **Sam The Sham Revue**-t, majd 1970-től **Sam Domingo** néven lépett fel. **Sam**, Hard And Heavy című albumát **Duane Allman** gitárjátéka színesítette, de ezzel sem tudott kitörni. **Samudio** felhagyott a zenével, a texas-i olajmezőkön dolgozott. Legközelebb 1982-ben tűnt fel, amikor a Határ című filmhez írt két dalt. Azt követően Memphisbe költözött és utcai prédikátor lett.

Utoljára találkozunk a brit Top Ten-ben **Del Shannon**nal. Az amerikai énekes a Keep Searchin' című dalát vitte fel a 3. helyre. **Dusty Springfield**-nek viszont két dala is bekerült a tízes körbe: az In The Middle Of Nowhere, valamint a Some Of Your Lovin' egyaránt 8.-ként.

Baby Please Don't Go – ugye, rengetegen ismerik ezt a klasszikus, **Muddy Waters**-féle rhythm and blues-t? 1965 januárjában a 9. helyre futott fel egy belfasti zenekar, akik magukat csak „Azoknak” nevezték. Bemutatkozott a **Them**.

Az együttest 1963-ban egy kistermetű, kerekarcú, **George Ivan** nevű fiatalember (1945. augusztus 31., Belfast) alapította, aki nevét **Van Morrison**ra változtatta. További tagok voltak: **Billy Harrison** gitáros, a **McCauley-fivérek**: **Jackie** (zongora) és **Patrick** (dob), valamint **Alan Henderson** basszusgitáros – de a zenekar, rövid fennállása ellenére, valóságos átjáróház volt. A későbbi tagok közül a legismertebb **John „Gypsy” Wilson**, aki később a **Taste**-ben dobolt. A **Them** hamarosan igen népszerű lett az észak-ír fiatalok körében, annál is inkább, mert a szigetre akkor még nemigen törtek be az új hangok. Az együttes azonban tovább akart lépni, és 1964-ben Londonba költöztek, a **Decca** szerződtette őket. Érdekes módon első kislemezük, a Don't Start Crying Now mégis szűkebb hazájukban lett igazán népszerű. Ezt követte a Baby Please Don't Go, amely bevitte őket a **Ready, Steady Go**-ba és a brit listákra is. Még e számnál is nevezetesebb lett a kislemez B-oldala, **Morrison** saját szerzeménye, a Gloria (G-L-O-R-I-A). Ez az erősen szexuális töltésű nótá lett koncertjeik fénypontja: a dal ürügyén gyakran húszperces, énekes és hangszeres rögtönzéseket is megengedtek maguknak. A Gloria a 60-as évek vadságainak egyik állócsillaga. Később több átíratban is jelentkezett: az amerikai **Shadows Of Knight** már 1966-ban bevitte a tengerentúli chartára, koncertjein gyakran játszotta a **Doors** (a **Them** 66-os amerikai turnéján a két **Morrison**, **Van** és **Jim** együtt énekelte, de a **Doors**-változatból csak egy stúdió-verzió került nyilvánosságra 1982-ben, az Alive She Cried albumon), és ez a dal nyitotta, némileg átirat formában **Patti Smith** sokkoló hatású első nagylemezét, az 1975-ös Horses-t. (Patti a mai napig ezzel a dallal zárja koncertjeit, így az 1998-as Diák-szigeten is a Gloria volt a finálé.) 65 áprilisában újabb nagy siker jutott a **Them**nek, a valamivel szelídebb a Here Comes The Night-nak, amely stabilizálta **Morrison** énekesi hírnevét. Ezzel a lista 10. helyére kerültek. És bár később is több, ma is élvezetes **Them**-felvétel született (Mystic Eyes, Half As Much, One

More Time, Richard Cory, vagy **Bob Dylan** It's All Over Now Baby Blue-jának kiváló feldolgozása), a zenekar tagjainak folyamatos cserélődése megakadályozta, hogy a **Them**ről bármiféle állandó kép alakuljon ki.

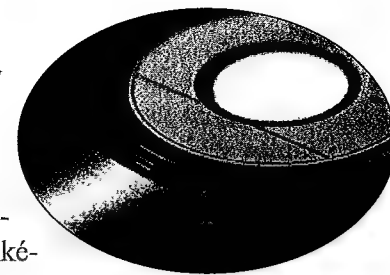
1967-ben **Van Morrison** feloszlatta együttesét, egy időre az Egyesült Államokba költözött, és **Bert Berns** producerrel szóló kislemezeket készített. **Berns** még egy nagylemezt is kiadott tőle a tudta nélkül, majd együtteműködésüknek a producer váratlan halála vetett véget 67 decemberében. A nemcsak énekesnek, hanem gitárosnak, szaxofonosnak és zongoristának is kitűnő **Morrison** ekkor a **Warner**rel kötött szerződést, és 1968 nyarán New York-ban mindössze 48 óra alatt vette fel a rock-történet egyik legtokéletesebb progresszív lemezét, az Astral Weeks-t.

Van The Man, ahogyan emlegetik, az azóta eltelt több mint harminc évben megmaradt független, igényes muzsikusként, aki a lemezein nagyszerűen ötvözi a jazzt, a blues-t, a folkot. Albumai nem ostromolják a slágerlistákat, zenéje azonban minden bizonnyal örökbecsűek. Legjobb LP-i: Moondance, It's Too Late To Stop Now, Verdon Fleece, Beautiful Vision, Poetic Champions, Compose, Avalon Sunset. Ez utóbbin **Cliff Richard**-dal is énekel duettet. Készített közös lemezt a **Chieftains** folk-együttessel (Irish Heartbeat), és egyike volt azoknak a muzsikuskoknak, akik részt vettek Roger Waters 1990-es „Faldöntő” berlini koncertjén, a The Wall előadásán.

És ha már megint visszakanyarodunk a rhythm and blues-hoz: a **Yardbirds** a legkomolyabb „nevelőegyesület” a brit műfajban, hiszen egyetlen más zenekar sem mondhatja el magáról, hogy a 60-as évek három legnagyobb angol gitárvirtuóza, **Eric Clapton**, **Jimmy Page** és **Jeff Beck** is tagja volt az együttesnek. S akkor még nem is szóltunk **Anthony „Top” Topham**ról, aki 16 évesen szállt be a bandába. Bár hamar kigolyózták, a maga jogán tovább zenélt, és a 90-es években is töretlenül vitte tovább az együttes szellemiségét. 1996-ban Budapesten is fellépett, a Bluesapest szabadtéri fesztiválon, a Tabánban.

A **Yardbirds** frontembere a szőke énekes-szájharmonikás, **Keith Relf** volt (1943. március 22., London). Alapító tag még **Paul Samwell-Smith** basszusgitáros (1943. május 8., London), **Chris Dreja** gitáros (1945. november 11., London) és az egyetlen „idegen”, **Jim McCarthy** (1943. július 25., Liverpool). Richmond külvárosban kezdtek el zenélni az „udvari madarak”, ők vették át Giorgio Gomelsky Crawdad-Clubját, miután a **Rolling Stones** kinőtte a helyiséget. **Topham** után **Clapton** (1943. március 30., Manchester) nyomta náluk a blues-t, vele készült a **Sonny Boy**-jal közös felvétel, a Marquee-ban felvett koncertlemez, és az első kislemez, a Goodmorning Little Schoolgirl. Amikor aztán 1965 márciusában elkészült a dallamosabb **Graham Gouldman**-dal, a For Your Love, amely a lista 3. helyére kúszott fel, az akkor még puristának számító **Clapton**nak elege lett az „elhajlásokból”, otthagya a bandát, s beállt **John Mayall**hoz, a **Bluesbreakers**-be, hogy ott rövid ideig, de ismét történelmet csináljon. Helyét a nem kevésbé vibráló egyéniségű gitáros, **Jeff Beck** (1944. június 24., London) foglalta el. A váltás a siker szempontjából jól tett a zenekarnak, mert még abban az évben három Top Ten-daluk is született: a Heart Full Of Soul (2.) – ismét **Gouldman** szerzeménye –, amelyben első ízben hangzik fel szitár rock-dalban (megszólaltatója az akkor még csak kültag **Jimmy Page**), és az Evil Hearted You/Still I'm Said kislemez, amely 3. lett. Ez utóbbi egy középkori motívumra épült. (A fiatalabbak jól ismerhetik a **Boney M.** átdolgozásában is...)

A zenekar lendületbe jött, de nem tudta igazán kiaknázni a sikert: még 1966 márciusában egy erőteljes **Jeff Beck**-szerzeménnyel, a Shape Of Things-szel elcsúptek egy 3. helyet, aztán innentől kezdve már a káosz uralkodott a zenekarban. Előbb **Paul Samwell-Smith** szállt ki és producer lett, majd a zenekar felrúgta a **Giorgio Gomelsky**-vel kötött szerződést. 66 júniusában végleg beszállt **Page**, először basszusgitárosként, majd **Dreja**-t visszaminősítették basszerosnak, és kipróbálták a két szólógitáros megoldást. Ez volt a kegyelemdöfés a csapatnak, mert **Beck** és **Page** képtelen volt tartósan kijönni egymással. Igazából azt sem igen tudták eldönteni, hogy a blues, a hard-rock vagy a könnyedebb utat válasszák. A gyakran részes **Relf**-fel is egyre több volt a baj, bulik maradtak el miatta, és a **Yardbirds** lassan a megbízhatatlanság jelképe lett. Közben azért bevonultak a filmtörténetbe is: ők játszanak Antonioni Nagyításának egyik leghíresebb jelenetében, amikor az örvendő klubközönség verekszik **Jeff Beck** összetört gitárjának darabjaiért. A zenekar pedig a **Zep**-időkből is jól ismert dalt, a Train Kept-A-Rollin'-t játssza, akkor még Stroll On címen.

Beck 1966 végén kivált a zenekarból, ettől kezdve Page vezetésével négyen játszottak tovább. **Mickie Most** producerrel készítették el utolsó stúdióalbumukat, a ma is érdekes Little Games-t. Utolsó amerikai turnéjukra 1967 végén indultak el, de az maga volt a katasztrófa. 68 márciusában New York-ban készítettek egy koncertfelvételt az Anderson színházban, ezt azonban a megjelenése után **Page** visszavonatta. A turné egyetlen igazi eredménye az volt, hogy a gitáros jó barátságba került a hatalmas termetű turnémenedzserrel, **Peter Grant**-tel, akivel fél évvel később megteremtették a **Led Zeppelin** alapját.

A **Yardbirds** 68 júniusában végleg feloszlott. Közben **Jeff Beck** megalakította saját blues-zenekarát **Ronnie Wood**-dal és **Rod Stewart**-tal (Truth és Beck-Ola című albumaik ma is kincset érnek), **Dreja** fotós lett.

Keith Relf a hugával, **Jane**-nel létrehozta a folk-ra és angol középkori zenékre alapozó **Renaissance**-ot. Ennek feloszlása után az énekes rövid ideig az **Armageddon** progresszív banda tagja volt, majd 1976 májusában zárlatos gitárja sújtotta halálra a 33 éves muzsikust. **Jim McCarthy** különböző kisebb blues-bandákban játszott. **Jimmy Page** karrierje pedig ma már a rock-történet legfényesebb lapjai közé tartozik...

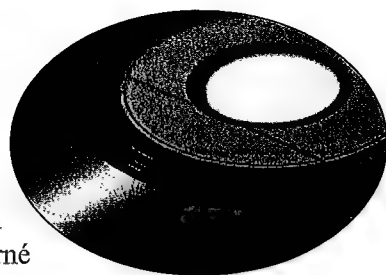
Jeff Beck pályafutása sokat ígért, hiszen már önálló első zenekara is remek erőkből állt, majd 1971-ben a **Jeff Beck Group**-ba olyanokat toborzott, mint **Max Middleton** billentyűs, **Bob Tench** énekes és **Cozy Powell** dobos. De velük sem bírta ki sokáig. Újabb két évig próbálkozott **Tim Bogert**-tel és **Carmine Appice**-vel, majd feladta az állandó zenekar összehozására való kísérleteit. Önálló albumai közül a legjobb az 1976-os **Wired**, illetve az 1980-as **There And Back**. (Ez utóbbit az egykori **Mahavishnu Orchestra**-tag, **Jan Hammer** billentyűzött és dobolt.) A 80-as évektől már csak ritkán került reflektorfénybe, de rendületlenül készítette sajátos hangvételű, a rock-jazz-elektronika ötvözetű lemezeit (Guitar Shop). E sorok írója 2001-ben a párizsi Olympiában látta őt fellépni kvartettjével, amelyben nő volt a dobos és a második gitáros. Nem akármilyen élmény volt **Beck** játéka, bár nem az a könnyű nyári szórakozás.

1999-ben ismét feltűnt a **Yardbirds**. Európai turnéjuk során Budapesten is adtak koncertet a Darshan udvarban. Az eredeti felállásból azonban csak **Jim McCarthy** és **Chris Dreja** játszott, ennek ellenére mégis átélhette a közönség azt a feeling-et, amelyet 30 évvel korábban a brit hallgatóság. Különös módon, az együttes fiatal gitáros-énekeسه megdöbbentően emlékeztetett **Jeff Beck**-re... A **Yardbirds** 2003 áprilisában új lemezt jelentetett meg. Ismét csak **Deja** és **McCarthy** képviselték a régi gárdát, de egy számhoz meghívták **Jeff Becket** is. A lemezen több régi sikerüket dolgozták fel, olyan vendégzenészekkel, mint **Brian May**, **Slash**, **Joe Satriani** és **Steve Vai**.

Az amerikai listán, mint már tudjuk, **Sam The Sam** lett az első, a második pedig egy **Motown**-csapat, a **Four Tops**, az I Can't Help Myself-el. A fekete kvartett egy évvel később lőtt be a legjobbak közé a maga örökzöldjével. A **Stones** a 3. a Satisfaction-nel. A 73. helyre beszaladt a **Turtles** együttes az It Aint't Me Babe című **Dylan**-dallal. De a dundi kaliforniai zenészek igazi sztorija akkor kezdődött, amikor összerakultak **Frank Zappa**-val és macskazene-szerű vokáljaikkal riogatták a közönséget. Megjelent a 81. helyen a kései romantika képviselője, **Bobby Goldsboro**, a Little Things-szel, de egyetlen szuperslágerének csak három évvel később örülhetett. A **We Five** is nyomult a You Were On My Mind-dal. (Senki ne gondolja, hogy ugyanarról a dalról van szó, amit két évtizeddel később a **Pet Shop Boys** nevű, szélsőjobboldali ideológiájú banda nyomott.) Producerük **John Stewart**, a **Kingston-trió** énekeسه volt, így a dallamos, folkos nóta pontosan beleillett **Kingstonék** repertoárjába.

A **Temptations**, a **Motown** cég másik ének-bandája is megpróbálkozott **Otis Redding** dalával, a 10. helyre rangsorolt My Girl-lel. Öt remek fekete énekes – **Eddie Kendricks**, **Otis Williams**, **Paul Williams**, **Melvin Franklin** és **David Ruffin** – a gospel-kórusokat vitte bele a rock-ba, nem is rosszul. A 83. helyen is szerepeltek az It's The Same Old Song-gal. A 15. helyet kapta **Junior Walker** szerzeménye, a Shotgun, amelyet később a **Vanilla Fudge**, majd **Jeff Beck** – a **Beck**, **Bogert**, **Appice** trióval – szintén lefordított saját nyelvére.

Petula Clark 3. lett az USA-ban az I Know A Place-szel, de az összesítésben csak 36. Mint ahogyan a **Gerry And The Pacemakers** is csupán a 43. helyen végzett a Ferry Across The Mersey-vel.

SZÓ, SZÓ, SZÓ...

AZ ÉVTIZED POP-ROCK-BÖLCSESSÉGEIBŐL ÉS VALLOMÁSAIBÓL

„Amikor **Dionne Warwick** kiszúrta, hogy egy sorban 8 helyett csak 7 ütem van, azt mondtam neki: számold meg még egyszer”

(**Burt Bacharach**)

„Attól működött igazán a kapcsolatunk **Dylan**-nel, hogy zenéinknek nem volt semmi közük egymáshoz”

(**Robbie Robertson, The Band**)

„Csak véletlenül írtuk oda a New York Mining Disaster végére az 1941-es évszámot. Később tudtuk meg, hogy valóban volt abban az évben egy bányakatasztrófa”

(**Barry Gibb, Bee Gees**)

„Kaliforniában megtanultam gitározni, meg azt is, hogyan lehet sörös dobozokból meg banános kartonládákból házat építeni”

(**James Gurley, Big Brother And Holding Company**)

„A rock-menedzserek gazemberek, hazugok, stricik, tolvajok és perverzek”

(**Philip Sutcliffe, rock-író**)

„Azért maradtam ki 14 évesen az iskolából, mert nem volt kedvem az erdőn keresztül odajárni”

(**David Clayton-Thomas, Blood, Sweat And Tears**)

„A blues nem hangokból áll, hanem belőled, és az egész környezetedből, amit belélegzel”

(**Mike Bloomfield, Electric Flag**)

„Az én személyiségem nem más, mint a dalaim motorja”

(**David Bowie**)

„Nem tudtam bekerülni sem a tv-hez, sem a film világába: mindkettő zárt körnek bizonyult számomra. Erre úgy döntöttem, hogy kiénekelem a frusztrációm”

(**Eric Burdon**)

„Első keresetemből frizsidert vettem a családnak. Amikor hazavittem, leültünk elé, és bámultuk, mint egy műtárgyat”

(**Gianni Morandi**)

„Egy chicagói fehér fiatalember blues-éneklése olyan, mintha egy Mississippi mentén élő fekete gyapotszedő hirtelen ír dalra fakadna”

(**Ralph Gleason kritikus Paul Butterfield-ről**)

„Van egy afrikai közmondás, mely szerint együtt élni valakivel olyan, mintha kihívnád őt lándzsaharcra. Egy zenekar még ennél is rosszabb”

(**Roger McGuinn, Byrds**)

„Első felvételemért egy shillinget kaptam a stúdióban, buszra. Megsértődtem, és hazamentem gyalog”
(Jimmy Cliff, az első Angliában is népszerű reggae-sztár)

„Az amerikai bázisokon hatalmasakat buliztunk a fekete srácokkal. A fehérek viszont levegőnek néztek minket”
(Joe Cocker a kezdeti időkről)

„Bár a legtöbb számban énekeltünk, a Cream valójában egy álcázott instrumentális banda volt”
(Eric Clapton)

„Ha a tisztességes üzletemberek mintapéldáját kell említenem, akkor a Creedence-re szavazok”
(Bill Graham, a promoterek királya)

„A pénzemberek rögtön szerettek volna meggazdagodni rajtunk, tv-vel, filmmel, rajongóbutító műtűörökkel. És nehezen értették meg, hogy mi csupán zenei karrierre vágyunk”
(John C. Fogerty, Creedence Clearwater Revival)

„Az emberek azért szeretik dalaimat, mert az ő valóságukról szólnak”
(Fats Domino)

„A hírnevem volt a legnagyobb akadály, amelyet le kellett küzdenem az életben”
(Marianne Faithfull)

„Nem látok semmi rosszat abban, hogy folyamatos szexelésemhez nem kértem engedélyt”
(Marvin Gaye)

„A liverpool-i zenészeket arról lehet megismerni, hogy tájszólásban muzsikálnak”
(Alexis Korner)

„A kölykök imádnak táncolni és énekelni. Ez sokkal jobb, mintha az utcán kujtorognának”
(Joe Jackson, Michael-ék apja, amikor a szemére vették, hogy vaskézzel hajtja őket a show-business-be)

„Tom annyira erős és agresszív egyéniség volt a színpadon, hogy a srácok megijedtek tőle. Ezért alakítottuk át az imázsát az érettebb közönség számára”
(Gordon Mills, Tom Jones menedzsere)

„Énekesnő vagyok és dalszerző. Ez pont olyan, mintha képesített könyvelő lennék”
(Carole King)

„A munkásosztályból származom, de a siker lehetővé tette számomra, hogy osztályon kívülként szemléljem a világot”
(Ray Davis, Kinks)

„Miután leszereltem a hadseregtől, összetörtem két autót és négy motort. Szerencsére rájöttem, hogy a dalírás veszélytelenebb”
(Kris Kristofferson)

„Első próbánkat végigrohogtunk. Ez volt a biztos jele annak, hogy a banda működni fog”
(Jimmy Page a Led Zeppelin megalakulásáról)

„Soha nem adom fel a gitáromat csomagként a repülőn. Különben is vele szeretek aludni”
(Alvin Lee, Ten Years After)

„A Beatles és a Stones többet tudtak a dalaimról, mint én magam”
(Little Richard)

„A mi generációnknak nem a törvények végrehajtóival van bajuk, hanem magukkal a törvényekkel”
(John Mayall)

„Azért szeretek jobban egyedül játszani, mert félek a veszekedésektől, meg attól, hogy ellopják a banda cuccát”
(Don McLean)

„Abba pusztultunk bele, hogy hiába tudtunk valamennyien zenélni, a lemezkiadó nem volt kíváncsi erre”
(Davy Jones, Monkees)

„Apám a lemezjátszót nyaggatta, anyám énekelt, ezért nem nőttem nagyobbra. De azért hálás vagyok nekik”
(Van Morrison, Them)

„Olyan művészetet csinállok, ami különösen ellenséges az álmodozók számára”
(Frank Zappa)

„Még szerencse, hogy lelöktek a pályáról. Legalább volt időm halászni és vadászni a szerzői jogdíjaimból”
(Carl Perkins, a Blue Suede Shoes, a sok más klasszikus rock and roll szerzője)

„Ő Keith. Szövegeket ír. Ő pedig Gary. Ő nem ír szövegeket”
(A Reid–Brooker páros – Procol Harum – bemutatása egymásnak)

„Azt mondtam Otis Reddingnek: a világnak elég egy Little Richard. Próbálkozzon inkább a soul-zenével”
(Jim Stewart, a Stax Records főnöke)

„Berry Gordy ízekre szedte valamennyi szerzeményemet. Az volt a mániája, hogy minden dalnak egy teljes történetet kell elmondania”
(William „Smokey” Robinson, Miracles)

„Benne éltem a legnagyobb kaliforniai álomban, a lelkemben azonban kód maradt”
(Tommy Roe)

„A Stones perverz, sértő, erőszakos, csúf, ízléstelen és undorító”
(Geoffrey Cannon kritikus jellemzése a Los Angeles Times-ban)

„Mick Jagger maga a szex-színház”
(Tina Turner, még 1969-ben, amikor Ike zenekarával együtt turnéztak a Kövekkel)

„Nem állt rá a kezem a klasszikus zenére, a tanáraink ráadásul el akarták venni a kedvemet attól, hogy saját zenémet játszsam”
(Leon Russell)

„Artie-nak van az egyik legszebb hangja a popszakmában, nagyszerű, intelligens ember. Mégis sokszor rosszul bántam vele”

(Paul Simon vallomása az Art Garfunkellel való viszonyáról)

„Lehet, hogy az arc kezd viharvert lenni, lehet, hogy a hang néha fátyolossá válik, ennek ellenére nincs még egy olyan énekes, aki úgy tudna dalt eladni, mint Sinatra”

(Cecil Smith kritikus, szintén a Los Angeles Times-ban)

„A felnőttek is élvezhetnek minket, anélkül, hogy nekünk felnőtté kellene válnunk”

(Sonny Bono)

„A gondolkodó ember lázadása soha nem ok nélküli”

(John Kay, Steppenwolf, aki nemcsak a zenekar nevét vette Herman Hesse-től, hanem olvasta is a nagy német író)

„Olyan ügynökök vettek körül, akiket egyáltalán nem érdekelt, hogy ki vagyok, mit akarok. Csak az volt nekik a fontos, hogy leszedjék rólam a sápot”

(Cat Stevens)

„New Orleans-t tekintem otthonomnak. Ott legalább meg tudtam jegyezni néhány utcanevet”

(Stephen Stills, hányatott gyerekkorára utalva)

„Azért nem tanultam meg a gépirást, mert attól féltem, hogy egész életemben titkárnő maradok”

(Barbra Streisand)

„Nem vagyunk remeték, de épp elég elviselni azt a zajt, amit mi magunk csapunk”

(Jim Capaldi, Traffic)

„Az ember hajlamos csak akkor odafigyelni az egészségére, amikor éppen nem vakítja el a siker”

(Stevie Winwood)

„Nem szeretem a vallás szót, de bárhol járok, sehol nem hagyok ki egy misét”

(Francis Rossi, Status Quo)

„Nem kell kábítószerrel élnem, elég, ha heteken át reggel esem be az ágyba”

(Johnny Hallyday)

„A zene olyan szent tudás, amelynek szüntelenül jobbitania kell minket”

(Vangelis Papathanassiou, Aphrodite's Child)

„Nem engedhetem meg magamnak, hogy kizökkenjek a stabilitásomból”

(Roy Orbison, az öt ért sorozatos tragédiák után)

„Részeges csavargó vagyok, aki azt képzei magáról, hogy ő a legjobb”

(Jerry Lee Lewis)

„A felfrészések elkerülése végett: a School Days-t nem az iskolapadban írtam, hanem egy koszos, feketék számára fenntartott szállodában”

(Chuck Berry)

„Mindenki azt hiszi, hogy elég sztárrá lenni és aztán nyugodtan pihenhetünk a babérjainkon”

(Phil Everly)

„Tudtuk, hogy lesznek közöttünk, akik meg fognak halni. A kérdés csak az volt, hogy mikor”

(Nick Gravenites, Janis Joplin zenésztársa)

„Az Egyesült Államok attól változott meg, hogy mindenki mert új tudatot, új szabadságot keresni a maga számára”

(Jerry García, Grateful Dead)

„A turnékon úgy éreztük magunkat, mintha soha életünkben nem szembesültünk volna a valósággal”

(George Harrison)

„Őn példakép a fiatalok előtt. Kérem, viselkedjék rendesen” (Egy londoni bíró Donovannak, akit 250 font büntetésre ítélték marihuana-birtoklás miatt)

„Brian Jones egy idő után elviselhetetlenné vált. De lehet, hogy mi tettük őt azzá”

(Mick Jagger)

„Házasságom borzalmasan sikerült. De legalább az esküvőm felejthetetlen maradt”

(Eric Burdon, aki nagy hippi-ceremónia közepette vette el az indiai származású Angie Kinget)

„Számomra a színpadon bemutatott atrocitások vizuális oktatóanyagok”

(Frank Zappa, miután egy koncerten műanyag babákat szedettek darabokra a közönség soraiban lévő tengerészgyalogosokkal)

„Kitaláltam a maszkjaimat, és ezzel megúsztam azt a megaláztatást, hogy önmagam legyek”

(David Bowie)

„Angliában a nők azt hiszik, hogy minden feketének iszonyú nagy férfiassága van. Allítom, hogy Jimi Hendrix ezért jött át Amerikából”

(Eric Clapton)

„Ha az ember túl sokat van úton, egy idő után nem érzékel mást, csak a ki- és beszállásokat, meg hogy folyamatosan vadidegenekkel társalog, akik egy bűdös szót sem értenek belőle”

(Grace Slick, Jefferson Airplane)

„Az amerikaiakkal csak akkor tudok kommunikálni, amikor eljönnek a koncertjeinkre. Különben a világ legunalmasabb népsége”

(John Entwistle, Who)

„Útközben vadállat vagyok. Hazatérésem után hetekbe telik, amíg a családomnak sikerül engem megszéldíteni”

(John Paul Jones, Led Zeppelin)

„Csak akkor utáljuk egymást, amikor éppen komolyan vesszük önmagunkat”

(Pete Townshend)

„Warneréknek az volt a legnagyobb gondjuk, hogy milyen címen írják le a szállodákban általunk okozott károk költségeit”

(Rod Stewart)

„Kell-e annál nagyobb hatalom, mint amikor több száz csaj sikít és csak téged akar?”

(Eric Clapton)

„Egyetlen zenekarban sincsen annyi ronda fickó, mint a miénkben”

(Bobby Colomby, Blood, Sweat & Tears)

„Nem állítom, hogy mesteri terv lett volna a kezemben a Stones befuttatására. Egyszerűen mázlim volt”

(Andrew Loog Oldham)

„Mindig utáltam szörnyetgekkel dolgozni. Még akkor is, ha zsenik voltak”

(Giorgio Gomelsky, aki először „ruházta fel” Mick Jaggert sátáni erővel)

„Szeretnék egyszer egy olyan hegyet venni, amelynek emberi hangja van”

(Melanie)

1966

Forrongó Ázsia, tüzelő Afrika, hidegen háborgó Európa

HISTÓRIA

A világpolitika középpontjában Ázsia forrongása állt. Az Egyesült Államok a rendezés helyett egyre jobban belegabalyodott a vietnami dzsungelháborúba. A tengerészgyalogosok után a légierő is mind nagyobb kontingenssel avatkozott be: bevetették a legnehezebb bombázókat, a B-52-eseket, és a szörnyű égési sérüléseket okozó napalmot, valamint azt a biológiai fegyvert, amely előidézte a hirtelen öregedést; tízéves gyerekek néhány hónap alatt aggasztánokká váltak. 1966 végére már 385 ezer amerikai katona harcolt Vietnamban. Washington egy havi háborús költségvetése pedig elérte – akkori árfolyamon – a kétmilliárd dollárt! Közben nemcsak a Vietkong fokozta akcióit az agresszor ellen, hanem a tömegtüntetések is szaporodtak Dél-Vietnam nagyvárosaiban: Huéban, Saigonban, Da Nang-ban. Mivel a vietnami háború volt az első, amelynek képsorait a nemzetközi tv-csatornák „élőben” közvetítették, az egész világot megdöbbenítették azok az önégető buddhista szerzetesek, akik az önfeláldozás e borzalmas módjával tiltakoztak a háború ellen. Az Egyesült Államokban pedig az utcai demonstrációk mellett rendszeressé vált a behívóparancsok elégetése.

A feketék egyenjogúsításáért vívott harc egyre élesebb formákat öltött. Létrejött a radikális, szinte fajgyűlölő, a terror-eszközöktől sem visszariadó Fekete Párducok szervezete, Bobby Seal és Huey P. Newton vezetésével, hogy szembeszálljon a déli rasszisták akcióival. (Ezt a lincshangulatot mutatja be 20 évvel később Alan Parker Lángoló Mississippi című filmjében.) Ugyanakkor a novemberi szenátusi választásokon bekerül az amerikai törvényhozás felsőházába az első fekete politikus, Edward Brooke.

Kínában májusban jelentek meg az első olyan „tacepaók” (faliújságok, plakátok), amelyek a Kínai Kommunista Párt egyes „revizionista” vezetőit, a bürokratákat és az értelmiségeiket ostorozták. Ez a kezdet a Nagy Proletár Kulturális Forradalomnak, amelyet Mao Ce-tung elnök nevében – és ideológiailag az ő beszédeiből és cikkeiből vett idézetekből összeállított Kis Piros Könyvvel alátámasztva – indítottak el. (E mű minden idők politikai könyvsikerlistáján Marx Tőké-je után a 2. helyezett.) A kampány fő kitervezője és irányítója azonban valójában Csiang Csing, Mao felesége volt, aki közepes képességű színésznőből vált a kínai kultúrpolitika mindenható figurájává. Ennek fő bázisát a főként tanulatlan fiatalokból álló „Vörös Gárdisták” (a korabeli kínai skinheadek) alkották, akiket könnyedén manipuláltak a látszólag hatalomellenes harcra – holott valójában alapvetően a pártvezetésen belüli frakcióharc utcára viteléről volt szó. A Kulturális Forradalom nemcsak a több ezer éves kínai kultúra értékeiben tett helyrehozhatatlan károkat, hanem tönkretette az ország oktatási rendszerét is. A régi káderekkel való leszámolásnak pedig milliók estek áldozatul. Még azok jártak a legjobban, akik megúszták egyszerű, nyilvános „önkritika-gyakorlással”. A jól csengő radikális jelszavak – köztük a nomenklatura elleni harc, az „értelmiség élőködése a munkásosztály és a parasztság felett”, valamint az a tétel, amely egyenlőséget tett a két szuperhatalom közé – visszhangra találtak a fokozatosan radikalizálódó nyugati ifjúságban is: Mao a következő években ugyanolyan ideállá vált, mint Ho Si Minh vagy Che Guevara. (Több neves rock-előadó – **Bob Dylan, Donovan, John Lennon** – gyakran jelent meg a nyilvánosság előtt Mao-divatú sapkában.)

Az Egyesült Államok tekintélye csorbát szenvedett Európában is, méghozzá nemcsak az utca emberének szemében, hanem a nagypolitikában is. Charles de Gaulle francia elnök ugyanis keresztülvitte a

Small Faces

Nemzetgyűlésben, hogy Franciaország kivonuljon a NATO Védelmi Tervező Bizottságából, márciusban pedig lépjen ki a NATO integrált katonai szervezetéből, mert úgy érezte – és jogosan –, hogy Washington a katonai tömbön keresztül csorbítani akarja hazája szuverenitását. Ettől kezdve francia egységek – egészen a 90-es évekig – nem vettek részt még az Atlanti Szövetség hadgyakorlatain sem, csupán a politikai tanácsban képviseltették magukat. A szakítás következményeként a párizsi NATO-központnak át kellett költöznie Brüsszelbe. (Jellegzetes európai fítor, hogy a francia főváros diplomata-negyedében álló, ötemeletes épületet később a szovjet nagykövetség számára vásárolták meg, majd a 90-es években végleg kiürült.)

Kormányváltás zajlott le az NSZK-ban. Hiába volt dr. Ludwig Erhard kora legtekintélyesebb közgazdásza, kancellárként nem tudott úrrá lenni a törvényszerűen beütött dekonjunkción. Erhard tehát lemondásra kényszerült, 17 éve kormányzó pártja, a kereszténydemokrata CDU pedig csak „nagykoalícióban” – az ellenzékben lévő szociáldemokrata párttal és liberális FDP-vel közösen – alakíthatott új kabinettet. Kancellárnak Kurt-Georg Kiesingert választották (akit viszont két év után náci múltja miatt kezdtek ki), az alkancellári és külügyminiszteri posztot pedig Willy Brandt, az SPD elnöke, nyugat-berlini polgármester kapta.

Olaszországban is megrendülőben volt a kereszténydemokrácia, a DC 1947 óta tartó egyeduralma. Aldo Moro kormánya több átalakítás révén azonban megmentette a párt uralmát, amely még mindig a II. világháború idején tanúsított antifasiszta magatartásából élt. Itáliát abban az évben a legjobban a toszkánai árvíz rázta meg. A normális körülmények között csak csordogáló Arno szinte teljesen elöntötte Firenzét, felbecsülhetetlen károkat okozva a reneszánsz-kori óvárosban.

A Szovjetunióban februárban lezajlott a sztálini korszak utáni első íróper. Andrej Szinyavszkijt és Julij Danyielt 7, illetve 5 évi börtönre ítélték, mert az otthoni mellőzés miatt nyugaton publikáltak műveiket.

Nyugtalanság uralkodott több afrikai országban. Dél-Afrikában szeptemberben megölték Hendrik Verwoerd kormányfőt, aki korábban „bennszülöttügyi miniszterként” felelős volt az apartheid gyakorlati megvalósításáért. A merénylet nyomán tovább szigorítottak az elnyomó rezsimen. Az új miniszterelnök John Balthazar Vorster lett.

Nigériában kitört a polgárháború a kormányerők és a szakadár Biafra hadserege között – a négy évig tartó, milliók éhhalálát hozó háborút ősi törzsi ellentétek, a hauszák és az ibók gyűlölködése robbantotta ki. A polgárháború előzményeként januárban, Johnson Ironsi tábornok vezetésével, ibo törzsbeli tisztek puccsot hajtottak végre Azikiwe elnök ellen. Őt aztán augusztusban a hauszákhöz tartozó Gowon ezredes távolította el a hatalomból. Ezután kiáltották ki az ibo többségű Biafra elszakadását. Ghanában megbuktatták a független ország első miniszterelnökét, Nkwame Nkroumah-ot. Emiatt maradt el az Accrába tervezett Világifjúsági Találkozó – immár másodszor, mert az előző évben Algériában lett volna a VIT, de erre a belpolitikai fordulat miatt ott sem kerülhetett sor. Államcsíny történt Ugandában is: Milton Obote tábornok erős központosított diktatúrát vezetett be.

Márciusban győzött ismét a Munkáspárt a nagy-britanniai választásokon.

Áprilisban vetett be első ízben az amerikai légierő B-52-es bombázókat Vietnámban.

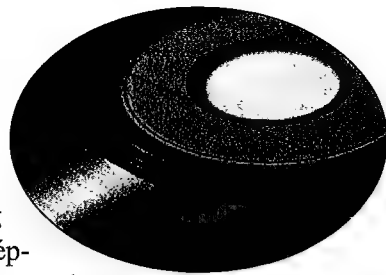
Május 16-án a Kínai Kommunista Párt egyes vezető kádereit, köztük a Liu Sao-csi államfőt bíráló tacepaók megjelenésével, hivatalosan kezdetét vette a Nagy Proletár Kulturális Forradalom.

Októberben Sam Nujoma vezetésével Dél-Nyugat-Afrika, azaz Namíbia felszabadításáért megindította harcát a SWAPO.

November 8-án került be az amerikai törvényhozásba az első feketebőrű szenátor, Edward Brooke személyében. 30-án Kurt Georg Kiesinger váltotta fel az NSZK kancellári székében dr. Ludwig Erhardot.

Indiában meghalt Lal Bahadur Sasztri miniszterelnök. Tisztségét és a Kongresszus Párt elnöki tisztét Indira Gandhi, Dzsavaharlal Nehru lánya vette át. Ő lett a világ második női kormányfője a srí lankai Siramavo Bandaranaike után. Indira Gandhi kormányzásával helyreállt az a „jogfolytonosság”, amely Máhátmá Gandhi és Nehru után Sasztrival két és fél évre megszakadt.

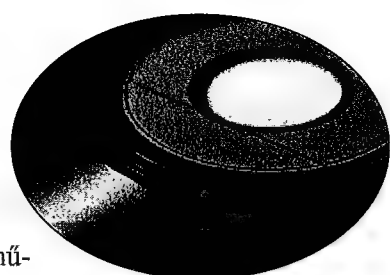
Az év bűntényét ismét az Egyesült Államokban követték el: júliusban fogták el a „chicagói rém” néven ismert Richard Speck-et, aki egy egészségügyi kollégiumban nyolc nővértanulót ölt meg.

Az űrkutatás fő célpontjává a Hold vált. Az Egyesült Államokban, egyelőre még ember nélküli kísérleti rakétákkal, beindult az Apollo-program; míg a Szovjetunió az űrjárműveket részesítette előnyben: a Luna 9 leszállt az éjszakai csillagra. Közben a Venyera 3 űrszonda elérte a Vénuszt.

Az Egyesült Államokban első ízben hajtottak végre szívatültetést műszívvvel. A távközlésben nagy vívmány volt az üvegszál felhasználása a telefongyártásban, amelynek révén egy golyóstoll vastagságú szálköteg egymilliárd beszélgetés átvitelére vált alkalmassá.

Magyarországon az év elején megjelentek azon irányelvek, amelyeken az 1968-ban elindított „új gazdasági mechanizmus” alapult. Ezt hagyta jóvá az MSZMP IX. kongresszusa. 1966 a nagy építkezések éve: felavatták az első budapesti házgyárat, ahol a következő tíz panel-lakótelep elemei készültek, megépült az új metró vonalán az Emke-aluljáró, Budapest addigi legnagyobb földalatti gyalogos átkelője, amely hamarosan a „gengelő” fiatalok egyik fontos találkozóhelyévé vált. Megindult a szászhalombattai olajfinomító építése.

FILM

A mozi szinte ontotta a jobbnál jobb filmeket, és bár nem születtek „újabb hullámok”, a 66-os termés színe-java a mai napig felbukkan a televíziókban, a filmklubokban. Michelangelo Antonioni Nagytáza a pezsgő londoni művészvilág bemutatása mögött a „riporterfilmek” egyik legmélyebbje. David Hemmings flegma fotósa „őstípussá” vált. A film zenéjét **Herbie Hancock** szerezte, a film nevezetes rock-klub jelenetében a **Yardbirds** játszik. Ízig-vérig modern szerelmes történetet alkotott a szemérmesen intim filmek rendezője, Claude Lelouch az Egy férfi, egy nővel, amelyben a főszerepeket a csodaszemű Anouk Aimée és a csupa ideg Jean-Louis Trintignant vállalta. Az angol reneszánsz jelenik meg az Egy ember az örökkévalóságnak című, Oscar-díjas filmben, amelyben a nagy Shakespeare-színész, Paul Scofield személyesíti meg Morus Tamást, Orson Welles pedig valósággal átlényegül Falstaffá – talán a legszebb filmje az egykori csodagyerekeknek. Francois Truffaut Bradbury-regényt dolgozott fel a 451 Fahrenheit-ben; Jiri Menzel pedig Bohumil Hrabal – tragikumában is megmosolyogtató – kisregényét, a Szigorúan ellenőrzött vonatokot ültette át a filmvászonra. Ezzel kezdődött a két cseh zseni több mint két évtizedes, sikerekben gazdag közös pályája: nem sok olyan író és filmes akadt a XX. században, akik ennyire ráéreztek volna egymás nyelvére, hangvételére. Milos Grimasz forgalmista története Oscar-díjat kapott!

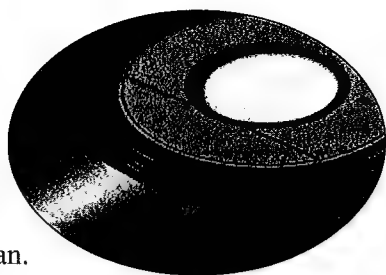
Peter Brook vitte filmre a Marat–Sade-darabot – Glenda Jackson ebben ugrott ki Charlotte Corday szerepében. Mike Nichols idegborzóító filmet készített Edward Albee Nem félünk a farkastól című drámájából. A kamarajátékban Liz Taylor és Richard Burton szinte saját életét jelenítette meg. Sergio Leone az olasz westernt is klasszikus szintre emelte a Jó, a Rossz és a Csúf-fal: Clint Eastwood, Lee Van Cleef és Eli Wallach humortól sem mentes triójával. Utoljára állt a kamera mögé Charlie Chaplin. A 77 éves vén mulattató érzelmes vígjátékot rendezett, de hiába volt a két kitűnő főszereplő, Marlon Brando és Sophia Loren, hiába a romantikus zene, a Hongkongi grófnő megbukott.

Elhunyt Walt Disney, a rajzfilm atyja, Mikiegér és Donald kacsa megteremtője, aki olyan klasszikus mesefilmeket készített, mint a Hófehérke, a Csipkerózsika, a Pinocchio, a 101 kiskutya. Hússzor tüntették ki Oscar-díjjal, ami világrekord. Utolsó munkája a Micimackó volt; halála után fiai vitték tovább a filmprodukciós vállalatot, miként a kaliforniai meseparkot, Disneylandet is. (Ma már létezik Floridában a Disneyworld, valamint Párizs mellett az Eurodisney park is.) Mítoszázt az sem csorbította, hogy Hollywood legkonzervatívabb köreihez tartozott, és a McCarthy-sta hisztéria idején együttműködött az Amerika-ellenes tevékenységet vizsgáló bizottsággal a baloldali gondolkodású művészek félreállításában.

A szürrealisták egyik kedvence volt annak idején a néma komédiák legeredetibb művésze, Buster Keaton, a Nagy Fapofa. A zseniális komikus pantomim-művész, aki legjobb filmjeiben (A generális, Navigátor) az őt körülvevő „ellenséges tárgyak” és elemek ellen harcolt, már nem tudott mit kezdeni a hangos mozival. Ettől kezdve csak néhány epizód szerepet vállalt. Utoljára a Franchi–Ingrassia olasz komikusduóval forgatta a Két maffiozó egy tábornokért című vígjátékot, amelyben egy debilis német parancsnokot alakított. Buster Keaton hetvenévesen távozott el.

A magyar filmesek krémje a közelmúlt történelméből merített témákat. Jancsó Miklós, aki a Szegénylegényekért Cannes-ban a zsűri különdíját kapta, a szovjet koprodukcióban készült Csillagosok, katonák! meglehetősen nagy vihart váltott ki, hiszen az oroszországi polgárháborút korántsem a hivatalosan elvárható egyoldalúsággal ábrázolta. Szabó István lírai emlékezésbe oltotta a felszabadulás történetét az Apában.

Kovács András Hideg napokja egy nemzeti szégyenfoltot bolygatott meg: a magyar hadsereg és csendőrség 1942-es újvidéki vérengzését. Várkonyi Zoltán újabb Jókai-filmje, az Egy magyar nábob – Kárpáthy Zoltán a tinédzserlányok kedvencévé tette a jóképű Kovács Istvánt.

IRODALOM–MOZI–ZENE

Volt az amerikai, pontosabban a kanadai irodalomnak egy regény-szenzációja, amely szorosan kötődik a rock-zenéhez: megjelent **Leonard Cohen** Gyönyörű vesztesek című, az érzéseket és az érzéseket az „európai” kultúrkörben szoktatlanul levetkőztető regénye. **Cohen** (1934. szeptember 9., Montreal), az emigráns zsidó kereskedő fia akkor már csaknem egy évtizede Kanada legnevesebb írójának és költőjének számított (A Föld fűszerdoboz, Virágokat Hitlernek – ezek leghíresebb kötetei), s közben – kezdetben kicsit **Dylan** modorában – dalokat is szerzett saját verseire, vegyítve az amerikai folket a klezmerrel, a modern amerikai poézist azzal a képi világgal, amely leginkább Chagallra jellemző. Két évvel később lépett csak velük a nyilvánosság elé a Songs Of Leonard Cohen, majd a Songs In The Room című albummal, amely minden várakozást felülmúló sikert aratott, és elindította őt egy újabb, több évtizedes pályán. A csúcstra éppen a 80-as évek második felében jutott, amikor a vad, pusztító erotika már egy rekedtes bölcsességű, megtartó férfiassággal párosult. Lemezei, a Death Of A Ladies Man, a Various Positions, az I'm Your Man, s különösen a The Future több generáció mindkét nembeli tagját megborzongatták. (A férfiakat nem egyszer a féltékenységtől is.) Klasszikussá váltak olyan dalai, mint a Suzanne, a Story Of Isaac, a Birds On The Wire, az Avalanche, a Famous Blue Raincoat, az Everybody Knows, a Tower Of Songs vagy a Take This Waltz. (E könyv szerzője abban a ritka szerencsében részesült, hogy éppen Londonban volt, amikor több mint húsz év után **Cohen** ismét Angliában lépett fel, s felejthetetlen az a pillanat, amikor az énekes énekelni kezdte a Dance Me To The End Of Love című dalát. Nálunk **Zorán**, illetve **Kern András** dolgozta fel több énekelt versét. A szerző kötetnyi fordítása az interneten olvasható címen, **Leonard Cohen** nem énekelt verseiből.)

Ugyanebben az évben fejezte be életét – fájdalmasan fiatalon, alig negyvenévesen – egy önpusztító alkotó-előadóművész: Lenny Bruce, az amerikai író-komédiás. Az alkohol és a drog áldozata lett. Bruce-ról Bob Fosse készített 1974-ben sokkolóan nyers filmet, Dustin Hoffman remekelésével; portréját a 80-as években közepén gyakran felvillantották egy amerikai drogellenes reklámfilmben.

60 esztendősen visszatért a színpadra **Josephine Baker**. A 20-as, 30-as évek legendás fekete Vénusza, a nagyszerű énekes-táncosnő azért vállalt ismét fellépéseket, hogy eltarthassa 18 fogadott gyermekét, miután dél-franciaországi kastélyából kilakoltatták „nagycsaládját”.

SPORT

Az év sporteseményévé az angliai futball-világ bajnokság avanszált, amelyen a szigetországiak – a hazai pálya előnyeit talán az illendőnél is jobban kihasználva – otthon tartották a Rimet Kupát. Az arany trófeát a júniusi vb előtt ellopták, szerencsére egy ügyes, Gazfickó névre hallgató kutya megtalálta az egyik londoni parkban, a bokrok között. A VB nem szűkölködött a szenzációkban: a csoportmeccsekről sem jutott tovább a kétszeres címvédő brazil válogatott. A magyar csapat, Albert fantasztikus teljesítményével, Bene és Farkas álomgóljaival, szédületes játékkal iskolázta le a kissé megöregedett labdazsonglőröket. Sajnos, a szovjetekkel szembeni negatív hagyományunk tovább folytatódott a legjobb nyolc közötti viadalon. Észak-Korea viszont Olaszország legjobbait küldte haza. Az azzurrik csak egy titkos katonai repülőtéren mertek leszállni odahaza, annyira félték szurkolóik haragjától. Az azóta lebontott middlesborough-i stadion helyén emlékművet állítottak az ázsiaiak bravúrja emlékére, s angol filmesek 36 év után felkeresték hazájukban az egykori futballhősöket. A koreaiak aztán csaknem megviccelték a portugálokat is, de 0–3 után Eusebio megindult és 4 góljával megfordította a meccset. Aztán a döntőbe jutásért vívott

találkozón Nobby Stiles, a rettegett fogatlan angol védő zsebrevágta (szétrúgta) őt is. A döntőben az NSZK vezetett, majd lesgólból egyenlített a 90. percben, a találkozót viszont egy azóta is vitatott, felső kapufáról levágódó lövés döntötte el. (A svájci játékvezető, Dienst, haláláig kitartott amellett, hogy bent volt a labda, azóta a számítógépes rekonstrukciók az ellenkezőjét erősítették meg.) Az angolok között nagyszerű futbalisták egész sorát találjuk: a Charlton-fivérek (Bobby, a karmester lett 66

Aranylabdája), a majomarcú, halvérű kapust, Gordon Banks-t, a döntőben három gólt szerző Geoff Hurst-öt (ez a teljesítmény azóta is megismételhetetlen), a visszafejelt labdák mesterét, Martin Peters-t, és a csapatkapitányt, az elegáns fedezetet, Bobby Moore-t. Őt, Bobby Charlton, valamint Alf Ramsey szövetségi kapitányt (a londoni 6–3 jobbhátvédjét) II. Erzsébet királynő lovaggá ütötte. (Banks csak négy évvel később részesült ebben az elismerésben, majd a 90-es években Hurst is „sir” lett.) De nagy csapat volt a német Nationalelf is, amelyben a tapasztalt Kalle Schnelliger és Uwe Seeler mellett bemutatkozott a következő évtized két extraklasszisa: Franz Beckenbauer és Wolfgang Overath. 1974-ben mindketten világbajnokok lettek. 1990-ben Beckenbauer csapatfőnökként vezette világelsőségre a már egyesült németeket. 1999-ben „Kaiser Franz”-ot az évszázad német labdarúgójává választották.

Alighanem az év sportfotója is a VB-n készült, arról a pillanatról, amikor a 160 centis, vékonyka, kopasz német bírő, Rudolf Kreitlein az angol–argentín negyedöntőn (máig vitatott okokból) kiállítja a főléje fenyegető hegyként tornyosuló, kétnégyes Hugo Rattint, az argentínok kapitányát.

A Bajnokcsapatok Európa Kupájában a Partizán Belgrád ellen a hatodik elsőségét nyerte – öt év szünet után – a Real Madrid. A lila-fehérek balszélsője, a 33 éves Francisco Gento mind a hat kupagyőzelemnek részese volt, ez máig világrekord. Az Interkontinentális Kupában már nem volt ilyen szerencséje a madridiaknak, mert kétszer is 2–0-ra kaptak ki az uruguay-i Penaroltól.

A kupagyőztesek között első nemzetközi sikerét ünnepelhette a Borussia Dortmund, soraiban a vb-ezüstérmes Hans Tilkowskival és Lothar Emmerich-hel. A VVK-ban spanyol házidöntőt rendeztek a Barcelona és a Zaragoza részvételével: a katalánok vihették haza a kupát.

Budapesten rendezték meg az atlétikai Európa-bajnokságot, és a Népstadion közönsége magyar sikernek is tapsolhatott: nagy súlylökő-bajnokunk, Varjú Vilmos lett a kontinens legjobbjá.

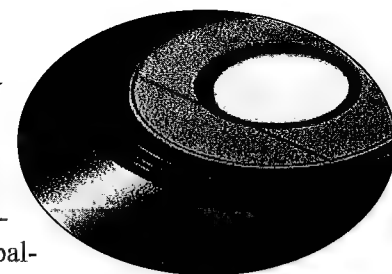
Harmadik Forma–1-es győzelmét aratta – 1959 és 1960 után – az ausztrál Jack Brabham, immár saját csapata színeiben. Wimbledonban első alkalommal nyert Manuel Santana személyében spanyol teniszező; Billie Jean King pedig mesterhármának első győzelmét aratta a londoni fűvön.

POP-ROCK

Több olyan esemény is történt a pop-rock világában, amely vízválasztónak bizonyult a műfaj további fejlődésében. Visszavonult a koncertezésről a **Beatles**: pályafutásuk hátralévő részében csak lemezeket adtak ki, rajongóik csupán néhány filmben és tv-felvételen láthatták őket. Eközben a **Rolling Stones** kiadta első koncertfelvételét, a Got It Live If You Want It-ot, amely szinte élvezhetetlen a hívek örvengésétől. A londoni UFO-klubban olyan zenekarok kezdtek fellépni, akik képesek voltak akár ötórás előadásokat tartani, amelyeket vetítésekkel és mindenféle csörömpölésekkel (madárfütty-felvételek, motorzúgás, fűrészelés) tarkítottak. A legnagyobb feltűnést egy gyulladt szemű, örökké a lebegés állapotában lévő fiatalember, **Syd Barrett** és bandája, a **Pink Floyd** okozta. Megszületett az angol underground.

Korszakalkotó albumot csinált a Blonde On Blonde-dal **Bob Dylan**, majd motorbalesete miatt másfél évre eltűnt a színről, s amikor újra megjelent, már nem ugyanaz a személyiség volt. El is terjedt akkor, hogy a balesetet az FBI szervezte meg, hogy kivonja a forgalomból a kellemetlen igazságokat kimondó, sokak zászlóvivőjének tekintett **Dylant**. Sőt, amikor egy „megszelídült” **Bobot** kapott vissza a világ, olyan elméletek is születtek, hogy a hatóságok fogságban tartották az énekest és szisztematikusan drogozták. Ezt a rémhírt azonban eléggé valószínűtlenné teszik **Dylan** későbbi politikai és vallási pálfordulásai.

Megalakult az első angol rock-szupergroup, a **Cream**, és Chicagóban létrejött az első amerikai elektromos fehér blues-együttes, a **Butterfield Blues Band**. Első ízben kreáltak zenekart az USA-ban egy tv-sorozat kedvéért – a **Monkees**-t. Feltűnt Londonban a balkezes, néger-indián gitáros, **Jimi Hendrix**, akit az **Animals** basszusgitárosa csalt át az óceánon. Utánozhatatlan hangokat varázsolt ki torkából és

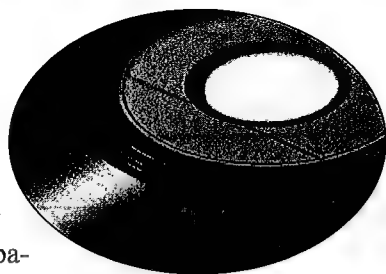

hangszeréből, de hamarosan túllépett a „csodabogár-státuszon” és a modern gitározás félistenévé vált, akinek lábainál nemcsak a rajongók heverték, hanem a szakma is.

Los Angeles-ben trágárság és botrányos viselkedés miatt kitiltották a Whiskey-A-Gogo klubból a **Doors**-t, akiket rögtön szerződtetett az **Elektra Records**. Ugyancsak Kaliforniában jelent meg az a bizonyos „banános” lemez az Andy Warhol **Velvet Underground**jától: az első, amelyik nyíltan beszélt a drogokról és a halálélményekről – miközben San Franciscóban több vetélytársuk pozitív érzésekre próbálta lefordítani füves élményeit. Szintén a nyugati part eseménye, hogy elkészítette első, mindjárt dupla és mindjárt összefüggő tematikájú lemezét, a Freak Out-ot „Amerika legrondább zenekara”, **Frank Zappa** és a **Mothers Of Invention**, s rögtön be is kerültek a cenzorok fekete noteszébe.

A „beat-zene” tehát kezdett polarizálódni, és hamarosan a világ egyik legjövedelmezőbb iparágává vált.

Az év legjelentősebb hazai tömegkultúráis eseménye a Magyar Rádió és Televízió I. Táncdalfesztiválja volt, amely először adott teljes polgárjogot a beat-nek – **Kovács Kati** (Nem leszek a játékszered) és az **Illés zenekar** (Még fáj minden csók) jóvoltából.

HAVI SLÁGERLISTÁK

JANUÁR

Listavezetők:

Day Tripper/We Can Work It Out (Beatles): 3 hét

Keep On Running (Spencer Davis Group): 1 hét

Michelle (The Overlanders): 1 hét

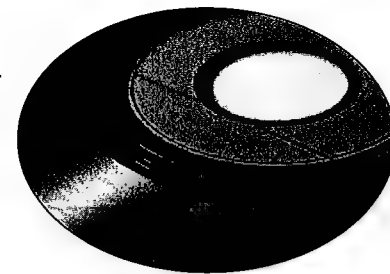
Spencer Davis Group

Kolumbusz Indiát kereste és Amerikát találta meg. **Chris Blackwell** fekete énekest keresett Birminghamben és talált egy „kiskorú” fehér négert, aki nemcsak hogy szinte tökéletesen utánozta nagy ideálját, **Ray Charles**-t, hanem rekedtsége ellenére fantasztikus hangterjedelemmel is rendelkezett. Ő volt az alig 16 éves **Stevie Winwood**, a rock egyik legfényesebb állócsillaga. Amikor azonban ez a találkozás a közép-angliai város Golden Eagle klubjában, 1964 júniusában létrejött, akkor már javában működött a **Spencer Davis Group**, amelynek frontembere ez a bombatorokú (mellesleg a billentyűkön és gitáron is kiválóan játszó) siheder volt.

Davis (1942. július 17., Swansea, Wales) francia-német-spanyol szakos nyelvtanárként végzett Birminghamben, és itt is tanított. Szabad idejében az egyetem klubjában, szőlóban blues-okat és folk-dalokat adott elő, egy szál gitárral. Néha fellépett a **Saints** nevű skiffle együttesrel is. A helyi pubokat járva ismerkedett meg a **Muff-Woody Jazz Band**-del, amelyben **Pete York** (1942. augusztus 15., Redcar) dobolt, **Melwyn**, azaz **Muff Winwood** (1943. június 14., Birmingham) basszuzozott, és az énekes pedig **Muff** öccse, **Stevie** (1948. május 12., Birmingham) volt. Mindez még 1963 augusztusában történt. **Davist** annyira lenyűgözte **Stevie** érzékeny, kölykösen vagány, ám erőtől duzzadó éneke, hogy azt sem bánta, hogy a „rövidnadrágos” kisfiút gyakran úgy kellett „becsompósítani” a bulikra, nehogy a rendőrök beléjük köthessenek.

A kvartett hamar megtetszett **Blackwell**-nek is, aki elvitte őket a **Fontana** kiadóhoz. 1964 nyarán már meg is jelent az első **Spencer Davis**-kislemez, amelyen **John Lee Hooker** Dimples-ét adták elő, de ezzel nem kerültek fel a listára. Második kislemezük, a novemberben kiadott **I Can't Stand It** azonban már befutott a legjobb ötven közé. Mint a R&B-bandáknál általában, **Spencerék**nek is az élő koncertek hozták meg a várva várt elismerést. 1965 augusztusában felléptek a Richmond-i Nemzeti Blues és Jazz Fesztiválon, majd szeptemberben egy 24 állomásból álló országos turnéra indultak a **Rolling Stones**-szal. Most már csak a lemezsiker hiányzott, de ez sem késett sokáig. **Blackwell** összehozta a fiúkat egyik jamaikai védencével, **Jackie Edwards**-szal, aki felajánlotta nekik a **Keep On Running** című szerzeményét. A ke-

ményen döngölő basszus-bevezetés és **Stevie** egyre fokozódó hang-extázisa ma is jól ismert. A következő alig másfél év rendkívüli sikereket hozott a **SDG**-nak – egészen addig, amíg **Stevie Winwood** nem kezdte el túl szűknek érezni a csapatot...

Overlanders

A **Beatles** mintha megelégette volna a kislemez-sikereket: a **Rubber Soul** egyik legszebb dalát, a **Paul** által részben francia szöveggel énekelt **Michelle**-t meg sem jelentette 45-ös fordulatszámra. **Harry Hammond** pop-fotós viszont két évvel korábban felfedezett egy folk-ének-együttest, az **Overlanders**-t, akiknek az Angliában dívó hangokhoz képest túlságosan lírai stílusuk volt, és lemezeik egymás után fulladtak kudarcba. Legjobban a **Yesterday's Gone**-t vették, de annak is jobb volt a fogadtatása Amerikában, mint odahaza. **Laurie Mason**, **Paul Arnold**, **Pete Bartolomew**, **Terry Widlake** és **David Walsh** számára ideális választás volt a **Michelle**, amelyet végül **Tony Hatch** talált és hangszerelt meg nekik. A dalt velük egyidőben feldolgozta a **David&Jonathan** duó is – amely tulajdonképpen a **Roger Greenway**–**Roger Cook** szerzőpáros álneve volt. A versenyben **Overlanders**-ék győztek, és bár még abban az évben feloszlottak, elmondhatták magukról, hogy ők voltak az elsők, akik a **Beatles** által is előadott **Lennon**–**McCartney** szerzeményt az éltre vitték.

Krónika

➤ 3-án az amerikai Hullaballo tv-show-ban bemutatják a **Day Tripper** és a **We Can Work It Out** című **Beatles**-dalok promóciós filmjét.

➤ 8-án utoljára került adásba Amerikában a **Shindig**. A sztárvendégek között volt a **Who** és a **Kinks**.

➤ 14-én a **Pye Records** kiadásában, **Tony Hatch** gyártásában jelent meg a **Can't Help Thinking About Me**, előadója **David Bowie** és a **Lower Third** együttes. De ez még nem jelentett a szólísta számára komoly előretörést.

➤ 21-én tartotta meg esküvőjét **George Harrison** **Patti Boyd**-dal, akivel még az Egy nehéz nap éjszakája forgatásán ismerkedett meg. Később, mint már utaltunk rá, **Harrison** legjobb barátja, **Eric Clapton** beleszeretett **Pattiba**, hozzá írta a **Layla** című dalt („Térdre borulok előtted”). **Clapton** 1979-ben feleségül is vette **Pattit**, és majdnem egy évtizedig éltek együtt.

➤ 26-án **Eric Burdon** „beugróként” szerepelt a **Manfred Mann**-ben a **Marquee** klubban, miután az együttes énekesét, **Paul Jones**-t autóbaleset érte. Nem sokkal később **Paul** távozott a **Manfredtől**, helyét **Mike D'Abo** vette át.

FEBRUÁR

Listavezetők:

Michelle (Overlanders): 2 hét

These Boots Are Made For Walkin' (Nancy Sinatra): 2 hét

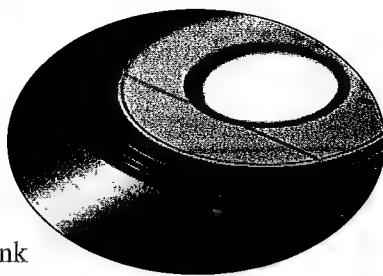
Nancy Sinatra

Előny, de hátrány is lehet a show-business-ben, ha valaki egy sztár gyermeke. **Nancy Sinatra**-nak például (1940. június 8., New Jersey) kifejezetten akadályozta előmenetelét a pályán, hogy **Frank Sinatra** lánya. Pedig nem mondható, hogy tiszteletreméltó atyja gátolta volna az érvényesülésben: **Nancy** alig négyévesen egy ajánlás erejéig már slágerfőszereplő volt a **Nancy With The Laughing Face**-ben; a papa 1957-ben sikeres lemezhez is juttatta a **Teenage Crush**-sal; sőt, amikor 3 évvel később bemutatkozott egy tv-show-ban, partnere az öreg **Frank** mellett maga **Elvis Presley** volt. Közben **Nancy** férjhezment **Tommy Sands** énekes-színészhez, és hiába készítette éveken keresztül különböző country-s lemezeit, csak egy „családtagnak” könyvelték el. Pedig már akkor is érdekes mély hangja volt, s a külsejére sem lehetett panasz. (Még a magyar Film, Színház, Muzsika is hozta igazán kellemes, bikinis képeit.) Végül 65-ben elvált **Sands**-tól, új társa pedig a brummogó hangú énekes-producer, **Lee Hazlewood** (1939) lett. Ő írta neki a vagány stílusához kifejezetten illő **These Boots Are Made For Walking**-ot, amelyben a lefelé lé-

pegető böggő és a soul-ba illő fúvós közbeszólások csak erősítették **Nancy**-t.

Az énekesnő és **Hazlewood** együttműködése igen gyümölcsözőnek bizonyult a következő esztendőkből, különösen akkor, amikor a marcona bajszos, igazi vadnyugati külsejű férfi maga is a mikrofon mögé állt. Nem kell külön bemutatni a magyar hallgatóknak a Jackson (nálunk a **Vámosi János-Záray Márta** kettős énekelte hatalmas sikerrel), a Summer Wine-t, de tőlük ered a Some Velvet Morning is (amely – totálisan átdolgozva – a **Vanilla Fudge** egyik csúcsteljesítménye). **Nancy** szólóban egy évvel később a 8. lett a Sugar Town-nal, sőt, apjával duóban, még első helyezést is elért. A 60-as évek végével azonban az ő sikersorozatának is vége lett – szemben **Frank**-ével, aki haláláig világsztár maradt.

Krónika

- 1-jén Birminghamben, **Roy Wood** vezetésével megalakult a **Move**.
- 3-án a **Beatles** hetedik EP-number one-ját érte el a Beatles' Million Sellers-szel.
- 7-én került az újságárusokhoz a **Crawdaddy** rock-magazin. Első főszerkesztője Paul Williams volt.
- 13-án a **Rolling Stones** ismét fellépett az **Ed Sullivan Show**-ban, annak ellenére, hogy korábban maga **Sullivan** is közölte, hogy soha többé nem akarja őket a műsorában látni. De a kereslet a show-bizniszben, ha lehet, még inkább félresöpör minden más szempontot.
- 27-én a **Ready, Steady Go** élő adást sugárzott a párizsi Locomotive Club-ból. A sztárok között volt a **Walker Brothers**, valamint a **Peter & Gordon** duó.
- 28-án pénzügyi gondok miatt bezárt a liverpool-i **Cavern** klub, de még az év folyamán újra megnyitották.

MÁRCIUS

Listavezetők:

These Boots Are Made For Walkin' (Nancy Sinatra): 2 hét

The Sun Ain't Gonna Shine Anymore (Walker Brothers): 2 hét

A **Walker Brothers** első angliai number one-ja után nem sokat teketóriázott, próbálta egymás után elsűtni újabb kislemezeit. A My Ship Is Coming In című dallal azonban nem tudták megismételni a Make It Easy On Yourself sikerét, mert a nóta túlságosan optimistára sikerült. Márpedig az angol tinilányok akkor bomlottak igazán **Scott Walker** után, ha „szenvetdni látták”, mert nyilván mindegyikük azt remélte: érte könnyezik... Aztán a The Sun Ain't Gonna Shine Anymore-ral ezt is megkapták. A Four Seasons-féle Crewe-Gaudio kettős dala egy hónapra kibérelte magának az első helyet, s máig a legtöbbet forgatott **Walker Brothers**-lemez.

A fiúknak, főként **Scott Walker**nek, kezdett a fejükbe szállni a dicsőség. Nem csoda, hiszen olyan tömegőrület alakult ki a trió körül, amelyhez hasonlóval legfeljebb csak a **Beatles** és **Rolling Stones** dicsekedhetett. 1966 márciusában megtörtént például, hogy nem lehetett megtartani chesteri koncertjüket, mert a rajongók megrohmozták szállodájukat, és úgy agyonszerették őket, hogy **John** t agyrázkódással kellett kórházba szállítani. Az sem volt ritka, hogy fellépésük színhelyét csak rendőri kísérettel tudták megközelíteni. Egy évvel később, ausztráliai turnéjukon szinte minden előadásukon több tucat ifjú hölgyet vitt el a mentő ájulással és hisztériás rohammal.

Közben a lemezsikerek lassan elmúltak. Már a legjobb tízbe sem tudtak bekerülni többet: a You Don't Have To Tell Me 13., az Another Tear Falls 12. lett. A trió belső egységét kikezdte **Scott** és **John** kölcsönös féltékenykedése. Utolsó turnéjukat 67 márciusában tartották, együtt **Engelbert Humperdinck**-kel és **Jimi Hendrix**-szel. Elég sajátos szervezői ötlet volt őket összehozni egy műsorba – egy ilyen csapatból az amerikai szépfűük csakis vesztesen kerülhettek ki.

1967. május 3-án, londoni koncertjük végén bejelentették az együttes feloszlását. Másnap a rajongók tüntető menetben vonultak fel **Barry Clayman** menedzser házához, hogy visszaköveteljék kedvenceiket, de a történet már lezárult. Mindhárman külön-külön is próbálkoztak, de jelentős sikert már egyikük

The Mamas & The Papas

sem ért el. **Scott Walker**nek 1968-ban kijutott ugyan egy 6. hely a Joanná-val, aztán ő is eltűnt a süllyesztőben. 1987-ben a Britvic üdítőital cégnek a 60-as éveket idéző reklámklipjében láthatták újra az egykori hívek: **Sandie Shaw**-val, **Georgie Fame**-mel, **Dusty Springfield**-del és **Dave Dee**-vel együtt.

Krónika

➤ 3-án Los Angeles-ben megalakult a **Buffalo Springfield**. Az alapítók között volt **Stephen Stills** és **Neil Young**.

➤ 4-én a londoni **Evening Standard**-ben jelent meg az a bizonyos cikk a **Beatles**-ről, amelyben **John Lennon** kijelentette: „Népszerűbbek vagyunk Jézus Krisztusnál is.” Angliában a hasonlat nem keltett különösebb felháborodást, de az Egyesült Államokban egyes konzervatív körök valóságos kampányt indítottak a **Gombafejűek** ellen. Volt olyan hely, elsősorban Délen, ahol nyilvánosan máglyán égették el a fiúk képeit és lemezeit.

- 7-én megjelent **Brian Wilson**-nak, a **Beach Boys** vezetőjének első szóló kislemeze, a Caroline.
- 8-án jelent meg a **Beatles** Yesterday EP-je – ez lett az együttes utolsó number one EP-je.
- 11-én lépett fel a londoni Flamingo klubban **Wilson Pickett**.
- 12-én megjelent Amerikában az **Arthur Lee** vezette **Love** első albuma.
- 29-én érkezett angliai turnéra **Martha And The Vandellas**.
- 30-án a párizsi Olimpiában koncertezett a **Rolling Stones**. A buli előtt 85 rajongót letartóztattak.

ÁPRILIS

Listavezetők:

The Sun Ain't Gonna Shine Anymore (Walker Brothers): 2 hét

Somebody Help Me (Spencer Davis Group): 2 hét

You Don't Have To Say You Love Me (Dusty Springfield): 1 hét

A **Chris Blackwell-Jackie Edwards-Spencer Davis Group** alkotóbrigád megint csak eredményesen dolgozott, hiszen a Somebody Help Me is legalább annyira dögösre sikerült, mint a Keep On Running. Ezt követően azonban „üzletpolitikát” változtatott az együttes, mert **Blackwell** úgy gondolta, hogy nem lehet a végtelenségig mások dalait játszani, különösen akkor, ha a zenekaron belül is vannak szerzői vénával megáldott muzsikuskok. (Bár ha nem is lett toplistás **Percy Sledge** dalának, a When A Man Loves A Woman-jének csodálatos feldolgozása, **Stevie Winwood** egyik legszebb előadását őrzi az a felvétel, amely egyenértékű **Percy**-ével.) Így aztán a **Spencer Davis Group** két **Winwood**-kompozícióval írta be magát a rock történetébe: még 1966 őszén a 2. helyig jutott el a Gimme Some Lovin' (magyaros értelmezésben „Kiviszem a lovam”, esetleg a „lavort”, vagy még profánabban: „bilit”), talán a legjobb angol rhythm and blues-felvétel, amit valaha csináltak, és a nem kevésbé lüktető I'm A Man, amellyel 1967 májusában a 9. helyre értek. Ez utóbbinak a híres producer, **Jimmy Miller** volt a társszerzője, aki negyvenéves pályafutása során a **Rolling Stones**-tól az **LGT**-ig számos nagyjáút segített. Ekkor kötött **Stevie** és **Miller** életre szóló barátságot. Az I'm A Man eredetileg egy amerikai dokumentumfilmhez írták, amely a „Swinging London” mindennapi zűrzavaros életéről szólt.

Mire azonban ez a dal bekerült a brit Top Tenbe, a **Winwood**-fivérek már távoztak a **Spencer Davis Group**-ból. **Muff** producer lett, a 90-es évekre a CBS angol érdekltségének vezetőjévé nevezték ki; **Stevie** pedig megalakította a progresszív rock egyik csodáját, a **Traffic**-et, amelynek műsorába átemelte a Gimme Some Lovin'-t és az I'm A Man. is. Az I'm A Man-ból nem kevésbé híres verziókat készített a **Chicago**: először az első albumán, aztán a legendás Carnegie Hall-ban felvett koncertlemezén.

(A szerző szomorú emléket őríz **Jimmy Millerről**, akihez az **Omega** alapítója, **Laux József** vezet-e el. 1990-ben többször próbáltunk összehozni egy személyes találkozót, de nem találtunk megfelelő közös időpontot, mert **Jimmy** éppen egy lemez produkciós munkálataival volt elfoglalva. Tudtam, hogy

előbb-utóbb visszatérek Londonba, és akkor mindenképpen megkeresem azt a producert, aki az LGT-t is menedzselte Angliában. De addigra, sajnos, meghalt. 1992-ben májűltetési műtétnek vetették alá, amit **Keith Richard** finanszírozott, de **Miller** kizsákmányolt szervezete nem bírta ki az operációt. 57 éves volt.)

De térjünk vissza **Spencer Davis**hez, aki nem adta fel: **Edward Hardin** orgonistával és **Phil Sawyer** gitárossal próbálta pótolni **Winwood**ékat.

Ezzel a felállással jártak 1967 nyarán Magyarországon, ahol a Kisstadionban léptek fel. (Az együttes kis híján „zendülést okozott”: miután ugyanis **Spencer** észrevette, hogy a színpad előtt csupa tiszteletjegyes és pártkader ül, felszólította a fizető közönséget, hogy jöjjenek közelebb. Végül a koncert baj nélkül ért véget, de Budapest is kaphatott egy kis élő ízelítőt abból, hogy milyen is az a valódi angol rock-zene.)

Az igazi siker azonban elhagyta **Spencert**. Számos formációval próbálkozott, de számára nem maradt más, csak a klubok. A 80-as években ő is Amerikába költözött, aztán tíz évvel később a régi haverral, a közben Németországban letelepedett, tv-producerkedő **Pete York**-kal felelevenítette a **SDG**-t. 1998-ban, 31 évvel első magyarországi koncertje után, másodszor is fellépett, ezúttal a Paksi Gasztroblues fesztiválon. A háromnapos buliról készült CD-n együttese természetesen a Gimme Some Lovin'-t játssza. (A nyelvzseni **Davis** e könyv szerzőjétől tudta meg daluk címének magyar „fordítását”, és egészen kiváló kiajtással tudta reprodukálni – miután kikeveredett röhögőgörcséből...)

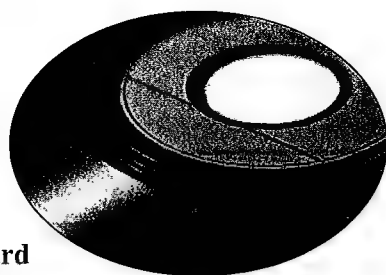
Dusty Springfield

A vörösseszőke, széles szájú **Dusty Springfield** vitte az első helyre a harmadik olasz világslágert Angliában. Csakhogy amíg **Elvis Presley** századeleji dalokkal operált, ő kortárs itáliai zeneszerző, a később több angol film zeneszerzőjeként szereplő **Pino Donaggio** és **Vito Pallavicini** (a nálunk is ismert Monarchia-beli őrgrof-család „elfajzott” leszármazottja) legsikerültebb dalát, az Io che non vivo Senza Te-t vette fel **Vicky Vickham** és **Simon Napier-Bell** angol szövegével. Ebből lett a You Don't Have To Say You Love Me. Az olaszos stílus jól állt neki, mert két évvel később egy másik, hasonló hangvételű dallal, az I Close My Eyes And Count To Ten-nel jutott be megint a tizek közé, majd ugyanebben az évben az amerikai turnéja során felvett **Dusty In Memphis** című albumával, amelyet **Jerry Wrexler** gyártott, ért el sikere és tudása csúcsára. E lemeze a leghíresebb dala a Son Of A Preacher Man lett, amely 9. helyezést ért el Angliában. És sokan akkor csak tátották a szájukat, hogy a dallamos slágerekkel arató **Dusty** mennyire érzi a soul-t.

Dusty Springfield sem tudta tartósítani sikerét a következő évtizedre. Igen meglepő visszatérése volt 1987-ben: a **Pet Shop Boys**-szal készített közös felvételt What Have I Done To Deserve This címmel, majd énekelt együtt egy rövid ideig **Richard Carpenter**rel, aki úgy nyilatkozott róla, hogy ő az egyetlen énekesnő, aki fiatalon elhunyt húga, **Karen** helyére léphetne. Ez volt **Dusty** utolsó jelentős fellépése a pop-zenében. Végleg visszavonult. 1999 februárjában rákban meghalt. Sírjánál egykori vetélytársnői, **Lulu** és **Cilla Black** helyezték el koszorút.

Krónika

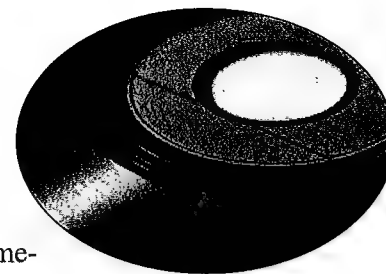
- 1-jén újabb önálló kislemeze jelent meg **David Bowie**-nak. A **Pye Records** által gondozott Do Anything You Say sem került fel a listára.
- 9-én Marseille-ben **Jeff Beck** összeesett a színpadon a **Yardbirds** koncertje közben.
- 11-én a Shindig után a Hullabaloo is befuccsolt Amerikában: úgy tűnik, a közönség nem díjazta annyira a tv-s popműsorokat. Az utolsó adásban **Paul Anka**, a **Peter And Gordon** duó és **Lesley Gore** lépett fel.
- 12-án életveszélyes autóbalesetet szenvedett **Jan Berry**, a **Jan And Dean** kettős tagja: Los Angeles határában Corvette-jével belerohant egy teherautóba. Kómába esett, majd több mint egy évig bénán feküdt és maradandó agykárosodás érte. Az a pletyka terjedt el róla, hogy szándékosan törte össze magát, mivel a baleset előtt néhány nappal kapta meg katonai behívóját.
- 15-én jelent meg a **Rolling Stones** Aftermath című, csaknem egyórás LP-je. A korszakhatárt jelentő albumon olyan híres felvételek vannak, mint az Under My Thumb, a Mother's Little Helper, a Lady

Jane, vagy a több mint tízperces Going Home. Ez az első olyan **Stones**-lemez, amelyen kizárólag **Jagger**–**Richard**-dalok szerepelnek.

➤ 22-én jelent meg egy másik legendás felvétel, a **Troggs** Wild Thing-je. Egy szerződésbeli félreértés folytán egyszerre két márkánál is, az **ATCO**-nál és a **Fontana**-nál is kijött.

➤ 30-án motorbaleset következtében meghalt **Richard Farina** amerikai folk-énekes. A szerencsétlenség éppen felesége és énekpartnere, **Mimi Baez** (**Joan Baez** húga) 21. születésnapján történt. **Farina** új könyve, az Oly sokáig voltam lent bemutató fogadásáról indult haza...

MÁJUS

Listavezetők:

Pretty Flamingo (Manfred Mann): 3 hét
Paint It Black (Rolling Stones): 1 hét

Legalább négy szempontból is különlegesség a **Manfred Mann** második number one-ja. Először ez volt az együttes egyetlen olyan lemeze, amelyen a basszusgitáros posztjára beugró **Jack Bruce** játszott. Másodszor: **Jack**-nek közel negyvenéves pályafutása alatt ez volt az egyetlen listavezető felvétele. Harmadszor: ezen a kislemezen énekelt utoljára **Paul Jones**, aki inkább a szőlőkarrierbe és a filmezésbe vágott bele. (Ez utóbbi kerékbe is törte pályafutását, mert a Kiválság című filmben, amelyet nálunk is elég hamar bemutattak, egy bukott rocksztárt alakított, és a közönség túlságosan is azonosította őt a szerepével...) Negyedszer: ezzel a lemezzel zárult le **Manfred Mann** zenekarának első fejezete – **Mike D'Abo** énekes belépésével egy pop-osabb hangvételű együttes folytatta tovább. Még 66-ban két újabb top-tenjük volt: **Bob Dylan** Just Like A Woman-jét a 10., a Semi-detached Suburban Mr. James-t pedig a 2. helyre vitték fel. **Paul Jones** a 80-as években került ismét reflektorfénybe, és **Blues Band** nevű formációja a brit klubélet egyik legnagyobb attrakciója lett. (2001-ben a budapesti New Orleans Pubban is felléptek.)

Őt hónap szünet után ismét élre ugrott a **Rolling Stones**, méghozzá az egyik legneurotikusabb dallával, a Paint It Black-kel. Ez volt az első éllovas dal, amelyben szitár szólt – ezért **Brian Jones** a felelős –, **Charlie Watts** dobja szinte megszállottan cibálta végig a dallamot, míg nem a végén észrevétlenül átváltott bolero-ritmusra. És akkor még nem is említettük azt az erősítő- és keverő-rongáló basszusbőgést, amellyel **Bill Wyman** őrzítette a hallgatókat, valamint **Mick Jagger** a szokottnál is túlfűtöttebb énekét. A Paint It Black halállemez volt a javából, de 1966-ra már a brit rádiók edzettebbek lettek e témakörben is. A dal sikere ellenére nem volt túl jó ómen a **Kövek**nek, hiszen a következő másfél évben nagyobb visszhangja volt **Jagger**, **Richard** és **Jones** különböző hatósági ügyeinek, mint zenéjüknek – annak ellenére, hogy pályafutásuk néhány meghatározó dalát (Ruby Tuesday, Let's Spend The Night Together, She's A Rainbow, 20 000 Light Years From Home) éppen ebben a korszakban írták.

A Paint It Black-et hasonlóan ördögi változatban tűzte műsorára **Eric Burdon**, majd **Patti Smith**. (A punk nagyasszonya éppen ezzel a dallal kezdte 1998. augusztus 6-i budapesti koncertjét a Diákszigeten.) Olaszországban **Caterina Caselli** is igen izgalmas verziót készített belőle Tutto Nero címmel.

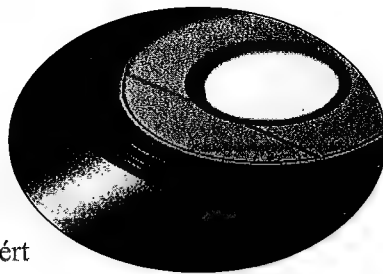
Krónika

- 1-jén – az 1969-es „háztető-koncertet” nem számítva – lépett előben utoljára a hazai közönség elé a **Beatles** a **New Musical Express**-szavazás győzteseinek **Wembley**-ben tartott gáláján. Ez volt az az alkalom, amikor utoljára szerepelt egy színpadon a **Beatles** és a **Rolling Stones** – legalábbis teljes létszámában, mert az egyes tagok itt-ott találkoztak a következő évtizedekben is. A nagyobb sztárok közül meghívták a **Who**-t.
- 16-án jelent meg egy újabb mérőföldkő, ezúttal az Egyesült Államokban: a **Beach Boys** Pet Sounds-a a pszichedelikus muzsika egyik alapműve. Amerikában csak a 10. lett, Angliában viszont a 2. helyre jött fel, s azóta is klasszikus albumnak tekintik.
- 20-án **Keith Moon** egy hétre otthagyta a **Who**-t. Az ideiglenes távozásra azután került sor, hogy a basszusgitáros **John Entwistle**-lel együtt elkéstek egy koncertről, s a zenekar „kölcson-muzsikások-

kal” volt kénytelen fellépni, majd amikor a két „csavargó” végre – alighanem szó szerint – beesett, **Pete Townshend** a változatosság kedvéért **Moon** fején törte darabokra a gitárját. Ezen a dobos megsértődött, de aztán hamarosan megbocsájtottak egymásnak.

➤ 22-én New Jersey-ben elkészült a **That's What You Get** című kislemez, a **Castilles** együttestől. A dal soha nem jelent meg – csupán azért érdekes, mert a zenekar énekese a 17 éves **Bruce Springsteen** volt.

➤ 26-án lépett fel **Bob Dylan** a londoni Royal Albert Hall-ban. A koncertet, amelyen egyaránt adott elő elektromos és akusztikus programjából, „illetéktelenek” rögzítették, s a következő évtizedekben a világ egyik legkeresettebb kalózlemeze lett. Végül a **CBS** kiadó 1998-ban szánta rá magát, hogy egy dupla CD-n megjelentesse a 32 évvel korábbi, legendás előadást.

JÚNIUS

Listavezetők:

Strangers In The Night (Frank Sinatra): 3 hét

Paperback Writer (Beatles): 1 hét

Frank Sinatra

Tudják-e, mi a különbség Hamlet és **Frank Sinatra** között? Hamlet azt mondta: To be or not to be; **Sinatra** pedig: Doo be doo be doo. Bár ez az aforizma, egyben a világ egyik leghíresebb graffitija, amely mottóként jelent meg Luc Besson **Metró** című filmjében, csak a 80-as évek elején született meg, az ötlet 1966-ból származik, amikor **FS** ezzel a sokatmondó vokalizálással fejezte be élete egyik fő sikerét, a **Strangers In The Night**-ot. **Bert Kaempfert**, **Charlie Singleton** és **Eddie Snyder** dalát egy erősen felejtethető **James Garner**-féle kémfilmhez, a **Halálra ítélt**hez írták. Akkoriban a **Titanic**-szindróma még nem működött: egy filmdal úgy is arathatott óriási sikert, hogy a mozi megbukott. A **Strangers In The Night**, hála a kékszemű öreg maffiózó remek előadásának, négy Grammy-díjat is begyűjtött az aranylemezek és a toplisták mellé. Angliában ekkor állt utoljára a lista élén, bár három évvel később, a **Claude Francois**-féle **My Way**-jel (eredeti címén **Comme d'habitude**, amelyhez **Paul Anka** írt angol szöveget) 122 hétig volt az első 50-ben, bár csak az 5. helyezés volt a legjobb posztja. Alighanem éppen ezek a dalok (a 67-es **The World We Knew**, a **You Are There** – amely szintén jelentéktelen filmből, a **Lövés lövés** utánban szólalt meg – és a tíz évvel későbbi **New York, New York** mellett) őrzik meg örökre az 1998-ban elhunyt **Frank Sinatra** énekesi előadó-művészetét.

Az 1966-os év a filmszínész **Sinatra**-nak is jelentős állomása volt. Az **Elrabolt expresszvonat** című, II. világháborús filmben alakított egy, a bajtársai által sokáig árulónak tartott amerikai tisztet. Úgy látszik, a korai zenés-táncos komédiák mellett a háborús történetek hozták meg **Sinatra** számára a legnagyobb elismerést a moziban, hiszen 1953-ban a csendes-óceáni hadszíntéren játszódó **Most és mindörökké** tisztalelkű **Maggió**jával kiérdemelte az Oscar-díjat is.

A **Paperback Writer** kedves, vidám dal a **Beatles**-től, de tulajdonképpen olyan két perc, amilyent **Lennon** és **McCartney** akár egy közepesen ihletett pillanatában is kirázott a kisujjából. Inkább csak azért fontos a **liverpudliak** pályáján, mert ez a dal lett a 10. listavezetőjük 1963 óta!

Krónika

➤ 5-én bemutatták a **Paperback Writer** promóciós filmjét az **Ed Sullivan Show**-ban.

➤ 7-én Nashville közelében motorbalesetben életét vesztette **Claudette Orbison**, **Roy Orbison** felesége. Korábban a **Nagy O.** neki írta az **Everly Brothers** által sikerre vitte **Claudette** című dalt.

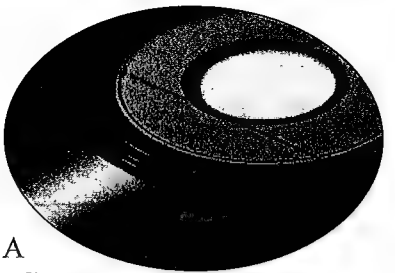
➤ 11-én több európai rádióállomás kürtölte világgá a tragikus hírt: **Roger Daltrey** életét vesztette egy autószerencsétlenségben. Szerencsére az énekes hamar megcáfolta a rémhíreket. Ami tény: egy másik **Who**-tagnak, **Pete Townshend**-nek valóban volt egy balesete, amelyben könnyebben megsérült. Ezen a napon énekelt először **Janis Joplin** a **Big Brother And The Holding Company**-val San Franciscóban.

➤ 12-én rekordot javított a **Dave Clark Five**: tizenkettedszer léptek fel az **Ed Sullivan Show**-ban. Ennyiszer egyetlen angol együttest sem hívtak meg.

➤ 17-én, miután **Eric Clapton** kivált a **John Mayall-féle Bluesbreakers**-ből, helyét egy nem kevésbé fiatal gitáros, **Peter Green** vette át, aki még egy évet sem bírt ki a blues-pápa mellett – de ez a közös muzsikálás jó ugródeszka volt számára is az önálló karrier felé.

➤ 23-án kezdődött a **Rolling Stones** 3. amerikai turnéja.

➤ 25-én nagyszabású koncertet tartottak a Hollywood Bowl-ban. A fellépők között volt a **Beach Boys**, a **Byrds**, a **Lovin' Spoonful**, a **Love**, **Captain Beefheart** és a **Sir Douglas Quintet**.

JÚLIUS

Listavezetők:

Paperback Writer (Beatles): 1 hét

Sunny Afternoon (Kinks): 2 hét

Get Away (Georgie Fame): 1 hét

Out Of Time (Chris Farlowe): 1 hét

A **Kinks** harmadik és utolsó number one-ja csodálatosan bájos-gúnyoros háromperces dalfirka az angol kispolgárok életéről. Enyhén iszákos főhősét elhagyja a felesége, s ugyanekkor csípi fülön az adószedő, mégis képes örülni a napfényes délutánnak. **Ray Davies** nagy formában volt ezekben a hónapokban: több hasonló groteszket alkotott, mint például a **Dead End Street**-et, vagy a **Waterloo Sunset**-et, amely London egyik nevezetes pályaudvarát szerelmi paradicsomnak festette le. A **Dedicated Follower Of Fashion** pedig azokat csipkedi meg, akik a „Swinging London” örülségei láttán ész nélkül otthagyják addigi burzsoá szokásaikat, öltözködésüket, és természetesen hippibbek lesznek a hippiknél.

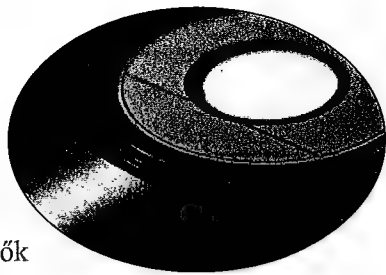
A **Kinks** igazi pályafutása a szokottnál eltérő módon azután kezdődött, amikor már nem jegyezhetek maguknak number one-t. A következő években is voltak ugyancsak emlékezetes dalaik, mint az **Autumn Almanach**, a **Days**, a **Plastic Man** (közben **Dave Davies** kiadott két szóló-gyöngyszemet, a **Death Of A Clown** és a **Suzannah's Still Alive**-ot, amelyeket sokan tévesen szintén **Kinks**-dalnak könyvelnek el), majd 1969 októberében – alig néhány hónappal a **Who Tommy**-ja után – megjelentették saját rock-operájukat, az **Arthur Or The Decline And The Fall Of British Empire**-t. Bár az angol vásárlók nemigen örültek „fényes elszigeteltségük” ilyen szintű kipellengérezésének, a darab vezető slágere, a **Victoria** azért bekerült a legjobb 50 közé. Ez már egy más korszak volt: az egyre nyugtalanabb és pesszimistább **Ray Davies** többé nem kislemezekben, hanem összefüggő darabokban gondolkozott. A legsikerültebbek: az **Everybody's In Showbiz**, **Everybody's A Star** (1972), a **Preservation Act** (1973), a **Soap Opera** (1975). Közben azért volt még egy hatalmas kislemez-sikerük, nem kevés botrányral fűszerezve: 1970 augusztusában megjelent a **Lola**, amely 14 hetet töltött a legjobbak között a listán, és 2. helyezést ért el Angliában. A baj természetesen a szöveggel volt. Brit földön azután akarták betiltani, amikor kiderült, hogy a címben szereplő **Lola** transzvesztita; Amerikában pedig az nem tetszett, hogy **Kinks**-ék a nemzeti italukon, a **Coca-Colán** élcelődtek. Ezért a tengerentúli változatban a „Coca-Cola” kifejezés helyett a „cherry cola”-t használták. (Ha jól belegondolunk, még **Davies**-ék követelhetnének némi kártérítést a világcégtől, hiszen aligha kérték ki véleményüket, amikor a 90-es években piacra dobták a „Cherry Coke”-ot. Ez utóbbit **Winston Groom**, a **Forrest Gump** megteremtője köszörülhette a nyelvét a regény második részében, amikor az együgyű **Forrest** terpentinnel és vasreszeléssel vegyíti a „New Colát”...)

A 70-es évek kevésbé voltak sikeresek az együttes számára. **Davies**-nek tönkrement a családi élete (otthagytta a családját, majd összejött **Chrissie Hynde**-dal, a **Pretenders** énekesnőjével, közös gyerekük is született, de **Chrissie** néhány évvel később a **Simple Minds** frontemberének, **Jim Kerr**-nek lett az élettársa), drogproblémái voltak, többször is vissza akart vonulni. Az eredeti csapat széthullott, **Pete Quiafe** kiszállt (Kanadában telepedett le, mint festőművész), egy időre **Dave** is elhagyta a bátyját. Aztán 1979 nagy visszatérést hozott a bandának. Előbb a **Superman** című dalukkal futottak be ismét Amerikában, majd egy nagy világturné eseményeit rögzítették a **Low Budget** kettős élő albumon, amely az USA-ban aranylemez lett. A 80-as évek lemezein és turnéin szinte állandóan változott a csapat összetétele, csupán **Davies**-ék jelentették a folytonosságot. **Ray Davies** több tv-filmben is szerepelt, és megjelent **Julian Temple** Ab-

szólút kezdők című filmjében, mint Patsy Kensit apja. A **Kinks** 1990-ben bekerült a Rock And Roll Hall Of Fame-be.

Clive Powell volt a szerzője és **Tony Palmer** a producere **Georgie Fame** második top hitjének, amelyet egy benzinreklámhoz készítettek. A felmérések szerint a hirdetés olyan jól sikerült, hogy ennek láttán a tv-nézők többsége még a reklám alatt sem mozdult el a képernyők elől. Ez a dal volt **Fame** és a **Blue Flames** utolsó közös munkája. Néhány hónappal korábban velük készített egy soul-lemezt amerikai dalok feldolgozásából, Sweet Things címmel. A következő egy évben a **Georgie Harry**-féle **South Big Band**dellel dolgozott, aztán egy egészen váratlan di-vathullám 1967-ben megint a lista élére dobta őt.

Chris Farlowe

Külsejét tekintve minden idők legkevésbé „sztártípusa” vitt sikerre egy **Rolling Stones**-szerzeményt, amelynek soul-os átdolgozása ma is utánozhatatlan példa. Az Out Of Time-ről van szó, amelyet **Chris Farlowe** énekelt, **Mick Jagger** producerkedése mellett, az **Immediate Records** számára. Ez az egyetlen olyan **Jagger–Richard** number one, amelyet nem a **Stones** adott elő.

A legnagyobb angol „shouter” (eredeti nevén **John Henry Deighton**, 1940. október 13., Islington, London) asztalos- és ács mesterséget tanult, de közben anyja ihletésére zongorázott és énekelt. (A mai napig a fűrés-faragás a szenvedélye.) Mindössze 15 éves volt, amikor először fellépett a tottenhami Queen's Klubban, két évvel később **John Henry Skiffle Group** néven zenekart alakított. Az igazi ihletést azonban olyan soul-énekesektől kapta, mint **Sarah Vaughan** és **Ray Charles**, majd egyre gyakrabban tűnt fel **Cyril Davies** és **Alexis Korner** koncertjein. 1959-ben **Tal Farlowe** gitáros tiszteletére vette fel művésznevét – a **Chris**-t egyszerűen csak azért, mert jól hangzott –, zenekarát pedig a legújabb amerikai superkocsi nyomán **Thunderbirds**-nek nevezte el. Egy ideig még dolgozott a Pitchers építkezési vállalatnál, de mivel a fellépések egyre fontosabbak voltak a hatalmas hangú fiatalembernek, elbocsájtották. **Chris** és a **Thunderbirds** is megírták az NSZK-t, majd 1962-ben **Rik Gunnel** menedzser beprotézálta őket a londoni Flamingo klubba. Első szerződésüket egy évre rá kapták a **Decca**-tól, de egy sikertelen kislemez után átléptek a **Columbia**-hoz. 1965-ben itt jelent meg a Buzz With The Fuzz, amely a modok egyik kedvenc dala lett. A szakma azonban egy, **Little Joe Cook** néven megjelent lemez, a Stormy Monday után figyelte fel **Chris**-re. Ezt a blues-t ma sem hagyja ki egyetlen koncertjén sem! Ezt követően szerződtette őt **Andrew Loog Oldham** az **Immediate**-hez. Első közös munkájuk, a Think még csak 30. lett, majd következett az Out Of Time hatalmas sikere, amely még a szerzőket is meglepte: olyan emberfeletti erő kevés énekesből sugárzott, mint **Chris**-ből, ráadásul mestere lett a jazz-es vokális rögtönzésnek, a skat-nek is. Ennek ellenére nem tudta folytatni a kasszasikereket, pedig ma is izgalmas meghallgatni tőle a Ride On Baby-t, vagy a Dawn-t, amely inkább a kontinensen lett kedvelt. Ő jobbat tett: rock-történelmet írt! 1970-ben az egykori **Thunderbirds**-orgonista, **Dave Greenslade** ajánlása nyomán **Jon Hiseman** bevette őt a brit progresszív jazz-rock legnagyobb együttesébe, a **Colosseumba**. Együtt készítették el a Daughter Of Time Is Truth című albumot (**Jack Bruce** Theme For An Imaginary Western-je az ő előadásában a fehér blues egyik legdrámaibb pillanata), majd a koncertfelvételek csúcsát, a dupla Colosseum Live-ot. **Farlowe** tökéletesen illeszkedett a zenekar legbonyolultabb struktúrába, közben pedig semmit nem adott fel soul-os féltelenségéből. Sajnos, ez az együttműködés – akkor! – csak két évig tartott.

Farlowe ezt követően két album erejéig az **Atomic Rooster** tagja lett, amit később élete nagy tévedésének nevezett. Újabb törés volt pályáján egy láb- és válltöréses, maradandó sérüléseket okozó súlyos autóbaleset. 1975-ben több kiváló muzsikussal (**Albert Lee**, **Chris Mercer**, **Pat Donaldson**) megalakította a **Chris Farlowe & Friends** együttest. S bár a klubkoncerteken, Londonban és környékén, rendszeresen szétverték a házat, a szélesebb, lassan „eldiszkósodó” közönségnek nem kellett az együttes.

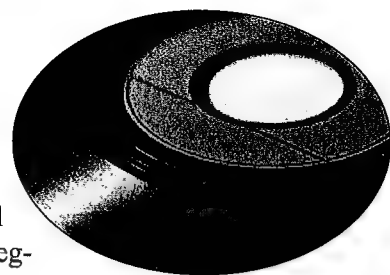
A gyémántgégéjű **Chris** hosszú évekre eltűnt. Visszavonult műhelyébe, és megnyitotta Call To Arms nevű boltját, amelyben háborús relikviákat árult. Ekkor terjedt el róla – és ez az akkor elég rosszul tájékozott magyar sajtóban is megjelent –, hogy az angol neonácik híve lett. Erről persze szó sem volt. A visszatérést **Jimmy Page**-nek köszönhetette: már 1982-ben együtt dolgoztak a Bosszúvágás 2 filmzenéjén, majd 1988-ban, **Page** első szólólemezen, az Outrider-en három dalt is énekelt: a Hummingbird-öt, a Blues

Anthem-et és a Prison Blues-t. Ezért kapta meg élete második aranylemezét!

Az igazi elégtételek sorozata azonban a 90-es években jött **Chris**-nek. 1993-ra sikerült végre egy supergroup-ot összehoznia (köztük volt **Roy Harrington** gitáros, **Colin Hodgkinson** basszusgitáros), akikkel élete egyik legsikeresebb turnéját játszotta végig, és közben megjelent a legszébb **Thunderbirds**-időket idéző, remek albuma is, a Waiting For The Wings.

1994-ben egy percig sem gondolkodott, amikor **Hiseman** újra összehozta a **Colosseum**ot. Nemcsak a nagy európai turné, az újabb élő album, a Colosseum Lives, valamint az 1996-os stúdiófelvétel, a Bread And Circuses bizonyította, hogy **Farlowe** ötvenen felül is utánozhatatlan, hanem újabb szólólemeze, a The Voice, amelyen fő segítőtársa, a **Colosseum**-gitáros **Clem Clemson** is méltó volt hozzá.

Chris Farlowe „második karrierje” elválaszthatatlan Magyarországtól. 1993-ban a Globe színházban lépett fel, két évvel később a Budapest Sportszarnok frenetikus sikerű **Colosseum**-buliján hallhattuk. (Ekkor döntötték el, hogy nemcsak egy turnét tartanak, hanem együtt maradnak.) 1997-ben a Budai Vár Oroszlános Udvarában énekelt a **Colosseum**mal, majd egy évvel később ugyanott **Clemson** és **Dick Heckstall-Smith** szuperválogatottjában. 1998-ban ismét meglátogattak minket: akkor a Darshan udvar klubjában és a paksi Gasztroblues fesztiválon bombázta szét a hallgatóságot; 2000-ben előbb szólóban, majd újabb **Colosseum**-koncerten bővölte el nem mindennapi egyéniségével a Petőfi Csarnok közönségét.

Krónika

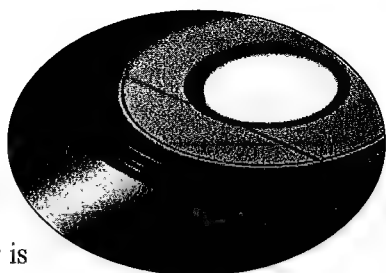
➤ 1-jén lépett fel először a **Beatles** a tokiói Budokan csarnokban. Összesen három estén játszottak ott. A koncertfelvételt csak a 90-es években bányászták elő, a nagy **Beatles**-revival idején. A Budokan később a nyugati sztárok egyik kedvenc koncertlemez-készítő színhelye lett: többek között **Bob Dylan**, **Eric Clapton** és a **Scorpions** is piacra dobta tokiói fellépésének dokumentumát. A leghíresebb ott készült élő album azonban a **Deep Purple** Made In Japanja, amelyet 1972 augusztusában vettek fel.

➤ 2-án lépett fel először a brit rock első számú supergroupja, a **Cream**. Egy bemelegítő bulit tartottak Manchesterben, majd másnap volt a hivatalos bemutatkozásuk a Windsor-i Nemzeti Jazz és Blues Fesztiválon. A rock-történetben először fordult elő, hogy egy szaklap – a **Melody Maker** – szavazása alapján összehoztak egy zenekart. (Magyarországon így jött létre 1971-ben, az Ifjúsági Magazin voksolása nyomán, a **Locomotiv GT**.) A három zenészt persze nem kellett egymásnak külön, „angol módra” bemutatni, hiszen nagyjából egy körben mozogtak – akkortájt az volt a szokás a szigetországban, hogy a legnagyobbak is lementek egymás bulijára, s az ilyen „behallgatásokból” minimum jó jam-sessionok születtek, de a hosszabb távú együttműködés sem volt kizárt. És bár sokan vádolták később a remek szimató ausztrál menedzsert, **Robert Stigwood**-ot – aki az ő kedvükért beindított **Reaction** márkához szerződtette a triót a **Polydor**-on belül –, hogy a szinte megállás nélküli koncertezéssel valósággal kizsigerelte a három zenészt: **Clapton**, **Bruce** és **Baker** a nagy rohanás közepette is maradandó értéket tudtak teremteni.

A **Cream** valóban az akkori három legnagyobb brit hangszeres zseni együttese volt. **Eric Clapton** már letette a névjegyet a **Yardbirds**-ben, majd a **Bluesbreakers**-ben. A közös lemez, a John Mayall's Bluesbreakers With Eric Clapton, ma sem hiányozhat egyetlen fehérblues-rajongó lemeztárából, s a koncertek után jelentek meg a feliratok a londoni klubfalakon: CLAPTON AZ ISTEN. Bár a gitáros, aki soha nem hajszolta a fárasztó népszerűséget, és mindig azt vallotta, hogy ő csak **B. B. King**et utánozza, 21 évesen megkapta glóriáját. Azt azonban keveselte, hogy csak egy legyen **Mayall** muzsikusa között – annál is inkább, mert a híres tehetségkutató körül kezdettől fogva nagy volt a mozgás, a **Bluesbreakers** összetétele szinte hónapról hónapra változott. Ennek ellenére a legnagyobb barátságban váltak el, és **Mayall** a **Clapton**nal való találkozást a mai napig élete egyik legnagyobb élményének tekinti.

A „rettenetesen utálatos”, kiszámíthatatlan természetű dobos, **Peter Edward „Ginger” Baker**, a vöröshajú, csontosarcú rém (1939. augusztus 19., Lewisham, London) már korábban is elismert dobos volt, hiszen **Mr. Acker Bilk**, **Graham Bond**, **John Mayall** és **Alexis Korner** egyaránt élvezhette szolgálatait, de igazából a **Cream**-mel lett sztár, amikor – hogy közönségét még jobban felcsigázza – elkezdett dupla lábdobbal dolgozni. És ebben ő volt az abszolút világelső. Közben szívesen bevetett egy másik trükköt is: mindkét kezében kétszer két dobverő volt. Ezt azóta sem csinálta utána senki. Abban is ő volt az első, hogy a lábdobjaira nem

az együttes nevét írta rá, hanem a sajátját, mindenféle színes cirádákkal díszítve. Persze **Baker** esetében ezek nem csupán felszíni csillogások voltak, hiszen nemcsak technikája volt utánozhatatlan, hanem dobjainak hangzása is: ma is rögtön fel lehet ismerni „bőrjeinek” feszes hangját, és azt az egyedi stílust, ahogyan belevitte jazz-es múltját a legenergiusabb hard-rockba. Ő már nem csupán szimpla dobos volt, hanem szuverén egyéniség, aki akkor is szólóhangszert csinált az ütőkből, amikor látszólag a háttérbe szorult.

A basszusgitáros-énekes **John „Jack” Bruce** (1943. május 14., Glasgow), ha lehet, még nyugtalanabb egyéniség volt, mint **Baker**. Ő is megjárta **Mayall** bandáját, de a **Cream**-be a **Manfred Mann**ból érkezett, amellyel csupán egy kislemezt készített – igaz, az number one lett! **Jack** klasszikus zenét és jazzt egyaránt tanult – saját elmondása szerint már gyerekkorában bőgőzni szeretett volna, csak túl kicsi volt hozzá, ezért inkább csellózni kezdett –, majd elmélyedt az akusztikus gitár rejtelmeibe. E húros hangszer mellett hamarosan rákapott a zongorára, az orgonára és a szájharmonikára is, ráadásul a sors valami egészen különleges orgánummal áldotta meg: a mély, fátyolos blues-éneklésben ugyanúgy otthon volt, mint a lírában, szinte játszi könnyedséggel ugrott át oktavokat. Az is hamar kiderült róla, miután összekevert **Clapton**nal és **Baker**rel, hogy neki van a legerősebb zeneszerzői vénája. Ez is el döntötte a **Cream** irányvonalát: az eredetileg „tisztá fehér blues”-os hangvételt alaposan megbolondították **Bruce** meglepő futamaival, dallamaival, amelyeket ráadásul **Pete Brown**, esetenként **Mike Taylor** szövegei (a tragikus sorsú, 24 évesen a tengerbe fulladt, fiatal költő nem keverendő **Mayall**, majd a **Stones** gitárosával, **Mick Taylor**rral) még szürreálisabbá tettek. Ahogyan **Baker**nek a dupla lábdob, úgy **Bruce**-nak is volt specialitása, legalábbis a korai időkben: hathúros basszusgitárt dübörögtetett. A saját szerzemények mellett pedig bátran nyúltak a mesterek, **Robert Johnson**, **Skip James**, **Howlin’ Wolf**, **Muddy Waters** és **Willie Dixon** dalaihoz – természetesen azokat is a maguk képére formálták. Újdonságnak számított, hogy kiiktatták a ritmusgitárt és billentyűket is csak nagy ritkán használtak, még tömörebbé téve ezzel zenéjüket.

Ennek az önmagában is életveszélyes vegyületnek az igazi gyújtózsínörja a három muzsikussal – addig a rock-ban unikumnak számító – felülmúlhatatlan improvizációs készsége volt. Egy-egy egyszerűbb témából vagy blues-sémából hihetetlen dolgokat tudtak kibontani: az embernek sokszor az volt az érzése, hogy egymástól teljesen függetlenül rögtönöznek akár 10 percen vagy negyedórán át.

Az együttes alig több mint két évig állt fenn, de ha jól belegondolunk, az is csoda, hogy egyáltalán ennyi ideig kibírták egymást. (Már a csillagképük is iszonyú: egy Kos, egy Bika és egy Oroszlán együtt!) És bár első kislemezük, a **Bruce–Brown** kettős jegyezte *Wrappin’ Paper* – a 30-as éveket idéző, kuplészereű dala – némi megütközést keltett, az 1966 végén megjelent első albumuk már tudásuk teljes spektrumát megmutatta. Olyan nagy koncertmutatványok bázisai jelentek meg a **Fresh Cream**-en, mint az **NSU**, a **Spoonful**, a **Cat’s Squirrel**, az **I’m So Glad**, a **Sweet Wine**, vagy **Baker** nagy magánszáma, a **Toad**, de a **Dreamin’**, míg a **Coffee Song** a lágyabb hangvételhez való affinitásukat is bebizonyította.

➤ 18-án holtan találták autójában **Bobby Fuller** amerikai country-rock sztárt. Halálának pontos körülményeire soha nem derült fény. Néhány hónappal korábban volt egy Top Ten-szlágere, az **I Fought The Law**. (A dalt később a **Clash**, majd **Tom Petty** is felvette.)

➤ 25-én a **Rolling Stones** utoljára utoljára játszott az Egyesült Államokban **Brian Jones**-szal a soraiban.

➤ 29-én Woodstock közelében életveszélyes motorbalesetet szenvedett **Bob Dylan**. Az énekesnek több nyakcsigolyája eltört, és fejsérülései is súlyosak voltak. A baleset miatt **Dylan** másfél évre eltűnt a színről; csak 1968 nyarán jelentkezett új lemezzel, a koncertpódiumokra pedig egy évvel később tért vissza.

AUGUSZTUS

Listavezetők:

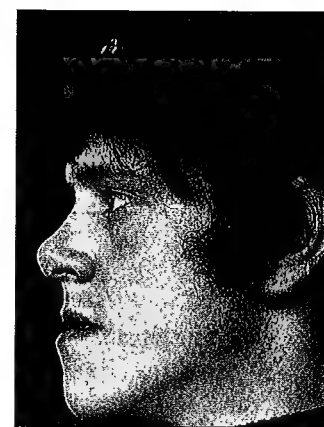
With A Girl Like You (Troggs): 2 hét

Yellow Submarine/Eleanor Rigby (Beatles): 2 hét

Troggs

A **Troggs** 1964-es alapításakor még **Troglodytes**-nak hívták magát, de úgy látszik, rájöttek: tekintettel a közönségre, célszerűbb egyszerűsíteni. Azért egy kis nagyozolásért nem mentek a szomszédba: **Regi-**

Donovan

nald Ball énekes (1943. június 12., Andover), aki a kőműves-inaskodást hagyta ott a rockért, hamarosan **Reg Presley** néven kezdett el énekelni – nem mintha akár küllemben, akár énekstílusban bármi köze lett volna a királyhoz. A dobok mögé egy szaktársa, **Ronnie Bond** ült (**Ronald Bullis**, 1943. május 4., Andover), míg a basszust földijük, **Pete Staples** (1944. május 3.), a gitárt pedig **Chris Britton** (1945. június 21., Watford) kezelte. Egy évvel később **Larry Page**, a **Kinks** menedzsere fedezte fel őket, mégpedig azzal, hogy milyen keményen játszzák **Daviesék** *You Really Got Me*-jét. Első kislemezükre **Reg** szerzeménye, a *Lost Girl* került, de az igazi nagy bombát a második, a *Wild Thing* jelentette. (Amit egyes nagy amatőr bandák csak „Vászja”-ként emlegettek.) A dalt **Chip Taylor**, Jon Voight színész öccse írta. Ha a nótát „rock-történész”-füllel hallgatjuk, akkor érezzük, hogy ott lapul benne a punk minden elementáris nyersége – 8 évvel az első „igazi” punkok feltűnése előtt. A „favágást” érdekesen törli meg egy rövid és szimpla okarina-szóló. Ez a hang annyira új volt, hogy egy hónap alatt milliós példányszámot ért el vele az együttes Angliában és az Egyesült Államokban. A szigeten a 2. helyig jutott, az USA-ban viszont két hétig listavezető is volt.

A *Wild Thing* sikere bejárta a világot, nálunk is számos kezdő rock-zenekar megpróbálkozott vele. Legnevezetesebb feldolgozója azonban **Jimi Hendrix** volt: ezzel a dallal zárta 1967-ben Monterey-i koncertjét, gyalázatos szemtelenséggel beleszólt a szőlőjába **Frank Sinatra** *Strangers In The Night*-jét, majd a szám végén felgyújtotta a gitárját. Ekkor futott be végleg a szülőföldjén is a gitárfenomén, de egyúttal el is könyvelték „lángoló showman”-nek, ami művészi pályájának törését is jelentette.

A **Troggs** listavezető *With A Girl Like You*-ja jóval kevésbé ismert, mint a *Wild Thing*, kevésbé brutális is, bár azért erre sem igen lehet ráfogni, hogy túlságosan „cizellált” zene lenne. Ezúttal egy **Reg Presley** számot dobtak piacra, **Larry Page** producerkedése mellett. A „karmesternek” annyira megtetszett a banda, hogy következő kislemezeik – a 2. helyig jutó *I Can’t Control Myself* és az *Anyway You Want Me* – már saját kiadójánál, a **Page One**-nél jelentek meg. A fiúk a nagy sikerek után még három évig játszottak, de a tizes lista bezárult előttük. Ennek ellenére említésre méltó néhány további daluk: a *Give It To Me*, a *Night Of The Long Grass* (a banda egyetlen pszichedelikus kísérlete), a *Hi-Hi Hazel*, a *Love Is All Around*, a *Little Girl*. 1969-ben **Reg Presley** feloszlatta a zenekart. A 70-es években többször is visszatértek: vad színpadi produkciójuk akkor is sikert aratott, de a lemezekkel már nem volt szerencsájuk.

A **Beatles** újabb dupla number one-jával borult minden, amit eddig a gombafejűek zenéjéről tudtunk! A *Yellow Submarine* – amelyben **Ringo** a szólista a maga fahangjával – nem más, mint egy vidám tengerészdal, katonazenekarral, megafon-parancsokkal, amelyre akár masírozni is lehet. Egyszerűen kész cirkusz! A dal, amely a *Revolver* albumon jelent meg, a B-oldalával együtt mégis egyik védjegye lett a **Beatles**-nek és magának **Ringo**-nak is. Amikor 1971-ben a Bangla Desh-koncerten **George Harrison** bemutatta öreg haverját, a zenekar a *Yellow Submarine* refrénjét rögtönözte. A nóta nemzetközi sikerére jellemző, hogy a franciák, nacionalista felhangoktól sem mentes *Astérix* gall harcos történeteiben a halkereskedő feleségét *Yellosubmarine*-nak (ejtsd: jeloszubmarin) hívják. Továbbá nemzetközi szurkolónóta is lett (egy magyar változat: „Pisont Pista a legnagyobb király...”)

Az *Eleanor Rigby*-t tulajdonképpen nem is a **Beatles** játssza, hanem egy dupla vonósnégyes kíséri **Paul McCartney** énekét. Ennek ellenére a dal oroszánrészt **John Lennon** alkotta meg. Az emberi magányról és közönyről szóló, végsőképp pesszimista szöveget – a legenda szerint – egy újságcikk ihlette.

Két évvel később a *Sárga tenger alatt járó* című **Heinz Edelmann**-rajzfilmben mindkét dal felcsendült. A *Yellow Submarine*-nagylemezen viszont csak a címadó szerepel.

Krónika

➤ 1-jén újabb fesztivált tartottak Windsorban. A két főszereplő a **Cream** és a **Who** volt. Az utóbbi banda, szokásához híven, darabokra törte felszerelését, s ennek hatására a közönség pedig a székeken töltötte ki extázisát.

➤ 3-án a Dél-Afrikai Köztársaságban – **Lennon** Jézus-kijelentésére hivatkozva – betiltották a **Beatles** lemezeit.

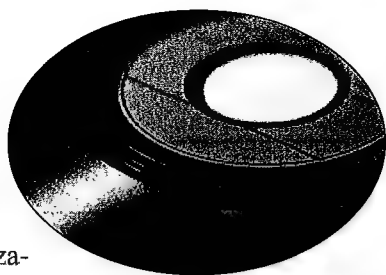

➤ 5-én jelent meg a **Beatles** Revolvere, amely az együttes új zenei irányvonalaait vázolta: a barokk és klasszicista kamarazenétől a pszichedelikus hangokig mindent kipróbáltak az albumon.

➤ 12-én kezdődött a **Beatles** amerikai turnéja. Több városban, köztük Memphisben a közönség megdobálta az „istentelen” zenekart.

➤ 21-én **Jerry Lee Lewis** szerződést írt alá az Othello rock-változatának Jago-szerepére. Az előadás producere **Jack Good** volt.

➤ 29-e újabb fordulópont a popzene történetében: a **Beatles** a San Francisco-i Candlestick Park-ban tartotta utolsó élő koncertjét. A **liverpudliak**nak elégük lett a turnék örületéből, a tömeghisztériából, és elérkezettnek látták az időt, hogy csak a komponálásra és a lemezekre koncentráljanak. Mítoszuk (és vagyonuk) ekkor már olyan nagy volt, hogy ezt minden negatív következmény nélkül megtehették. Az ezt követő négy évben, amikor még együtt zenéltek, majd egészen **John Lennon** 1980-ban történt meggyilkolásáig, promoterek százai kínáltak nekik mesébe illő összegeket azért, hogy legalább egy koncert erejéig álljanak újra a színpadra. A fiúk azonban soha többé nem léptek fel együtt, annak ellenére, hogy – szóólban – mindegyikük hamarosan ismét koncertezni kezdett. (Legelőször **John Lennon**, még 1969-ben, a **Plastic Ono Band**-del, amelyről még koncertlemez-felvétel is készült, Live Peace In Toronto címmel.) Utoljára 1995-ben, a kiadatlan felvételekből készült Anthology megjelenése után terjedt el a hír, hogy **George, Paul, Ringo**, valamint **Lennon** első házasságából származó, s rá kísértetiesen hasonló **Julian** világtornára indulnak. A hír azonban ezúttal is kacsának bizonyult.

SZEPTEMBER

Listavezetők:

Yellow Submarine/Eleanor Rigby (Beatles): 2 hét

All Or Nothing (Small Faces): 1 hét

Distant Drums (Jim Reeves): 1 hét

Small Faces

A **Small Faces**, amelynek egyetlen tagja sem érte a 170 cm-s magasságot, a mod közönség köreiben az egyetlen igazán komoly vetélytársává lett a **Who**-nak. Az ő stílusuk talán valamivel lágyabb volt, bár **Steve Marriott** szólógitáros-énekes (1947. január 30.) a blues-éneklésben is ugyancsak otthonosan mozgott. Társaival, **Ronnie Plonk Lane** basszusgitárossal (1946. április 1.), **Ian MacLagan** ritmusgitárossal-orgonistával (1946. május 12.) és **Kenny Jones** dobossal (1948. szeptember 16.) lényegesen rövidebb karriert futottak be, mint a riválisok, de ami a toplistát illeti, 1966 és 1968 között alaposan lekörözték őket. A **Decca**-hoz szerződött csapat 1966 márciusában egy **Mort Shuman**-dallal, a Sha-La-La-Lee-vel 3. lett, majd két hónappal később a Hey Girl-lel, már **Marriott** és **Lane** közös szerzeményével, a 10. helyre rangsorolták őket.

Az All Or Nothing nagy promóciója a Radio England Swinging 66 turnéja volt augusztusban. Mire a körútnak vége lett, a dal a listák élén találta magát. Ez a szerzemény a **Small Faces** minden erényét egyesítette magában: erőteljes, dallamos, némi lírával színesített (de nem enyhített) rock-zene volt. (Az All Or Nothing-ot harminc évvel később **Chris Farlowe** is lemezre és sikerre vitte.)

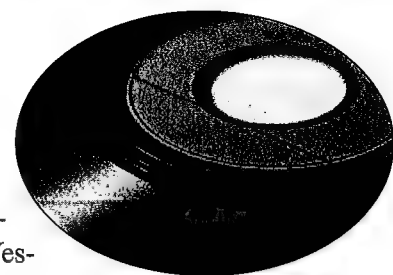
Steve-eknek még 1966-ban sikerült egy újabb Top Ten-dal: a My Mind's Eye a 4. lett. A következő évben őket is elhappolta **Andrew Loog Oldham**, és már az **Immediate**-nél jelentek meg legkimunkáltabb darabjaik: a Here Comes The Nice, amelyben félreérthetetlen utalások voltak a füves utazásokra, a sok technikai trükkel tarkított Itchycoo Park (3.), majd 1968 januárjában a Tin Soldier (9.). Utolsó nagy kislemez-sikerük, a pszichedelikus Lazy Sunday lett az All Or Nothing után a legmenőbb, mivel a 2. helyig jutottak vele. Ezt követően, mindenki megdöbbenésére, egy concept-albumot adtak ki Ogden's Nut Gone Flake címmel. Dalai között Stanley Unwin komikus mondta az összekötő szöveget. A lemez ma már a kultusz-kategóriába tartozik, újkorában 6 hétig vezette az albumok listáját.

Az ember azt hinné, hogy az ilyen elismerések csak erősítenek egy zenekart. Csakhogy **Steve Marriott** egyre inkább a rock-blues iránt érdeklődött, és ebben társra talált **Peter Framton**-ban, a **Herd** gitárosában. Előzőleg olyan tervek is voltak – megint a **Who**-kapcsolat –, hogy **Marriott**, **Keith Moon**, **John**

Entwhistle és **Jimmy Page** hoz össze egy szupergroup-ot, de ezt a menedzserek megakadályozták. (1978-ban aztán, **Keith Moon** halálát követően, **Kenny Jones** lett a **Who** dobosa.) **Marriott** és **Frampton** a dobos **Jerry Shirley**-vel és **Greg Ridley**-vel, a **Spooky Tooth** basszusgitárosával megalakították a **Humble Pie**-t. 1969-ben két, azóta ingyenségnek tartott albumot is felvettek, Town And Country, illetve As Safe As Yesterday címmel. A **HP** csúcseve 1971 volt, amikor leszerződötték őket az amerikai **A&M**. Náluk jelent meg a Rock On, majd egy szenzációs dupla koncertlemez, a Performance: Rockin' At The Fillmore, amelynek egyik oldalát **Muddy Waters** Rolling Stone-jának örvöngésig fokozott változata tölti ki. **Frampton** és **Marriott** azonban kezdték egymást kioltani, s ezért **Peter** inkább távozott. (Bár szólókarrierje többet ígért, mint amennyi kijött belőle, Comes Alive című koncertlemezét ma is a műfaj legjobbjai közé sorolják.) Helyét **Clem Clemson** vette át. Két újabb kiváló albumot készítettek: a Smokin'-t (1972), és az élő és stúdiófelvételeket vegyítő dupla Eat It-et (1974). A zenekar egy évvel később feloszlott. **Marriott** 1980-ban megpróbálta feltámasztani az együttest, de a régi dicsőség már megkopott.

A többiek tovább folytatták a **Small Faces**-t, majd amikor 1969-ben csatlakozott hozzájuk **Ronnie Wood** (1947. június 1., London), a későbbi **Stones**-gitáros, illetve **Rod Stewart** énekes (1945. január 10., Glasgow) – előzőleg mindketten **Jeff Beck** bandájában zenéltek – már csak **Faces** néven szerepeltek. De ez a zenekar hamarosan **Stewart** kísérőbandájává degradálódott, és több személyi változás után, 1975-ben végleg felbomlott.

Sajnos a **Small Faces** története sem mentes a tragédiáktól. **Steve Marriott** 1991. áprilisában, XVI. századi essex-i udvarházában halt borzalmas tűzhalált. **Ronnie Lane**-t a 70-es évek végén sclerosis multiplex támadta meg. 1983-ban régi barátai, valamint olyan sztárok, mint **Jimmy Page**, **Eric Clapton**, **Jeff Beck**, **Bill Wyman**, létrehozták az **Arms** zenekart, amely jótékonyági lemezeket készített és koncerteket adott a sclerosis-os betegek megsegítésére. **Lane** a vagyonát egy hasonló célú alapítványra íratta. A gyógyíthatatlan betegség 1993-ban végzett vele.

Jim Reeves

Jim Reeves viszont már egy éve halott volt, amikor dala először és utoljára a brit listák élére ugrott, s ott is maradt, összesen öt hétre. A country-zene állócsillaga 1923. augusztus 20-án született a Texas állambeli Galloway-ban. Először 9 éves korában énekelt rádióadásban, de inkább baseball-játékos szeretett volna lenni. Egy sérülés miatt abba kellett hagynia a sportot, így visszatért a rádióhoz, és a KGRI texasi adónál lett lemezlovas. Később a szintén e déli állambeli KWKH rádiónál vezette a Louisiana Hayride című, szombat esti country-műsort. Egy alkalommal a hírhedten megbízhatatlan **Hank Williams** nem érkezett meg az élő adásba, így a műsor vezetői **Reeves**-t biztatták, hogy énekeljen helyette. És a „klasszikus sikereséma” ismét bejött.

Reeves nemcsak Amerikában volt igen népszerű, hanem a szigetországban is, de – jellemző módon – egészen haláláig a 3. helyezés volt a legjobbjá: 1964 júniusában az I Won't Forget You-val. A Distant Drums 25 hétig szerepelt a listán, de 1972-ig dalai állandóan a legkedveltebbek között szerepeltek. Összesen 17 posztumusz slágere volt, közülük kiemelkedik 1967-ből a I Won't Come In While He's There (12.), 1969-ből pedig a When Two Worlds Collide (17.), illetve a But You Love Me Daddy (15.).

Krónika

➤ 3-án az amerikai toplistán **Donovan** átvette a vezetést a Sunshine Superman-nel. Különös, hogy az amerikaiak **Dylan**-másolónak tekintették őt, és **Bob** sohasem jutott fel az USA-ban a lista tetejére!

➤ 11-én ismét az Ed Sullivan Show-ban szerepelt a **Rolling Stones**.

➤ 20-án Indiába utazott **George Harrison**, hogy részt vegyen Maharishi Mahesh jogi meditációs kurzusán. Később sikerült meggyőznie a többi **Beatle**-t is, hogy kövessék példáját, de a közös utazás csatlódással végződött. Egyedül **George** tért meg a Krishna-tudatnak, és később is aktívan támogatta a Hare Krishna-mozgalmat.

➤ 21-én érkezett meg Londonba **Jimi Hendrix**, hogy néhány hónap alatt fenekestől felforgassa a brit zenei életet: bálvány és elrettentő példa legyen egyszerre.

A néger-indián-cigány vérből való **James Marshall Hendrix**-ről (1942. november 27.), a seattle-i kertész fiáról, munkásságáról, személyiségéről, felfokozott szerelmi életéről, kábítószer-élvezetéről már regényfolyamokat írtak – zsenialitásának titkát azonban senki nem fejtette meg. Hiszen sem a drog nem ad senkinek különleges tehetséget, sem pedig az, hogy valaki balkezesnek születik, és ennek ellenére „jobbkezes” gitáron játszik, ráadásul túl hosszúak az ujjai ahhoz, hogy valaha is lefogjon egy tisztességes akkordot. Tény, hogy a zene, a színpad ugyanolyan szenvedélybetegség volt nála, mint a különböző ajzószeresek, és már igen korán mindenhol kilógott a sorból. Miután egy bokatörés miatt leszerelték a hadseregtől, az ejtőernyősöktől (legenda csupán, hogy azért ment Angliába, hogy ne sorozzák be Vietnámba), már húszévesen a kor legjobb rock and roll és rhythm and blues-muzsikusaik zenekarában játszott, **Turneréktől Curtis Knight**-ig, az **Isley-fivérektől Little Richard**ig, **Sam Cooke**-tól **B. B. King**-ig. Sehol nem volt azonban sokáig maradása, mert előbb-utóbb ő lett a fő attrakció. Még a szuperexhibicionista **Little Richard**ot is le tudta főzni. 1964-ben költözött New York-ba, ahol megalakította a **Jimmy James & The Blue Flames** együttest. Nemcsak a R&B standardeket játszották, hanem **Hendrix** saját szerzeményeit is, amelyekre furcsa, eddig senkitől sem hallott elnyújtott hangon énekelt. Főleg a Greenwich Village-beli klubokban léptek fel. A Café Wha?-ban hallotta őt Linda Keith – **Keith Richard** soros barátnője –, és beajánlotta őt **Chas Chandler**nek. Az **Animals** muzsikusa gyorsan meggyőzte a színpadon kívül félszeg, kedves fiatalembert, hogy Londonban a helye, és ott kell új zenekart alakítania. **Hendrix** állítólag a repülőút során döntötte el, hogy keresztnevét **Jim**iként használja tovább. Ekkor kezdődött egy öt éves, üstökösszerű karrier, amelyet máig tartó posztumusz imádat követ.

➤ 23-án közös turnéra indult Angliában a **Rolling Stones**, a **Yardbirds**, valamint **Ike és Tina Turner**.

OKTÓBER

Listavezetők:

Distant Drums (Jim Reeves): 4 hét

Reach Out I'll Be There (Four Tops): 1 hét

Four Tops

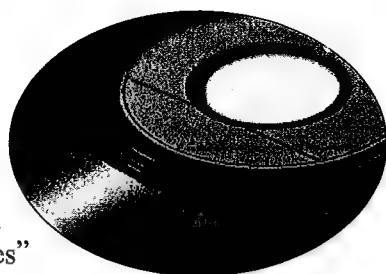
A **Holland–Dozier–Holland** hármas ismét 10-est lőtt – csak ezúttal nem lányokat, hanem fiúkat vittek a lista élére. A **Reach Out I'll Be There** a **Motown** addigi történetének legnagyobb sikere volt.

A **Four Tops**, annak ellenére, hogy az énekegyüttes **Four Aims** néven már 1954-ben megalakult Detroitban, Amerikában is csak 1965-ben jutott a csúcsra az **I Can't Help Myself**-fel. Nevüket azért változtatták meg, hogy ne keverjék őket össze az **Ames Brothers**-szel, a **Naughty Lady In A Shady Lane** előadóival. Az énekes-táncos kvartettnek elég hányatott sors jutott – főként revüműsorokban léptek fel – mindaddig, míg 1963 márciusában nem találkoztak **Berry Gordy**-val. Először csak háttér vokálként szerepeltek más **Motown**-produkciókban, de egy évvel később a 11. voltak az amerikai listán, szintén egy **Holland–Dozier** szerzeménnyel, a **Baby I Need Your Loving**-gal. Következő kislemezük, a **Back In My Arms Again** már aranylemezt ért. Több, kevésbé sikerült kislemez után jött a **Reach Out I'll Be There**, amely mindkét pop-nagyhatalomnál első és milliós példányszámú lett. A dalban megszólaló fuvola, oboa és a különböző arab dobok magát a **Motown**-hangzást is forradalmasították.

Levi Stubbs és társai ezt követően állandó vendégekké váltak a legjobb tíz között. 1967-ben három daluk is Top Ten volt: a **Standing In The Shadows Of Love** 6., a **Bernadette** 8., a **Walk Away Renée** 3. lett. 1968-ban a 7. helyig vitték **Bobby Darin** klasszikusát, az **If I Were A Carpenter**et. Az ő pályafutásuk is megtört a 70-es években, el is szerződtek **Gordy**-tól, csak 1983-ban tértek vissza a **Motown**-hoz. 1990-ben **Stevie Wonder** javaslatára beválasztották őket a **Rock And Roll Hall Of Fame**-be.

Krónika

➤ 6-án az Egyesült Államokban törvényen kívül helyezték a „tudattágító” LSD-t. Ugyanezen a napon két neves muzsikusként eltávozott az élők sorából: **Johnny Kidd**, a **Pirates** énekese autóbaleset áldo-

zata lett London közelében. New Orleans-ban gyomorrákban elhunyt **Smiley Lewis** R&B énekes és szerző. Két leghíresebb dalát, az **I Hear You Knocking**-ot 1970-ben **Dave Edmunds**, a **One Night**-ot pedig még 1959-ben **Elvis Presley** vitte sikerre.

➤ 7-én megjelent a **Cream** első kislemeze, a **Wrapping Paper/Cat's Squirrel**.

➤ 9-én, éppen 26. születésnapján találkozott **John Lennon** először **Yoko Ono**-val a londoni Indica galériában.

➤ 11-én a **Cream**nek a sussex-i egyetemi klubban tartott fellépésén **Ginger Baker** 20 perces dob szólója után összeesett a kimerültségtől.

➤ 12-én megszületett a **Jimi Hendrix Experience**, **Mitch Mitchell** dobossal és **Noel Redding** basszusgitárossal. **Mitchell** (**John Mitchell**, 1947. június 9., London) korábban a **George Fame** fémjelezte **Blue Flames**-ben játszott, még előbb gyerekszínészként több angol tv-sorozatban szerepelt. **Redding** (**David Redding**, 1945., Folkestone, Kent) művészeti iskolába járt, előzőleg a **Modern Jazz Group**-ban, majd a **Loving Kind**-ban gitározott. Gitárosként vett részt az újjáalakuló **Animals** meghallgatásán, így került **Chas Chandler** látókörébe. **Jim**inek azonban basszusgitárosra volt szüksége, s ez hamar konfliktushoz vezetett közöttük, mert **Hendrix** megkövetelte **Redding**től, hogy hangról hangra azt játssza, amit ő előír neki. **Chandler** nem kis pénzt fektetett bele a trió reklámozásába, amely komoly konkurrens lehetett a **Cream**-nek, és ügyesen kihasználta azt a különlegességet is, hogy egy amerikai színesbőrű gitáros két fehér fiatalemberrel játszik együtt, ráadásul mindegyiknek majdnem egyformán göndör (dauerolt a haja), de az egyiknek fekete, a másiknak barna, a harmadiknak pedig vörös.

➤ 14-én mutatkozott be San Franciscóban **Grace Slick** mint a **Jefferson Airplane** új énekesnője. **Grace** korábban egy másik helyi bandában, a **The Great Society**-ben énekelt.

➤ 15-én tartotta első nagyobb koncertjét a **Pink Floyd** az **International Times (IT)** underground magazin beindítására rendezett londoni bulin. Ausztráliában obszcenitás címen betiltották a **Trogs** **I Can't Control Myself** című dalát.

➤ 18-án **Johnny Hallyday** vendégeként mutatkozott be a **Jimi Hendrix Experience** a párizsi Olympiában.

➤ 21-én lépett fel a **Who** a **Ready, Steady Go**-ban.

➤ 28-án jelent meg a **Cream** első albuma, a **Fresh Cream**.

NOVEMBER

Listavezetők:

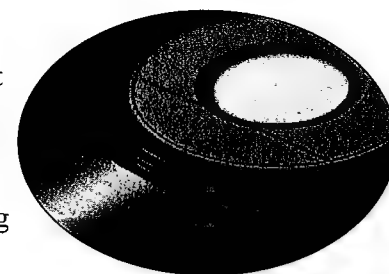
Reach Out I'll Be There (Four Tops): 2 hét

Good Vibrations (Beach Boys): 2 hét

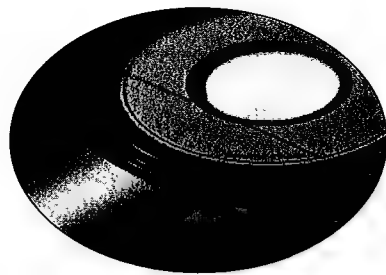
Beach Boys

1966-ban ért a **Beach Boys** pályafutása csúcsára, mind zenéje, mind sikerei tekintetében. Már említettük a **Pet Sounds** című albumot, s a **Good Vibrations**-t megelőzően a csúcs közvetlen közelébe került három daluk is: a bohókás **Barbara Ann** 3., a country-gyökerű **Sloop** **John B. 2.**, a **God Only Knows** szintén 2. lett. És ekkor jött az éteri **Vibráció**, az a dal, amely nemcsak a zenekart, hanem a hallgatókat is új dimenzióba utaztatta. A három különböző témát összeolvasztó darabnak, amelyben a szintetizátor korai változata – ezt a zenész nem is érinti meg, hanem ahogyan közelíti-távolítja a kezét a hangszertől, úgy változik a hangmagasság (ugyancsak egy ilyen találmány szólal meg a 2003-as Magyar Filmszemlén bemutatott Szilágyi Andor-filmben, A Rózsa énekeiben) – is megszólalt, s annyira bonyolultak voltak a hangszerelése, hogy csaknem hat hónapig tartott a keverése. Tizenhét napot vett igénybe a felvétel, és négy különböző stúdiót használtak fel hozzá – egy alig négyperces dalhoz! Nem is lehet igazán csodálkozni azon, hogy **Brian Wilson** kikészült ettől a munkától, és utána csak az írásnak kívánt élni, lemondott a koncertezésről is. Ez a döntés azonban visszavetette a **Beach Boys**-t: következő elsőségüket csak két év múlva érték el.

Bár előben az együttes eredeti hangzásában soha nem tudta produkálni a **Good Vibrations**-t, három

évtizeden át valamennyi koncertjükön eljátszották. 2002 júniusában, az angol királynő uralkodásának félévszázados jubileumát köszöntő, Buskingham-kerti koncerten a brit zenészekel fellépő **Brian Wilson** e dal refrénjével énekeltette meg a közönséget.

Krónika

- 12-én zavargások voltak Los Angeles-ben a Sunset Tripen, tiltakozásul az ellen, hogy a rendőrség kijárási tilalmat akart bevezetni a városban. Az események ihlették meg **Stephen Stills**-t a *For What It's Worth* című dal megírására.
- 22-én, 73 éves korában, szívroham következtében elhunyt **Mississippi John Hurt** bluesman.
- 25-én mutatkozott be a **Jimi Hendrix Experience** Angliában, a londoni Bag O'Nails klubban.

DECEMBER

Listavezető:

Green Green Grass Of Home (Tom Jones): 4 hét

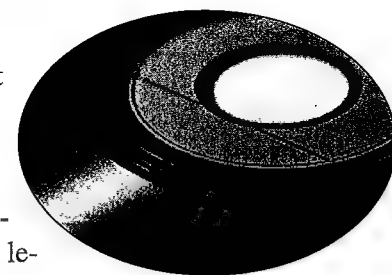
Tom Jones – ugye hihetetlen? – utolsó listavezető dalát **Claude Curly Putnam** írta, akit John Huston nevezetes krimije, az *Aszfaltdzsungel* ihletett meg. Ez volt **Marilyn Monroe** első híres szerepe, de a dal inspirátora nem ő, hanem a Sterling Hayden alakította gengszter volt, aki a börtönben az otthon zöld pázsitjáról álmodozott. (Az álom nem teljesült, mert szabadulása után tűzpárbajban lelőtték.). Ebből a történetből született ez a nagyívű, érzelmes dal, amelynek középrészében **Tom** prózában is elmeséli vágyait – a la **Elvis**.

Azért a toplista sem dönt el mindent. **Tom Jones** a következő években állandóan ott volt az első tizenben, lemezei szinte természetes módon aranyozódtak be. Csak néhány cím a legnagyobb slágerei közül: *Detroit City*, *I'll Never Fall In Love Again*, *I'm Coming Home*, *Delilah* (ki ne ismerné a mai napig? – ez utóbbi három mind 2. helyezett volt), *Help Yourself* (olasz dal, eredeti címe: *Gli Occhi miei*), *A Minute Of Your Time*, *Love Me Tonight* (szintén olasz fesztiválsiker, *Alla fine della strada* címen), *Without Love*. Az ITV kereskedelmi csatorna 17 részes show-műsorra kötött vele szerződést, 9 millió fontért – ez volt az addigi legnagyobb összeg, amit pop-sztárnak kifizetett egy tv-állomás. **Tom**unk bevette Las Vegas-t is. Még a 70-es évek elejére is jutott néhány nagy sláger: a *Daughter Of Darkness*, az *I Who Have Nothing*, és a *She's A Lady*; de szívesen felidézzük a *Two Brothers* című amerikai polgárháborús balladát, a *Yesterday*, vagy **Joe Tex** *Show Me*-jének feldolgozását is. Majd az új divatok őt is félretették. Már ötvenéves is elmúlt, amikor az **Art Of Noise** techno-együttessel tért vissza, a *Kiss* című dallal. A hangja azonban semmit sem kopott, legfeljebb néhány kilóval nehezebb lett az egykori nagy szívtipró, akit 1999-ben II. Erzsébet angol királynő lovagrenddel tüntetett ki. S tőle lett hangos az MTV a *Sex Bomb* című dallal, amelyben még mindig dübörgött a nagy wales-i hang. 2001-ben ő is fellépett a budapesti Kisstadionban.

Krónika

- 3-án egy amerikai bíróság bűnösnek mondta ki **Ray Charles**-t heroin- és marihuána-birtoklás miatt. Ötévi felfüggesztett börtönbüntetést kapott, továbbá 10 ezer dollár pénzbírságra ítélték.
- 12-én a Royal Albert Hallban lépett fel a **Pink Floyd**. A koncert bevételét az Oxham jótékonyági szervezet javára fordították.
- 16-án jelent meg a **Jimi Hendrix Experience** első kislemeze, a *Hey Joe*, amely egy csapásra híressé tette a triót. A fegyencballada, amelynek szerzője bizonytalan, szikár, soul-os előadásban hangzott fel **Hendrixéktől**, de közben az ének és a háttér vokál alatt **Jimi** végig apróvá töredezett szólót játszott, olyan hangsorokat, amelyek ellentmondtak minden addigi szabálynak, pedig a dal sémája még viszonylag egyszerűnek tűnt – különösen a későbbi Hendrix-iadák fényében. A *Hey Joe* 67 januárjában került fel a listára, és 6. lett. Sajnos, **Jimi** is csak halála után ért el number one-t – de azért még életében is találkoztunk vele chartáinkon, bár az ő igazi műfajai a nagylemez és a koncertek voltak.
- A *Hey Joe* egyike azoknak a blues-okat, amelyek a legtöbb és legkülönbözőbb felfogású feldolgozásokat érték meg. 1968-ban a **Deep Purple**, a mexikói menekülést kihangsúlyozandó, egy latinos beve-

zetést és codát illesztett a dalhoz. **Jimi**vel csaknem egyidőben született meg a birminghami **Band Of Joy** felvétele – **Robert Plant** elementáris üvöltésével. **Patti Smith** 1977-ben a „rock and roll nigger” iránti tiszteletből emelte fel a földről Joe-t a maga mocskába. **Nick Cave** 1986-os tisztelegő lemezén úgy könyörgött neki, mint egy rossz, meghasonlott hit-térítő. Élvezhettük a mi **Hobónk** és **Billünk** hangpárbaját a férfiről, aki le-lövi az asszonyt, az ágyban heverőt, aki pedig „főzött rá, mosott rá, és még vele is hált”. Végül ismét **Plant**: arabos-keleties változatban adta elő a balladát 2002-es, *Dreamland* című albumán.

- 23-án ment utoljára adásban a **Ready, Steady Go**. 1985-től, miután **Dave Clark** megvásárolta az archív felvételek jogait, a Channel Four sugározta újra. Ezen a napon nyílt meg a leghíresebb vált londoni underground klub, az **UFO**. Az első este sztárvendége a **Pink Floyd** volt.

ÉVES LISTÁK

A nagy brit invázió lefutott, és innentől kezdve Amerikában – néhány kivétellel – megint a hazaiak kerültek előnybe. Mindjárt januárban, 2 hétre a **Simon And Garfunkel** duó, a popdal-költészet egyik leg-szebb szerzeményével, a *Sounds of Silence*-szel.

A magyar származású **Paul Simon** (1941. október 23., Newark, New Jersey), akinek apja, **Louis**, itthon is, Amerikában is rádiózenekarban játszott, valamint **Arthur Garfunkel** (1941. november 5., Queens, New York) 1953-ban egy forest hills-i iskolában találkoztak először, ahol a színjátszókörben, az Alice Csodaországban előadásán a Nyulat és a Macskát alakították. Két évvel később már együtt írtak dalokat. 1957-ben a **Big Records** szerződtette őket **Tom&Jerry** néven, és a *Hey Schoolgirl* című daluk eljutott az 50-es listára. További kislemezeik azonban megbuktak, s útjaik elváltak. **Garfunkel** a Columbia egyetemre ment matematikusnak, **Simon** pedig a Queen's College-be angol irodalmat tanult. **Paul** a főiskola mellett dolgozni kezdett az **MGM**-nél, demo-felvételek vágásánál asszisztenskedett.

A következő években mindketten több önálló felvételt készítettek, de ezek visszhangtalanok maradtak. (Simon akkor **Jerry Landis**, **Garfunkel** pedig **Artie Carr** néven jelentetett meg kislemezeket.) 1964-ben jöttek össze újra, és a folk-duót **Tom Wilson** producer szerződtette a CBS-hez. Még abban az évben megjelent **Simon&Garfunkel** néven első közös albumuk, a *Wednesday Morning 3 A.M.*, amelyen néhány saját daluk mellett népdalok és néhány **Dylan**-szerzemény hallható. És már ezen feltűnik a *Sounds Of Silence* akusztikus változata. A dalt **Simon** előző nyáron írta, amikor egy párizsi metróaluljáróban énekért pénzt kapott egy ismeretlen lánytól. Egy pillanatnyi találkozás, egy másodpercnyi szerelem remekművet szült.

A lemez azonban akkor még elsikkadt a sok izgalmas kiadvány között. Ám 1965 októberében **Tom Wilson** gondolt egy nagyot, elővette a felvételt: dob, ütőket, elektromos gitárokat kevert hozzá és így adta ki a *Sounds Of Silence*-t. A dal először a keleti parton lett sláger, majd hamarosan meghódította egész Amerikát. **Simon** a rádióból tudta meg, hogy „sztárok lettek”, és első hallásra ebben a formában nem lelkesedett érte. De azért hamarosan turnézni indultak, s innentől kezdve a duó egészen 1970-ig a műfaj legnagyobb csillagának számított. Védjegyük Amerikában igen hamar aranylemez lett, Anglia azonban valami okból nem fogadta el a felvételt – ott jobban tetszett a **Bachelors** változata, amely a 3. helyig jutott. Ez **Simon**-nak azért is jelentett csalódást, mert Angliát sokkal inkább szellemi hazájának tekintette, mint Amerikát.

Paul, a gitáros miniember és **Artie**, a magas, göndör aranyhajú örök kamasz talán azért is tudott annyira a közönségre hatni, mert a hangos beat-korszakban halkan is el tudták dalolni érzéseiket, amelyek minden kisemberben benne vannak, legfeljebb nem tudják azokat megfogalmazni. Ez a csendes humanizmus szólal meg olyan, ma már közkinccsé vált dalokban, mint a *Homeward Bound*, az *America*, a *Scarborough Fair*, az *I Am A Rock*, a *Bridge Over Troubled Water*, a *The Boxer*, vagy a *The Only Living Boy In New York*. A *Sounds Of Silence* igazi felszentelése másfél évvel később történt meg, amikor ez a dal lett Mike Nichols alapfilmjének, a *Diploma előtt*-nek a főcímdala. Ekkor született meg egy másik klasszikusuk, a *Mrs. Robinson* is, amelyet eleve a filmhez írt **Simon**. Ezért 3 Grammy-díjat kaptak! Ez a dal érte el a legnagyobb sikert Angliában: a 4. lett. A szigetország kislemez-listáján a duó sohasem tudott elsőnek befutni.

Pályájuk csúcsára 1970-ben értek, az angol és az amerikai LP-k listáját egyaránt vezető Bridge Over Troubled Water albummal. De a lemez felvétele idején – amely 800 óra hosszát tartott – már nem volt felhőtlen a duó kapcsolata. **Garfunkel**-nek nem tetszett, hogy **Simon** nyíltan politikai dalokat akar lemezre venni, **Simon** pedig úgy érezte – joggal –, hogy **Garfunkel** jobban érdekli a filmezés, mint a zene. (Két legismertebb alakítása: Mike Nichols 22-es csapdjának Nately pilótája, és Bob Rafaelson Testi tudásának diákja volt.) Mire az 1971-es Grammy-gálán hatszor szólították őket a pódiumra a Bridge-ért, a **Simon And Garfunkel** kettős már nem létezett.

Néhányszor még összejöttek egy-egy felvételre, tv-szereplésre, illetve 1981. szeptemberében nagyszabású koncertet adtak a new york-i Central Parkban – erről lemez és videó is megjelent –, majd világturnéra indultak. (A szerző 1982. májusában Párizsban hallhatta az örökzöld dalokat hetvenezredmagával; a koncert fináléját körülbelül ugyanennyi gyertya és öngyújtó fényében...)

1970 után mindketten szólópályába kezdtek, és ez érthető módon **Simonnak** sikerült jobban, hiszen kettejük közül ő írta a dalokat, **Garfunkel** „csak” gyönyörű hangját adta hozzá. (**Paul** később dalszerzőiskolát is nyitott New York-ban.) Több rock-történeti jelentőségű albumot készített: a Still Crazy After All These Years-t (1975) – ezen **Artie** is énekelt –, a One Trick Pony-t (1980 – ez **Simon** saját filmjének zenéje volt, de a zene maradandóbbnak bizonyult), a Hearts&Bones-t (1983), Graceland-et (1987 – a dél-afrikai ihletésű album megint Grammy-esőt hozott az előadónak), a Rhythm Of The Saints-t (1991). 1993-ban 17 tagú zenekarával Budapesten is fellépett az MTK-stadionban. A 90-es évek végén musicalt írt a Broadway-nak Amerika XX. századi történelméről. **Garfunkel** többször szerepelt különböző tv-játékokban, mesékben, lemezei azonban az 1973-as Angel Clare-t és az 1987-es Lefty-t leszámítva nem nyerték el a nagyközönség tetszését. A 90-es évek végén kiadta prózaverseit, Still Water címmel.

De fussunk vissza a mi időnkbe: februárban két hétre **Petula Clark** hódította meg az amerikaiak szívét a My Love-val, utána **Lou Christie** Lightnin' Strikes-ja következett. Az olasz származású énekes (**Luigi Alfredo Giovanni Sacco**, 1943. február 19., Glenwillard, Pennsylvania) csaknem hét éven át közösen írt dalokat egy nála 15 évvel fiatalabb, „jövőbe látó” hölgygel, bizonyos **Twyla Herbert**-tel, de a Lightnin' Strikes volt az első, amellyel a csúcsra jutott. Csillogása nem tartott sokáig; e száma mellett leginkább az 1969-es I'm Gonna Make You Mine maradt fenn (Amerikában 10., Angliában 2. lett vele). Az egész márciust **Barry Sadler** őrmester The Ballad Of The Green Berets című, háborúra lelkesítő dala uralta – még egy hétig áprilisban is ő állt az élen –, ami arra utal, hogy azért 1966-ban még korántsem volt egyértelmű Washington vietnami intervenciójának elítélése az Államokban.

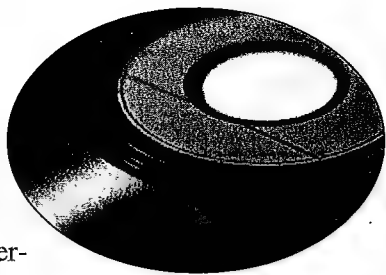
Áprilisban újra élre törtek a „kékszemű soul” képviselői: a **Righteous Brothers** a You're My Soul And Inspirationnel – több number one-juk már nem akadt.

A hónap végén viszont egy új név tűnt fel a lista élen: a **Young Rascals** a Good Lovin'-nal.

A new york-i olaszokból álló, R&B-t játszó együttes (**Felix Cavaliere** ének és orgona, **Eddie Brigati** ének és gitár, **Gene Cornish** gitár, **Dino Danelli** dob) a keleti parti metropolis neves promotérének, **Sid Bernstein**-nek köszönhetette feltűnését: ő vitte el őket az **Atlantichoz** és ő tette be az ifjencokat 1965. augusztusában előzenekarnak a **Beatles** Shea-stadionbeli koncertéhez. Stílusuknak köszönhetően a fekete rádiók gyakrabban játszották felvételeiket, mint a fehér zenére szakosodottak. Így váltak országsszerte ismertté 1966 elején, előbb az I Ain't Gonna Eat Out My Heart Anymore-ral, majd a Good Lovin-nal, amely mindjárt első is lett. Alig két hónappal később dobtak még egy nagyot: a You Better Run, amely – szemben az előző két feldolgozással – már **Cavaliere-Brigati** szerzemény volt, bár az USA-ban csak a 15. helyig jutott, 84 hétig volt a listán és aranylemezt érdemelt.

Két férfi, két nő, két páros: új hang a kaliforniai napfényről, de egészen másképpen, mint azt a **Beach Boys**-tól megszoktuk: a **Mamas&Papas** három hétig állt az élen a Monday, Monday-jal.

Hárman, **Denny Doherty** (1941. november 29., Halifax, Kanada), **John Phillips** (1935. augusztus 30., Los Angeles) és **Michelle Gilliam** (később **Phillips**, 1945. június 4., Long Beach, Kalifornia) a **New Journeymen** folk-együttes tagjai voltak. Hozzájuk csatlakozott 1965-ben **Ellen Naomi Cohen** (1941, Baltimore, Maryland), aki nem mindennapi termete miatt szabadidejében (napközben pincérnőként dolgozott)

Mama Cass Elliott néven lépett fel a **Mugwumps** együttesel, amelynek vezetője a **Lovin' Spoonful** későbbi alapítója, **John B. Sebastian** volt. A kvartett 1965-ben San Franciscóban telepedett le, itt szereztek meg **Lou Adler** támogatását, aki éppen sztárt keresett új, **Dunhill** nevű lemezcégének. **Adler** felfedezte **John Phillips** zeneszerzői képességeit, és egy másik védencének, **Barry McGuire**-nak íratott vele egy dalt, California Dreamin' címmel. Közben a **Mamák és Papák** is elkészíthették nála első kislemezüket, a Go Where You Wanna Go-t, de **Adler** ezután úgy döntött: inkább ők énekeljék el a California Dreamin'-t. Ez a csodálatos, meghatóan csengő, négyes vokális ének lett az előhírnöke a „szeretetyaroknak” (ma is nehéz fájdalmasan örömteli borzongással végighallgatni). A dal az amerikai listán 4. helyezett, majd aranylemez lett. (Később **José Feliciano** is átdolgozta, sőt a 90-es években bekerült egy londoni, west end-i kamaradarabba, amelyben, vendégként, John Malkovich játszotta a főszerepet.) A Monday, Monday az arany mellett már number one-ná és Grammy-díjassá is vált, annak ellenére, hogy amikor **Phillips** először megmutatta társainak, mindenki fanyalgott. (Ez csupán apró példa arra, hogy maguk a zenészek sem érzik mindig meg, hogy mire lesz vevő a közönség.)

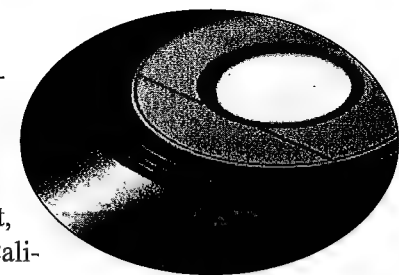
A **Mamas And Papas** 1966 végére a nyugati part egyik kedvenc bandája lett. A **Lou Adler-John Phillips** találkozó pedig döntő volt a rock fejlődésének szempontjából, hiszen az ő agyukban született meg az 1967-es **Monterey-i popfesztivál** gondolata. (De erről majd következő fejezetünkben szólunk.)

Percy Sledge neve összeforrt a **Spencer Davis Group** által is előadott When A Man Loves A Woman-nel, amely 66 nyárelején két hétig vezette az amerikai listát. **Percy** (1941. november 25., Leighton, Alabama) a déli soul-énekesek szenvedélyességét tudta egyesíteni a lágyabb, balladisztikus stílussal. Leginkább **Otis Redding** előadói hangjához állt közel (ő is műsorra tűzte a The Dock Of The Bay-t), de korántsem volt olyan nyers és vad. A „country-soul” úttörőjének tekintik.

Sledge a 60-as években az **Esquires Combo**-ban énekelt, miközben kórházi ápolóként dolgozott. **Quin Ivy** helyi dj tanácsára kezdett el szólóban énekelni. **Ivy** lett a producere a When A Man Loves A Woman-nek, amelyben **Spooner Oldham** játszotta a szintén híressé vált legato orgona-bévezetőt. **Ivy** saját kiadásában jelentette meg a kislemezt, felfigyeltek rá az **Atlantic** urai és rögtön meg is vették – az előadóval együtt. A dal nemcsak az általános listán, hanem a R&B chartán is első lett (Angliában is a 4. helyig jutott). Ezt követően **Sledge**-nek két R&B number one-t sikerült összehoznia, a Warm And Tender Love-ot és az It Tears Me Up-ot, majd 1968-ban szintén a legjobb tíz között szerepelt a Take Time To Know Her-rel. **Percy Sledge** a 70-es évektől visszazorult a klubokba, lemezei nemigen arattak kereskedelmi sikert, de dalai akkorra már beírták magukat a történelembe. 1987-ben a When The Man Loves A Woman újra felbukkant, mint Levi's reklám, és Nagy-Britanniában 2. lett! Az énekes még a 90-es években is gyakran fellépett, sőt, 1994-ben Blue Night címmel jelentős kritikai elismerést hozó nagylemezt adott ki.

Hogyan lehet a „rekesztő” rock and roll-t és a rágógumizent egyesíteni? Erre a „fából vaskarika” műveletre vállalkozott – és nem is eredménytelenül – az amerikai **Tommy James&The Shondells**. A Hanky Panky című dal története, amellyel 66 júliusában két hétig vezették Amerikát, önmagában is furcsa. **Tommy James**, eredeti nevén **Thomas Gregory Jackson** (1947. április 29., Dayton, Ohio) 12 éves korában alakította meg a **Shondells**-t, és a kölyökzenekar első fellépését az Amerikai Légión helyi klubjában tartotta – 11 dollárért. 1962-ben már kislemezt készítettek Long Pony Tail címmel, amely helyi siker lett. Következő felvételüket, a kamaszosan pajzán Hanky Panky-t pedig több közép-nyugati államban terjesztették, miközben a kisfiúk a klubok kedvenceivé váltak. 1966-ra jutott el hírük a new york-i **Roulette Records**-hoz, s az öt éves dal – megfelelő promócióval – hamarosan az első helyre ugrott Amerikában. A recept bevált, és e hallatlanul könnyű, táncolható zenéből **James**-ék még évekig megélték.

Mikor is legyen listavezető egy nyári dal, ha nem augusztusban? A **Lovin' Spoonful** együttes Summer In The City-je uralta az Oroszlán havát – három teljes hétre – az Államokban. Az együttes a **Cass Elliott**-féle **Mugwumps** romjain jött létre; a két meghatározó ember, **John B. Sebastian** énekes-szájharmonikás (1944. március 17., New York) és **Zal Yanovski** gitáros (1944. december 19., Toronto) itt kezdte nyilvános szerepléseit. De **Sebastian**-nak már híre volt a Greenwich Village-ben, mint eredeti hangvételű dalszerzőnek, és könnyedén találtak további társakat **Steve Boone** basszusgitáros (1943. szeptember 23.,

Észak-Karolina) és **Joe Butler** (1943. Glen Clove, Long Island) személyében. A Village-ban a Night Owl klub lett a törzshelyük, ottani koncertjeikkel érdemelték ki az újonnan alakult **Kama Sutra** cég szerződését. A producerek „folk-rocknak”, ők maguk „good time music”-nak nevezték dalaikat. Két legemlékezetesebb nótájuk 1966-ban jelent meg. A Daydream Amerikában csak 10. lett, Angliában viszont a 2. Ezt az első aranylemezt hamarosan egy másik követte, a Summer In The City, amely az USA-ban number one, Angliában 8. lett. (A dalt a 90-es években remek feldolgozásban elevenítette fel **Joe Cocker**.) Két filmzene is maradt utánuk: a Tiger Lily, amelynek főszereplője Woody Allen volt; majd 1967-ben ők játszották Francis Ford Coppola első filmjének, a Te már nagy kisfiú vagy-nak zenéjét. Az énekes azonban 1968-ban kivált, és a zenekar nem tudta őt pótolni.

John B. Sebastianra sokan a mai napig úgy emlékezünk, mint **Woodstock** egyik hősré. A szemüveges, szerény külsejű fiatalember egy szál gitárral ad elő két dalt – a Younger Generationt és az I Had A Dream-et – a filmben és az erről készült albumon. Az akusztikus rock kultikus figurája sajnos túlságosan hamar eltűnt a színről. **Sebastian** a 90-es években láthattuk újra a Golden Ager című, a 60-as évek kultúrájáról szóló tv-filmsorozat narrátoraként. **Yanovski** visszaköltözött Kanadába, s csupán néhány, szűk körben terjesztett felvételt készített. 2002-ben meghalt.

Az is meglepő, hogy **Donovan** az Államokban első tudott lenni a Sunshine Superman-nel, míg odahaza csak a 3.

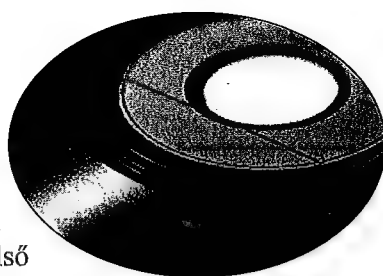
Két hétig élvezhette a trónt a **Supremes** a Can't Hurry Love-val (novemberben ugyancsak két hétig csilloghattak a csúcson a szép fekete lányok a You Keep Me Hangin' On-nal), és három hétre vette át az uralmat az **Association** együttes a Cherish-sel. **Terry Kirkman** énekes-organista (1941. december 12., Salina, Kansas) hattagú zenekarában nem kevesebb, mint négy gitáros játszott, mind a hatan énekeltek, illetve vokáloztak, s éppen ezek a megsokszorosított harmóniák adták erejüket és népszerűségüket. Mint a kor több amerikai bandája, ők is egy **Bob Dylan**-szerzeménnyel, a One Too Many Mornings-szal kezdték lemezfelvételeiket, de 66 júliusában már elérték a 7. helyezést is az Along Comes Mary-vel, **Tandyn Almer** szerzeményével (amelyet sokan „fü-élményként” értelmeztek, bár a rádióknál nem okozott semmi problémát). A sikert kihasználva, gyorsan elkészítették az előző dal ellentétét, a Cherish című lágy balladát, amely az élre vitte őket, akárcsak első albumuk, az Along Comes The Association. De az igazi bombaforma még csak a következő évben jött ki a „Szövetségből”.

A 96 Tears gyakorlatilag az egyetlen ma is hallható dala a **Question Mark (?) And The Mysterians** együttesnek – a kérdőjel a mexikói születésű, a nyilvánosság előtt kizárólag fekete szemüvegben megjelenő **Rudy Martinez** takarta. A zenekar többi tagja is a nagy közép-amerikai országból származott, de tevékenységük központja Michigan állam volt. Itt készítették el a **Cameo Parkway** cég számlájára rendkívül egyszerű, leghíresebb felvételüket is, amelyben egy Farfisa, illetve egy Vox orgona szólalt meg. Bár az első daluk hamar meghódította a csúcsoakat, további kislemezeikkel többé a legjobb tízbe se kerültek be. Ennek ellenére 1973-ig rendszeresen felléptek, sőt a 80-as években többször is összeálltak. Egy ideig tagja volt az együttesnek **Mel Schacher** basszusgitáros, aki később a **Grand Funk Railroad**-ban vált híressé.

Több együttesre is elsütötték, hogy „Amerika válasza a Beatlesre” – ezek közé tartozott a **Monkees** is. Az összevetés legfeljebb abban stimmtelt, hogy ők is négyen voltak, jópofa filmeket csináltak, de slágereiket már nem ők maguk írták, sőt, a rossz nyelvek szerint, nem is tudtak igazán zenélni. 1966 és 1968 között mégis a legnépszerűbb amerikai popzenekarnak tekintették őket, és dalaik ma is élvezhetők.

A folk-balladák és a rock and roll keverésének volt mestere **Johnny Rivers** (**John Ramistella**, 1942. november 7., New York), akit 18 évesen **Alan Freed** vezetett be a lemezcégek világába. Főként élő fellépései mentek élményszámba, kevesen merték vállalni, hogy a debütáló album koncertfelvétel legyen. Legnagyobb kislemez-sikerét 1966 novembere hozta: **Lou Adler**rel közösen írt balladája, a Poor Side Of Town éllóvas és aranylemez lett.

Egy különös, kicsit a 30-as évek zenéjét elevenítette fel az angol **New Vaudeville Band**, akik füttyös dalukkal, a Winchester Cathedrallal az USA-ban három hétig vezették a listát, mégpedig úgy, hogy egy hét után visszavették az elsőséget a **Beach Boys** Good Vibrations-ától. Az angol publikumtól csak 4. helyezést kaptak.

Crispian St. Peters

Angliában jó évet hagyott maga mögött **Cilla Black**: a Love's Just A Broken Heart 5., az Alfie 9., a Don't Answer Me 6. lett.

Júniusban 2.-nak futott be egy különös csapat, a **Los Bravos**. A zenekar négy hangszereze spanyol volt, az énekes német, de **Mike Kennedy** néven szerepelt, és angolul énekeltek. A kicsit **Spencer Davis**-es hangzású, kemény basszuson alapuló Black Is Black lett a legnagyobb slágerük, rajtuk kívül **Johnny Halliday** is sikerre vitte. (1975-ben az **5000 Volts** funky-együttes egy az egyben lekoppintotta a Black Is Black témáját, így született meg az I'm On Fire.) Még abban az évben a 16. lett az együttes az I Don't Care-rel, 1967-ben **Milva** partnereként részt vettek a San Remo-i fesztiválon. Egy ugyancsak kemény daluk, a Gimme A Little Lovin' maradt fenn, valamint a líraibb Sympathy. A zenekar pályafutását basszusgitárosuk, **Manolo** öngyilkossága törte ketté: a szerencsétlen fiatalember nem bírta el barátnője halálos autóbalesetét. A metál-énekesek egyik ősenek tekinthető **Mike Kennedy** rövid ideig szó-lóban próbálkozott, aztán hamarosan visszavonult.

James Brown két klasszikusával került be a legjobbak közé: az I Got You 29., legszebb balladája, az It's Man's Man's Man's World pedig 13. lett. A **Cream** a 11. helyen zárt az I Feel Free-vel, amely mellesleg nem tartozik legjobb felvételeihez, de a trió nem volt „háromperces” zenekar.

Dave Dee, Dozy, Beaky, Mick&Tich négy dallal is bejutott 1966-ban a legjobb tíz közé: Hold Tight, Hideaway, Bend It (ez volt a legsikeresebb a maga 2. helyével), Save Me – ezek a nóták már mind a kvintett örökzöldjei közé tartoznak.

Bob Dylan egyik fő életbölcességét sütötte el a Rainy Day Women-ben: „Mindenkinek be kell nyomnia” (Everybody must get stoned). Ezzel hetedik volt a brit listán.

6. helyezést ért el az **Easybeats** együttes halhatatlan dalával, a Friday On My Mind-dal, amelyet az ifjabb nemzedékek **Gary Moore** előadásában is ismerhetnek. Az **Easybeats** Ausztráliába emigrált holland és skót szülők gyermekeiből alakult. Két pillére, **Harry Vanda** és **George Young** azzal is beírta magát a rock-történetbe, hogy a 70-es években ők karolták fel az **AC/DC**-t – már csak azért is, mert az alapítók, **Malcolm Young** és a rövidnadrágos fenegyerek, a koncertenként 15 kilométert rohangáló gitáros **Angus Young**, **George** testvérei voltak.

Egyszlágeres volt az amerikai **Napoleon XIV** a They're Coming To Take Me Away, Ha-Haaa!-val (4.) – megelőlegezván a mi **Koós Jánosunk** Nem vagyok teljesen örültjét („Gumidominó”). **Roy Orbison** a Too Soon To Know-val jutott be utoljára az első háromba. **Elvis Presley** megint egy romantikus örökzölddel, a Love Letters-szel jutott legmagasabbra, a 6. helyre. **Alan Price** új zenekarával, az **AP Set**-tel **Screamin' Jay Hawkins** híres blues-ával, az I Put On Spell On You-val ért el 9. helyezést.

Otis Redding három maradandó kislemezt is alkotott 66-ban: feldolgozta a **Stones** Satisfaction-jét, ekkor jelent meg az azóta is gyakran feldolgozott I Can't Turn You Loose (szerepelt Edgar Winter Roadwork-jén **Jerry La Croix** énekével, és felhangzott a második **Blues Brothers**-filmben is), valamint a Fa Fa Fa (Sad Song). **Cliff Richard** négy kislemezéből az In The Country lett a legnépszerűbb, a 6. A **Righteous Brothers** Angliában már nem tudott ismételni: a White Cliffs Of Dover 21., az Island In The Sun 36. lett. A **Smokey Robinson&The Miracles** Going To a Go-Go-ja Európában jobban ismert a **Rolling Stones** feldolgozásában.

Mindössze egy évre sűrűsödtek össze **Crispian St. Peters** sikerei: a You Were On My Mind 2., míg a több országban afféle ifjúsági himnuszaként fogadott Pied Piper 5. lett. **Robin Peter Smith** (1943. április 5., Swanley, Kent) a **Beat Formula Three** együttesben kezdte pályafutását, majd **Dave Nicolson** menedzser irányításával szólókarrierbe kezdett. **Nicolson** keresztelte őt át **Crispian St. Peters**-nek, és a szerény, szinte félénk énekesből arrogáns, meghökkenően durva nyilatkozataival botrányt okozó figurát faragott: kijelentette például, hogy sokkal izgatóbb, mint **Tom Jones**, hogy tarsolyában van 80 olyan nóta, amelyekhez képest a **Beatles** dalai dedósoknak valók. **St. Peters** felháborodott levelek százait kapta, amelyekről persze a sajtó is bőségesen írt. Ezzel együtt You Were On My Mind-ra, a **We Five** népszerű dalára az ő változatában is ráharapott a közönség, a Pied Piper pedig az óceán mindkét partján sláger lett. (Follow Me című albumán, rajta két slágerével, **Jimmy Page** és a későbbi filmrendező, **Alan Parker** is szerepelt stúdiózenészként.) A nagy léggömb azonban hamar kipukkadt; az énekes a country-val próbál-

kozott, de közben képtelen volt megbirkózni az imázsa és a valódi éneke közötti kiáltó ellentéttel.

Az amerikai **Sandpipers** énekegyüttes **José Martí** legendás forradalmi dalával, a *Guantanamera*-val lett 7. A **Seekers** a *Morningtown Ride*-dal még jó volt egy 2. helyre, miként **Sonny And Cher** is a 4.-re a *Little Man*-nel. Angliában lényegesen jobban tetszett **Ike And Tina Turner** *River Deep Mountain High*-feldolgozása, mint Amerikában (3.).

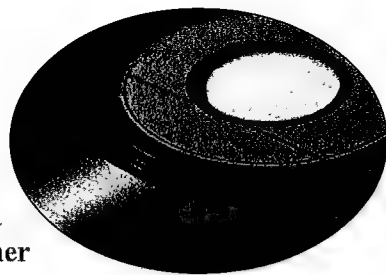
A **Who**-nak is kijutott egy 2. és egy 3. hely az *I'm A Boy*-jal, illetve a *Happy Jack*-kel. Az utóbbiban **John Entwistle** megcsillanthatta kürttudását, ami inkább elefántbőgésnek hatott. A *The Kids Are Alright* című, kissé **Beatles**-es hangvételű dalnak viszont a 41. hely volt csak a legjobbjá – végül mégis ez lett a címe 1978-ban a zenekar történetéről szóló dokumentumfilmnek. Balszerencsés választás volt: néhány hónappal később **Keith Moon** meghalt.

Először jutott fel a brit listákra **Stevie Wonder**. A vak fekete énekes-szájharmonikás 66. januárjában már harmadszor lépett fel Angliában, közben *Uptight* című felvétele az USA-ban az általános listán 3., a R&B chartán 1. lett. Angliában csak a 14. helyre volt jó vele, míg **Bob Dylan** *Blowin' In The Wind*-jével 36. És bár number one-okat nem tudott produkálni, a következő három évben Wonder több dallal is rendszeresen az élvonalban szerepelt.

Két utolsó Top Ten-es dalával jelentkezett a **Yardbirds**: a *Shapes of Things* 3., az *Over Under Side-ways Down* 10. lett.

Az amerikai 100-as lista legfeltűnőbb jelensége – amellet, hogy a *Ballad Of The Green Berets* az abszolút első lett –, hogy az első 15 helyre csakis tengerentúli előadók kerültek. A **Beatles** volt az első „idegen” a *We Can Work It Out*-tal. A **Beatles–Rolling Stones** párviadalt az Államokban is a liverpool-i négyes nyerte, 4:2 arányban. A *We Can Work It Out* mellett ők még befutottak a *Paperback Writer*-rel, a *Nowhere Man*-nel és a *Yellow Submarine*-nal is, míg **Stones**-ék legjobbjá a *Paint It Black* lett (21.), s a 62. helyre hozták fel a *19th Nervous Breakdown*-t.

Érthető, hogy a soul-zenét az amerikaiak jobban értékelték, mint a szigeten: 4. lett a **Four Tops** a *Reach Out I'll Be There*-rel, 8. a **Supremes** a *You Can't Hurry Love*-val, 30. a *You Keep Me Hangin' On*-al és a 81. a *My World Is Empty Without You*-val. A 39. helyen végzett **Carla Thomas** a *B-A-B-Y*-vel, 48. lett a **Temptations** a *Ain't Too Proud To Beg*-gel, 52. **Ray Charles** a *Crying Time*-mal. A 65. helyen újra a **Temptations** állt *Beauty Is Only Skin Deep*-pel, és a 77. lett **Dionne Warwick** a *Message To Michael*-l. Magát a listát is fekete előadó, **Wilson Pickett** zárta 634-5789 című „telefonszámával”, de szintén övé volt a 84. pozíció a *Land Of 1000 Dances*-szel.

1967

Hatalmat a Virággyerekeknek, az Utazóknak és a Békeharcosoknak!

HISTÓRIA

Az év eseménye ismét egy háború: június 5-én kitört a harmadik arab–izraeli fegyveres konfliktus. Közvetlen előzménye, hogy Egyiptom lezárta az akabai öblöt Izrael elől, és védelmi szerződést kötött Szíriával. A „hatnapos háborúként” ismert harci cselekmények eredménye évtizedekre meghatározta a Közel-Kelet helyzetét: az izraeli hadsereg, miután szinte akadálytalanul lebombázta Egyiptom csaknem teljes légierijét, elfoglalta a Sínai-félszigetet, Ciszjordániát (beleértve a mohamedánok által is szent városnak tekintett Kelet-Jeruzsálemet), a Golán-fennsíkot, valamint a Gázai övezetet. Válaszul Nasszer egyiptomi elnök lezáratta a Szezei-csatornát. Ekkor vált a sajtóban főszereplővé a félszemű izraeli hadügyminiszter, Mose Dajan, valamint Jasszer Arafat, a PFSZ elnöke. Bár az ENSZ Biztonsági Tanácsa olyan határozatot hozott, amely követeli Izrael visszavonulását a háború előtti határok mögé (ez volt az a bizonyos 242. számú határozat), a megszállt területek miatt még erősebbé vált feszültség. Ez 1973. októberében újabb nyílt konfliktussá nőtt (Jom Kippur-i háború), és csak az 1978-as Camp David-i egyezmény és a Sínai-ról való izraeli kivonulás kezdte meg – máig be nem fejezetten, mert mindig volt-van néhány örült terrorista – a „területet békéért” folyamatot.

A háború miatt a Szovjetunió és nyomására a többi szocialista ország hazahívta nagykövetét Tel Aviból, és a diplomáciai kapcsolatokat csak a 90-es évek elején újították fel. Mivel Izrael egyértelműen az Egyesült Államok támogatását élvezte, ez a háború is valahol a két szuperhatalom szembenállásának lecsapódása volt, és mint minden helyi háború, alkalom az újabb fegyverek közvetett kipróbálására. Az arab országok összefogását viszont éppen az nehezítette, hogy a legbefolyásosabb államok különböző orientációkhoz tartoztak: a szovjetbarát Algériával, Szíriával, Egyiptommal szemben ott volt például a nagy olajtermelő Szaúd-Arábia a maga amerikai érdekeltségével.

Június 23–25-e között New Jersey-ben amerikai–szovjet csúcstalálkozóra jött össze Lyndon B. Johnson, az Egyesült Államok elnöke és Alekszej Koszigin szovjet kormányfő.

A vietnami háború szinte „megszokott eseménye” lett a mindennapoknak, egyre-másra érkeztek a szörnyű híradó-felvételek a lebombázott északi városokról, valamint a déliek és az amerikaiak kegyetlenkedéseiről. (A Vietkongnak a foglyokkal való, nem kevésbé kíméletlen bánásmódját először 1978-ban, Michael Cimino *Szarvasvadász* című filmjében mutatták be.) Januárban indították meg az amerikaiak a Cedar Falls akciót a „Vasháromszögnek” nevezett partizánbázisok ellen, majd egy hónappal később a háború történetének legnagyobb szárazföldi offenzíváját, amelynek a Junction City fedőnevet adták. Szeptemberben új elnököt segítettek a saigoni bábrendszer élére, Nguyen Van Thieu személyében. Az egyre nagyobb bevetések azonban csak az áldozatok számát növelték. Hiába nyilatkozott szinte hetente öntelten William Westmoreland tábornok, hogy hamarosan felszámolják a Vietkongot, az USA egyre mélyebbre süllyedt a háborúban és egyre távolabbinak tűnt az esélye, hogy presztízvesztés nélkül kikeveredjék belőle. Közben az év végére már 541 ezer amerikai katona harcolt Vietnamban! (Ennél persze sokkal többeket érintett a háború, hiszen a halottakat és a sebesülteket pótolni kellett...) Nem véletlen, hogy a háborúról szóló, a 80-as évek közepétől sorozatban készülő filmek többsége – Apokalipszis, most; Jóreggelt,

Procol Harum

Vietnam!; A szakasz; Született július 4-én; Jákob lajtorjája; Saigon, Forrest Gump – '67-ben vagy '68-ban játszódik).

A „szennyos háború” miatt tömegessé váltak a tüntetések az Egyesült Államokban. Még csak keserű poénnak számított a Jerry Rubin és Abbie Hoffman-féle yippie akció, amelynek során New York-szerre „közhírré tették”, hogy vége a háborúnak (ez olyan hatásos volt, hogy magának Johnson elnöknek kellett megcáfolnia); de a november 21-ei, Pentagon előtti több száz ezres megmozdulás már semmiképpen sem lehetett „vicc”: ez volt az addigi legnagyobb szabású háborúellenes tüntetés. Aktív résztvevője volt a megmozdulásnak Norman Mailer, aki ebből az élményből írta az Éjszaka hadai című regényét. Az amerikai – és nemcsak amerikai – rock-zenészek színe-java pedig egymás után szerezte a békedalokat.

A háború elleni tiltakozás erősítette a fekete polgárjogi mozgalmat is, mivel a Vietnamba küldöttek között igen magas volt a színesbőrűek aránya. Július utolsó hetében súlyos zavargások törtek ki Detroit feketéklakta negyedeiben. A zűrzavarban 40-en vesztették életüket és több mint kétezer volt a sebesültek száma.

Nagy sokkot okozott a feketéknek az is, hogy az amerikai boks-szövetség megfosztotta világbajnoki címétől Muhammad Alit, aki vallási és erkölcsi okokra hivatkozva megtagadta a katonai szolgálatot. Alit egy szövetségi bíróság ötévi felfüggesztett börtönrre ítélte. Trónja két éven keresztül betöltetlen maradt, attól kezdve Joe Frazier, Tokió nehézsúlyú olimpiai bajnokát tekintették világbajnoknak. Ali 1970-ben tért vissza a ringbe, és négy évvel később Kinshasában, Zaire fővárosában, az „évszázad bokszmecscsén”, George Foreman legyőzésével visszaszerezte világbajnoki címét. Jelszava, a „Lebegj, mint egy pillangó, és szurkálj, mint a méh” – még slágert is szült 1975-ben.

Ez idő alatt egy kis new york-i pincészházban megszületett a háború elutasításának, a béke, a szerelem megbonthatatlan egységének legmaradandóbb dokumentuma, a Hair: **Galt McDermot**, **James Rado** és **Gerome Ragni** darabja.

Nemcsak Amerikában alakultak ki tömegmozgalmak Vietnam kapcsán. Az olasz, a francia, a német diákszervezetek egyik kiindulópontja lett a háború elleni tiltakozás. Japánban pedig a Washingtonnak nyújtott tokiói támogatást összekapcsolták a japán területen lévő amerikai katonai bázisok megoldatlan kérdésének rendezésével.

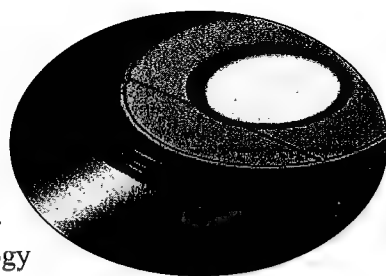
Európa déli felén újabb csorbát szenvedett a demokrácia, mégpedig éppen Görögországban, a népszerű szülőföldjén. A hadsereg jobboldali erői, a „fekete ezredek” megdöntötték a fiatal Konstantin alkotmányos királyságát, az uralkodót pedig száműzték. A véres diktatúra 7 éven át tartott, és csupán az 1974-es „ciprusi kaland”, a két nemzetiségű sziget teljes megszállási kísérlete buktatta meg a rezsimit.

Augusztus 8-án jött létre a dél-kelet-ázsiai országok katonai szövetsége, az ASEAN.

A világűr-kutatásban nagy lépést jelentett, hogy január 27-én Londonban, Washingtonban és Moszkvában egyidejűleg írták alá a kozmosz békés felhasználásáról szóló szerződést. Ugyanezen a napon következett be az egyik legszörnyűbb katasztrófa az űrhajózás történetében: a floridai Cape Kennedy bázison, indítási próba közben kigyulladt az Apollo űrhajó, és három utasa, Virgil „Gus” Grissom, a második amerikai űrgrás résztvevője, Edward White, az első amerikai űrsétáló, valamint az újonc Roger Chaffee bennégett az űrkabinban. (Ezzel az eseménnyel kezdődik az 1996-os Oscar-díjas filmalkotás, az Apollo 13, amelyet Jim Lovell űrhajós önéletrajsa alapján forgattak.)

Gyászolt a szovjet űrhajózás is: lezuhant a Szojuz 1 űrhajó, fedélzetén Vlagyimir Komarovval. Ő volt 1964-ben az első háromszemélyes űrlegénység (Komarov, Feoktyiszto, Jegorov) parancsnoka a Voszhoz 1-en. Jelentős eredmény volt viszont a távközlési műholdak és a rádióadók működése szempontjából, hogy felfedezték az első pulzárt az űrben.

Kínában a „kulturális forradalom” következményeként szinte valamennyi iskolát bezárták az országban, és az oktatást az ideológiai nevelés, Mao Ce-tung műveinek folyamatos tanulmányozása, valamint a reakciónak minősített, 2000 évvel korábban nagy filozófus Kung Fu-ce (Konfuciusz) bírálata jelentette. Ebben az évben halt meg – ágyban, párnák közt – Pu Ji, az utolsó kínai császár, aki mindössze öt éves volt, amikor az 1911-es Szun Jat-szen féle forradalom megdöntötte a trónját. Róla készítette húsz évvel később Oscar-díjas filmjét, az Utolsó császárt Bernardo Bertolucci, amelynek rock-vonatkozása, hogy

a zenéjét **David Byrne**, **Peter Gabriel** és a japán rock-zenész-filmsztár, **Szakamoto Rjucsi** szerezte, s ezért megosztott Oscart kaptak.

Az év „társasági eseménye” a már ténylegesen 26 éve kormányzó Mohamed Reza Pahlavi iráni sah és második felesége, Farah Diba hercegnő megkoronázása volt, amelyet az egész világon egyenesben közvetítettek. (A könyv szerzőjének iskolai dolgozatot is kellett róla írnia...)

Júliusban viszont halálos végű tüntetés kiváltója volt a perzsa uralkodó: Nyugat-Berlinben a Pahlavi ellen felvonuló diákokat brutálisan szétverték a rendőrök, és az összecsapásban meghalt egy fiatalember, Benno Ohnesorg. Ez a tragikus esemény indította el a Rudi Dutschke és Hans-Jürgen Krahl vezette nyugatnémet diákmozgalom másfél éven át tartó akcióit.

New York-ban nagy feltűnést keltett, hogy letelepedési szándékkal odaérkezett a moszkvai rezsimmel évek óta szembenálló Szvetlana Allilujeva, Sztálin lánya. Ugyancsak az orosz történelemmel kapcsolatos, hogy Párizsban, nyolcvanéves korában elhunyt Juszupov herceg: az egykori cári kegyenc és „prófeta”, Rasputyin gyilkosa.

A világszerte erősödő ifjúsági mozgalmakat októberben újabb veszteség érte: Bolíviában elfogták és megölték Ernesto Che Guevarát. A Comandante három évvel korábban összeveszett Fidel Castróval és távozott Kubából. Rövid ideig Prágában élt, aztán előbb Kongóba ment, hogy segítsen a kormányellenes gerillák kiképzésében, majd 1967 elején Bolíviában bukkant fel: a hegyekben élő parasztokat akarta felláztatni a paz-i rezsim ellen. Csoportja azonban elszigetelt maradt, és a lángelkű forradalmárt (mások szerint felelőtlen kalandort) éppen azok árulták el, akiket fel akart szabadítani. Guevarával egyidőben fogták el a francia újságíró-politikust, Régis Debray-t, akit „összeesküvésben” való részvétel címén 30 évi börtönrre ítélték. (Három évvel később a francia állam közbenjárására kiszabadult.)

Ugyanakkor a Bolíviával szomszédos Peruban baloldali katonai puccsot hajtott végre Juan Velasco Alvarado tábornok. A hatalomátvétel ezúttal több volt, mint a kérész-életű latin-amerikai államcsínyek általában: Alvarado jelentős szociális reformokat vezetett be az országban és tartósan helyreállította a demokráciát.

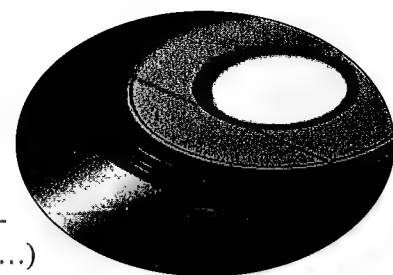
Újabb integrációs lépést tettek július 1-jén a nyugat-európai államok: a Közös Piac, az Euratom és a Montánunió Európai Közösség néven egyesült. A keleti oldalon a szociális juttatásokban élen járó NDK-ben bevezették az ötnapos munkahetet. (Magyarországon csak 1974-től lett minden második szombat szabad.) Moszkvában felépítették az új tv-tornyot, az Osztankinót, amely a maga 537 méterével akkor a világ legmagasabb építményének számított.

Az év tudományos szenzációja: decemberben a dél-afrikai Fokváros Groote Shuur kórházában Christiaan Barnard professzor egy balesetben elhunyt, fekete bőrű férfi egészséges szívét ültette egy fehér beteg, Louis Washkansky mellkasába. Orvosi körökben – nemcsak faji problémából – kétkedéssel fogadták a szívtranszplantációt; voltak, akik egyenesen sarlatánnak nevezték Barnardot, különösen azok után, hogy Washkansky 18 nap múlva meghalt. A sebész azonban folytatta a szinte hihetetlen műtéteket és az idő őt igazolta.

Ismét eltávozott egy nagy európai politikus: 91 esztendősen korábban elhunyt Konrad Adenauer, az NSZK egykori kancellárja, a nyugat-európai integráció és a II. világháború utáni keresztény-demokrata mozgalom egyik kulcsfigurája. Naplóját csaknem harminc évvel később hozták nyilvánosságra, amely tépelődő, majdnem hamleti figurát rajzolt az olvasó elé.

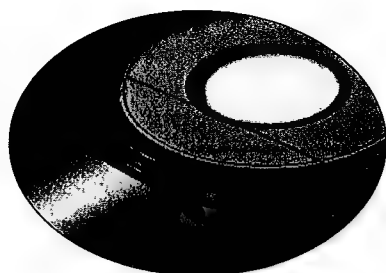
Magyarországon nyugalomba vonult az utolsó aktív egykori Kiszgazda-párti politikus, Dobi István, az Elnöki Tanács elnöke. Utóda Losonczy Pál lett. Dobi egy évvel később hunyt el. Váltás történt a kormányfői székben is: Kállay Gyula helyett Fock Jenő lett a miniszterelnök.

1967-ben valósággal aratott a halál a hazai közélet és a művészet jeles képviselői között. Elhunyt két, a II. világháború idején miniszterelnökként tevékenykedő politikus: Kállay Miklós, akinek nevét a háborús nagyhatalmak közti ingadozás, a „hintapolitika” irányítójaként emlegették, valamint Lakatos Géza vezérezredes, az utolsó törvényes kormányfő Szálasi nyilas hatalomátvétele előtt. Átköltözött az örökkévalóságba **Kodály Zoltán**, a század egyik legnagyobb magyar zeneszerzője és népzene-gyűjtője, **Bartók Béla** pályatársa. **Kodályt** legismertebb művei mellett (Székelyfő, Psalmus Hungaricus, Galántai táncok, Hány János) zenepedagógiai módszeréért is világszerte elismerték. Három korszakalkotó költőtől is búcsút

vettünk: elment Erdély nagy lírikusa, Áprily Lajos; a magyar avantgard beskatulyázhatatlan alakja, Kassák Lajos; a magányos óriás, Füst Milán. Már csak szobraiban élt tovább Ferenczy Béni, és az égi szavannákon vadászott tovább a nagy Afrika-kutató, számos izgalmas könyv szerzője, Széchenyi Zsigmond.

FILM

A moziban is érződött a világszerte terjedő feszültség. Különösen Jean-Luc Godard munkáiban, aki a Weekend-del egy abszurd világvége-víziót jelenített meg, a Kínai módra című filmjében pedig már nyíltan a maoista eszmékkel foglalkozott. A film világa ezzel együtt elmaradt a való élet hű ábrázolásától. Emiatt sokan adtak igazat a rendezőnek, aki egy évvel később a párizsi utcákon, a barikádok között forgatva, kijelentette: „A mozi meghalt”...

Amerikában filmre vitték Truman Capote művét, a Hidegvérrelt, elkészült a nálunk csak néhány napig vetített motorosfilm, a Halálfejesek – erőszakos jelenetei miatt gyorsan levették a műsorról, különös tekintettel arra, hogy folyamatban volt a hatóságok nagyarányú leszámolója a budapesti galérikkal –, valamint az Utazás című, kis költségvetésű film, amelynek három alkotó-főszereplője Peter Fonda, Dennis Hopper és Jack Nicholson: igen, az Easy Rider nagy hármasa. Oscar-díjat kapott Norman Jewison Forró éjszakában című krimije, amelyben a Sidney Poitier alakította színesbőrű nyomozó, Mr. Tibbs alakja fogalommal vált a feketék egyenjogúsításért vívott harcban. Poitier volt az év sztárja: ő játszotta a színes bőrű hőlegényt a Vacsoravendégben, Spencer Tracy utolsó filmjében is.

Az Amerikába áttelepült Roman Polanski morbid vígjátékot készített Vámpírok bálja címmel, a női főszerepben feleségével, Sharon Tate-tel (A filmből 30 évvel később zenés színpadi játék készült, szintén Polanski rendezésében.) A tengerentúlon két kultuszfilm is született: Arthur Penn Bonnie és Clyde-ja egy kisstílusú szerelmes gengszterpár története a 30-as évekből. A „retro” stílusú mozi nemcsak Faye Dunaway-nek és Warren Beatty-nek hozta meg a világhírt, hanem felvillanyozta a divatdiktátorokat is, akik a „dühöngő évek” ruhasztílusát csempészték vissza. Mike Nichols Diploma előtti, amelyben Dustin Hoffman a középiskolai átlagcsúsz ellen lázadó fiatalember szerepében debütált, először adott dramaturgiai funkciót rock-daloknak: a **Simon And Garfunkel** duó számainak.

Robert Aldrich újabb remek háborús filmet készített: a Piszkos tizenkettő Lee Marvin, Charles Bronson, Ernst Borgnine mellett Donald Sutherland és a fekete bőrű Jim Brown kiugrását hozta.

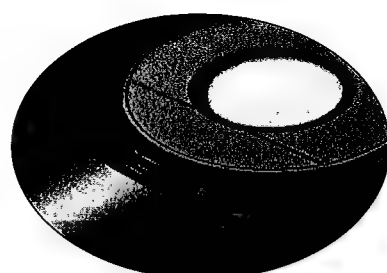
Franciaországban Jean-Pierre Melville a 40-es évek „fekete filmjét” próbálta feltámasztani a Szamurájjal. Alain Delon ebben teremtette meg a később többször is eljátszott, komor, hideg, hátborzongatóan nyugodt gyilkos figuráját. Elkészült a Dzsungel könyve, az első Disney-film, amely az alapító halála után született meg, de még az ő tervei alapján. Egész Európában feltűnést keltett a Helga című NSZK felvilágosító film, Ruth Gassmannal a címszerepben, amely a nemi élet rejtelseit a randevútól a szülésig tárgyalta. (A közönség többsége persze nem „tudományos céllal” tekintette meg.)

Spencer Tracy mellett eltávozott Vivien Leigh, Toto, és két szép fiatal színésznő: az amerikai Jayne Mansfield, a dúskeblű szőke diva (a magyar származású body-builder világbajnok, Mickey Hargitay felesége) és Françoise Dorléac, Catherine Deneuve nővére. Ugyanazon a hétvégén veszítették életüket az óceán két oldalán, mindketten autóbalesetben.

Állandó pörgésének, rohanásának áldozata lett a lengyel ifjúság bálványa, Zbigniew Cybulski. A Hamu és gyémánt, Az éjszakai vonat, A gyilkos és a lány főhőse egy mozgó vonatra próbált felugrani, de a kerek alá esett. Sokan feltételezték, hogy ez a szerencsétlenség nem volt véletlen: a negyvenesztendős színész ugyanis már évek óta válságban volt, nem tudott túllépni saját, ifjú lázadó mítoszára. Kisugárzására jellemző, hogy egy évvel később az Easy Riderben a hozzá feltűnően hasonlító Peter Fonda egyes jelenetekben szinte lekopírozta „Zbiszek” gesztusait...

Magyarországon a falu fejlődésregényét készítette el Kósa Ferenc Tízezer nap című, nagyszabású filmjében. Kovács András Falakja, Latinovits Zoltánnal és Gábor Miklóssal a főszerepekben, ma is aktuális, hiszen olyan „nehezen kezelhető”, alkotó emberekről szól, akik képtelenek beilleszkedni a szürke tömegbe. Bár művészi értéke csekély, mégis mérföldkő volt Banovich Tamás Ezek a fiatalokja, mert először készült magyar film a hazai beat-zene élvonalával a főszerepben. Az **Illés**, az **Omega**, a **Metró** tagjai,

Zalatnay Sarolta, Koncz Zsuzsa önmagukat alakították, és a film zenéjéből megjelent nagylemez volt az első hazai „egész estét betöltő” beat-korong. Kis túlzással akár háromnegyed **Illés**-lemeznek is tekinthető, hiszen a II. oldal teljes egészében, az első oldalnak pedig a fele az övék.

IRODALOM

Az irodalmi Nobel-díjat a guatemalai Miguel Asturias, a Mély folyók és az Elnök úr című regények szerzője kapta meg. A baloldali gondolkodású író a 70-es évek elején pályatársával, a chilei Pablo Nerudával hazánkban járt, és útjukat, gasztronómiai élményeiket közös könyvben örökítették meg, Megkóstoltuk Magyarországot címmel. Az év és talán az évtized legnagyobb irodalmi eseménye azonban Gabriel García Márquez szürrealista elemekkel teli családregegye, a Száz év magány megjelenése volt, amely a kolumbiai író agyában egy poros országúton rajzolódott ki, s ezt követően 8 hónapos remeteség alatt alkotta meg művét. A Buendíák története, az álmos Macondo kisváros azóta Dél-Amerika évszázados tespedtségének, elfojtott szenvedélyeinek, a szűk látókörű, militarista gondolkodásmódnak a szimbóluma. A természet és az ember pusztulása feletti aggodás hatja át Jean-Marie Le Clézio Terra Amataját, míg a japán Misima Jukio Egy maszk vallomása már a szamuráj-szellem megmentőjének szerepében tetszelgő író tárja elénk, aki három évvel később puccsot kísérelt meg a „régí rend” visszaállítására, majd kudarcát látva öngyilkos lett.

Magyarországon Örkény István Tóték című abszurdja az emberi kapcsolatoknak értelmetlen parancsokká való lesilányításának bemutatásával messze túlnő a keretként szolgáló II. világháborún. A darab nemcsak nálunk jelentett jutalomjátékot a tűzoltóparancsnokot és az őrnagyot alakító színészeknek, hanem külföldön is: a groteszk színművet Franciaországban, az NSZK-ban és Olaszországban is nagy sikerrel adták elő. (Tót szerepét olyan világhírű művészek alakították, mint Michel Galabru és Ugo Tognazzi.)

SPORT

Azóta is egyedülálló magyar sikernek örülhettek a futball-rajongók: 1967 Aranylabdása Albert Flórián lett. A Ferencváros 26 esztendő középmezőnyében, a Császár, akit az ellendrukkerek leginkább sztárralírói kapcsán emlegettek (csípőre tett kéz...), technikájával, gólrészékenységgel, hallatlan játéktudásával méltó folytatója volt az 50-es évek magyar hagyományainak. Azóta is kevés olyan játékos lépett pályára – nemcsak nálunk, hanem az egész világon –, aki olyan tökéletesen fedezte a labdát, s ha lendületből megindult, szinte képtelenség volt leszerelni. Flórián a brazilokat is ámulatba ejtette: még a Flamengo is meghívta őt egyhónapos vendégszolgára, csak éppen profi szerződéséről nem lehetett akkoriban szó. Egy évvel később a világválogatottba is meghívták, éppen Brazília ellen; aztán az 1969-ben a dánok elleni vb-selejtezőn a kapus Engedahl-lal való összeütközés során elszenvedett súlyos térd sérülése miatt már nem tudta visszanyerni régi formáját. (Engedahl neve ugyanolyan fekete betűkkel került be a magyar sporttörténelembe, mint 1925-ben az osztrák Tandleré, aki Orth Györgyöt tette tönkre, vagy Liebriché, Puskás 1954-es „kivégzőjé.”) Albert 1959 és 1974 között 256 bajnoki gólt lőtt, 75-ször öltötte magára a válogatott mezt. Később az FTC futballszakosztályának elnöke lett.

De nem Albert volt az egyetlen magyar játékos, akinek a nevéből hangos volt a világ. Farkas János, a Vasas csatára valószínűleg ontotta a gólokat, különösen a válogatott mérkőzéseken. Az osztrákok ellen mesterhármast, a franciák ellen mesternégyest hintett – ez utóbbit úgy, hogy az ellenfél már 2–0-ra vezetett. A Vasas is hódított Latin-Amerikában: a piros-kékek több tornát megnyertek, köztük a Santos, az Independiente és más sztár csapatok ellen. (Aztán hazajöttek és az első bajnokik kaptak a Dunaújvárostól...)

A Bajnokcsapatok Európa Kupájában megtört az Internazionale egyeduralkodása. Bár a Celtic elleni döntőben is megszerezték a vezetést az olaszok, a védőbunker ezúttal nem működött, a skótok fordítottak. A támadó futball szerelmesei a „játék megmentőinek” nevezték a glasgow-i zöld-fehéreket, akik közül kiemelkedett a 37 éves Ron Simpson kapus, a csapatkapitány-fedezet Billy McNeil, és a mindössze 162 centis ördögfióká-szélső, Jimmy Johnstone. Az Interkontinentális Kupában azonban elbuktak a skótok a buenos aires-i Racing-gal szemben.

A Vásárvárosok Kupájában először született jugoszláv győzelem: a Dinamo Zagreb diadalmaskodott a Leeds United felett. A KEK-ben első nagy sikerét érte el a Bayern München a skót Glasgow Rangers-

szel szemben. A bajorok 70-es évekbeli világverő csapatában már ott volt minden idők legnagyobb német kapusa, Sepp Maier, a zseniális Franz Beckenbauer, valamint a „nemzet bombázója” névre hallgató, „sűrű szövésű”, lesipuskás center, Gerd Müller. Mindhárman világ- és Európa-bajnokok lettek. Beckenbauer 1972-ben és 76-ban volt Aranylabdás. Müller ugyanezt a kitüntetést 1970-ben kapta meg, és három alkalommal lett Aranycipős, mint Európa legjobb góllövője.

Teniszben 1967 az ausztrál John Newcombe és az amerikai Billie Jean King nagy éve volt. A bajszos auszi győzött egyéniben Wimbledonban és Forest Hills-ben, az angol, a francia és az amerikai bajnokságban pedig Tony Roche-sal az oldalán párosban is diadalmaskodott. Billie Jean második wimbledoni győzelmét aratta, Forest Hills-ben pedig mind egyéniben, mind női párosban (Rosemary Casals-szal), valamint vegyespárosban (Sven Davidsonnal) is az élen végzett.

A Forma-1-ben az új-zélandi Dennis Hulme nyerte ezúttal a világbajnoki címet. Halálos balesetet szenvedett az olaszok élversenyzője, Lorenzo Bandini. Egy másik sportoló-tragédia a doppingszerek terjedésére hívta fel a figyelmet: a Tour de France kerékpáros körversenyen az angol Tommy Simpson futam közben kapott végzetes szívrohamot.

A jégkorong-világbajnokságok történetében törés következett be: ettől az évtől kezdve – egy mondvascinált amatőr-profi vita miatt – a legnagyobb kanadai profik – köztük Bobby Orr, Seth Martin, Phil Esposito, Bobby Hull – húsz évig nem vettek részt a legjobbak találkozóin.

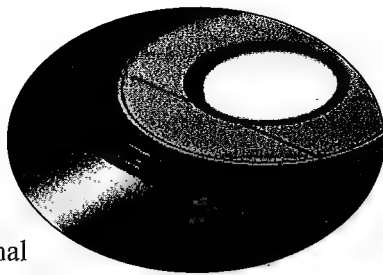
POP-ROCK

A zenei világra a **Flower Power**, a hippieszmék világméretű elterjedése nyomta rá a bélyegét. Ebben a szellemben született meg az első „világvíziós” adás, amelyben a **Beatles** énekelt az All You Need is Love-ot. Kórusában a pop-rock szakma számtalan kiválósága is részt vett, mintegy csatlakozva ehhez az egyetemes gondolathoz. Ez volt az első „szeretetnyár”, amelynek csúcspontja a kaliforniai **Monterey**-ben júniusban megrendezett háromnapos popfesztivál volt. A rendezvényen befutott **Jimi Hendrix**, **Janis Joplin**, **Otis Redding** és a **Who**, s először játszott nyugati ifjúsági közönség előtt **Ravi Shankar**. A fesztivál **John Phillips**-nek, a **Mamas And Papas** vezetőjének, **Lou Adler** producernek, valamint **Bill Graham**-nak, az amatőr színészből lett koncertszervezőnek az ötletéből született, s a szervezésben olyan ászok is részt vettek, mint **Paul McCartney** vagy **Brian Jones**. Ennek nyomán indultak be a nagy szabadtéri koncertek, a legendás fesztiválok (**Woodstock**, **Atlanta**, **Wight**), amelyeknek hagyománya még a csúcs-korszak lezárulása, 1973 után sem szűnt meg, sőt, a 80-as évektől – különösen Angliában és Európában – megsokasodtak az ilyen tömegrendezvények (Knebworth, Reading, Glastonbury, Monsters of Rock-fesztiválok, s végül, de nem utolsósorban 1993-tól a budapesti Diáksziget).

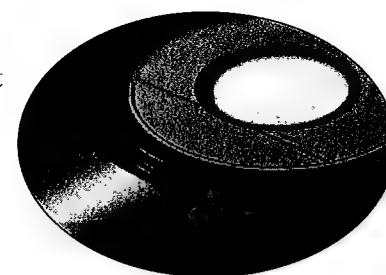
Monterey emlékére beárnyékolja, hogy a résztvevők közül sokan idő előtt fejezték be életüket: **Hendrix**, **Joplin**, **Redding**, **Mama Cass**, **Keith Moon**...

A „szeretetnyár” végleg befogadta a pszichedeliát **Jimi Hendrix**, a **Jefferson Airplane**, az **Iron Butterfly**, a **Grateful Dead** és a **Quicksilver Messenger Service** révén. Az „utazás” annyira a levegőben volt, hogy ezek a révületbe ringató hangok gyakran megjelentek a leghétköznapibb slágerekben is.

1967-től számíthatjuk a nagylemezek első virágkorát, amikor már egyre több zenekar próbálkozott vagy összefüggő darabokkal, vagy 4–5 perc helyett 45 percben fejtették ki sokszínű gondolatvilágukat. Az úttörő ebben is a **Beatles** volt: a Sgt. Pepper's Lonely Heart Club Band-dal még azok előtt is bebizonyították eredeti tehetségüket, akik addig csupán slágergyárosoknak tekintették őket. A lemezt azóta több szavazáson választották minden idők legjobb lemezének (csupán egy 1998-as **Melody Maker**-voksoláson nevezték a rock legrosszabb alkotásának). De hasonlóképpen korszakalkotó album volt a **Doors** első két lemeze, a **The Doors**, rajta a **Light My Fire**-ral és a **The End**-del, valamint a **Strange Days**, a **When The Music's Over**-rel; a **Velvet Underground**&**Nico** (az a bizonyos „banános”, **Andy Warhol**-féle lemez); a **Jefferson Airplane** **Surrealistic Pillow**-ja; **Jimi Hendrix** **Are You Experienced?**-je; a **Pink Floyd** bemutatkozó korongja, a **The Piper At The Gates Of The Dawn**. A **Moody Blues** **Days Of Future Passed**-ja pedig abban járt az élen, hogy az egész album szimfonikus nagyzenekarral készült. A polarizáció azonban

még korántsem volt olyan erős a kis- és a nagylemez világa között, mint a 70-es években, amikor az előbbi egyértelműen a kommersz szolgáltatába állt, míg nagylemezre inkább az igényesebb együttesek dolgoztak.

HAVI SLÁGERLISTÁK

JANUÁR

Listavezetők:

Green Green Grass Of Home (Tom Jones): 2 hét

I'm A Believer (Monkees): 2 hét

Monkees

Ha 1964-et a Beatlemánia évének mondjuk, akkor 1967-et nyugodtan tekinthetjük a Monkeemánia esztendejének.

A **Monkees** „mesterséges alakulat” volt. **Bob Rafelson** tv-rendező (Az Öt könnyű darab és A postás mindig kétszer csenget későbbi alkotója) a Nehéz nap éjszakája sikerének láttán döntött úgy, hogy megcsinálja ennek tengerentúli megfelelőjét, de – amerikai módra – mindjárt tv-sorozatnak. 1965. szeptemberében feladtak egy hirdetést a los angeles-i Daily Variety-ben, amelyben négy, 17 és 21 év közötti, kissé lökött fiatalembert kerestek. 437 jelentkezőt hallgattak meg, köztük **Stephen Stills**-t, akit rossz fogai miatt tanácsoltak el, **Danny Hutton**-t, a **Three Dog Night**-ot, sőt, magát a későbbi sátánista gyilkos **Charles Mansont** is! Végül kialakult a nagy négyes: az aprótermetű, csillogó szemű, lánybolondító **Davy Jones**, a fején örökké horgolt zöld sapkát hordó, fapofa **Mike Nesmith**, a nagy vigyori **Pete Tork** és a majomarcú, született balek **Mickey Dolenz**. A manchesteri **Jones** (1945. december 30.) Angliában már tv-sztárnak számított, több sorozatban szerepelt, sőt, az Oliver! musicallal Artful Dodgerként turnézott Amerikában is, majd ottragadt. **Dolenz** (1945. március 8., Los Angeles) George Dolenz színész fia volt, és ő maga is szerepelt több filmben, valamint a népszerű Peyton Place tv-sorozatban. **Nesmith** (1942. december 30., Dallas) és **Tork** (**Peter Halsten Thorkelson**, 1944. február 13., Washington) a los angeles-i körzetben folk-énekesként tevékenykedtek. (**Tork**-ot egyébként **Stills** ajánlotta a producereknek.)

A fiúk hamar beletanultak figuráikba, csak éppen a dalszerzés nem ment nekik. Ezért a gyártók úgy döntöttek, hogy a főcímdal szerzőit, **Tommy Boyce**-t és **Bobby Hart**-ot bízzák meg a **Monkees**-dalok szállításával, de a biztonság kedvéért bevonták a munkába **Neil Diamond**ot és a **Goffin**-**King** szerzőpárt is. 1966 szeptemberében mutatták be az első epizódot az NBC-n. Az együttesben **Jones** és **Dolenz** énekelt (utóbbi dobolt is), **Tork** orgonált, **Nesmith** gitározott. Novemberben jelent meg az együttes első nagylemeze a sorozat dalaiból, és bombasiker lett: 13 hétig vezette az LP-listát, 3 hónap alatt 3 millió példányt adtak el belőle! Első kislemezük, a Last Train To Clarksville is csúcsra jutott (a **Beatles**-szel ellentétben az ő „yeah, yeah, yeah”-jük „no, no, no” lett...), majd decemberben **Neil Diamond** dala, az I'm A Believer elsőnek futott be nemcsak Amerikában, hanem Angliában is, ahol a sorozatot a BBC tűzte műsorára. Decemberben léptek fel először élő koncerten, a Hawaii-szigeteken, természetesen kísérő-zenészekkel (a lemezeken nem engedték őket a hangszerek közelébe!), és a bulin a Beatlemániához hasonló hisztérikus jelenetek játszódtak le. Az együttest a sorozatért még Emmy-díjjal is kitüntették. Úgy tűnt, **Rafelson**ék ötlete a vártnál jobban bejött.

A **Jones**, **Tork**, **Nesmith**, **Dolenz** kvartett Amerika után Angliát, sőt egész Nyugat-Európát meghódította filmjeivel és könnyű, fülbemászó dallamaival. Az USA-ban egy év alatt négy nagylemezüket is kiadták, és valamennyi number one lett! Havonta megjelenő rajongóújságot indítottak be velük még Angliában is. Igazi tinédzser-banda volt, kamaszos szellemmel, a **Beatles**-nél is nagyobb ártatlansággal. Közöttük nem volt egy **John Lennon**-szerű figura, aki élő társadalmi görbetükröként viselkedett volna, bár például **Mike Nesmith** már a 25. életévét taposta. Kevés olyan felvételük készült, amelyen kizárólag ők játszottak – a koraiakon csupán énekelték –, és később is voltak gondjaik a stúdiókban. **Davy Jones**-ról

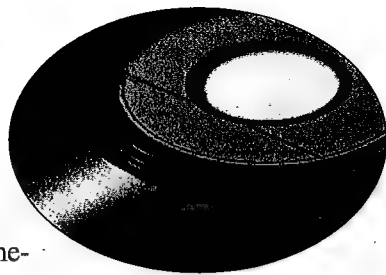
például feljegyezték, hogy állandóan összekeverte a szövegeket (abban a hajtásban nem is csoda, ráadásul nem is ő írta azokat), és csak arról tudta megjegyezni, mikor mit kell énekelnie, hogy a producer gondosan beszámolta őket.

A **Monkees**-sorozat, amely az USA-ban egyszerre indult az Űrszerekek (Star Trek) széria első változatával, később ihletője lett számos amerikai szappanoperának, sőt, a franciák szinte lemásolták a **4 Charlots**-val (igaz, ők a 70-es években inkább a moziban hódítottak). Hatásukra jellemző, hogy még a francia Astérix-képregényben is „Monkix-táncsal” akar betörni a törzsfőnök „huligán” unokaöccse, aki unja az öregek totyogó táncait.

A **Monkees** legnagyobb sikerét **Neil Diamond** I'm A Believer-ével érte el, annak ellenére, hogy voltak ennél jobb, szebb dalaik (Girl I Knew Somewhere, Forget That Girl, She, Mary). 1967. júniusában még 2. helyig jutott az Alternative Title, novemberben a Daydream Believer 5. lett, de 1968-as slágerüket, a Vallerit már csak a 12. helyre rangsorolták.

A dicsőséget a tv hozta el és a film tette semmivé a **Monkees** számára. 1968-ban Bob Rafelson irányításával elkészítették a Head című filmjüket, amely éppen a popsztárok manipulálásáról szól. A rendező mindent bele akart rakni: összehozta a 40 kilós **Davy**-t a mázsás **Sonny Liston**nal egy boksz-meccsre, rábízott egy kis szerepet **Jack Nicholson**ra, a forgatókönyv szerint a zenekarnak kollektív öngyilkosságot kellett elkövetnie egy hídról, miközben összevágták egy koncert és a vietnami atrocitások képsorait. A Head csődje a **Monkees** végét is jelentette: **Peter Tork** 160 ezer dollárért kivásárolta magát a szerződéséből, és bár a többiek még egy évig trióban folytatták, a **Monkees-sztori** lecsengett. **Mike Nesmith** megalakította a **First National Band**-et, de zenéje csak keveseknek szólt. **Jones** és **Dolenz** is kísérleteztek, de hiába.

1986-ban, a sorozat elindulásának 20. évfordulóján, az MTV egy hétvégén 22 óra alatt leadta az eredeti sorozat valamennyi epizódját. Ennek öröme **Tork**, **Jones** és **Dolenz** új lemezt adtak ki, turnéra is indultak, de **Nesmith**-et nem tudták megnyerni. (Helyére az egyik jelölt a fia, **Jason** volt.) A viszony annyira elmérgesedett közöttük, hogy 1989-ben **Nesmith** a Columbia Pictures-ön keresztül megtiltotta a triónak, hogy a **Monkees** nevet használják. De még ugyanabban az évben volt egy olyan fellépésük, ahol mind a négy eredeti tag színpadra lépett. 1989 júliusában az együttes csillagot kapott Hollywood-ban a Hírességek Sétányán. A Rock And Roll Hall Of Fame-be azonban, hiába voltak két évig Amerika legnagyobb slágergyárosai, eddig még nem hívták meg őket...

Krónika

- 1-jén hatalmas „csodabogár-bulit” tartottak a londoni Roundhouse-ban. A legnevesebb résztvevők a **Pink Floyd**, a **Who** és a **Move** voltak.
  - 3-án indult amerikai turnéra a **Jefferson Airplane**.
  - 13-án a **New Musical Express** interjút közölt **Cliff Richard**dal, amelyben a sztár bejelentette: visszavonul a show-business-től, és a jövőben hittant kíván tanítani középiskolákban. Ebből annyi valósult meg, hogy a következő évtizedekben valóban számos olyan koncertet adott, amellyel a keresztény vallást propagálta. Magyarországon is lépett fel így 1988-ban, a Hit Gyülekezete meghívására.
  - 14-én került sor az első „Emberi Együttlétre” (Human Be-In) San Francisco Golden Gate Park-jában, a Polo Fields-en. A szeánszt **Timothy Leary** vezette, játszott a **Jefferson Airplane**, a **Big Brother & The Holding Company**, valamint a **Quicksilver Messenger Service**.
  - 18-án jelent meg a National Lampoon című lapban, hogy **Paul McCartney** baleset áldozata lett. A lap egy halottkémet is idézett, aki azt állította, hogy **Pault** megkéselték, lelőtték, megfojtották, s végül egy autóval elgázolták. A hír túlságosan képtelen volt ahhoz, hogy különösebb visszhangja legyen. A sztorit két évvel később vették elő, akkor viszont a rémhírterjesztők a „bizonyítékok” egész sorát találták fel...
  - 21-én egy héten át a Montreali Világkiállításon játszott a **Velvet Underground** és **Nico**.
- Mi sült ki abból, hogy ha egy újságíró, egy „szomorú zenész”, egy fotómodell, egy fiús lány, aki mindenáron dobolni akar, valamint egy rock-gitáros találkozik **Andy Warhollal**? Vagy valami borzalom, vagy pedig valami borzalmasan eredeti. A **Velvet** esetében a kettő egyszerre következett be. **Lou Reed** gi-

táros-énekes (1942), **John Cale** basszusgitáros (1942), **Nico** énekes (1939–1988), **Sterling Morrison** gitáros (1943–1996) és **Mo Tucker** dobos (1944) egyszerű, mondhatnánk szinte primitív zenét játszott, amelyet ugyan a billentyűkön, gitárokon, hegedűn és brácsán is zenélő **Cale** rendszeresen megbolondított, de számaik, különösen élőben, többnyire kakofóniába torkoltak. Ellenben az elsők voltak abban, hogy a kábítószert hatásként kendőzetlenül kimondják az olyan dalokban, mint a Heroin, a Black Angel's Death Song, a Waiting For The Man vagy a White Light, White Heat. Nem kerültek a szadomazo témákat sem (Venus In Furs), a **Sister Ray** pedig a transzvesztiták himnusza lett. A német **Nico**, aki még **Fellini** Édes életében is játszott, majd **Alain Delon** élettársa és gyermekének anyja lett, az I'll Be Your Mirror, illetve az All Tomorrow's Parties-zal írta be magát a zenekar történetébe, dea **Reed**-del való ellenségeskedése miatt az első lemez után távozott. A **VU** eredetileg csak **Warhol Plastic Exploding Inevitable** című performance-ára állt össze, de végül egészen 1971-ig együtt muzsikáltak, különböző felállásokban (**Cale** már 68-ban távozott). A **Velvet**-nek óriási hatása volt a punkra és az újhullámra is.

Nico a saját verseit próbálta zenébe önteni (Desertshore, Marble Index). **John Cale** szinte valamennyi irányzatot kipróbálta a zenei kollázstól a hard-rockig, a szimfonikus költeménytől a szelíd dalokig (Paris 1919, Fear, Sabotage, Falkland Suite), producerként elindította útján **Patti Smith**-t, filmzenét írt **David Lynch**-nek a Something Wild című alkotásához. A legnagyobb életművet **Lou Reed** mondhatta magáénak, akinek álma „a Nagy Amerikai Regény” megalkotása volt – ehelyett csodálatos zsánerképeket, portrékat, dalokat alkotott kedvelve-gyűlölve városáról, New York-ról és a nagyvárosi kisemberekről (Transformer – ki nem ismeri körünkben a Walk On The Wild Side-ot? –, Berlin, Coney Island Baby, Street Hassle, New York, Magic And Loss, Extasy). Egy amerikai irodalomtudós szerint többet lehet megtudni az amerikai mikrotársadalomról **Lou Reed** lemezeiből, mintha komoly szociográfiai tanulmányokat folytatnánk... **Cale** és **Reed** 1990-ben álltak újra össze, hogy minimalista zenével emléket állítsanak egykori mentoruk, **Andy Warhol** emlékére, Songs For Drella címen. Keveset mondunk, ha csak úgy tekintjük, mint a kortárs kamarazene egyik csúcsát...

Az együttes tagjai közül többen is jártak Magyarországon. **Nico**, akinek több verseskötete is megjelent, 1985-ben lépett fel harmóniumával a Petőfi Csarnokban, erről lemez is készült Nico Behind The Iron Curtain címmel. Ez volt az utolsó lemeze: 1988-ban Ibizában leesett kerékpárjáról, és olyan súlyos fejsérülést szenvedett, hogy belehalt. **Mo Tucker** kétszer is meglátogatott minket: először 1989-ben a Hungarocarrot fesztiválon találkozhattunk vele, majd 1996-ban eljött a Diákszigetre is saját zenekarával. **John Cale** szóló zongorakoncertjével ugyancsak a Sziget egyik nagy attrakciója volt 1995-ben, **Lou Reed** pedig egy évvel később a Petőfi Csarnokban tartott lemezbemutatót, majd 2000-ben ő is a Sziget nagyszínpadát vette birtokba.

➤ 27-én a **Beatles** visszautasította **Sid Bernstein** new york-i promotor egymillió dolláros ajánlatát, hogy ismét lépjenek fel a Shea Stadionban.

➤ 28-án hivatalosan bejelentették, hogy **Brian Poole** kiszáll a **Tremeloes**-ból. Az énekes vissztért a család dagenham-i hentesüzletébe – bár évekkel később fellépett az együttes néhány jótékonysági hangversenyén.

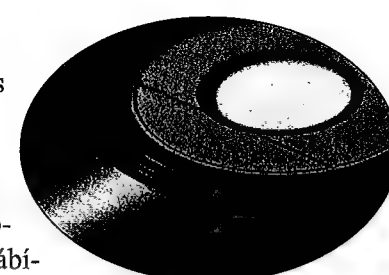
FEBRUÁR

Listavezetők:

I'm A Believer (Monkees): 2 hét

This Is My Song (Petula Clark): 2 hét

Charlie Chaplin univerzális zseni volt: nemcsak mint színész, bohóc, pantomimos, hanem mint forgatókönyvíró, rendező, sőt mint zeneszerző is klasszikusokat alkotott. Már a 20-as évektől ő komponálta minden filmjének zenéjét, övé volt a Titine, amellyel először megszólalt a vásznon (erre komponálta a nem kevésbé fantasztikus szovjet művész, **Arkagyij Rajkin** a maga csaszatuskáját „Pa ulica guljala balsaja krakigyila” címmel), nem is szólva a Rivaldafény érzelmes slágeréről, a Két kicsiny fehér balett-

cipőről, amely a magyar énekes-színészeknek is kedvence lett (**Garas Dezső, Szacsavay László**). Utolsó filmjének, a Hongkongi Grófnőnek főcímdala, a This Is My Song nagyobb sikert aratott, mint maga a film. Mivel a dal megszületésekor **Chaplin** már 77 esztendő volt, alighanem ő minden idők legidősebb zeneszerzője, aki number one slágert írt.

Az eredeti, instrumentális felvételt maga **Chaplin** vezényelte. Az énekes változatot **Petula Clark**-ra bízta, aki a hagyományörző angol közönségnek még mindig kedvence volt, annak ellenére, hogy utoljára 1961-ben volt listavezető dala. **Petula** először francia, olasz, majd német nyelven vette fel a lemezt, és csak utána készítette el **Ernie Freeman** producerrel az angol verziót. Érdekes módon volt egy férfi riválisa is Angliában, bizonyos **Harry Secombe**, aki a This Is My Song-gal 2. lett.

Petula Clark ezzel a dallal el is búcsúzott a slágerlisták élvonalától, bár még 1967-ben a Don't Sleep In The Subway 12., a The Other Man's Always Greener 20. volt Angliában. 1972-ben főként Amerikában lett népszerű a Jézus Krisztus Supersztár-ból Mária Magdolna dala, az I Don't Know How To Love Him. 1981-ben Maria, a nevelőnő szerepét osztották rá a londoni Apollo Victoria színházban a Zene hangjai előadásában (ez a darab 14 hónapig ment), két évvel később pedig prózai szerepet játszott G. B. Shaw Candidájában.

Krónika

➤ 3-án lőtte főbe magát **Joe Meek**, a **Tornados** és **John Leyton** producere. **Meek**-et gyakran emlegették úgy, mint az „angol Phil Spectort”. Halálát összefüggésbe hozták azzal, hogy fanatikus **Buddy Holly**-rajongó volt, és éppen **Holly** balesetének 8. évfordulóját választotta ki, hogy eldobja magától az életet.

➤ 11-én a **Monkees** tagjai bejelentették: a jövőben lemezeiken is ők maguk fognak játszani.

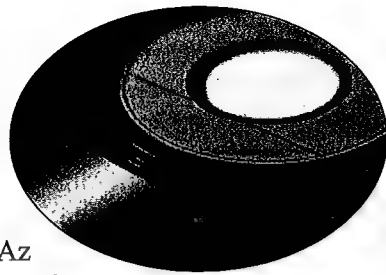
➤ 17-én jelentette meg a **Beatles** új kislemezét, a Penny Lane/Strawberry Fields Forever-t. Bár mindkét dal **Lennon-McCartney** szerzeményként szerepelt, az első szám **Paul**, a második **John** munkája volt. A Strawberry Fields-hez készült egy szokatlan hangvételi, álomszínezetű promóciós kisfilm is a tv számára, amelyet a videoclip ősenek tekinthetünk.

➤ 27-én jelent meg a **Pink Floyd** első kislemeze, az Arnold Layne. A korongot több alkalommal is a betiltás fenyegette, mert a szövegben egy olyan férfiról van szó, aki éjszakánként női ruhákat lopkod a szárítókötelekről. Kevesen gondolhatták akkor, hogy a rock-zene egyik legnagyobb hatású együttese mutatkozott be.

A cambridge-i **Roger Waters** (1944. szeptember 9.) és barátja, **Roger Keith (Syd) Barrett** (1946. január 6.), miután otthagyták a híres egyetemi várost, Londonban találkoztak két műszaki főiskolással, **Rick Wright**-tal (1945. július 28., London) és **Nick Mason**-nal (1945. január 27., Birmingham). A zenekart **Barrett** nevezte el **Pink Floyd**-nak, két Georgia-beli bluesman, **Pink Anderson** és **Floyd Council** után. Természetesen ők is 12 ütemű blues-okkal kezdtek, de a földöntúli, okkult dolgokkal és az LSD-s tudatágítással egyaránt sokat foglalkozó **Barrett** hamarosan a pszichedelikus kísérletezés irányába vitte el a társulatot. Így 1966 márciusától belefértek a Marquee klub vasárnap délutáni, Spontaneous Underground programjába, ahol a legörültebb dolgokat is elő lehetett adni. A **Pink Floyd** hangkísérletei és háttérvetítései juttatták el a zenekart a brit pszichedelikus zene fellegrárába, az **UFO Klubba** (amely a „normális napokon” a Barney Hall nevet használta és közönséges ír kocsmá volt a Tottenham Court Road-on). Ezek az előadások dolgozták ki a kvartett olyan későbbi, nagy, asszociatív darabjait, mint az Interstellar Overdrive, az Astronomy Domine, amelyek első albumuk, a Piper At The Gates Of The Dawn vezérdarabjai lettek. 1967 februárjában rögzítették az Arnold Layne-t, bár szerződést csak egy hónappal később kaptak rá az **EMI Harvest**-tól.

Az Arnold Layne csak 20. lett a brit listán, a hírnév mégis hamar szárnyra vette az együttest, és ettől kezdve meghívták őket minden olyan fesztiválra, ahol csupa, hozzájuk hasonló elvarázsolt fazon rémisztgette a publikumot. Júliusban a See Emily Play 6.-nak futott be.

Augusztusban megjelent debütáló albumuk, amelyet szinte teljes egészében **Barrett** írt. Meghívták őket Amerikába, egyre többet koncerteztek az európai kontinensen is (67-es rotterdami fellépésükről pél-

Engelbert Humperdinck

dául egészen félelmetes koncertfelvétel maradt fenn), a Swinging London bemutató amerikai dokumentumfilmben szerepeltek (17 percen bombázták benne a nézőt az Interstellar Overdrive-val), s zenéjükkel minden előadáson folyamatosan kitágították a hallgató agyát. Csak éppen **Barrett** kezdett teljesen kikészülni saját fantazmagóriáitól, színesshallásaitól, az egyre nagyobb adagban magába tömött kábítószerrel. Több koncertet kellett az együttesnek úgy lejátszania, hogy kikapcsolták az össze-vissza csörömpölő **Syd** gitárját; a fiú az interjúknál rendszerint értelmetlen dolgokat hordott össze – és ez már a „csodabogár” bandának is sok volt. **Waters** előbb meghívta gitárosnak a szintén cambridge-i **Dave Gilmour**-t (1947. március 6.). Eredetileg azt tervezték, hogy **Barrett**-et mentesítik a koncertezés alól, hogy csak a komponálásnak éljen, de a **Beach Boys**-nál bevált módszer itt csődöt mondott: **Barrett** 68 áprilisában kiszállt a zenekarból. Óriási erőfeszítések árán készített két, ma már felbecsülhetetlen kincsnek számító szólólemezt, majd teljesen magába zárkózott, elméje elborult, csak időnként akadtak tiszta pillanatai. (1975-ben csaknem visszatért a Wish You Were Here felvételeire, de néhány nap után kiment a stúdió ajtaján és soha többé nem ment vissza.) Zenei hatása azonban még évekig érződött a **Pink Floyd**-on, miközben olyan legendák jártak róla, hogy őserdei virágokat növeszt a fürdőkádjában és meztelen lányokat használ élő bútoroknak...

Az együttes ezt követően szinte kizárólag az összefüggő albumokra és filmzenékre koncentrált, s olyan fantasztikus műveket alkotott, mint az Atom Heart Mother, a Meddle, rajta az Echoes-zal, a Dark Side Of The Moon, amely 734 hétig szerepelt egyfolytában a Billboard LP-listáján, vagy a korszakalkotó és rendszerváltó The Wall. Kislemez number one-juk azonban csupán 1979 decemberében sikerült, amikor épp a The Wall legismertebb dala, az Another Brick In The Wall került az élre. Nehéz lenne a **Pink Floyd** sztoriját a kiválásokkal, pereskedésekkel együtt röviden összefoglalni, de – mivel könyvünk háttérre a világtörténelem – feltétlenül meg kell említenünk, hogy 1990-ben, a Berlini Fal leomlására rendezett ünnepségen a The Wall-t adták elő, a **Floyd**-dal akkor már szakított **Waters** vezetésével, olyan sztárokkal, mint a **Scorpions**, **Van Morrison**, **Cindy Lauper** és **Sinéad O'Connor**. **Roger Waters** 2002. júniusában saját zenekarával lépett fel a budapesti Kisstadionban.

MÁRCIUS

Listavezető:

Release Me (Engelbert Humperdinck): 4 hét

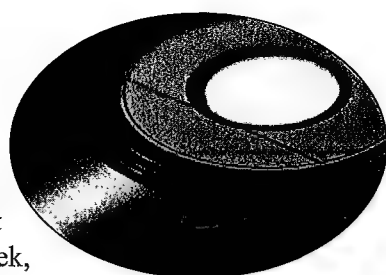
Engelbert Humperdinck

Hát ilyen nincs! Szinte mindenki beat, blues, rock, folk, pszichedelikus – és akkor jön egy „élemedett korú” (31 esztendő, hiszen 1936. május 2-án született az indiai Madrasban), napbarnított fickó, valami elképesztően simogató, férfiasan behízsgó hanggal, és hat hétre kibérli magának az első helyet a slágerlistán egy olyan dallal, amely a tizenéveseknek több, mint ciki... De hát tudjuk, hiába volt a kor egyik fő jelszava, hogy „mindenki gyanús 30 felett”, azért a romantikus, hagyományos melódiáknak is jócskán akadt közönségük, mint ahogyan azt **Engelbert Humperdinck** sikere is bizonyította.

De ne irigyeljük nagyon ezt az urat, aki **Arnold George Dorsey**-ként született és már 1956-ban, miután leszerelt a katonaságtól, énekelni kezdett. Kilenc éven át hol volt szerződése, hol nem, néha feltűnt tv-műsorokban, reklámokban (még saját nevén), de leginkább vidéki haknik jutottak neki. Végül is a véletlen, illetve egy régi ismerős segített: **Gordon Mills** producer, aki felfedezte **Tom Jones**-t – együtt szolgált vele a hadseregben, egy körleten osztoztak. **Mills** ötlete volt, hogy szerződjön a **Decca**-hoz, és vegye fel a XIX. századi német zeneszerző, a Jancsi és Juliska című opera szerzőjének nevét (persze angolosan ejtve). De még ez a különös név sem hozott neki azonnali sikert, legalábbis nem a szigeten – a Dommage, dommage ugyanis a kontinensen már 1966-ban befutott. Ezután jött életében az a bizonyos nagy esély: be kellett ugrania a megbetegett **Dick Valentine** helyett a Saturday Night At The London Palladiumban, ahol előadta legújabb dalát, a Release Me-t, **Eddie Miller** és **Dub Williams** szerzeményét. A beugrás jobban

nem is sikerülhetett: **Engelbert** dalával a brit listák leghosszabb birtoklását érte el, mivel a *Release Me* 56 héten át szerepelt a chartán!

Mills a **Tom Jones–Humperdinck** duóval tulajdonképpen megalkotta az amerikai **Frank Sinatra–Dean Martin** kettős brit ellenpárját. Amíg **Tom** maga volt a vadság, a végtelen szenvedély, addig **Engelbert** tipikusan felső középosztálybeli, tradicionális zenét kínált a közönségnek, ahol a melódia, a tiszta hang a legfontosabb. **Humperdinck**-ből is hamar a nők bálványa lett, de őt elsősorban azok a hölgyek imádták, akik valódi, „viktoriánus” úriemberre vágytak. (Egy felmérés szerint az énekes rajongói között jelentős százalékot képviseltek a férjes asszonyok...)

Krónika

➤ 4-én az amerikai tv-kben betiltották a **Cream** *I Feel Free*-jének promóciós filmjét, mert a hatóságok szerint sértő lehetett volna „egyes népcsoportokra”, hogy a zenekar tagjai majomnak öltözve jelennek meg a képernyőn.

➤ 17-én a **Stax Records** csapata, **Otis Redding**-gel és a **Sam&Dave** duóval, Londonban, a **Hammersmith Odeon**ban lépett fel.

➤ 24-én jelent meg **Jimi Hendrix** második angliai kislemeze, a *Purple Haze*.

➤ 31-én indult közös turnéra a **Walker Brothers**, **Cat Stevens**, **Jimi Hendrix** és **Engelbert Humperdinck**. Az első koncertet Londonban, a **Finsbury Astoriában** tartották. Ekkor gyűjtotta fel **Jimi** először a gitárját a színpadon – a kezét is sikerült megégetnie. Ugyanezen a napon a **New Musical Express** a **Monkees**-t kiáltotta ki az első negyedév győztesének, miután az abban az évben megjelent valamennyi lapszámban szerepelt az amerikai négyes. Második szóló-kislemezét jelentette meg **Robert Plant**, *Our Song* címmel.

ÁPRILIS

Listavezetők:

Release Me (**Engelbert Humperdinck**): 2 hét

Something Stupid (**Nancy&Frank Sinatra**): 2 hét

Puppet On A String (**Sandie Shaw**): 1 hét

Nancy And Frank Sinatra

Első ízben lehettek tanúi a brit hallgatók annak, hogy apa és lánya duettje az első helyre került – korábban **Frank** és **Nancy Sinatra** külön-külön is ért el első helyet. **Carson Parks** szerzeményét **Lee Hazlewood** mutatta meg **Nancy**-nek, és az ő ötlete volt, hogy énekeljen a papával, akinek akkortájt kezdett tönkremenni házassága a nála 29 évvel fiatalabb **Mia Farrow**-val (**Nancy** 4 évvel volt idősebb „mostohaanyjánál”), így a „valami hülyeség” még akár aktuális is lehetett. A *Something Stupid* az óceán mindkét partján nagy sikert aratott, de **Nancy**-nek ez volt az utolsó number one-ja. A dal 2001-ben ismét világszláger lett: **Robbie Williams** és **Nicole Kidman** adta elő, kissé retró-stílusban a *Something Stupid*ot.

Sandie Shaw a *Puppet On A String*-gel két elsőséget is szerzett magának: ő volt az első brit, aki megnyerte az Eurovíziós tv-dalfesztivált; s ezzel ő az első angol lány, aki három listavezető dalt tudott felmutatni. **Bill Martin** és **Phil Coulter** dalát több nyelven is lemezre vette. **Sandie** végigturnézta Európát, és különleges colos bájával meghódította a kontinentet. Több elsőség azonban már nem jutott neki. 1968-ban férjhez ment **Jeff Banks** divattervezőhöz, aki az egyik bemutatójára, hogy elnyerje a régi birodalmi tiszték elismerését, **Sandie**-t katonai egyenruhákba öltöztette. Házassága tíz évig sem tartott. Ettől kezdve életének középpontját lánya, **Grace** jelentette. A 60-as években az utolsó **Top Ten**-dala a *Monsieur Dupont* volt, amely 1969-ben a 6. helyet érte el. Tizennégy évig nem adott koncertet, majd 1984-ben ismét a színpadra lépett, sőt új dala, a *Hand In Glove*, amelyet **Morrissey** írt és a **Smiths** együttes kísért, a listákra is felkerült. Manapság nosztalgiaműsorokban lép fel.

Krónika

➤ 1-jén **Larry Page** menedzser a brit főváros „rossz, drogos híre miatt” megtiltotta a **Troggs**-nak, hogy Londonban fellépjen. Később kiderült, hogy **Page** csupán „áprilisi tréfának” szánta a tilalmát...

➤ 2-án **Stevie Winwood** bejelentette: kilép a **Spencer Davis Group**-ból és megalakítja a **Traffic**-ot.

➤ 6-án a **Kinks**, a **Move**, a **Tremeloes**, **Cliff Bennett**, valamint a **Sounds**

Incorporated jótékonyági koncertet adtak Manchesterben, a **Belle Vue Hall**-ban.

➤ 8-án nyerte meg **Sandie Shaw** az Eurovíziós dalfesztivált a *Puppet On A String*gel.

➤ 12-től az amerikai **Greyhound** busztársaság turistajáratokat indított San Franciscóba a hippikörzetekbe.

➤ 15-én mutatták be a londoni **Leicester Square**-en, a **Warner** moziban a *Kiváltság* című filmet, **Paul Jones**-szal a főszerepben. Az életét a börtönben végző **Steve Shorter** nevű énekest alakító **Jones** annyira hiteles volt ebben a szerepben, hogy ezt követően el is parentálták hosszú évekre, mivel a közönség azt hitte: a szereplő azonos a megformálójával. A filmet, amelyet a budapesti Filmmúzeum is bemutatott, eképpen értelmezte nálunk a *Film, Színház, Muzsika* című lap *Mikrofon, Gitár, Filmkamera* című, enyhén szólva „irányított szemléletű” sorozata is.

➤ 27-én jelent meg először a **Bee Gees** a brit listán a *New York Mining Disaster 1941*-gyel.

➤ 29-én a londoni **Alexandra Palace**-ben tartották a *14 Hour Technicolour Dream* fesztivált. A fő sztár a **Pink Floyd** volt, de fellépett a **John's Children** együttes **Marc Bolannal**, a **Tomorrow** pedig **Stevie Howe**-val, a **Move**, valamint a **Flies** együttes, amely a **Monkees** egyik slágerének, az *I'm Not Your Stepping Stone*-nak „keményített” változatát adta elő.

MÁJUS

Listavezetők:

Puppet On A String (**Sandie Shaw**): 2 hét

Silence Is Golden (**Tremeloes**): 2 hét

Tremeloes

Ha egy zenekarból a frontember távozik, a csapat a legtöbb esetben összeomlik. Akadnak persze ritka kivételek, ilyen volt a **Tremeloes** is: **Brian Poole** távozása után már az új énekessel, **Chip Hawkes**-szal indultak be az igazán nagy sikereik. Lemezcéget cseréltek – átigazoltak a **Decca**-tól a **CBS**-hez –, fazonigazítottak, alkalmazkodtak a kor lezserebb, hosszabb hajú divatjához, és már februárban a 4. helyen végeztek **Cat Stevens** dalával, a *Here Comes My Baby*-vel. Három hónappal később ezt követte a leghíresebb, szépen hangszerelt, tökéletes vokállal előadott daluk, a **Bob Gaudio** és **Bob Crewe** által írt *Silence Is Golden*. 1967-ben még ezt a sikert is megfeyelték egy bolondos nyári dallal, az *Even The Bad Times Are Good*-dal. A **Tremeloes** a következő néhány évben alkotta meg további örökzöldjeit: 68-ban a *Suddenly You Love Me* és a *My Little Lady*, 69-ben a skótos motívumokkal megtűzdelt *Call Me Number One* jutott be az első tízbe, majd egy évvel később egy rock-osabb dallal, a *Me And My Life*-fal búcsúztak a **Top Ten**től.

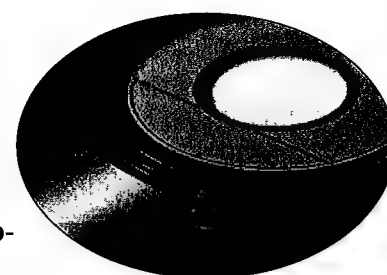
A 80-as évek nosztalgia-hulláma őket is újra összehozta, és 1983-ban a **Dave Dee**, **Dozy**, **Beaky**, **Mick And Tich**-cel közös turnéra indultak. Decemberben a **Budapest Sportsarnok**ban is felléptek.

Krónika

➤ 1-jén Las Vegas-ban összeházasodott **Priscilla Beaulieu** és **Elvis Presley**.

➤ 3-án adócsalás vádjával bíróság elé idézték **Carl Wilsont**, a **Beach Boys** tagját. A **Walker Brothers** bejelentette feloszlását.

➤ 6-án jelent meg Angliában **Aretha Franklin** *R-E-S-P-E-C-T*-je, valamint a **Kinks** *Waterloo Sunset* című kislemeze. A **Kinks**-dallal kapcsolatban **Ray Davies** később elárulta: az eredeti cím *Liverpool Sunset* volt, de miután a **Beatles** kiadta a *Penny Lane*-t, inkább átírta a szöveget.

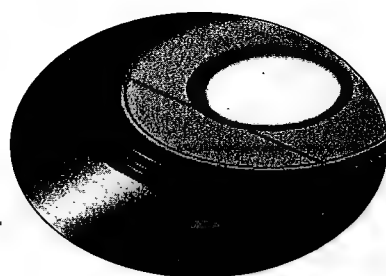
➤ 12-én Games For May címmel új szerzeményt mutatott be a **Pink Floyd** a londoni Queen Elisabeth Hall-ban. A dal később See Emily Play-ként jelent meg kislemezen.

➤ 20-án indította be heti popműsorát a **Smothers Brothers** társaság. Az első vendégek között volt **George Harrison**, a **Buffalo Springfield** és **Pete Seeger**.

➤ 27-én betiltották a BBC TV-ben az A Day In The Life című dalt, mert drog-utalásokat véltek belőle kihallani.

➤ 28-án a **Young Idea** együttes megjelentette a With A Little Help From My Friends című **Lennon–McCartney**-dalt, néhány nappal azelőtt, hogy piacra került a Sgt. Pepper album.

➤ 29-én rendezték meg Londonban a Tulip Bulb Auction Hall-ban a Barbecue 67 című fesztivált, **Jimi Hendrix**-szel, a **Pink Floyd**-dal, a **Cream**-mel, a **Move**-val, és az excentrikus billentyűs **Zoot Money**-val, **Eric Burdon** későbbi társával.

JÚNIUS

Listavezetők:

Silence Is Golden (Tremeloes): 1 hét

A Whiter Shade of Pale (Procol Harum): 3 hét

Procol Harum

Újabb színfolt a popzenében: találkozik a soul, a hard-rock és a barokk muzsika. S születik belőle egy olyan világsláger, amely hat hétig uralja a brit listát, és szinte nincs olyan ország, ahol ne kerülne az első helyre. A 60-as évek egyik legmaradandóbb dalával, az A Whiter Shade Of Pale-lel van dolgunk, a **Procol Harum** előadásában.

Gary Brooker énekes-billentyűs (1945. május 29., Southend) már 1962-ben megalakította a maga rhythm&blues-együttesét, a **Paramount**-ot, melynek 1964-ben a **Parlophone**-nál meg is jelent kislemezen a **Lieber–Stoller**-féle Poison Ivy-feldolgozása (ugyanaz, amit a **Rolling Stones** is előadott), de a 35. helynél nem jutottak feljebb. Az együttes fel is oszlott, de **Brooker** 1966-ban találkozott egy kissé elvarázsolt fiatal költővel, **Keith Reid**-del, aki zeneszerzőt keresett szürreális verseihez. A klasszikus zenében is jártas **Brooker** rátalált **Bach** III. D-dúr szvitjének egyik tételére, és úgy érezte, ez pontosan megfelel **Reid** ködös szavaihoz. Így született meg az A Whiter Shade Of Pale – előbb, mint maga az együttes. **Reid** és **Brooker** már kész dalokkal a tarsolyukban tettek közzé hirdetést a **Melody Maker**-ben, így jött össze a **Pinewoods**, amelyet hamarosan a latinos hangzású **Procol Harum**-ra változtattak. (Mivel a latin eredeti praepositio „procul”, a zenekar nevét gyakran elírják.) A további tagok: **Charles Matthew Fisher** orgonista (1946. március 7., London) – ez az első eset, hogy egy bandában két billentyűs játszik –, **David Knights** basszusgitáros (1945. június 28., Islington, London), **Ray Royer** gitáros (1945. október 8., London) és **Bobby Harrison** dobos (1943. június 28., East Ham, London). **Denny Cordell**, a **Decca** leányvállalatának, a **Deram**-nak producere, sajátos ötlettel a Radio London kalózádiójának küldte el az első demofelvételt – még a lemez megjelentetése előtt kíváncsi volt a fogadtatásra. A közönség reakciója minden várakozást felülmúlt, így már kiadhatták a kislemezt, amely hamarosan az élre ugrott a brit chartán. Ők voltak a hatodik előadók, akiknek már az első felvétele number one lett.

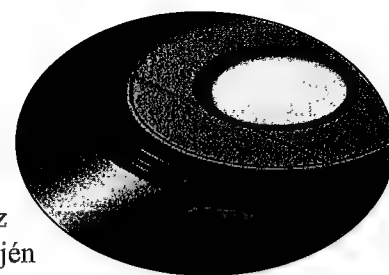
Első londoni koncertjüket csak ezután adták a Saville Theaterben, **Jimi Hendrix** előzenekaraként. **Royer** és **Bobby Harrison** azonban megrettent a rock-életformától, és helyükre **Brooker** két régi **Paramount**-os kollégáját hívta: **Barry J. Wilson** dobost (1947. március 18., Southend) és **Robin Trower** gitárost (1945. március 9., Southend). '67 októberében már ez a formáció készítette el a **Mendelssohn**-témát feldolgozó **Homburg**-ot, amely mintha a Whiter Shade Of Pale folytatása lett volna. Ezzel csak a 6. helyig jutottak. Az első nagylemezük viszont Angliában megbukott, és Amerikában (ahol az első single-ből 3 millió fogyott el) is csak a 47. lett. Igazi kislemez-sikerük több nem is volt, és bár albumaik egészen 1977-ig folyamatosan megjelentek, az első mellett igazán csak az 1969-ben készült A Salty Dog-ot tekinthetjük értékálló munkának. 1972-ben volt egy kevésbé sikeres élő felvételük az Edmontoni Szimfonikusokkal.

A **Procol Harum**, nem éppen könnyű zenéje ellenére, a nagy popfesztiválok egyik kedvence volt.

1968-ban Miamiban, 69-ben Torontóban és Atlantic City-ben játszottak, majd 1970 júliusában ott voltak Atlantában, ahol 200 ezren hallgatták őket. Augusztusban pedig a híres **Wight-szigeti fesztivál** második napján léptek a színpadra.

A tagok közül **Robin Trower** 1971-ben szólókarrierbe kezdett, az ingyencek zenésze lett, de szupersztárrá soha nem vált. A 80-as évek elején két, nagy kritikai elismerést aratott albumot készített **Jack Bruce**-szal, Truce néven. **Gary Brooker** szólóénekesként próbálkozott, de őt is elmosták a divathullámok. Pedig 1982-es Lead Me To The Water című albumán **Phil Collins**, **George Harrison** és **Eric Clapton** is játszott.

Ami az A Whiter Shade Of Pale utóéletét illeti: 1969-ben a **Colosseum** szintén elővette ezt a **Bach**-témát, és a nagy német zeneszerző más motivumaival összekombinálva vették fel, Beware Of Ides Of March címmel. 1977-ben a brit lemezipar által adományozott Britannia-díj gáláján, amelyet II. Erzsébet királynő uralkodásának ezüstjubiléumára rendeztek meg, az elmúlt 25 év legjobb brit kislemezének megosztott díját kapta a **Procol Harum** felvétele a **Queen** Bohemian Rhapsody-jával együtt. A 90-es években **Annie Lennox** készített a dalból új, az eredetinel soul-osabb hangulatú feldolgozást.

Krónika

➤ 1-jén jelent meg a **Beatles** Sgt. Pepper-e.

➤ 2-án a **Deram** kiadó jelentette meg **David Bowie** első albumát, a Love You Till Tuesday-t, amelyre igazán csak néhány évvel később figyeltek fel, miután **Bowie** világsztár lett.

➤ 3-án San Franciscóban őrizetbe vették a **Moby Grape** együttes három tagját. Azzal gyanúsították őket, hogy fiatalok bűnözőknek falaztak.

➤ 10-én kezdte meg a Woodstock melletti Big Pinkben stúdiófelvételeit **Bob Dylan** és a **The Band**. Az itt készült dalok később a Basement Tapes című albumon jelentek meg.

➤ 16–18-a között rendezték meg a **Monterey-i Pop Fesztivált**, amelyet később többen „az egyetlen igazi pop-fesztiválnak” neveztek, mivel az üzleti szempontok még nem játszottak benne fontos szerepet. (A belépő jelképes volt, mindössze 2 és fél dollár.) Abban is egyedülálló volt e rendezvény, hogy addig soha ennyiféle zene nem hangzott el egyetlen pódiumról. Az 50 ezer főnyi hallgatóság megismerkedhetett **Jimi Hendrix**-szel, **Janis Joplin**-nal, a **Who**-val, a **Byrds**-szel, **Otis Redding**-gel, az **Animals**-szel, a **Canned Heat**-tel, **Simon And Garfunkel**-el, **Ravi Shankar**-ral, **Hugh Masakela**-val, a **Buffalo Springfield**-del, **Laura Nyro**-val, az **Electric Flag**-gel, a **Paul Butterfield Blues Band**-del, a **Quicksilver Messenger Service**-szel, a **Blues Project**-tel, a **Country Joe And The Fish**-sel, a **Mamas And Papas**-szal, a **Booker T. And The MGs**-szel, az **Association**-nel, a **Jefferson Airplane**-nel és a **Grateful Dead**-del. Jelen volt, de nem lépett fel **George Harrison** és **Brian Jones** is. Az akkor Amerikában még szinte ismeretlen **Jimi Hendrix**-et pedig **Paul McCartney** ajánlotta a szervezők figyelmébe.

➤ 18-án halt meg kábítószer-túladagolásban a 41 éves **John Coltrane**, a jazz egyik legnagyobb megújítója, aki óriási hatást gyakorolt a 70-es évek új jazz és jazz-rock nemzedékére.

➤ 19-én **Paul McCartney** egy interjúban bevallotta: voltak már tapasztalatai az LSD-vel.

➤ 25-én élő felvételt készített a **Beatles** az Our World nevű „világvíziós” adásban az All You Need Is Love című dalból. A zenekar a szeretet-nyár hangulatát tükrözve, hippy-öltözékben jelent meg a képernyőn.

➤ 29-én háromhavi börtönre ítélték **Mick Jaggert** és **Keith Richardot** kábítószer-birtoklás miatt. Az ítélet egyben a **Stones** egy évig tartó letiltását jelentette a színpadokról. Ennek kapcsán jelentette meg a londoni **Times** a híres vezércikkét, Who Breaks A Butterfly On A Wheel? Címmel (Ki töri kerékbe a pillangót?). A **Who**, a **Stones** iránti szolidaritásból, kiadott egy kislemezt, amelyen két **Jagger–Richard**-szám, az Under My Thumb és a The Last Time hallható.

➤ 30-án kezdte meg háromestés sikersorozatát a **Monkees** a Wembley Empire Pool-ban.

JÚLIUS

Listavezetők:

A Whiter Shade Of Pale (Procol Harum): 3 hét

All You Need Is Love (Beatles): 2 hét

Éppen a **Beatles** maradt volna ki abból a világméretű hangulatból, amellyel – a háborút ellensúlyozva – a fiatal nemzedékek a békét és a szeretetet hirdették? Hiszen nekik korai korszakuktól kezdve rengeteg daluk szólt a szeretetről, sőt az Eleanor Rigby vagy a Sgt. Pepper több dala (She's Leaving Home, A Day In The Life) éppen a szeretetlenség veszélyeire hívta fel a figyelmet. Az All You Need Is Love lett a zenekar 12. number one-ja; beat-himnusszá pedig nemcsak a nagy rock-kórus emelte (az egyetlen felvétel, amelyen a **Beatles** és a **Rolling Stones** tagjai, illetve baráti körük együtt énekel), hanem a bevezető Marseillaise-részlet, valamint az a záró egyveleg is, amelybe beleszólták **Glenn Miller** In The Mood-ját, az ősi Greensleaves népdalt, valamint a She Loves You refrénjét.

Az USA-ban a dal rákerült arra a **Capitol**-albumra, amelynek egyik oldalán a Magical Mystery Tour számai hallhatók, a másikon pedig 1967 kislemezei. Amikor 1980-ban **John Lennon** meggyilkolták, a Central Park-ban tartott több százazres virrasztáson a hívek közül az Imagine és a Give Peace A Chance mellett a legtöbben All You Need Is Love feliratú táblákkal és pólókkal érkeztek a színhelyre.

Krónika

➤ 1-jén 200 zenekar lépett fel a New Jersey állambeli Lambertville-ben a Rockzenei Világbajnokságon. Az eseményt úgy is emlegették, mint a „zenekarok háborúját”.

➤ 7-én **Jimi Hendrix** amerikai turnéra indult a **Monkees**-szal. Az Amerikai Forradalom Lányai nevű, kőkonzervatív nőszervezet élesen bírálta **Jimi** fellépéseit „túlzott erotikája” miatt.

➤ 15-én megosztott első helyre került a **Billboard** listáján a **Beatles** All You Need Is Love-ja és a **Monkees** Pleasant Valley Sunday-ja.

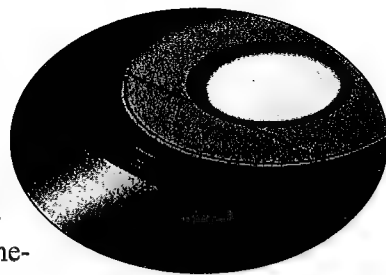
➤ 22-én **Jimi Hendrix** kiszállt a **Monkees**-féle turnéból, mert sérelmesnek érezte, hogy csak előfellépő lehet az amerikai tinisztárok előtt. (Ebből már Monterey-ben is baj volt, mivel a **Who** tagjaival tettelegesséig fajuló vita folyt arról, hogy az utolsó este ki játsszon utoljára.) Ugyanezen a napon adta első nagyobb koncertjét a **Vanilla Fudge** a new york-i Village Theater-ben.

Ha az ember a lehető legtisztább fejjel hallgatja ezt az együttest, akkor is furcsa érzése támad: mintha lelassították volna a lemezejátszót, mintha egy másik dimenzióból szólalna meg a zene. „Pszichedelikus-szimfónikus” rock-nak nevezték el ezt a bandát, amelyet két New Jersey-ből származó muzsikussal, a kiugrott klasszikus zenész, **Mark Stein** orgonista-énekes (1947. március 11.) és **Tim Bogert** basszusgitáros (1944. augusztus 27.) alapított. Hozzájuk csatlakozott két new york-i, olasz származású zenész: **Vinnie Martell** gitáros (1945. november 11.) és **Carmine Appice** dobos (1946. december 15.). Hangzásuknak volt még egy különlegessége: míg **Stein** lágy éneke, barokkos orgonajátéka, **Martell** visszhangos gitárszólói és az éteri vokálok (amelyek később egy az egyben visszaköszönnék a **Uriah Heep** korai lemezein, de a hangzás hatott a **Deep Purple** első formációjára is) földöntúli szférákba emelte a hallgatót, addig **Bogert** és **Appice** valósággal „szétdübörögték” a dalokat.

A **Fudge** legnagyobb sikereit átdolgozásainak köszönhetette. Első kislemezük a Supremes You Keep Me Hangin' On volt (ez Amerikában 6., Angliában 16. lett), és első albumukon, amely 67 szeptemberében került kiadásra, áthangszerelték a **Beatles** Eleanor Rigby-jét és Ticket To Ride-ját, valamint **Sonny Bono** Bang Bang-jét. 1968-ban szintén egy **Bono**-dal, a The Beat Goes On adta a gerincét annak az ambiciózus tervnek, amelybe beledolgozták **Beethoven** Für Elise-ét, a Mondschein-szonátát és a XX. század híres politikusaik hangjából készült montázst (Voice In Time). Még ugyanebben az évben jöttek ki a Renaissance-szal, amelynek nagyjátékja **Donovan** sejtelmes dala, a Season Of The Witch volt (szinte velük egyidőben dolgozta fel a dalt **Julie Driscoll** és **Brian Auger**). 1968 végén ők voltak a főzenekar azokon a kaliforniai koncerteken, amelyekkel a **Led Zeppelin** meghódította Amerikát.

A **Vanilla Fudge** legjobb albuma, a Near The Beginning, 1969 elején jelent meg. Első oldala egy hatalmas, 24 perces élő blues-improvizáció, a második oldalon szólal meg egyik leghíresebb felvételük, a Shotgun, majd **Lee Hazlewood** szerzeménye, a Some Velvet Morning, amelybe beleillesztették **Stravinsky** Tavaszai áldozatának „naphimnusz”-motívumát. Ezért a felvételükért 69 augusztusában, Velencében Arany Gondola-díjat kaptak. Utolsó albumuk, a Rock And Roll azonban már a zenekar végét jelentette.

Mark Stein új zenekar-alapítási kísérletei nem jártak sikerrel. **Vinnie Martell** egy időre vissza is

vonult a zenéléstől. **Tim Bogert** és **Carmine Appice** azonban **Jim McCarthy** gitárossal (nem azonos a **Yardbirds** dobosával) és **Rusty Day** énekessel létrehozták a különleges hard-rock-ot játszó **Cactus** együttest, majd ennek feloszlása után **Bogert** és **Appice** csatlakozott az éppen banda nélkül lévő **Jeff Beck**-hez. A **BBA trió** azonban csak egy stúdiólemezt és egy nagyszerű, Japánban készült dupla koncertalbumot hagyott maga után. **Bogert** és egetrengető basszusgitárja ezután főleg session-ökön bukkant fel, zenetanár lett; míg **Appice** csatlakozott **Rod Stewart**-hoz (ő a „felelős” a **Répahajú** nagy disco-slágeréért, a Do Ya Think I'm Sexy-ért!), a 80-as évektől pedig saját metál-zenekarokban dobolt. (Öccse, **Vinnie** is dobos, ő 1998-ban a **Black Sabbath**-tal Budapesten is fellépett.)

A **Vanilla Fudge** 1983-ban újra összeállt egy album erejéig (**Martell** csak két számban játszott, helyette **Roy Mancuso** gitározott), de a Mystery nem került fel a listákra. (Lehet, hogy jobban tették volna, ha nem próbálnak mindenáron modern hangon megszólalni....) Az eredeti csapat utoljára 1988-ban az Atlantic 40. évfordulóján lépett fel.

➤ 24-én egész oldalas fizetett hirdetés jelent meg a londoni **Times**-ban, amely a marihuána legalizálását követelte.

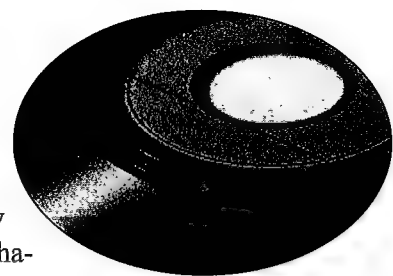
➤ 29-én lett listavezető Amerikában a **Doors** Light My Fire-ja.

Az amerikai rock máig legnagyobb kultusz övezte zenekara 1965-ben jött létre, amikor **Jim Morrison** (1943. december 8., Melbourne, Florida), a los angeles-i UCLA egyetem filmrendező-szakos, nagy műveltségű, költői ambíciókkal teli hallgatója találkozott egy szintén filmesnek készülő, komolyzenei felkészültségű, de blues-szerelmes billentyűssel, **Ray Manzarek**kel (1939. február 12., Chicago), aki két öccsével akkor már több demo-felvételt készített **Rick & The Ravens** néven. A legenda szerint **Jim** a venice-i strandon énekelte el **Ray**-nek egyik szerzeményét, a Moonlight Drive-ot, és ez annyira lenyűgözte kollégáját, hogy rögtön elhatározták: közös zenekart alakítanak. **Manzarek** egy meditációs központban ismerte meg a jazz-ben is járatos **John Paul Densmore** dobost (1944. december 1., Santa Monica) és **Robbie Krieger** gitárost (1946. január 8., Los Angeles), aki a flamenco-zene és az indiai ragák iránt érzett különleges vonzalmat. A nevet **Morrison** találta ki William Blake, illetve Aldous Huxley nyomán (Doors Of Perception – az érzékelés kapui). A három kitűnő muzsikussal és **Jim** szuggesztív, sokszor félelmetes egyénisége, szöveg-rögtönzési képessége életveszélyes keveréket alkotott: legtöbbször maguk a tagok sem tudták, hogy miként alakul a koncert (a váratlan fordulatok mögött sokszor **Jim** véralkohol-szintje a „tettes”, amely persze nem kérdőjelezi meg zsenialitását). A bandának viszont – éppen **Morrison** kiszámíthatatlan viselkedése miatt – elég hamar rossz híre lett Los Angeles-ben és környékén, mígnem '66 őszén, az akkor már állandó klubuknak számító Whiskey-A-Go-Go-ból kitiltották őket, mert a tulaj nem értékelte a The End című kompozícióban kifejtett Oidipus-komplexus nyers megfogalmazását. **Jac Holzmanna**knak, az **Elektra** főnökének éppen egy ilyen csapat kellett, hiszen amikor mindenki a szeretetről, a virágokról, a testvériségről énekelt, akkor nagyobbat lehetett dobni a komorabb emberi mélyrétegek rock-zenébe ültetett feltárással. (Hasonlóra csak a **Velvet Underground** vállalkozott – a két társulat kellőképpen utálta is egymást.)

A **Doors** első albuma 67 januárjában jelent meg, – rajta a The End némileg finomított változatával –, s Amerikában a 2. helyig jutott – viszont a nagylemez-chartáról 121 héten keresztül nem tudták kiűzni! A nyers, ösztönös erő és a tudatos komolyzenei háttér találkozása a barázdákon is átütött. Az első kislemez, a Break On Through nem jutott el a legjobbak közé, a Light My Fire annál inkább. A milliós példányszámban kiadott korong lett az **Elektra** első number one-ja. A Buick-cég rögtön meg is akarta venni 50 ezer dollárért egy reklámhoz, de a zenekar nem járult hozzá. A kislemez-változatban az eredetileg csaknem hétperces dalt csaknem a felére csökkentették.

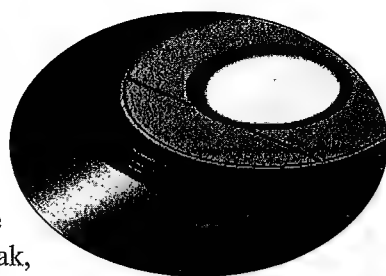
A **Doors**-kultusz középpontja **Morrison**, aki nemcsak kitűnő énekes volt, hanem a rock-színpadra akarta vinni a „könyörtelen színház” vívmányait ugyanúgy, mint a mexikói indián sámánok varázslatait. A rock és a divat-biznisz hamar megteremtette számára a kifürkészhetetlen, „sárkánygyík- király”, illetve „görög félisten” imázsát, ami kezdetben még tetszett is neki...

A zenekar még novemberben megerősítette nimbuszát, amikor megjelentette második albumát, a Strange Days-t, amelyre rákerült a Moonlight Drive, a Horse Latitudes című halál-látomás, valamint a korszak másik meghatározó zenedarabja, a When The Music's Over, benne a jelszóvá vált sorral: We Want The World and We Want It Now! (Ide a világot, de rögtön!).

➤ 31-én, fellebbezés után, szabadlábra helyezték **Mick Jaggert** és **Keith Richardot**.

➤ 24-én törtek ki a detroiti faji zavargások. A véres eseményeket egy feketék által látogatott bárban tartott rendőrségi razzia váltotta ki, ahol a közönség éppen **Stevie Wonder** legújabb slágerét, az *I Was Made To Love Her* hallgatta. **Wondert** is megdöbbenette a napokig tartó erőszak, és a **Motown**nal egyetértésben újra megjelentette előző év karácsonyán kiadott „szeretet-lemezét”.

AUGUSZTUS

Listavezetők:

All You Need Is Love (Beatles): 1 hét

San Francisco (Be Sure To Wear Some Flowers In Your Hair) (Scott McKenzie): 3 hét

Scott McKenzie

Kevés olyan „egyslágeres” énekest tudunk felsorolni a 60-as évekből, aki annyira belénk ivódott volna, mint **Scott McKenzie** (1944. január 10., Virginia). A fiatal hippie még a **Journeymen** folk-együttesből ismerte **John Phillips**-et, aki megírta számára ezt a szép, akusztikus gitáron alapuló, egyszerű, mégis felejthetetlen dalt. Bár **Scott** maga nem szerepelt Pennebaker Monterey-filmjében, az ő dala lett a főcímdal. Azóta sincs olyan hét, hogy ne csendülne fel valamelyik rádióban vagy a régi dalokat kínáló tv-shopok műsorában. A fürtösfejű, bajszos, gyöngyökkel teleaggatott **McKenzie** kiadott még néhány kislemezt, de ezek észrevétlenek maradtak. A 70-es évek közepétől az újraalakuló **Mamas And Papas**-szal lépett fel.

1996-ban **Orbán Ottó**, az amerikai beat-költészet elismert tolmácsolója, A hippikorszak hűlt helyén című versében mottóként felidézte **Scott McKenzie** dalának első sorait, majd így folytatta: „Mikor én San Franciscóba mentem/kezemben nem virág volt/hanem egy kezitáská meg egy műanyag szatyor/ Mikor én San Franciscóba mentem/nem Szent Ferenc prédikált a kifutópályákon mennydörgő madaraknak...”.

Krónika

➤ 5-én jelentette meg **Van Morrison** az első amerikai kislemezét, a *Brown Eyed Girl*-t.

➤ 12-én tartotta a Windsori Nemzeti Jazz és Blues Fesztiválon bemutatkozó koncertjét **Peter Green** együttese, a **Fleetwood Mac**.

➤ 15-én Nagy-Britanniában életbe lépett a Tengerjogok Megsértése elleni törvény (Marine Offence Act), amely ezzel törvényen kívül helyezte a kalózádiókat. A Radio London egy nappal korábban szüntette be adásait – az utolsó felvétel a BBC-ből kitiltott *A Day In The Life* volt –, majd a legelső adás műsorvezetője, **Paul Kaye** búcsúzott el a közönségtől. A Radio Caroline azonban továbbra is sugározta „tilos műsorát”.

➤ 19-én a denveri **KNOW** rádió levette a műsoráról a **Beatles** valamennyi felvételét, mert úgy vélte: a kábítószer élvezetére biztatnak.

➤ 25-én az egy évvel korábban visszavonult **Brian Wilson** váratlanul fellépett a **Beach Boys** hawaii koncertjén.

➤ 26-án kezdődött az angliai Bedfordshire grófságban, Woburn Abbey-ben a Virággyerekek fesztiválja, amelyen többek között **Alan Price**, a **Marmalade** és a **Bee Gees** is fellépett. Bedford grófnője állítólag úgy tudta (vagy a tapintatos főkomornyik úgy tájékoztatta), hogy egy nagy virágkiállításra gyűltek össze a fiatalok.

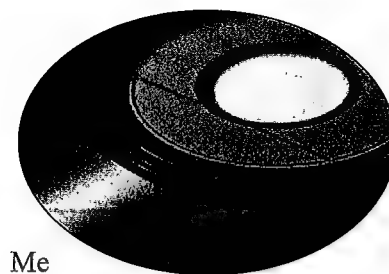
➤ 27-én 34 éves korában meghalt **Brian Epstein**, a **Beatles** menedzsere. Bár az orvosi szakvélemény szerint véletlen altató-túladagolás végzett vele, nem zárható ki, hogy öngyilkos lett, mivel a fiúk „fel nőttek” és a koncertekről való lemondásuk után nem volt rá többé szükségük.

SZEPTEMBER

Listavezetők:

San Francisco (Scott McKenzie): 1 hét

The Last Waltz (Engelbert Humperdinck): 4 hét

Engelbertünk igyekezett hamar behozni a hátrányát: a *Release Me* utáni második kislemeze, a *There Goes My Everything* című country-standard 3.

lett, majd a **Les Reed** és **Barry Mason** páros írt neki egy újabb világszláger. A *The Last Waltz*-ra öt héten át keringőzött Anglia, felvette **Mireille Mathieu** (ő is felkerült vele a brit listára!), Olaszországban **Jimmy Fontana**, sőt ez a dal lett a címe és mottója 1976-ban a **The Band** búcsúkoncertjéről készített **Martin Scorsese**-filmnek.

Krónika

➤ 2-án jelent meg a **Doors** második kislemeze, a *People Are Strange*.

➤ 3-án 55 éves korában elhunyt **Woody Guthrie**, az amerikai folk nagy alakja. Halálát Hunting-ton-kór okozta. 1976-ban **David Carradine** készített filmet **Guthrie** önéletrajzi könyvéből, a *Bound For Glory*-ból, azonos címmel (nálunk *Dicsőségre ítélve* címmel játszották).

➤ 8-án kötött házasságot **Eric Burdon** és **Angie King**.

➤ 16-án a **Vanilla Fudge** feljutott az amerikai nagylemez-listára.

➤ 17-én az **Ed Sullivan Show**-ban lépett fel a **Doors**. Az előzetes megállapodások szerint törölniük kellett volna a *Light My Fire* egyik, erősen szexuális utalású sorát, **Jim Morrison** azonban mégis csak az eredeti szöveget énekelte élőben. Bár **Sullivan** megfogadta, hogy többé nem hívja meg őket (akárcsak korábban a **Stones** esetében), két évvel később a **Doors** ismét fellépett a slágerműsorban: ezúttal „baj nélkül” – igaz, akkor sokkal szelídebb dalokat játszottak a *Soft Parade* című lemezükről, amelyeket viszont korai rajongóik utasítottak el.

➤ 23-án **Frank Zappa** és a **Mothers Of Invention** adott koncertet a Royal Albert Hall-ban. A felvétel később keresett kalózalbum lett.

➤ 29-jelent meg a **Procol Harum** második sikeres kislemeze, a *Homburg*.

➤ 30-án kezdte el műsorainak sugárzását a londoni **Radio One**. Az első dal, amely elhangzott benne, a *Move Flowers In The Rain*-je volt. A **John Peel** vezette **Radio One** hamarosan az Egyesült Királyság legnépszerűbb pop-rádiója lett.

OKTÓBER

Listavezetők:

The Last Waltz (Engelbert Humperdinck): 1 hét

Massachusetts (Bee Gees): 3 hét

Bee Gees

E könyv angolul akkor még nem tudó szerzőjének kapcsolatát a **Bee Gees**-sel két tévhit indította el: egyrészt azt hittem, hogy a nevet az énekes kissé „bégető” hangja nyomán választották, másrészt pedig egy, a nyelvet szintén nem bíró hölgytől úgy értesültem: a dal arról szól, hogy a massachusetts-i sivatagban megy a vonat. Azóta már nyilvánvalóvá vált számomra, hogy a keleti parti állam nem sivatagjairól nevezetes, a név pedig egyszerűen a **Brothers Gibb** rövidítése. A Massachusetts-szel kezdődött el a popzene legnagyobb túlélőinek több évtizedes karrierje.

Kalandos gyerekkora volt a három híres **Gibbs-fivérnek**. Man szigetén születtek: **Barry** 1947. szeptember 1-jén, az ikerpár **Robin** és **Maurice** 1949. december 22-én, majd Manchesterbe költöztek. Öccsük, **Andy** megszületése után, 1958-ban Ausztráliába emigrált a család (innen a legenda, hogy ausztrálok), ahol apjuk **Hugh Gibb**, big bandet vezetett, és anyjuk is énekelt. A három idősebbik fiú már 1962-ban fellépett egy alkalommal **Chubby Checker** előzenekaraként a Sydney stadionban, egy évvel később pedig már állandó klubjuk volt **Queensland**-ben. 1963-ban jelent meg első kislemezük, a *Three Kisses Of*

Love, és 1967-ig összesen 11 single-jük látott napvilágot az ötödik kontinensen. Az utolsó, a Spicks And Specks helyi listavezető lett. A kamasz fivérek valamennyi dalukat maguk szerezték! Mindezzel a tarso-lyukban érkeztek vissza 1967 januárjában Angliába, ahol az ausztrál születésű **Robert Stigwood** látta meg bennük a nagy lehetőséget. Kiegészítette őket két másik fiatal auszival, **Colin Petersen** dobossal (1946. március 24., Queensland) és **Vince Melouney** gitárossal (1945. augusztus 18., Sidney), s így készült el a New York Mining Disaster 1941 című, első angliai kislemezük a jellegzetes, **Barry**-féle falzettel és melankólikus vokáltrióval, amely a **Bee Gees** első korszakát meghatározta. A dal Angliában 12. lett, míg a következő felvételük, a To Love Somebody – amelyet eredetileg **Otis Redding**nek írtak – csak a 41. helyet szerezte meg, utóélete azonban annál parádésabb volt: egyik vezérmotívuma volt a kor angol gyereksztárja, Mark Lester bűbájos filmjének, a Melody-nak, s feldolgozta **Eric Burdon, Janis Joplin**, sőt a 80-as évek végén **Jimmy Sommerville** a homoszexuálisok iránti tolerancia egyik himnuszává tette. Nyáron már Amerikában is felléptek a fiúk, ekkor írták meg a Massachusetts-t, amellyel bevették az egész világot. Az év végéig még további két háromperces kincset adtak a pop történetnek: a Holiday-t, amelyet Angliában kevésbé kedveltek, de az USA-ban 16. lett, és a World-öt, amely a szigetországban is a 9. helyre vitte őket.

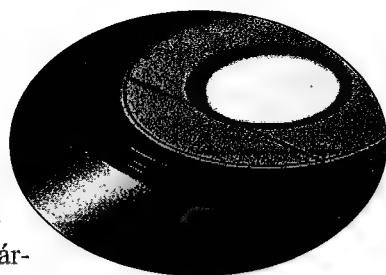
A **Bee Gees**-ről kezdett a korabeli sajtó úgy beszélni, mint a **Beatles** utódáról, hiszen egymás után jelentették meg a szebbnél szebb melódiákat (amelyek a nagyzenekari kísérekkel megteremtették a pop újromantikus hullámát), és új fazont jelentettek a rajongóknak: **Barry** kifejezetten jóképű volt, **Robin**ban pedig, a maga szabálytalan nyuszifogaival, volt valami aranyos báj. Éppen megfeleltek azoknak a tinilányoknak, akiknek a **Beatles** már „túl öreg”, a **Stones** vagy **Jimi** pedig túl vad volt.

Krónika

➤ 1-jén a **Traffic** megtartotta bemutatkozó koncertjét a londoni Savile Theatre-ben, amely korábban **Brian Epstein** tulajdona volt.

Ha már többekről is azt mondtuk, hogy a történetük egy kissé zűrös, akkor a Jimmy Miller menedzselte **Traffic**-ről sem állíthatjuk, hogy a béke szigete. De hogy a zenéjükre rögtön felfigyeltek, mutatja, hogy mire először élőben is színre léptek, már két Top Ten-daluk volt: előbb a Paper Sun-nal kerültek a lista 5. helyére, majd a Hole In My Shoe-val a 2.-ra! A még mindig csak 19 éves **Stevie Winwood** ekkor kötött életre szóló szövetséget **Jim Capaldi** (1944. május 10., Evesham) dobos-énekes-szövegíróval. Hozzájuk csatlakozott **Dave Mason** gitáros (1947. május 10., Worcester), aki korábban **Spencer Davis**ék roadjaként dolgozott, valamint **Chris Wood** fuvolás-szaxofonos (1944. június 24., Birmingham). A **Doors** után tehát ismét olyan zenekar futott be, amelyben nem volt basszusgitáros, de **Winwood** és **Capaldi** énekduettjei, valamint **Wood** újszerű fuvolajátéka (a mi **Török Ádám**unk az együttes 1968-os Kisstadion-beli koncertje után kötött ki e nehéz hangszer mellett) úgy gazdagította a progresszív törekvéseket, hogy nem dobták el teljesen a blues-t sem. Nem is lettek különösebben charta-centrikusok: még 1967 végén a Here Go Round The Mulberry Bush című daluk, amely egy azonos című angol tinifilmben hangzott fel, a 8. lett, utána azonban már a komolyabb darabokra koncentráltak, és örökségükben olyan dalok szerepeltek, mint a Dear Mr. Fantasy, a 40.000 Headmen (a **Blood, Sweat And Tears** előadásában is ismert), a No Face, No Name, No Number, a Feelin' Alright, a No Time To Live (**Johnny Winter** is játszotta). Közben azonban **Dave Mason** folyamatosan ki-bejárkált a zenekarból, és a jelképül választott tengerészcsomó gyengének bizonyult. 1969-ben a Last Exit című album után feloszlottak, majd egy évvel később összeálltak – megint **Mason**nal –, megcsinálták a Welcome To The Canteen című koncertalbumot. Ez volt utolsó közös munkájuk, ami csak 1971-ben jelent meg.

A **Traffic** második korszakának legfényesebb lapját is 1970-ben írták: **Winwood**, **Capaldi** és **Wood**, minden hangszert magukra vállalva, Robert Burns Árpá Jankó-balladája köré építve elkészítették a John Barleycorn Must Die című albumot, amely alighanem minden idők 10 legszebb LP-inek egyike. (A lemez Amerikában aranyat ért.) Innentől kezdve **Winwood** megpróbálta kibővíteni az együttest ütőssökkel, gitárosokkal, de a következő négy albumuk, köztük a kiváló dupla Traffic On The Road (1973) koncertlemez mindig más és más muzikusok közreműködésével született meg. **Capaldi**nak is több szólólemeze je-

Pink Floyd – Roger Waters

lent meg, majd 1974-ben, a When The Eagle Flies című album után a **Traffic** végleg kincstárba került.

A későbbiek folyamán **Mason** és **Capaldi** is egyénileg próbálkozott (**Mason** legismertebb lemeze a Mariposa de Oro, 1978-ból; **Capaldi** a Fierce Heart-tal hívta fel magára a figyelmet 1983-ban), **Chris Wood** pedig egyre súlyosbodó májbetegsége miatt visszavonult, és 1983-ban, 39 éves korában meghalt. A legnagyobb sikereket érhető módon **Winwood** érte el, aki készített lemezeket a japán ütős **Stomu Yamasita**-val, majd több, szűkebb körben népszerű lemeze után 1981-ben már a kor követelményeihez idomuló hangzású Arc Of Diverrel aranylemezt kapott Amerikában. Jó fogadtatásban volt része egy évvel később néhány számban a legjobb **Traffic**-hagyományokat felelevenítő Talking Back To The Night-nak is. Az igazi nagy visszatérést az 1986-os Back To The High Life című albuma jelentette, amelyért két Grammy-t is kapott. Ezekon **Will Jennings** írta **Stevie**-nek a szöveget, de azért **Capaldi**ról sem feledkezett meg: következő albumán, a Roll With It-en, amely az USA-ban listavezető is volt, a Hearts On Fire-ban ismét együtt dolgozott régi barátjával. Sőt, 1994-ben ők ketten még közös albumot is kiadtak **Traffic** néven, Far From Home címmel, s felléptek a Woodstock-i fesztivál 25. évfordulójára rendezett koncerten is. **Stevie**, mint a blues örök szerelmese, feltűnt és játszott a Blues Brothers 2000 című film fináléjában is. Az egykori csodagyerek 35 éves pályafutás után is ereje teljében van!

➤ 6-án San Franciscóban a csalódott „virággyerekek” – akik úgy érezték, hogy a „Szerlem és Béke Nemzedékét” kezdik kommercializálni – részvételével megrendezték „A hippie halála” elnevezésű temetési menetet utánpótló happeninget.

➤ 9-én a windsori városi tanács úgy döntött, hogy a jövőben nem engedélyezi a királyi városban a hagyományos jazz- és blues-fesztivált, mert úgy értékelték: az csupán ürügy a szabad szerelemre.

➤ 14-én Clive Davis lett a **Columbia Records** elnöke.

➤ 17-én mutatták be a new york-i kis Public Theaterben a Hairt.

➤ 24-én kezdte meg első amerikai turnéját a **Pink Floyd**. A nyitóbulira a san franciscó-i Fillmore West-ben került sor.

David Crosby-t kirúgták a **Byrds**-ből, de az énekes később sokkal nagyobb sikereket ért el a **Crosby, Stills, Nash** trióval, illetve a **Young**gal kiegészített kvartett-tel.

NOVEMBER

Listavezetők:

Massachusetts (**Bee Gees**): 1 hét

Baby Now That I've Found You (**Foundations**): 2 hét

Let The Heartaches Begin (**Long John Baldry**): 1 hét

Foundations

A **Foundations** amolyan beat big band volt: **Clem Curtis** énekes (1940. november 28.) körül heten hangáskodtak, köztük egy háromtagú, fuvola–harsona–szaxofon fúvósszekció. A korszakban elég ritka volt, hogy egy zenekaron belül csaknem 20 év korkülönbség legyen. **Mike Elliott**, a **Foundations** szaxofonosa, 1929-es születésű volt, míg **Tim Harris** dobos 1948-ban jött a világra! Sikertörténetük mindössze két évig tartott, ez alatt hat dalt tudtak felvinni a chartára. A legnagyobb sikerük a Baby Now That I've Found lett. **Tony Macaulay** és **John McLeod** egyaránt „külsős” volt a zenekarban, de **Macaulay** vállalta a produceri munkát is a **Pye** kiadó számára. Ugyancsak ő a szerzője a **Foundations** másik hatalmas sikerének, az 1968-as Build Me Up Buttercup-nak, amelybe **Mike D'Abo**, a **Manfred Mann** énekes is besegített. Ez a dal Angliában 2., Amerikában 3. helyezett lett. Utolsó Top Ten-dalukat, az In The Bad Bad Old Days-t 1969 tavaszán ismerhette meg a világ.

Long John Baldry

Az sem mindennapi eset, hogy egy szerzőpáros saját slágerét üti le a dobogó tetejéről. A **Macaulay–McLeod** duó (ezúttal **McLeod** gyártásában) a **Foundations** után **Long John Baldry**-t vitte a topra, két hét erejéig. Korábban ilyenre csak **David–Bacharach**, **Lennon–McCartney** és **Bruce Welch** vetemedett.

Long John Baldry saját stílusából kibújva érte el legnagyobb sikerét, hiszen főként a rhythm&blues-okban volt otthon. Korábban a **Hoochie Koochie Men**-ben, a **Steampacket**-ben, majd a **Bluesology**-ban játszott. (A **Steampacket**-ben **Brian Auger**-rel, **Julie Driscoll**al és **Rod Stewart**-tal, míg a **Bluesology** zongoristája **Reginald Dwight**, azaz **Elton John** volt.) E szívfacsaró ballada után minden idők legmagasabb pop-énekese (205 centire nőtt) nem tudott többé bekerülni az első tízbe sem: következő legjobb helyezését 1968 októberében érte el, amikor a **Mexico** című dalával a 15. lett.

Krónika

➤ 1-jén jelent meg az Egyesült Államokban a **Rolling Stone** – az első országos, a mai napig működő rock-heti lap az USA-ban – első száma.

➤ 3-án jelent meg Angliában **Peter Green** együttesének, a **Fleetwood Mac** első kislemeze, az **I Believe My Time Ain't Long**.

➤ 5-én **Davy Jones**, a **Monkees** énekese ruhabutikot nyitott New York-ban **Zilch** néven. Ugyanezen a napon súlyos vasúti szerencsétlenség történt a kelet-londoni **Hither-Green** közelében: a katasztrófában 49-en meghaltak, 78 volt a sebesültek száma. A vonaton utazott **Robin Gibb** is, akit sokkos állapotban szállítottak el a mentők.

➤ 7-én a **Grateful Dead** együttes bejelentette: új lemezükön a **Simon And Garfunkel** duó is közreműködik. Angliában megjelent a folk-rockot játszó **Fairport Convention** első kislemeze, az **If I Had A Ribbon Now**.

Ha van olyan együttes, amelynek felállítását majdnem lehetetlen megadni, az a **Fairport Convention**: az állandóságot szinte csak **Simon Nichol** gitáros képviselte. Ennek ellenére harminc éven keresztül megőrizték egyéni hangjukat, és a 80-as évekre a **Jethro Tull** „testvérzenekarává” váltak: ha a szintén sokat változó **Tull**-ban emberhiány keletkezett, többnyire a **Fairport**-ból hívták az új tagot, sokat koncerteztek együtt, sőt, amikor 1988-tól beindultak a „**Jethro Tull**-konvenciók”, a **Fairport** mindig a meghívottak között szerepelt. Ismertebb muzsikusa volt még a társulatnak **Richard Thompson** gitáros, **Dave Pegg** basszusgitáros (aki 1979-től 1995-ig a **Jethro** állandó tagja lett) és **Sandy Dennis** énekesnő, akit sokan a **Led Zeppelin** IV. albumáról ismernek, amelyen a **Battle Of Evermore** című dalban duettet énekelt **Robert Plant**tel. (**Dennis** 1978-ban szerencsétlen baleset áldozata lett: leesett háza lépcsőjéről és koponyaalapi törést szenvedett.) A **Fairport** leghíresebb albumai: **Liege And Leaf** (1969), **Rising To The Moon** (1975), **Bonny Bunch Of Roses** (1977).

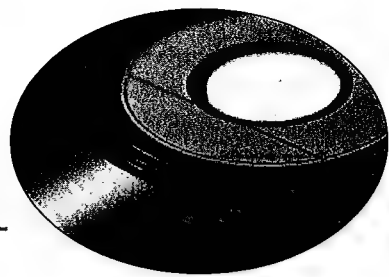
➤ 10-én jelent meg a **Moody Blues** **Night In White Satin** című balladája, amely ugyan csak a 9. lett a kislemezek listáján, mégis a zenekar leghíresebb felvételévé vált. 1972-ben újra a Top Ten-ben találjuk a dalt, sőt, 1979-ben is visszatért! A **Night In White Satin**, bár **Hayward–Thomas** szerzeményként könyvelték el, népdal-alapú, amelynek motívumai felhangzottak például már egy 1957-es **Kenneth More**-film-ben, a **Csodálatos Crichton**-ban is.

➤ 17-én kétnapos „szeretet-ősz” kezdődött Párizsban, a **Palais des Sports**-ban. A fellépők között volt a **Soft Machine**, valamint a **Dantalion's Chariot** együttes, amelynek vezetője **Andy Somers** gitáros volt. **Somers** hamarosan **Eric Burdon** társaként a **New Animals** tagja lett, majd a 70-es években – immár **Summers**-ként – a **Police** oszlopa.

➤ 24-én Oakland-ben, egy háborúellenes tüntetésen letartóztatták **Joan Baezt**.

➤ 25-én jelent meg **Arlo Guthrie** kultusz-albuma, az **Alice's Restaurant**.

Arlo Guthrie (1947. július 10., Coney Island, New York), akárcsak apja, **Woody Guthrie**, szociális érzékenységgel és humorral megáldott folk-énekes és szerző volt. Annak ellenére, hogy apjától, annak betegsége miatt, kiskorától távol volt, állandóan zeneközelben élt, elsősorban **Pete Seeger**nek és **Cisco**

Houstonnak köszönhetően. Hatéves korában tanult meg gitározni, és már tizenévesen kávéházakban énekelt.

Az **Alice's Restaurant** a lehető legjobbkor jelent meg, hiszen a szemetes sztorija mögött kíméletlen szatíra húzódott meg: fő céltáblái a rendőrség és a sorozási bizottságok voltak. Ez lett **Arlo** egyetlen aranylemeze. Két évvel később, a mintegy 20 perces kompozíció nyomán, **Arthur Penn** filmet is rendezett, amelynek maga **Arlo** volt a főszereplője. 1969-ben fellépett a **Woodstock-i Fesztiválon**, a film a **Comin' to Los Angeles** című dalát örökítette meg. A slágerlistára csak 1972-ben került fel **Steve Goodman** **The City Of New Orleans**-szával.

Arlo Guthrie a 80-as évektől saját lemezkiadót indított be **Rising Son** néven, és az amerikai környezetvédőket támogatta dalaival és fellépéseivel. Apja zenei örökségének gondozása mellett létrehozta a **Guthrie Centert**, a bántalmazott gyerekek rehabilitációjával, illetve az **AIDS**-esek támogatásával foglalkozó ökumenikus egyházi alapítványt a Massachusetts állambeli **Trinity Church**-ben, ahol az **Alice's Restaurant** is játszódtott annak idején.

DECEMBER

Listavezetők:

Let The Heartaches Begin (Long John Baldry): 1 hét

Hello Goodbye (Beatles): 4 hét

A **Hello Goodbye** ismét új arcát mutatta meg a **Beatles**-nek, és összesen 7 hetes listavezetésével az együttes egyik legnagyobb sikere volt ez a megint csak látszólag egyszerű dal: csinálja utánuk valaki az utolsó versszak vokál-kavalkádját, vagy azt, ahogyan a gitárokhoz illeszkedik a cselló! S ha megfordítjuk a lemezt, jön az igazi arcucsapás: az **I Am The Walrus**, egy vérbeli **John Lennon**-féle abszurd, a **Magical Mystery Tour** egyik dala, amely méltán lehet a „kényszerzubbony-rock” egyik mintadarabja. (A szerző, amikor 11 éves korában először hallotta, még félt is tőle egy kicsit...) Ha e kislemezt összehasonlítjuk az 1963-as dalokkal, akár a **From Me To You**-val vagy a **She Loves You**-val, mintha nem is ugyanaz az együttes lenne. Némi túlzással állapította meg egy angol pop történeti könyv: **Brian Epstein** meghalt, és most már a fiúk azt csinálnak, amit akarnak. Tény, hogy **John**, **Paul**, **George** és **Ringo** éltek a szabadságukkal, és ezt közönségük is értékelte...

Krónika

➤ 2-án megjelent **Aretha Franklin** **Chain Of Fools** című kislemeze, **Don Coway** szerzeménye. Ugyanezen a napon adták ki az Egyesült Államokban a **Country Joe And The Fish** **I Feel Like I'm A Fixin' To Die** című albumát, amelyen a hippie-nemzedék leghíresebb háborúellenes dala, a **One, Two, Three, Four, What Are We Fighting For?** is elhangzik.

➤ 3-án színes adás indult be a BBC 2-es csatornáján. Az első műsor **Barbra Streisand** **Color Me Barbra** című tv-show-ja volt.

➤ 7-én nyílt meg Londonban, a Baker street 94-ben az **Apple Boutique**, a **Beatles** saját lemez-, könyv- és divatboltja.

➤ 8-án a **Procol Harum** **A Whiter Shade Of Pale** című dala toronymagasan nyerte a **New Musical Express** közönségsvetítésén az év legjobb brit lemeze díjat. A **Beatles** **All You Need Is Love**-ja csak 1200 szavazattal lemaradva követte Harumékát.

➤ 9-én New Havenben letartóztatták **Jim Morrisont**. Miután a színpad mögött egy rendőr beledobott a **Doors** énekésébe, aki a rajongóival beszélgetett, **Jim** a koncert során „megzenésítette” a történetet, s ezt követően a színpadról vitték be a rendőrszobára. Ilyen eddig még nem fordult elő az amerikai rock történetében. A **Doors** menedzsmentje a koncertbevételeiből fizette ki **Morrison** szabadlábra helyezésének óvadékát.

➤ 10-én halálos repülőgép-balesetet szenvedett **Otis Redding** és zenekarának, a **Bar Kays**-nek négy tagja. A kétmotoros gép a Wisconsin állambeli **Madison** melletti, jeges vízű **Monoma-tó**-ba zuhant. A szerencsétlenséget a zenekar egyetlen tagja, **Ben Cauley** élte túl. A mindössze 26 éves **Redding** a szeren-

csétlenség előtt 3 nappal vette fel **Steve Cropper**-rel közös balladáját, a (Sitting On) The Dock Of The Bay-t, amely a „halj meg és nagy leszel” elv alapján az énekes legnagyobb sikere lett. Az Államokban 68 márciusában jelent meg és 4 hétig vezette a listát, Angliában is a 3. lett. A sejtelmes basszus, a dal végi fütyty, amely beleolvad a hullámok zajába, akkor is hátborzongató, ha a hallgató nem ismeri **Otis** tragikus végét. (Négy évvel később, 1971 tavaszán, hasonlóan sírontúli hangokkal fejeződött be a

Doors-nak **Jim Morrison**nal készült utolsó felvétele, a Riders Of The Storm. **Morrison** három hónappal később örökre eltűnt...) A dal két posztumusz Grammy-díjat is kiérdemelt. Még 68-ban kiadták a los angeles-i Whiskey-A-Go-Go-ban, 67 őszén tartott koncertjének felvételét, **Otis Redding** In Person címmel, amelyet egy szinten emlegetnek **James Brown** legendás Apollo-koncertjével.

Reddinget persze nemcsak korai halála tette a soul óriásává. Annak ellenére, hogy nem tett olyan „engedményeket” a fehér közönségnek, mint a **Motown**-sztárok többsége, 1967-es tavaszi angliai turnéjának elsőpró sikere, valamint az a lelkes fogadtatás, amelyben a monterey-i közönség részesítette, bizonyította, hogy hallatlanul eredeti, mégis mindenki lelkét megérintő énekesről van szó. Talán éppen ezért kevesen próbálták őt utánozni. Szerzőként is számos értékes dalt hagyott hátra, elég csak a korábban említettek mellett a Hard To Handle, a Nobody's Fault But Mine, a Happy Song, a Thousand Miles Away, az I've Got Dreams To Remember, a Fa-fa-fa címét említeni. De remekül interpretálta **Sam Cooke** (Changes Gonna Come), **Ray Charles** (A Fool Of You), **Barbara Campbell** (Wonderful World) dalait, és a klasszikus spirituálé Amen feldolgozása is **Otis** legszebb pillanatai közé tartozik. 1970 novemberében, két hónappal **Jimi Hendrix** halála után a **Reprise Records** kiadott egy lemezt a **Monterey-i Fesztiválról**. Az album egyik oldalán **Hendrix**, a másik oldalán **Otis** koncertjéből hallhatunk részleteket.

(Engedjen meg az olvasó egy személyes kitérőt: **Redding** volt az első, akinél először szembesültem a rock-halállal, és barátommal, aki sajnos azóta szintén nem él már, róla elnevezett zenekart akartunk alapítani. 1998 nyarán, amikor Budapestre látogatott a **Blues Brothers 2000** zenekar, s kezét foghattam **Steve Cropper**rel, úgy éreztem, rajta keresztül talán egy kicsit magát **Otis**t is megérintheztem...)

➤ 20-án **Ian Anderson** és **Glen Cornick**, a **John Evan Band** tagjai, kiszálltak zenekarukból, és két lutoni fiatalemberrel, **Mick Abrahams**-szel és **Clive Bunker**rel megalakították azt a zenekart, amely több névváltozás után a **Jethro Tull**-ként vált világhírvé.

➤ 25-én **Jimi Hendrix** télapóként lépett fel a londoni Roundhouse-ban egy gyerekrendezvényen.

➤ 26-án bemutatták a BBC-ben a **Beatles** pszichedelikus hangulatú tv-filmjét, a Magical Mystery Tourt, amely egy földöntúli színekre pingált autóbusz és utasainak kalandjait meséli el.

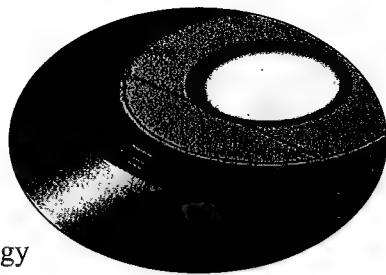
➤ 29-én **Dave Mason** gitáros kiszállt a **Traffic**ből, de rövidesen visszatért.

➤ 30-án jelent meg a **Gladys Knight And The Pips** legnagyobb sikere, az I Heard It Through The Grapevine. Ezzel Amerikában 2. helyezést értek el. Ennek ellenére a dal később sokkal inkább **Marvin Gaye**-hez, illetve a **Creedence Clearwater Revival**-hez kötődött.

ÉVES LISTÁK

A Monkeemania az amerikai listán is érződött, hiszen ott az év elején az I'm A Believer hét, az év végén pedig a Daydream Believer négy hétig állt az élen. **Sinatra**-ék Something Stupidja szintén 4 héten át lehetett number one. Az **Association** játékos Windy-je is éppen 28 napig ült a trónon – míg őket a legforróbb július végén, augusztus közepéig váltotta fel a **Doors** Light My Fire-ja.

Vizsont, ellentétben a britekkel, a jenki élre vitték a **Beatles**-től a Penny Lane-t; valamint a **Rolling Stones** Ruby Tuesday-jét, az egyik legszebb dalt, amelyet valaha is a női titokzatosságról írtak. Egy középkori trubadúr nem találta volna el ilyen pontosan azt az érzést, amit **Brian Jones** énekesmadár-szerű fuvolája még időtlenebbé tett. A dalból különös, szinte fájdalmas harci siratót alkotott néhány évvel később **Melanie**. (És ismét egy személyes élmény: 1990-ben a bécsi Práter-stadionban, a **Stones** Urban Jungle-turnéján a koncert harmadik száma volt a Ruby. Az utolsó refrén előtt **Mick Jagger** otthagya a mikrofonját, és 80 ezer ember énekelt: „Goodbye, Ruby Tuesday, who could hang a name on You...”. Talán az ilyen pillanatokért érdemes a zenében leélni egy életet...) A kislemez másik oldala, a Let's Spend The Night Together sem kevésbé nevezetes! A single Angliában is a 3. volt, ahol a zenekar a kábítószerügy

miatt félig-meddig indexre került. De népszerűségüket ez sem kezdhette ki, mert a börtönajtó-csapódással kezdődő We Love You – hátoldalán a lírai oboaszóval tarkított Dandelionnal, amely **Keith Richard** lányának nevet adott – a 8. lett, míg két albumuk, a Between The Buttons és a Their Satanic Majesties Request pedig szintén a 3. a maguk kategóriájában.

Februárban két héten át vezetett a **Buckingham**s a Kind Of Drag-gel. Az együttes főként chicagói olaszokból állt (az énekes-gitáros **Dennis Tufano**, a gitáros **Carl Giammarese**, a basszusgitáros **Nick Fortune** volt), dobosuk, **Jon-Jon Poulos** viszont görög ősökre tekintett vissza. A Kind Of Drag volt az egyetlen igazán nagy sikerük; ebben a rövid korszakban az a **Jim Guercio** menedzselte őket, aki később a **Chicago**, illetve a **Blood, Sweat And Tears** zenekarokat irányította. Ugyancsak villanásnyira ért fel a csúcsra a **Strawberry Alarm Clock** az Incense And Peppermints-szel.

A **Supremes** tartósította sikerét, hiszen a Love Is Here And Now You're Gone márciusban, majd a The Happening júniusban vezette az amerikai listát, de – **Florence Ballard** kiválása után – immár **Diana Ross** & The **Supremes** néven szerepeltek.

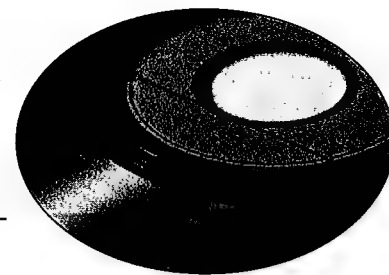
Három heti halhatatlanság jutott a **Turtles**-nek március-áprilisban a Happy Together-rel. A hattagú, az Államok minden részéből verbuválódott társulat, melynek két frontembere a két szaxofonos-énekes, **Howard Kaylan** (1947. június 22., New York) és **Mark Volman** (1947. április 19., Los Angeles) volt, kezdetben a szörf-zenével próbálkozott, majd a „brit invázió” hatására váltottak hangnemet. Így a **Turtles** egyike lett az új korszak kevés igazi amerikai pop-együttesének. Legnagyobb sikerük a Happy Together volt, amelyet **Gary Bonner** és **Alan Gordon** írt nekik, ezzel Angliában is a 12. volt a csapat; majd egy évvel később a hasonló hangulatú Elenore jutott az amerikai 6. és az angol 7. helyre. A sűrűn váltakozó felállású együttesről feljegyezték, hogy 1969 májusában a Fehér Házban léptek fel Tricia Nixon, az elnök lánya kérésére, és állítólag Abraham Lincoln íróasztalán rendeztek kokainos orgiát. A **Turtles** 1970-ben feloszlott, a két nagydarab, minden hülyeségre kész énekes, **Kaylan** és **Volman** csatlakozott a **Frank Zappa**-féle **Mothers Of Invention**hoz, mint **The Phlorescent Leech** & **Eddie** vokálduó, és **Zappa** olyan fontos lemezein vettek részt, mint a Chunga's Revenge, a Live At Fillmore (a Happy Togethert ezen is bedobják), a 200 Motels, valamint a Just Another Band From L. A. 1972-ben a kettős önálló lemezt is kiadott, **Zappa** több zenészenek (Aynsley Dunbar, Don Preston) részvételével. Szerepeltek **John Lennon** Somewhere In New York City című albumának élő felén is.

Dicsőségének beteljesedését érte meg a **Young Rascals**, miután 4 hétig vezettek a Groovin'-nal az USA-ban. A vasárnap délutáni, szieszta-pótló szexet méltató kislemezt 2 millió példányban adták el, és a hasonló című albumuk is aranylemez lett. Még 67 októberében jött ki egy újabb nagy sikerük, a How Can I Be Sure, amelyet a házasság előtt álló **Felix Cavaliere** írt szerelméről. Ebben az egykori rhythm&blues-együttes már franciás harmonikát és vonósokat is felvonultatott.

Aretha Franklint már addig is igen nagy becsben tartották R&B körökben, de **Lady Soul** akkor lett egész Amerika fekete énekesnő-kedvence, amikor 67 júniusában két hétre átvette a vezetést **Otis Redding** szerzeményével, a R-E-S-P-E-C-T-tel. A kiugrásban komoly szerepet játszott, hogy **Aretha** átigazolt a CBS-től az Atlantic-hoz, és **Jerry Wexler** megtalálta számára azt az utat, amely a legalkalmasabb volt hangjának teljes kiaknázására. Első közös munkájuk, az I Never Loved A Man 9 hétig vezette a R&B listát, és az általános chartán is 9. lett. Az első aranylemez gyorsan követte a második, a R-E-S-P-E-C-T, amely sokkal inkább kötődik **Aretha**-hoz, mint **Otis**hoz. (A **Blues Brothers 2000**-ben is elénekli, és az akkor már 58 éves, kissé túlsúlyos soul-nagyasszony még mindig lenyűgöző.) Két Grammy-t is kapott érte, a **Billboard** pedig az év énekesnőjének választotta. A felvétel érdekessége, hogy a vokált két huga, **Erma** és **Carolyn** adta.

Augusztusban **Franklin** volt a legnagyobb csillaga a new york-i Downing Stadionban rendezett I. Jazz Fesztiválnak, majd az év végéig újabb újabb nagy sikerek övezték: a Baby I Love You, a **Carole King**-szerezte Natural Woman, s végül a Chain Of Fools, amely 2. helyezést ért el. Ez utóbbival 1969-ben nyert Grammy-t.

Aretha a következő két évben vitathatatlan királynője volt a műfajnak. 1968-ból a saját szerzeményű Think, a Since You've Been Gone és az I Say A Little Prayer ért el milliós példányszámot (68 augusz-

tusában ő énekelte el a chicagói demokrata párti elnökjelölő konvención az amerikai himnusz!t), 69-ből az I Can't See Myself Leaving You, a Share Your Love With Me, valamint a **Beatles** Eleanor Rigby-jének felolgozása a legemlékezetesebb.

A nagy sikersorozat 1975-ig tartott, amikor már a 10. Grammy-jét vehette át. 1977-ben meghívták Jimmy Carter elnök beiktatási ceremóniájára. A 80-as éveket az első Blues Brothers-filmmel kezdte, a Think-et énekelte, 1984-ben egy Broadway-musicalben **Mahalia Jackson** személyesítette meg. 1987-ben újra visszatért a slágerlisták élére: a **George Michael**lel énekelt duett, az I Knew You Were Waiting For Me Angliában és Amerikában is első lett, s Grammy-gyűjteményét is gazdagította. Még ugyanebben az évben **Keith Richards** vezette őt be a Rock&Roll Hall Of Fame-be, miután **Aretha** előző évben előadta a híres **Stones**-dalt, a Jumpin' Jack Flash-t, Whoopi Goldberg azonos című filmjének betétdalaként.

Azért az „északi szárny” sem hagyta magát. **Stevie Wonder**, akit háromhetes európai turnéja után a kontinens is a szívébe zárt, két, a melódikusabb **Motown**-hanghoz közelálló dallal, a Place In The Sun-nal, illetve a Travelin' Man-nel ért el nagy sikereket. (Mindkettőnek felvette olasz nyelvű változatát is, Il sole é di tutti, és Dove vai? címmel.) Aztán az év közepétől mintha hangnemet váltott volna a tizenéves, már 192 centis magassága miatt sem „Little” **Stevie**: az I Was Made To Love Her az USA-ban milliós eladást ért meg, és egy 2. helyet a toplistán, majd ezt követte az I'm Wondering (12.). Mindkettő a dögösebb, feszebb funky-stílust követte, mintegy megelőlegezve **Wonder** következő éveinek irányvonalát.

Kereken négy hétig állt az amerikai lista élén az Ode To Billie Joe-val **Bobbie Gentry** (1944. július 27., eredeti nevén **Roberta Lee Streeter**). A hosszú fekete hajú, szerény lánytól ez a blues-ballada – egy rejtelmes öngyilkos története – volt az első, amely világszerte sikert aratott.

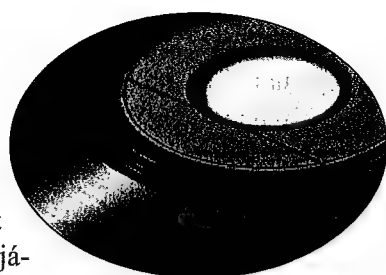
Bobbie hétévesen kezdett zongorázni, majd a los angeles-i zeneakadémián tanult tovább. A Ruby Gentry című film hatására vette fel művésznévét 1966-ban és kezdett dalokat írni. A **Capitol** céghez próbált bejutni, mint „házaszerző”, de amikor meghallották dalait, a kiadó urai úgy gondolták: akkor a leghitelisebbek, ha ő maga adja elő. Így született meg az Ode To Billie Joe, amely Angliában is a huszadik helyen végzett.

Ugyanennyi ideig vezetett egy memphis-i tinibanda, a **Box Tops**, amely a fehér soul-ban próbálkozott. **Alex Chilton** (1950. december 28., Memphis) énekes-gitáros és barátai **Dan Penn** szerző-producer révén kerültek a **Bell Records**-hoz. **Penn** írta meg nekik a The Letter című „szuperszónikus” dalt, amely fel is repítette őket a topra, a B-oldallal, a Neon Rainbow-val együtt. (A kislemez Angliában is 5. lett.) Bár az első daluk nagyon bejött nekik, a sikert nem tudták tartósítani. Második lemezük, a Cry Like A Baby még szintén elérte a milliós példányszámot és a 2. helyet, de az azt követő, néha még ma is felhangzó Choo Choo Train már csak 26. volt. A Top Ten bezárult előttük, és az 1969 novemberében megjelent Turn On A Dream után (58.) a zenekar felbomlott. **Chilton** új zenekarral, a **Big Star**val próbálkozott, összejött **Steve Cropper**rel is, de eredménytelenül. A The Lettert világszlágerre tette **Joe Cocker** is.

Annál érdekesebb **Lulu** esete. A skót leányzó egyetlen number one-ját Amerikában érte el, egy olyan dallal, amely brit földön még a listákra sem került. Ez volt a To Sir With Love, vagyis „A Tanár úrnak, szeretettel”.

Az amerikaiak kedvelik az olyan filmeket, amelyben tanároknak kell megküzdeniük a „deviáns” diákokkal, vagy fordítva. Az első ilyen alkotás is erősen kötődik a rock-hoz, hiszen a Blackboard Jungle-ban (Palatábla dzsungel) hangzik fel a Rock Around A Clock. Ott Glenn Ford alakít egy tanárt, akinek olyan kültelki iskolában kell elfogadtatnia magát, ahol kőkemény faji és társadalmi intolerancia uralkodik. Az egyik fekete diákot Sidney Poitier játssza. Tizenegy évvel később már Poitier a tanár: egy londoni külvárosi iskolába küldik, hogy mőresre tanítson egy rakás utcagyereket – akik ráadásul mind fehérek. Ahogyan Glenn Ford, úgy Poitier is a kezdeti gyűlölködés után győztesen kerül ki az összecsapásból, és az év végi bulin énekl el neki az egyik diáklányt játszó **Lulu** a To Sir With Love-ot. (Többé-kevésbé hasonló sémán alapszik a Robin Williams-féle Holt költők társasága és a Veszélyes kölykök is, amelynek Michelle Pfeiffer volt a főszereplője.) Az amerikai polgárjogi harc a film és a dal sikerével újabb csatát nyert – csupán az érthetetlen, hogy Angliában, ahol a film játszódik, egyáltalán nem törekedtek a promóciójára.

Kikre emlékszünk még 1967-ből? Az amerikai **P. P. Arnold**-ra, aki érzelmes nőiséggel adta elő a

Sam The Sham And The Pharaohs

First Cut Is The Deepest-et (Angliában 18.). **Jeff Beck** először került fel önálló felvétellel a 14. helyre azóta, hogy otthagya a **Yardbirds**-öt, de egyáltalán nem volt megelégedve a Hi-Ho Silver Lining-on nyújtott énekteljesítményével: ezután szövetkezett **Rod Stewart**-tal.

A **Cream** Strange Brew-ja a 17. helyet érte el, míg a hozzá tartozó nagylemez, a Disraeli Gears – minden idők egyik legpompázatosabb borító-kollázsával – az 5. lett az albumok listáján. Ezen a korongon még számos **Cream**-örökzöld hallható, mindenekelőtt a Sunshine Of Your Love, amelyet a zenekar feloszlása után **Clapton** és **Bruce** egyaránt műsorán tartott, valamint a SWLABR, a Tales Of Brave Ulysses, az Outside Woman Blues és a pszichedelikus rock-blues prototípusa, a Dance The Night Away.

Dave Davies, aki elnyomottnak érezte magát a **Kinks**-ben – hiszen szinte minden a bátyján, **Ray**-n állt vagy bukott –, megpróbálta, mire képes egyedül. Kiderült, hogy ő sem tehetségtelen: a Death Of A Clown 3., a Susannah's Still Alive pedig 20. lett. **Dave Dee és társai** az orosz folklórban utaztak az Okay-jal (4.), míg a Zabadak (3.) valamiféle afro-kubai hibrid. **Donovan** kajánkodó Mellow Yellow-ja (8.) mint ha **Dylan**-paródia lenne.

A **Flower Pot Men** főként session-zenészekből állt össze: egyetlen nagylemezt készítettek csupán és egyetlen nevezetes daluk maradt fenn, a Let's Go To San Francisco, amely **Scott McKenzie** dalára rimelt. A kislemez két oldalát elfoglaló, összesen hét perces kompozíció gyönyörű kánon-kórusmű. Szerzője **John Carter** és **Ken Lewis** volt, a vokálokat **Tony Burrows** és **Neil Landon**, az Ivy League tagjai énekeltek. A kíséző muzsikások között találjuk **Jon Lord**ot, a **Deep Purple** alapító-organistáját. (Az együttes Budapesten is fellépett.)

Knock On Wood – azaz: Kopogd le a fán! – nálunk is sokat nevettek Danny Kaye 1937-es morbid vígjátékán, amelyben a zenés nagyjelenetben a bandaháborúba belekeveredett kétbalkezes színész-énekes erre a babonára utal. Alig öt évvel később a Casablancában Sam – az a bizonyos, aki újrátámassza – Rick Blain mulatójában újra csak azt énekl: Knock On Wood. 1967-ben pedig **Eddie Floyd** vitt sikerre egy újabb variációt a témára.

Floyd (1935. június 25., Montgomery, Alabama) tizenévesen költözött Detroitba, ahol megalakította a **Falcons** együttest. (Az együttesben énekelt egy rövid ideig **Wilson Pickett** is.) A **Falcons** feloszlása után **Eddie** Washingtonban telepedett le, és elsősorban dalszerzőként foglalkoztatták a lemezcégek. 1965-ben a **Stax**-szal kötött szerződést, és hamarosan több országos R&B sláger került ki kezéből: ő írta **Wilson Pickett** 634-5789-ét (amelyet később **James Brown**, **Tina Turner** és **Ry Cooder** is feldolgozott), majd **Steve Cropper**-rel közösen szülték meg, szintén **Pickett**-nek, a Ninety Nine And A Half-ot (a **Creedence**-től is ismert) és **Otis Redding**-nek a Don't Mess That Cupid-ot. Először szintén **Otis**-nak szánták a Knock On Wood-ot, végül azonban mégis inkább **Eddie** énekelte el, és az évtized egyik legnagyobb R&B sikere lett.

Eddie Floyd-ot inkább szerzői munkásságáért tartják nagyra (a későbbiekben írt **Carla** és **Rufus Thomas**nak, **Sam&Dave**-nek, **Arthur Conley**-nek), bár időről időre egy-egy jónak ígérkező turnéra ő is elindul mind a mai napig. Így jutott el például Budapestre is a **Blues Brothers** 2000-rel, és e könyv szerzőjének legnagyobb meglepetésére nem is hallott Danny Kaye filmjéről. Igaz, hogy csak saját Knock On Wood-jának feldolgozásait gyűjti, abból is van elég: **David Bowie**, **Cher**, **Count Basie**, **Eric Clapton**, **Amii Stewart** – hogy csak a legismertebbeket említsük...

Jimi Hendrix-nek – a Purple Haze-t kivéve (3.) – inkább balladisztikusabb felvételeit kedvelték jobban az angolok: a Hey Joe 6. helye után ugyanennyire futotta a The Wind Cries Mary erejéből, és 18. lett az egyik legszebb **Hendrix**-felvétel, a Burning Of The Midnight Lamp, amely kiteljesedett változatában csak egy évvel később, az Electric Ladyland albumon jelent meg.

Bemutakozott a **Herd**, a modok egyik utolsó kedvence, a From The Underworld-del, (6.) és a Paradise Lost-tal (15.), soraiban a 17 esztendő **Peter Frampton**nal. **Paul Jones** a **Manfred Mann**-ből való

kiválása után utolsó Top Tenjét érte el az I've Been A Bad Bad Boy-jal (5). **Manfred Mann** második formációja a Ha Ha Said The Clown-nal választott (4.)

A legbolondabb társaságok közé tartozott a közép-angliai **Move**, amely **Csajkovszkij** 1812 című szimfonikus költeményéből alkotta meg első nagy sikerét, a 2. helyezett Night Of Fear. **Ulysses Adrian „Roy” Wood** (1946. november 8., Birmingham) énekes-gitáros-szerzőnek, aki szívesen jelent meg a színpadon kockásra festett arccal és pusztításban a **Who**-n is túltett, kapóra jöttek a csodabogár-pszichedelikus összejövetel: az együttes szinte egyet sem hagyott ki. Társai voltak **Carl Wayne** énekes (1943. augusztus 18., Moseley), **Ace Kefford** basszusgitáros (1946. december 10., Moseley), **Bev Bevan** (1944. november 24., Birmingham) és **Trevor Burton** gitáros (1944. március 9., Aston). Show-ik állandó eleme volt tv-készülékek szétrombolása, illetve híres történelmi személyiségek portréinak „meggyalázása”. A műbalhékat ezúttal is megette a közönség, és a második kislemez, az I Can Hear The Grass Grow 5., a Flowers In The Rain pedig ismét 2. lett. Ez utóbbi kapcsán azonban személyesen Harold Wilson miniszterelnök perelte be őket, mivel az egyik promóciós képeslapon a kormányfő meztelen karikatúrája volt látható. Ezért a lemezért kapott jogdíjakat **Wood**-ék kénytelenek voltak felajánlani jótékony célokra.

Újra bejött a retro-stílus a **New Vaudeville Band**-nek a Peek-A-Boo-val (7.). **Cliff Richard** a korábbiakhoz képest nem remekelt, legjobbjá az All My Love volt a maga 6. helyével. Megjelent egy inkább kabaréba, mintsem popszínpadra való trió, amelyet **Paul McCartney** öccse, **Mike** alapított. A **Scaffold** első top ten lemeze, a Thank U Very Much jópofa poén, de azt senki sem hitte volna, hogy a következő évben egy kocsmadallal még listát is vezetnek. Ugyancsak nem lehetett komolyan venni **Whistling Jack Smith** füttyös dalát, az I Was Kaiser's Bill Batmant. Vili császár csicskásának nótáját azonban egész Európa füttyülte (utoljára a Híd a Kwai folyón füttye aratott hasonló sikert), és Angliában 5. helyet ért el a dal.

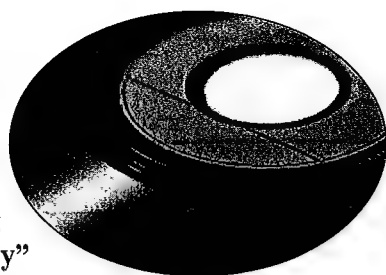
Még csak szerényen kopogott be a listákra a görög-svéd származású, később iszlám hitre tért és egész popzenészi pályafutását megtagadó **Cat Stevens** (**Steven Georgiou**, 1947. július 21., London). A Matthew And Son (2.) és az I'm Gonna Get Me A Gun (6.) egy tehetséges fiatal dalszerzőt mutatott be a közönségnek, aki azonban igazán három évvel később érte el legnagyobb sikereit, amikor **Jimmy Cliff** előadta az azóta sokszor feldolgozott **Stevens**-dalt, a Wild World-öt. Ezt a jamaikai sztár után ő is műsorára tűzte, majd a Lady D'Arbanville című trubadúrdallal befutott. Feltűnt egy újabb fekete funky-énekes, **Brenton Wood**, de a 8. helyezett Gimme Little Sign-nak nem volt folytatása.

A **Who** kétszer került be a legjobb 10-be: előbb a Pictures Of Lily-vel (4.), majd az I Can See For Miles-szal (10.). Ennél is fontosabb volt kissé kaotikus albumuk, a Sell Out, amelynek utolsó tétele, a Rael már a Tommy főmotívumait hordozza magában. (Egy, talán véletlen egybeesés: a **Genesis** 1974-es nagy színpadi művének, a Lamb Lies On Broadway-nek főhősét is Raelnek hívják.)

Az amerikai összesített lista első 10 helyén, egyet kivéve, csupa olyan dal szerepelt, amely number one is volt. Az abszolút első a To Sir With Love, a The Letter a második, és az Ode To Billie Joe a harmadik volt. A kivétel éppen a 10., **Frankie Valli** Can't Take My Eyes Off Of You című dala.

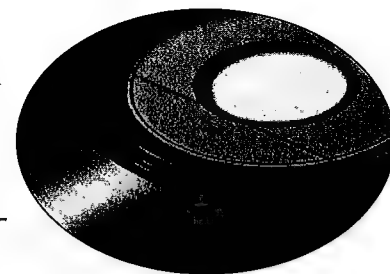
Idézzünk fel azért néhányat a lista további helyezettjei közül is. A 17. helyre jött be **Arthur Conley** a Sweet Soul Music-kal (öt egy ideig **Otis Redding** legnagyobb riválisának tartották), 19. lett a **Sam And Dave** duó a Soul Man-nel. 27.-nek rangsorolták a **Buffalo Springfield** For What It's Worth-jét, amelyet később a **Led Zeppelin** is játszott koncerteken. A 32. helyre ismét egy soul-nóta, **Marvin Gaye** és a tragikusan fiatalon, 24 évesen, agytumorban elhunyt **Tammi Terrel** kettőse, a Your Precious Love került. Őket megtaláljuk a 87. helyen is az Ain't No Mountain High Enough-fal. **James Brown** a 77. lett a Cold Sweat-tel, a **Four Tops** a 82. a Bernadette-tel (ennek refrénjét 7 évvel később a **Santana** orozta el a Welcome című albumára).

A **Jefferson Airplane** már legjobb felállásában ostromolta a listákat. **Marty Balin** énekes (1942. január 30., Cincinnati), **Paul Kantner** gitáros (1942. március 12., San Francisco), a finn **Jorma Kaukonen** gitáros (1940. december 23., Washington), **Grace Slick** énekesnő (1939. október 30., Chicago), **Jack Casady** basszusgitáros (1944., Washington) és **Spencer Dryden** dobos (1938. április 7., New York) az együttes második lemezére állt össze, és a Surrealistic Pillow-ból, a pszichedelikus rock talpkövéből két daluk is milliós kislemez született: a Somebody To Love 5., az arabos motívumokkal teletűzdelt White

Rabbit pedig 8. lett. Az általános listán az előbbinek a 33., az utóbbinak a 81. helyezés jutott. **Jeffersonék**, akik előadásaikon szintén kedvelték a színes fényjátékokat, 1967-től kezdve állandó szereplői voltak valamennyi jelentősebb pop-fesztiválnak, együtt a szintén san franciscói bázisú **Grateful Dead**-del. Csak amíg a **Dead** inkább merített a bluesból, addig az **Airplane** a folk-hatásokat építette be jobban a zenéjébe.

Kétszer is szerepelt az amerikai 100-as listán a Groovin'. A **Young Rascals** változata a 9., a **Booker T. And The MG-s** verziója pedig a 72. lett. Említést érdemel a **Royal Guardsmen** vidám története, a 84. helyet elért Snoopy vs. The Red Baron; ugyanígy a 93. helyen végzett I Had Too Much To Dream az **Electric Prunes**-től, akik egy évvel később az Easy Rider kulcsjelenetében felhangzó beat-mise részletükkel, a Kyrie Eleison-nal jutottak be az örökkévalóságba.

Szó, szó, szó...

AZ ÉVTIZED POP-ROCK-BÖLCSESSÉGEIBŐL ÉS VALLOMÁSAIBÓL

„Dalainkért nem kaptunk egy petákot sem az országos forgalmazóktól, ezért elkezdtünk a saját szakállunkra dolgozni”

(Smokey Robinson a Motown indulásáról)

„Berry Gordy sosem tekintett engem művésznek, hanem csak termelési egységnek”

(Marvin Gaye, aki ráadásul még Gordy nővérét, Ann-t is feleségül vette a siker érdekében)

„A siker és a rombolási ösztön elhatalmasodása egyenesen arányos egymással”

(Bev Bevan, Move)

„Amikor elegünk lett az orgiákból, bezárkóztunk a szobába és fennhangon Nietzsche-t olvastunk”

(Robert Plant)

„A koncertet egészen addig csodálatosak, amíg megfoghatatlan tömegjelenséggé nem változnak”

(Jim Morrison)

„A zene felizgat, de nem tesz erőszakossá”

(Mick Jagger)

„A los angeles-i lányok strigulaháborút vívnak egymás között, hogy ki kap el több sztárt”

(Jimmy Page)

„Nyolc lány sürgött-forgott állandóan a lakásomban. Főztek, mostak, takarítottak, bevásároltak, szeretkeztek velem. Csak azt nem tudom, hogyan kerültek oda”

(Neil Young)

„Nem az a lényeg, hogy a groupie-k miért vannak körülöttem, hanem az, hogy szeretnek”

(Country Joe McDonald)

„A tartós házasság titka, hogy az ember maradjon örökre örülten szerelmes”

(Paul McCartney)

„Addig nincs nagy baj, amíg a lányok átmedvesednek a színpadi jelenlétemtől”

(Adam Faith)

„A Stones-szal kapcsolatban minden rossz hír jó hír”

(Andrew Loog Oldham)

„A szó semmilyen értelmében nem vagyok ostoba pacifista”

(Egy Pokol Angyala Altamont-ból)

„Mindig én vagyok az utolsó, aki a Beatles-szel kapcsolatos legújabb hírekről értesül”

(Paul McCartney, amikor megtudta, hogy a halálhírét költik)

Szó, szó, szó...

215

„A hírességekkel teli szállodák olyanok, mint a labirintusok, amelyekben bármerre indulsz el, semerre sem haladsz”

(Barry Gibb)

„A minket körülvevő világ lehetetlensége vezetett el Istenhez”

(Hank B. Marvin, Shadows)

„Megszoritottam a Maharishi kezét, és éreztem korlátlan erejét”

(Dennis Wilson, Beach Boys, aki később szó szerint ugyanezt mondta a sátánista gyilkossal, Charles Mansonnal való találkozásáról)

„Olyan gumivá váltam, amit ha még egy milliméterrel tovább feszítenek, elszakad”

(Brian Wilson, a kikattanásáról)

„Hiszek az életben, de nem a saját életemben”

(Bob Dylan)

„Agyunk vegyületei energiabuborékkal vettek körül bennünket”

(Phil Leish, Grateful Dead)

„A felkelő nap házatól négerül kezdtek beszélni a falak”

(Eric Burdon)

„Én adtam Stevie Winwood-ra hosszú nadrágot, hogy beengedjék a pub-okba”

(Spencer Davis)

„Eric Clapton annyira szereti a blues-t, hogy sírva fakad, ha csak egy hangot is rosszul ütünk le”

(Keith Relf, Yardbirds)

„A mi kortársaink már 12 éves korukban elhatározták, hogy rock and roll-sztárok lesznek. Akkor hogy lehet minket céltalan nemzedéknek nevezni?”

(Van Morrison)

„Aki blues-t játszott, az egy szekta tagjának érezhette magát”

(John Lennon)

„Én találtam ki a rhythm and blues-t, de ha tudom, mi lesz belőle, akkor rhythm and gospel-nek neveztem volna el”

(Jerry Wrexler, producer)

„A soul az, amikor elkapsz egy dalt és megerőszkolod”

(Ray Charles)

„Otis Redding normális figura volt, de ha felment a színpadra, az ember látta a fején a fénylő koronát”

(Donald „Duck” Dunn)

„Redding megjelent előttem, és én úgy éreztem magam, mint egy törpe az óriás előtt”

(Nick Gravenites, Electric Flag)

„Az volt a különbség közöttünk és a **Beatles** között, hogy ők komolyan vették a zenélést, mi pedig megmaradtunk hobbi-szinten”

(Peter Noone, Herman's Hermits)

„A brit invázió arra volt jó, hogy mi is észbe kapjunk”

(Mike Love, Beach Boys)

„Az első stúdiófelvételeknél úgy éreztük magunkat, mint egy hivatalban: a hangmérnök volt a szigorú irodavezető, akinek minden szavát lestük”

(Graham Nash, Hollies)

„Szerettük volna elsőre felvenni a lemezünket, de annyira igyekeztünk, hogy túlgyorsítottuk a dalt”

(Gerry Marsden, Pacemakers)

„A zene olyan csodálatos nyelv, amely még az írástudatlanok számára is olvasható”

(Stevie Wonder)

„Zenénkre legjobban a repülőgép-motorok és az atomreaktorok hatottak”

(Roger McGuinn, Byrds)

„Volt életünkben egy rövid idő, amikor az a veszély fenyegetett minket, hogy tiszteletre méltó úriemberek leszünk”

(Keith Richard)

„Szeretnék szabadon és egyedül bókászni azon az úton, amelyen nincsenek útjelző táblák”

(Bob Dylan, 1963-ban)

„A múlt nem érdekel, a holnap pedig nem létezik”

(Bob Dylan, 1969-ben)

„Nekünk az a dolgunk, hogy elűzzük a negatív érzéseket, és ráébredszük a közönséget: nem lehetnek közböcsék”

(Joan Baez)

„A legszebb élményeim azok a pillanatok, amikor egy-egy új dal hallatán oda jött hozzám valaki, és azt mondta: pontosan így érzek én is”

(Pete Townshend)

„Néha olyan érzésem van, hogy a nap összes sugara a Carnaby Street-re koncentrálódik”

(Dave Davies, Kinks)

„Életfilozófiánk? Sör, bűn és másság. De el ne áruljátok senkinek”

(Steve Marriott, Small Faces)

„Az sem kis eredmény, hogy 100 százaléig emberi lények tudunk maradni”

(Stephen Stills)

„Monterey a Szerelem Tömegének első hatalomátvétele volt egy tökéletes pásztorjáték során”

(Robert Christgau kritikus a new york-i Esquire-ban)

„Monterey maga volt az emberközelség; Woodstock már egy groteszk felfújott volt hozzá képest”

(Grace Slick, Jefferson Airplane)

„**Jimi Hendrix** az első este még fekete amerikai volt, másnap átalakult komancsá. Az utolsó estére azonban vérszomjas apaccsá vált”

(Eric Burdon Hendrix monterey-i jelenéseiről)

„Másokkal is meg akartuk osztani a dalok iránti szeretetünket”

(Art Garfunkel)

„Bárhol letettem magam Kaliforniában a hálózákomba, biztos lehettem abban, hogy reggelre körülültetnek virágokkal”

(Dennis Hopper, az Easy Rider írója, rendezője, főszereplője)

„Lehet, hogy Arthur király nem is létezett, de a hippik akkor is megteremtették Camelot-ot”

(Brian Jones)

„A szeretet-nyarak összehasonlíthatatlanul jobb bulik voltak, mint Vietnam, vagy a hatnapos háború”

(Jac Holzman, az Elektra elnöke)

„**Scott McKenzie** az egyik héten még azt sem tudta, hogy mi az a stúdió, a következőn pedig már ő volt a Flower Power guruja”

(John Phillips, a San Francisco szerzője)

„**Country Joe** baloldali politikai kommentátor és igazi rock and roll sztár egyszerre”

(Steve Miller)

„**Otis Redding** elrabolta a lelkiünket, Janis Joplin pedig kitepte a szívünket”

(Lou Adler, promotor)

„**Janis Joplin** testesíti meg számomra az emberré vált vadállatot”

(Steve Miller)

„Nevezetek csak Héliumnak”

(Jimi Hendrix)

„Remélem, elegendő film van nálad”

(Jimi Hendrix Jim Marshall fotósna, egy koncert előtt)

„Sokkal szerelmesebb vagyok a 66-os útba, mint valaha voltam abba a két nőbe, akik minden áron hozzám akartak jönni feleségül”

(B. B. King)

„**Paul Butterfield**-et annyira átítatta a blues, hogy ezzel a lélekkel akár tonhal is lehetne, akkor is zenélne”

(Mike Bloomfield, blues-gitáros)

„Soha nem hittem volna, hogy Amerikában létezhet ilyen szabad szellem”

(Booker T. Jones, a pop-fesztiválokról)

„**A Who** a zene és a pankráció kombinációja”

(Country Joe McDonald)

„Mama Cass a Sors hangján énekel”

(David Crosby)

„Az amerikaiak csak helyes fiúk és lányok akarnak lenni. Nincsenek felkészülve a tősgyökeres blues befogadására, mert nincs közük a mindennapi élethez”

(Frank Zappa)

„A szólistáknak az a bajuk, hogy nem oszlathatják fel magukat”

(David Bowie)

„Ritchie Blackmore és én olyanok vagyunk, mint az olaj és az ecet. Jó esetben remek salátaalap készülhet belőlünk”

(Ian Gillan, Deep Purple)

„Egyetlen saját lemezem sincs. Amikor megmutattam a gyűjteményemet a nőismerőseimnek, mindig elvittek belőle néhányat, és soha többé nem hozták vissza.”

(Rick Parfitt, Status Quo)

„Körülöttem nincsen klán, csak emberek, akik velem dolgoznak”

(James Brown)

„A gitározás olyan dolog, ami önmagában is fizikai vágyat kelt a muzikusban és a hallgatóban egyaránt”

(Carlos Santana)

„Sok gyerek cirkusszal szeretne elszökni. Én John Lee Hooker-rel akartam”

(Carlos Santana)

„Amikor gyerekkoromban, mint bevándorlót gyakran megverték, elhatároztam, hogy híres és gazdag leszek. Sikerült, és mégsem éreztem magam jól a bőrömben tőle”

(Cliff Richard megtéréséről és jótékonyági akcióiról, a Teardrop alapítványról)

„Ha Elvis Presley meghall engem, akkora kőbálvánnyá válik, mint a Szabadság-szobor”

(Crispian St. Peters)

„Anglia annyira a fényes elszigeteltségben élt, hogy mi, görögök örülhettünk, ha betehettük oda a lábunkat”

(Demis Roussos, Aphrodite's Child)

„Amikor mi kezdtük, a közönség döntötte el, hogy mi kell neki. Manapság a lemezcégek döntenek el, hogy mi kell a közönségnek.”

(Demis Roussos, 30 évvel később)

„A két világháború adott a fiataloknak valamit, amivel azonosulhattak. A mi nemzedékünknek valami mást kellett kitalálnia”

(Pete Townshend)

„Ha az ember a csúcson van, ha mindent megkap, és mindenki azt mondja, hogy csodálatos, akkor átkozottul nehéz azt mondani: elege van abból, hogy császár legyen, s ismét önmaga akar lenni”

(John Lennon)

„Szívesebben hordok a kandallónál nehéz csizmát, mint papucsot. Számomra a papucs a feladást jelenti”

(Ray Davies, Kinks)

„Tipikus angol szénbányász, hajógyári munkás voltam, néhány év középiskolával”

(Eric Burdon)

„Az emberek annyira lelkesedtek értem, hogy a Minerva Klubban még üvegeket is hozzám vágtak”

(Joe Cocker, saját hőskoráról)

„Ahányszor csak ócsárol valaki, arra gondolok: emlékezz, ez az, ami téged ennyire gazdaggá tesz”

(Mick Jagger)

„Egyetlen akkord sem elég torz ahhoz, hogy kommentáljon minden förtelmet, amit a kormány a nevünkben véghezvisz”

(Frank Zappa)

„Nincs semmi, amiről közös a véleményünk. Kivéve arról, hogy mindenkinek annyi életteret kell kapnia, amennyire szüksége van”

(Jerry Garcia, Grateful Dead)

„Nem vagyok tehetségkutató. Csak járom a blues-kocsmákat és hallgatok”

(John Mayall)

„A Bors őrmester felvételei közben olyan izgalomba jöttünk, mintha közösen festettünk volna egy képet, minden formai kötöttség nélkül”

(George Martin, a Beatles producere)

„Amikor iskolába mentem, minden nap találkoztam egy Maybelline nevű lánnyal. Elég röhejes névnek tűnt egy lánynak, de mint dalhősnek, megfelelt”

(Chuck Berry)

„Mi, háborús gyermekek, nem vagyunk hajlandók kimúlni”

(Chris Farlowe)

„Amikor mindenki a béke–zene–szerelem szentháromságában hitt, ki gondolt volna olyan abszurditásra, hogy egy szép napon felgyújtják a sivatagot?”

(Greg Lake)

„A világ a végéhez közeledik. Ha elég hangosan játszunk, talán sikerül egészen megsemmisíteni!”

(Jimi Hendrix)

A fantázia forradalma

HISTÓRIA

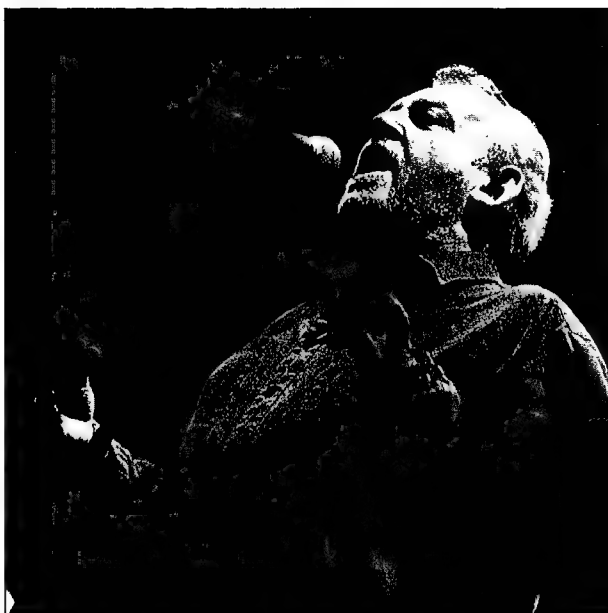
Több mint három évtizede vitatkoznak rajta történészek, filozófusok és esztéták: 68 és ami körülötte zajlott, forradalom volt-e vagy sem? Bár pro és kontra egyaránt akadnak logikus érvek, egy bizonyos: a fantázia, a szabad gondolat és képzelet éve – akár a békéről, egy humánusabb rendszerről, vagy a művészet, a divat és hajhossz szabadságáról legyen is szó. Nem véletlenül volt a párizsi diákok két kedvenc jelszava: Hatalmat a képzeletnek! és Legyetek realisták, követeljétek a lehetetlent! Abban sincsen nézeteltérés a vitatkozók között, hogy olyan világméretű forrongás azóta sem volt. Az más kérdés, hogy a számtalan vívmány mellett legalább annyi elszalasztott lehetőség nyomta rá a bélyegét 68-ra.

Három kulcsfontosságú esemény körül zajlott minden.

Az első a vietnami háború, amelynek a Vietkong sikeres januári Tet-offenzívája után kétségtelenné vált a kimenetele. Az egyre nagyobb veszteségek és a hazai óriási tiltakozó hullám, ha nem is szó szerint, elsöpörte Lyndon B. Johnson elnököt. S bár a háború befejezését ígérő Robert Kennedy-t öt hónappal a választások előtt meggyilkolták, a republikánus győztes, Richard Milhous Nixon sem léphetett fel mással, mint hogy „hazahozza a fiúkat”. De már elődje is – miután belátta, hogy az amerikai győzelmi remények csupán az önáltatásra jók – kénytelen volt elfogadni a vietnamiak tárgyalási ajánlatát. A megbeszélések éppen azon a napon kezdődtek Párizsban, amikor csúcspontjára érkezett a francia diáklázadás.

A második nagy eseményt éppen a világ számos országában egyidejűleg fellángoló diákmozgalmak jelentették: a legnagyobb visszhangja az amerikai mellett a franciának, a nyugat-németnek és az olaszoknak volt, de a latin-amerikai fiatalok éppúgy fellázadtak, mint például a japánok, nem is beszélve a holland „provokáról” akik az európai környezetvédők ősei voltak fehér kerékpárjaikkal. Valamennyi mozgalom kialakulásában fontos szerepet játszott az esztelen háború és a nagyhatalmak túlfegyverkezése elleni tiltakozás, a világgazdasági recesszió kezdete. De mindenütt akadt valami helyi szikra, amely a lángot fellobbantotta: a franciáknál az egyetemek és a valós élet közötti óriási szakadék, a konzervatív államapparátus és az erőszak-szervezetek brutalitása voltak a fő kiváltó okok. Az NSZK-ban és Nyugat-Berlinben ez utóbbi kettő mellett a média-manipulációk, valamint az egykori nácik „átmentése” háborította fel a diákokat. Olaszországban is egy fiatal aktivista meggyilkolása jelentette az olajat a tűzre, de a diák- és munkásmozgalmak nagy részén az országban uralkodó politikai káosz, a hatalom és a maffia összefonódása, valamint az egyre nyíltabban fellépő neofasiszták elleni tiltakoztak. Angliában a tüntetők elsősorban az Egyesült Államok melletti túlzott katonai elkötelezettség, a szigetországi atomrakéta-telepítések ellen emelték fel szavukat. A mindennapos váló erőszakkal állt szemben a „szeretkezz, ne háborúzz!” jelszó, illetve hogy a tüntetők jelképként virágokat dugtak a rendőr- és katonapuskák csövébe. Természetesen ezek a mozgalmak sehol sem voltak egységesek, számtalan politikai-ideológiai-filozófiai irányzatot találunk mindegyik országban. (Legfeljebb abban voltak közösek: többnyire baloldali, vagy balos eszmeiséget képviseltek – nem véletlenül emlegettek három M-et: Marxot, Mao Ce-tungot és Marcusét –, bár az elsónél a párizsi radikálisok kihangsúlyozták, hogy a Groucho Marx-irányzat hívei...) Különösen az USA-ban volt széles palettája az ideológiai háttérnek: a háborúellenes mozgalomban a kommunisták, az anarchisták mellett ott voltak a keleti filozófia vagy az újpogányság felé forduló hippik, és olyanok is, akik egyszerűen csak a hagyományos amerikai demokratikus értékeket féltették. A világméretű információs robbanásnak

Joe Cocker

köszönhetően az utcai megmozdulások vezetői – Dany Cohn-Bendit, Rudi Dutschke, Renato Curcio, Abbie Hoffman, Angela Davis – lettek az új „média-sztárok”. És – bár Jerry Rubintól sokan átvették a jelszót, mely szerint „mindenki gyanús 30 év felett” – szinte mindenütt megjelentek az olyan „öreges”, akik csatlakoztak az ifjú nemzedékhez, sőt akár zászlóvivőkké is válhattak. Allen Ginsberg nélkül elképzelhetetlennek látszott bármilyen nagyobb megmozdulás Amerikában, főszerepet vállalt az augusztusi chicagói demokrata párti elnökválasztási konvenció ellen rendezett happeningen is. Theodor Adorno, századunk egyik legnagyobb esztétája maga vette kezébe a festékszórót, hogy befirkálja a frankfurti egyetem falait, ahol neki is tanszék jutott. Jean-Paul Sartre a párizsi utcán osztogatta a francia diákok röplapjait, és interjút készített a Le Nouvel Observateur számára Cohn-Bendittel.

A harmadik, egész Európát és az egész kommunista világmozgalmat alapjaiban megrendítő történet a Prágai Tavasz, illetve annak szétverése a Varsói Szerződés haderői által. Miután az Alexander Dubcek-féle csehszlovák pártvezetés leszámolt a sztálinista Antonin Novotny-val és körével, olyan reformokat próbáltak bevezetni az országban, amelyeket Moszkva túlságosan radikálisnak és jobboldalinak tekintett. Brezsnyevék tudatában még kísértett a magyar 56, ezért – több hónapig tartó alkudozások és diplomáciai nyomást követően – a VSZ öt államának (Szovjetunió, Lengyelország, Magyarország, NDK, Bulgária) egységei bevonultak Csehszlovákiába, és a Dubcekkel szembeforduló Gustáv Husákot segítették hatalomra. Ezzel nemcsak a Nyugaton „emberarcú szocializmusnak” nevezett kísérlet bukott meg, de ez az akció helyrehozhatatlanul megcsorbította a Moszkvához közelálló kommunista pártok hitelét és tekintélyét, s egyúttal a marxista-leninista ideológiát is.

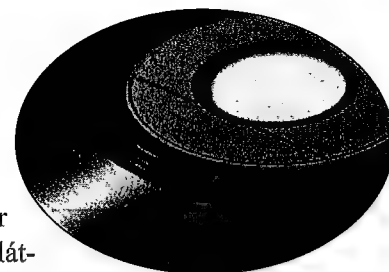
Január 3-án Alexander Dubcekot választották meg a Csehszlovák Kommunista Párt új főtitkárává. Ezzel kezdetét vette a prágai tavasz. 9-én Egyiptomban üzembe helyezték az asszuáni gát első egységét. Ehhez több száz kilométerrel délre kellett áttelepíteni II. Ramszesz fáraó Abu Szimbel-i templomegyüttesét. 15-én több mint 300 halálos áldozatot követelt a szicíliai földrengés. 22-én leszállt a Holdon egy ember nélküli Apollo-űrhajó. 24-én Észak-Korea partjainál elfogták az amerikai Pueblo naszádot, 82 főnyi legénységét kémkedés vádjával őrizetbe vették. 30-án a buddhista újév alkalmából a Vietkong megindította a Tet-offenzívát.

Február 22-én Milánóban előbb az orvosi, majd a bölcsész-, a jogi és a természettudományi kart foglalják el a diákok.

Március 1-jén zajlott le Rómában az egyik legsúlyosabb összecsapás a baloldali diákok és a rendőrök között: a Valle Giulia-i ütközetnek több mint kétszáz sebesültje volt. 8-ától Lengyelországban is diákmegmozdulások törtek ki, miután a hatóságok betiltották Adam Miczkiewicz Ősök című darabjának bemutatóját, „nacionalista”, azaz orosz-ellenes felhangjaira hivatkozva. 11-én rehabilitálták Csehszlovákiában az 50-es évek sztálinista törvénytöréseinek áldozatait. 16-án amerikai tengerészgyalogosok egy osztaga lemészárolta My Lai vietnami falu lakosságát. 18-án zajlott le Nagy-Britannia történetének egyik legnagyobb Amerika-ellenes tüntetése az USA londoni nagykövetsége előtt. A „Grosvenor-téri csatában” több mint százán sebesültek meg. A megmozdulás képsorai bekerültek a The Doors Are Open című dokumentumfilmbe. 22-én hat háborúellenes tüntető őrizetbe vétele miatt a párizsi Nanterre egyetem diákjai, Dany Cohn-Bendit vezetésével, elfoglalták az intézmény épületeit. 27-én vadász-repülőgéppel lezuhant Jurij Gagarin, az első űrhajós.

Április 1-jén 20 ezer tartalékost hívtak be az Egyesült Államokban. 11-én egy neonáci aktivista merényletet kísérelt meg Rudi Dutschke nyugat-berlini diákvezér ellen. Ezt követően itt és számos más NSZK-beli városban egy hétig tartó, súlyos zavargások törtek ki. Ugyanezen a napon Johnson elnök aláírta az amerikai feketék egyenjogúságát biztosító polgárjogi törvényt. 27-én többszáz ezer résztvevővel háborúellenes tüntetést tartottak New York-ban.

Május 2-án a párizsi diákok elfoglalták a Sorbonne egyetemet, majd a rendőrség és a szélsőjobboldali provokációk hatására megszállták az egész Latin Negyedet. 6-án egyszerre 122 amerikai támaszpont ellen indítottak támadást a dél-vietnami felszabadító erők. 10-én barikádok emelkedtek a párizsi Latin Negyedben, válaszként tízezer rendőrt mozgósítottak. Az összecsapásokban ötszázán sebesültek meg. Három nappal később – De Gaulle tábornok hatalomra jutásának 10. évfordulóján – általános sztrájk tört ki Fran-

ciaországban, a munkások 300 üzemet foglaltak el. Ugyanezen a napon Párizsban megkezdődtek az amerikai–vietnami békétárgyalások. 18-án a szervezők bezárták nyilvánították a botrányba fulladt Cannes-i filmfesztivált. 24-én zajlottak a legsúlyosabb összecsapások Párizsban: egy halott, 2500 sebesült (a fele rendőr), 800 letartóztatott volt a nap mérlege. Dany Cohn-Benditet kiutasították Franciaországból, de ő néhány nap múlva illegálisan visszatért. 30-án az NSZK-ban – miközben De Gaulle az ott állomásozó francia haderők hazai bevetéséről tárgyalt főparancsnokukkal, Massu tábornokkal – a Bundestag nagy többséggel megszavazta a rendkívüli állapotra vonatkozó törvényt. Szintén május utolsó előtti napján kezdődött demonstratív VSZ-hadgyakorlat Csehszlovákia területén.

Június 4-én New York-ban Valerie Solanas fotómodell merényletet kísérelt meg Andy Warhol ellen. 5-én Los Angeles-ben megölték Robert Kennedy-t. 25-én diákok foglalták el a háborúellenes mozgalom egyik fellegvárát, a kaliforniai Berkeley-egyetemet. A hatóságok csak 69 májusában tudták felszámolni a fiatalok ellenállását. 27-én Prágában megjelent a csehszlovák értelmiségiek chartája, a Ladislav Vaculík által megfogalmazott 2000 szó, amely később az ellenzék alapművévé vált.

Július 2-án Kubában Fidel Castro előszavával megjelent Che Guevara naplója. 16-án megindult a Moszkva–New York közvetlen légijárat. 25-én VI. Pál pápa Humanae vitae címmel enciklikát adott ki, amelyben a mesterséges fogamzásgátlás ellen foglalt állást. 28-án megkezdődött a szófiai Világifjúsági Találkozó. A fő téma a Vietnámmal való szolidaritás volt.

Augusztus 6-án a manilai földrengés 600 halálos áldozatot követelt. 21-én a Varsói Szerződés öt tagállama fegyveres beavatkozást hajtott végre Csehszlovákia ellen. 24-én felrobbantották Polinéziában az első francia hidrogénbombát. 27-én a velencei filmfesztivál megnyitóján 3000 tüntetőt vertek szét a rendőrök. 28–29-én több tízezer rendőrt vetettek be Chicagóban a demokrata párti elnökjelölt konvencióra tüntetést szervező yippie-k ellen. Az akciónak 300 sebesültje volt. Ennek kapcsán fogták perbe az amerikai béke- és polgárjogi mozgalmak vezetőit (Chicagói Nyolcak).

Szeptember 17-én agyvérzése miatt, 37 évi kormányzás után, lemondott Antonio Salazar portugál tábornok-elnök. 20-án hollywood-i villájában meggyilkolták Ramon Novarro némafilm-sztárt, az 1926-os Ben Hur főszereplőjét. 24-én utcai harcok robbantak ki Mexikóvárosban a diákok és a rendőrök között. Csaknem 300 diákot öltek meg, a sebesültek száma 2000-nél is több volt, 3000 tüntetőt tartóztattak le. 26-án a Pravda vezércikkét közölte a kelet-európai szocialista országok „korlátozott szuverenitásáról”. Ezt nevezték később „Brezsnyev-doktrínának”.

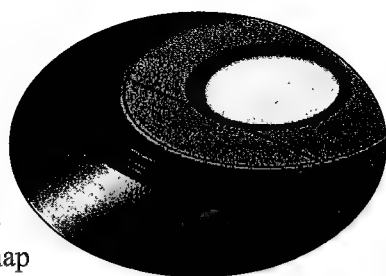
Október 10-én szovjet–csehszlovák egyezményt írtak alá a külföldi csapatok Csehszlovákia területén való állomásoztatásáról. 11-én földközi pályára küldték az Apollo 7 űrhajót a Schirra–Cunningham–Eisele legénységgel. Három nappal később került sor az első egyenes tv-közvetítésre az űrből. 18-án szököár pusztított Bangladesben. Tízezren haltak meg a szörnyű természeti katasztrófában. 20-án Jacqueline Bouvier, John F. Kennedy özvegye feleségül ment Arisztotelesz Onasszisz görög hajómágnáshoz.

November 1-jén Johnson elnök bejelentette, hogy beszüntetik Észak-Vietnam bombázását. 5-én – nem egészen 1 százalék különbséggel – Richard M. Nixon republikánus jelölt az amerikai elnökválasztáson legyőzte demokrata párti vetélytársát, Hubert Humphrey-t, a korábbi alelnököt.

December 28-án szakadt ki először a Föld vonzásköréből az ember: az Apollo 8 legénysége 113 kilométerre közelítette meg a Holdat.

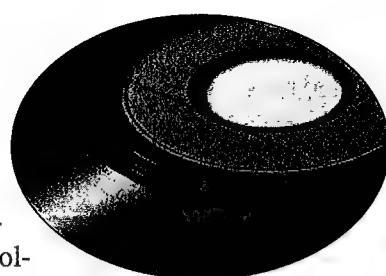
68 úgyszintén a merényletek éve volt. Áprilisban Memphisben meggyilkolták a Nobel-békedíjas Martin Luther Kinget, s ezt követően az évszázad legsúlyosabb faji zavargásai törtek ki Egyesült Államok-szerte. Néhány héttel később Johnson elnök aláírta a feketék egyenjogúságát biztosító polgárjogi törvényt. A radikális fekete csoportoknak – például a Fekete Párducoknak – azonban ez is kevés volt. Ugyancsak áprilisban sebesítette meg életveszélyesen Rudi Dutschkét egy neonáci merénylet Nyugat-Berlinben. Két hónappal később egy szíriai terrorista végzett Los Angeles-ben a demokrata párti elnökjelöltségre pályázó Robert Kennedy-vel.

Az űrhajózás számára az esztendő gyászt és egy új álmot jelentett. Március 27-én, egy vadászgép fedélzetén, próbaprepülés közben lezuhant Jurij Gagarin, az első űrhajós. Mindössze 34 éves volt. A sze-

rencsétlenség körülményei a mai napig tisztázatlanok maradtak. Karácsonykor viszont az Apollo 8 űrhajó, a Borman–Lovell–Anders trióval elérte és megkerülte a Holdat.

Magyarországon a prágai bevonulásban való részvétel mellett a legfontosabb esemény január 1-jén az új gazdasági mechanizmus bevezetése volt. Ennek köszönhetően 1948 óta először jelentek meg a magyar boltokban a szabadáras termékek. A huszonéves Finta József tervei alapján felépült az első nyugati típusú budapesti szálloda, a Duna Intercontinental (ma Marriott). Ismét volt Ki Mit Tud? – a legnevezetesebb nyertesek a **Hungária** együttes és **Gálovölgyi János** – és Táncdalfesztivál. Ez utóbbinak abszolút győztese az **Illés** zenekar lett, amely az Amikor én még kisser voltam című, magyar népdalmotivumos dallal a kiosztott 11 díjből ötöt vihetett haza.

FILM

Válaszútra érkezett a mozi. Új irányzatok bontakoztak ki, olyan filmek születtek, amelyek megteremtették egy-egy új műfaj prototípusát. Dennis Hopper Easy Ridere volt az első olyan alkotás, amelyben a kísérő rock-zene pontos dramaturgiai funkciót kapott, de egy víziókra épülő film, Barbet Schroeder More-jának vázát is a **Pink Floyd** zenéje adta. Stanley Kubrick a sci-fi, a jövőbe tekintő filozófia, a festészet és a zene tökéletes egységét teremtette meg a 2001 Űrodüsszeiában; ennek pesszimista ellenpárja volt a Majmok bolygója, Franklin Schaffner filmje – az első Arthur C. Clarke, a második Pierre Boulle regényéből készült. A kontinens diáklázadásaira felelt a viszonylag békés Angliából a Ha..., Lindsay Anderson alkotása, amely egy csapásra híressé tette Malcolm McDowellt. Sergio Leone világsztárok egész sorával (Henry Fonda, Charles Bronson, Claudia Cardinale) készítette el az olasz western legmonumentálisabb alkotását, a Volt egyszer egy Vadnyugatot. Franco Zeffirelli minden idők legszebb Romeo és Júlia-feldolgozásával tűnt ki. **Ennio Morricone** és **Nino Rota** muzsikája, valamint a fent említett mozik bizonyítják: talán soha ennyi maradandó filmzene nem született még egyetlen évben! És akkor még nem szóltunk az Oscar-díjas Oliver!-ről, **Sir Carol Reed** és **Lionel Bart** musicaljéről, a kis Mark Lesterrel, Ron Moody-val és Oliver Reed-del a főszerepekben; a **Beatles**-nek Heinz Edelmann-nel közösen készített rajzfilmjéről, a Sárga tengeralattjáróról, amely a mozgó rajzok világában is új stílust teremtett. (A film erősen hatott például Jankovich Marcell János vitézére is.) Roger Vadim Barbarellája viszont rajzfilmből csinált élő mozifilmet azzal a Jane Fondával, aki a magánéletben a szexsztárból militáns feministává és polgárjogi harcossá vált. Vadim, Louis Malle-lal és Federico Fellinivel, Poe-novellákat dolgozott fel Négy lépés a fellegekbe címmel. (Jane Fonda ebben is játszott, Alain Delon, Brigitte Bardot, Terence Stamp mellett.) Fellini közben filmre vitte Petronius klasszikus művét, a Trimalchio lakomáját a sok vitát kiváltott, erősen naturalisztikus Satyricon-ban. Pier Paolo Pasolini, akinek lelki meg hasonlást okoztak a diákmegmozdulások, belső válságát a Teorémában vezette le. A film őskájánja, Luis Buñuel, a Tejútban sokkal derűsebb iróniával szemlélte a felfordult világot.

A cseh újhullámot a VSZ-invázió teljesen tönkretette: Jiri Menzelt, Vera Chytilovát, Ewald Schormot évekre elhallgattatták. Milos Forman, Ivan Passer és az operatőr Miroslav Ondricek Amerikát választotta. Lengyelországban Andrzej Wajda a szintén kényes belpolitikai helyzetben (a márciusi diákmegmozdulásokat értelmiségi-ellenes és antiszemita kampány követte) a Minden eladóban siratta el Zbigniew Cybulskit és a 60-as évek álmait. Roman Polanski után, Walerian Borowczik személyében, újabb tehetséges rendező tette át székhelyét nyugatra. Párizsban telepedett le, és az erotikus mozi egyik mestere lett (Erkölcstelen mesék).

Nálunk Örkeny a mozit is meghódította az Isten hozta, őrnagy úrral. Fábry Zoltán a Tóték mellett amerikai koprodukcióban filmesítette meg a Pál utcai fiúkat. Jancsó Miklós fantasztikus frissességgel reagált Párizsra a Fényes szelekkel, Kovács András pedig kordokumentum-értékű filmet forgatott a magyar beat-ről és közönségéről, Extázis 7-től 10-ig címmel. Gyarmathy Livia a cseh újhullám hagyományait próbálta továbbvinni az Ismeri a Szandi-Mandit?-tal.

Amerikában elkészült az első olyan promóciós kisfilm, amelyet „története”, montázsai alapján az első igazi klipnek nevezhetünk: ez volt a **Doors** Unknown Soldier-e – a filmesnek tanult **Jim Morrison** rendezte –, amit rögtön tv-premierje után be is tiltottak.

IRODALOM

Az irodalmi Nobel-díjat a japán Kavabata Jaszunari, a halk, keleti mélylélektan ihletett írója kapta (A tó). Meghalt két korábbi Nobel-díjas, John Steinbeck és Salvatore Quasimodo. Közben világszerte fokozódott az érdeklődés a tényirodalom és a politikai könyvek iránt. Che Guevara naplója és Malcolm X önéletrajza, Mao Ce-tung Kis Piros Könyve, Ho Si-minh háborús feljegyzései, Oriana Fallaci interjúi, Rudi Dutschke és Dany Cohn-Bendit helyzetelemző írásai, Timothy Leary LSD-tanulmányai, Gustavo Gutiérrez atya elmélete a „Felszabadítás teológiájáról” ugyanolyan népszerűségnek örvendtek, mint L. Ron Hubbard-nak, a Dianetika atyjának, a szcientológiai egyház alapítójának írásai vagy Ronald Laing pszichológiai esszéi. A színház világában hódított a happening műfaja, a Hair-rel a rock-musical eljutott a Broadway-ra, a Julian Beck-féle Living Theatre megteremtette az erotikus politikai színházat a Paradicsomot, most!-tal. Az NSZK-ban szintén a napi aktualitásokból táplálkozott Rainer Werner Fassbinder társulata, az Agit-Gruppe: bemutatkozó, botrányos sikerű darabjuk, a Katzelmacher elsőként foglalkozott a németországi bevándorlókkal szembeni diszkriminációval.

Magyarországon Örkény István Egyperces novellái emelték ismét a közép-európai groteszket világ-irodalmi színvonalra. Az Első ének című antológiában a következő évtizedek több elismert hazai költője (Dobai Péter, Tandori Dezső, Veress Miklós) kapott először publikációs lehetőséget.

SPORT

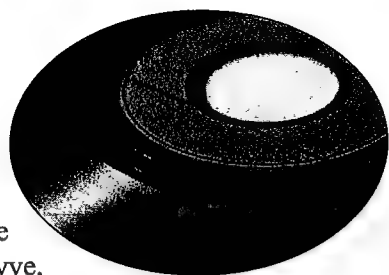
Ismét magunk mögött hagyunk egy olimpiai évet. A februári téli, Grenoble-i olimpián, a hazaiak nagy öröme, Jean-Claude Killy volt a legnagyobb sztár. A franciák síkirálya három aranyérmet szerzett. (Killy 1994-ben az albertville-i téli olimpia főszervezője lett.) A szovjet hegemoniát páros műkorcsolyában, jégtáncban és jégkorongban (Konovalenko, Ragulin, Firssov, Sztarsinov) továbbra sem lehetett megtörni. Női műkorcsolyában az amerikai Peggy Fleming ejtette ámulatba a nézőket és a zsűrit. Teljesítményének értékét növeli, hogy Peggy a gyermekbénulást győzte le a sporttal.

A nyári, mexikóvárosi olimpiai játékokon, amelynek megtartása a diáksztráák és azok véres megtorlása miatt az utolsó pillanatig veszélyben forgott, ismét felbukkant néhány nagy egyéniség: így a magyar származású, amerikai csodaúszó Mark Spitz, aki ekkor még „csak” két aranyat nyert (négy évvel később Münchenben hetet!), vagy Dick Fosbury, aki hanyattvetődéses technikájával forradalmasította a magasugrást. Az úszónők között a szintén amerikai Debbie Meyer ért el mesterhármast. A balesete miatt tolókosiba kényszerült Bikila helyett honfitársa, Wolde őrizte meg Etiópiának a maratoni futás aranyát. Al Oerter negyedik olimpiáján is megnyerte a diszkoszvetést. A tornaversenyek gyöngye a csehszlovák Vera Caslavská volt, aki a játékok idején Mexikóvárosban kötött házasságot és tanúja maga Diaz Ordaz államfő volt. A hármasugrás versenye azzal maradt emlékezetes, hogy a döntőben négyszer javították meg a világcúcsot.

A 200 méteres síkfutás döntője politikai demonstrációba fulladt. A győztes fekete amerikai Tommy Smith és a 3. helyezett John Carlos fekete kesztyűben, égneke emelt, ököibe szorított kézzel hallgatták himnuszukat a Fekete Párducok iránti szolidaritásból. Mindkettejüket kizárták az amerikai válogatottból.

A magyar csapat ismét hazahozta a tíz aranyat. Labdarúgókunk annak ellenére megnyerték a tornát, hogy a csapat egyik erőssége, Varga Zoltán a mexikóvárosi edzőtáborból disszidált. Zsivótzky Gyulának végre sikerült legyőznie örök vetélytársát, a szovjet Romuald Klimet (az a mondás járta a magyar atlétáról, hogy végre „a-Klim-atizálódott”). Németh Angéla a női gerelyhajításban, Hesz Mihály a kakajosok 1000 méteres versenyében utasította maga mögé a világot. Kozma Istvánt komolyan megszorítani sem tudták a kötöttfogású birkózás nehézsúlyában, és harmadszor is megvédte elsőségét öttusa-csapatunk. A pehelysúlyú birkózók között Varga János szerzett megérdemelt győzelmet. Tatay Tibor szinte az ismeretlenségből verte meg a világ kenusainak élmezőnyét. A vívók közül ismét a párbajtőrözők remekeltek: Kulcsár Győző és a csapat egyaránt aranyat ért el.

A futballban az olaszoknak és a briteknek voltak nagy napjaik: az azzurrik megnyerték a hazai pályán rendezett Európa-bajnokságot, a megismételt döntőben a jugoszlávokat győzték le. (A magyarok a budapesti 2–0 után meglehetősen furcsa meccsen kaptak ki Moszkvában 0–3-ra a szovjetektől, így a

CCCP-sek kerültek a legjobb négy közé. Az „orosz átok” csak 1977-ben tört meg.) A kupagyőztesek között a Milan volt a legjobb. Riverák a Seeler és Schultz vezette Hamburgot győzték le 2–0-ra. Az Ördögök, akiknek soraiban Trapattoni mellett egy másik leendő nagy edző, Nevio Scala is szerepelt, abban az évben a hazai bajnokságot is megnyerték, 9 pont előnnyel. A Ferencváros ismét bejutott a VVK fináléjába, de ott nem tudott megbirkózni a Leeds United-dal. A Manchester United pedig szikrázó mérkőzésen húzta a gyász-zenét (hosszabbítás után 4–1) a megöregedett Benfica felett, hiszen a portugáloknál a kulcsemberek most is azok voltak, akik 7 évvel korábban. Jó évük volt a Charlton-fivéreknek: Jack a Leeds-szel, Bobby a MU-val nyert európai kupát.

A Manchesternek aztán az Interkontinentális Kupában már nem sikerült tovább folytatnia a menetelést: a buenos aires-i Estudiantes jobbnak bizonyult az angoloknál. A piros-fehér csíkos csapat játékosa volt az 1986-os, világbajnokságot nyert argentin válogatott szövetségi kapitánya, Carlos Bilardo, valamint Antonio Verón, a 90-es évek nagy sztárjának, Juan Sebastiannak az édesapja.

Az Aranylabda viszont szintén manchesteri játékosnak jutott: a 22 éves észak-ír Georgie Best, a vörösök ördögös balszélsője kapta meg addigi legfiatalabbként a nagy elismerést. (Rekordját csak 1997-ben, a 21 esztendőes Ronaldo döntötte meg.) Így a 68-as Manchester lett az első olyan együttes, amelyben egyszerre három Aranylabdás is játszott (Law, B. Charlton, Best). Georgie volt az első igazi „beat-focista”, nemcsak hosszú haja, hanem könnyelmű élete miatt is, ugyanolyan „udvartartása” volt, mint a legmenőbb zenekaroknak. Pályájának csúcán fogadást kötött a Beatles tagjaival, hogy hét év múlva ki lesz gazdagabb: a liverpooliak, vagy ő. A fogadást persze elvesztette, de nemcsak a Beatles-fiúk szolóban is tartós sikere miatt: Best nem bírta elviselni a reflektorfényt. Zavaros nőügyeit, alkoholos botrányait zsenialitása miatt egy ideig eltűrték Manchesterben, aztán harminc esztendőes korára végleg kitelt a becsülete.

Volt egy nevezetes barátságos mérkőzés is, erős magyar részvétellel: a Brazília-Világválogatott riói találkozájára Albert Flórián, Farkas János, Novák Dezső és Szűcs Lajos (egy aranylabdás és három olimpiai bajnok) is meghívást kapott. A brazilok 2–1-re győztek, a világ legjobbainak gólját Albert lőtte.

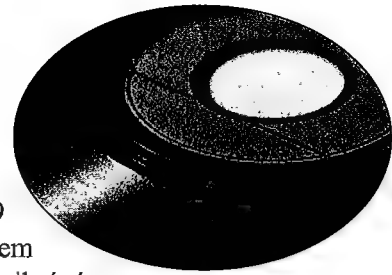
A Forma-1-ben másodszor lett világbajnok az angol Graham Hill. A hockenheim-i verseny edzésén halálos balesetet szenvedett a korábbi kétszeres világbajnok Jim Clark. Teniszben az ausztrál Rod Laver a Grand Slam-et ért el, vagyis egy évben megnyerte az ausztrál, a francia, az angol és az amerikai bajnokságot. Forest Hills-ban abban az évben és 1969-ben különös rendszer működött: létezett egy „amatőr kategória” – ebben nyert Laver – és a „nyílt” verseny. Ez utóbbi győztese az amerikai Arthur Ashe lett, személyében először nyerte meg a tornát feketebőrű sportoló. A nőknél Billie Jean King sorozatban harmadik wimbledoni győzelmét aratta.

Dél-Amerikában újabb tömegkatasztrófát okozott a szurkolói elvakultság: Buenos Aires-ben egy Boca Juniors–River Plate meccsen tűz ütött ki a Boca-stadionban, és a pánikban 80-an veszítették életüket.

POP-ROCK

A pop-rock zene ahhoz a ponthoz érkezett, amikor már egyértelműen kezdett kikristályosodni, hogy milyen irányban halad tovább a könnyű és a fajsúlyosabb zene. A korszakalkotó darabok immár csak ritkán jelentek a slágerlistán, vagy ha mégis, akkor az előadók előbb-utóbb áttértek a nagylemezekre, és a későbbiek folyamán legfeljebb néhány sikeresebb számot másoltak ki kislemeze, nem is mindig az albumon megszólaló változatban. A két „lovat” egyszerre és tartósan csak a Beatles és a Rolling Stones, majd éppen 1968-tól a Creedence Clearwater Revival tudta megülni.

Ez az esztendő jelentette a nagy LP-robbanást: egész sor olyan album jelent meg, amely meghatározta a következő évtized rock-zenéjét, sőt jónéhányat ma is ott találunk minden olyan összeállításban, amely az egész műfaj történet legjobb alkotásait rangsorolja. Csak néhány példa, a teljesség igénye nélkül: A Saucerful Of Secrets (Pink Floyd), In-A-Gadda-Da-Vida (Iron Butterfly, a rock első platina-lemeze), Chicago Transit Authority (Chicago, a demokrata konvenció hangmontázsával), Astral Weeks (Van Morrison, a Them énekesének első, parádés gazdagságú szólóalbumát 48 óra alatt vették fel!), Anthem Of The Sun (Grateful Dead), Blues From Laurel Canyon (John Mayall, a brit blues-anya amerikai emigrációjának első, jazz-rockba hajló lemeze), Wheels Of Fire (Cream, egy kettős album, amelynek fele stúdióban, fe-

le koncerten készült, néhány hónappal a zenekar feloszlása előtt), Electric Ladyland (**Jimi Hendrix** – a pszichedelikus hard-rock és a modern blues 80 perces tökéletes összegzése, borítóján 24, különböző bőrszíneket képviselő meztelen lánnyal), Waiting For The Sun (**Doors** – a belsejében a kortárs költészet egyik csúcsteljesítményével, a The Celebration Of The Lizard-dal), Uncle Meat (**Frank Zappa** – egy befejezetlen film örült zenéje). Az angol blues-bandák közül a csúcsra ért a **Ten Years After**, a **Savoy Brown**, a **Fleetwood Mac**, beindult a **Taste**, a **Jethro Tull**. A progresszívek közül egyre markánsabbá vált a **Soft Machine**, megszületett a **Yes** és a **Genesis**. Amerikában befutott a **Canned Heat** és az **Electric Flag**, első lemezét készítette **Johnny Winter**, és ugyancsak Amerikát hódította meg **Eric Burdon** új felállású **Animals**-ével.

S természetesen nem feledkezhetünk meg a **Rolling Stones**-ról és a **Beatles**-ről sem, akikre a nagy zenei burjánzásban is érdemes fokozottan odafigyelni. A **Kövek** Beggar's Banquet-je, amely a betiltott borító (egy összefirkált WC) miatt fél évet késett és végül hófehér lett, rajta cizellált arany betűkkel; nyitányként a Sympathy For The Devil – az egyik legkifinomultabb LP, amit valaha készítettek. A **Beatles** White Album-ja (amely szintén borítóproblémák – **John Lennon** és **Yoko Ono** meztelen fotója – miatt lett dísztelen) 30 dalba sűríti mindazt, ami a pop- és rock-zene lényege a 40-es évek végétől, s amivé válhatott a következő években a punktól az avantgard kamarazenei törekvésekig.

Mindezek mellett a slágerlisták is olyan sűrű hangzsungelbe vezetik a hallgatót, amilyenre azóta sem volt példa.

HAVI SLÁGERLISTÁK

JANUÁR

Listavezetők:

Hello Goodbye (Beatles): 3 hét

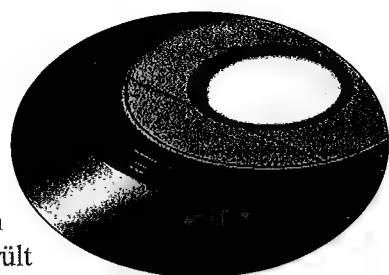
Ballad Of Bonnie&Clyde (Georgie Fame): 1 hét

Georgie Fame-nek nem tett túl jót a stílusváltás, de 68 elejére, hála egy világsikerű filmnek, még Amerikába is be tudott törni, amit korábban soha nem tudott elérni. A **Bonnie And Clyde**, amely nemcsak a rendező **Arthur Penn**, hanem Hollywood legnagyobb nőfaloja, **Warren Beatty** és a perverzen izgató **Faye Dunaway** karrierjét is beindította, világszerte aratott. A 30-as évekbeli szerelmes gengszterpár története a felső tízezer köreiben divatot csinált (újra előjöttek a régi kalapok, a csíkos öltönyök, kamásnis cipők), és köznépre is nagy hatást gyakorolt. **Mitch Murray** és **Peter Callender** kicsit swinges stílusú dalt írt hozzá, amely három percben mesélte el a romantikus sztorit. És **Georgie Fame** előadásában a dalnak sokkal jobb lett a fogadtatása, mint az eredeti filmzenének, a **Foggy Mountain Breakdown**-nak, amelyet két bluegrass-muzsikusként, **Lester Flatt** és **Earl Scruggs** adott elő.

Fame 1971-ben újra bekerült a Top Ten-be, az **Alan Price**-szal közösen előadott Rosettával. Közös együttesük Budapesten is fellépett a Kisstadionban. Később főként jazz-t énekelt; kiváló **Gershwin**-előadónak tartják a mai napig. A popműfajba 1986-ban tért vissza egy rövid időre, amikor **Mondo Kane** New York Afternoon című dalában vokálozott.

Krónika

- 4-én **Jimi Hendrix**et letartóztatták Göteborghban, miután ittasan szétvert egy szállodai szobát.
- 6-án **Happening** címmel Amerikában beindult **Dick Clark** új tv-show-ja, amely csaknem két évig ment folyamatosan.
- 9-én kezdődött **John Mayall** és a **Bluesbreakers** amerikai turnéja New York-ban, a Café A Go-Go-ban.

➤ 20-án jótékonysági koncertet rendeztek a new york-i Carnegie Hall-ban **Woody Guthrie** emlékére. A koncerten balesete óta először lépett a nyilvánosság elé **Bob Dylan**. A további résztvevők **Judy Collins**, **Pete Seeger**, **Richie Havens**, a **The Band** és **Arlo Guthrie** voltak.

➤ 27-én és 28-án lépett első ízben élőben az amerikai közönség elé a **Bee Gees** a kaliforniai Anaheimben, a Convention Centerben.

➤ 28-án, az ausztráliai turnén, az ötödik kontinens nagyvárosai között utazó **Paul Jones**-t, a **Who**-t és a **Small Faces**-t leszállították a repülőről, mert molesztálták a stewardesseket. Ezt követően **Roger Daltrey** felesége, **Jacqueline** beadta a válókeresetet.

FEBRUÁR

Listavezetők:

Everlasting Love (Love Affair): 2 hét

Mighty Quinn (Manfred Mann): 2 hét

Love Affair

Bár a **Love Affair** zenekar létezett és működött, amikor a **CBS** az angol tinédzser együttesre bízta **Buzz Carson** és **Mac Gayden** szerzeményét, az amerikai **Robert Knight** slágerét, az **Everlasting Love**-ot, mégis jobbnak látták, hogy ha csak **Steve Ellis** énekes szolgálatait veszik igénybe, mivel a többiek hangszeres tudása akkortájt enyhén szólva „korlátozott” volt. (Pedig 1968-ban már merészségnek számított session-zenészekre alapozni lemezeket.) A turpisság mindenesetre nem derült ki, és number one-juk után még 68-ban további két dalt, a **Rainbow Valley**-t (5.) és az **A Day Without Love**-ot (6), majd 69-ben még egyet, a **Bringing On Back The Good Times**-ot (9.) bevitték a tizes aranykörbe.

Az **Everlasting Love**-ot a **Love Affair**-rel párhuzamosan a **Ricchi e Poveri** is elénekelt, majd 1981-ben (szintén a **CBS** kiadásában) újra listára dobták **Rex Smith** és **Rachel Sweet** előadásában. 1988-ban **Kylie Minogue** is ezzel a számmal debütált.

Bob Dylan dalai szerencsét hoztak **Manfred Mann** második zenekarának, amelyben **Paul Jones**-t **Mike D'Abo** (1944. március 1.), **Jack Bruce**-t pedig **Klaus Voorman** (1942. április 29., Berlin) váltotta fel. Már az **If You Gotta Go Go Now** és a **Just Like A Woman** Manfred-es változata is tetszett a közönségnek – az előző **MM**-formáció a **With God On Our Side**-ot énekelte –, de korántsem annyira, mint egy új, **Bob** által addig fel nem vett nótá **Quinn**-ről, az eszkimóról. Ez az egyszerű ballada végigkísérte a következő harminc évben **Manfred Mann** pályáját. A **Mighty Quinn** után ez az alakulat még két top ten-dalt produkált, a ma is gyakran játszott **My Name Is Jack**-et és a **Fox On The Run**-t, majd 1969 végén **Manfred** lezárta a pop-os korszakát. A tagok közül **Mike D'Abo** musical-színész lett (ő játszotta Heródest a **Jézus Krisztus Szupersztár** eredeti változatában), **Tom McGuinness** a **John Mayall**-féle **Bluesbreakers**-t is megjárt **Hugh Flint** dobossal létrehozta a **McGuinness-Flint**-et (egy nagy slágerük volt, a **When I Die And Gone**, de ők nevelték ki a későbbi **Gallagher-Lyle** duó két tagját is).

Manfred Mann és **Mike Hugg** viszont egy jazz-rock együttest alakítottak, a **Manfred Mann Chapter Three**-t, amelynek igényes, bár nem éppen könnyen emészthető lemezei ma értékes ritkaságnak számítanak. Közben egyre jobban felfedezte magának a szintetizátorokat, s 1971-ben a hangszereken játszik a **Uriah Heep** **Look At Yourself** című, híres albumán. 1972-re azonban az orgonista megtalálta a megfelelő – és főként sikeres – középutat a **Manfred Mann's Earth Band**-del: a progresszív hangszereléseket, improvizációkat egyesítették a közérthető dallamokkal, és ez a formula, kisebb-nagyobb szünetekkel, ma is működik. Ehhez persze kellett olyan muzsikusként, mint az énekes-gitáros **Mick Rogers**, a félelmetes külsejű, kopasz óriás dobos, **Chris Slade** (később a **Firm**-ben és az **AC/DC**-ben is ő püfölt), majd 1977-től az angyalhangú **Chris Thompson** a fő vokalista. És bár az **Earth Band** elsősorban az albumokra koncentrált, a legtöbb lemezükön találhattunk néhány bombaslágeret. Ilyen volt az 1975-ös **Nightingales And Bombers**-en a **Bruce Springsteen**-féle **Spirit In The Night**, majd legjobban sikerült albumukon, az 1976-os **Roaring Silence**-en a **Davy's On The Road Again**, a **Martha Had A Madman**, s főként a szintén **Springsteen**-szerzemény **Blinded By The Light** (ez lett **Manfred** egyetlen amerikai number one-ja), az 1983-as **Somewhere In Africán** **Bob Marley** dala, a **Redemption Song**, és a **Police**-dal **Demolition Man**. (Egyike

Mick Jagger

azon kevés bandáknak a rock történetében, akiknek a feldolgozások többnyire jobban bejöttek, mint a saját szerzemények, pedig az eredeti dalra a legtöbbször rá sem lehetett ismerni, hiszen egy-egy motívum köré **Mann** és gitárosai nem egyszer egész kis rock-szimfóniát építettek fel.)

A **Manfred Mann** a 80-as évektől szívesen látott vendég volt Magyarországon. 1983-ban a Budapest Sportcsarnokban – **Matt Irving** basszusgitárossal, **Steve Weller** gitárossal és **John Lingwood** dobossal – készítették el élő albumukat, a Budapest-et (ennek befejező száma éppen a Mighty Quinn, erősen rockosított változatban). 1987-ben újra nálunk jártak, majd 1995-ben a Petőfi Csarnok szabadtéri színpadán hallhatuk őket, ismét **Mick Rogers**-szel, a doboknál pedig a **Jethro Tull** egyik alapító tagja, **Clive Bunker** ült. 2000-ben a belvárosi Darshan-klubban játszottak, s a hely szűknek bizonyult a közönség számára...

Krónika

- 1-jén megszületett Priscilla Beaulieu és **Elvis Presley** lánya, Lisa Marie, aki a 90-es években rövid ideig **Michael Jackson** felesége volt.
- 10-én a **Rolling Stone** jelentette, hogy a **Jefferson Airplane** szakított addigi menedzserével, **Bill Gramham**-mal. Ugyanezen a napon a **Beatles** minden üzleti ügyét az **Apple** részvénytársaságnak adta át; kivonultak a **NEMS**-ből, amelyet **Brian Epstein** öccse, **Clive** vezetett, továbbá bezáratták amerikai irodájukat és rajongóklubjukat.
- 12-én Seattle-ben, egykori középiskolájában, a Garfield High-ban lépett fel **Jimi Hendrix**. A muzsikusi tiszteletbeli diplomát kapott a koncert után. Arról mindenki szerényen megelégedett, hogy **Hendrix**-et 14 éves korában kirúgták a Garfield-ből.
- 14-én megnyílt a Carousel Ballroom San Franciscóban. Rendszeres vendég lett itt a **Jefferson Airplane** és a **Grateful Dead**.
- 15-én Chicagóban a nyílt utcán késelték meg **Little Walter Jacobs**-ot, **Muddy Waters** szájharmonikását.
- 16-án **George Harrison** és felesége, Patti Boyd, illetve **John Lennon** és felesége, Cynthia Powell Indiába utaztak Maharishi Mahesh jogihoz.
- 18-án csatlakozott a **Pink Floyd**-hoz **Dave Gilmour**, hogy második gitárosként erősítse a csapatot.
- 22-én jelent meg a **Decca**-nál a **Genesis** első kislemeze, a The Silent Sun. Az együttesben, amelyet **Jonathan King** fedezett fel, már ott találjuk a későbbi nagycsapatból **Peter Gabriel** énekest, **Mike Rutherford** basszusgitarost és **Tony Banks** billentyűst. A gitáros **Ant Phillips** volt, aki csak az első két albumon játszott a **Genesis**-szel, később szólóban adta elő „new age”-szerű zenéjét.
- 25-én cikk jelent meg a **New York Times**-ban **Jimi Hendrix**-ről. A tekintélyes lap **Jimit** „**Fekete Elvis**”-nek nevezte.
- 28-án heroin-túladagolás következtében meghalt **Frankie Lyman**, az 50-es évek énekes gyerek-sztárja. Alig 25 évet élt.
- 29-én négy Grammy-díjjal tüntették ki a **Beatles** Sgt. Pepper című albumát.

MÁRCIUS

Listavezetők:

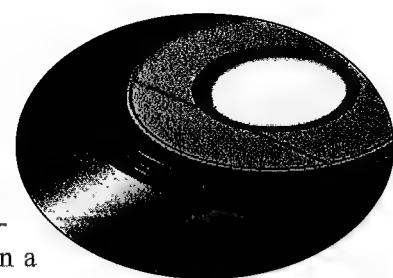
Cinderella Rockefella (**Esther&Abi Ofarim**): 3 hét

The Legend Of Xanadu (**Dave Dee, Dozy, Beaky, Mick&Tich**): 1 hét

Lady Madonna (**Beatles**): 1 hét

Esther And Abi Ofarim

Bár a Cinderella Rockefella-nak semmi köze nem volt a Bonnie&Clyde-féle divathullámhoz, a hallgató mégis újra a 30-as években érezhette magát ettől a csipkelődő-szerelmes kuplétól. **Esther** és **Abi**

Ofarim a második házaspár volt **Sonny And Cher** után a brit poplisták történetében, akik felkerültek az élre, bár az ő sikerük korántsem volt olyan tartós.

Esther Zaled 1943. június 13-án született Tel Avivban. Férje, akit eredetileg **Abraham Reichstadt**-nak hívtak, szintén ugyanott jött a világra 1939. október 5-én. **Esther** az izraeli törvények értelmében éppen a katonai szolgálatát töltötte, amikor **Abi** feleségül vette őt, így négy hónap után leszerelhetett, és zenei karrierjére koncentrálhatott. Odahaza már 1963-ban nagy népszerűségnek örvendtek, ennek ellenére ugyanebben az évben az Eurovíziós dalfesztiválon Svájcot képviselték – azon egyszerű okból, hogy akkoriban Izraelt még más fórumokon sem sorolták semmi szín alatt Európához. A kontinensen hamar megkedvelték őket angolul, németül és héberül előadott dalaikkal, majd 1967-ben Angliában szerepeltek az **Eammon Andrews Show**-ban, ahol a Cinderella először elhangzott. Az amerikai **Mason Williams** dalát végül 68 elején adták ki kislemezen, és a várt siker nem is maradt el.

Ofarimék azonban már rádúplázni sem tudtak nagy slágerükre. 1968 nyarán következő kislemezük, a One More Dance csak 13. lett. A páros ezt követően hamarosan szétvált, **Abi** pedig egy elmegyógyintézetben végezte idült heroinizmusa miatt. Húsz éven át, egészen **Ofra Haza** feltűnéséig, ők voltak az egyetlenek, akik Izraelből a brit toplistákra kerültek.

Dave Dee, Dozy, Beaky, Mick And Tich

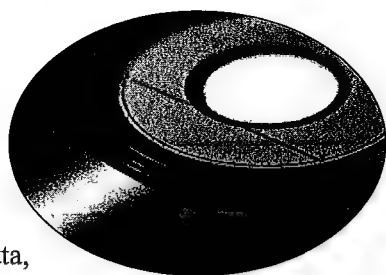
Dave Dee énekes, azaz **David Harman** (1943. december 17., Salisbury) a rendőrséget hagyta ott a zenéért. Kadétként benne volt abban a csoportban, amelyet kivezényeltek **Eddie Cochran** halálos balesetéhez. **Tich** (**Ian Amey**, 1944. május 15., Salisbury) volt a szólógitáros, **Dozy** (**Trevor Davies**, 1944. november 27., Enford) a basszusgitáros, **Beaky** (**John Dymond**, 1944. július 10.) a ritmusgitáros. Több dobost is kipróbáltak, mire kikötöttek **Mick-nél** (**Michael Wilson**, 1944. március 4., Amesbury). 1961-től már félprofiként zenéltek együtt, majd 62-ben Hamburgban a Top Ten klubban kaptak szerződést. 1964-ben a **Honeycombs**-szal koncerteztek és megtetszettek az ő menedzsereiknek, **Ken Howard**-nak és **Alan Blaikley**-nek, akik nemcsak irányították a zenekart, hanem valamennyi sikerdalukat is ők szerezték nekik. (Egészen egyedülálló, hogy bandán belüli szerzők nélkül négy évig folyamatosan a csúcson voltak!) 1966-ban a Hold Tight és a Hideaway után már meghívást kaptak a **New Musical Express** Wembley-beli, május 1-jei koncertjére, néhány héttel később pedig, a vonaton, útban Liverpool-ba, abban a megtiszteltetésben részesültek, hogy Harold Wilson miniszterelnök és felesége meghívta őket reggelire. A Bend It volt az első slágerük, amellyel „etno-pop” sorozatukat elkezdték, ugyanis ebben a számban görög buzuki (pontosabban: annak hangzó elektromos mandolin) szólóját hallhatjuk.

Dave Dee-ék Xanadujának nincsen köze sem Samuel T. Coleridge híres poémájához, a Kublaj kánhoz, sem Orson Welles Citizen Kane-jének fényűző várkastélyához. Ők egy mexikói bandita-balladával aratták legnagyobb sikerüket a különböző világutazásaik során. A Legend Of Xanadu-ban minden együtt van: lelket felcsigázó spanyolgitár, a refrénbe beépített pisztolylövések, a szokásos kiváló vokál, sőt még egy hatásos prózai monológ is elhangzik a dal vége felé. Ezzel a **DDDBMT** és velük a **Howard-Blakely** páros eljutott a csúcsra. Még három emlékezetes daluk született: a Last Night In The Soho (8.), a Wreck of The Antoinette (a változatosság kedvéért egy XVIII. századi hajós történet, 14.), s végül 1969 márciusában a Don Juan bikaviadalokat idéző zenéje került listára, a 23. helyre. A társaság már nem tudott megújulni, szétváltak. **Dave Dee** különböző lemezcégeknél producerkedett éveken át, míg a többiek próbáltak együtt maradni, és saját klubot hoztak létre a híres spanyol üdülőhelyen, Marbellában. 1982-ben újra összejöttek egy nagy jótékonysági rendezvényen, amelyet **Dave** mint az angol lemezkiadók humanitárius ügyekkel foglalkozó bizottságának tagja szervezett. Az együttes ezt követően egy évig turnézott szerte Európában. 1983 decemberében a **Tremeloes**-szal együtt hozták is eljutottak, a BS-ben koncerteztek, a „reunionnak” azonban nem lett folytatása.

A Lady Madonna volt az utolsó **Beatles**-kislemez, amely a **Parlophone**-nál jelent meg, s ami a char-tát illeti, ez volt a **Gombafejűek** „mélypontja” – persze **Beatles**-mérccével nézve: csak két hétig vezették a listát és alig 8 hétig voltak benn az első ötvenben ezzel a szintén kissé „archaikus” hangzású, big band-

es rock and roll-lal. Voltak, akik azt pedzegették, hogy a zenekar fényes elszigeteltsége kezdi megbosszulni magát, mások pedig a Magical Mystery Tourt ért majdhogynem ellenséges kritikák rovására írták a **Fab Four** népszerűségének visszaesését. Kétségtelen, hogy a Lady Madonna-nál írt jobb számot a **Lennon–McCartney** kettős, a B-oldalon megjelent **George Harrison**-féle The Inner Light pedig csupán azt bizonyította, hogy a gitáros egyre jobban beleszeret az indiai zenébe és hangszerekbe. A **liv-erpudliak** azért még messze voltak attól, hogy komolyan leírják őket...

Krónika

➤ 1-jén megjelent a **Nice** együttes első albuma, a *Thoughts Of Emerlist Davjack*. A cím a négy muzsikusz vezetőnévét takarta: **Keith Emerson** orgonista, **David O'List** gitáros, **Brian Davison** dobos és **Lee Jackson** basszusgitáros-énekes alkotta az együttest. Ők voltak az elsők, akik tudatosan a komolyzenei művek átíratára építették életművüket. (A 90-es évek **ELP**-koncertjein is elmaradhatatlan záróattrakció volt a **Nice**-időkből örökölt **Bernstein**-féle America, s a hozzá komponált, **Dave Brubeck**től is jól ismert Rondo, amit **Emerson** többnyire billentyűhegyeinek „szétborogatásával” fejezett be.)

Keith Emerson (1944. november 1., Todmorden, Yorkshire) és társai nemcsak azzal próbálták meggyőzni a vaskalapos zeneakadémistákat, hogy modern hangszerekre ültették át a nagy mesterek darabjait, hanem „szembesítették” őket saját kompozícióikkal is. Ennek legjobb példája a *Five Bridges* című album, amelyen többek között **Bach**-, **Csajkovszkij**- és **Sibelius**-szerzemények csaptak össze **Emerson** munkáival. A látszólagos „elvontság” ellenére igen népszerűek lettek, különösen koncertjeik bravúrdarabjával, **Bernstein** *West Side Story*-jának egyvelegével, az Americával, amely 68 júliusában a charta 21. helyéig jutott. **O'List** még az év végén kivált, trióban 1970-ig folytatták; majd **Emerson** a **King Crimson** basszusgitáros-énekesével, **Greg Lake**-kel, és **Carl Palmer**rel, **Arthur Brown**, majd az **Atomic Rooster** dobosával megalakította az **ELP**-t, amely a **Nice** vonalát követte, nagyobb teret engedve a saját progresszív hard-rock-nak és a kortárs zenei ötleteknek – miközben a három muzsikusz saját darabjaiban is ott kísértett a klasszikusok szelleme, **Liszt**től **Prokofjev**ig, **Bachtól** **Ravel**ig. (Bartók *Allegro Barbaro*-jának és **Muszorgszkij** *Egy kiállítás képei*-nek átírata szinte az eredetivel egyenértékű.). Az **ELP** 1979-ig működött, majd 13 év után ismét koncertezni kezdtek, és új stúdió- és élő lemezeket is készítettek. (A szünetben **Keith Emerson** főként filmzene-írással foglalkozott, legjobb munkája **Dario Argento** *Inferno*-ja volt, de jól ismert nálunk a **Sylvester Stallone**-féle *Fantom az éjszakában* zenéje is.) **Emerson**ék 1992-ben a BS-ben, 1997-ben a Kisstadionban koncerteztek.

A **Nice** többi tagja nem futott be vezérükhöz hasonló nagy karriert. Pedig **Lee Jackson**nal még a **Beatles**-nek is tervei voltak: **Lennon** őt szerette volna a kilépett **Paul McCartney** helyére bevenni. A basszusgitáros végül a rövid életű, progresszív zenét játszó **Jackson Heights**-et alapította meg. 1974-ben **Patrick Moraz** svájci billentyűssel – aki a **Yes**-ben és a **Moody Blues**-ban is megfordult –, valamint **Davison**nal összehoztak egy újabb különleges billentyű-basszus-dob triót, a **Refugee**-t, amely azonban csupán egyetlen albumot készített. A lemez mára már a gyűjtők féltve őrzött ritkasága. 2002 őszén **Emerson** angliai szólóturnéjára magával vitte **Jackson** és **Davison** is, s a koncertek első részében a **Nice**-trió zenélt.

➤ 2-án jelent meg az USA-ban **Eddie Cochran** *Summertime Blues*-a a **Blue Cheer** előadásában. A **Who** ekkor már rendszeresen játszott koncerteken, de ők csak két év múlva, leeds-i koncertlemezükön adták ki.

➤ 5-én mutatták be Hollywood-ban, Jack Good rendezésében az *Othello* rhythm&blues-változatát.

➤ 6-án nyitotta meg **Bill Graham** New York-ban a san franciscói Fillmore párját, a Fillmore East-et, ahol 1969 szilveszterén **Jimi Hendrix** *Band Of Gypsys*-ének élő felvétele készült.

➤ 14-én mutatták be az USA-ban **Elvis Presley** 26. filmjét, a *Távozz, Joe*-t.

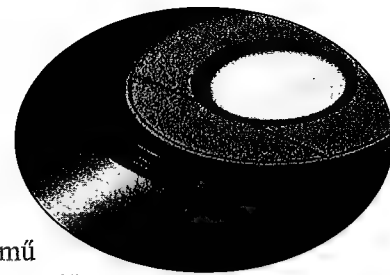
➤ 17-én lépett fel először a **Bee Gees** az **Ed Sullivan Show**-ban. A *To Love Somebody*-t és a *Words*-öt játszották.

➤ 18-án közös rögtönzött koncertet adott San Franciscóban a **Traffic** és **Jerry García**, a **Grateful Dead** gitárosa.

➤ 20-án Los Angeles-ben egyszerre tartóztatták le kábítószer-birtoklás miatt **Eric Clapton** is, vala-

mint a **Buffalo Springfield** három tagját: **Neil Young**-ot, **Richie Furay**-t és **Jim Messina**-t. **Clapton** feketék közé zárták be az előzetesben, és a veréstől csak az mentette meg, hogy előadott néhány chicagói bluest. Végül a négy muzsikusz közül csak a **Cream** gitárosát mentették fel, a többieket pénzbírságra ítélték.

➤ 27-én a börtönben halt meg **Little Willie John**, a *Fever* című R&B-dal szerzője. **Little Willie**-t súlyos testi sértésért ítélték el, halálát tüdőgyulladás okozta. Ugyanezen a napon a **Bee Gees** előzenekaraként bemutatkozott a Royal Albert Hall-ban a **Grapefruit** együttes. A zenekar útját **John Lennon** egyengette, nevüket **Yoko Ono** könyvéről kapták.

APRILIS

Listavezetők:

Lady Madonna (**Beatles**): 1 hét

Congratulations (**Cliff Richard**): 2 hét

What A Wonderful World (**Louis Armstrong**): 1 hét

Cliff Richard, tízéves csúcsra járatott pályafutás után, életében először indult az Eurovíziós dal-fesztiválon. Mindenki toronymagas esélyesnek tekintette, már csak azért is, mivel a színhely a Royal Albert Hall volt. Britannia kedvence ennek ellenére csak második lett, az első hely La La La című dalával a spanyol **Massiel**nek jutott. Az általában sportszerű szigetországiak a sajtóban finoman célozgatnak a „bundára”. (E rendezvényénél azóta is tapasztalhattuk néhányszor, már magyar részvétellel is, hogy néha a zenétől teljesen független szempontok erősen befolyásolják a végső voksolást...) Az ibér vetélytársnőt a slágerlistán persze lesöpörte a nagy vesztes: világszerte a *Congratulations* lett a fesztivál legsikeresebb dala. **Cliff** 41. kislemeze nagyobb példányszámban kelt el, mint az eddigi összes eurovíziós fesztiválon szerepelt single-ek. A **Bill Martin** és **Phil Coulter** által írt dal producere egy régen látott kedves ismerős, **Norrie Paramor** volt.

Két évvel később, amikor **George Harrison** *All Things Must Pass* című „dobozának” harmadik lemezére rögtönzéseket tett, átdolgozta a *Congratulations*-t, *It's Johnny's Birthday*-nek, a dallamot hol lelassítva, hol felgyorsítva. A **Beatles**-tagok még akkor is orroltak **Cliff**re...

Louis Armstrong

Louis Armstrong másfél hónappal a 68. születésnapja előtt érte el a brit toplistán első number one-ját, így e statisztikákban minden bizonnyal ő a legidősebb kezdő. (Az USA-ban négy évvel korábban már első volt a *Hello Dolly*-val.) De ha hozzá vesszük, hogy az öreg **Satchmo** már 1925-ben is lemezfelvételeket készített, akkor „befutása” a *What A Wonderful World*-del több mint megérdemelt. Bár a jazz műfaján belül sokak számára **Armstrong** már inkább volt szórakoztató-művész, mint jazz-zenész, egyedülálló zsenialitását, előadói kisugárzását senki nem vitathatta. Ő szinte egyszemélyben élte át az amerikai feketék történetét a rabszolga-felszabadítástól a teljes polgárjog kivívásáig, addig a pillanatig, amikor őt, a New Orleans-i néger nyomornegyed szülöttjét szinte már az Egyesült Államok „nemhivatalos” nagykövetének tekintették. **George David Weiss** és **George Douglas** melódikus blues-a egy sok keserűséget átél, mégis kiapadhatatlan életkedvű ember torkából gurgulázott elő. A *What A Wonderful World*-nek pontosan húsz évvel később reneszánsza lett, amikor dramaturgiai kulcsszerepet kapott **Robin Williams** híres filmjében, a *Jóreggelt, Vietnam!-ban*. Akkor a film egyes jeleneteiből és a vietnami háború dokumentumkockáiból klipet is kreáltak köréje.

A listavezetésben osztozott e dallal a B-oldal, a *Cabaret* is. **John Kander** és **Fred Ebb** hátborzongató musicalje Amerikában évek óta nagy siker volt, a címadó dalt **Armstrong** már 1962-ben koncertfelvételen rögzítette. Az igazi világhírt azonban 1972-ben **Bob Fosse** filmjének, s **Liza Minelli**, **Joel Grey** és **Michael York** parádés alakításának köszönhette. Akkor újra felfedezték az egy évvel korábban elhunyt **Armstrong** változatát is.

Krónika

➤ 4-én Memphisben meggyilkolták dr. Martin Luther Kinget. 39 éves volt. Az erőszakmentes polgárjogi mozgalom vezetőjének emlékére írta a 80-as évek elején **Stevie Wonder** a Happy Birthday című dalt, és ő kezdeményezte, hogy születésnapja, január 15., amerikai nemzeti ünnep legyen. 1986-ra ez is megvalósult.

➤ 6-án Londonban a Wigmore Street 95-ben megnyílt az **Apple** cég irodája. Aznap este **Syd Barrett** hivatalosan is kilépett a **Pink Floyd**-ból.

➤ 14-én viszont a **Floyd** a Royal Albert Hall-beli koncertjén egy elektronikus hangszóróval, az „azimuth coordinatorral” erősítette meg technikáját.

➤ 20-án a Koppenhága melletti Tastrupban tartotta első koncertjét a **Deep Purple**, a hard-rock egyik alapzenekara, amely a szinte folyamatos belső káosz ellenére – kisebb-nagyobb szünetekkel – harminc évét lenyomott a pályán.

Már azzal elkezdődtek a konfliktusok, hogy **Chris Curtis** dobos két, a zenével korábban egyáltalán nem foglalkozó londoni üzletemberrel, **Tony Edwards**-szal és **John Coletta**-val zenekart próbált összehozni, s mire ez sikerült neki, addigra őt is és basszusgitaros testvérét, **Dave**-et kirúgták a zenekarból. Az általa toborzott orgonista **Jon Lord** (1941. június 9., Leicester), akivel közös lakást béreltek, valamint a számos zenekart megjárt gitáros, **Ritchie Blackmore** (1945. április 14., Avon) vette át az irányítást. Ők fűzték be a balkezes dobos **Ian Paice**-t (1948. június 29., Nottingham), a skót **Rod Evans** énekest (1945., Edinburgh) és **Nick Simper** basszusgitarost (1946., Southall, London) – aki a **Johnny Kidd**-féle **Pirates**-ben játszott, és két évvel korábban túlélte azt a balesetet, amelyben a zenekar énekese életét veszítette. Először **Concrete God**-ként akartak szerepelni, de az utolsó pillanatban **Deep Purple**-re módosították nevüket. Példaképüknek a **Vanilla Fudge**-ot tekintették. Májusban felvették – mindössze 18 óra alatt! – első albumukat, majd augusztusban a Sunbury fesztiválon léptek először nagyobb nyilvánosság elé Angliában. (Ez a buli hozta meg a széles körű elismerést a **Jethro Tull**-nak is.) Már ekkor **Paice** villámszerű dobolása, **Lord** és **Blackmore** barokk alapokon nyugvó virtuóztatása határozta meg a **Purple** zenéjét, de hiányzott egy igazán jó, a zenekart összefogni képes basszusgitaros és a dinamittorkú énekes...

➤ 28-án volt a **Hair** Broadway-premierje a Biltmore színházban. Néhány héttel korábban már nagy sikert aratott az off-Broadway-n, a Shakespeare-fesztiválon. A leghíresebb hippidarabot kezdetben sokan ellenérzéssel fogadták a színpadi meztelenség és merőben újszerű erkölcsi felfogása miatt. Ennek ellenére sorozatban 1729 előadást ért meg. Az eredeti színpadi zene albuma többszörös aranylemez lett. 1979-ben Milos Forman – némiképp átírva a dramaturgiát – világhírű filmet készített belőle, John Savage, Treat Williams és Beverly d'Angelo főszereplésével. A 80-as évektől nálunk is több színpadi változatát mutatták be: a Rock-színházban **Nagy Feró** játszotta Berger szerepét, később Goór Nagy Mária színtanodája, majd Jantyik Csaba debreceni Stúdiója is nagy sikert aratott a Hair-rel. 1997-ben az eredeti rendezés szellemében állították újra színpadra, és egy new york-i társulat, James Rado-val együtt, Budapestre is ellátogatott a darabbal.

➤ 30-án újabb klub nyílt Los Angeles-ben, a Sunset Trip-en: a Kaleidoscope. (Nem keverendő az azonos nevű hippizenekarral.) A nyitóesten a **Canned Heat** és a **Jefferson Airplane** játszott.

➤ 31-én **Al Kooper** kilépett az általa alapított **Blood, Sweat And Tears**-ből.

MÁJUS

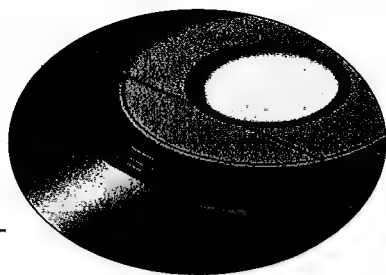
Listavezetők:

What a Wonderful World (Louis Armstrong): 3 hét

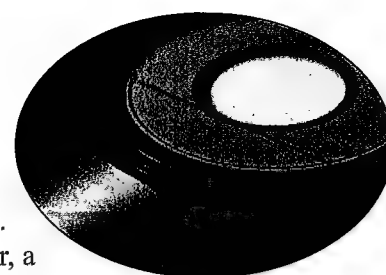
Young Girl (Gary Puckett & The Union Gap): 1 hét

Gary Puckett And The Union Gap

Az amerikai polgárháborúra emlékeztetett nevével és megjelenésével is **Gary Puckett** „tábornok” (1942. október 17., Hibbing, Minnesota) és a **Union Gap**, de az egyenruhás fiatalember inkább a szerelemre fordították figyelmüket, semmint a háborúra. 1967-ben Kaliforniában, San Diegóban, egy bowl-

ing-klubban alakult meg a zenekar (ennek ellenére „északiaknak” maszkírozták magukat), és odahaza már a Woman Woman című dalukért aranylemezt kaptak. Ezt követően jött a nagy melódikus beat-dal, a Young Girl, amellyel az Óvilágban is arathattak. **Gary Puckett** nem volt nagy színpadi showman, de ezt erőteljes, szenvedélyes hangjával pótolta. Az USA-ban még milliós példányszámban adták el a Lady Will-power, a This Girl Is a Woman Now és az Over You című dalaikat, de az együttes 1970-ben feloszlott. **Gary** azóta is gyakran fellép tv-showk-ban, színházakban. 1984-ben ő is csatlakozott a Happy Together-nosztalgia turnéhoz, amelyen a **Turtles**, valamint a **Mamas And Papas** voltak a fő sztárok.

Krónika

➤ 3-án amerikai turnéra indult a **Beach Boys**. Velük tartott Maharishi Mahesh, hogy meditációs eseményeket tartson. Egy hét után az érdeklődés hiánya miatt le kellett fűjni a közös körutat.

➤ 4-én az angliai Opportunity Knocks című tehetségkutató tv-műsorban feltűnt egy fiatal walesi énekesnő, bizonyos **Mary Hopkin**. A kor híres sovány modellje, Twiggy hívta fel **Paul McCartney** figyelmét a lányra. **Paul** szerződést szerzett **Mary**-nek az **Apple**-hez, és ő lett a producere világlágerének, a Those Were The Days-nek.

➤ 5-én long beach-i búcsúkoncertje után feloszlott a **Buffalo Springfield**. **Steve Stills** pedig **Graham Nash**-sel és **David Crosby**-val alakított triót (később **Neil Young** is csatlakozott); **Richie Furay** és **Jim Messina** pedig a **Poco** alapítói lettek. (Messina később **Kenny Loggins**-szal alakított duót.)

A zenekar fő erőssége, **Neil Young** (1945. november 12., Toronto) hamarosan bebizonyította, hogy nemhogy egyedül is megállja a helyét, de ő lesz évtizedeken át a pszichedelikus country-rock legnagyobb alakja. Jellegzetesen magas, nazális hangja, érzényes, ideges dallamvilága, ihletett akusztikusgitar-, szájharmonika- és zongorajátéka, valamint elektromos gitárjának „belőtt” hangzása azóta is rögtön felismerhető, s a 80-as évek néhány félresikerült kísérletét leszámítva, hű maradt ehhez a zenei vonalhoz. Betegsége (epilepsziában szenved), családjának és baráti körének több tragédiája (második fia súlyos fogyatékossgal született, 1973-ban több közeli barátját veszítette el néhány hét alatt) mind rányomták bélyegüket amúgy is túlvibrált egyéniségére. A rock viszont kapott cserébe egy igazi, isteni tehetségű muzsikust és költőt. Olyan album-remekműveket alkotott, mint az Everybody Knows It's Nowhere (1970), a Harvest (1972), a Tonight The Night (1973), a Rust Never Sleeps (1978), a Freedom (1989), vagy a Sleeps With Angels (1994). Népszerűségére jellemző, hogy amikor 1977-ben megjelent Decade című tripla válogatáslemeze, az album minden idők legsikeresebb Best Of...ja lett. Dalai közül ma már közkincs a Heart Of Gold, a Hey Hey My My, a Harvest, a The Loner (ami beceneve is lett), s még sok más, utánozhatatlan **Young**-dal.

➤ 7-én Rómában a rohamrendőrség verte szét egy popfesztivál színpadát és nézőterét, amikor éppen a **Move** játszott.

➤ 12-én került sor a hagyományos **New Musical Express**-koncertre a Wembley-ben. Csaknem két év után ezen az eseményen lépett először újra színpadra a **Rolling Stones**. **Jimi Hendrix**et letartóztatták az amerikai-kanadai határon, mert csomagjában marihuanát és heroint találtak. Az ellene folyó eljárást azonban hamarosan megszüntették.

➤ 14-én Londonban vette fel élő koncertjét, az Undead-et a **Ten Years After**.

➤ 18-án tartották meg az Észak-Kaliforniai Rock Fesztivált. A legnevesebb fellépők a **Doors**, a **Grateful Dead**, a **Steve Miller Band**, a **Big Brother & The Holding Company** és a **Jefferson Airplane** voltak.

➤ 21-én **Pete Townshend** feleségül vette Karen Astley-t.

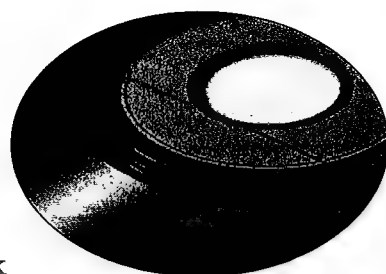
➤ 30-án a **Beatles** tagjai elkezdték kettős albumuk felvételeit, amely sokkal inkább tükrözte a négy muzsikusként elképzeléseiket, mint egy egységes zenekar koncepcióját. Ennek ellenére korszakos jelentőségű 100 percet alkottak.

JÚNIUS

Listavezetők:

Young Girl (Gary Puckett & The Union Gap): 3 hét

Jumpin' Jack Flash (Rolling Stones): 2 hét

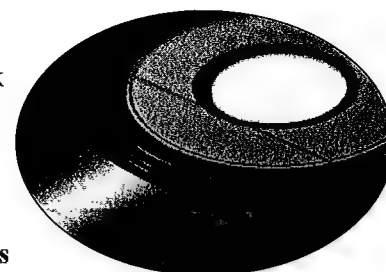
A Stones nagy visszatérése a listák élére nemcsak az ötösfogatnak volt rock-történeti pillanat: akárcsak a Satisfaction esetében, az egyszerű riffből kiinduló rhythm&blues-ban ismét egy örök nyugtalan, a külső és belső viharoktól, az emberi gonoszságtól megszállt **Mick Jagger** imázsára pontosan ráillő ember képe rajzolódott ki. A Jumpin' Jack Flash-t később a bulvársajtóban a szerelmei mellett kitartani képtelen férfi szinonimájaként használták (természetesen a legtöbbször magára **Jaggerre**), holott a dal nem erről szól... A különböző bírósági ügyekből éppen csak kikeveredett együttes nem akart a „megtért bárány” szerepében tetszelegni, sőt! A kislemez borítóján **Jagger** késsel a szájában mutatkozott, **Keith Richard** bőrzekés, szemüveges rabló volt géppisztollyal (és pirosra festett körömmel), **Charlie Watts** az útonálló hagyományos fekete arckendőjét viselte, **Bill Wyman** egy vörös ördögmaszk mögé rejtőzött, míg **Brian** volt az egyetlen, aki arcát szabadon hagyta, de egyik kezében pezsgős poharat, a másikban egy háromágú villát tartott. **Brian**-nak a Jumpin' Jack Flash volt az utolsó kislemeze a **Stones**-szal, de már a dalban elhangzó orgonabetétet is a többiekől külön vette fel.

A dal a mai napig a legnépszerűbb **Stones**-számok egyike, egyetlen turnéjuk programjából sem hagyják ki. Ezzel indult az 1970-es Get Yer Ya-Ya's Out album, amit a Madison Square Gardenben vettek fel, és megszólal az 1977-es párizsi koncertet rögzítő Love You Live-on is.

A Jumpin' Jack Flash-nek három kiváló feldolgozása ismert: **Johnny Winter** 1971-es koncertlemezén található ez a **Jagger-Richard** szerzemény; ugyanebben az évben **Leon Russell** adta elő a New York-i Bangla Desh-koncerten, amelyet **George Harrison** és **Ravi Shankar** szervezett jótékony célokból; majd 1986-ban **Aretha Franklin** is a műsorára tűzte.

Krónika

- 1-jén **Dave Mason** visszatért a **Traffichoz**.
- 6-án, egy nappal Robert Kennedy meggyilkolása után, vette fel a **Rolling Stones** a Sympathy For The Devil című dalát. Ekkor került be a szövegbe a „Ki ölte meg a Kennedyeket?” sor. A dalt később feldolgozta a **Blood, Sweat And Tears**, kiegészítve egy fűvös intermezzóval, a Symphony For The Devil, aztán **Bryan Ferry**, majd a 90-es években **David Byrne** is. (Byrne e dallal zárta 1995-ös budapesti koncertjét is.)
- 10-én kétnapos rock-fesztivált tartottak Zürich-ben **Jimi Hendrix**, **Eric Burdon** és az **Animals**, valamint a **Traffic** részvételével. **Hendrix** és **Winwood**-ék nagy jam-sessionjéről **Jimi** halála után kalózelemzések kerültek forgalomba.
- 11-én kábítószerbirtoklás vádjával újra bíróság elé állították **Brian Jonest**. Aznap tűz ütött ki a londoni Olympic stúdióban, ahol a **Stones** a felvételeit készítette, de senki sem sérült meg. **Cliff Richard** és a **Shadows** az ITV-ben önálló show-ban ünnepelte közös pályafutásuk 10. évfordulóját.
- 15-én a **Beatles** visszatért Indiából, és a Maharishinál tett látogatásukat „tévedésnek” minősítették.
- 16-án jótékonyági koncertet tartottak a san francisco-i Fillmore-ban a Matrix klub javára. A fellépők között volt a **Big Brother And The Holding Company**, **Steve Miller** és a **Santana**.
- 18-án mutatták be Londonban **John Lennon** In His Own Write című könyvének színházi feldolgozását.
- 21-én jelent meg a **Move** Something Else című élő középlemeze, 33-as fordulatszám. Ez volt az első ilyen korong, amit Angliában kiadtak. A **Deep Purple** Joe South Hush! című dalával debütált a kislemezpiacon: Angliában nem került fel az 50-es listára, de számos nyugat-európai országban igen. A dalhoz, amelynek vokális refrénjét a **Beatles** A Day In The Life-jából orozták el, az együttes magja annyira ragaszkodott, hogy a különböző formáció-változások ellenére is mindig műsoron tartották. 1998-ban a **Purple** Kisstadion-beli koncertjét ezzel a számmal nyitották.

➤ 22-én a Fillmore East-ben kezdte amerikai turnéját a **Jeff Beck Group**. Az énekes **Rod Stewart** volt.

➤ 27-én indultak az NBC stúdióban **Elvis Presley** tv-show-jának felvételei.

➤ 29-én első ízben tartottak nagy ingyenes rock-fesztivált a Hyde Park-ban. Ezen a **Pink Floyd**, a **Jethro Tull**, a **Tyrannosaurus Rex** és **Roy Harper** lépett fel.

A **Jethro Tull**, bármilyen meglepő is mai híveinek, rock-blues bandának indult: tagjai korábbi formációikkal többször felléptek **John Mayall**-al, illetve **Alexis Korner**rel. Ez az irányzat határozta meg első albumukat, amelynek a profétikus This Was („Ez volt”) címet adták. Addigra ugyanis a blues-vonalhoz ragaszkodó **Mick Abrahams** gitáros (1943. április 7., Luton) és a folk-, valamint a reneszánsz zene felé orientálódó énekes-fuvolás-szerző, **Ian Anderson** (1947. augusztus 10., Edinburgh) között kenyértörésre került sor – s a utóbbi győzött. **Abrahams** távozott, és megalakította a nagyszerű, bár kevésbé sikeres **Blodwyn Pig**-et, amelyben egy időben szerepelt **Dick Heckstall-Smith**, **Clive Bunker**, a **Jethro** első dobosa, és **Andy Pyle**, a **Wishbone Ash** basszusgitárosa is. (1995-ben **Abrahams** Budapesten is járt a **Blodwyn Piggel**, 2000-ben a paksi blues-fesztiválon, a tabáni Bluesapest fesztiválon; a szerzőnek pedig volt még egy emlékezetes találkozása a gitárossal és bandájával 1990-ben Londonban, az Oval blues-kocsmában.) Az együttes első két nagylemeze, az Ahead Rings Out (a híressé vált napszemüveges malac képével) és a Getting To This a fehér blues-rajongóinak ritka csemegéje, de **Abrahams** több figyelemre méltó szólólemezt is készített az eltelt évtizedekben. **Ian Anderson** ellenben a mai napig rendíthetetlenül viszi tovább az „eklektikus progresszív rock” Jethrót, ő maga pedig a műfaj egyik legeredetibb zeneszerzőjévé és költőjévé nőtte ki magát. (A **Tull**-ról még az 1969-es kislemezek kapcsán ejtünk majd szót.)

A **Tyrannosaurus Rex** kéttagú, pszichedelikus folk-rock duó volt, amelyet a kamasz költő-muzsik, a gitárokon, szájharmonikán, zongorán egyaránt játszó **Marc Bolan** (1947–1977) és a mindenféle különleges ütőseket megszólaltató **Steve Peregrin Took** hozott létre. A szerző a szürrealista szövegeket alkotó **Bolan** volt. Underground-körökben sokan szerették egyéni hangú lemezeit. A Unicorn című albumuk volt a legkiválóbb. A 70-es évektől **Bolan** letért erről az útról, együttesét **T. Rex**-nek nevezte el, és könnyű slágerzenéjével (Hot Love, Get It On, Ride On A White Swan) néhány évig szupersztárnak érezhette magát. 1972-ben **Ringo Starr** filmet is forgatott a **T. Rex**-ről Born To Boogie címmel, és még azt a könnyelmű kijelentést is tette, hogy „a **T. Rex** a 70-es évek **Beatles**-e”. Az évtized közepére azonban **Bolan** alkotói vénája elapadt. 1977 szeptemberében az énekes autóbaleset áldozata lett.

Roy Harper (1941. június 12., Manchester) az angol rock nagy magányosa, énekes-költő, akit a mai napig nagy kultusz övez azok körében, akik nagyra becsülik a folk-rockot és a művészi szabadságot. Tizenévesen belépett a Brit Királyi Légierőbe, aztán eleget szolgált, és „elmeállapotának megromlása” ürügyén leszerelt. Ettől kezdve a zenének és a poézisnek szentelte magát. Ő is úgy kezdte, mint sok pályatársa: egy szál gitárral, s bár ez maradt zenéjének alapja, később a különleges dallamaihoz egyre több kifinomult hangszerrelést követelt. Első albuma az 1967-es Sophisticated Beggar volt, majd különösen a 70-es években készült lemezei (Flat Baroque & Berserk, 1970; Stormcock, 1973; Music From The Archives Of Oblivion, 1974; HQ, 1975) váltak ingyencsemegevé. Lemezein gyakran közreműködtek a **Led Zep-pelin** és a **Pink Floyd** tagjai. Hálából a **Zep** dalt is írt róla III. albumára, Hats Of To Roy Harper címmel; a **Floyd** Wish You Were Here-en pedig ő énekel. Az ő fazonjáról mintázta a **Jethro Tull** Aqualung halhatatlan alakját. A 80-as években **Harper**, **Jimmy Page**-dzel közösen, sci-fi rock-musicalt írt, What Ever Happened To Jugula címmel. A 90-es években **Roy** újra igen aktív lett, állandó kísérői között ma is ott találjuk **Dave Gilmour**-t, de elveiből, zenei elképzeléseiből ma sem enged. (A magyar közönség a 70-es években a Valerie című film egyik főszereplőjeként láthatta, a rádióban pedig tíz évvel később a tőle ihletett **Dolák-Saly Róbert** készített sorozatot lemezeiből.)

JÚLIUS

Listavezetők:

Baby Come Back (Equals): 3 hét

I Pretend (Des O'Connor): 1 hét

Equals

Az **Equals** a fekete-fehér megbékélést volt hivatott illusztrálni, mert a jamaikai **Derv Gordon** énekes (1948. június 29., Kingston) és a guyanai születésű gitáros-énekes **Eddie Grant** (1948. március 5.) két londoni fiatalemberrel, **John Hall** dobossal (1947. október 25.) és **Pat Lloyd** gitárossal (1948. március 17.) alakította meg ska-rockot játszó együttesét. Leghíresebb daluk **Grant** szerzeménye, a Baby Come Back volt. A stílust azonban tartósan nem tudták eladni, a legjobb tíz közé csak az 1969-es Viva Bobby Joe került be. **Eddie Grant** a reggae nagy hullámával tudott visszatérni az élvonalba, 1982-ben még number one-já is volt az I Don't Wanna Dance-szel; a legismertebb dala azonban a dél-afrikai motívumokra épülő, 1988-as Give Me Hope Jo'anna, amellyel az apartheid-rendszert állította pelengérré egy vidám szerelmi vallomással.

Des O'Connor

Des O'Connor (1932. január, London) nem volt éppen kezdő a show-business szakmában. 1953 óta a színpadon dolgozott, mint komikus és konferanszié. A popzenével először akkor került kapcsolatba, amikor 1958-ban **Buddy Holly** angliai turnéján ő volt a „szünetember”. 1963-tól rendszeresen szerepelt különböző tv-show-kban, ekkor már énekelt is, de először csak 67-ben került fel a listára, a 6. helyre, a Careless Hands-szel. Az I Pretend viszont meghozta neki az elsőséget, s a romantikus balladával 36 hétig tartózkodott a listán. Nem érdektelen megjegyezni, hogy ugyanaz a páros, a **Reed-Mason** szerződuó csinált belőle sztárt, amelyik **Tom Jones**-t és **Engelbert Humperdinck**-et bocsájtotta útjára. **Des O'Connor** ezen kívül csak egy top ten-dalt mondhatott magáénak, a 1-2-3, O'Leary-t, amely 68 októberében 4. lett.

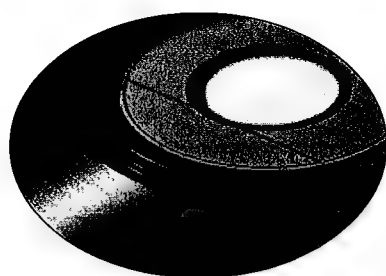
Krónika

➤ 1-jén megjelent az **Iron Butterfly** In-A-Gadda-Da-Vida című mérföldkő-lemeze.

A „Vaspillangót” San Diegóban alakította meg a billentyűs-énekes **Doug Ingle**, egy templomi orgonista fia (1946. szeptember 9., Omaha, Nebraska) és a dobos **Ron Bushy** (1945. szeptember 23., Washington), aki életrajza szerint az USA 34 államában próbálkozott, mire rátalált **Ingle**-re. Első albumuk, a ma már nagy ritkaságnak számító Heavy még csak szűk körben volt népszerű, de 68 elején a **Doors** és a **Jefferson Airplane** előzenekaraként sokan megismerték a keleti misztikus hangokat rock-ba oltó együttest. Ekkortájt alakult ki az **IB** legjobb felállása **Lee Dorman** basszusgitárossal (1945. szeptember 19., St. Louis) és **Erik Braunn** gitárossal (1950. augusztus 11., Boston). Két daluk, a Possession és az Unconscious Power bekerült a Hét vad című filmbe, a **Cream** dalai mellé. Ezután született meg az In-A-Gadda-da-Vida, amely a nagylemezek listáján csak 4. lett, de kétféle példányt adtak el belőle. A szenzációt a Boldalt teljes egészében kitöltő, 17 perces címadó kompozíció okozta, amely **Ingle** klasszikus futamaiból kiindulva az acid-rock legfontosabb darabjainak egyike. Ma is megunhatatlan **Bushy** „dallamos” mélydob-szólója, **Ingle** orgonán megszólaló arab motívumai (nálunk Rajnai Andrásnak az Ezeregyéjszaka című tv-s adaptációjában hangzottak fel), valamint **Braunn** visszhangosított, gitárral előállított elefánt-orcításai. Az „édenkert-zene”, amelyet koncertjeiken fényshow-val erősítettek, az **Iron Butterfly** munkásságának csúcspontját jelentette. A következő években több személycsere történt a bandában, és az újabb albumok (Ball, Metamorphosis, Live) már nem arattak hasonló sikert. 1988-ban, az Atlantic-évfordulóra összeállt a nagy négyes, és bár a korabeli lapok szerint úgy festettek a színpadon, mintha akkor szabadultak volna a „sárga házból”, olyan sikert arattak, hogy 50 koncertből álló amerikai turnéval toldották meg az egy estére szánt újraegyesülést.

➤ 7-én jelentették be a **Yardbirds** feloszlását. **Jimmy Page** új tagokat keresett leendő zenekarához, a **New Yardbirds-höz**, amelyből végül kialakult a **Led Zeppelin**.

➤ 9-én a **Temptations** az alapító **David Ruffin** nélkül lépett fel a Valley Forge Music Fair-en

The Who

Pennsylvániában. Mivel meg akarták változtatni az együttes imázsát, a **Motown** szerződést bontott **Ruffinnal**, helyét **Denis Edwards** vette át az együttesben.

➤ 10-én kitiltották a **Nice**-ot a Royal Albert Hall-ból, mivel **Bernstein** Amerikájának feldolgozása közben, a vietnami háború elleni tiltakozásul, elégettek egy amerikai zászlót.

➤ 13-án **Robert Stigwood** producer megerősítette **Eric Clapton** korábbi nyilatkozatát, mely szerint a **Cream** hamarosan feloszlik.

➤ 17-én a londoni Pavilion-ban bemutatták a **Beatles** Sárga tengeralattjáró című rajzfilmjét, amelynek csak a végén jelennek meg az együttes tagjai. Az egyik forgatókönyvíró **Erich Segal** volt, aki később a Love Story szerzőjeként vált világhírűvé.

➤ 25-én megjelent az Egyesült Államokban a **Big Brother And Holding Company** legsikeresebb albuma, a Cheap Thrills, amelyen **Janis Joplin** énekelt.

Janis Joplin (1943. január 19., Port-Arthur, Texas) minden idők legnagyobb fehér blues-énekesese volt. Első fellépésein gitárjával **Joan Baez**, **Buffy St. Marie** és a többi „folk-Madonna” útját követte, de a féktelen temperamentumú, minden pillanatát rémsztű szenvedéllyel élő lány hamar rátalált a számára járható egyetlen útra, a blues-ra. Ideálja **Bessie Smith** volt: egy idő után valósággal bebeszélte magának, hogy ő az 1937-ben meghalt fekete énekesnő reinkarnációja. **Janis** is Kaliforniában találta meg azt a közeget, amely befogadta. A **Big Brother And The Holding Company**-val már 1966-ban felléptek klubokban és egyetemi kollégiumokban, majd bekerültek abba a körbe, ahol a **Grateful Dead** és a félelmetes motoros banda, a **Hell's Angels** uralkodtak. Közönségük egyre bővült, de csak különböző zugkiadók álltak velük szóba, mint a **Mainstream Records**, ahol első felvételeik megjelentek. Ezeken **Janis** még nem abszolút főszereplő. Monterey-i két fellépésük kellett ahhoz, hogy **Albert Grossman** a **CBS**-től szerződést kössön velük. De a bajok már az első album megjelenése előtt elkezdődtek: a kritikák szinte kivétel nélkül kiemelték **Janis** kvalitásait, a **Big Brothert** azonban pocsék zenekarnak tartották. Aztán a **CBS**-nél beleköttek a készülő borítóra, amely az egész zenekart, **Janist** beleértve, meztelenül ábrázolta volna. Végül karikatúrákkal oldották meg a problémát. A Cheap Thrills megjelenése **Clive Davis**-nek, a **CBS** elnökének köszönhető, mert az album már az előzetes felmérések alapján aranylemez-várományos volt. Ezen hallhatók olyan **Janis**-klasszikusok, mint a Piece Of My Heart, az I Need A Man To Love, egy gyönyörű Summertime-feldolgozás, valamint az ősrobbanás-szerű Ball And Chain, amelynek előadásától Montereyben is megállt a levegő.

Joplin azonban többet akart, újabb és újabb zenekarokat toborzott maga köré, s közben saját démonaival sem tudott megbirkózni – legkevésbé azzal, amelyik whiskey-s üveg formájában jelent meg. Szerencsétlen volt a szerelemben is, olyan rock-csillagok, mint **Country Joe**, **Jim Morrison**, **Johnny Winter**, csak villanások lettek az életében. Miközben zenéjében egyre pokolibb mélységeket nyitott meg a hallgató előtt (Kozmic Blues, Try, One Good Man, To Love Somebody, vagy utolsó, már csak a halála után megjelent lemezéről, a Pearl-ről a Move Over, a Cry Baby, a Me&Bobby McGhee, vagy a Mercedes Benz), ő maga egyre lejjebb süllyedt, valósággal rohant a pusztulásba. **Janis Joplin** 1970. október 3-án, egy los angeles-i szállodában alkohol- és heroin-mérgezésben meghalt. Bár toplistára soha nem került, megismételhetetlen jelenség maradt, aki nem is élhetett és halhatott volna máskor, mint a lázadó években.

➤ 29-én dél-afrikai turnéra indult a **Byrds**. **Gram Parsons** az apartheid miatt nem volt hajlandó a körúton részt venni, ezért inkább kilépett az együttesből és megalakította a nagy kritikai elismerést aratott **Flying Burrito**-t.

➤ 30-án nyolc hónap után csődöt jelentett a londoni **Apple-butik**. A készletet a rajongók néhány óra alatt széthordták.

AUGUSZTUS

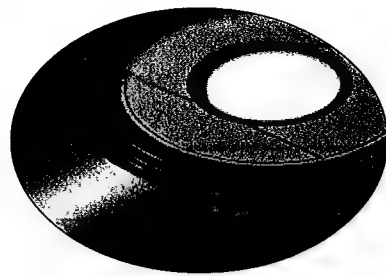
Listavezetők:

Mony, Mony (Tommy James & The Shondells): 2 hét

Fire (The Crazy World Of Arthur Brown): 1 hét

Mony Mony (Tommy James & The Shondells): 1 hét

Do It Again (Beach Boys): 1 hét

Tommy James And The Shondells

Augusztusban mindenki megbolondult: a lemezvásárlók is, amikor **Tommy James és a Shondells** „több mint egyszerű” dalát először két, majd még egy hétre az éltre juttatták. Kétségtelen, hogy a pittsburg-i társaság dalára elég könnyen lehetett rázni, márpedig nyáridőben mi kell ennél több? A táncos helyeken azóta sem felejtették a Mony Mony-t, sőt, 1987-ben **Billy Idol** a maga verziójában visszavitte a Top Tenbe.

The Crazy World Of Arthur Brown

Arthur Brown (1944. június 24., London) ellenben igazi brit performance-rock-csillag lehetett volna, de az akkori szigetországi underground más irányba haladt, mint amerre szerette volna. Mindenesetre ő volt az első olyan rock-énekes, aki festett maszkokban lépett fel (megelőzte ezzel **Peter Gabrielt** és **Alice Coopert**), látványos pogány rítusokat mutatott be lángoló kalapban. A Fire kísérteties dallamváltásaival – amelyet menedzserével, **Vincent Crane**-nel közösen írt – betalált ugyan, de későbbi felvételei, mint a Nightmare már csak ennek gyengébb utáizatai voltak, és koncertjei is önisméltetésbe fulladtak. Ellenben **Crane** és **Carl Palmer** révén a **Crazy World**-ból nőtt ki az **Atomic Rooster**, amelyben **Chris Farlowe** énekelt. **Arthur Brown** nyugtalanító figurája 1975-ben tűnt fel utoljára a **Who** Tommy-filmjében.

A Do It Again volt a **Beach Boys** utolsó angliai number one-ja. Kezdtett érződni, hogy a **Brian Wilson**-féle „távirányítás” tartósan már nem működik a kreativitás terén. A Do It Again a zenéjében viszszaledést jelent a Good Vibrations-höz képest, két másik 68-as számuk, a Darlin' és az I Can Hear Music (amely eredetileg a **Ronettes** dala volt) már a tíz közé sem került be. Bár a 90-es évek közepéig igen sokat koncerteztek – szinte nem volt olyan év, amikor az amerikai nemzeti ünnep egy-egy nagy rendezvényén ne léptek volna fel –, hattyúdalukat, a Cottonfields-t már 1970-ben elénekelték. Egyetlen feltámadásukat az 1988-as Kokomo című dal jelentette, amely Tom Cruise filmjében, a Cocktail-ban hangzott fel. Ezzel ismét number one-ok lettek az amerikai listákon.

A zenekarnak szinte állandóan változott a felállása, egyre jobban éleződtek az ellentétek a **Wilson-fivérek** között, **Carl** és **Dennis** is többször kiszállt, majd visszatért. **Dennis**, akinek fegyver- és kábítószerügyek miatt többször is meggyűlt a baja a hatóságokkal, 1983. december 28-án, a kaliforniai öbölben hajójáról az óceánba zuhant és megfulladt.

Közben végeláthatatlan pereskedések kezdődtek **Brian Wilson** családjá és az unokatestvér **Mike Love** között, aki **Dennis** halála után gyakorlatilag átvette a **Beach Boys** vezetését. Love ugyanis a már többször is pszichiátriai kezelés alatt állt **Brian** – mint beszámíthatatlant – gyámság alá akarta vetetni, hogy ő kezelhesse a főként a szerzői jogdíjakból származó tekintélyes vagyonát. A bíróságok végül **Wilsonék** javára döntöttek. 1996-ban azonban **Carl Wilson** is meghalt, és ezzel véget ért a **Beach Boys** története.

Krónika

➤ 4–5-én kétnapos rock-fesztivált tartottak a kaliforniai Newport-ban. Az év egyik legrangosabb bulija volt, amelyen fellépett többek között az **Animals**, a **Canned Heat**, a **Grateful Dead**, a **Country Joe & The Fish**, a **Jefferson Airplane**, a **Steppenwolf**, a **Blue Cheer**, az **Electric Flag**, az **Iron Butterfly**, a **Paul Butterfield Blues Band**, a **Quicksilver Messenger Service**, **Sonny And Cher** – és **Janis Joplin**, akinek ez volt élete egyik legemlékezetesebb koncertje.

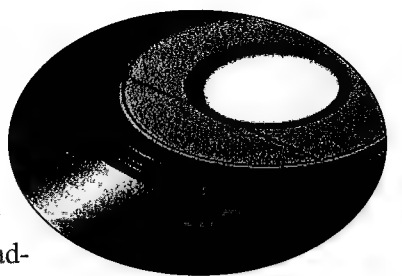
➤ 10-én jelent a **The Band** első önálló albuma, a Music From The Big Pink.

➤ 11-én indították be az **Apple Records**-ot.

➤ 22-én **Cynthia Lennon** beadta a válókeresetet **John** ellen.

➤ 24-én a **Rolling Stone** közlése szerint **Percy Sledge** szívrohamot kapott, de a soul-énekes két hét pihenő után folytatni tudta turnéját. Aznap csatlakozott a **Fleetwood Mac**-hez **Danny Kirwan**, így már három szólógitáros játszott az együttesben!

➤ 26-án jelent meg az első **Apple**-kislemez, a **Beatles** Hey Jude/Revolution-ja. Négy nappal később az Egyesült Államokban is kiadták, miközben **John Lennon** és **Yoko Ono** jótékonysági műsort adtak a new york-i Madison Square Gardenben. Az előadáson **Stevie Wonder**, **Roberta Flack** és a **Sha-na-na** is részt vett.

SZEPTEMBER

Listavezetők:

I've Gotta Get A Message To You (Bee Gees): 1 hét

Hey Jude (Beatles): 2 hét

Those Were The Days (Mary Hopkin): 1 hét

A **Bee Gees**-t első kritikusaik giccsesnek tartották, pedig **Barry Gibb** szerzeményeinek gyakran volt komoly üzenetük. Például az I've Gotta Get A Message To You-nak, amely egy halálra ítélt kétségbeesett segélykiáltása: mielőtt kivégzik, szeretne kedvesével még utoljára beszélni. A zenei érzelmességben is bővelkedő dal, amely a nem kevésbé szép, 9. helyezést elért Words-öt követte, bebizonyította, hogy a **Bee Gees** tartóshullámot készítettett magának. Még azt is kibírták, hogy a vidámabb hangot megütő Jumbo-t elutasította a közönség. Skatulyájukat máris bezárták...

Paul McCartney éppen azon morfondírozott, hogyan viseli el az ötéves **Julian Lennon** a szülei válását, amikor beugrott neki egy új dallam. Ebből született a „Hey Jules”, majd jobb énekelhetősége miatt a Hey Jude, amely a maga 7 perc 11 másodpercével minden idők leghosszabb number one-ja. A hosszúság oka a végtelenségig ismételt vokálkórus, amelybe bekapcsolódott a szokásos „népség-katonaságból” mindenki, aki éppen a stúdióban okvetetlenkedett. A **Beatles** 15. első helyezése az USA-ban még hosszabb ideig uralkodott, ott 9 hétig kiobbantani sem tudták a topról. Nem véletlen, hogy egy 70-es évekbeli, Amerikában kiadott **Beatles**-antológiának a Hey Jude címet adták.

Mary Hopkin

A **Beatles** új dalát is **Beatles**-produkció detronizálta, miután a bájosan kalácsarcú, ábrándosan tiszta hangú wales-i kislány, **Mary Hopkin** (1950. május 3., Pontardawe) hathetes országglását **Paul McCartney**-nak és az **Apple**-nak köszönhette. **Mary**-nek egy emigráns orosz dalt, a Daragoj dlja minyát, **Alekszandr Vertyinszkij** szerzeményét választották, amelyre az amerikai, ám szintén orosz származású **Gene (Jevgenij) Ruskin** írt angol szöveget. A nyugati füleknek „egzotikus” dallam, **Mary** őszinte éneke 4 millió eladott példányt jelentett ebből, az öt percnél is hosszabb felvételtől. Az antisztár alkatú **Hopkin**-ből mégsem lett hosszú távú sikergyáros. Bár 1969-ben még 2. lett a Goodbye című **Lennon–McCartney**-dallal és elég jó kritikai fogadtatást kapott első albuma, a Postcard is, de mindez kevés volt a tartós üdvösséghez a szakmában. (A rossznyelvek szerint **Paul** azért vette le a kezét **Mary**-ről, mert a lány – a sajtópletykák alapján – azt remélte, hogy **Macca** feleségül veszi...) **Hopkin** a 70-es években elsősorban gyermekei nevelésének szentelte idejét, később több meselemezen énekelt, 1988-ban **George Martin** irányításával közreműködött egy Dylan Thomas-albumban. A Toplistára 1984-ben került viszsza az **Oasis** együttesrel (ez nem azonos a 90-es évek nagy sikercsapatával!), amelyben **Julian Lloyd Webber**, a zeneszerző öccse csellózott. Nagylemezük 23. lett, a tervezett turnét azonban **Mary** váratlan betegsége miatt le kellett mondaniuk.

Krónika

➤ 2–4-e között újabb nagy fesztivált hoztak össze az Egyesült Államokban. A washingtoni Sultanban rendezett Sky River fesztiválon a **Santana**, **Country Joe**, a **Grateful Dead**, a **Youngbloods**, **Muddy Waters**, **Big Mama Thornton** (**Joplin** Ball And Chain-jének szerzője és eredeti előadója) és az **It's a Beautiful Day** lépett fel.

➤ 6-án Angliába érkezett a **Doors**. A Roundhouse-ban léptek fel, miközben a Hello I Love You című daluk a 15. helyet érte el a brit listán.

Ez volt a **Doors** egyetlen európai turnéja. A másodikat 1970-ra tervezték, de ezt megghiúsította **Jim Morrison** „szeméremértési” pere. A kvartett, mint azt a korabeli felvételek bizonyítják, csúcsformában volt – ennek ellenére Angliában soha nem futottak be annyira, mint odahaza vagy az európai kontinensen. Ráadásul a Hello I Love You még per tárgya is volt

a **Kinks**-szel. Pedig a Waiting For The Sun albumon olyan **Doors**-örökzöldek voltak, mint a Love Street, a Five To One, az Unknown Soldier, a Spanish Caravan. A koncertjeik meg rendre átalakultak **Morrison**-előadóestekké, ahol minden új ötlete a színpadon született meg. Ma is látható-hallható egy 68 nyarán készült, Hollywood Bowl-beli bulijuk, amelynek végén egy 16 perces variációt csináltak a The End-ből, beszőve új történeteket, beszélgetést egy színpadra tévedt bogárral.

Az 1969-es mélypont után 1970-ben ismét felfelé emelkedett a **Doors** csillagzata, annak ellenére, hogy **Morrisont** egyre inkább a saját költészete érdekelte. Így is sikerült összehozni a Morrison Hotel című albumot (Roadhouse Blues, Ship Of Fools...), az Absolutely Live című kettős koncertlemezt, amelyet addig fognak összeszorult szívvel hallgatni, amíg a műfaj él (rajta végre a The Celebration Of The Lizard „kegyetlen színházával”), majd az év végén elkészült az utolsó, zeneileg legjobb **Doors**-album, az L. A. Woman. Az együttes 1970. december 12-én tartotta utolsó koncertjét. 1971. márciusában **Jim Morrison** Párizsba utazott, ahonnan július 3-án eltűnt. (A szerző hangsúlyozza: eltűnt...) **Manzarek**, **Krieger** és **Densmore** még két közös albumot készített nélküle, de az a varázs, ami **Jim**ből áradt, hiányzott belőle. A **Doors** nagy reneszánszát a 80-as évek hozták meg (miután számos punk és újhullámos, a **Cure**-tól **Nick Cave**-en át a **U2**-ig, őseinek tekintette az **Ajtókat**), és 1987-től jelentek meg régi felvételek, filmek, elsősorban **Ray Manzarek**nek köszönhetően. A **Doors**-láz csúcsát 1991. és Oliver Stone alapvetően elhibázott filmje jelentette. A két főszereplő, a **Jim**et alakító Val Kilmer és a Pamelát megformáló Meg Ryan nem sokat értett az egész **Doors**-fenoménból... A szenzáció-hullám, amely számtalan „leleplező könyvet” is szült, néhány év múlva lecsitult, de a **Doors** zenéje, **Morrison** versei élőbbek, mint valaha. **Manzarek** 1999-ben megírta emlékiratait Light My Fire címmel, amelyben ő is nyitva hagyta a párizsi rejtélyt. 2001-ben pedig Poet In Exile címmel regényt írt, amelynek főszereplője megrendezi a halálát és temetését, hogy új életet kezdhesen...

➤ 14-én a Billboard-nak adott interjúbán **Pete Townshend** hosszan beszélt egy „rock-opera” tervéről, amelynek főhőse egy vak és süketnéma fiatalember lenne, aki zseniális flipper-játékos. Elmondta azt is, hogy az ötletet a **Pretty Things** SF Sorrow című dala adta. Így született meg a Tommy. Az amerikai **CBS**-ben vetíteni kezdték az **Archies** című reggeli tv-show-t. Don Kirschner sztorija egy középiskolai bandáról szólt. A **Monkees** sikerére akartak ráduplázni ezzel, de csupán egy slágert értek el, a Sugar Sugar.

➤ 15-én az **NBC**-n beindult a Soul című műsor a fekete zene propagálására. Az első este vendége **Martha Reeves** és **Lou Rawls** volt.

➤ 19-én **Cliff Richard** és a **Shadows** tízéves jubileumi koncertet adtak a londoni Palladiumban.

OKTÓBER

Listavezető:

Those Were The Days (Mary Hopkin): 4 hét

Krónika

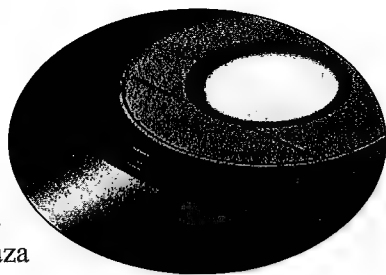
➤ 1-jén **Jimmy Page** és a **New Yardbirds** skandináviai turnén mutatkoztak be.

➤ 2-án a **Motown** beperelte a **Holland-Dozier-Holland** szerző- és producer-triót állítólagos szerződésszegésért. Valójában arról volt szó, hogy egy év óta gyakorlatilag egyetlen slágert sem szállítottak.

➤ 5-én Londonban kezdte meg angliai turnéját a **Who**, **Joe Cocker**-rel, a **Small Faces**-zel és a **Crazy World Of Arthur Brown**-nal. Ugyanezen a napon indult amerikai búcsúturnéjára a **Cream**.

➤ 6-án mutatták be az angol tv-ben a The Doors Are Open című dokumentumfilmet.

➤ 8-án lépett fel először önállóan **Mama Cass**, mióta kilépett a **Mamas And Papas**-ból. A las Vegas-i Caesar's Palace-ban tartott előadás katasztrofálisra sikerült, és rögtön fel is bontották **Mama Cass**

kéthetes szerződését. A nagytermetű énekesnőnek később sem volt szerencséje szólóban. Élete is igen rövid volt: 1974. július 29-én Londonban, Harry Nilsson lakásában evés közben szívrohamot kapott és megfulladt. 33 éves volt. (A sors kegyetlen tréfája, hogy négy évvel később **Keith Moon**-nal ugyanebben a lakásban végzett sokadik alkohol-mérgezése.)

➤ 12-én **John B. Sebastian** kilépett a **Lovin' Spoonful**-ból.

➤ 17-én megjelent az amerikai himnusz, a Star Spangled Banner **José Feliciano** előadásában. Egy évvel később **Woodstock**-ban **Jimi Hendrix** adta elő földrengés-szerű változatát, majd a 70-es évek közepén **Jimmy Page** is elkészítette a magáét, amelyet a **Led Zeppelin** koncertjein játszott.

➤ 18-án a londoni Marquee-ban először lépett az angol közönség elé a **New Yardbirds**. Másnap az együttes a liverpool-i egyetem klubjában utoljára játszott ezen a néven.

➤ 19-én **Peter Frampton** volt a **Small Faces** vendége egy londoni koncerten. Ezzel kezdődött a **Frampton** és **Steve Marriott** közötti együttműködés, amelyből a **Humble Pie** született.

➤ 24-én megjelent a **Jimi Hendrix Experience** kettős albuma, az Electric Ladyland.

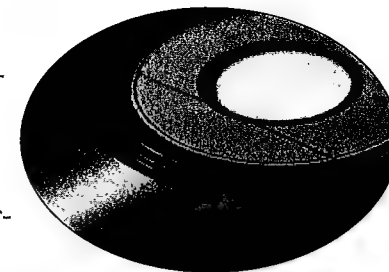
A kettős album nem csupán az **Experience**-formációnak volt a csúcspontja, hanem azoknak a kísérleteknek is, amelyeket **Hendrix** a gitár és a korabeli csúcstechnika, valamint a különböző műfajok ötvöztetésének területén véghezvitt. A Voodoo Chile Slight Return-ben – amely **Jimi** halála után két hónappal listavezető lett Angliában – öt perc alatt hangszerének szinte minden lehetőségét kihasználta: olyan ez a dal, mint egy kétségbeesett nász a végítélet napján a pokolkráter közepében. Hosszabbik változata, amelyben **Stevie Winwood** orgonált, a blues és a pszichedelia találkozásának non plus ultrája. A House Burning Down morbid tangó, a Burning Of The Midnight Lamp egy napból táplálkozó hangzuhatag, a Come On piszkoslábú rock and roll, a Dylan-féle All Along The Watchtower (amely 5. helyezett volt a chartán) pedig még valószínűtlenebbé teszi a bohóc és a tolvaj menekülését, mint az eredeti dalban. És végül, de nem utolsósorban az a bizonyos 3. harmadik oldal, az 1983/Moon Turn The Tides... egyazon dimenzióba hozza az áhított súlytalanságot a Föld középpontjának vonzásával, miközben elképzelhetjük, hogy a kontinenseket előntő szökőárból pipacsok és orchideák bomlanak ki.

Jimi számára is nyilvánvaló volt, hogy az Electric Ladyland-nek nem lehet folytatása. Új irányokat keresett – kár, hogy e törekvései nem teljesezhettek ki. Az 1970-ben megjelent két, még általa összeállított lemez, a soul-funky-s Band Of Gypsys – **Bill Cox** basszusgitárossal és **Buddy Miles** dobossal –, valamint korábbi hangjának letisztultabb, tömörebb, befelé fordulóbb változata, a The Cry Of Love (illetve a későbbi, a producerek és pénzemberek szerkesztésében kiadott stúdiópróbálkozások) csak a töredékét mutatták meg annak, ami **Hendrix** korlátlan zenei fantáziájából születhetett volna.

Jimi 1970. szeptember 18-án – az altatók és a bor együttes hatásától – rosszul lett, visszanyelt és megfulladt. Halála után abban a kétes dicsőségben részesült, hogy soha egyetlen rock-zenésznek nem adták ki annyi posztumusz felvételét, mint neki. Több mint 100 nagylemeze jelent meg koncertekről, stúdió- és rádiófelvételekből egyaránt, és ezek csak a „hivatalosan” kiadott lemezek: a „kalózkodó” száma ennek a többszörösére rúg. De még a 90-es években is volt tömeges kereslet **Hendrix** lemezei iránt; különösen sikeres volt az a CD, amelyen a legközelebbi barátok és családtagok **Jimi** eredeti tervei szerint próbálták meg összerakni az 1970-ben készült The First Rays Of The New Rising Sun című albumot, amelynek csak részletei jelentek meg 71-ben a Rainbow Bridge lemezen. 2000. szeptemberében, halálának 30. évfordulójára emlékmúzeumot nyitottak neki szülővárosában, Seattle-ben, kiadtak egy 4 CD-ből álló válogatást, addig meg nem jelent felvételekkel, 2001. júniusában pedig Londonban kizárólag **Hendrix**-relikviákból rendeztek árverést. A szervező egykori barátnője, Kathy Etchingham volt.

➤ 27-én az **Ed Sullivan Show** vendége volt **Mary Hopkin**.

➤ 31-én Detroitban, a Grande Ballroomban vették fel az **MC5** koncertlemezt, a Kick Out The Jams-et. Az albumot – amelyen olyan híres dalok szerepelnek, mint a Ramblin' Rose, a Borderline vagy a Motor City Is Burning – csatakiáltásokkal és politikai jelszavakkal fűszerezték. Az együttest kezdetben kapcsolatba hozták a „White Power” mozgalom keretén belül működő **Weathermen**-nel, de inkább a punk előfutárai voltak. Vezetőjük, **Fred „Sonic” Smith** később **Patti Smith**-t vette feleségül.

NOVEMBER

Listavezetők:

Those Were The Days (Mary Hopkin): 1 hét

With A Little Help From My Friends (Joe Cocker): 1 hét

The Good, The Bad & The Ugly (Hugo Montenegro): 3 hét

Joe Cocker

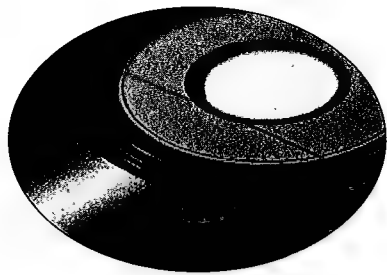
John „Joe” Cocker (1944. május 20., Sheffield) egykori benzinkút-kezelő minden bizonnyal a munkahelye körüli ózondús levegőtől szerezte be a világ leghíresebb ráspolyhangját. A proliváros azonban minden bizonnyal „néger lelket” is adott neki, mert a színpadon ma is esetlennek ható énekes harminc évvel első lemezsikere után is romba dönti a közönséget, amint belereccseng néhány hangot a mikrofonba. Gyerekkora óta alaposan megtanulta, hogy milyen az, amikor az élet nyakig ér, s hihetetlen lelkierővel a kudarc, a züllés legsötétebb gödréből is ki tudott emelkedni.

Cocker már 1963-ban megalakította **Vance Arnold & The Adventurers**-nek elnevezett első rhythm and blues-együttesét. Egy évvel később egy helyi kiadónál elkészítette a **Beatles** I'll Cry Instead-jének soul-os változatát. Hamarosan Londonba költözött. Az 1968 tavaszán felvett Marjorine című dal nemcsak a Top 50-be került be, de a szakma is felfigyelt rendkívüli előadójára. **Denny Cordell**-l, a **Procol Harum** producerével álltak neki első albumának, amelynek egyik erőssége **Joe** kedvence, a **Beatles** Little With A Help From My Friends-e volt. Klubkoncertjein ez a dal volt a közönség legkedveltebb száma: amíg az eredeti egy szomorkás-irónikus dal, **Ringo Starr** énekével, addig **Joe** egy hatperces minidrámat alkotott belőle, amely ma sem hiányozhat egyetlen **Cocker**-koncetról. **Joe** mellé **Cordell** a kor legjobb stúdiózenészeit rendelte: **Jimmy Page** gitározott, **Chris Stainton** basszusozott és billentyűzött (ő ezt követően 30 éven át tartott **Joe** mellett), a dobos **Wilson** volt a **Procol Harum**-ból, a hangszereléssel **John Paul Jones**-t bízták meg, az azóta is kötelező **Cocker**-kórusban pedig ott volt a feketebőrű hangcsoda, **Madeline Bell**.

A **Cocker**-bomba hatalmasat robbant: **Woodstock**-ban egyre fokozódó örvényét a közönség is átvette (a kritikusoktól folyamatos csápolásaiért megkapta a fesztivál „legjobb gitárosa” címet), majd jöttek az olyan további sikerek, mint a The Letter, a Delta Lady, a Feelin' Alright, vagy egy újabb **Lennon-McCartney** kompozíció, a She Came In Through The Bathroom Window. Szinte egész pályafutása során csak feldolgozásokból élt, de stílusa annyira egyéni, hogy bárkinek a dalát képes a szájára venni és a maga képére formálni.

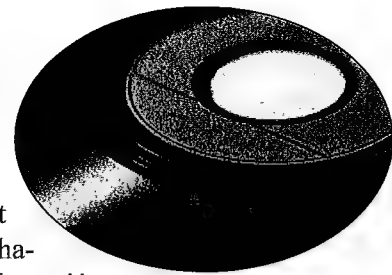
Cocker élete egyik nagy tévedését akkor követte el, amikor 1970-ben beugrott a **Mad Dogs & Englishmen**-turnéba: egy 21 tagú csapat (benne **Stainton**, **Leon Russell**, **Carl Radle**, **Eric Clapton** későbbi basszusgitárosa – **Don Preston** a **Mothers**-ből) 57 nap alatt 65 koncertet adott Amerikában. Felleptek a Fillmore East-ben is. A bulit, amelyen szinte mindenkit – **Otis Redding**-től **Leonard Cohen**ig, **Bob Dylan**tól a **Traffic**ig – „cockeresített”, lemeze és filmre is vették. Ez lehetett volna **Joe** belépője a szupersztárságba – ehelyett a teljes kimerültség és 800 dollár jutott neki osztályrészül. A menedzserek szinte szó szerint kifosztották.

Több mint egy évtized kellett a showbiznisz rejtelseiben eltévedt munkásfiúnak, hogy összeszedje magát. Bár a 70-es években készültek lemezei, szinte csak a felvételekre és az egyre kevésbé sikeres koncertek kedvéért jött ki az elvonókúrákról. Visszatérését a filmnek köszönhette: 1983-ban duettet énekelt **Jennifer Warnes**-szal az Egy tiszt és egy úriember című alkotáshoz, s ezzel a 3. lett a toplistán. A dal Oscar-díjat is kapott. De az igazi **Cocker**-reneszánsz négy évvel később következett be: előbb megszületett egy újabb halhatatlan feldolgozás **Ray Charles** Unchain My Heart-jából, majd **Adrian Lyne** 9 és fél hétjének „vetkőző-száma”, a You Can Leave Your Hat On, amelyet a közönség legalább annyira szexinek tartott, mint **Kim Basinger** mutatványát. (De ne azonosítsuk a „Ne hagyd magadon, csak a fülbevalód” című magyar verzióval...) Az átok megtört: „**Joe bácsi**” innentől kezdve végre elfoglalhatta a rock-ban az őt kezdettől fogva megillető helyet. 1990-es dupla koncertlemeze parádésra sikerült, de ezt is felülmúlta az 1992-es Night Calls, egy igazi, érett, kiforrott, minden percében szépségesen borzongtató album, rajta a **Stevie Winwood**-féle Can't Find My Way Home-mal, az I Can See The River-rel és címadó dallal. Ez utóbbihoz sokkoló klipet készítettek **Joe** és számos élettelen próbababa főszereplésével. Ugyancsak na-

gyot dobott a Have A Little Faith (1994) és az Across The Midnight (1998) című albumokkal. Az előbbin énekli a Summer In The City-it a **Lovin' Spoonful**-tól, az utóbbin pedig a **Little Willie-Fleet-wood Mac**-féle Need Your Love So Bad-et.

A tömzsi, kissé pocakos, erősen kopaszodó **Cocker**, aki 50 felett jobban hasonlít egy kiszolgált Popeye-re, mint rock-csillagra (ez a meghatározás a szerző édesanyjának találó megjegyzése), valóban olyan, mint a jó whisky: minél öregebb, annál jobb. Erről a budapesti közönség négyszer is meggyőződhetett. 1992-ben és 95-ben a BS-ben lépett fel, 1998-ban a Kisstadionban énekelt ki a lelkét, és ő volt a sztárvendége 2002-ben a budapesti Búcsúnak is. 2000-ben a You Are So Beautiful című dalát egy nemzetközi szavazáson az évszázad legszebb szerelmes dalának nyilvánították.

Hugo Montenegro

Bár **Sergio Leone** remekműve, a Jó, a Rossz és a Csúf már 1966-ban elkészült, Angliában csak két évvel később futott be, s vele együtt a zenéje is, amely nem az eredeti, **Ennio Morricone**-féle változat volt, hanem a new york-i születésű, a film- és tv-zenékben jártas **Hugo Montenegro** és zenekaráé. **Montenegro** (1925–1980) az amerikai haditengerészetből való leszerelése után választotta hivatásul a zenét, több westernben és tv-sorozatban dolgozott. Néhány évig ő volt **Harry Belafonte** zenekarának vezetője és hangszerelője.

A The Good, The Bad And The Ugly volt az első instrumentális listavezető 1963 áprilisa óta, amikor a **Shadows** utoljára az élen állt. Kísérteties vadnyugati zene, amelyben a füttyöt **Muzzy Marcellino**, az okarinát pedig **Arthur Smith** adta. A sláger egyben **Clint Eastwood**nak is meghozta az elismerést az angolszász világban. **Montenegro** másik listás dala is egy makaróni-westernből, az 1969-es Hang Them High-ből született. Ennek is **Eastwood** volt a főszereplője.

Krónika

➤ 1-jén megjelent **George Harrison** filmzenéje, a Wonderwall. Egy **Beatles**-tag részéről ez volt az első önálló LP. Két évvel korábban **Paul McCartney** már dolgozott külön a többiekkel Ken Loach Csáldi élet című filmjének zenéjén, de azt nem adták ki lemezen.

➤ 8-án kimondták a válást **Cynthia Powell** és **John Lennon** között. Három nappal később megjelent **John** és **Yoko Ono** Two Virgins című albuma. A borítón a párt teljesen meztelenül ábrázolták, ezért a legtöbb lemezbolt nem volt hajlandó árusítani. Kompromisszum gyanánt meghagyták az eredeti borítót, de barna csomagolópapírban hozták forgalomba az albumot. Később a **Pink Floyd** megismételte ezt a trükköt 1975-ös, Wish You Were Here című lemezével, amikor a belső borítók is többretegűek voltak, és a **Led Zeppelin** az 1979-es In Through The Outdoors-ról, amelyet a csomagolópapír alatt hat, különböző borítóval jelentettek meg.

➤ 13-án vette meg **Brian Jones** Sussex-ben a Cotxford Farmot, ahol A. A. Milne annak idejét a Micimackót írta. Ezen a napon mutatták be Amerikában a Sárga tengeralattjárót.

➤ 19-én a Royal Command Performance-ban lépett fel **Diana Ross** és a **Supremes**. **Diana** szenvedélyes szövegát a faji megbékélésről hatalmas ováció fogadta.

➤ 22-én jelent meg a **Beatles** White Albuma. A lemez, ha nem is feltétlenül a legjobb, de a leginkább szerteágazó gyűjteménye a liverpooliak munkásságának. Vannak olyan dalok, amelyek még a békebeli időkre nyúlnak vissza (Honey Pie, Martha My Dear, Goodnight), felhangzanak vadnyugati kuplák (The Continuing Story Of Bungalow Bill, Don't Pass Me By), tisztelgések a rock and roll atyái előtt (Back In The U.S.S.R., Birthday), van egy 8 perces, szinte kibírhatatlan hangkollázs (Revolution 9) és az eredeti „forradalmi dal” idézőjelbe tétele (Revolution 1), egy brutális punk-dal (Helter Skelter). De a legfeltűnőbb – a későbbiek ismeretében –, hogy itt kezdett a kollektív szellemből teljesen kibontakozni **Lennon**, **McCartney** és **Harrison** egyéni hangja. **Johntól** a Cry baby Cry, a Glass Onion, a Sexy Sadie; **Paultól** a Blackbird, a Mother Nature's Son; **George**-tól elsősorban a While My Guitar Gently Weeps előlegezte meg a későbbi szólófelvételeket.

➤ 23-án jelentette be **Country Joe McDonald**, hogy a jövőben szólóban lép fel, a **Fish** nélkül.

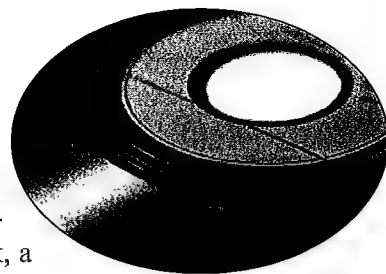
➤ 26-án játszott a búcsúkoncertjét a **Cream** a Royal Albert Hall-ban. Az eseményt Tony Palmer filmen is megörökítette.

Várható volt, hogy a három nagy egyéniség nem viseli el egymást túl sokáig. Különösen nem úgy, hogy **Robert Stigwood** szinte folyamatosan turnéztatta őket. **Baker, Bruce és Clapton** egy idő után úgy érezték, hogy ismétlik önmagukat, pedig a 68-ban megjelent kettős albumuk, a *Wheels Of Fire* első, stúdióban felvett felén több **Cream**-örökzöld is szerepel: a *White Room*, a *Sitting On The Top Of The World*, a *Those Were The Days*, a *Deserted Cities Of The Heart* mutatja, hogy milyen kompozíciós és hangszerelési finomságokra lettek volna képesek, ha van lehetőségük nyugodtan dolgozni. (A stúdióban gyakran besegített nekik a sokoldalú amerikai muzsik, **Felix Pappalardi**, aki később saját zenekarával, a **Mountain**-nel megpróbálta tovább vinni a **Cream** hangját, csak lényegesen keményebben.) Az album élő fele, amit a Fillmore West-ben vettek fel (a két korongot külön is árulták), különösen a 17 perces *Spoonful*, már a kifulladásról árulkodott.

A búcsúkoncert után a **Cream** még kiadott egy búcsúlemezt, *Goodbye* címen (erről **Clapton** és **George Harrison** közös dala, a *Badge* 15. lett), majd 1970-ben és 1971-ben még további két koncertlemez jelent meg, a *Live Cream Volume 1* és 2.

A három muzsik, önálló pályája megint csak egy külön kötet anyaga lehetne. **Ginger Baker** – megintcsak **Stigwood** supergroup-mániájának engedve – **Claptonnal**, **Stevie Winwood**-dal és a **Family**-ből elcsábított **Ricky Grech** basszusgitárossal megcsinálta a **Blind Faith**-et. A pazar bemutatkozó albumot azonban nem követték újabbak: ismét túl sok volt a dudás abban a bizonyos csárdában. Az afrikai zenébe fokozatosan beleszerető **Baker** fehér és fekete muzikusokkal összehozta a két évig működő **Airforce**-t (ebben **Winwood** mellett a fűvósokat **Harold McNair** és **Chris Wood** kezelte, **Denny Laine** gitározott és énekelt, továbbá afrikai ütőseket és énekesnőket szerződttetett). Később **Ginger** egy időre maga is áttelepült Nigériába, közös, ma már ereklye-számba menő lemezeket készített a helyi zenekirályival, **Felsome Kutival**. A 70-es évek közepén visszatért Angliába, és a korábbi **Gun**-muzikusokkal alkotta meg a **Baker-Gurvitz Army**-t, s belekóstolt a hard-rock-ba. Egy rövid ideig játszott a progresszív **Hawkwind**-ben is. A 80-as évektől az etno-jazz-rock-ban tevékenykedett. **Bruce**-szal 1993-ban, a **Jack 50.** születésnapjára rendezett koncerteken lépett fel újra, majd egy erősen **Cream**-szerű egyszeri triót csináltak **Gary Moore**-ral. **Baker** 1995-ben Budapesten is járt a svéd **Jonas Hellborg** triójával. A Globe színház közönséghez csak ennyit szólt: „No Cream”.

Jack Bruce munkássága talán még magának a zenésznek is követhetetlen. Két igen személyes hangú szólóalbum, a *Songs For A Tailor* és a *Harmony Row* mellett játszott **Tony Williams**-szel és **John McLaughlin**-nal a **Lifetime**-ban, majd **McLaughlin**, **Jon Hiseman** és **Dick Heckstall-Smith** közreműködésével csinálta meg az újkori jazz-rock egyik alapművét, a *Things We Like*-ot (ezen a lemezen többnyire bőgözött). A további szólóalbumok mellett számos avantgard kísérletben vett részt – a leghíresebb a **Mike Mantlerrel** és **Clara Bley**-jel készített két album, az *Escalator Over The Hill* és a *No Answer* (ez utóbbinak **Samuel Beckett** írta a szövegét). Szinte metálosan kemény albumokat vett fel a **Mountain** két tagjával, **Leslie West** gitárossal és **Corky Laing** dobossal, és ő volt a basszusgitáros *Cozy Powell Over The Top* című remekművén, amelyen **Gary Moore** gitáros és **Don Airey** billentyűs virtuózkodott. (Ezen, a *Move*-feldolgozás után 11 évvel, ismét felhangzanak **Csajkovszkij** 1812. nyitányának dallamai.) A 80-as években **Clem Clemsonnal** és **Billy Cobhammal** muzsikált (**Clemson** elkísérte őt első budapesti koncertjére is, amelyet a BNV-csarnokban tartottak 1986. március 22-én). Öt évvel később az ízig-vérig vibráló egyéniségű kis skót a fiaival lépett fel a Petőfi Csarnok szabadtéri színpadán: az ezer éve ismert dalokba is új vért tudott pumpálni. 1990-ben *Question Of Time* című szólólemeze jelezte megújulását. **Jack** beugrott számos session-zenélésbe is. 1993-ban *Cities of The Heart* címmel dupla CD-n örökítették meg a 50. születésnapjára rendezett koncerteket, amelyre két tucat muzsikustársát hívta meg (egyedül **Clapton** hiányzott), majd egy évvel később **Gary Moore**-ral és **Ginger Bakerrel** olyan albumot vett fel, amely a legszebb **Cream**-időket idézte. A változatosság kedvéért 1995-ben *Monkjack* címmel egy szál zongorával kíséri saját dalait. A három évtized alatt végig kitartott mellette **Pete Brown** szövegíró. Az elmúlt két évben **Ringo Starr**-féle **All Star Band**dallal turnézott Amerikában, majd 2001-ben felvételeket készített **Claptonnal** is.

Emerson, Lake And Palmer – Keith Emerson

Eric Clapton karrierje a legismertebb a nagyközönség előtt. Ő már 1971-ben nagyszerű kettős albumot dobott piacra. A **Derek & The Dominoes** *Layla* című munkája, valamint a szintén dupla *In Concert* megerősítette a nimbuszát. Az ezt követő magánéleti válságok, a kábítószer-problémák (később **Clapton** bevallotta, hogy egy időben heti ezer dollárt is kiadott heroinra) csaknem teljesen tönkretették. Visszatérése után sokkal populárisabb hangvételűt ütött meg az egykori blues-purista (461 Ocean Boulevard, *Slowhand*, *Backless*), bár 1980-as tokiói koncertalbuma, a *Just One Night* ismét megmutatta, hogy azért még a régi stílust sem felejtette el teljesen. A krízisből **Phil Collins**, valamint a **Booker T.** tagjai húzták ki, de a 80-as évekbeli albumai nem jelentették munkásságának csúcsát.

1990-ben és 1991-ben **Clapton** összesen 24 koncertet tartott a Royal Albert Hall-ban blues-együttessel, big banddel és szimfonikus zenekarral. Tehetségének minden oldalát megmutatta ezeken a koncerteken, amelyekből összeállították a *24 Nights* című, szenzációs dupla albumot.

Az igazi, mélyen érző **Clapton** egy szörnyű tragédia hozta felszínre: new york-i, 54. emeleti lakásából kiesett és szörnyethalt négyéves kislánya. Ezután született meg új, halk fájdalom dala, a *Tears In Heaven*, majd az amerikai MTV 1993-ban őt választotta elsőnek akusztikus, „unplugged” sorozatában. A lemez Grammy-t kapott, s egyben **Eric** pályájának új fénykorának kezdetét is hozta. 1996-ban a *From The Cradle* alázatosan büszke tisztelgés a nagy blues-elődök előtt, míg a személyes hangulatú *Pilgrimage* (1998) is Grammy-díjjal jutalmazták. 2001-ben az eklektikus, de nagyon kifinomult *Reptile*-lal jelentkezett, és – 35 év után – ismét közreműködött **John Mayall**-lemezen, a *John Mayall and Friends*-en.

Az undokok által kommersznek tartott **Clapton** egyike azoknak a rock-zenészeknek, akik mindig elsőként csatlakoznak jótékonyági akciókhoz. Ott volt 1971-ben a Bangla Desh Concerten, 1978-ban a **Paul McCartney** által szervezett Kambodzsa-bulin, 83-ban az ARMS-esten, 85-ben a Live Aid-en, valamint 1988-ban a Mandela-koncerten is.

A **Cream**-et 1993-ban beválasztották a Rock & Roll Hall Of Fame-be; **Clapton** saját jogán kétszer is tagja: előadóként és zeneszerzőként. A legújabb szenzáció, hogy **Clapton** és **Bruce**, akik 32 évig szinte beszélő viszonyban sem voltak, újra közösen zenéltek: **Jack Bruce** *Shadows In The Air* című albumán ismét előadták a *White Room*-ot és a *Sunshine Of Your Love*-ot, kicsit átdolgozva, fűvósokkal és latin dobokkal. **Cream**-turné azonban egyelőre nem várható.

DECEMBER

Listavezetők:

The Good, The Bad & The Ugly (Hugo Montenegro): 1 hét

Lily The Pink (Scaffold): 3 hét

Scaffold

A 68-as dalszivárvány jókora ritkaságot tartogatott az év végére. Decemberben három hétig – majd a következő év januárjában még egy hétig – egy liverpool-i trió jóízű kocsmadala volt a britek kedvence. **Norrie Paramor**-nak ez volt a 27. és egyben utolsó number one-ja. A **Scaffold** („állványzat, ácsolat, bitófa”) nevű hármast **John Gorman**, **Roger McGough** költő, az angolok Romhányija és **Mike McGear** alkotta – ez utóbbit eredetileg **McCartney**-nek hívták, de nem akart neves bátyja babérjaiból élni. Legelső lemezük ennek öröme meg is bukott, de a második kabarénóta, a *Thank U Very Much* (ők voltak az első, akik ezt a „szlenges írásmódot” alkalmazták, amikor a rapperek még meg sem születtek) 5. lett. A rózsaszín Lily története úgy hangzik, mintha egy egész díszszázad alaposan felöntött volna a garatra, és az üstdobost behívták a krimóba, hogy néhány pofa sörért üsse a ritmust a dal alá. Valójában tényleg egy mélydobot püfölnek végig a dalon, és nem hiányoznak a refrén előtt az olyan szünetek sem, mint amikor a mulatós magyar felemeli mutatóját, majd megszólal: „Ácsi! Hogyaszongyahogy...” A Lily The Pink

vonalt azonban nem tudták továbbvinni **Scaffoldék**, így hamarosan ki-koptak a popzenéből.

Krónika

➤ 5-én jelent meg a **Rolling Stones** *Beggar's Banquet* című albuma. Ennek öröme a „Kövek” reneszánsz stílusú, hatalmas tortacsatába tor-kolló orgiát csaptak. A helyszíni jelentések szerint az első habostortát **Brian** kapta a képébe, de ezt követően a felszolgáló lányok dekoltázsának eltalálása jelentette a „tízest”.

➤ 6-án felbomlott a **Traffic**, de egy évvel később újra megalakult.

➤ 10-én **Robin Gibb** házasságot kötött Milly Hulas-szal.

➤ 12-én a **Rolling Stones** és barátai tv-filmet készítettek *Rock'n'Roll Circus* címmel. Az egyórás show-ban a **Stones** mellett a **Who**, a **Jethro Tull** (ez alkalomból a beugró gitárossal, a balkezes **Tony Iom-mival**, a későbbi **Black Sabbath**-alapítóval), **Marianne Faithfull**, **John Lennon** és **Yoko Ono**, valamint **Eric Clapton** vett részt. A **Beatles** *Yer Blues*-át igazi szupergroup játssza: **Lennon**, **Clapton**, **Keith Richard** – ezúttal mint basszusgitáros – és **Mitch Mitchell**, **Jimi Hendrix** dobosa. A filmet csak 1998-ban mutatták be, ekkor jelent meg a zeneanyag CD-je is.

➤ 17-én jelent meg a **Pink Floyd** *Careful With That Axe, Eugene*-je kislemezen. Ettől kezdve 10 éven át, egészen az *Another Brick In The Wall*-ig nem adtak ki kislemezt, bár 1973-ban a *Money* című számuk nagy siker volt a diszkókban is. A *Careful* éveken át egyik legnépszerűbb koncertszáma volt az együttesnek: felhangzik az 1969-es *Ummagumma* album élő korongján, szerepelt az 1972-es pompeii koncerten is (a rock-filmek történetének egyik csúcspontja, ahogyan az ókori kövek, maszkok és a vörös lá-vafolyam képei rímelnek az egyre extatikusabb, majd fokozatosan újra lecsendesedő zenére). Bekerült Michelangelo Antonioni *Zabriskie Point*-jának kulcsjelenetébe is: erre a zenére robban apró darabokra a luxusvilla, összes berendezési tárgyával együtt. A filmzene-albumon azonban *Come 51, Your Time Is Over* címmel jelölték.

➤ 18-án **John Lennon** és **Yoko Ono** vendégei voltak a Royal Albert Hall-ban megrendezett, *Alkimista esküvő* című happeningnek. A pár egy nagy fehér zsákba bújva adta elő számát. (Új műfaj: „Bag-In”.)

➤ 21-én először lépett fel **Janis Joplin** a **Big Brother And The Holding Company** nélkül Memphis-ben, a Stax-Volt konvención. **Janis** a **Kozmic Blues Band** kísérette.

➤ 22-én a szülővárosában, Newcastle-ben tartott koncertje után **Eric Burdon** feloszlatta a **New Animals**-t.

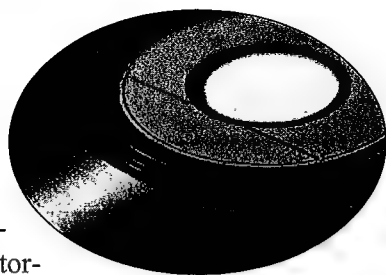
➤ 26-án Bostonban indult el a **Led Zeppelin** első turnéja. Az angol kvartett a **Vanilla Fudge** előzenekaraként lépett fel, de a turné hamarosan csak róluk szólt.

➤ 27-én **Jimi Hendrix** kisebb zavart okozott a brit tv *Lulu Show*-jában. Miután lejátszotta előírt darabját, a feloszlott **Cream** tiszteletére váratlanul belekezdett a *Sunshine Of Your Love*-ba. Az adás producere első ijedtsége után gyorsan lekeverte **Jimit**.

➤ 28. és 30. között háromnapos popfesztivált rendeztek Miami-ben, többek között a **Grateful Dead**, **Joni Mitchell**, az **Iron Butterfly**, **José Feliciano**, **Marvyn Gaye**, a **Booker T. & the MGs**, **Joe Tex**, **Junior Walker** részvételével.

ÉVES LISTÁK

Az amerikai number one-ök között ebben az évben jócskán volt olyan sláger, amely átjött az óceánon is, legfeljebb az élre nem tudott feljutni. Ilyen mindjárt az év elején két egyslágeres csapat: a **John Fred & The Playboy Band**, akik egy egészséges rock and roll-lal, a *Judy In Disguise With Glasses*-zal kimondatlanul is a **Beatles** és a *Lucy In The Sky With Diamonds*-ot parodizálták (Angliában 3. lett). **John Fred** (1941., Baton Rouge, Kalifornia) a fehér soul méltánytalanul elfeledett figurája, akit Amerikában **Eric Burdon**-höz és **Georgie Fame**-hez hasonlítottak. A **Lemon Pipers** nevű hippici-csapattól a *Green Tambourine* maradt ránk (5.). Aztán Valentin napjától öt héten át uralta az amerikai chartát a francia **Paul Mauriat** zenekarának nagy szerelmes dala, a *Love Is Bleu* (vagy ha jobban tetszik: *L'amour est bleu*). Ez az instrumentális darab a világon szinte mindenütt első helyezett lett, akár az eredeti változatban, akár új feldolgozásban (Olaszországban például három különböző verziót is gyártották rá), kivéve Angliában: ott

csak 12.-nek értékelték e szimfonikus dalkölteményt. Márciustól négy héten át **Otis Redding** szomorúan szép posztumusz dala, a *(Sitting On) The Dock Of The Bay* vezetett; az angoloknál a 3. volt a legjobb helyezése.

Otist követően megint nagy stagnálás állt be az élen, miután **Bobby Goldsboro** *Honey*-ja öt hétre kibérelte magának a helyet.

Goldsboro (1941. január 18., Marianna, Florida) a 60-as évek elején **Roy**

Orbison zenekarában gitározott. Első önálló lemeze 1964-ben jelent meg, a country poposított válfaját művelte, majd később áttért a szentimentális balladákra. A *Honey* világsiker lett, Angliában is 2. – de későbbi sikerszámai, a *See The Funny Little Clown*, a *Little Things*, az *Autumn Of My Life* már csak odahaza hatottak a közönség érzelmeire. **Goldsboro** még a 90-es években is aktív volt, az 1993-as *Easter Egg Morning* ismét nagy elismerést jelentett neki a country-világban.

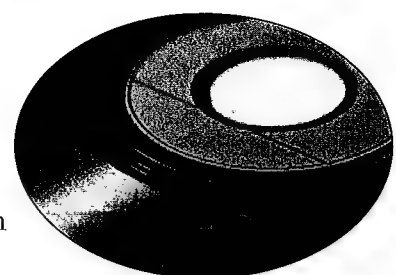
Simon és Garfunkel a *Diploma* előtt sikerét lovagolták meg, és három hétre élre álltak a Mrs. Robinsonnal (Angliában a 4. volt a dal, majd második megjelenésekor 9.). Négy hétig volt number one **Herb Alpert**, aki ezúttal nemcsak trombitált, hanem énekelt is egy kellemes, swingses dalt, a *This Guy's In Love With You*-t (Angliában is 3. volt), amely elsőséget hozott a **Bacharach–David** kettősnek is. A **Doors**-nak szinten jutott két hét a *Hello I Love You*-val. A **Rascals** békedala, a *People Got To Be Free* minden vára-kozást felülmúlt öthetes trónbirtoklásával. Angliában ez a dal fel sem került az első ötven közé. Hiába, a briteket nem érintették közelről az egész USA-t megrázó politikai merényletek, amelyeknek a **Rascals** emléket kívánt állítani. A **Beatles** 9 hete a *Hey Jude*-dal aztán minden rekordot megdöntött.

Az év vége a **Motown**-é volt: előbb **Diana Ross** és a **Supremes** vezetett két hétig a *Love Child*-dal, majd **Marvin Gaye** vette át az uralmat az *I Heard It Through The Grapevine*-nal – 1968 végén három, 1969 elején további négy hétre! Ez a feszes, **Norman Whitfield–Barrett Strong** szerzette funky három éven keresztül újabb és újabb változatokban aratott nagy sikert: 67-ben **Gladys Knight**-nak hozott milliós eladást, 68-ban **Marvin Gaye** verziójában minden idők leghosszabb **Motown** number one-ja lett, 69-ben pedig felbukkant a **Creedence Clearwater Revival** *Cosmo's Factory* című albumán, egy hosszú gitárim-provizációval kiegészítve, több mint 11 percben!

És akik „futottak még” – és nem is rosszul – Angliában, szintén nincsenek kevesen ebben a rendkívüli évben. Az **Amen Corner** *Bend Me, Shape Me*-je a 3. lett, a *High In The Sky* pedig 6. Egy év múlva az élre is eljutottak. Az **Aphrodite's Child** trióval Görögország is bekerült a rock élvonalába. Bár a *Rain And Tears*, *Pachelbel* abbé XVII. századi melódijára Angliában csak 30. lett, a kontinensen meghódította a szíveket és a füleket.

Ritkán fordul elő, hogy egy zenekarból feloszlása után többen is igen eredményes szólókarriert érjenek el. Márpedig **Aphrodite** két gyermeke is világsztár lett a szintén nem megvetendő közös munka után: a zenekar billentyűsét, komponistáját ugyanis **Vangelis Papathanassiou**-nak (1943), énekes-basszusgitárosát pedig **Demis Roussos**-nak (1946) hívták. A csapat – **Lucas Sideras** dobossal (1946.), majd 1971-ben kiegészültek egy szintén görög, **Argulis** művésznevű gitárossal –, amely a görög junta rémuralma elől Franciaországban telepedett le, 1972-ig működött. Közben bemutatták jártasságukat a keményebb progresszív rock-ban is (*You're Always Stand On My Way*, *Let Me Love*, *Let Me Live*), bár kétségtelen, hogy **Roussos** hangjához jobban illettek a melódikus témák (*End Of The World*, *It's Five O'Clock*, *Spring Summer Winter And Fall*, valamint az *I Want To Live* kissé soul-os változata, amelyet **Elvistől** *Can't Help Fallin' In Love*-ként ismerünk). 1972-ben elkészítették a rock első „ördögi” lemezét, a 666-ot, amelyben számos improvizatív avantgard elemet is felhasználtak, sőt, mint **Demis Roussos** később elmondta, néhány „érthetetlen” részlet úgy került a lemezre, hogy valaki ismerős „betévedt” a stúdióba.

Az együttes feloszlott, és a két legfontosabb ember szinte azonnal megtalálta a helyét: **Demis** a görög népzenei elemeket és hangszereket (buzuki) sem nélkülöző dallamos muzsika mellett kötött ki (*My Friend The Wind*, *Goodbye My Love Goodbye*, *Forever And Ever*, *When I Am A Kid*, *Rebecca*), míg **Vangelis**, akinek már az **Aphrodite's Child** működése idején is volt egy-két szólómunkája, hamarosan kialakította az elektronikus billentyűs zene „emberarcú” változatát, amelyet a mai napig világszínvonalon művel. Dallamai többnyire egyszerűek, de csodálatos hangzásvilágot tud belőlük kibontani. Már a 70-es években – dokumentumfilm-zenéi mellett – készített olyan albumokat, mint az *Earth*, a *Heaven And Hell*,

a Pulsar vagy az Albedo 039, amelyek a kortárs zene gyöngyszemei, aztán 1981-ben a Tűzszekerek filmzenéje végleg megkoronázta őt. Oscar-díjat is kapott érte. Ettől kezdve vált az egyik legtöbbet foglalkoztatott filmzeneszerzővé. Ő jegyezte többek között a Szárnyas fejvadász, az Eltűntnek nyilvánítva és az új Bounty muzsikáját, a 90-es években pedig a monumentális Kolumbusz-film, az 1492 zenéjével alkotott remekművet. Egyöntetű vélemény szerint a Paradicsom meghódításának zenéje – amelyet sok helyütt, így Magyarországon is – oratórium-szerűen előadtak, sokkal jobb, mint maga a film...

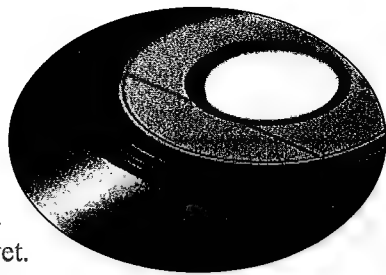
Vangelis sajnos ritkán koncertezik. **Demis Roussos** ezzel szemben többször is fellépett Magyarországon: először 1986-ban, utoljára 1999-ben, az **Apostol** együttes vendégeként (annak öröme, hogy az **Apostol** énekesét, **Meződi „Fater” Józsefet** a „magyar Roussos”-nak nevezték, és az ő hangkvalitását **Demis** is nagyra tartotta).

Cilla Black két év után ismét a legjobb tíz között volt (8.) a Step Inside Love-val. A „kis dicsőségek csarnokába” jutott a **Bonzo Dog Doo-Dah Band** az I'm The Urban Spaceman-nel. A zenekarnak nem volt semmi köze **John „Bonzo” Bonham**hez, a **Led Zeppelin** dobosához, bár a két banda néhányszor koncertezett együtt. A **Casuals** – **John Tebb** énekes-gitáros csapata – a kontinensen először a **Bee Gees**-féle Massachusetts-szel futott be, majd hazájukban is megértek egy 2. helyre a Jesamine-nal. A szellemes vokáljátékokkal tarkított leánykérés-sztori maradt meg leginkább rövid munkásságukból.

A fehér elektromos boogie mesterei, a **Canned Heat** is felkerült a listára, a 8. helyre az On The Road Again-el. Megint egy felejthetetlen dal – amelyből már újkorában is borotvareklámmal csináltak –, vagány szájharmonikával és szinte parodisztikus falzett orrhanggal, amely a „**Vak Bagoly**nak” („**Blin' Owl**”) nevezett **Alan Wilson** gitáros-herflisből tört elő (1943. július 4., Boston–1970. szeptember 3., Los Angeles). A **Bagoly** mellett volt a „**Konzervhőségben**” egy másfél mázsa körüli Medve is, **Bob „The Bear” Hite** (1945. február 26., Torrence, Kalifornia–1981. április 5.) személyében, aki a blues-os rekedt hangot képviselte. Ennek ellenére az ő produkcióik főként élőben voltak nagyszerűek. Több változat után, 68-ra alakult ki a legjobb csapatuk, amelyben **Henry Vestine** gitározott (1944. december 25., Washington DC–1998), **Larry Taylor** (1942. június 26., Brooklyn) basszusozott (később beszállt **John Mayall** amerikai bandájába is) és **Fito De La Parra** (1946. február 8., Mexikóváros) dobolt. Társaságukat még a fekete chicagói bluesman-ek is keresték, lemezt készítettek például **John Lee Hooker**-rel. Az On The Road Again eredetijét még a 20-as években vette fel a **Memphis Jug Band**. Későbbi híres és jellegzetes dalaik voltak a Going Up The Country (ez lett Amerikában legnagyobb sikerük), a Refried Boogie, a Bullfrog Blues, valamint a Let's Work Together (amelyet **Ike és Tina Turner** is előadott). A zenekart a szinte folyamatos személyi változások, sőt **Wilson** halála (egyres források drog-túladagolásról, mások zsákbafojtásos meggyilkolásáról beszélnek) sem állította meg. Miután **Bob Hite** a szívrohama után szintén elköltözött az égi klubokba, néhány évre megszűnt a csapat, de 1988-ban **Fito De La Parra** újra összehozta a legénységet, és a Reheated album élő cáfolata volt annak, hogy felmelegítve csak a töltöttkáposzta jó... (Tíz évvel később a sokszorosan átalakított csapat Magyarországra is eljutott egy blues-fesztiválra.)

Donovan három fontos dala is 68-hoz kötődik. A reneszánsz szerelmes ének, a Jennifer Juniper, amelyet angol, olasz és francia strófákkal adott elő, az 5. lett. (E single B-oldala a Poor Cow című film-ben hangzott el. Ez **Donovan** első, de nem utolsó filmzenéje.) Ennél is eggyel feljebb került a hard-rock-os Hurdy Gurdy Man, amelynek rock-történeti érdeme, hogy ez a felvétel hozta össze a stúdióban **Jimmy Page**-t és **John Paul Jones**-t. Csak 23. helyezést ért el, mégsem mehetünk el szó nélkül az Atlantis mellett, amely nem a „new age”-korszakot harangozta be, hanem egy, világhódító tervei miatt büntetésből el-süllyesztett, özönvíz előtti birodalmat. Ha nem lett volna világos, **Donovan** így fejezte be a szavalt szöveget: Hail, Atlantis – amit lehetett Heil-nek is érteni...

1968 egyik különlegessége **Julie Driscoll** (1947) feltűnése. Az alig 21 esztendő, először göndör hippihajjal megjelenő, majd hamarosan csaknem kopaszra nyírt, vékony lány a kiváló jazz-organista **Brian Auger**nek (1939) köszönhetette felfedezését. Ők már négy évvel korábban találkoztak, de sem a márkás arcú, szigorú organista, aki **Trinity** nevű triójával – **Dave Ambrose** basszusgitárossal és **Clive Thatcher** dobossal – messze megelőzte korát, sem pedig a csillagszemű, feketehangú „**Jools**” nem volt hajlandó zenei kompromisszumokra. '68 vibrálása azonban kapóra jött nekik, és finom feszültségekkel te-

li jazz-rock-kal lepték meg a közönséget. A kontinensen **Driscoll**-nak a Save Me volt az első igazi slágere – az NSZK-ban és Olaszországban még Top Ten is volt –, majd **Otis Redding** Tramp-jének, **Donovan** Season Of The Witch-ének átiratával robbantak be a szigetértő közönsége előtt is. A legjobb listás helyezést, az 5.-et egy **Dylan**-átköltéssel, a This Wheel's On Fire-ral érték el. **Julie**-t nemcsak mint énekesnőt becsülték nagyra: egy idős irgalmas nővérrel holtversenyben első lett az Év Női Személyisége versenyen!

Jools és Brian közös munkáját két nagyszerű album, az Open és a dupla Street Noise is őrzi, miközben a trió Definitely What! című instrumentális albumával ugyancsak sok hívet szerzett. Aztán 1970-ben megszakadt az együttműködésük: **Driscoll** 1969 című lemezét már a **Soft Machine** tagjaival készítette, majd férjhez ment a **King Crimson** is megjárta **Keith Tippett**-hez, s hamarosan visszavonult. **Auger** a 70-es években az **Oblivion Express** nevű formációval folytatta magányos útját (ebben énekelt a **Santana** későbbi remek vokalistája, a skót **Alex J. Ligertwood**), de a listák közelébe sem jutott. A 90-es évek azonban neki is meghozták a nagy elégtételt, amikor összebarátkozott **Eric Burdon**nel, s együtt végigtur-nézták a világot. (1995-ben Budapesten, a Petőfi Csarnok szabadterén óriási sikert arattak.) Már említettük közös koncertalbumukat, az Access All Areast, amely rhythm and blues és a jazz fúziójának feltámasztását hozta.

68-ban jelent meg először a listán a puerto rico-i **José Feliciano**, a születésétől fogva vak énekes-gitáros, aki azonban inkább a szórakoztató-művészek kategóriájában tartozott, mint a rock vagy popsztarokéba. **Feliciano** (1945. szeptember 10., Lares) New York-ban, a Harlemben nőtt fel, ötéves korától gitározott, és már kamaszként az egyik kedvence volt a Greenwich Village-beli kluboknak. Huszonegy évesen spanyol nyelvű felvételeivel és a latin hagyományokon alapuló gitárjátékával jelentős sikereket ért el Dél- és Közép-Amerikában, míg az USA-ban a **Doors** Light My Fire-jának átdolgozásával hívta fel magára a figyelmet. A dal az Államokban a 3., Angliában a 6. volt; első albuma, amelyen **Lennon–McCartney**-dalokat éppúgy játszott, mint **Bacharach–David** számokat, aranylemez lett és 59 hétig tartózkodott a listán. A Light My Fire-ért rögtön két Grammy-t is kapott. Valójában ő is elsősorban mások szerzeményeinek volt egyéni interpretátora; akusztikus gitárján pedig bravúros improvizációkat játszott. Csak két saját szerzeménye, a Rain és a Destiny aratott sikert, de olyan rhythm&blues-klasszikusok, mint a Hitchcock Railway, a Hi-Heel Sneakers vagy a Suzie Q, különleges zamatot kaptak **Feliciano** előadásában. Ő is elénekelt **John Phillips** California Dreamin'-jét. A 80-as évek elején a **Motown**-hoz szerződött, de ez nem bizonyult jó húzásnak – tőle teljesen idegen volt **Gordy**-ék soft funky-ja. Ezután újra a latin közönséget célozta meg, és ezzel visszahódította eredeti hallgatóságát.

Még szerényen zörgetett a **Fleetwood Mac**: **Peter Green** szerzeménye, a Black Magic Woman (jobban ismert **Santana** előadásában) a 37., majd **Little Willie John** Need Your Love So Bad-je, egy igazi dögös chicagói blues, a 31. lett. 1969 aztán nem várt fordulatot hozott a csapatnak. A háromtagú **Gun** – benne **Adrian** és **Paul Gurvitz**-cal – viszont első kislemezével, a Race With The Devil-lel (8.) és a hozzá csatlakozó albumával ellőtte puskaporát. A hard-rock és a szimfonikusok e kombinációja nem vált be hosszú távon. De azért figyeljük csak: ebben az évben mennyi dal szól a tűzről, boszorkányokról, ördögökről...

A népszerű író színész, **Richard Harris** (Bounty, Egy ember ára, Vörös sivatag, A férfi, akit Lónak hívtak, Gulliver, Pénzt vagy életet, Cassandra-átjáró) a 60-as évek végén többször próbálkozott lemezkészítéssel, s a legsikeresebb a 68-as MacArthur Park lett, amely csaknem hétperces előadása ellenére a 4. lett. A mod-hullám utóvédharcaként 5. volt a **Herd** I Don't Want Our Loving To Die.

Engelbert Humperdinck prolongálta magát az előző évről: bár elsőseget nem szerzett, azért a három Top Ten sem megvetendő: az Am I That Easy To Forget a 3., az olasz szerzőktől kölcsönzött A Man Without Love a 2. (ezt a **Sandpipers** is előadta, de ők csak a 33. helyig vitték), a Les Bicyclettes de Bel-size keringője pedig az 5. helyezéig jutott. **Lulut** 67-es amerikai diadala után Angliában is kezdték értékelni, a Me The Peaceful Heart-tal (9.) és az I'm A Tiger-rel (9.).

Kicsit **Bee Gees**-es stílusban próbálkozott a **Marbles** duó, és az Only One Woman 5. lett. (Ez nem is csoda, hiszen **Gibb**-szerzeményről van szó.) Angliában szinte csak egy kiváltságos társaság ismerte a dalszerző-énekes **David McWilliams**-et (1944.), a kislemez-listákra fel sem került, ellenben a kontinen-

sen az idegtépő vonósokkal, lőügetés-szerű dobbal és a megafon-refrénnel előadott Days Of Pearly Spencer heteken át a listák élvonalában volt. Aki hallotta, alighanem soha sem tudja kitörölni emlékezetéből ezt a nyomasztó élményt. (Lehet, hogy a britek féltették tőle a hidegvérüket?)

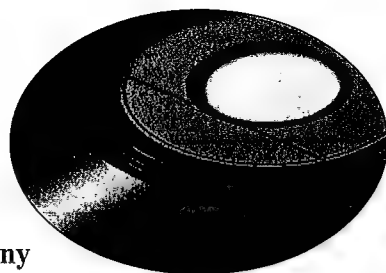
Lassan, de biztosan érkeztek Angliába a reggae-sztárok. **Johnny Nash** Hold Me Tight-ja 5. volt. De már fenyegetőleg közeledtek az amerikai „bubble gum”-bandák is: ugyancsak 5. lehetett az **Ohio Express** Yummy Yummy Yummy című dala, amelyhez képest **Tommy James**-ék maguk voltak az elvont filozófikus zene. Ők ugyanúgy a **Jeff Katz–Jerry Kasenetz** produkciós társaság bűvészkalapjából bújtak ki, mint a **1910 Fruitgum Company** (mindkettő névtelen stúdió-zenészekből állt, de szólóénekesük egyaránt **Joey Levine** – furcsa, hogy ez a lemeztárlóknak nem tűnt fel), akik viszont a Simon Says-szel a 2. helyre is befurakodtak. Nekik a következő évben még volt két kisebb sikerük, a 1, 2, 3 Red Light és a Poor Old Mr. Jensen, amelyen meg kellett a szívnek szakadnia. Aztán őket is – szerencsére – elfújta a szél...

Elvisre nem foghatjuk rá, hogy nem igyekezett visszahódítani királyi státuszát, hiszen négy kislemezét is elhelyezte az angol chartán – de nemhogy az élre, még az első tízbe sem került. Legjobbja a másjában megjelent U.S. Male lett (15.). Volt jobb...

Új-Zélandból érkezett egy újabb melódikus férfi, bizonyos **John Rowles**, de az If I Only Had The Time 3. helye csak egyszeri kiugrásnak bizonyult. Egy soul-énekes és egy operista veszett el **Barry Ryan**-ban (1945.). Miután ikertestvérével, **Paul**-lal éveken át csak kisebb sikereket értek el, kipróbálták, milyen az, ha **Paul** szerzeményét, az Eloise-t csak **Barry** énekli. Imponáló és szörnyen hatásos ez az ötperces drámai szerelmi történet, a fortissimók és a pianissimók nagy összecsapása, amely Angliában 2., a kontinensen ismét több országban első lett. Ez a formula azonban csak egyszer sült el ilyen jól. **Barry** a következő évben még egyszer címdalra került, amikor felrobbant kezében egy telefon egy reklámfilm forgatása közben. Alaposan elégette az arcát, bőrártulást hajtottak végre rajta. Következő lemezeit semmi sem menthette meg a bukástól.

A funky is kezdte éreztetni hatását Angliában. A 7. lett **Sly** és a **Family Stone** Dance To The Music című dala. **Sly**, igazi nevén **Sylvester Stewart** (1944. március 15., Dallas) dj-ként és producerként került kapcsolatba a zenével Oakland-ben. A sok lemeztekerés közben rájött: nem is olyan nagy ördögösség, csak össze kell trombitálni hozzá a családot: öccsével, **Freddie**-vel, hugával, **Rosemary**-vel, unokaöccsével, **Larry Martin**ival, valamint a bolondos trombitáslánnyal, **Cynthia Robinson**nal, **Jerry Martini** saxofonossal és **Greg Errico** dobossal megalakította San Franciscóban a **Sly & The Family Stone**-t. A funky, a jazz, a rock és az anarchista humor elegyét hamar elnevezték „pszichedelikus soul”-nak. Tény, hogy a haját afro-koszorúban hordó, orgonista-énekes **Sly** és családja minden koncertjét igazi népiünnepéllé változtatta. Kavalkádjaikra a legjellemzőbb **Woodstock**ban tett fellépésük. Az ottani nagy slágerük, az I Want Take You Higher aranylemez lett. A nagy fesztiválkorszakban szinte minden nagyobb rendezvényen ott voltak, s hogy nem nőttek ki jobban magukat, annak főleg az az oka, hogy a társulat fontosabbnak tartotta a bulizást, mint a komoly, profi munkát: volt olyan évük, amikor a tervezett fellépések egyharmadát lemondták. **Sly** éveken át próbálta eltitkolni drogfüggőségét, de főként a 80-as években ebből bírósági ügyek lettek, kétszer el is ítélték kisebb börtönbüntetésekre és elvonókúrákra. Bár **Sly** ma is él és játszik, kár érte, hogy nem tudta megfékezni magát, amikor kellett volna.

Már 1962-ben megalakult, de a listára csak ebben az esztendőben került fel a **Status Quo** legénysége – igaz, akkor mindjárt két maradandó dallal, a Pictures Of Matchstick Mennel 87.) és az Ice In The Sun-nal (8.). Az együttes, amelynek két mozgatója az olasz–cigány **Francis Rossi** (1949. április 29., London) és **Rick Parfitt** (1948. október 12., Woking, Surrey) gitáros, a legegyszerűbb rock and roll-hagyományokat próbálta kevéske pszicheliával vegyíteni. A 70-es években azonban még mélyebbre ástak a gyökerek eléréséhez, a blues és a boogie lett mindennapi kenyerük. Egyetlen angliai number one-jukat, a Down Down-t 1975-ben adták ki, két év múlva született meg egy másik címke-daluk, a Rockin' All Over The World, amely 1985-ben a Live Aid nyitódala volt. A **Status Quo** ma is létezik (1996-ban Budapesten is felléptek a Budapesti Búcsú keretében a Felvonulási téren, sőt a következő évben eljöttek egy olyan bulira, amelyet az európai roma kisebbségek javára rendeztek), elsősorban koncertzenekar volt és maradt –

előben harminc év után is azt az élményt nyújtják, amit a felhőtlen rock and roll-től elvárhatunk.

Dionne Warwick szép alt soul-hangiát kevésbé díjazták az angolok, ellenben a Do You Know The Way To San José-t – latinos funky-jával – már a 8. helyre hozták be. A **Who**, hírnevéhez méltóan, két teljesen eszement dallal, a Dogs-szal és a Magic Bus-szel került fel a listára – igaz, csak a 25., illetve 26. helyre. **Andy Williams** adott egy kis ajándékot a hagyományos tánczene rajongóinak a Can't Take My Eyes Off You-val (5.). **Stevie Wonder** viszont két remek rhythm&blues-zal mutatta, hogy kezd valóban felnőtté válni: a Shoo Be Doo Be Doo Da Day ugyan csak a 46. lett, a For Once In My Life viszont a 3.

Nagy meglepetések ezúttal sem akadtak az összesített amerikai 100-as listán. Hogy is lehetett volna más az abszolút első, mint a Hey Jude? A **Stones**-t megint nagyon megverték, mert a Jumpin' Jack Flash csak az 50. lett. Várható volt, hogy **Otis Redding** Sitting On The Dock Of The Bay-je is a legszorosabb élbolyba kerül (4.). Feltűnő, hogy a **Cream** Sunshine Of Your Love-ja nemcsak éves szinten lett 6., hanem volt egy valódi 6. helye is. (A White Room A 81., szintén egy közbülső 6. hellyel.) A szerelmes dalok kedvelőinek szép emlékeik fűződhetnek **Merrilee Rush** és a **Turnabouts** előadásában az Angel Of The Morning-hoz (28.). Az USA-ban már ekkor betört a **Steppenwolf** a Born To Be Wild-dal (31., az Easy Rider Európában csak 1969 tavaszán mutatták be), sőt egy másik klasszikusuk, a Magic Carpet Ride 62. lett. **Dionne Warwick** egy másik filmzenével, a Valley Of The Dolls-szal szerzett 42. helyet. **James Brown** egyik legnépszerűbb nótája, az I've Got A Feelin' lett az 58., áprilisban 6. is volt, s nem lehetett kihagyni „fekete hitvallását”, a Say It Loud – I'm Black And I'm Proud-ot sem. A 69. helyen a Fool On The Hill tanyázott – de nem a **Beatles**, hanem **Sergio Mendes** és a **Brasil 68** szambásított változatában.

Aretha Franklin a rangsor közepe, majd vége felé jelentkezett három dallal: a Since You've Been Gone-nal (46.), illetve az I Say A Little Prayer-rel és a Think-kel (93., 94.). 96.-nak ott volt **Janis Joplin** is **Big Brother**ékkal, a Piece Of My Heart-tal, míg a 97. helyen állt az egyre erőteljesebbé váló **Creedence Clearwater Revival** a Susie Q-val. Róluk az angol és az európai közönség csak a következő évben vett tudomást.

1969

Amikor a Holdon-jártak a Sárba Ragadtak... – és a popzene keresztúthoz érkezett

Fleetwood Mac

HISTÓRIA

1969. július 21.: Neil Armstrong, majd Edwin „Buzz” Aldrin, az Apollo 11 űrhajó legénységének tagjai beteljesítették a homo sapiens újabb nagy álmát: a Hold felszínére léptek. „Kis lépés egy embernek, nagy lépés az emberiségnek” – idézték azóta is gyakran Armstrong parancsnok szavait. Az a fantasztikum, amely végighúzódtott a világirodalom – Cyrano de Bergerac-tól Jules Vernéig, a filmben Georges Méliés-től Stanley Kubrick-ig –, átlépett a valóság világába. Végleg bebizonyosodott, hogy a Holdon nincsen élet, nincsen rajta sem víz, sem szél – az amerikai űrhajósok lábnyomai azóta is ott látszanak a Hold talajában. Talán ez is indokolja, hogy az Egyesült Államok holdkalandja 1972-ben, az Apollo 15 űrhajó útjával véget is ért: emberi és presztízsbeli jelentősége lényegesen nagyobb volt, mint amennyit a tudományos vagy akár a hadi célú űrkutatás profitált belőle. A fotó, a festészet, a zene azonban éveken keresztül merített ihletet ebből az egyedülálló élményből. Hiszen ettől kezdve – különösen azokban a napokban – nem lehetett úgy felnézni Fortuna hideg bolygójára (ráadásul telihold volt), hogy ne emlékezzünk: néhány embertársunk ott járt és általuk üzenhettünk mi is a világegyetem újabb szegleteinek. Magyarországon egyedi szenzációt is jelentett a műholdas közvetítés a Holdról, amelyet Vitray Tamás vezetett. (Halló, Tamás, Vitray Tamás, jelentkezz, jelentkezz! – parodizálták nem sokkal később.) A tv-történeti műsor bekerült Szakonyi Károly Adáshiba című szatirikus darabjába, amely azóta – a folyamatos tv-kapcsolgatás korszakába érve – talán még aktuálisabb...

A szovjetek nem is próbálták utolérni a Hold-kutatás terén az amerikaiakat. Néhány holdkompot (Lunahod) leszámítva le is álltak a programmal. A 90-es években sokat beszéltek arról, hogy nekik is megvolt a maguk, emberek által végrehajtandó missziótervük, de az amerikai holdraszállás után lefűjták az egészet, az űrhajókat megsemmisítették, a tervezőket pedig félreállították. Ezt azonban bizonyítani senki nem tudta azóta sem. Egy űrvívmányt azonban Moszkva is elkönnyvelhetett: először sikerült két űrhajót, a Szojuz 4-et és a Szojuz 5-öt összekapcsolni a kozmoszban.

A vietnami háború döntő szakaszába lépett. Immár egyértelművé vált, hogy az Egyesült Államok vesztesen kerül ki a konfliktusból, annak ellenére, hogy a harcok áttértek Laoszra és Kambodzsa-ra is. Világméretű felháborodás kísérte az egy évvel korábbi My Lai-i vérengzés leleplezését, amelyet William Calley hadnagy parancsnoksága alatt hajtottak végre az amerikai tengerész-gyalogosok.

Szeptemberben Ho Si Minh-t gyászolta a világ: a független Vietnámot megteremtő Ho apó 79 éves korában hunyt el. Az USA-ban a hatalom igyekezett végső csapást mérni a háborúellenes mozgalmakra: májusban – Ronald Reagan kaliforniai kormányzó parancsára – példátlan brutalitással verték szét a Berkeley egyetemét elfoglaló tüntetőket, ősszel pedig perbe fogták a Chicagói Nyolcakat, akik az előző évi demokrata konvenciót megzavaró happening szervezői voltak. Közülük azonban végül egyedül Bobby Seale-t, a Fekete Párducok vezetőjét ítélték el, miután több vádlott és tanú – különösen Abbie Hoffman és Allen Ginsberg – nevetségessé tették a bíróságot. Némiképpen hasonló „konceptiós pernek” tekinthető Jim Morrison meghurcolása is: a Doors énekes-költőjét pornográfia, obszcenitás, hatósággal szembeni ellenállás címén állították bíróság elé.

Mindeközben a Nixon-kormányzat – amelynek fokozatosan külsemberévé vált Henry A. Kissinger történész professzor, nemzetbiztonsági tanácsadó, később külügyminiszter – lassan megkezdte a csapatkivonásokat Dél-Kelet Ázsiából. Ezt nevezték „vietnamizálásnak” – vagyis Washington át akarta hárítani a háborús terhek és a felelősség nagyobb részét a szintén bukásra ítélt dél-vietnami rezsimre.

A két másik nagyhatalom is csaknem háborúba keveredett – egymással. Kína és a Szovjetunió viszonya az egész évtizedben igen feszült volt, kölcsönösen világhatalmi törekvésekkel vádolták egymást. Az ellentétek 1969-re fegyveres konfliktussá értek egy Peking által követelt határsáv ürügyén. A szibériai Usszuri folyó mentén vívott harcoknak szerencsére nem lett nagyobb kihatásuk a világ folyására. Közben Kínában „befejezettnek” nyilvánították a „kulturális forradalmat” – amelyet 1976, Mao Ce-tung halála után az új vezetés népellenes bűnnek tekintett, és irányítóit, a „Négyek Bandáját”, köztük a Nagy Kormányos özvegyét, Csiang-csinget, halálra, illetve életfogytiglani börtönre ítélték.

Európa „csendes, újra csendes” lett – igazából azonban csak látszólag csillapodtak le a 68-as indulatok. Ez különösen igaz volt Olaszországra és az NSZK-ra, ahol a forradalmi kezdeményezések átfordultak a majd egy évtizeden át pusztító terrorizmusba (Vörös Brigádok, valamint R.A.F. – azaz Vörös Hadsereg Frakció, más néven Baader–Meinhof csoport). Erősödtek a terrorcselekmények Észak-Írországon a szélsőséges Ír Köztársasági Hadsereg révén; míg Spanyolországban a Franco-rendszer válságát mélyítették a baszk szeparatisták fegyveres csoportjának, az ETA gyilkos akciói.

Franciaországban véget ért egy nagy, viharos politikai karrier: miután a nép leszavazta Charles de Gaulle-nak a választásai rendszert megváltoztató javaslatát, az öreg tábornok, ígéretéhez híven, lemondott köztársasági elnöki tisztségéről. Utóda a korábbi miniszterelnök, Georges Pompidou lett. (De Gaulle 1970 áprilisában hunyt el 80 esztendőskorában. Ma az ő nevét viseli Párizs főtere, valamint a francia főváros legnagyobb légikikötője; sírmléke Colombey-les-Deux-Églises-ben ma is politikai zarándokhely.)

Január 28-án tárgyalások kezdődtek Párizsban az Egyesült Államok és Észak-Vietnam között a teljes békéért. A hónap végén Tokióban rendőrrohammal ürítették ki a japán főváros egyetemi városát, amelyet 68 júniusa óta tartottak megszállva a diákok.

Március 2-án robbant ki a szovjet–kínai határincidens, amelynek során 31 szovjet határőr vesztette életét. Az ellenségeskedések szeptemberig folytatódtak.

Május 15-én Ronald Reagan kaliforniai kormányzó utasítására a rendőrség és a Nemzeti Gárda egy-egy véres támadás során ürítették ki a Berkeley egyetemet, az amerikai diáklázadás központját. Az esemény adta az alaptémáját Stuart Hagman Eper és vér című filmjének. A film végén a tüntető diákok a Give Peace A Chance-t éneklék utolsó erejükkel, miközben elhurcolják őket. Ez „tudatos anakronizmus” volt a rendező részéről, mivel a dal a Berkeley csata után került a közönség elé. Stephen Kovács 68-a viszont ténylegesen ott is játszódik. Woodstock-ban Joan Baez és Country Joe tiltakozó dalt énekelt Reaganhez, Truck Drivin’ Man címmel.

Ugyanezekben a napokban verték le Argentínában a cordobai felkelést.

Június 5-én az USA légierője újabb légitámadásokat intézett Észak-Vietnam ellen. Három nappal később Nixon elnök bejelentette: az első lépésben 25 ezer harcoló katonát vonnak ki Vietnamból.

Július 15-én kitört a két hétig tartó „futballháború” Salvador és Honduras között. Ürügye egy világbajnoki selejtező volt – valójában a két ország közötti, illegális bevándorlók okozta feszültség fokozódott fegyveres konfliktussá.

Július 21-én lépett először ember a Holdra.

Augusztus 15-én vezényeltek először brit katonai alakulatokat Észak-Írország fővárosába, Belfast-ba.

Szeptember 11-én, a pekingi repülőtéren találkozott Csou-en Laj kínai kormányfő és Alekszej Koszigin szovjet miniszterelnök, hogy tárgyaljanak a két ország közötti békés rendezésről.

Októberben Csehszlovákia kormánya beleegyezett a szovjet csapatoknak az ország területén való állomásoztatásába.

November 15-én újabb 250 ezer fős tömegtüntetést tartottak Washingtonban a háború ellen. 17-én Helsinkiben megkezdődtek a szovjet–amerikai Stratégiai Fegyverkorlátozási Tárgyalások (SALT) előkészítő megbeszélései. 23-án az Egyesült Államok lemondott a biológiai fegyverek alkalmazásáról.

Olaszországban az életképtelen balközép-koalíciós kormányokat elsöpörte a „forró ős”, az általános sztrájk, s ebbe a hangulatba robbant bele decemberben, Milánóban a mezőgazdasági bankban elkövetett, húsz halálos áldozatot követelő pokolgépes merénylet. Az NSZK-ban viszont Willy Brandt és Walter Scheel vezetésével először került hatalomra a szociáldemokrata-liberális koalíció, amely rendezte a két német állam viszonyát. (Az ENSZ-be egyaránt 1973-ban vették fel az NSZK-t és az NDK-t.)

A következő években igen nagy szerepe volt a szövetségi kormánynak a kelet-nyugati, s nemcsak az európai enyhülésben.

Csehszlovákiában „normalizálták a helyzetet”: Dubčeket előbb Törökországba küldték nagykövetnek, majd végleg kizárták a CSKP-ból. Bár januárban megrázta kontinensünket a húszéves prágai diák, Jan Palach önégetése (három nappal később egy budapesti középiskolás, Bauer Sándor követte őt a Nemzeti Múzeum lépcsőjén), az ország sorsán ez nem változtatott. A Husák-rendszer húsz évig állt fenn, s csak 1989-ben döntötte meg a „bársonyos forradalom”.

Újabb monarchia dőlt meg: fiatal líbiai tiszték egy csoportja megdöntötte a 77 éves Idrisz király uralmát. A 27 esztendőes Moamer el-Kadhafi őrnagy vezetésével létrejött a Népi Dzsamahirija. Szudánban szintén katonai puccs – Gaafar Nimeri ezredes hatalomátvétele – vezetett el egy 16 éves kemény, a Korán törvényeivel takarozó diktatúrához. Pakisztán keleti, bengáliak lakta része bejelentette elszakadási szándékát az ország mohamedán többségű nyugati felétől, és ez újabb szörnyű polgárháborúhoz vezetett. (A világ egyik legszegényebb területének tekintett Banglades tragédiája láttán hozta össze két évvel később George Harrison és **Ravi Shankar** a rock első nagy jótékonyági koncertjét New York-ban, olyan csillagokkal, mint **Bob Dylan**, **Eric Clapton**, **Ringo Starr** és **Leon Russell**.)

Hetvenkilenc éves korában meghalt Dwight D. Eisenhower tábornok, azaz „Ike”, egykori amerikai elnök, a normandiai partraszállás egyik irányítója, a Potsdami Konferencia résztvevője, aki az első lépéseket tette meg a nagyhatalmak közötti normalizáció irányában.

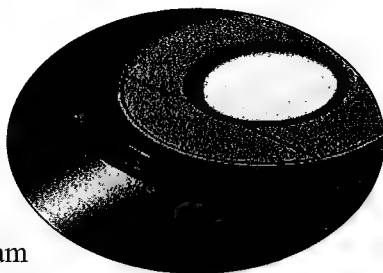
Az év legszörnyűbb bűntettét augusztusban, a Los Angeles-i Bel Air luxusnegyedben követték el. A sátánista szekta, amelyet a rock-világban is jól ismert Charles Manson vezetett, bestiális módon lemészárolta a 8 hónapos terhes, 26 éves Sharon Tate-et, Roman Polanski filmrendező feleségét és barátait. Az előbb halálra, majd életfogytiglanra ítélt Manson azt vallotta, hogy a gyilkosságra a Beatles White Albumáról kihallott titkos üzeneteket készítették. A banda egyik különösen kegyetlen nőtagját, Leslie Van Houtent a sajtóban csak ezután csak „Sexie Sadie”-ként emlegették, a **Beatles-szám** nyomán, holott a dalt **Lennon** az álszent Maharishi Mahesh jogiról írta... (Manson később maga is több lemezt készített börtönében, majd „környezetvédő” lett, és különösen a bálnák irtása ellen emelt szót...)

Az év tudományos eredménye: először sikerült megtermékenyíteni kémcsőben emberi petesejtet, megnyílt tehát az út a „lombikbébik” előtt. Az Egyesült Államokban Edward Hoff feltalálta a szilícium chip-et, amely forradalmasította a számítástechnikát.

Magyarország ismét egy VSZ-lépés kapcsán került a figyelem középpontjába. Júniusban a külügyminiszterek tanácskozása után hangzott el a „Budapesti Felhívás”, amely az európai békés rendezésre, összeurópai biztonsági és együttműködési rendszer kiépítésére szólított fel. Ez volt a kiindulópontja annak a tárgyalás-sorozatnak, amely 1975 augusztusában 33 európai állam, valamint az Egyesült Államok és Kanada közös nyilatkozatához – a Helsinkii Záróokmányhoz – vezetett. Ebből a kezdeményezésből nőtt ki a ma is működő Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet (EBESZ). Sajnos, az is „nemzetközi vonatkozású ügyünk” volt, hogy lelassult az új gazdasági mechanizmus folyamata, és a következő években a gazdaságpolitika kulcsbembereit félreállították. A szocialista ifjúságpolitika erősítése jegyében a Balaton északi partján lévő Zánkán lerakták az úttörőváros alapjait.

FILM

A mozi új aranykora egyre fényesebben ragyogott. Michelangelo Antonioni a Zabriskie Point-tal az amerikai diákmozgalmakra és a hippik öskommunistikus kivonulására reflektált, ismét nagyszerű zenei háttérrel. A filmből a két amatőr főszereplő, Mark Frechette és Daria Halprin mellett elsősorban a pszichedelikus képek, valamint a **Grateful Dead** és a **Pink Floyd** szuggesztív zenéje maradt meg. Olasz-

országban Elio Petri megteremtette a politikai-rendőrségi film prototípusát, a Vizsgálat egy minden gyanú felett álló polgár ügyében című alkotásával, az elkötelezetten baloldali Gian Maria Volontéval a főszerepben. Marco Ferreri talán legabszurdabb filmjét készítette el a Dillinger halott-tal. Michel Piccoli volt a főszereplője ennek a filmnek, akárcsak az Élet dolgai című, lélektani drámában (rendező: Claude Sautet), amelyben igen szép párost alkottak Romy Schneiderrel. Luis Buñuel a Tristanával visszatért egyik kedvenc témájához: a vallás és a konzervatív hagyományok által elfojtott szexualitáshoz. Ingmar Bergman az Érintésben szintén a vágy erejét boncolgatta, éppen a szabad ösztönök oldaláról. A Szovjetunióban egyre-másra jelentkeztek az új, a sematizmust levetkőző filmek. Nyikita Mihalkov A szerelem rabja és Alekszandr Mitta Ragyogj, ragyogj csillagom című lírai művei a polgárháborúba helyezték anti-hőseiket. Amerikában művészete újabb csúcsára ért Dustin Hoffman John Schlesinger Éjféli Cowboy-beli tüdőbeteg csavargójának megszemélyesítésével, a címszerepben pedig felfedezték Jon Voightot.

A filmművészet elvesztette nagy intrikusat, Claude Rains-t, aki 1933-ban a Láthatatlan ember első filmváltozatának címszereplője volt, de a közönség alighanem inkább a Forgószelet bujkáló náci tudósára, és különösen a Casablanca Renault kapitányára emlékszik. Az ő szájából hangzott el a híres mondat: „Én csak egy szegény, korrupt hivatalnok vagyok”.

A magyar film legnépszerűbb 69-es alkotását csak tíz év múlva láthatta a nagyközönség. Bacsó Péter Tanúját, az 50-es évek személyi kultuszának leggyilkosabb szatírját, amelynek számos mondata azóta szállóigévé vált („a nemzetközi helyzet fokozódik”; „egyszer még kérni fogunk öntől valamit, Pelikán elvtárs”), úgy értékelte az akkori kulturális kormányzat, hogy az ország még nem érett arra, hogy kinevesse a Rákosi-rendszer (esetleg utóda) visszasságait. Így aztán érthető, hogy valódi értékein – Kállay Ferenc és Őze Lajos remek alakításán – túl is kultuszfilm lett belőle. A „békebeli” világot festette le Sándor Pál a Szeressétek Ódor Emiliát című filmjében, amelynek címszereplője Szabó Ildikó, azaz „Zazi”, a későbbi kiváló filmrendező volt. Kósa Ferenc Dózsa György peréről készített filmet, Ítélet címen, Sára Sándor operatőrrel és Csoóri Sándor íróval közösen. Révész György szinte a lehetetlenre vállalkozott: filmre vitte Karinthy Frigyes Utazás a koponyám körül című regényét, de még az ideális főszereplő-választás (Latinovits Zoltán) ellenére is csak félig-meddig sikerült visszaadni az eredeti mű zsenialitását.

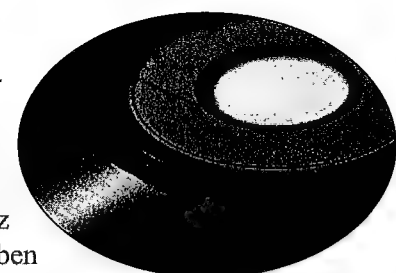
A tv-nézők újabb kalandfilmes kedvence született meg: a zűrzavaros magyar XX. század első felét végigküzdő Bors Máté (Sztankay István) személyében. Természetesen az I. világháborús katonát, az internacionalistát, az illegális kommunistát, akárcsak társait (Antal Imre mint Dániel tanár úr, Szilágyi István mint Sipos honvéd), vagy ellenségeit (Koncz Gábor és Bujtor István, mint Őszi és Dezső felejtethetetlen bal-fácán-kettőse) egy pillanatra sem volt szabad komolyan venni.

IRODALOM

Az irodalmi Nobel-díjjal az ír Samuel Beckettet, az abszurd óriását (Godot-ra várva, Film, Utolsó tekercs, A játszma vége) tüntették ki. A brit drámaírók közül kiemelkedett Harold Pinter (Árulás), Peter Schaffer (Black Comedy, Equus). Immár csak Nyugaton publikálhatott és szinte misztikus áhitat övezte Alekszandr Solzsenyicint (Rákkórház, Gulag-szigetecsoport). A közép-európai rossz közérzet regénye lett az osztrák Peter Handke regénye, A kapus félelme 11-esnél. Allen Ginsberg megírta az Üvöltés óta legjelentősebb kötetét, az Amerika bukását.

Magyarországon egy tényregény borzolta fel az irodalmi életet: Csörsz István Síríg tartsd a pofád! című könyve a galeriétet világította meg a hivatalos, rendőri-bírói megközelítéstől eltérő szemlélettel. A kötet, akárcsak címe, ma is fogalom. Az első kiadás borítóján a **Doors** egyik híres „fekete képe” látható.

Október 21-én, mindössze 47 esztendősen eltávozott a modern amerikai regény megújítója, Jack Kerouac (egy évvel azután, hogy meghalt leghíresebb modellje, Neal Cassidy). Az Úton, a Földalattiak, a Bánat angyalai szerzője, a lélegző, ritmizált próza legnagyobb mestere élete utolsó éveiben már nem alkotott: tönkretette az alkohol és a kábítószer. Legjobb műveit azonban azóta is kézikönyvként olvassa több nemzedék.

SPORT

A sportvilág újabb nagy bajnokokat köszöntött. A Forma-1 korszója ismét Skóciába került, a „hippi pilóta”, Jackie Stewart nyakába. A már veteránnak számító, 33 esztendőes Rod Laver újra teljesítette a tenisz Grand Slamjét – most már mind a négy tornán profiként. Muhammad Ali „kényszerű távollétében” Tokió olimpiai bajnokát, Joe Fraziert választották a nehézsúlyú ökölvívó világbajnoknak.

A Budapesten rendezett öttusa-világbajnokságon Balczó András győzelmének örülhetett a hazai közönség: több százan futották le vele a Hűvösvölgyben a győztes szakaszt. Két magyar amatőr ökölvívó Európa-bajnokot is avattak: Orbán Lászlót és a későbbi olimpiai bajnok Gedó Györgyöt. Ugyancsak két Európa-bajnoki aranyérmet szerzett minden idők legeredményesebb magyar kenusa, a kilencszeres világbajnok Wichmann Tamás.

A futballban a klubok között a Milan uralta a világot. Előbb 4–1-re ütötte ki azt az Ajaxot, amelyben már többen játszottak a későbbi csodacsapatból Cruyff-tól Keizerig (ennek a meccsnek hőse a már 35 éves svéd jobbszélső, Hamrin volt), majd az argentin Estudiantest is sikerült legyőzniük – annak ellenére, hogy a buenos aires-i meccs majdnem botrányba fulladt: előbb az argentin kapus, Poletti rúgott bele a földön fekvő Pratiba (ezért örökre eltiltották), majd a dél-amerikai származású csatárt, Combin-t verték meg a szurkolók, mint „hazaárulót”. Az Aranylabdát is Milan-játékos, Gianni Rivera (a későbbi kereszténydemokrata képviselő, majd nemzetvédelmi államtitkár) kapta meg.

A KEK-ben váratlanul csehszlovák győzelem született: a Slovan Bratislava 3–2-re diadalmaskodott a Barcelona ellen. A VVK-döntőt ismét magyar résztvevővel rendezték meg: a csúcsformában lévő Újpesti Dózsa került szembe a Newcastle United-dal, de az újabb magyar–angol párharcból megint a szigetországiak kerültek ki győztesen (3–0, 3–2).

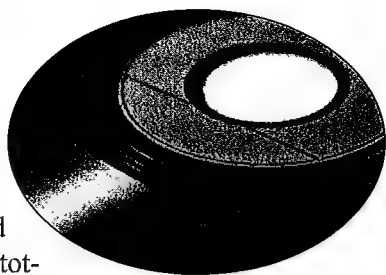
A legnagyobb „sportgyászt” azonban labdarúgó válogatottunk produkálta: miután a következő évi vb-résztvételt harmadik mérkőzésen kellett eldönteni, Marseille-ben küzdött meg a csehszlovák válogattal. Egy nemzedék színe-java (csupán a sérült Albert nem játszott, de pályán volt Szentmihályi, Mészöly, Farkas, Bene) szenvedett súlyos, 4–1-es vereséget. (Újabb „Szepesiáda: „Jönnek a csehszlovákok”) Inentől számítják a magyar futball hanyatlását, holott három évvel később legjobbjaink még a 4.-ek lettek az Európa-bajnokságon...

POP-ROCK

Alig 34 évet élt a nagyszerű jazz-bőgős, **Paul Chambers**, aki **Miles Davis**-szel és **John Coltrane**-nel „minden idők legjobb jazz-combójának” volt a tagja. **Brian Jones**, a **Rolling Stones** alapítótágya pedig 27 évesen unta meg a földi létet.

A rock-zene legszélesebb szivárványa, a műfaj ártatlanságának utolsó felvonulása volt augusztus 15–17-e között a **Woodstock-i Fesztivál**: három nap béke, zene, szerelem. Egészen a 90-es évekig, a budapesti Diákszigetig, nem rendeztek többé olyan nagyszabású összejöveteleket, ahol ennyi irányzat képviselői adták egymásnak a színpadot: fellépett **Joe Cocker**, **Jimi Hendrix**, a **Who**, a **Santana**, a **Jefferson Airplane**, a **Grateful Dead**, a **Crosby, Stills, Nash&Young**, **Paul Butterfield**, **John B. Sebastian**, **Ritchie Havens**, **Johnny Winter**, **Sly**, **Country Joe**, **Arlo Guthrie**, **Janis Joplin**, a **Ten Years After**, **Joan Baez**, **Melanie**. A rossz körülmények, a viharos szél, a szakadó eső, a sár ellenére – a teljes szabadság nevében – 400 ezer fiatal célozta be Max Yasgur farmer New York állambeli birtokát. (Yasgur maga, aki a fesztiválon még a színpadról üdvözölte az ifjú nemzedéket, belerokkant a minden képzeletet felülmúló tömeg „pusztításába” és a birtokszomszédokkal való pereskedésekbe: 1973-ban szívrohamot kapott és meghalt.)

Woodstock egy egész korszak jelképe és egyben kissé szomorú lezárása lett. A három napról előbb három, majd még két lemezes válogatás jelent meg, Michael Wadleigh pedig felejthetetlen háromórás dokumentumfilmet készített. A film egyik segédrendezője Martin Scorsese volt. (A 90-es években, a 25. évfordulóra egy újabb filmet állítottak össze a korábban fel nem használt felvételekből, ezekhez visszaemlékező interjúkat vágta be.) A 69-es fesztivált az a **Joni Mitchell** örökölte meg dalban, akit meg sem hívtak **Woodstock**-ba, s csak a tv-híradókból látta a felvételeket. A számot a szerző mellett a **Crosby, Stills,**

Nash&Young, valamint a **Matthews Southern Comfort** együttes is felvette a repertoárjába.

1994-ben Amerikában, az eredeti helyszín közelében rendezték meg a negyedszázados jubileumi emlékkoncertet, majd öt évvel később, megint más helyszínen (bár továbbra is New York államban) újabb nagy „**Woodstock**”-ot szerveztek – immár szigorúan az üzlet nevében. Az első fesztiválon a jegy 10 dollár volt és a második naptól nem is szedtek belépőket, ehhez képest a 99-es bulin 150 dollárt kértek a 3 napra. Igaz, hogy az egykori hősök közül már a 94-es koncerten is csak kevesen vállaltak a „visszatérést”, 99-ben pedig szinte senki – s nem azért, mert az életben lévők ne tudtak volna felmenni a színpadra... (A budapesti 1994-es Diáksziget „Eurowoodstock” fesztiválját a szakma is méltóbbnak tartotta az eredeti hangulathoz.)

Egy hónappal korábban a brit kispolgárok kedvenc üdülőtelepén, a **Wight-szigeten** rendeztek kisebb méretű, ám annál nagyobb visszhangú koncertet. Ekkor adta több mint két év után első nagy koncertjét **Bob Dylan**. A modern protest-song atyja csalódást okozott azon híveinek, akik még mindig a harcos **Dylan**-re voltak kíváncsiak.

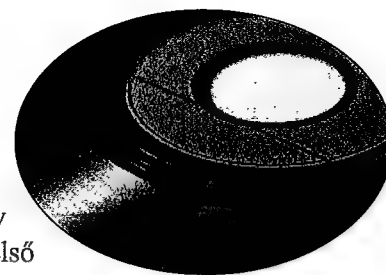
Ugyancsak júliusban a valaha megrendezett legnagyobb ingyenes londoni szabadtéri koncertnek tragikus aktualitása volt: a **Hyde Park**-ban negyedmillió ember előtt mutatkozott be új gitárosával, **Mick Taylor**ral és búcsúzott elhunyt tagjától, **Brian Jones**-tól a **Rolling Stones**. **Mick Jagger** Shelley sorait idézte gyászbeszéd gyanánt. Előzenekarként a **King Crimson** és a **Family** lépett fel. (Ezt a koncertet is megőrizte a filmszalag, illetve a videó.)

A **Stones** volt a 69-es nagy koncertek halálmadara, hiszen ők voltak a sztárok a december 6-i, **Altamont-i Rockfesztiválon** is. A színpad körüli biztosítást a rock-zenész körökben (**Grateful Dead**, **Janis Joplin**, **Steppenwolf**) gyakran megforduló motoros banda, a **Pokol Angyalai** vállalták, és az alkoholtól, valamint a közönség örvengésétől megvadult kemény fiúk verekedést provokáltak. Máig nem világos, hogy pontosan ki és miért szúrta le a 18 éves, feketebőrű Meredith Huntert, akiről azt állították: le akarta löni **Mick Jaggert**. Ez volt az a pillanat, amikor a félelem beköltözött a koncertekre, és ettől kezdve egyre szélesebb fal (vagy árok) választotta el a sztárokat a közönségtől. Altamontról készült a **Rolling Stones Gimme Shelter** című filmje. Az eset megihlette **Déry Tibort** is: az újsághírből kiindulva írta meg Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról című kisregényét – az eddig legsikeresebb magyar rockszínházi előadás alapját, melynek dalait **Presser Gábor** és **Adamis Anna** szerezte; és a Vígsházban 1973-tól tíz év alatt több mint 1200 előadást ért meg. A darabot azóta szerte Európában, sőt az Egyesült Államokban is bemutatták. (1999-ben kissé túl modern átdolgozásban került színre a Szegedi Szabadtéri Játékokon.)

E nevezetes fesztiválok mellett rengeteg más helyszínen is összejöttek a rock kedvelői: Angliában Bath-ban és a mitikus Stonehenge-nél zenéltek; az Egyesült Államokban Woodstock mellett Newport és Atlanta vonzotta a legnagyobb tömeget; az európai kontinensen is számos rock-találkozóra került sor, Turktól Palermóig.

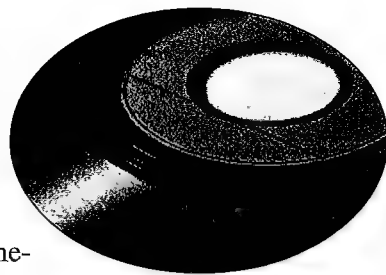
Nemcsak az élő koncertek, hanem a nagylemezek özöne is korszakos jelentőségű 1969 terméséből. Mindenekelőtt elkészült a rock első operája, a **Who Tommy**-ja, amelyet a zenekar tagjainak főszereplésével előbb a Royal Albert Hall-ban, majd a **New York-i Metropolitan**ban is bemutattak. A siketnéma és vak, a flipperjátékkal milliókat megőrzítő fiú történetéből sokan a rock nagy nemzedékének kiábrándulását olvasták ki. Ugyancsak a Royal Albert Hall adott otthont a **Deep Purple** és a **Royal Philharmonic Orchestra** Concertójának, amelyet **Jon Lord**, az együttes orgonistája komponált, nagyzenekari hangszerelését és vezénylését pedig a híres karmester és filmzeneszerző, **Malcolm Arnold** (Trapéz) vállalta magára.

A jazz, a rock, a blues és a barokk zene utánozhatatlan ötvözetét alkotta meg első két lemezével a **Colosseum**. A nagy tapasztalatú **Dick Heckstall-Smith** szaxofon-mester (1934.) **Alexis Korner**rel, **Graham Bond**dal és **Mayall**-lal egyaránt játszott. Hasonló iskolát járt ki **Jon Hiseman** dobos (1944.). **Mayall**-nál, a Bare Wires album felvételei során találkoztak **Tony Reeves** basszusgitárossal (1945.), s úgy döntöttek: hárman együtt folytatják. A keresztanya **Hiseman** felesége, **Barbara Thompson**, a nagyszerű szaxofonos-zeneszerző volt, aki római násztútjuk idején találta ki a nevet a bandának. Kiegészülve **Dave Greenslade** orgonistával (1942.) és **James Litherland** gitáros-énekessel (1948.), Those About To Die című albumukkal megvalósították a szinte elképzelhetetlen fúziót: a levegőben lévő összes modern irányzat

és a klasszikusok egyben kifinomult és vérpezsdítő nászát. Még ugyan-
ebben az évben készült el a Valentyne Suite, rajta a 17 perces, csaknem
teljesen instrumentális címadó darabbal, amely azóta is minta minden
progresszív együttes előtt. Már ebben is látszott: annyi szerteágazó ötlet
van az együttes tagjaiban, hogy a **Colosseum** aligha lesz hosszú életű.
1970-ben – már **Reeves** helyett **Mark Clarke**-kal (1949.), **Litherland** he-
lyett **Clem Clemsonnal** (1949.), s **Chris Farlowe**-val megerősítve készült el a

Daughter Of Time Is Truth, majd a Colosseum Live, amely megmutatta: a zenészek fantáziája élőben még
sokkal jobban szárnyal, mint a stúdióban. Ez volt a végszó – azaz mégsem, mert 23 évvel később előbb
csak egy turnéra állt össze e hat – a negyedszázad alatt is folyamatosan alkotó – zenész, majd újra stúdió-
ba is vonultak (Bread And Circuses). És még a legszigorúbb kritikusok is megállapíthatták: mintha csu-
pán levegőzni mentek volna ki egy kicsit. Azóta is folyamatosan játszanak, háromszor Budapestre is elju-
tottak: 1995-ben a BS-ben, 1997-ben a Budai vár Oroszlános Udvarában, 2000-ben pedig a Petőfi Csar-
nokban léptek fel. 2001-ben újabb lemezen dolgoztak.

Jimmy Page, Anglia egyik legmegbecsültebb gitárosa (1944. január 9., London) tulajdonképpen
csak a **Yardbirds**-öt szerette volna felújítani a session-munkák során megismert billentyűs-basszus-
gitáros-hangszerelővel, **John Paul Jones**-szal (1946. január 3., Sidcup, Kent). Több havi keresgélés után
„vidéken”, Birminghamben sikerült megtalálniuk a megfelelő embereket: a higanymozgású, hatalmas erő-
vel és hangterjedelemmel üvöltő énekes, **Robert Plant** (1948. augusztus 20., Kidderminster), s az elemen-
táris erejű dobos, **John Henry Bonham** (1948. május 31., Bromwich–1980. szeptember 25.) személyé-
ben. A **New Yardbirds** menedzselését az a **Peter Grant** (1932–1993) vállalta, aki a jogelőd mellett már
rendfenntartóként, majd útimmersallként dolgozott. Az egykori pankrátor, filmes dublőr, kidobólegény, akit
a szakma nemcsak bunkónak, hanem még botfüllének is tartott, egészen zseniális módon adta el 200 ezer
dollárért az új formációt az **Atlantic**nek, úgy, hogy lemezkiadó a repertoárján még szinte csak **Yardbirds**-
dalokat és blues-standardeket tartó zenekartól egyetlen hangot sem hallott! És most ismét egy legenda-el-
osztatás következik: a banda nevét valóban **Keith Moon** találta ki, csakhogy ő a „magasan szálltok, mint
egy ólom-Zeppelin” mondást a hatalmas bukás előrejelzésére alkalmazta. De **Page**-nek tetszett a szöveg...

Ami viszont a **Led Zeppelin** példátlan berobbanását illeti: lehet, hogy **Grant** „blöffölt”, de a négy
muzsikus első két, 1969-ben megjelent albumával gyakorlatilag átértelmezte a fehér bluest, megteremtet-
te a hard-rock magasiskoláját, amelynek nyomában még ma is legfeljebb csak kulloghatnak az utódok.
Megjelenésük és sikerük azért is igen tanulságos, mert úgy lettek egy év alatt világsztárok, hogy gyakor-
latilag egyetlen kislemez-slágerük sem volt. Csupán Amerikában próbálkoztak két programadó” daluk, a
Good Times, Bad Times és a Whole Lotta Love single-sítésével. Ők voltak az elsők abban is, hogy a kon-
certeknek nagyobb jelentőséget tulajdonítottak, mint a lemezeknek. Számítalan (természetesen kalóz) le-
mez készült 3–4 órás bulijaikról. A **Beatles** 1965-ben a Shea-stadionban alig nyomott többet fél óránál, és
amikor a közönség ráadásokat követelt, **Paul McCartney** az órájára mutatott és közölte: „Sorry”. Hogy
egy **Zep**-koncert micsoda energiákat szabadított fel, abból még a magyar közönség is ízelítőt kaphatott
1993-ban, **Robert Plant** Petőfi Csarnok-beli előadásán, vagy 1998-ban, amikor a BS-ben **Jimmy Page**-
dzel muzsikáltak együtt – ugyanolyan erővel, mint 30 évvel korábban!

Hogy a pop-rock műfaj válaszüthöz ért, arra nemcsak a **Led Zeppelin** „rombolása” utalt. Bár már
5 éve készített lemezeket, a Holdraszállásnak kellett eljőnnie ahhoz, hogy **David Bowie**-t (1947. január 8.,
London) megismerje a világ. Már az előkészületek annyira fellelkesítették, hogy Armstrongék tiszteletére
bújt Tom Őrnagy szkafanderébe, és énekelte-játszotta el a történetet a Space Oddity albumon. Vele meg-
született egy olyan, nemcsak eredeti zenei világgal rendelkező, hanem színészi és pantomimos vénával is
megáldott művész, aki szerepjátékaival, titokzatos, androgin figuráival új kapcsolatot alakított ki a rock-
zenész és a közönség között: egyfelől „elidegenítette” a sztárt, másfelől pedig egy Cipolla-szerű, mágne-
ses erejű ceremóniamester kénye-kedvének vetette alá a publikumot. (Nem véletlen az énekes vonzódása
Brecht-hez és a 20-as évek Berlinjéhez...). Későbbi alakváltozásai, a The Man Who Sold The World
transzvesztitája, a Sovány Fehér Herceg, s főként Ziggy Stardust ma már a rock-történet nagy értékei.
Ugyanakkor **Bowie**-nak szinte minden albumán szerepelt egy-két olyan dal, amelyek, ha nem is a szó ha-
gyományos értelmében, de „slágerek” lettek, és amelyeket ügyesen csokorba gyűjthetett, amikor (például

első, 1991-es budapesti, az MTK-pályán tartott koncertjén) éppen azt
„játszotta”, hogy ő **David Bowie**.

Már szoltunk a **Pink Floyd** asszociációs zenéiről – ebbe az irány-
ba ment el a **Soft Machine** is, valamint a korábban elsősorban **Jack
Bruce** szövegírójaként ismert **Pete Brown**, **Pinboko** nevű, „nonszensz”
zenekarával. És még mindig voltak a brit blues-nak rejtett tartalékai, hiszen
ekkor jelent meg a whiskey-áztatta hangú **Rory Gallagher** (1948–1995) **Taste**-
jének első albuma, olyan alapdalokkal, mint a Sugar Mama, a Catfish, vagy a Leaving Blues. **Rory** nem-
csak hogy úgy énekel, mint egy már mindenen túlesett, öreg fekete, hanem valamennyi fehér muzsik
közül ő alkalmazta a legjobban a „bottleneck”-technikát, az ujja rá húzott fémgyűrűvel való hűrfogást.

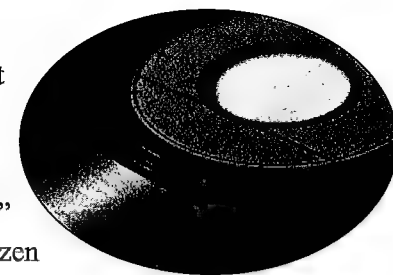
Amerikában második lemezeikkel folytatták párbajukat a **Chicago** és a **Blood, Sweat And Tears**.
(Az előbbieket mindkétszer duplával rukkoltak elő.)

A Mississippi Delta Blues legjobb fehér átirataival jelentkezett **Johnny Winter**. **John Dawson Win-
ter III.** (1944. február 23., Leland, Mississippi) Texas-ban nőtt fel, és bár kicsi keze miatt apja először a ha-
waii gitárra, az ukulelére akarta rászoktatni, a fiút sem ő, sem pedig a jazz-ért bolonduló öccse, **Edgar** nem
tudta lebeszélni a blues-ról. **Johnny** a zenéjével Chicagóban próbált először szerencsét, majd végül New
York-ban fedezték fel, és Steve Paul, a Scene Club főnöke szerződtette. **Johnny** hirtelen olyan kapós lett,
hogy miközben a **CBS** 5 évre lekötötte őt, a kis **Imperial Records** kiadott egy válogatást korábbi felvéte-
leiből, The Progressive Blues Experiment címmel. Mi sem jellemzőbb az albino gitáros elismerésére, hogy
első „hivatalos” albumán, amelyen saját, autentikusnak ható szerzeményei mellett olyan standard-eket ját-
szott, mint az I'll Drown In My Tears vagy a Good Morning Little Schoolgirl, a fekete blues egyik legte-
kintélyesebb mestere, **Willie Dixon** bőgőzött. **Winter** később **B. B. King**gel és **Muddy Waters**-szel is
többször koncertezett, sőt, lemezen is játszottak együtt.

Ebben az időben indult el – és a húsz évvel később kiadott lemez tanúsága szerint igencsak becsü-
letesen nyomta a blues-t – egy másik texas-i csapat, a **ZZ Top**, de nekik még éveket kellett várniuk ahhoz,
hogy befussanak. (Lehet, hogy nincs összefüggés, de „zsengéik” születése idején a két gitáros, **Billy Gib-
bons** és **Dusty Hill**, még nem viseltek hasukig érő szakállt...)

Rítmus-karneváljával – minimum három dobosával – a latin-rock bölcsőjét ringatta a **Santana**.
Carlos Santana gitáros (1947. július 20., Autlan, Mexikó) bandája a féktelen fiestákat, a játékos-erotikus
sambákat, a szívzszaggatóan szép szerelmes dalokat, a bozöttűz-szerűen ezerfelé terjedő rock-improvizá-
ciókat váltogatta némi jazz-es beütéssel, és ezt teszik – persze azóta vagy százszor megváltozott felállás-
ban – mind a mai napig. Azt tartják: ha volt igazi nyertese a woodstock-i felhőszakadásnak, akkor az a
Santana, hiszen az esőt elűzni próbáló tömeg énekébe kapcsolódtak bele dob-kavalkádjukkal, amitől az
egész koncertnek valamiféle pogány szertartás jellege lett. (Mi, magyarok is részesülhettünk ebben az él-
ményben, mert a **Santana** második, 1987-es, háromórás budapesti koncertjén a zenekar és a közönség
együtt ázott ronggyá...) Első lemezük, a Jingo-val, a Soul Sacrifice-szal, az Evil Ways-szel a fesztivál után
jelent meg, és két évig tartotta magát az amerikai LP-listákon! E három dalt (a második, szintén arannyá
vált Abraxas-on szereplő Black Magic Woman-nel, Oye Como V-val és Samba Pati-val együtt) ma is mű-
során tartja a **Santana**.

Frank Zappa-ról (1940. december 21., Baltimore) az újszülött fiának ajánlott Hot Rats-szel vég-
képp bebizonyosodott, hogy nemcsak a közönség-pukkasztásban és korunk szarkasztikus ostromozásában
mester, hanem mint gitáros és komponista is a legegényibbek közé tartozik. Az is egyértelműen látszott,
hogy soha életében a slágerlista közelébe sem kerül, annak ellenére, hogy nála jobban senki sem tudta pa-
rodizálni a futó sztárokat: **Frank Sinatra**-tól a kiglancolt country-bálgúnárookig megkapták tőle a magu-
két – a We're In It Only For The Money-n és a Ruben And The Jets-en – a divathippik és a műjampik is,
későbbi lemezei is valódi panoptikumai az amerikai show-biznisznek és a politikai-társadalmi közéletnek.
Egy-egy **Zappa**-lemez megértéséhez (a zene élvezetén túl) szinte külön amerikanisztikai tanulmányokat
kellett folytatni. Amikor **Zappa** egykori zenésztársai az 1994-es Eurowoodstock-on az 1993 októberében
elhunyt muzsikusként tisztelték, koncertjüket a Hot Rats nyitószerével, a Peaches In Regalia-val kezd-
ték. **Zappa** útítársa, **Captain Beefheart** a ritmizált elmebaj kórképét festette meg a dupla Trout Mask

Jefferson Airplane – Paul Kantner

Replica-ban. Az iszonyú hangerővel csörömpölő Grand Funk Railroad-ot pedig a tíz évvel későbbi trash-metál ősenek tekinthetjük.

A **Beatles** és a **Rolling Stones** vetélkedése évtizedünk végére is eldöntetlen maradt. **Jaggerék** „életmentő” albummal jöttek ki: a Let It Bleed pályafutásuk egyik legerősebb anyaga; míg a széthullófélben lévő **Beatles** – a felemás módon sikerült, s csak már az 1970-es feloszlás után kiadott Let It Be felvétele után – még egyszer megrázta magát, és újabb nagyszerű lemezzel írta be magát a rock történetébe: az Abbey Road méltó búcsújuk volt. Bár később rengetegszer próbálták őket rávenni egy-egy nagy „reunion-koncertre” vagy világturnéra – a négy, külön utakra indult zenész, leszámítva egy-egy stúdióbeli segítséget, soha többé nem játszott együtt. **John Lennon** 1980. december 8-i meggyilkolása után a kérdést már nem is vetették komolyan fel. Amikor pedig 1995-ben a **Lennon** hagyatékában talált Free As A Bird-öt az életben maradt három tag meghangszerelte és ráénekelte a vokálokat, a siker inkább a kegyeletnek szólt, mintsem az addig ismeretlen remekműnek.

JANUÁR

Listavezetők:

Ob-La-Di Ob-La-Da (Marmalade): 1 hét

Lily The Pink (Scaffold): 1 hét

Albatross (Fleetwood Mac): 1 hét

Ob-La-Di Ob-La-Da (Marmalade): 2 hét

Marmalade

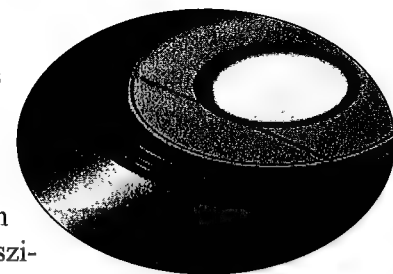
Érdekes a sorsa a **Beatles** vidám szerelmi történetének: a kontinensen az Ob-La-Di Ob-La-Da az ő változatukban aratott, de Angliában ezt a dicsőséget átengedtek a skót **Marmalade** együttesnek, akik egy kicsit reggae-sítették a 30-as évekre emlékeztető kuplét, Desmond és Molly egymásra találását.

A **Marmalade** az 1961-ben alakított tinibandából, a **Dean Ford And The Gaylords**-ból fejlődött ki. A sikeres formáció 1968-ban jött létre, **Dean Ford** énekes (született Tom McAlesee, 1946. szeptember 5.), **Junior Campbell** (1947. május 31.) és Pat Farley (1946. április 14.) gitárosok, Graham Knight basszusgitáros (1946. december 8.), s **Alan Whitehead** dobos (1946. július 24.) részvételével. Első saját felvételeik még nem találták meg az utat a hallgatók szívéhez, a **Beatles**-feldolgozás után azonban két daluk: a Rainbow és a Reflections Of My Life is 3. helyezést ért el. Különösen ez utóbbi volt hatásos, halkan érzelmes gitárszólójával és nagyívű, szenvedélyes refrén-kórusával. Az együttes, amely kicsit megkésve próbálta megmenteni a klasszikus brit beat-hangot, 1971-ben a Bangkoki Zenei Fesztiválon keltett tömeghisztériát a thaiföldi fiatalok között, s a távol-keleti országban valóságos kultusznak örvendtek éveken át. (Az igazsághoz hozzá tartozik, hogy a fesztivál fő sztárja a **Led Zeppelin** lett volna, csak őket nem engedték fellépni túlságosan hosszú hajuk miatt...) 1972-ben a zenekar dalszerzője, **Junior Campbell** kiszállt, de szólóban nem tudott emlékeztetést nyújtani. A **Marmalade** utoljára 1976-ban szerepelt a listán a Falling Apart At The Seams című dallal, de akkor az eredeti csapatból már csak **Graham Knight** maradt hírnemnek.

Fleetwood Mac

Az albatross, ez a különleges tengeri madár, amelyet az angol diákok jól ismerhetnek Samuel Coleridge Vén tengerész című elbeszélő költeményéből, a hajóslegendák szerint balszerencsét hoz. A **Fleetwood Mac** – **Peter Green** és csapata – viszont éppen az Albatross-szal lett népszerűvé olyan pop-rajongók előtt is, akik a blues-ra nem annyira fogékonyak.

A **Cream** után már a második olyan bandáról esik szó, amely gyakorlatilag **John Mayall**-féle **Bluesbreakers** oldalágaként jön létre. A **Fleetwood Mac** pályája lényegesen hosszabb volt, mint az aranyhármasé, de zűrzavarosabb is – mind a felállás, mind a zenei váltások terén. A hórihorgas, bohém, állan-

dó pénzzavarairól is elhíresült dobos, **Mick Fleetwood** (1942. június 24., London), a nem kevésbé excentrikus **Peter Greenbaum**, azaz **Peter Green** gitáros (1946. október 29., London), valamint **John McVie** basszusgitáros (1945. november 26., London) már együtt játszottak két korábbi bandában, a **Looners**-ben és a **Shutgun Express**-ben is, majd 1966 nyarán szinte egyszerre kerültek **Mayall** együttesébe. A szigorú „Papánál” azonban nem lehetett linkeskedni, ezért néhány hónap után **Fleetwood**-nak és **Green**-nek mennie kellett. De mivel ők már szinte összenőttek, együtt alakítottak zenekart **Bob Brunning** basszusgitárossal. Közben **Mike Vernon** producer, a **Blue Horizon** kontójára, kísérő zenekart keresett **Eddie Boyd** amerikai blues-énekes mögé. Egyik jelöltje, a **Levi's Set**, nem tetszett neki, ám a közép-angliai csapat gitárosa, a miniatűr természetű **Jeremy Spencer** (1948. július 8., West Hartlepool) annál inkább. **Vernon** bemutatta őket **Green**éknek, akik rögtön be is vették a csapatba. Még mielőtt azonban felléptek volna Windsorban, **Mayall** kirúgta **McVie**-t is, így már **Fleetwood Mac**-ként debütálhattak a fesztiválon, **Brunning** pedig megalakította saját zenekarát. A két szólógitáros jól kiegészítette egymást, mivel **Green** a nyugtalanabb lüktetésű blues-t szerette, **Spencer** ellenben **Elmore James** nyerebb boogie-jának volt a híve. Ezzel újabb szín jelent meg a brit blues-boom-ban. (Közben több fekete muzsikust is kísérték a **Blue Horizon** lemezein, köztük **Otis Spann**t és **Duster Bennett**-et.) A három gitáros (**Green**, **Jeremy Spencer**, **Danny Kirwan**) maximálisan kihasználta a 18 húr adta lehetőséget egy „három szálon futó”, merengő instrumentális dalban. A sikerre jellemző, hogy amikor 1973-ban újra kiadták, a 2. helyre futott fel a brit listán!

Green májusban a Man Of The World-del egy újabb csillogó ékszert tett le a közönség asztalára (2.), amely ettől kezdve a keményebb dalokat is jobban elfogadta tőle. Az Oh, Well októberben ismét második helyezett lett, s 1970 tavaszán a Green Manalishi című pszichedelikus hangvételű kompozíció – az együttes egyik kedvenc koncertdarabja – is befért a 10. helyre. Ekkor azonban valamiféle örülési járvány harapózott el a zenekarban: **Green** egyik napról a másikra magába zárkozott, felhagyott a zenével, előbb sírásó lett, majd elvonult egy kolostorba meditálni. Fél évvel később pedig **Spencer**, aki miatt kitiltották az együttest a Marquee-ből, mert egy hatalmas fából faragott nemiszervvel a nyakában akart fellépni, a los angeles-i koncert előtt néhány órával eltűnt, majd egy hét múlva találták rá az Isten Gyermekei szekta tagjaként. 1972-ben **Kirwan** is kiszállt. Közben **Christine Perfect**, a **Chicken Shack** billentyűs-énekesnője előbb csak „bedolgozó”, majd teljes jogú tag lett, s pusztán jelenlétével felborította az együttes amúgy is törekeny harmóniáját. Hamarosan **McVie** felesége lett... **Fleetwood** és **McVie** egy ideig toldozgatta-foldozgatta a bandát, de az igazi visszatérés akkor következett be, amikor 1975-ben bevették az amerikai énekes **Lindsay Buckingham**et és barátnőjét, a bűbajos, remek hangú **Stevie Nicks**-et, aki unta már a pincérkedést. 1977-es Rumours című albumuk az évtized egyik legnagyobb sikere lett – de ennek már semmi köze nem volt az eredeti **Fleetwood Mac**-hez. Népszerűségüket megőrizték a 80-as években is (Tusk, Mirage, Tango In The Night), annak ellenére, hogy a kaosz – különös tekintettel a két hölgy válásaira és esküvőire – nem lett kisebb a zenekarban. **Fleetwood** egy idő után alighanem visszasírta a régi szép időköt: erre vall, hogy 1991-ben Los Angeles-ben blues-kocsmát nyitott...

Ami pedig az alapítót illeti: **Peter Green** néhányszor felbukkant az évek során egy-egy instrumentális lemezzel, de életét többnyire a világtól elvonultan töltötte. (Többször is kezelték pszichiátriai intézetben, sőt erőszakos cselekményekért börtönbe is került, büntetését Brixtonban ülte le.) A 90-es évek második felében a nevét újra felkapta a sajtó, amikor váratlanul megjelent zenészkörökben. A rendkívüli eseményre azért került sor, mert egy imposztor, aki magát **Peter Green**-nek adta ki, be akart fűzni több híres zenészt, köztük **Tony Meehan**t (**Shadows**), **Jimmy Page**-t és **Roger Taylort** (**Queen**), hogy készítsenek közös lemezt – ekkora arcátlanyságot már a tudathasadásos egykori gitárzseni sem tudott elviselni...

Aztán 2000-ben robbant a blues-bomba: **Green** egyszer csak ismét a színpadon állt, még hozzá mestere, **John Mayall** mellett! Az pedig már a rajongók leghetetlenebb álmainak netovábbja volt, hogy **Mayall** 2001-ben kiadott albumán nemcsak **Green**, hanem **Mick Fleetwood** és **John McVie** is játszott!

Krónika

➤ 3-án a New Jersey állambeli Newark repülőtérén a rendőrség **John Lennon** és **Yoko Ono** Two

Virgins című albumának 30 ezer példányát kobozta el, mert pornográf terméknek minősítette.

➤ 13-án **Elvis Presley** 12 év után visszatért a memphis-i stúdiókba. Hat nap alatt a **Királynak** olyan felvételei születtek, mint az *In The Ghetto*, a *Kentucky Rain*, az *Any Day Now* és a *Suspicious Minds*. Ez utóbbival Amerikában hét év után ismét listát vezetett.

➤ 14-én Los Angelesben bemutatták David A. Pennebaker *Monterey Pop* című filmjét. A film igazi diadalmenetét 1987-ben kezdte meg, amikor a fesztivál 20. évfordulójára ismét elővették, sőt videón is kiadták.

➤ 17-én jelent meg a **Led Zeppelin** első albuma.

➤ 24-én éppen a **Zep** előzenekaraként játszott első amerikai koncertjét a **Jethro Tull** Chicagóban, a *Kinetic Circus*-ben.

➤ 30-án a **Beatles** előre be nem jelentett koncertet adott a londoni **Apple** székház tetején. A programot filmezték, később a *Let It Be* dokumentumfilm része lett. A közelben lévő hivatalok kihívták a rendőrséget, arra hivatkozva, hogy a zaj zavarja őket a munkában, de a bobby-k is inkább beálltak a bámészkódók közé. Ez volt az utolsó eset, hogy a **Fab Four** élőben együtt játszott.

FEBRUÁR

Listavezetők:

Albatross (Fleetwood Mac): 1 hét

Blackberry Way (Move): 1 hét

(If Paradise Is) Half As Nice (Amen Corner): 1 hét

Where Do You Go To My Lovely (Peter Sarstedt): 1 hét

Move

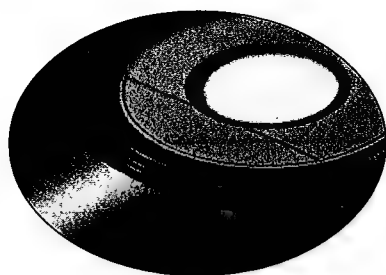
Amennyiben a **Fleetwood Mac**-re ki lehetett tenni a „sárga ház” táblát, nos, akkor a **Move** sem maradt le túlságosan. Ők szerencsére bolondságaikat megtartották a koncertjeikre, bár náluk sem ártott időnként névsorolvasást tartani. A *Blackberry Way*-t, legnagyobb slágerüket, amelyet – valamennyi kislemezükhöz hasonlóan – **Roy Wood** énekes-gitáros írt, már az eredeti basszusgitáros, **Curtis Kefford** nélkül vették fel (**Trevor Burton** vette át a hangszerét), a billentyűket pedig ezen az egy felvételen Richard Tandy kezelte.

A birminghami társulat sorsa akkor vett más irányt, amikor **Carl Wayne** énekes 1970-ben kiszállt, s helyét **Jeff Lynne** (1947. december 30.) vette át. Amikor 1972-re háromtagúra fogyatkozott a zenekar (**Wood** és **Lynne** mellett a régiek közül **Bev Bevan** dobos maradt), öt vonóssal és billentyűssel megalakították az **Electric Light Orchestra**-t. Itt viszont **Jeff Lynne** magához ragadta a kezdeményezést, és **Roy Wood**-nak nem volt más választása, mint saját bandát alakítani. A **Wizzard** azonban túlságosan extrém volt ahhoz, hogy komolyan befuthasson a társulat, pedig cselló, kürt, skót duda és két szaxofon is megszólalt benne. **Wood** együttese 1975-ben feloszlott, ő szólóban és alkalmi formációkkal próbálkozott, majd a 80-as évek közepén eltűnt a zenei életből.

Az **ELO** viszont **Wood** nélkül is működött, elsősorban a nagylemez-piacon: talán a **Queen** és a **Supertramp** mellett ez volt az az együttes, amely a 70-es évek zenei világában sikeresen tudta egyesíteni a progresszív elemeket és a kommerszet. 1976-ban az *A New World Record* 5 millió példányban kelt el világszerte, 1979-ben a *Discovery* number one lett az LP-listán, 1981-ben a *Time* című albumuk az év egyik zenei eseménye és szintén listavezető volt. **Jeff Lynne** 1987-ben **George Harrison**nal is együtt dolgozott **George** nagysikerű *Cloud Nine* című albumán, ő volt a producere **Roy Orbison** utolsó nagylemezének, a *Mystery Girl*-nek, s tagja lett a **Harrison, Orbison, Bob Dylan** és **Tom Petty** által létrehozott **Travelin' Wilburys** supergroup-nak.

Amen Corner

A héttagú **Amen Corner** együttest a wales-i **Andy Fairweather-Low** (1950. augusztus 8., Hengoed) énekes-gitáros és **Shel Talmy** producer (**Who**, **Kinks**, **Easybeats**, **Manfred Mann**) irányította. A

cardiff-i székhelyű csapat 1967-ben jelent meg a színen a **Gin House Blues**-zal, amivel a 12. helyig vitték. Mivel felmérték, hogy ebben a stílusban túl sok az erős ellenfél, poposították stílusukat (talán túlságosan is), és ennek eredményeképpen 1968-ban már begyűjtöttek egy 3. és 6. helyet a *Bend Me, Shape Me*-vel és a *High In The Sky*-jal. 1969-ben átpártoltak a **Decca**-tól az **Immediate**-hez, ahol első dobásuk, az *(If Paradise Is) Half As Nice* – **Lucio Battisti** szerzeményének angol változata – rögtön az

élre ugrott. Még ebben az évben egy 4. helyre is jók voltak a *Hello Suzie*-vel, de ezzel el is fogyott a lendületük. **Andy** előbb létrehozta a **Fair Weather** együttest, majd szólópályába kezdett. A 70-es években kétszer lett top ten: a *Wild Eyed And Legless*-sel és a *Natural Sinner*-rel. Évtizedek óta az egyik legmegbecsültebb session-zenész és énekes, rendszeresen szerepel például **Eric Clapton** lemezein. 2002-ben **Roger Waters** háttérzenészeként Budapesten is fellépett.

Peter Sarstedt

Peter Sarstedt bátyja, **Richard** 1961-ben első volt a *Well I Ask You* című dallal, de ő **Eden Kane** néven futott be. **Peter** nem szégyellte családi nevét, és sikerével megszerezte azt a dicsőséget, hogy a listák történetében először ért el testvérpár külön-külön number one-t. (Három évvel később **Donny** és **Little Jimmy Osmond** hasonlóan cselekedett. **Paul McCartney** esete más, mert ő is és öccse, **Mike McGear** is más-más zenekar tagjaként jutott a tetőre.) **Peter** dala egyszerű kávéházi ballada a gazdag, ám mégis boldogtalan lány megható történetével. (A giccsnek azért továbbra is volt piaca Nagy-Britanniában...) De **Sarstedt**ek tovább mentek: 1976-ban a harmadik testvér, **Clive Sarstedt** – aki a **Robin** művésznevet választotta – a 3. helyre futott be a *My Resistance Is Low* című dallal. Ilyen méretű családi sikerre – szólóban! – legfeljebb a **Jackson**-família jutott.

Krónika

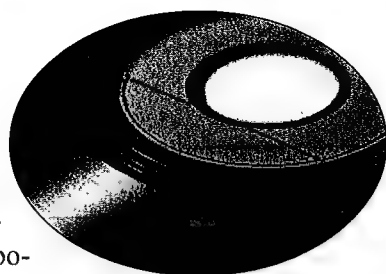
➤ 1-jén az USA-ban listavezető lett a **Tommy James And The Shondells** a *Crimson And Clover* című dallal. Ez a nóta új hangon szólalt meg a korábbi **Shondells**-felvételekhez képest. Ennek előzménye, hogy a **Mony Mony** sikere után sikerült rávenniük a **Roulette** urait, hogy ők maguk lehessenek új albumuk producerei. Ennek címadó, ötperces dalát adták ki, némileg megkurtítva, a kislemezen. Ebben sejtelmes hangok, gondosan kidolgozott hangszerelések épültek rá az igen szilárd, könnyen fogyasztható alapra. Ez lett az együttes legnagyobb sikere Amerikában. (Angliában nem kellett, a kontinensen viszont több országban is népszerűvé vált.) Ugyanebben az évben 7. lettek a *Sweet Cherry Wine*-nal, majd újra aranylemezt rakhattak polcukra a 2. helyezett *Crystal Blue Persuasion*-ért.

Ennél feljebb már nem juthattak. 1970-ben, miután a túl sűrű életű **Tommy James** összeesett egy alabamai koncert során, a zenekar tagjai úgy döntöttek: külön folytatják, **Hog Heaven** néven. Felépülése után **Tommy** még egyszer bekerült az élvonalba: 1971-ben a *Dragging The Line* az USA-ban 4., s egyben aranylemez lett. Bár az énekes még a 80-as évek végén is készített felvételeket, ezek már nem keltettek feltűnést. 1977-ben megjelent egy albuma *Midnight Rider* címmel, amelyen a nagy glam-sztár, **Gary Glitter** slágereit dolgozta át. (Hogy miért? Mert **Glitter** többször nyilatkozta, hogy az ő ideálja **Tommy James** volt...) A *Crimson And Clover* a 80-as években visszatért **Joan Jett** és a **Blackhearts** előadásában. Amikor 1987-ben **Billy Idol** leporolta a **Mony Mony**-t, éppen a **Tiffany** előadásában leporolt *I Think We Are Alone* Now-t – **Tommy James**-ék 1967-es slágerét – ütötte le a trónról.

➤ 3-án a **Beatles** – **Paul McCartney** egyetértése nélkül – az amerikai **Allen Kleint** kérte fel a pénzügyi menedzseri teendőik ellátására. **Kleint Mick Jagger** ajánlotta, miután egy ideje már hasonló feladatkört látott el a **Stones**-nál is. Ez a döntés meggyorsította a liverpool-i négyes felbomlását.

➤ 8-án hivatalosan is megalakult a **Blind Faith**. A négy sztármuzsikás – **Ginger Baker**, **Eric Clapton**, **Stevie Winwood**, **Ricky Grech** – egy évet sem töltött együtt. Egyetlen albumuk, amelynek borítóján egy meztelen kamaszlány látható, kezében egy vadászgép-moddell, szinte minden dala külön is híressé vált: a nyitó *Had To Cry Today* **Clapton** és **Winwood** gitárkettőssével, a *Sea Of Joy* **Grech** hegedűszólójával, a *Do What You Like* **Baker** nagy dobsszámával. Eredeti módon értelmezték át **Buddy Holly** *Well All Right*-ját (kilenc évvel később a **Santana** is feldolgozta), a két legnépszerűbb dal viszont a **Winwood**

írta Can't Find My Way Home és a **Clapton** szerezte Presence Of The Lord lett. (**Clapton** mindkettőt műsoron tartotta később is.) Az elsőnek **Yvonne Ellimann**-nal (az eredeti Jézus Krisztus Szupersztár Mária Magdolnával) közösen énekelt szép duója megjelent az E. C. Was Here című, 1975-ös koncertalbumon. A készülő, soha be nem fejezett második **Blind Faith**-album néhány felvétele ugyancsak **Clapton** életmű-dobozában, az 1988-as Crossroads-on jelent meg. A Can't Find My Way Home-ot a **Traffic** is játszotta a koncertjein, s a 90-es években **Joe Cocker** is feldolgozta.

➤ 9-én **Paul McCartney** keresztülvitte, hogy az **Eastman&Eastman** amerikai ügyvédi iroda vegye át az **Apple** jogi tanácsadói képviselőt. A két jogász rövidesen **Paul** apósa és sógora lett.

➤ 11-én négyestés sorozatot kezdett **Janis Joplin** a Fillmore East-ben.

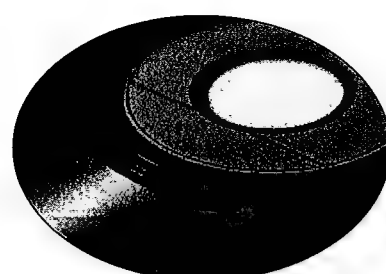
➤ 17-én Nashville-ben közös felvételeket készített **Bob Dylan** és **Johnny Cash**. Ezekből csak egy, a Girl From The North Country került rá **Dylan** új albumára, a Nashville Skyline-ra.

➤ 18-án a Buckingham grófságbeli Gerrard's Cross-ban házasságot kötött **Lulu** és **Maurice Gibb**. A vőfély **Maurice** ikertestvére, **Robin** volt. S ezen az estén lépett fel utoljára Angliában, a Royal Albert Hall-ban eredeti felállásában a **Jimi Hendrix Experience**. A koncertről a **Warner** filmet is forgatott, amely teljes egészében soha nem került a nyilvánosság elé, csak jeleneteket használtak fel belőle az 1973-ban elkészült dokumentumfilmhez. 1971-ben viszont – két külön LP-n, a német **Ariola** cég kiadásában – Experience, illetve More Experience címmel megjelentek részletek e búcsúbuliról. A koncert után még eleget tettek európai és amerikai turné-kötelezettségeiknek, majd júniusban, a Denveri Popfesztiválon játszották utolsó közös koncertjüket. **Redding** megalakította saját zenekarát, a **Fat Matress**-t. **Mitchell**, bár ő is bejelentette távozását, a következő hónapban visszatért: ott volt **Woodstock**-ban, s leszámítva a néhány hónapos „**Band Of Gypsies**” intermezzót, **Jimi** haláláig mellette maradt.

➤ 20-án ismét reflektorfénybe került a **Cream**: Baltimore-ban bemutatták a Goodbye Cream koncertfilmet. Ugyanezen a napon volt a Candy című film premierje is. Zenéjét a **Byrds** és a **Steppenwolf** játszotta, a főbb szerepeket a svéd Ewa Aulin, Richard Burton és **Ringo Starr** alakította.

A **Steppenwolf** a nemzetközi hírnevét minden bizonnyal filmzenéinek köszönhet. A kanadai együttést egy Kelet-Németországból 1958-ban emigrált család fia, **John Kay** (eredeti nevén **Joachim F. Kraudelat**, 1944. április 12., Tilsit) alapította. Ahogyan a juharfák országában kezdő zenészek többsége, ők is hamar áttették a székhelyüket Kaliforniába. Nevüket a nagy svájci német író, Herman Hesse regényéből vették. Úgy gondolták, hogy hangvételükhöz jobban illik a prérifarkas, mint egy veréb (első nevük ugyanis **Sparrow** volt). Szokatlanul kemény zenéjük révén hamar maguk köré gyűjtötték a valódi rockereket. A motoros bandák egyik kedvenc zenekarává lettek. A vagány, veszélyes életet hirdette 1968-ban megjelent első nagylemezük, amelyen már szerepelt két legjelentősebb daluk, a drog-dealerekről szóló The Pusher és a Born To Be Wild. Ez utóbbi – **Mars Bonfire**-nak, az együttes dobosa, **Jerry Edmont**on testvérének szerzeménye – a mai napig a Harley Davidson-motorosok himnusza. Mindkét dalt már „készzen” vette át Dennis Hopper az Easy Riderhez, de a köztudatban ma már elválaszthatatlanok. A Born To Be Wild az USA-ban a 2. lett, majd még 68 novemberében a 3. helyre jöttek be a Magic Carpet Ride-dal. (Angliában csak 69 nyarán jelent meg a listán a szabad száguldók dala, de a 30. helynél feljebb nem került.) Ettől kezdve a nagy fesztiválokon is rendszeresen feltűntek. Aktívan bekapcsolódtak a háborúellenes mozgalomba is, tiltakozó koncerteken játszottak, sőt 1970-es, Monster című albumuk igen kedvező fogadtatásra lelt az egyre nagyobb tömeget képviselő békeaktivisták körében. Zeneileg azonban nem tudtak továbblépni, és **Kay** 1972 februárjában feloszlatta a zenekart. A frontember később többször is megpróbálta feleleveníteni a régi időket, de az új **Steppenwolf**-formációk kérészerűek voltak. Ezzel szemben 1989-ben, Európában turnézott **Mars Bonfire**: Budapesten is fellépett a Fekete Lyukban **Steppenwolf**-programjával. Az ő Born To Be Wild-ja azonban mégsem volt az igazi. (2001-ben viszont **John Kay** hozta el Magyarországra a régi bandát – az alsóörsi motorostalálkozóra...)

➤ 22-én közös angliai turnéra indult **David Bowie** és a **Tyrannosaurus Rex**. **Bowie** és **Marc Bolan** a 70-es években, a **T. Rex** legsikeresebb korszakában többször is dolgozott együtt.

MÁRCIUS

Listavezetők:

Where Do You Go To My Lovely (Peter Sarstedt): 4 hét

I Heard It Through The Grapevine (Marvin Gaye): 1 hét

Marvin Gaye

Marvin Gaye-nek csaknem évtizednyi gazdag pályafutás után sikerült Angliában befutnia, ráadásul egy olyan dallal, amelyet előtte már hárman is sikerre vittek, méghozzá valamennyien a **Motown**-stárból: előbb **Gladys Knight**, aztán a **Miracles**, majd az **Isley Brothers**. (És még őt is követte a **Temptations**, a **Creedence** és az **Undisputed Truth**.) Pedig ha a detroiti cégben volt igazán férfias, utánozhatatlan fekete szexualitást sugárzó egyéniség, akkor az **Marvin Gaye**. Az I Heard It Through The Grapevine a **Motown** addigi legnagyobb eladási sikere volt, egészen 1973-ig, amikor **Gaye** a saját csúcsát döntötte meg a Grammy-díjas Let's Get It On-nal. **Marvin** 1969-ben még egy ötödik helyet is bezsebelhetett a Too Busy Thinking To My Baby-vel; a következő évben Lincoln, Martin Luther King és Kennedy elnök emléke előtt tisztelgett az Abraham, Martin And John című soul-lal. Utoljára 1982-ben került be a Top Tenbe a Sexual Healing-gel. A tragikus befejezés: a hirtelen természetű, kicsapongásokra hajlamos **Marvin Gaye** 1984. április 1-jén – egy nappal a 45. születésnapja előtt – szóváltásba keveredett apjával, amelynek végén az idősebb Gaye lelőtte őt.

Krónika

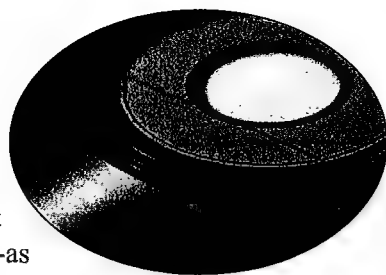
➤ 1-jén a **Doors** miami koncertjén **Jim Morrisont** szeméremszétség vádjával letartóztatták, s a másfél éves eljárás végén 8 havi kényszermunkára ítélték. A fellebbezési eljárás még folyamatban volt, amikor **Jim**-nek nyoma veszett.

➤ 2-án **John Lennon** és **Yoko Ono** fellépett a cambridge-i Lady Mitchell Hall-ban. A koncert néhány részlete felkerült a Life With The Lions albumukra. Ugyanezen a napon az **Ed Sullivan Show**-ban bemutattak egy részletet a készülő Let It Be-filmből.

➤ 7-én jelent meg a **Who** Pinball Wizard című kislemeze, amelyet a Tommy-ból vettek ki. Az együttes ezzel Angliában és Amerikában is bekerült a Top Tenbe. A szigeten a 4. helyre értékelték a lemezvásárlók.

Sokan vitatták és vitatják a mai napig, hogy valóban „opera”-e a Tommy, hiszen ráadásul az eredeti lemezen a szerepeket nem „osztották” ki úgy, mint később színpadon vagy a filmen, minden hang a négy muzsikustól származott, a narrátortól a Savkirálynőig, az orvosoktól a pedofil Ernie bácsiig. (A filmben remek karaktereket tudott formálni a dalokkal **Ann-Margret** és **Oliver Reed** a szülők, Keith **Moon** a nagybácsi, **Tina Turner** a Savkirálynő megjelenítésével. A „legrosszabbul” – legalábbis a film kétharmad részében – **Roger Daltrey** járt, hiszen ő személyesítette meg Tommy-t, s csak azután kezdhetett el énekelni, miután megszabadult a varázslattól – igaz, addig viszont számot adhatott színészi képességeiről. **Townshendék** nem használtak nagyzenekari kíséretet, mindent gitárjaikra, dobjaikra bízta (az orgona és **John Entwistle** angolkürtje csupán háttérszerepet kap), ennek ellenére zeneileg következetes, egységes a 85 perces, gúnyoros, nagyon keserű mű. Különösen érdekes, hogy néhány, folyton visszatérő motívumot miként tudnak variálni. Tény, hogy az első olyan rock-mű, amelyet eleve színpadi előadásra szántak, és bár a lendületes Pinball Wizard vagy a finálé, a We're Not Gonna Take It/See Me, Feel Me önmagában is nagy siker lett (koncertjeiken még pályájuk vége felé is játszották őket), a Tommy arra serkentette a tehetséges muzsikuskat, hogy ki lehet lépni az egyszerű slágerek világából e „könnyű műfajban is”. A zenés rock-színház főként a 70-es években teremtett remekműveket – elég csak a **Jethro Tull** Thick As A Brick-jére és A Passion Play-ére, a **Genesis** Lamb Lies Down On Broadway-ére, illetve **Rick Wakeman** Journey To The Center Of The World-jére és Arthur-jára gondolni.

A Tommy-val eljött a **Who** aranykora. 1970-ben kiadták leeds-i koncertjüket, rajta **Eddie Cochran** Summertime Blues-ával. **Pete Townshend** hamarosan újabb darab írásába fogott, ezzel azonban elakadt, az értékesebb számokat végül egyik legszebb nagylemezükre, a **Who's Next**-re tették rá (Baba O'Riley, Behind Blue Eyes, Won't Get Fooled Again – ez utóbbi 1988-ban főcímdala volt Dany Cohn-Bendit 68-as emléksorozatának, az Annyira szerettük a Forradalmat-nak.) 1972-ben újabb nagy slágerük volt a **Join Together** (9.), majd 1973-ban a mod korszaknak állítottak emléket a **Quadrophenia**-val, amely, ha lehet, még pesszimistább, mint a Tommy. 1979-ben ebből is film született, de akkor már nemcsak modok, a rockerek, hanem a punkok világa is kilátástalannak tűnt.

A **Who** addigra már csak árnyéka volt önmagának. A **Quadrophenia** lemez után egyre erősödtek az ellentétek **Townshend** és **Daltrey** között, mindenki külön próbálkozott, bár továbbra is az egyik legjobb koncertbandának tartották őket, lemezeik ritkultak és kezdtek jelentéktelenné válni. Az 1978-as **Who Are You?** némi reménysugarat látszott felcsillantani, de a lemez megjelenése után néhány héttel **Keith Moon** 31 évesen alkohol- és gyógyszermérgezésben meghalt. (Közei ismerősei szerint az is csoda volt, hogy addig bírta. Ugyanabban a lakásban érte a vég, mint **Mama Cass**-t...) A többiek még 4 évig próbálkoztak, s a **Faces** dobosa, **Kenny Jones** vette át **Moon** helyét. Készítettek két stúdiólemezt, a **Faces Dances**-t és a múltjukhoz méltóbb **It's Hard**-ot, majd 1982-ben nagy amerikai búcsúturnéra indultak, amelynek sikere minden addigi egyéni fellépő rekordját megdöntötte. A **Who's Last** című kettős élő album jelentette a véget. Ezt követően csak néhányszor álltak össze – a **Live Aid**-re, majd 1989-ben a Tommy 20. évfordulóján az opera felújított változatával egy turnéra (ebből lett a **Join Together** tripla album). **Daltrey** és **Townshend** önállóan készítettek lemezeket. Közülük a gitáros érte el a nagyobb sikert, 1996-ban az **Iron Man** című összefüggő albummal. **Roger Daltrey** inkább színészként tevékenykedett, ő játszotta például Menahem Golan Koldusoperájában a Kikiáltót. (Ennek több jelenetét 1988-ban Budapesten forgatták.) Közben **Daltrey** fellépett a Petőfi Csarnokban az **Old Boys**-szal, elénekelte velük a **My Generation**-t és a **Summertime Blues**-t. 2002-ben újra összeállt **Townshend**, **Daltrey** és **Entwhistle**, stúdiólemezt is bejelentettek, de néhány nappal az új amerikai turné előtt **John Entwhistle** váratlanul meghalt. A „show-nak folytatódnia kell” alapon egy pótmuzsikussal a **Who** mégis útnak indult... Aztán 2003 januárjában pedofil anyagok terjesztése címén őrizetbe vették **Pete Townshend**-et, aki tagadta a vádakat, s azt vallotta: csupán az önéletrajzához gyűjtött anyagot, mivel gyerekkorában ő is áldozatává lett a pedofiloknak – mint ahogyan azt a Tommy-ban meg is írta. Esete széles körű szolidaritást váltott ki a brit zenésztársadalomból.

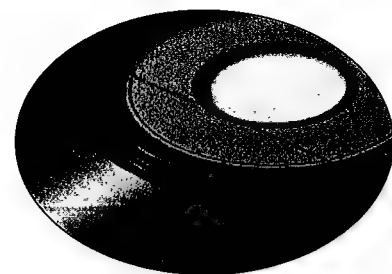
1975-ben **Elton John** ismét a chartára vitte a **Pinball Wizard**-ot, amit Ken Russel filmjében ő énekelt. A szám ismert a **New Seekers** előadásában is.

➤ 8-án olyan slágerlista-szabályt léptettek életbe Angliában, amely megkönnyítette az állami költségvetés által támogatott válogatás-albumok bejutását a chartára. Ennek következtében a listát azonnal elözönlötték ezek az olcsó kiadások, köztük az egyik, a **Four And Only Seekers** első is lett. Mivel ez hátrányosan érintette a lemezkiadókat, a rendszert egy hét után meg is szüntették, s az említett album, a többi hasonlóval együtt, eltűnt a listák közeléből.

➤ 12-én a londoni Marylebone anyakönyvezetői hivatalnál egybekelt **Paul McCartney** és **Linda Eastman**. Házasságuk 29 évig, Linda 1998-ban bekövetkezett haláláig tartott. Ugyanezen a napon **George** és **Patti Harrison** letartóztatták kábítószer-birtoklás miatt. **George** szerint a rendőrség önkényeskedéséről volt szó, amit még azzal is tetézték, hogy éppen **Paul** esküvőjének napjára időzítették őrizetbe vételüket.

➤ 20-án **John Lennon** és **Yoko Ono** összeházasodtak Gibraltárban. Két nappal később megkezdtek „ágyban fekvő tiltakozó akciójukat” (a „Bed-In”-t) az amsterdami Hiltonban.

➤ 28-án debütált **Joe Cocker** az USA-ban a new york-i Fillmore East-ben.

ÁPRILIS

Listavezetők:

I Heard It Through The Grapevine (Marvin Gaye): 2 hét

Israelites (Desmond Dekker & The Aces): 1 hét

Get Back (Beatles with Billy Preston): 1 hét

Desmond Dekker And The Aces

Desmond Dekker tekinthetjük az első olyan reggae-sztárnak, aki Jamaikán kívül is elismerést aratott. **Dekker** (1943. Kingston) a 60-as évek közepén csatlakozott az **Aces** nevű helyi zenekarhoz, és 1967-ben fel is kerültek a brit listára a 007 (The Shanty Town) című dalukkal. A következő két évben – kínai származású producerük, **Leslie Kong** áldozatos munkájának köszönhetően – otthon számos sikerdalt adtak elő, de ezek nem jutottak túl a karibi sziget határain. Az **Israelites**-szel aztán befutottak Angliában és Amerikában is.

Desmond a következő évben a **You Can Get It If You Really Want**-tal még 2. lehetett, de pályáját kettétörte, hogy **Leslie Kong** 1971-ben szívrohamban váratlanul meghalt. A magára maradt énekesnek évekbe tellett, mire visszakapaszkodott a csúcsra, de addigra már a reggae-trónt **Bob Marley** uralta.

Beatles with Billy Preston

A **Get Back** a megjelenésekor rögtön az élre ugrott – ez a **Beatles**-hangzástól kissé idegen rhythm and blues lett az együttes 16. number one-ja (bár az 1967-től megjelent lemezeket hallva, kérdés, hogy egyáltalán volt-e a **Gombafejűektől** idegen hangzás...). Sikerét nagyban köszönhette **Billy Preston** orgonálásának. A feketebőrű texasi **Billy** (1946. szeptember 9.) évek óta kiváló session-zenésznek számított, **George Harrison** protezsálta be őt a többieknek. **John Lennon** azt javasolta, hogy vegyék be állandó tagnak, csak hogy akkor már a **liverpudliak** ahányan voltak, annyifelé mentek. **Billy** egészségesen megbolondította a kislemez második oldalát, a **Don't Let Me Down**-t is, és hamarosan kapott az **Apple**-től egy lehetőséget saját lemez készítésére is. A **That's The Way God Planned It** júliusban 11. lett. (Ezt énekelte el a Bangla Desh-koncerten is.) A **Fab Four** feloszlása után **Preston** játszott **George**-dzzsal is, **John**-nal is, később szinte hatodik tagja lett a **Rolling Stones**-nak, de szólómunkái nem voltak sikeresek. 1979-ben Budapestre is eljött, a Kisstadionban lépett fel két koncerten, de a közönség, amely pedig akkor még nem volt elkényeztetve, elég hüvösen fogadta.

Krónika

➤ 1-jén a **Beach Boys** 2 millió dollárra perelte be a **Capitol Records**-ot a ki nem fizetett szerzői jogdíjak miatt.

➤ 5-én rendezték a Wembley-ben az első nemzetközi Country és Western Fesztivált (szponzorálását később átvette a Marlboro). A fellépők között volt **Tammy Wynette**, **Loretta Lynn** (akinek életét a Szénbányász lánya című filmben örökítették meg, Sissy Spacekkel a főszerepben), **George Jones** és **Conway Twitty**.

➤ 6-án kilépett a **Kinks**-ből az alapító tag **Pete Quaife** basszusgitáros. Helyét **John „Nobby” Dalton** vette át.

➤ 9-én tartotta első élő koncertjét a **King Crimson** a londoni Speakeasy Klubban. Az együttes tagjai voltak: **Robert Fripp** (gitár), **Greg Lake** (basszusgitár-ének), **Ian McDonald** (orgona-fúvós), **Mike Giles** (ütők).

Aligha létezik a **King Crimson**nál kaotikusabb történetű zenekara a rock-nak. A progresszívek avantgard ágának kultikus bandájáról igazából azt sem lehet egyértelműen kimondani, hogy „feloszlott és újjáalakult”, hiszen – leszámítva az 1973–74-es periódust, amikor két stúdió- és egy koncertlemezt vettek fel – állandóan változott a felállásuk és zenéjük hangvétele is. Egyetlen ember jelentette az állandóságot, a nagy kísérletező gitáros-komponista **Robert Fripp** (1946. Wimborne, Dorset grófság), aki hol a szimfonikus zenéhez, hol a gregoriánhoz, hol az elektronikához csatolta a rock-ot; máskor a free-jazz, az afrikai és a polinéziai hangok hatottak rá; az újabb korszakokban pedig a repetitív és a szeriális kortárs kama-

razene kapott nála némi metálos ízt. A hétköznapioktól idegen dimenziókban élő **Fripp** azonban mindegyikhez megtalálta a megfelelő zenészeket és – amikor szüksége volt rá – a jó énekeseket: az **ELP**-hez távozott **Lake** után **Gordon Haskell**, **Boz Burrell**, **John Wetton**, később **Adrian Belew** hangszálain szólaltak meg fantáziái. A számtalan muzsikussal mellett a leghosszabb időt a rock legsokoldalúbb dobosa, **Bill Bruford** töltötte el. A misztikus, neoszürrealista szövegeket pedig olyan kiválóságok szálították neki, mint **Pete Sienfield** vagy **Robert Palmer-James**. 1969-ben jelent meg első, még „közérthető” albumuk, az *In The Court Of The Crimson King* – rajta a XXI. Century Schizoid Man-nel –, majd a következő évben ennek ikerlemeze, az *In The Wake Of Poseidon*. De a szintén 70-es Lizard és az 1971-es Island már őserdő-szerű túlbujánzásba torkollott. 1974-ig tartott az első avantgard-korszak, amelynek legjobb munkája a *Lark's Tongues In Aspics* volt. A címadó szerzeményt napjainkban is játszszák, ebből a darabból „vették” az Emanuelle erőszak-zenéjének témáját. Hosszú szünet után, előbb 1981–84 között elevenedett fel a **King Crimson** egy lemeztrilógiával, majd 1992-től **Fripp** megint összehívott egy ilyen nevű csapatot, amelyben minden hangszerből kettőt vitt színpadra. Ebben az együttesben is játszott **Bruford**, valamint az amerikai basszusgitáros-zseni, **Tony Levin**. A III. *Crimson* megkísérelte összevegyíteni mindazokat a zenéket, amelyek valaha jellemezték – nem mondható, hogy bölcsődalok sült ki belőle. 1996-ban a Petőfi Csarnok szabadtéri színpadán is felléptek. 2000-ben négy lemezből álló dobozt adtak ki *King Crimson Projects* címmel. Ezek egyszerűen brutális hatásúak! **Fripp** 2002-ben **John Paul Jones** szólóalbumán, a *Thunderthief*en játszott, és közös koncerteket is adtak.

➤ 16-án az **Elektra Records** úgy döntött, hogy a túlságosan élesen politizáló **MC5**-vel szerződést bont.

➤ 17-én lépett színpadra először önálló egységként a **The Band** a san franciscói Winterland-ben. Korábban élőben csak **Ronnie Hawkins**, illetve **Bob Dylan** kísérezzenekaruként léteztek.

A többségükben kanadai muzsikusokból álló zenekart az indián származású **Robbie Robertson** (1944. július 5., Toronto) és az Arizonából áttelepült **Levon Helm** (1942. május 26.) alapította még 1959-ben, Kanadában. A próbaévek után, 1965-ben az Államokban kötöttek ki, ott készítették első kislemezüket: **Robertson** szerzeményét, a *The Stones I Throw*-t vették fel *The Hawks* néven. Albert Grossman titkárnője hívta fel rájuk a figyelmet, így kerültek **Bob Dylan** látókörébe, aki éppen az elektromos hangzás felé kacsingatott. Felvették a **The Band** nevet, s **Dylan** már velük tette meg 1966-os világtornáját. **Bob** kényszerpihenője idején, de az ő védnökségével kezdtek el önállóan dolgozni, és 1968-ban elkészült első albumuk, a *Music From Big Pink*, amelyen több **Dylan**-szám (*I Shall Be Released*, *This Wheel's On Fire*) mellett felvették leghíresebb dalukat, az *Easy Rider*ben harmadikként felhangzó *The Weight*-et. Ezt a felvételt **Aretha Franklin**, a **Supremes** és a **Temptations** is adaptálta. Első önálló koncertjük előtt **Robertson** olyan ideges volt, hogy színpadra lépés előtt hipnotizálni kellett...

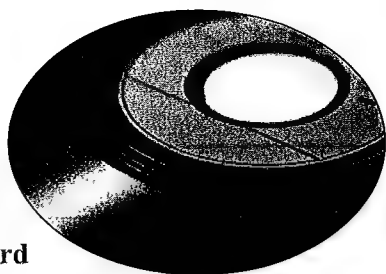
Pályafutásuk ennek ellenére később sem szakadt el **Dylantól**, és bár született néhány híres saját daluk – *The Night They Drove Old Dixie Down*, *Up On Cripple Creek*, *Life Is A Carnival* –, a közönség ezeken túl a nagy közös akciókra emlékezik: a *Before The Flood* című, 1974-es turnéalbumra, valamint mindenekelőtt a *The Last Waltz*-ra, Martin Scorsese koncertfilmjére, amelyen megörökítették az 1976. november 25-én, szintén a Winterland-ben tartott koncertjüket. **Robertson** azóta néhány szólóalbumot készített. A **The Band**, már nélküle, részt vett Roger Waters „Falbontásában” 1990-ben, Berlinben.

➤ 21-én a Royal Albert Hall-ban kirobbanó nagy sikerrel koncertezett **Janis Joplin** és a **Kozmic Blues Band**.

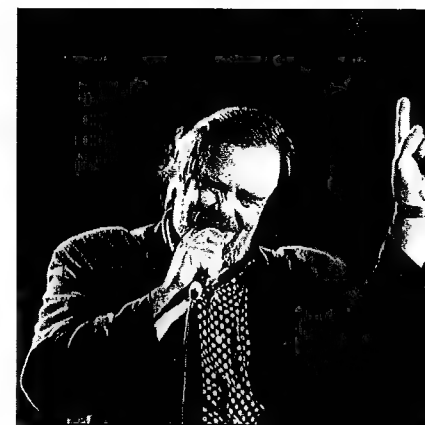
➤ 22-én **John Lennon** brit hatósági hozzájárulással középső nevét, a Winstont Ono-ra változtatta.

➤ 23-án leégett Los Angeles-ben az Ash&Grove klub (rossz ómen volt az Ash, ami hamut jelent). Ez a klub adott először otthont a **Canned Heat**-nek.

➤ 24-én Chicagóban **Muddy Waters** irányításával megkezdődtek a *Fathers And Sons* című blues-lemez felvételei. A fekete chicagóiakat **Howlin' Wolf** és **Otis Spann**, a fehéreket pedig **Paul Butterfield** és **Mike Bloomfield** képviselte.

Blood, Sweat And Tears – David Clayton-Thomas

MÁJUS

Listavezető:

Get Back (Beatles): 5 hét

Krónika

➤ 1-jén **Bob Dylan** és **Johnny Cash** tv-show-t forgatott Nashville-ben, a Grand Ole Opry klubban.

➤ 2-án a londoni Ronnie Scott Jazz Club adott otthont a **Who** Tommy-ja élő sajtóbemutatójának.

➤ 10-én a washingtoni Fehér Házban adott koncertet a **Turtles** és a **Temptations**.

➤ 14-én Londonban autóbaleset áldozata lett **Martin Lamble**, a **Fairport Convention** dobosa. Utasa, **Jeanne Franklin**, **Phil Ochs** unokahúga, számos rock-sztár ruhájának tervezője, szintén életét veszítette. **Jack Bruce** neki ajánlotta első szólóalbumát, a *Songs For A Tailor*-t.

➤ 16-án **Pete Townshend**-et New York-ban koncert közben letartóztatták, mert összetűzésbe került egy helyi biztonsági emberrel. A rendőr ugyanis felrohant a színpadra, hogy figyelmeztessen: tűz van a szomszédos Fillmore-ban, és megpróbálta megkaparintani **Roger Daltrey** mikrofonját. **Townshend** azt hitte, hogy csak egy részeg randalírozásáról van szó, és gitárjával szabályszerűen leütötte a rendőrt a színpadról. (Ezt a műveletet két hónappal később **Woodstock**-ban is megismételte, amikor **Abbie Hoffman**, a yippie-k vezére megpróbált a **Who** koncertje közben politikai szöveget intézni a „Flower Power” nemzedékéhez.) **Pete**-et az eset miatt néhány napig őrizetben tartották. Ugyancsak a rendőrség vendégszeretét élvezte marihuana-birtoklásért **Jack Casady**, a **Jefferson Airplane** basszusgitárosa.

➤ 21-én újabb „Bed-In” akciót indított **John Lennon** és **Yoko Ono**, ezúttal a montreali La Reine Elisabeth szállodában. A tíznapos happening végén a hotelszobában elkészült a híres békedal, a *Give Peace A Chance* felvétele, amelyen, a házaspáron kívül, többek között az alakulóban lévő **Plastic Ono Band** tagjai (**Klaus Voorman**, **Alan White**), valamint Allen Ginsberg, **Timothy Leary**, az LSD-kísérletek atyja, és – nem kis meglepetésre – **Petula Clark** vett részt.

➤ 30-án Angliában megjelent a **Beatles** új kislemeze, a *Ballad Of John And Yoko*.

JÚNIUS

Listavezetők:

Dizzy (Tommy Roe): 1 hét

The Ballad Of John And Yoko (Beatles): 3 hét

Tommy Roe

Tommy Roe-val utoljára 1962-ben találkoztunk, amikor a *Sheila* című dallal bekerült az élvonalba. Ez azonban nem jelentett neki tartós sztárságot. Időnként fel-felbukkant egy-egy jól tálalt nótával, mint az 1963-as *The Folk Singer*rel, vagy három évvel később a *Sweat Pea*-vel és *Horray For Hazel*-lel. **Freddie Weller**rel való közös munkából született a *Dizzy*, amely egy rövid időre felvitte őt a csúcsra. **Roe**-nak ez jelentette az utolsó nagy kiugrást: az ezt követő *Jam Up And Jelly Tight* után búcsút vett a pop élvonalától.

Tizenhetedik és egyben utolsó listavezető dalát jelentette meg a **Beatles**. Furcsa, hogy a búcsút a csúcstól egy olyan számmal történt, amely lényegében **Lennon**nak és feleségének magánügye volt, ráadásul mindössze ketten vették fel: **John** gitározott és énekelt, **Paul McCartney** basszusozott, zongorázott és dobolt. Pedig **Paul** állítólag látni sem bírta **Yoko**-t, sőt a *Get Back* refrénje („térj vissza oda, ahonnan jöttél”) egyesek szerint neki szólt. Hiába, a zsenik logikája kiismerhetetlen...

A **Csodálatos Négyek** széthullását azonban már nem lehetett megállítani, hiába készítették el végző mestermunkájukat, az *Abbey Road*-ot. Két utolsó kislemezük közül a *Come Together* csak 4. lett, a *Let It Be* pedig 2. Ezzel együtt elmondhatták magukról, hogy a csúcson hagyták abba. Akkoriban a rajongók még azt hihették, hogy ezt a műfajt 30 körül abba kell hagyni. Más kérdés, hogy a **Beatles**-tagok 8 évvel

korábbi önmagukhoz képest hihetetlenül öregnek és megfáradtnak tűntek – ami nem is csoda, a nem egész egy évtized alatt létrehozott életművükön végignézeve.

A **Beatles** mindjárt 1970. áprilisában, a feloszlás bejelentésekor elfoglalta a helyet a halhatatlanok Pantheonjában. És bár néhány szólólemez – **George** All Things Must Pass-a, **John** Imagine-ja, vagy **Paul** London Town-ja – méltó a **Beatles**-opus legjobb darabjaihoz, igazából külön-külön sohasem jutottak olyan művészi magaslatokra, mint együtt. De szerencsére elég bölcsek voltak ahhoz, hogy soha nem is engedtek a nosztalgiának, nem álltak össze újra, így elkerülvén, hogy önmaguk paródiái legyenek. Csupán az örök jóbarát, **George Martin** gondozásában megjelent, 90-es évekbeli Antológiákkal, valamint a feloszlásuk 30. évfordulójára kiadott „Number One”-ok gyűjteményével jelentkeztek. **John Lennon** humanista békeharca már életében legendává vált, nyers, őszinte dalai ma is megrázóak, prózai írásai pedig az angol nonszensz-abszurd humor gyöngyszemei. **George Harrison** készített néhány jó lemezt, 1971-ben megszervezte a rock első nagy jótékonyági koncertjét Bangla Deshért, filmproducerkedett – az ő Handmade Films-ének köszönhetjük a Monty Python-féle Brian életét –, összehozta a **Travelin’ Wilburys** supercsoportot. **Paul McCartney** himnuszt írt Skóciának (Mull Of Kintyre), oratóriumot Liverpoolnak, később festői babérokra is törekedett. **Ringo Starr** egy darabig filmszínészkedett, majd éveken át elvonókúrákon próbálták talpra állítani; a 90-es évek végén azonban újra turnézni kezdett **All Starrs** nevű zenekarával.

(Talán megengednek a szerzőnek, így, a **Beatles**-től búcsúzva, egy személyes emlékeztetést: 1980. december 9-én reggel egy egyetemi barátnőm hívott fel, hogy megmondja: megölték **John Lennont**. Megrémmültem, mert néhány hónappal korábban ő közölte velem **John Bonham** halálhírét is, mégsem hittem neki. Néhány órával később, a metróban lestem bele egy Esti Hírlapba, amelynek utolsó oldalán, a lap alján ott állt a hír: Örült merénylet végzett a **Beatles**-sztárral. Amikor tíz évvel korábban megtudtam, hogy meghalt **Jimi Hendrix**, vele együtt vettem búcsút a gyerekkoromtól. **John** halálával a kamaszkoromat is elveszték...)

1981-ben a Central Parkban egy **Lennon**-rajongó rátámadt **Paul Simon**ra, aki **John** haláláról énekelt. 1996-ban az új ír sztárcsoport, a **Cranberries** azt énekelte: I Just Shot John Lennon („Most lőttem le John Lennont”)... 1993-ban **Yoko Ono** galériát vásárolt Budapesten, s akkor újságíróként találkozhattam a rock-zene egyik legcsodálatosabb Múzsájával. Aztán 2001. november 28-án **George Harrison** is meghalt, rákbetegségben. **Ringo Starr** és **Paul McCartney** azonban megérték 60. születésnapjukat. **Paul** a neves dátum előtt egy héttel vette feleségül Heather Mills-t, miután 1999-ben megözvegyült Linda Eastmantól.

Azóta sincsen szinte olyan hónap, hogy valami újdonsággal, szenzációval ne szerepelne a **Beatles** a sajtóban. 2002 novemberében a londoni rendőrség több mint három évtizede elveszettnek hitt **Beatles**-szalagokra bukkant az illegális zeneforgalmazók elleni kampánya során. Az 1969-ben készült felvételek egy része soha nem jelent meg lemezen, de közöttük találhatók az utolsónak kiadott **Beatles**-LP, a Let It Be eredeti felvételei, amelyeket a még két életben lévő tag, **Paul** és **Ringo** 2003 őszén tervez megjelentetni. Ugyancsak 2003-as hír, hogy olyan felvételt is találtak, amelyen **John Lennon** gitáron játssza a szerzeményét és **Mick Jagger** énekel! Hitelességét a **Stones** frontembere megerősítette.

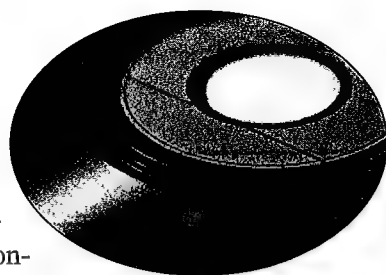
Krónika

➤ 4-én **Jeff Beck** zenekarából kiszállt **Nicky Hopkins** billentyűs. Ettől kezdve az egyik legtöbbet foglalkoztatott session-zenész maradt, játszott többek között a **Rolling Stones**-szal és a **Who**-val is.

➤ 5-én mutatták be a Los Angeles-i Cinemateque-ben a Feast Of Friends című féldokumentumfilmet, amelyet **Jim Morrison** rendezett a **Doors** főszereplésével.

➤ 7-én 150 ezer ember előtt mutatkozott be a Hyde Park-i ingyenes koncerten a **Blind Faith**. Ugyanezen a napon mutatták be Amerikában **Bob Dylan** és **Johnny Cash** közös show-ját, **John Lennon** és **Yoko Ono** pedig David Frost műsorában lépett fel.

➤ 9-én **Brian Jones**, aki immár fél éve nem vett részt a **Rolling Stones** életében, hivatalosan is bejelentette kilépését. Távozását azzal indokolta, hogy nem tetszik neki a **Jagger**–**Richard** kettős zenei irányítása. A szakításban az is közrejátszott, hogy a két irányító **Jones** több barátnőjét is (**Marianne Faith-**

fullt, Anita Pallenberg) lecsapta a kezéről. A muzsikusi tervei között szerepelt az arab zene közelebbi tanulmányozása, készített is felvételeket a marokkói **Joujouka** együttesével.

➤ 11-én – egy hónappal és tíz nappal a Holdraszállás előtt – jelent meg **David Bowie** Space Oddity című albuma.

➤ 13-án a huszonegy éves **Mick Taylor** (1948. január 17., Welwyn Garden City), aki már megjárta a **John Mayall**-féle **Bluesbreakers**-t, **Brian Jones** helyére lépett a **Rolling Stones**-ban. **Taylor** igen eredményes öt évet töltött a **Kövekkel**, később azonban „ballépésnek” nevezte, mivel az a megasztár-világ, amely az együttest körülvette, idegen volt tőle. **Mick Taylor** ezután **Jack Bruce** zenekarához csatlakozott, majd Carla Bley és Michael Mantler avantgard törekvéseiben osztozott. A 80-as évektől saját zenekarával turnézik. Zenéjében nem alkudott meg, de kikerült a nagy körforgásból. 1998 tavaszán a budapesti Rhythm And Blues-fesztivál sztárvendége volt, 2001-ben pedig a paksi Gasztroblues fesztiválon lépett fel.

Ugyancsak 13-án rendeztek még a Houston-i Astrodome-ban a Soul Bowl 69 nevű fesztivált. A legnagyobb nevek **Aretha Franklin**, **Ray Charles** és a **Sam&Dave** duó voltak.

Sam Moore és **Dave Prater** egyaránt 1938-ban születtek, mégis két különböző világból jöttek. **Sam** a nagy etnikai nyüzsgésű Miami-ból, a milliomos maffiózók és a faji zavargások városából származott, **Dave** pedig a gyapotföldek Georgiájából. Ennek ellenére az **Atlantic** égisze alatt egymásra találtak, ők lettek 1965 és 1971 között a forgószelesek „dupla dinamitja”. Nemcsak remek hangja és előadókészsége volt a két fekete fiatalembernek, hanem nagyszerű színpadi showman-eknek is bizonyultak, akik akrobatikus tánccal fűszerezték dalaikat. (Egyik kritikusuk meg is jegyezte róluk, hogy évente minden biznnyal fejenként elhasználnak legalább 100 rend ruhát, mert tempójukat nem bírja az öltözködésük...)

A **Sam And Dave** duó a soul funky-s változatában volt mester. Két leghíresebb dalukat, az 1967-es Soul Man-t és a 69-es Soul Sister Brown Sugar-t is **Isaac Hayes** szerezte, de szívesen adtak elő **Otis Redding**-számokat (nekik is volt Dock Of The Bay- és Respect-verziójuk), nagy tetszést aratott a What A Wonderful World előadása (nem azonos az **Armstrong**-féle slágerrel), sőt eredményesen tették magukévá **Spencer Davis**-ék Gimme Some Lovin’-ját is. A nagy soul-hullám elcsendesedése után szétváltak, bár alkalmanként összejöttek még néhányszor. 1988-ban őket is meghívták az **Atlantic** 40. évfordulójára – sajnos **Dave** néhány hónappal korábban halálos autóbalesetet szenvedett. Így **Sam Moore** a gálán **Dan „Blues Brother” Aykroyd**-dal énekelte el a Soul Man-t.

➤ 20-án háromnapos popfesztivál volt Newport-ban. A nézők **Jimi Hendrix**et, a **Creedence Clearwater Revival**et, **Joe Cockert**et, a **Jethro Tull**et, a **Byrds**-öt, **Ike** és **Tina Turner**et, **Booker T**-t és **Johnny Winter**et üdvözölhették a fellépők között.

➤ 22-ben Torontóban rendeztek rock-fesztivált, a **Steppenwolf**et, a **The Band**et, a **Blood, Sweat And Tears** és a **Procol Harum** részvételével.

➤ 25-én debütált **Mick Taylor** a **Stones**-szal Rómában, a Colosseumban tartott koncerten.

➤ 27-én jelent meg Angliában a túlfűtött erotikájával botrányt kavarázó **Jane Birkin**–**Serge Gainsbourg**-lemez, a Je t’aime, Moi non plus.

JÚLIUS

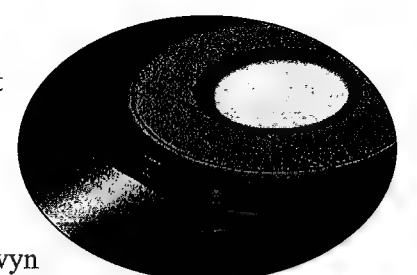
Listavezetők:

Something In The Air (Thunderclap Newman): 3 hét

Honky Tonk Women (Rolling Stones): 1 hét

Thunderclap Newman

Andy „Thunderclap” Newman énekes-zongorista-trombitás-szaxofonos és **Speedy Keen** dobos (a harmadik tag a későbbi **Wings**-gitáros, **Jimmy McCulloch** volt) furcsa hangszerelésű dalának váratlan sikerét a **Who**-val való ismeretségnek köszönhetette. **Keen** és **Pete Townshend** már akkor jó haverok voltak, amikor a **Who**-t még **High Numbers**-nek hívták, és a szerzői vénájú dobos nem kevésbé bizarr felvétele, az Armenia City Of The Sky lett a nyitódala a Who Sell Out című albumának. Hálából **Townshend** bevitte őket a **Track Records**-hoz és elvállalta a Something In The Air produceri munkálatait. Így, bár az

ő nemzedéki himnuszuk, a My Generation, csak második lett a listán, a **Who** egy másik, „nagygenerációs” forradalmi nóta elsőségéhez járult hozzá. Egy évre rá Stuart Hagman biztosította az öröklétet a dal számára, amikor beillesztette az Eper és vér című filmbe, amelynek drámai képsoraival összeforrt.

A **Thunderclap Newman**nek még egy kislemeze jelent meg, Accidents címmel, de ez csak egy hétre jutott be a listára (pedig ennek is **Townshend** volt a producere), s a zenekar meg is szűnt.

A **Rolling Stones** utolsó első helyezett száma a Honky Tonk Women, amelynek kislemezre került változata teljesen **Mick Taylor** a korábbi **Stones**-hangzásoknál is erőteljesebb gitárjára épült. (A Let It Bleed lemezen is szerepel a dal, Country Honk címmel, de ott hegedű, zongora, szájharmonika a bázis.) Öthetes elsősége egyértelművé tette: a **Kövek** túléltek a váltást. (És ennek már harmincnégy éve!)

Nem lehet célunk a **Rolling Stones** azóta eltelt pályafutásának ismertetése. Csupán néhány apró adat: az egyetlen olyan, folyamatosan aktív együttes, amelynek magja immár 40 esztendeje együtt van. 1964 és 1978 között – az 1975-ös esztendőt leszámítva – minden évben volt Top Ten-daluk. Még a 90-es években is ők csinálták a rock-világ legnagyobb show-it (az 1994–95-ös turnén 270 koncertet adtak a világ minden táján, köztük Budapesten), sikeresen alkalmazkodtak a videoklip-korszakhoz is. Legjobb lemezeiket (a szerző eme nézetével nyilván sokan vitába szállnak) **Mick Taylor**-ral készítették: Let It Bleed, 1969; Sticky Fingers, 1971; Exile On Main Street, 1972; It's Only A Rock And Roll, 1974 (rajtuk olyan gyémántok, mint a Gimme Shelter, a Love In Vain, a You Can't Always Get What You Want, a Brown Sugar, a Wild Horses, az Angie, a Star Star), de a helyére állt **Ronnie Wood**-dal (1947. június 1., London) stabilizálódott a társaság mind a mai napig – annak ellenére, hogy az 1994-es turnén **Bill Wyman** már nem vett részt és **Darryl Jones** fekete basszusgitáros lett az állandó külsős. És bár 1974 után a lemezpiacon már nem játszottak olyan meghatározó szerepet, mint előtte, időről-időre kijöttek egy-egy olyan albummal, amellyel „hazavágták” az őket üldöző nemzedékeket (Tattoo You, 1981; Voodoo Lounge, 1994). Ma már az öröközökhöz tartozik a Fool To Cry, a Start It Up, a Harlem Shuffle és a Love Is Strong is. (És ki tudja, mit tartogatnak még a következő esztendőkre...?)

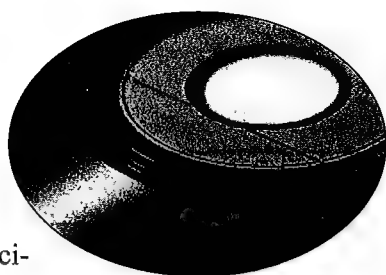
A Honky Tonk Women nevezetes magyar vonatkozása: 1986-ban a **Z'Zi Labor** dolgozta fel a **Veregyházi Asszonykórussal**, amelyben a népdalénekes nénik magyaros stílusban énekelték az angol refrent. Egy „falusi zsánerklip” is készült hozzá – az évtized rock-poénja volt nálunk.

Krónika

➤ 1-jén **Sam Phillips**, aki annak idején **Elvis Presley** első lemezfelvételét készítette, eladta a **Sun Records**-ot egy Shelby Singleton nevű üzletembernek. Az eladási összeg titokban maradt. A 70-es évek végétől, **Elvis** halála után, nagy keletje lett a **Sun** korai felvételeinek; számos, addig dobozban maradt dal került napvilágra.

➤ 2-án **Leslie West** és **Felix Pappalardi** megalakította a **Mountain** együttest, amely próbálta felvenni és továbbvinni a **Cream** által elhajított stafétabotot.

A blues és a korai heavy metal remek ötvözetét játszotta a kvartett, amelyben a sokoldalú basszusgitáros-énekes **Pappalardi** (1943. New York) kifinomultabb stílusa jó kontrasztot adott az óriás méretekkel rendelkező, magyarországi ősökre visszatekintő gitáros-üvöltőmester **West**nek (1945. New York), aki 13 éves korában, a felnőtté válást bevezető bar-mitzva ünnepre kapott pénzből vette első elektromos gitárját, alaposan megbotránkoztatva a hagyományörző brooklyn-i zsidó családot. Hozzájuk csatlakozott **Steve Knight** billentyűs, a kanadai **Corky Laing** dobos, s már **Woodstock**-ban bemutatkozhattak. Balszerencsájukre a blues-boom-ot már lekésték, a metálhoz pedig még korán jöttek. 1970-es Nantucket Sleighride és '72-es koncertlemezüik így is emlékezetes maradt. 1972-ben **Pappalardi** távozott, **West** és **Lang** két évre **Jack Bruce**-szal állt össze, de a „túlmozgásos” skóttal is csak két évet bírtak ki – igaz, ez alatt össze hoztak három kiváló lemezt. 1974-ben újjáalakult az eredeti csapat, és a Twin Peaks kettős albummal még egyszer hegyeket mozgattak meg. A végleges búcsú után mindenki ment a maga útján tovább. **West** több jól sikerült albumot is kiadott (The Great Fatsby), **Pappalardi** pedig 1983-ban bekövetkezett haláláig pro-

ducerkedett. (Saját felesége lőtte le New York-ban – az asszony vallomása szerint véletlenül, mert összetévesztette valakivel...)

➤ 3-án hartfield-i otthonának medencéjében holtan találták **Brian Jones**-t. A vizsgálat szerint baleset történt: alkohol és kábítószer hatása alatt fulladt a vízbe. Később többen megkérdőjelezték a halottkém jelentését: beszéltek öngyilkosságról, amely szintén nem volt kizárható a depressziós **Brian** esetében; de olyan feltételezés is napvilágot látott, hogy **Jones**-nak nézeteltérése volt az inasával, aki belelőkte a medencébe a valóban nem színjőzán muzsikust.

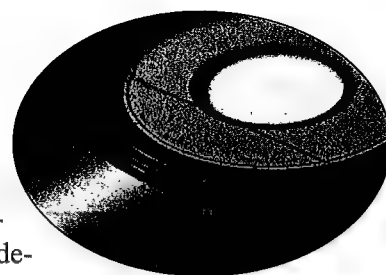
Ugyanezen a napon Newport-ban nagyszabású „jazz-fesztivált” hívtak össze, amelyen a **Jethro Tull**, **Johnny Winter**, **James Brown**, a **Led Zeppelin**, a **Ten Years After**, a **Blood, Sweat And Tears** és a **Mothers Of Invention** vett részt.

➤ 4-én Atlantában kétnapos fesztiválon játszott a **Led Zeppelin**, **Janis Joplin**, a **Canned Heat**, a **Creedence**, valamint **Delaney és Bonnie Bramlett**.

➤ 5-én a **Hyde Park**-ban, negyedmillió néző előtt tartotta meg **Brian Jones**-búcsúztató koncertjét a **Rolling Stones**. (**Brian** emlékére több ezer fehér lepkét akartak felbocsájtani az égbe, de a pillangók többsége megfulladt a forró kalitkákban.) Négy nappal később temették el **Brian Jones**-t a szülővárosában, Cheltenham-ben. Sírfeliratát – „Ne ítélj meg túl keményen” – még maga **Brian** fogalmazta meg. Ugyanezen a napon lépett a toplistára a **Stones** új kislemeze, a Honky Tonk Women: ez lett az egyetlen **Stones** number one, amit **Brian** nélkül csináltak.

➤ 12-én a Madison Square Gardenben mutatkozott be Amerikának a **Blind Faith**.

➤ 25-én először lépett fel **Neil Young** közösen **David Crosby**-val, **Stephen Stills**-szel és **Graham Nash**-sel a Fillmore East-ben.

AUGUSZTUS

Listavezetők:

Honky Tonk Women (Rolling Stones): 4 hét

In The Year 2525 Exordium And Terminus (Zager&Evans): 1 hét

Zager And Evans

A pesszimista-futurista témával, amelyet egy latinosan ereszkedő dallamba ágyaztak, az egyik legfurcsább és legrövidebb karriert kezdték és végezték be. Az In The Year 2525-öt **Rick Evans** nebraskai muzsikusként (1943) írta meg alig fél óra alatt. **Denny Zager**rel (1944) az **Eccentrics** country-együttes tagjai voltak, de gyakran felleptek duóban is. 1968 novemberében 500 kölcsöndollárból készítették el a dal felvételét egy texasi stúdióban. Saját nevük alatt először csak 1000 példányban jelentették meg, hogy szétoszorják a helyi rádióknak és lemezboltoknak – és persze néhány nagy lemezkiadónak. Az **RCA** harapott rá, megvette a lemez országos terjesztésének jogát. A kellő hírverés mellett – a Holdprogram miatt amúgy is elég jól el lehetett adni minden sci-fi jellegű árut – **Zager és Evans** a következő évben Amerikában és Angliában is befutott. Aztán soha többé nem hallottunk róluk...

Krónika

➤ 1-jén újabb háromnapos fesztivál kezdődött, ezúttal Atlantic City-ben. Színpadra lépett a **Jefferson Airplane**, **Janis Joplin**, a **Byrds**, a **Procol Harum**, a **Creedence**, **Dr. John**, az **Iron Butterfly** és a **Grateful Dead**.

A „kommuna-zenekar”, „az egyetlen sztárbanda, amely nem gazdagodott meg a rock-ból”, a „leg-hűségesebb táborral rendelkező együttes” – és sorolhatnánk még a jelzőket, amelyeket a **Grateful Dead**-re aggattak három évtizedes pályafutásuk során. Bár soha szóba se kerülhettek a slágerlistáknál, mégsem lehet megkerülni a blues-ból, a folk-ból és a tudattágító kísérletekből kinőtt zenekart, amely rajongóival együtt szinte jelképe volt annak a közösségi életformának, amely a 60-as évek zenéjét jelentette. A san franciscói együttes magját **Jerry Garcia** gitáros-énekes (1942. augusztus 1.), **Bob Weir** gitáros-énekes (1947. október 16.), **Phil Leish** basszusgitáros-énekes (1940. március 15., Berkeley), **Bill Kreutzmann jr.** (1946. május 7., Pablo Alto, Kalifornia) és **Mickey Hart** ütősök (1943. szeptember 11., New York), va-

lamint **Ron „Pigpen” McKernan** billentyűs-fuvolás (1946. szeptember 8.–1973. március) alkották, de elválaszthatatlan társuk lett **Robert Hunter** költő, akinek munkássága szintén túl nőtt a rock-világon. 1965-ben jött létre az együttes a **Leary–Ginsberg–Kesey** féle társaság tagjából, először **Warlocks** néven – még ebben az időben ragadt rá **Garcia**-ra a **Captain Trip** (Utazás Kapitány becenév) –, de első, 1967-es albumukat már a „Hálás Halál” jegyében jelentették meg. A név **Garcia**-tól származik, aki joint-szívás közben az Oxfordi Nagyszótárt forgatta, és rátalált erre a két szóra... Zenéjükre egész pályájuk során a „befejzetlenség, a megfoghatatlanság érzése” volt jellemző – talán a korai **Pink Floyd** tudta még annyira függetleníteni darabjait a mindennapok tér-idő fogalmától, mint a **Dead**. Lemezeik közül leginkább az **Anthem Of The Sun**(1968), a **Live Dead** (1970), az **American Beauty** (1971), a **Grateful Dead In Europe** (1972) vagy a **Terrapin Station** (1977) című albumokon érhető tetten ez a törekvés. Joggal mondják leghíresebb kompozíciójukra, a **Dark Star**ra, hogy a hallgató agyában lepereghet néhány perc alatt, de akár óráig is szólhat. Éppen ezért a **Dead** minden koncertjén újratereztette saját zenéjét. Ezzel is magyarázható, hogy leghűségesebb követők, a **Deadhead**-ek szinte együtt éltek a zenekarral és minden-hová követték őket. Egész képzőművész-kör is kialakult körülöttük, a félreismerhetetlen plakátokat, lemezborítókat **Alton Kelley** alkotta meg a zenekarnak – de megőrizték a **Deadhead**-ek rajzait és írásait is, amelyeket a több mint 4000 koncert ihletett.

A sűrű fekete (később ősz) szőrzetében szinte elvesző **Jerry** mindig azt vallotta: a **Grateful Dead** tagjai nem rock-sztárok, nem előadóművészek, csupán zenészek, egy emberi kommunikáció részei. Érthető, hogy szinte minden nagy fesztiválon részt vettek, legnevezetesebb koncertjüket azonban 1978-ban tartották, amikor elzarándokoltak az Gízai Piramisokhoz. A 80-as évek végén **Bob Dylannel** turnéztak, ebből is lemez született. A zenekar története, amely szorosan összekapcsolódott a különféle kábítószerrel, 1995 júniusában ért véget: **Jerry Garcia** egy drog-elvonókúrán kapott szívrohamot.

➤ 9-én találtak rá **Sharon Tate** és barátai holttestére **Terry Melcher** lemezproducer (Doris Day fia) házában, **Bel Air**-ben.

➤ 15–16–17-én tartották a **Woodstock-i Fesztivált** – ahol hárman meghaltak, de két gyermek is született a „hangszórók bömbölésében”.

➤ 18-án **Mick Jaggert** kisebb baleset érte Ausztráliában, a **Ned Kelly** című film forgatása közben, amelyben egy hírhedt, XIX. századi utonállót alakított: valaki véletlenül rálőtt...

➤ 19-én készültek a **Bitches Brew** című **Miles Davis**-album felvételei. Egyes zenetörténészek inentől számítják a jazz-rock születését. **Davis** együttesében olyan muzikusok játszottak, mint **Chick Corea**, **John McLaughlin**, **Wayne Shorter**, **Joe Zawinul**, **Lenny White**. Bár mások **Frank Zappa**-nak adják az elsőbbséget, de kétségtelen, hogy **Davis**-nek az évtizedfordulón készült lemezei stábjából alakult ki a 70-es évek három legjelentősebb jazz-rock zenekara: a **Mahavishnu Orchestra**, a **Return To Forever** és a **Weather Report**.

➤ 20-án, a kanadai turné végén feloszlott **Frank Zappa**-féle **Mothers Of Invention** első felállása.

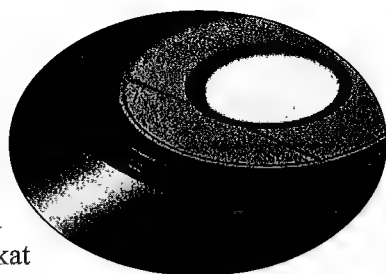
➤ 22-én **Elvis Presley** 8 év után először lépett a színpadra a Las Vegas-i **International Hotel**-ben.

➤ 24-én New York-ban és Los Angeles-ben bemutatták az **Alice's Restaurant** című **Arthur Penn–Arlo Guthrie** filmet.

➤ 28-án megszületett **Paul** és **Linda McCartney** első közös gyermeke, **Mary**.

➤ 30-án ismét egy háromnapos „be-in”-re gyűltek össze: a **Texas International Festival**-on **Janis Joplin**, a **Canned Heat**, a **Led Zeppelin** és a **Ten Years After** voltak a sztárok.

A **Ten Years After**-t ekkor már úgy ismerték Amerikában, mint **Woodstock** hőseit. Ők adták az egyik legelsőpróbb lendületű koncertet, de akkor már odahaza túl voltak a „Közép-Anglia lehangosabb zenekara” tituluson, gitáros-énekes-szerzőjüket, **Alvin Lee**-t (1944. december 19., Nottingham) pedig a világ „leggyorsabb kezű gitárosának” tartották. **Alvin Lee** és basszusgitárosa, **Leo Lyons** (1943. november 3.), **Chick „Baby” Churchill** orgonista (1948) és a dobos **Ric Lee** (csak névrokona **Alvin**-nak, 1945. október 20., Cannock, Staffordshire) először Hamburgban próbálták ki a közönséget, majd 1966-ban Londonba költöztek, ahol egy **Chris Wright** nevű fiatal menedzser, az új **Chrysalis** cég társtulajdonosa (partnere **Terry Ellis** volt, akinek a **Jethro Tull**t köszönhetjük) vezette el őket a **Decca**-hoz, illetve annak

„progresszíveket” felkaroló **Deram** címkéjéhez. Ők is a blues-boom gyermekei voltak, de többet nyúltak vissza a klasszikus rock and roll-hoz, a boogie-hoz, sőt még a swinges elemektől sem riadtak vissza. **Lee és társai** igen nagy sűrűséggel adták ki egymás után albumaikat, az év 12 hónapjából tizet turnézással töltöttek. Ez az erőltetett menet 4 év után megbosszulta magát, mert nem tudtak zenéjükben továbblépni. Csupán egyszer kerültek fel a single-k listájára: 1970-ben a **Love Like A Man**-nel (10.), de olyan dalaik, mint a **One Of These Days**, a **Help Me**, a **Goodmorning Little Schoolgirl**, a **Think About The Times**, a **Working On The Road**, a **Choo Choo Mama**, s mindenekelőtt az **I'm Going Home** – amely a **Woodstock**-filmben is hallható –, ma is leveszik a lábáról a közönséget. Hogy a **Ten Years After** (magyar fordításban: „Tenyeremzaftos”) mindenekelőtt koncertbanda volt, bizonyítja, hogy két legjobb lemezüket, az **Undead**-et (1968) és a **Recorded Live**-ot (1973) élőben vették fel. Még ezeket is felülmúlta a 2000-ben kiadott CD, amely 1970-es **Fillmore East**-beli estjüket örökíti meg.

Alvin Lee ma is kitűnő bulikat csinál. Magyarországra először 1983-ban jutott el, akkor a BS-ben lépett fel, tíz évvel később a **Globe** színházban, a tabáni **Bluesapest** fesztiválon, 1994-ben pedig a **Eurowoodstock**-on. (Piros gitárjával inkább az Óbudai-szigetet tisztelte meg, semmint az amerikai megemlékezést...)

➤ 31-én a **Wight-szigeti Fesztiválon** történt meg **Bob Dylan** nagy színpadi visszatérése.

SZEPTEMBER

Listavezetők:

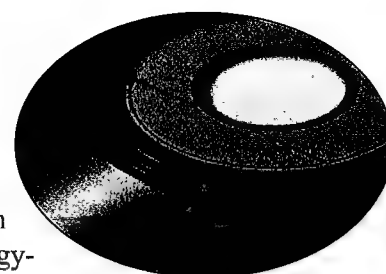
In The Year 2525 Exordium And Terminus (Zager & Evans): 2 hét

Bad Moon Rising (Creedence Clearwater Revival): 2 hét

Creedence Clearwater Revival

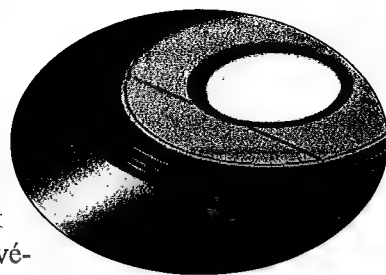
A „**Kredenc**” talán az utolsó együttes a könnyű műfaj történetében, amely egyesíteni tudta a mindenki számára befogadható, mégis magas színvonalú zenét és a slágerigényeket, miközben sokat megőrzött e zene (és a korai zenészek) eredendő ártatlanságából. Lemezeik kellemesen nyerek és mesterkélttség nélküliek. Egy boszorkánykonyhában sem lehetett volna ügyesebben összekeverni a rock and rollt, a blues-t, a kemény rock-ot, a country-t és a soul-t, „önteként” időnként egy kis pszichedeliát használva (főként a gitárok torzításánál). Kellett hozzá négy kitűnő kaliforniai muzikus: **Tom Fogerty** (1941. november 9.) gitáros, **Doug „Cosmo” Clifford** (1945. április 24.) dobos, **Stu Cook** (1945. április 25.) basszusgitáros, és mindenekelőtt a fantasztikus „fehér néger” hangú ifjabb fivér, **John Cameron Fogerty** (1945. május 28.), énekes-gitáros-szerző (aki, ha kellett, kitűnően bánt a szaxofonnal, orgonával és banjo-val is). Első lemezüket 1968 júniusában adták ki a **Fantasy Records**-nál, s ennek nyitánya, **Screamin' Jay Hawkins: I Put On Spell On You**-ja máris ökölcsapásként érte a közönséget. De nem kevésbé hatott egy másik **Hawkins**, **Dale** dala: a **Suzie Q.** (annak idején a **Stones** is játszotta), vagy a **Walk On The Water**. 1969 után beteljesítette a **Creedence Clearwater Revival** diadalmenetét: második albumuk, a **Bayou Country** aranylemez lett, akárcsak fő slágere, a **Proud Mary** (Amerikában 2., Angliában 8.). Ezt az egyszerűen nagyszerű dalt igen sokan átírták; népszerűségére jellemző, hogy még maga **Elvis** is érdemesnek tartotta a feldolgozásra. (A leghíresebb verzió – a **CCR**-é mellett – azonban **Ike és Tina Turneré**: a lassúbb ritmusú első részben **Tina** még visszafogottabb, **Ike** megadóan „brummog” alá, majd a második, felgyorsult részben **Tina**-ból kiszabadul a „vadállat”...)

Egész Amerika megismerte **Fogerty**-éket: tavasztól őszig, Newport-tól **Woodstock**-ig szinte fesztiválról fesztiválra jártak. És még az ősszel kijöttek egy újabb kitűnő lemezzel, a **Green River**-rel, amely több tízmillióst táborba szerzett nekik szerte a világon. Ezen hallható a **Bad Moon Rising**, amelyet 12 évvel később az **Emberfarkas Londonban** című amerikai horrorfilmben is felhasználtak. És hol volt még a zenekar népszerűsége és kreativitása csúcspontján! 1970 elején jött a country-domináns **Willy And The Poor Boys**, majd nyáron a **Cosmo's Factory**, a legjobb **Creedence**-album, végül 1971 elején a már kicsit bizonytalan **Pendulum**. És a halhatatlan dalok, amelyeken nemcsak közönséges hallgatók, hanem amatőr zenekarok ezrei is felnőttek (köztük a szerzőé is...): a szédítő **Keep On Chooglin** és **I Heard It Through The**

Grapewine; a játékos Down On The Corner, Lodi és Lookin' Out My Backdoor; a melankolikus Wrote A Song For Everyone, Long As I Can See The Light, Have You Ever Seen The Rain; a táncra ingerlő Hey Tonight, Travelin' Band, Up Around The Bend; a börtöndalból kinőtt Midnight Special; a Run Through The Jungle, amely a Coen-fivérek Nagy Lebowsky-jában hangzik fel a zenebolond öreg hippy rádiójában; s végül talán a legszebb, a Who'll Stop The Rain, a háború allegóriája, amely a Vietnamban harcoló amerikai katonák kedvence lett. 1987-ben **John Fogerty** volt a sztárja egy nagy washingtoni koncertnek, amelyet a vietnami veteránok tiszteletére tartottak. (Amikor pedig a 90-es években a magyar **Prognózis** együttes ellátogatott a taszári katonai bázisra, hogy az ott állomásozó amerikai katonáknak koncertet adjon, még mindig ezt a dalt fogadták a legnagyobb ovációval...) E címmel 1978-ban amerikai film is készült a vietnami háborúról, Karel Reisz rendezésében, Nick Nolte főszereplésével.

1971-ben **Tom Fogerty** kivált a zenekarból. Öccse, **Cook** és **Clifford** még folytatták egy stúdiólemezzel (Mardi Gras), amelyet a kritika kíméletlenül levágott, majd ők is búcsút mondtak egymásnak. A szólópróbálkozások nem jöttek be, **John Fogerty** 1978-ban visszavonult a családjával oregoni farmjára, csak 1985-ben akasztotta le a szögről gitárját: és sikerült neki egy szenzációs korongot alkotnia. A Centerfield platinaalbum lett, de a folytatás elmaradt. Talán hiányoztak a régi társak... **Tom Fogerty** 1990-ben tüdőrákban elhunyt. Az őszinte **Creedence**-dalokat azonban a CD-korszakban sem lepte be a por...

Krónika

➤ 10-én mutatták be **John Lennon** és **Yoko Ono** két filmjét, az Erőszakot és az Önarcképet a Londoni Institute Of Contemporary Arts-ban.

➤ 13-án rendezték meg Torontóban a nagy Rock 'n' Roll Revival-koncertet, amelyen fellépett **Chuck Berry**, **Gene Vincent**, **Bo Diddley**, **Little Richard**, **Jerry Lee Lewis**. A fiatalokat a **Doors**, **Alice Cooper** és a **Plastic Ono Band** képviselte. Ez utóbbi társaságnak, amelyben **John Lennon** mellett **Eric Clapton**, **Klaus Voorman**, **Alan White** és **Yoko Ono** játszott, ez volt a bemutatkozó koncertje, s ebből született a Live Peace In Toronto album.

➤ 15-én mutatta be a **Deep Purple** a Royal Albert Hall-ban Concerto For Group And Orchestráját. A zenekarban ekkor már **Roger Glover** (1945. november 30.) basszusgitározott és **Ian Gillan** (1945. augusztus 19.) énekelt – megszületett tehát a legendás „Deep Purple Mark Two”.

Az 50 perces, félszimfonikus darab már sejtette, hogy itt valami nagyon erőteljes, szélvész-szerű zene van készülődésben, amely túllép az első korszak sokszor túlzásba vitt finomkodásain. S a következő évben ez be is igazolódott: előbb a Black Night című, listamásodik dallal, majd minden idők egyik legtokéletesebb hard-rock lemezeivel, az In Rock-kal. A Speed King-től, a Child In Time-től a Hard Loving Man-tól 30 év elteltével is borsózik az ember háta. (Hogy egy kis műfaj történeti kitekintést tegyünk: az In Rock-kal egyidőben jelent a **Uriah Heep** Very Eavy, Very Umble; a **Black Sabbath** első, majd rögtön a második, Paranoid című albuma; továbbá Amerikában a minden zeneitész által agyonütött, de örvengő rajongóktól övezett **Grand Funk Railroad** Live Albumja. Ezek, a néhány hónappal korábban megjelent II. Led Zeppelin-nagylemezzel együtt, napjainkig meghatározzák a kemény rock-ot: szinte nincsen olyan későbbi híres banda, amely ne valamelyikükből nőtt volna ki...) A DP Mark II. követte el a szintén mesteri Fireballt (Fools, Demon's Eye, No No No), a Machine Head-et (Highway Star, Smoke On The Water, Lazy) és a Made In Japan-t is. A Top Ten-be is bekerült egyik kedvenc koncertdaluk, a Strange Kind Of Woman (8.). Közben **Gillan** 1970-ben **Andrew Lloyd Webber** első világsikerének, a Jézus Krisztus Szupersztárnak lett a címszereplője. Az állandó turnékba behajszolt társulat, a szinte kibékíthetetlen **Blackmore–Gillan** ellentét azonban 1973-ban szétverte a Mark Two-t. De jellemző az erejére, hogy – bár voltak közbülső felállások – 1984-ben ez az ötösfogat állt ismét össze, s ők léptek fel három koncerten a BS-ben 1987 januárjában. Később, kisebb-nagyobb változásokkal, szinte állandó vendégek lettek Magyarországon: utoljára 1998-ban, a Kisstadionban zenéltek, amikor **Ritchie Blackmore**-t immár tartósan **Steve Morse** váltotta fel.

➤ 20-án az **ATV Music** cég egymillió fontért megvette a **Lennon–McCartney** kettős zeneműkiadóját, a **Northern Songs**-t. Ezen a napon lett első a **Blind Faith** albuma a brit LP-listán.

Rolling Stones – Keith Richards

- 22-én indult Amerikában a Music Scene TV műsor.
- 26-án jelent meg az Abbey Road, az utolsó lemez, amelyet a **Beatles**-fiúk közösen vettek fel. (A korábban elkészült Let It Be-t csak 1970 májusában adták ki, egy hónappal a **Beatles** feloszlása után.) Eredeti helyén újranyitotta kapuit a san franciscói Fillmore.

OKTÓBER

Listavezetők:

Bad Moon Rising (Creedence Clearwater Revival): 1 hét
Je T'aime...Moi Non Plus (Jane Birkin&Serge Gainsbourg): 1 hét
I'll Never Fall In Love Again (Bobbie Gentry): 1 hét
Sugar Sugar (Archies): 1 hét

Jane Birkin And Serge Gainsbourg

A britek számára két esemény teszi emlékezetessé 1969. október 11-et. Az egyik az 50 penny-s fém-pénz bevezetése, amelyet az első lépésnek tekintettek a font és váltópénzeinek a tízes számrendszerbe való átállításában. A másik szenzáció pedig **Jane Birkin** és **Serge Gainsbourg** erotikus dalának 1. helye.

A madárcsontú, csillogó zöld szemű **Jane** (1946.) nem volt ismeretlen a szigetország közönsége előtt: modellként és színésznőként kezdte pályafutását (első nevezetes alakítása egy bolond rajongólány volt, aki megostromolta David Hemmings-et a Nagyításban). Fiatalon férjhez ment **John Barry** zeneszerzőhöz, a James Bond-filmek komponistájához, de egy muzsikus nem volt neki elég: összejött a meglehetősen „rossz hírű” francia **Serge Gainsbourg**-gal. Úgy döntöttek, hogy szerelmüket a maguk módján közszemlére teszik: a Je t'aime..moi non plus volt az első dal, amelyben a publikum, szép orgonafutamok mellett, fültanúja lehet egy szenvedélyes szeretkezésnek. A botrány egész Európán végigsöpört, szinte mindenütt betiltották mint tömény erkölcstelenséget – és szinte alig volt olyan nyugati ország, ahol ne vezetne volna a listát. A **Fontana** cég vezetői pedig hálaadó imát rebeghettek a cenzoroknak: bár a rádiók nem játszhatták a dalt, de a lemezipiacba nem szólhattak bele, s így mindenki megvette, aki kíváncsi volt **Jane** és párja dallamos közösülésére. A dal köré **Gainsbourg** filmet is épített – ezt ugyan nem tiltották be, de csak a „zsebmuzikban” vetítették...

A duó nem próbálkozott többször a közmorál megrontásával, **Jane Birkin** visszatért a filmezéshez. Ma már ezen a pályán ér el komoly sikereket lánya, Charlotte is, aki Gainsbourg-tól született, néhány hónappal a „Zsötem” után. (Lehet, hogy éppen akkor fogant meg...)

Bobbie Gentry

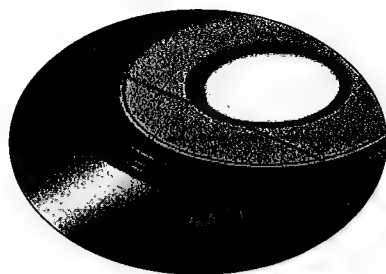
Bobbie Gentry második nagy nemzetközi sikerét némi páfördülés után érte el: a városi country-ballada, az Ode To Billie Joe után egy musical-betétdalt vitt a topra: **Burt Bacharach** és **Hal David** Ígéretetek? Ígéretetek! című darabjában hangzik fel az I'll Never Fall In Love Again, s ezt dolgozta át a kedves megjelenésű, sejtelmes hangú lány. (A dal nem keverendő az azonos című **Tom Jones**-rhythmb&blues-zal, az a szám a **Donagan–Currie** páros műve.) **Bobbie** ezután már csak egyszer jutott be az első tízbe, 1970 decemberében, amikor **Glen Campbell**-lel duóban adta elő **Everlyék** All I Have To Do Is Dream-jét. Ami pedig a musical-számban tett ígéretét illeti, miszerint soha többé nem lesz szerelmes, természetesen nem tartotta be: miután elvált milliomos férjétől, Bill Harrah-tól, 1978-ban férjhez ment Jim Stafford-hoz.

Archies

Don Kirschner, aki már a **Monkees**-ért is „felelős” volt, zenei védnökséget vállalt az **Archies** című rajzfilm felett. A **Davy Jones**-ékkal szerzett munkatapasztalatait leszűrve rájött, hogy a hús-vér zenészeket nehezebb manipulálni, mint a kétdimenziós rajzfilm-figurákat. Így aztán **Kirschner** fogott magának két névtelen stúdiózenészt, **Ron Dante**-t és **Toni Wine**-t, a kíséretet pedig egy névtelenségbe burkolozó zenekar adta. A recept bevált – túlságosan is, hiszen a Sugar Sugar című – jobb körökben hiva-

talból üldözendő nóta – 8 hétig bitorolta a trónt az angol chartán. Szerencsére további slágerek nem jutottak át az óceánon, de a rendkívüli siker mégis jelezte: a rágógumi-zene terjedése feltartóztathatatlant. Aligha tűl-zó megállapítás: a pop aranykora 1969. október 25-én ért véget, amikor az **Archies**-dal 1. helyezett lett!

Krónika

- 1-jén jelent meg az USA-ban az Abbey Road.
- 3-án 67 éves korában elhunyt **Nehemiah „Skip” James**. A fekete bluesman leghíresebb dala az I'm So Glad volt, amelyet a **Cream** is feldolgozott.
- 6-án megjelent a **Beatles** Something/Come Together kislemeze. Ez volt az első **Beatles**-single, amelynek az első oldalát **George Harrison** írta. A Come Togethert később **Ike és Tina Turner** is feldolgozta, sőt, a 80-as években rap-esítették is. A Somethinget **Andy Williams** vette – igen romantikus felfogásban – a szájára.
- 11-én Chicago közelében súlyos autóbalesetet szenvedett **Muddy Waters**. A szerencsétlenségben hárman meghaltak, de **Waters** túlélte.
- 16-án 52 évesen elhunyt **Leonard Chess**, a chicagói **Chess Records** társalapítója. **Leonard** és **Phil Chess** 1948-ban hozta létre a céget, legsikeresebb sztárjuk **Chuck Berry** volt.
- 17-én a Carnegie Hall-ban indította harmadik amerikai turnéját a **Led Zeppelin**. A **Rolling Stones** botrányosra sikerült koncertje óta rock-bandát most először engedtek be egyszeri alkalomra a patinás new york-i terembe.
- 18-án Honolulu-ban letartóztatták **Paul Kantner**t, a **Jefferson Airplane** tagját, mert állítólag szájában joint-tal „repült” a háza közelében, a bokrok között. **Kantner** tagadta a vádat. Ezen a napon csatlakozott **Rod Stewart** a **Faces**-hez.
- 19-én megjelent a **Led Zeppelin** második albuma, és 97 hetet töltött az LP-listán. Ebből készült kislemezre a Whole Lotta Love, az eredetihez képest rövidebb változatban. A dalt feldolgozta **Alexis Korner** zenekara, a **CCS** is, és hosszú ideig ez volt a Top Of The Pops szignálja.
- 20-án hat estés sorozatot kezdett a **Who** a Fillmore East-ben. Koncertjeik nagy részét a Tommy töltötte ki. Megjelent **John** és **Yoko** nászút-lemeze, a Wedding Album.
- 22-án maga **Paul McCartney** cáfolta a haláláról szóló rémhíreket. (Már korábban is terjengtek olyan pletykák, melyek szerint „**Macca**” 1966-ban, egy autóbalesetben meghalt, és a **Beatles**-ben csak egy hasonmása szerepel – ezért is vonultak vissza a koncertezésről. A halálhír terjesztői erre számtalan „bizonyítékot” találtak a **Beatles** azóta megjelent lemezein, főként a borítókön. A legutolsó érvük az volt, hogy az Abbey Road-on **Paul** mezítláb halad át a zebrán, s nem tart lépést a többiekkel, ráadásul a cigarettát is a jobb kezében tartja – balkezes léte...)
- 23-án lépett fel először az USA-ban a **King Crimson**, a Vermont állambeli Plainfield Goddard College-ában.

NOVEMBER

Listavezető:

Sugar Sugar (Archies): 5 hét

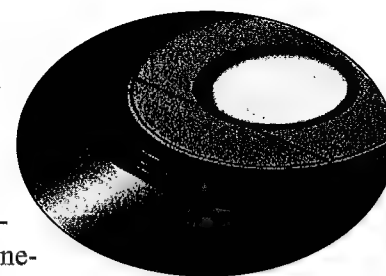
Krónika

- 1-jén a **Faces** lemezszerződést kötött a **Warner Brothers**-szel. Közben azonban **Rod Stewart** folytatni kívánta szólókarrierjét a **Mercury**-nál.
- 5-én egy angol független csatornán beindult a Lift Off: Ayshea Brough tv-műsora volt az első, amely kifejezetten a kiskamaszok korosztályát célozta meg.
- 7-én három év óta először indult amerikai turnéra a **Rolling Stones**. Első állomásuk Denver volt.
- 11-én letartóztatták **Jim Morrisont**, miután a Los Angeles–Phoenix járaton állítólag zaklatta a stewardesseket. A felfelentést később visszavonták.

➤ 15-én először került fel az angol chartára egy **Marvin Gaye–Tammi Terrel** duett, az Onion Song. Ez volt a páros legnagyobb sikere – és egyben az utolsó is, mert egy évvel később **Tammi** 24 éves korában, agydaganatban elhunyt.

➤ 25-én **John Lennon** visszaküldte a lovagrendjét II. Erzsébet királynőnek, tiltakozásul Nagy-Britanniának a biafrai háborúban betöltött negatív szerepéért, valamint az apartheid-rendszerű Rhodesia támogatásáért.

➤ 27-én és 28-án két koncertet adott a **Rolling Stones** a Madison Square Gardenben. Ezekből készült a Get Yer Ya-Ya's Out! élő lemez.

DECEMBER

Listavezetők:

Sugar Sugar (Archies): 2 hét

Little Boys (Rolf Harris): 2 hét

Rolf Harris

A sokoldalú (írónak, színésznek és festőnek is elismert) **Rolf Harris** jól választotta ki karácsonyi dalát a Little Boys-szal, amely egy testvérpár, Joe és Jack történetét mondja el. Meg lehet-e jobban hatni az embereket mással, mint két olyan fiú életével, akik kiskoruktól kezdve mindig szépen megosztottak lovaikon – egészen a csatamezőig? A dal persze nem friss termés volt, hanem egy 1903-as szerzemény felújítása. Ez az ausztrál művész első dala, amely nem az ötödik földrész gyökereiből táplálkozott. (Korábbi sikerei, a nonszensz Tie The Kangaroo Down Sport, a The Pub With No Beer, majd egy modernizált bennszülött ének, a Sun Arise, mind kötődtek Ausztráliához.) Később már nem maradt ideje a slágergyártáshoz; a listára utoljára 1985-ben került fel (sokadmagával), amikor részt vett a bedfordi stadiontragédia áldozatainak megsegítésére készült We Are Not Alone felvételén.

Krónika

- 6-án került sor a tragikus végű **Altamonti Rock Fesztiválra**.
- 8-án a Torontóban megkezdődött **Jimi Hendrix** bírósági tárgyalása egy 1968-as drogügy miatt. Két nap múlva felmentették.
- 12-én bemutatták **Elvis Presley** 30. filmjét, a Trouble With The Girls-t.
- 13-án megjelent az Egyesült Államokban a holland **Shocking Blue** együttes Venus című dala. Az együttes védjegye – joggal – hazánk leánya, **Veress Mariska** (1948.). A híres cigányprimás **Veress Lajos** lányának – hosszú, sűrű fekete hajával, boszorkányosan zöld szemével, férfiszíveket rabló buja megjelenésével, amelyhez egy kicsit **Cher**-éhez hasonló althang párosult – döntő szerepe volt abban, hogy a kis ország zenekara az angolszász világban is sikert arasson. A Venus, **Robbie Van Leuwen** dala, teljesen másfajta erotikát sugárzott, mint a Je t'aime: egy pimasz, vadóc lány tüzeit. Kár, hogy a **Shocking Blue**-ban, mint együttesben, több tűz nemigen akadt: második kislemezük, a Mighty Joe már csak halványan pislákol, majd az azt követő Never Marry A Railroad Man spanyolos gitárfutamai után el is tűntek. A 80-as évek vége felé újra feltűnt a Venus a slágerlistákon, ezúttal a **Bananarama** előadásában. (Nemcsak azért mondjuk, mert a „mi lányunk”: Mariskában egymagában több „kakaó” volt, mint a diszkócsapat három hölgyében együttvéve...)
- 14-én európai operaház-turnéra indult a **Who** a Tommy-val. Az első fellépés a londoni Coliseum-ban zajlott le.
- 15-én mutatkozott be a **Plastic Ono Band** Angliában, a londoni Lyceumban. Az eredeti csapathoz csatlakozott **George Harrison**, **Keith Moon**, **Billy Preston**. A koncert bevételét az UNICEF-nek ajánlották fel.
- 21-én Amsterdamban tartotta premierjét **Ginger Baker**-féle **Airforce**.
- 27-én utolsó amerikai listavezető számával rukkolt ki a **Supremes**. A Someday We'll Be Together után **Diana Ross** szólópályára lépett.

➤ 31-én mutatkozott be a Fillmore East-ben **Jimi Hendrix** új együttese, a **Band Of Gypsies**.

ÉVES LISTÁK

Öt kitűnő hangú fekete énekes: két hölgy, **Marilyn McCoo** és **Florence LaRue**; valamint három férfiember, **Lemonte McLemore**, **Billy Davis jr.** és **Ron Townson** – azaz a **Fifth Dimension** – 1967 óta számítottak a könynyed soul-muzsika jeles előadóinak, amikor az Up, Up And Away című dalukkal az amerikai lista 7. helyére kerültek és öt Grammy-díjat nyertek! A nemzetközi sikert mégis a Hair-nek köszönhatték. A közös színházi élmény után döntötték el, hogy egyetlen dallá fűzik össze a rock-musical nyitó és záró darabját, az Aquariust és a Let The Sunshine In-t. A bemutatóra Las Vegas-ban került sor, ahol **Frank Sinatra** vendégei voltak. Hat hétig uralták vele az USA-chartát, 3 hónap alatt 2 millió példányt adtak el belőle. A Vízöntő-dalért „csak” két Grammy-vel jutalmazták őket. Angliában a felvételt tévedésből lerövidítették, így is a 11. helyig jutott. A kvintett harmadik aranydala, a Wedding Bells, egy **Laura Nyro**-feldolgozás, amely 3 hétig volt listavezető. Ez lett az együttes legsikeresebb éve, de egészen 1973-ig az amerikai szórakoztató zene élvonalában tartották számon őket.

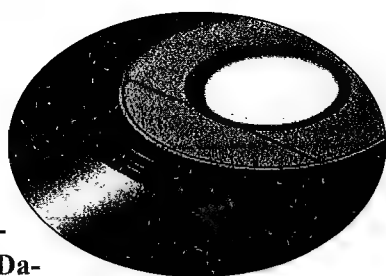
Két hetet kapott a topon a filmzenék nagymestere, az Oscar-díjas **Henry Mancini** (1924.), akinek – a melódikus Moon River, a feszült Peter Gunn mellett – máig legnevezetesebb zenéje a The Pink Panther. A rózsaszín párdúc sunnyogása, amely felhangzik a Peter Sellers-filmekben és a fergeteges rajzfilmben, még **John McLaughlin**, **Paco De Lucia** és **Al Di Meola** triójára is hatással volt: 1980-as san francisco-i koncertlemezüknél, széles jókedvükben, ezt témát kezdték el rögtönözni... 1969-ben **Mancini** „kölcsonyagból dolgozott”, mivel **Nino Rota** gyönyörű Romeo és Júlia filmzenéjét adta elő zenekarával.

Két hétig vezetett a **Temptations**: a detroiti istálló egyik erősségét (érdekes módon az ötösfogat valamennyi tagja délről, Alabamából, Texasból vagy Mississipiből származott) – amelynek frontembere az első időszakban **David Ruffin** (1941–1991), majd az ő 1968-as távozása után **Eddie Kendricks** (1939.) volt – a **Motown**-szokásoknak megfelelően rábízták egy háziszerezőre, **Smokey Robinsonra**, akinek a My Girlt, majd a sok feldolgozást megért Get Ready-t köszönhatték. 1967-től azonban ezt a feladatot átvette a **Whitfield–Strong** duó, és nem kevesebb, mint 13 listás dalt írtak az együttesnek. Ők voltak a szerzői a **Temptations** I Can't Get Next To You-nak is. A „Kísértések”, bár több személy- és stíluscserén is átesetek, azon **Motown**-együttesek közé tartoztak, akik átvészelték a funky- és a disco-korszakot is. 1989-ben beavasztották őket a Rock&Roll Hall Of Fame-be.

Elvis visszatért a toplisták élvonalába: a faji zavargások hatására született In The Ghetto 2. lett, a Suspicious Minds pedig listavezető. Ezután a **Király** már csak egyszer állt a charta élén: 1970-ben a Wonder Of You-val.

Presley néhány alkalommal még régi fényében csillogott (például az 1972-es amerikai turnéján, amelyből dokumentumfilm is készült), de egyre inkább hírnevéből élt. Magánélete tönkrement, a kábítószert és betegséggé fajuló kóros falánksága egészséget is aláásták. 1977. augusztus 16-án halt meg szívrohamban, memphis-i otthonában, 42 éves korában. (A szenzációból élő sajtóra jellemző: a lapok abban „vetélkedtek”, hogy **Elvis**nek vagy a szintén aznap elhunyt, nem kevésbé legendás operaénekesnőnek, **Maria Callas**-nak szentelnek-e több helyet? **Presley** „győzött”...) Másnap mintegy százezeren rótták le kegyeletüket a ravatalánál. Hogy **Elvis** mennyire „valóság felettinek” számított, azt jól illusztrálja Jimmy Carter amerikai elnök gyásztavirata: „**Elvis** szimbóluma volt az életerőnek, a lázadásnak és hazája humorának”. A **Király** nimbuszát az intim szférájában vájkáló könyveknek és nyilatkozatoknak sem sikerült megtépázniuk. Sokan az őt saját üzleti érdekeinek megfelelően átforgató menedzserre, **Tom Parkerre** zúditották minden haragjukat. Tény, hogy az „ezredes” élete végéig kiválóan megélt **Elvis**ből, akinek zenéje él, háza, Graceland zárandokhely, sokan próbálják utánózni szerte a világon. (Róla is elterjedt, hogy valahol, egy titkos rejtékhelyen él, de e pletyka aaptalannak bizonyult. Amikor 1989-ben egy ismeretlen telefonáló felhívta a londoni Sun-t, hogy találkozott **Presley**-vel, a neves bulvárlap 1 millió fontot ajánlott fel annak, aki beviszi őt a szerkesztőségbe...)

Két hétig országlott a **Steam** jópofa táncos darabja, a Na Na Hey Hey Kiss Him Goodbye, amelyet nem is annyira a slágerlista, hanem a világ futball-szurkolói tettek hosszú életűvé. (Nálunk leginkább a Fe-

rencváros, Ferencváros, Hey, Hey, Ferencváros változatban lett közkinccsé...) A **Peter, Paul & Mary** a Living On A Jet Plane-nel a hagyományörző folkot vitte az élre.

Az angol listán, ha nem is a dobogón, de tartósította magát a **Bee Gees**: a First Of May (6.), a Tomorrow, Tomorrow (23.) és a Don't Forget To Remember (23.) a **Gibb**-termés legjavából való (Amerikában még nagyon szerették az I Started A Joke-ot is, a 6. lett); ráadásul a 2. helyre futott be **Robin Gibb** első szólólemeze, a Saved By The Bell, amely – őszintén szólva – stílusában és hangulatában semmiben sem különbözött azoktól a felvételektől, amelyeket testvéreivel együtt készített. Az első nagy korszak azonban a vége felé közeledett, és a legjobb tíz közé legközelebb 1972-ben kerültek be, a Run To Me-vel.

Az „igazi **Bee Gees**” számos rajongó számára itt véget is ért. A Szombat esti láz-féle korszak (1977–80) már az elvtelenségig kommersz volt, a fivérek behódoltak a nyálás-brillantinos diszkónak, és sztárt csináltak **John Travoltából**... Persze, anyagilag jól jártak, hiszen a Saturday Night Fever albumot 30 millió példányban adták el az egész világon (ezzel minden idők legsikeresebb filmzenéje lett), a Stayin' Alive című borzalom pedig 4 hétig vezette az amerikai listát. Ebből az időszakból való **Frankie Valli** Grease című musicaljének címadó dala, sőt a Sgt. Pepper című filmes „bűntett” is, amelyet a **Beatles** lemeze „nyomán” forgattak és amibe belerángatták **Peter Frampton** is. Ezt a mozit tekintik minden idők legrosszabb zenés filmjének. (Mindezekért **Robert Stigwood** producer a fő felelős. Alighanem ezek fényében érthető, hogy miért nevezik őt – a **Cream** kitalálóját! – a „rock sírásójának”...) Még szerencse, hogy a testvérek, különösen **Barry**, számos szép dalt írt e közben is másoknak, köztük rövid életű öccsüknek, **Andy**-nek, valamint **Diana Ross**-nak. **Barry** a szerzője **Barbra Streisand** legnagyobb slágerének, a Woman In Love-nak is. A trió 1987-ben azért régi hívei előtt levezekelt valamit az eltévelyedésekből: a You Win Again ismét a klasszikus **Bee Gees**-hangon szólalt meg, elsőik lettek vele újra a brit listán, Amerikában pedig Grammy-t kaptak. 2003. január 12-én Miami-ban, műtét közben elhunyt **Maurice Gibb**. Testvérei bejelentették: nélküle is folytatják – de a **Bee Gees** nevet immár nem viselhetik többé...

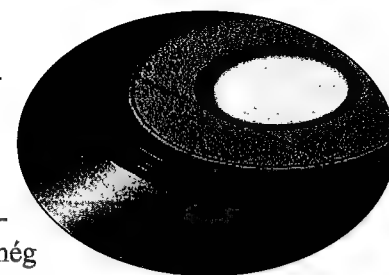
Cilla Black-nek jutott egy 7. hely (Conversations), **Booker T.-éknak** egy 4. (Time Is Tight).

David Bowie egészen az 5. helyig jutott a Space Oddity-val. Hat évvel később a kislemez a közös szovjet–amerikai, Szojuz–Apollo űrrepülés idején újra megjelent, és listavezető lett! Igaz, addigra **Bowie** már a korszak egyik megasztárjának számított, s megnőtt az érdeklődés korábbi felvételei iránt is. A sláger-népszerűsége ritkán hajtó művész még kétszer lett első: 1980-ban az Ashes To Ashes-zel, majd 1983-ban a Let's Dance-szel. De az már egy másik korszak volt, és **Bowie** ez utóbbi szám gyengéit kiválóan el-lensúlyozta egy szellemesen vágott videóklippel.

A **Crazy Elephant** a **Tommy James**-féle vonalat próbálta erősíteni a Gimme Gimme Good Lovin'-nal (12.). **Eric Clapton** először került fel színlapon a listára a Delaney & Bonnie-val és a Coming Home-mal. Ennél magasabbra csak 1975-ben szállt az I Shot The Sheriff-fel (9.). **Bob Dylan** szelíd melódiájával, a Lay Lady Lay-jel 5. lehetett – nyilván a **Wight-szigeti Fesztivál** hatására. **Michel Legrand** filmzenéje, a Windmills Of Your Mind a 2. helyet érte **Noel Harrison**nak. Neki ez volt az első és egyetlen sláger. Szintén nem a toplista a legfőbb fellelhetőségi helye az **Edwin Hawkins Singers**-nek, de az Oh' Happy Day spirituáléra a popközönség sem lehetett érzéketlen (2.).

Engelbert Humperdinck kicsit szerényebben, de még mindig tartotta sztár-státuszát: 3. lett a The Way It Use To Be-vel és 7. a Winter World Of Love-val. Aztán hamarosan ő is hátrább került, majd egy évtized múlva elővették a nosztalgiaműsorokba.

A **Jethro Tull** kétszer is felgyújtotta a kislemez-vásárlók szívét: előbb a Living In The Past-tal (3.), amely ma is, erősen átdolgozott, néha jazz-rockosított változatban, állandóan az együttes repertoárján van; majd a szintén ma is kedvelt Sweet Dream-mel (7.). **Ian Anderson** együttesében fontos változás volt, hogy **Mick Abrahams** helyét **Martin Lancelot Barré** (1946. november 16.), az egyik legeredetibb stílusú angol gitáros vette át. Ekkor alakult ki a **Jethro**-hangzás egyik pillére: **Ian** akusztikus és **Martin** elektromos gitárjának kettőse. **Andersonra** mély benyomást tett a Monty Python-társulat zenei rendezője, **David Palmer**, a középkori és kelta eredetű népzene tudora, aki bevezette a **Jethro**-főnököt a muzsikákba. E két találkozás döntötte el a **Tull** irányvonalát: a blues-tól végleg a folk, a régi zene és a progresszív hard-rock

keveréke felé ment el az együttes. A kislemez-fronton nem sokáig küszködtek, mivel **Anderson** hamarosan elkezdett concept-albumokban gondolkodni. A 70-es években szinte mindvégig – **Barré, Palmer, Jeffrey Hammond-Hammond** (1946. július 30.), majd **John Glascock** (1953–1979) basszusgitárosok, **John Evan** billentyűs (1948. március 28.), valamint **Clive Bunker** (1946. december 12.) és **Barriemore Barlow** (1949. szeptember 10.) dobosok segítségével – ontotta magából a jobbnál jobb, összefüggő LP-ket (Aqualung, Thick As A Brick, A Passion Play, Warchild, Minstrel In The Gallery, Too Old To Rock And Roll, Too Young To Die, Songs From The Wood, Heavy Horses). A **Tull** a 80-as évek első felében új emberekkel (csak **Martin** maradt hűséges), új utakkal kísérletezett, de **Anderson** 1987-ben az A Crest Of A Knave-vel visszatért ahhoz, amit a legjobban tud. Fantáziájából még a 90-es évekre is futotta egy kitűnő, immár a keleti zenék felé tekintő albumra, a Roots To Branches-re (1995.), majd a modern technika és a régi hangok találkozásának adózó Dot Com-ra (2000.).

A **Jethro Tull** is erősen kötődik Magyarországhoz. Először 1986-ban, az MTK-stadionban léptek fel, és ennek emlékére született meg a Budapest című szép, szerelmes kompozíció. Azóta további öt alkalommal látogattak meg minket: 1988-ban, 1993-ban, 1994-ben (a Eurowoodstock-fesztiválon), 1996-ban, s legutóbb 1999. május 27-én.

Lulu a legjobb helyezését (2.) érte el a Boom Bang-A-Bang című kis évődésével. Volt oka rá, mert egymásba szerettek **Maurice Gibb**-el és iziben összeházasodtak. (Öt évig tartott a frigy...)

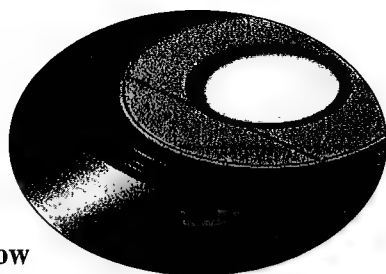
A régi stílus is ment: **Dean Martin** 2. volt a Gentle On My Mind-dal, **Frank Sinatra** pedig 5. a My Way-jel, amely egész pályafutásának leghatalmasabb sikerét érte el. (Ennek ellenére aligha tudja valaki megmagyarázni, hogy Amerikában ez a dal még az összesített 100-as listán sem szerepelt 1969-ben!)

Frank Sinatra az az énekes, aki **Elvis** mellett amerikai intézménnyé vált. Bár sokszor megcsodált hangja megkopott, egészen hajlott koráig énekelt, időnként még kisebb turnékra is vállalkozott. 1998-ban, 83 esztendősen hunyt el. Ama bizonyos maffia-kapcsolatokat, a különböző politikusok és a keresztapák közötti közvetítéseket, amelyekről évtizedeken át rebesgettek „**Frankie Boy**” kapcsán, csak **Sinatra** halála után merete nyilvánosságra hozni az FBI. Azért a szövetségi nyomozóiroda sejthetett valamit, mert a 40-es évek óta gyűjtötték róla az anyagot...

Cliff Richard két top ten-dallal, a Big Ship-pel (8.) és a Throw Down The Line-nal (6.) jelezte, hogy köszöni, jól van. És szemben számos egykori vetélytársával, konzerválni tudta a sikert: a 70-es és a 80-as években is ritkán akadt olyan esztendő, hogy a listára ne került volna fel, sőt 1979-ben a Green Light-tal, 1988-ban a Mistletoe And Wine-nal, 1990-ben pedig egy vallásos énekkel, a Saviour's Day-jel number one lett. Ekkor már **Sir Cliff**-nek szólították. 1987-ben Budapesten, a BS-ben is fellépett. 1998-ban a Royal Albert Hall-ban ünnepelte pályafutásának 40. évfordulóját.

A **Simon And Garfunkel** duó a The Boxer-rel (6.) megelőlegezte legjobb LP-jét, a Bridge Over Troubled Watert. **Joe South**, a Hush! Szerzője, a Games People Play című békedallal vált híressé előadóként is (6.). Bekerült, 12.-nek, a **George Harrison** által támogatott **Radha Krishna Temple** egy Hare Krishna-mantrával.

Stevie Wonder láthatóan ingadozott a keményebb és a lágyabb hangvétel között: az I Don't Know Why (14.) az előbbiekhöz tartozik – ezt a **Stones** is feldolgozta –, a My Cherie Amour (4.), valamint a Yester-Me, Yester-You, Yester-Day (2.) viszont még visszahúzta a régi stílusba. A 70-es években aztán ő lett az elektromos funky úttörője (Braille-jelekkel ellátott szintetizátort készítettek neki a komponáláshoz), meghódította a reggae (több koncerten játszott együtt **Bob Marley**-vel), az afrikai gyökerekhez való viszátérés mozgalmának egyik szóvivője. Lemezeivel (Inner Visions, 1972; Fulfillingness First Finale, 1974; Songs On The Key Of Life 1976; Hotter Than July, 1980) Grammy-k hegyeit vihette haza. Letagadhatatlan, hogy a funky-sztárok többsége, beleértve **Michael Jackson**t és **Prince**-t, a hatása alatt álltak. Még természetfilmhez is szerzett zenét: egy barátnője képről képre mondta el neki, hogy mi látható a vászonon, s ebből született az etno-zene határait tágító Journey To Life Of Plants című album. A lista élére azonban már csak egyszer került vissza, 1984-ben, az I Just Called To Say I Love You-val (amely egyértelműen a 60-as évekbeli **Wondert** idézte fel!), és kétszer volt 2.: 1980-ban a **Marley**-nak ajánlott Master Blasterrel, 1981-ben pedig a Happy Birthday-jel. 1989-ben Budapesten is fellépett a BS-ben.

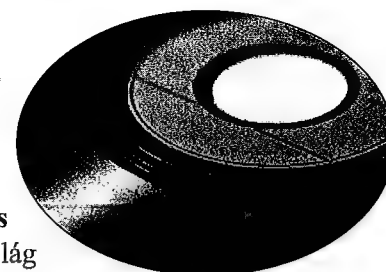

Bár csak „középtájon” érték el legjobbjukat, mégis érdemes megemlíteni két filmzenét. A zaire-i **Troubadours du Roi Baudouin** ének-együttes a 28. lett Sanctus című miserészletével, amely a Ha... című filmben hangzott fel. A listán a 33. volt a **Lorin Maazel** vezényelte **Royal Philharmonic Orchestra** előadásában **Richard Strauss** Zarathustrája. Ez a komor, mégis himnikusan felemelő darab jelzi a világ megszületését, majd újjászületését Stanley Kubrick 2001 Űr-odüsszeiá-jában.

S végül néhány amerikai sláger az ottani 100-as listáról. A **Three Dog Night** a 15. lett a One-nal, majd a Hair-ből kiszakított Easy To Be Hard-dal. A **Három Kutya Éjszaka** együttes a csúcsra 1970-ben ért fel: a Mama Told Me Not To Come 3. lett; majd jött egy újabb békedal – ebben a korszakban, legalábbis szavakban, mindenki békét akart –, a Joy To The World (24.). A Hairből a címadó dalt célozta meg a **Cowsills**: a mamából és számos gyermekéből álló amerikai családi vállalkozás – afféle korabeli **Kelly Family** (13.). **Oliver** pedig belekattant a Good Morning Starshine-ba (43.) s egy 23. helyet is leszakított magának a Jean-nel. **Oliver** valószínűleg azért nem lehetett hosszú életű a pályán, mert túlságosan **Bee Gees**-esre akarta venni a figurát. (A dal érdekes mimikrije, hogy amikor az olasz **Bobby Solo** is elénekelt, úgy hangzott, mint egy romantikus **Elvis**-nóta...)

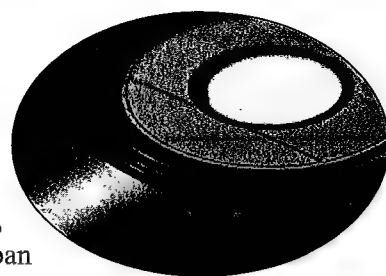
Legnagyobb listás eredményét érte el a **Blood, Sweat And Tears**. Az akkor éppen kilenctagú, négy fűvóssal (**Chuck Winfield** trombita, **Fred Lipsius** szaxofon, **Lew Soloff** trombita, kürt, **Jerry Hyman** harsona) felálló bandát egyáltalán nem viselte meg, hogy alapítója, **Al Kooper** kiszállt, sőt elment a később a jazz-ben jeleskedő **Randy Brecker** trombitás is. **Kooper** helyét a nem kevésbé kitűnő **Dick Halligan** orgonista-fuvolás vette át, **Steve Katz** gitáros, **Bobby Colomby** dobos és **Jim Fielder** basszusgitáros pedig igen szilárd alapot adott **David Clayton-Thomas** éneknek. A Churchill világháborús beszédéről elnevezett együttes („vér, veríték és könnyek”) kitűnő II. albuma 6 hétig vezette az amerikai LP-listát, két daluk pedig 2. helyet ért el: a **Clayton-Thomas** szerezte bolondos Spinning Wheel (**James Brown** feldolgozásában is ismert) az éves listán a 27., a könnyed slágernek egyáltalán nem nevezhető, közepén hosszú, az elődök előtt tisztelgő instrumentális egyveleggel előadott You've Made Me So Very Happy a 45. lett. (Angliában csak az utóbbi került fel a chartára, a 35. helyre.) Különös, hogy a nagy ellenlábas, a valamivel populárisabb hangú **Chicago** ebben az évben nem került fel a listára – igaz, hogy az ő I. albumuk három éven át szerepelt ott... Mindkét dalnak van magyar vonatkozása: a Spinning Wheelt egy kabaré-számba illesztette bele a **Hofi-Koós** duó, „mandarintánc” néven; a Hét műsorához pedig a You've Made Me So Very Happy-ből egy rövid trombitás részletet vágtak össze a **Led Zeppelin** How Many More Times-ával. A **Blood, Sweat And Tears** ebben a felállásban már csak egy további lemezt készített. A III. is kultuszalbummá vált: a Symphony For The Deville, a Lucretia McEvel-lel, a **Traffic**-féle 40 000 Headmen-nel, s főként a **Goffin-King** páros Hi-De-Ho-jával. A IV., nem kevésbé szenzációs lemez után **David Clayton-Thomas** is távozott, és onnantól kezdve a személyi változások követetethetlenné váltak a zenekarban, és ez kihatott a zenéjükre. 1977-ben a nagy énekes visszatért, akkor sikerült összehozni két, már könnyedebb, de a kor átlagterméséhez képest még mindig nagyon jó stúdióalbumot (Brand New Day, Nuclear Blues) és egy szintén pompás koncertlemezt. Ezeken **Mike Stern**, a kiváló jazz-gitáros játszik, aki a 80-as években több lemezt készített **Miles Davis**-szel is. 1980-ban a zenekar feloszlott, majd néhány-szor újra nekirugaszkodtak. 1992-ben **Clayton-Thomas** – **Jack Bruce**, **Ian Anderson** és **Bobby Kimball** társaságában – részt vett azon a jótékonysági lemezen, amelyet **Leslie Mándoki** készített **Varga Miklós** Európa című dalából, Mother Europe címen. A **B, S And T** legújabb változatában fellépett az 1994-es Eurowoodstock-on, sőt **David** – **Anderson**nal és **Kimball**-lal egyetemben – **Mándoki** koncertjén is közreműködött.

Először jelentkezett énekesként a listákon **Nilsson**, azaz Harry Nilsson (1941. június 15., Brooklyn–1992), aki éveken át egy new york-i bank számítógépes biztonsági rendszergazdjaként dolgozott, és csak hobby-ból írt dalokat. Számaikat azonban olyanok adták elő, mint a **Monkees**, **Sandie Shaw**, a **Turtles**, és ő írta a **Three Dog Night** One-ját is. (Első lemeze 1968-ban jelent meg, de ezt még csak a bennfentesek ismerték.) Éppen ezért meglepő, hogy első slágere, az Everybody's Talking, amely 6. helyezést ért el (éves összesítésben 73.), **Fred Neil** kompozíciója volt. Ezt a dalt választotta John Schlesinger Éjféli Cowboy című filmjének főcímmuzikájához. Az énekes **Nilsson** mindössze egyszer volt életében lista-

vezető: 1972-ben a Without You-val Amerikában 4, Angliában 5 hétig állt az élen, és megkapta érte a legjobb férfi énekes Grammy-jét is. (Különös, de ez sem a saját dala volt, hanem a **Badfinger** gitárosának, **Pete Ham**-nek a szerzeménye.) Zeneszerzőként később is elismerték őt – dolgozott **John Lennon**nal, aki kedvenc amerikai énekesének tartotta –, de alkoholizmusa, botrányai kettétörték előadói pályafutását. 1996-ban **Mariah Carey** újra világlágeret csinált a Without You-ból, de ezt **Nilsson** már nem érte meg.

Befejezésül egy „eltévedt előadóról”, **Kenny Rogers**-ről ejtsünk néhány szót. **Rogers** (1938. augusztus 21., Houston, Texas) évtizedek óta a világ egyik legnépszerűbb country-éneke, akit 1969-ben a „napi aktualitás” vitt fel a lista 6. helyére (összesítésben a 78.-ra). **First Edition** nevű zenekarával elénekelte **Mel Tillis** **Ruby Don't Take Your Love To Town** című dalát, amely egy, a koreai háborúban megrokkant katonáról szól. (Csak be kellett helyettesíteni az egyik ázsiai országot a másikkal...) Ezt követően visszatért a country-hoz, közben egyre több filmben és tv-sorozatban vállalt szerepet. A pop-világ a legközelebb 1980-ban találkozott **Kenny**-vel, amikor Angliában listavezető, Amerikában 3. lett a **Coward Of The Country** című dala. Ugyanebben az évben kapott aranylemezt a **Kim Carnes**-szal énekelt kettőserő, a **Don't Fall In Love With A Dreamer**rel, majd a **Lionel Ritchie** szerezte **Lady**vel. A duettek általában jól bejöttek **Rogers**-nek. 1983-ban például listavezető és platinalemezes lett az **Islands In The Stream** című **Gibb**-szerzeménnyel, amelyet **Dolly Parton**nal adott elő. Az ősz hajával és szakállával kifejezetten jó megjelenésű énekes 1985-ben a **We Are The World** című dallal részt vett a „USA For Africa” felvételén.

Slágerélet a nagyvilág maradékán

Történetünkben már volt szó az 1963-as Anglia–Világválogatott mérkőzéséről. Akkor a világ legjobbait összehozó 11 „hivatalos neve” „rest of the world” volt – vagyis „a világ maradéka”. Az a mostoha sors, amely manapság is kijut a nem angolszász területen működő énekeseknek és zenészeknek, már a 60-as években is jellemző volt a slágerek világára – hacsak nem próbáltak maguk is angolul énekelni. Pedig így visszatekintve különösen a francia és az olasz kínálat tűnik igazán gazdagnak, merítették is belőlük nemegyszer a Csatornán, illetve az Óceánon túliak – és akadt néhány latin-amerikai előadó is, aki méltó volt arra, hogy „egyenlő esélyek” mellett konkuráljon az angol és amerikai dalokkal.

Latin-Amerika

A tengerentúlról főleg a brazilok tettek ki magukért: **Sergio Mendes** és a **Brasil 66** (amely később a kalandárium szerint változtatta „utónévszámát” egészen 77-ig), egyfajta latin jazzt vegyített kommersz sambazenével, pompás vokállokkal. Napjainkban is gyakran hallható különböző utánjátszásokban (például szerencsejáték-reklámokban) és diszkósított samplersítésben leghíresebb daluk, a **Mas Que Nada**. Ugyancsak nemzetközi népszerűségének örvendett **Chico Buarque de Hollanda**, akinek vérbeli karnevál-dala, a **Banda** gyakran felhangzott számos európai adón is. Igen nagy sztárnak számított a rendkívüli hanghajlításokra képes **Roberto Carlos**, aki 1968-ban **Sergio Endrigo** oldalán még San Remo-i fesztivált is nyert a **Canzone per Te** című dallal. Hazai nimbuszát mutatja, hogy a 90-es évek világklasszis brazil balhátvédje éppen az iránta való rajongásból választotta ugyanezt a művésznevet. Ugyancsak e korszakban tűnt fel a sokoldalú énekes-gitáros, **Gilberto Gil**, akinek a brazil katonai junta uralma idején emigrálnia kellett a hazájából. Ma ő **Luiz Inacio Lula da Silva** elnök kulturális minisztere, a „Nulla-éhezés” program művészeti irányítója. Néhány dal erejéig beköszönt **Astrud Gilberto** és **Elsa Soares**, ez utóbbi énekesnő a kétszeres labdarúgó-világbajnok jobbszélsővel, **Garrinchával** való viharos házassága révén is szerepelt a sajtóban. A leghíresebb dél-amerikai motívum azonban **Marcel Camus** Rio de Janeiróban bonyolódó filmjének, az **Orfeu Negrónak** főcímdala lett, amit még a **Shadows** is játszott.

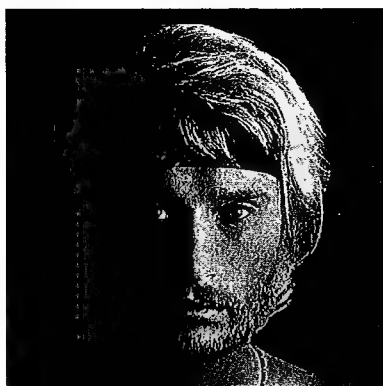
A kubai muzsikások már „áttátelese” jutottak el a nyugati világhoz, és közülük is elsősorban az idősebbek, mint például **Tito Puente**, akinek több dalát is feldolgozta a **Santana**. (Carlos a leghíresebbet, az **Oye Como Vat** a mai napig műsorán tartja.) **Carlos Puebla** a szerzője annak a siratóénekeknek, amely a legendás forradalmár, **Ernesto Che Guevara** halálára született. Az **Hasta Siempre Comandante** be is került a különböző tüntetések, forradalmi akciók programjába. Műsorára tűzte a legnépszerűbb chilei énekes pár, **Isabel** és **Angel Parra**, akik édesanyjuk, **Violeta** nyomdokain indultak el az elkötelezett dalok útján. (Nálunk a 70-es években **Berki Tamás** énekelte.) És ne feledkezzünk el egy másik forradalmi dalról, a **Guantanameráról**, **José Martí** szabadságdaláról sem, amelyet a világ szinte összes nyelvén énekeltek. A leghíresebb előadók: **Joan Baez** és a **Sandpipers**, akik a brit slágerlistára is felkerültek vele.

Ezekben az években váltak népszerűvé a mai napig világszerte kedvelt dél-amerikai – perui, chilei, bolíviai – indián zenekarok, kagylókból font csörgőikkel, nádsípjaikkal, charangóikkal. Három társulat hírneve már akkor eljutott Európába is: a chilei **Inti-illamanié**, a pánsípos **Una Ramosé**, valamint a bolíviai, Párizsban letelepedett, **Guillermo De La Roca** vezette **Los Calchakisé**. Két napdal, az **El Condor Pasa** (főként a **Simon And Garfunkel**-verzió után) és az **Amores Hallaras** (filmzeneként) egyetemes közkinccsé nemesedett a repertoárjukból.

Franciaország

Franciaországban az angolszász beat kevésbé tudta magát befogadtatni a 60-as években; ez volt az egyetlen hely, ahol a **Beatles** gyakorlatilag megbukott élő koncertjeivel – igaz viszont: itt, a párizsi Olympiában mutatkozott be a világnak a **Jimi Hendrix Experience**. Pedig a sajtó hamar ráharapott a műfajra, az 1961 óta meg-

Johnny Hallyday

jelenő Salut les Copains után egymás után jöttek a kifejezetten szakirányú magazinok: 1965-től a Juke Box, 1966-tól a Rock and Folk, 1968-tól a Best, és már a korai időszakban is működtek olyan nemzetközileg elismert szakírók, mint Alain Dister vagy Hervé Muller.

A Salut les Copains egykori főszerkesztője, Jean-Marie Périer és Daniel Filipacchi fotós 1998-ban Mes années 60 címmel kiadta a hőskor színes fotóalbumát. A Juke Box olyannyira kötődött a korszakhoz, hogy a 80-as évek végétől minden számában mellékletként közölt egy-egy régi kiadást, facsimile változatban.

A szanzonek világába szó szerint a lehangosabban a belga származású, szőke, világoskék szemű **Johnny Hallyday** robbant be lendületes, szenvedélyes előadásmódjával, elemi erejű lázadásával: 1961-ben, 18 évesen a Mauvais garçons (Rossz fiúk) című dalával. Lelencyerek volt, eredetileg **Jean-Philippe Smet**nek hívták; 1943-ban született, művésznevét nevelőszüleitől vette. Valódi apja – akárcsak **John Lennon**é – akkor került elő, amikor fia már világhírű volt, és az öreg csőlakónak is jutott élete végén egy címlap. A Cheveux Longs, Idées Courtes, azaz „Hosszú haj, rövid ész” ironikus nemzedéki program volt, a Que je t’aime pedig izzónál is izzóbb szerelmi vallomás a zűrös magánéletű **Johnny**-tól, aki azóta is színpadon van. (**Sylvie Vartan** után az érdekes arcú színésznőt, Nathalie Baye-t vette feleségül, később egymás után két, nála legalább 25 évvel fiatalabb modell hálózta be. **Sylvie**-vel közös gyermekük, **David** is próbálkozott a zenével, de inkább a francia társasági élet playboyaként könyvelték el.) Az 1998-as franciaországi futball vb-re épített csodálatos Saint-Denis-beli Stade de France-ban az első évben csak **Johnny** kapott rock-pódiumot a **Rolling Stones** mellett. 1998 decemberében ő gyűjtötte meg a párizsi Champs-Élysées karácsonyi fényeit. Az elmúlt 15 évben számos filmben is szerepelt, még Jean-Luc Godard is rendezte őt – nála egy vagány zsarut személyesített meg. Egy tv-sorozatban egy kemény kamionsofőr bőrébe kellett belebújni, ennek néhány epizódját Magyarországon forgatták a 80-as években. Jo-Jo, ahogyan Franciaország-szerte emlegetik, legutóbb egy öregedő torreadort alakított, akinek nemcsak az őt bálványozó nőkkel gyűlt meg a baja, hanem saját leszbikus lányával is.

Hallyday egyik legnagyobb dobása a szinte saját magáról szóló À tout casser (Mindent összetörni): a pódiumon olyannyira képes volt kivetkőzni magából – gyakran szó szerint is –, hogy a korábban skandalumnak minősített **Elvis** hozzá képest erkölcsös kiscserkész volt. Lételeme volt a rocker-élet, a száguldás, autón és motoron egyaránt – bórdszekije és egyre színesebb tetoválásai is megpróbálták időtlenné tenni –, és jó néhány-szor csak a szerencsén múlt, hogy nem végezte úgy, mint **James Dean** és a többi önpusztító. 1969-ben a színpadon kapott infarktust, de ezt is, miként valamennyi balesetét, túlélte. Nemzeti intézménnyé vált, immár a Becsületrend lovagja.

Johnny első neje, a bolgár származású **Sylvie Vartan** kezdetben megejtő, valójában festett szőkeségével és bájos nyafogásával szerettette meg magát, bár az Irresistiblement című dala, vagy az ősi földjét idéző La Maritza már túlvitte őt ezen az imázson. És még csak ezután következett számára az igazi világsiker, a Nicolas, vagyis **Máté Péter** dala, az Elmegyek francia változata. 1998-ban ő is megkapta a Becsületrendet.

A színésznőnek is tehetséges, istenien zöltszemű, „femme fatale”-szerű **Marie Laforêt** egy latin szere-náddal, a La Playával szerzett magának énekesnői hírnevet, másik nagy slágere a Manchester et Liverpool, amely – instrumentális változatban ismert napjainkban is – a 30-as évek zenei világát idézi. (Hogy a zene nem ismer határokat, arra ékes bizonyíték: ez a dal kísérte a 70-es években a szovjet állami tv-ben az időjárás-jelentést). A szintén „édin visító” **France Gall** még 1965-ben nyert tiniként Euroviziós fesztivált a Poupée de cire, poupée de son (Viaszbaba) című dalával, de még 30 évvel később, a klipkorszakban is visszakerült az élvonal-ba, az **Ella Fitzgerald** tiszteletére írt Ella Elle l’a-val.

A Poupée de Cire szerzője **Serge Gainsbourg** volt, aki néhány évvel később, 1969-ben a Je t’aime, moi non plus-val keveredett nemzetközi szexbotrányba, a törekény angol modellszínésznővel, **Jane Birkin**nel egyetemben, aki Antonioni Nagyításának kis szerepében tűnt fel. Az álszent hüledezésnél csak a kasszasiker volt nagyobb, pedig a rádiókból kitiltották **Serge** és **Jane** szeretkezésének orgona-kíséretű hangjait, de a lemez bezúzásáról természetesen szó sem lehetett... **Gainsbourg** egész életét végig kísérték a hangos skandalumok, alkoholizmusa, serdületlen lányokkal való kapcsolatai éppen úgy ellenérzést keltettek, mint például az az eset, amikor a Marseillaise-t reggae-sítette és a szöveget is „megszentségtelenítette” (Aux armes, etc... azaz Fegy-verbe hát, satöbbi...) Ennek kapcsán egy strasbourg-i fellépésén néhány frontharcos alaposan helyben is hagyta őt. **Gainsbourg** 1991-ben hunyt el. Ami **Jane**-t illeti, a későbbiek során inkább filmszerepeivel tűnt ki (Halál a Níluson), és követte őt a pályán **Gainsbourg**tól fogant gyermeke, **Charlotte** is. **Birkin** 2003-ban megje-

Bobby Solo

lent, Arabesque című lemezével **Gainsbourgra** emlékezett, utána pedig nagy nemzetközi turnéra indult.

A korabeli kamaszok másik kedvesen andalító kedvence a Tous les garçons et les filles de mon âge – előadója a nyúlánk, áttetszően vékony **Francoise Hardy** (1946-ban született, fénykorában 172 centi és 48 kiló volt), akit egy időben gyengéd szálak fűztek **Brian Jones**-hoz. **Mireille Mathieu-re** (1945) először azért figyeltek fel, mert hangja kísértetiesen hasonlított **Edith Piaféra**, de az ő „ártatlansága”, túlzott tisztasága nem engedte meg, hogy valódi örököse legyen a **Kis Verébnek**, inkább a szórakoztató zene reflektorfényei vetődtek rá hosszú éveken át. Jellemző, hogy a veterán szanzonek, **Maurice Chevalier** volt az egyik patrónusa, és még Las Vegas is befogadta őt. A szinte minden nyelven felhangzó Utolsó valcer (La dernière valse) legszebb francia interpretációja az ő nevéhez fűződik, miként ő ültette át franciára **Barry Gibb** Woman In Love-ját, **Barbra Streisand** világszlágerét, Une femme amoureuse címmel.

Szintén franciául, francia földön lett népszerű az érdekesen magas orgánumú, szicíliai születésű, Belgiumban élő **Adamo** (1943). Az Accroche une larme aux nuages kicsit az angol-skót balladákra emlékeztet, az Inch’Allah törökországi élményeit örököltette meg, a Tombe la neige (magyarul fonetikus Tombol a nézőként emlegették) viszont a hagyományosabb táncdalokhoz közelít. Hasonló stílusban, hasonló hanggal aratott sikert, csak lényegesen rövidebb ideig volt a csúcson **Christophe** (1944), de 1965-ben minden Aline úgy érezte: a titokzatos szőke fiatalember neki énekel.

Az intrikus szaksajtó **Hallyday** vetélytársának kiáltotta ki a Madagaszkáron világra jött, ráadásul korzikai származású **Antoine**-t. **Antonio Muraccioli**ként látta meg a napvilágot 1940-ben, és a francia szanzonek csipkelődő stílusát ötvözte az amerikai gitáros-szájharmonikás protest song-trubadúrokéval. Két establishment-el lenes dalának címe: Les élucubrations (Csavargások) és a Je dis ce que je pense (Azt mondom, amit gondolok). Közben perbe keveredett a **Beatles**-szel, azt állítván, hogy a Yellow Submarine-t az ő Votéz pour moi (Szavazatok rám) című daláról koppintották. Mellesleg neki is akadt egy dala, a Pierres, amelynek szövege erősen emlékeztetett **Bob Dylan** Rainy Day Women-jének világára. „Kétnyelvűsége”, vidám egyénisége miatt nagy kedvenc volt Olaszországban, ahol két San Remo-i fesztiválon is belopta magát a közönség kegyeibe. A La Tramontana 1968-ban hetekig állt első helyen az olasz toplistákon, a Taxi pedig a 20-as évek hangulatát hozta vissza.

Az első francia beatnikek egyike a sovány, lányos arcú, a rossznyelvek szerint **Francoise Saganra** emlékeztető **Michel Polnareff** volt, akinek híre két dallal jócskán túlnőtt hazája határain. A Love Me Please Love Me-val és a La poupée qui dit non, non, non-nal. Az énekes gyakran adott témát a pletykalapoknak rejtélyes eltűnéseivel, megtéréseivel, elvonókúráival. Néhány évvel ezelőtt a párizsi Bois de Boulogne-ban találták rá, ahol remeteként élt egy kalyibában – legalábbis a Voici fotóriporterei azt állították az üdvözült tekintetű, szakállas figuráról, hogy **Polnareff** az. **Eddy Mitchell** főként a rock and roll-nosztalgia jegyében nyomta rongyláb-slágereit, a felfésült, brillantinos haját, a hegyes cipőt. Olyan sikerrel védte az 50-es éveket, hogy a 80-as évtizedben e kor „film-múzeumaként” volt az FR 3 tv-adó állandó vendége, de ő maga is számos filmben, főleg vígjátékokban szerepelt. A legkomolyabb feladatot Wim Wenders filmjében, A világ végéigben kapta.

Jacques Dutronc lemezgyári korrepetitorból lett énekes és dalszerző, de megmaradt félúton a szanzone és a beat között. **Dutronc** a 70-es évektől áttért a filmszínészetre (pályájának csúcsát **Maurice Pialat** Van Gogh-jának címszerepe jelentette 1991-ben; 1969-ben ő énekelte **Arsène Lupin** dalát egy nálunk is kedvelt sorozatban). **Alain Barrière** francia és olasz listákra jutott be Dov’eri tu című dalával – amely 10 évvel később **Santana** Európájában született újjá.

És ha már szóltunk néhány neves „bevándorlóról”: a görög **Georges Moustaki** (1933) Le métèque-je önéletrajzi ballada (ő játszotta a Depardieu-féle Monte Cristo grófjában **Faria** abbét); a kalábriai-egyiptomi **Dalida** (1934) pedig magánéleti tragédiái után Párizsban telepedett le, és itt lett tv-sztár egészen 1989-ben elkövetett öngyilkosságáig. Jellemző, hogy **Dalida** három legnagyobb slágere: **Sonny Bono** Mama és a **Moody Blues** Nights In White Satin című száma, illetve **Mikis Theodorakis** Zorbájának saját verziója. Genovából tette át székhelyét az Alpokon túlra **Nino Ferrer** (**Agostino Ferrari**, 1940), aki a francia zenétől teljesen idegen rhythm and blues-t próbálta meghonosítani **James Brown**-feldolgozásokkal, valamint a Je veux être noir (Fekete akarok lenni) című dallal – a Black is Beautiful szellemében. **Ferrer** később áttért a groteszk kuplékra, amelyek közül a leghíresebb a Le téléphone, valamint a radikális diákok Mao Ce-tung kultuszát kipécéző Mao és Moa volt. Az énekes 1998-ban halt meg.

Marie Laforet

A szonok modernizált változatát kínálta a szintén görög származású **Nana Mouskouri** (1936); a mali **Mori Kante** az afrikai, **Enrico Macias** pedig a spanyol zsidó folklórt is bevitte dalaiba. Ugyancsak ezekben az években indult egy francia baszkföldi félnomád cigány család hat tagja, először csak lakodalmi zenekarként, majd előkelő korzók (Cannes, Nizza) muzsikusaiként: belőlük lett a **Gipsy Kings**. Szerencsájukat többek között annak köszönhették, hogy egy ilyen utcai zenélés során a Riviérán könnyekig meghatották Charlie Chaplint. A **Les Surfs** – négy fiú és két lány – vidám, napfényes dalokat adtak elő, de nem kaliforniai, hanem madagaszkári változatban.

Félúton volt a heves-ugrálós beat és a romantika között **Claude Francois** (1944), aki kellemes küllemű hölgykoszorúval, a **Clodettes**-ekkel vette magát körül. Az 1980-ban áramütés következtében elhunyt énekes-zeneszerzőnek nem kisebb személyiség, mint **Frank Sinatra** biztosította a halhatatlanságot: a Voice legnagyobb sikere, a My Way ugyanis **Francois** Comme d'habitude-jének átdolgozása volt. **Eric Chardent** a Le Monde est gris, le mond est bleu maradt ránk. **Julien Clerc** (1947) először még csak a Hair párizsi sztárjaként lett bálvány, önálló karrierje később kezdődött.

A francia beat azonban, egy-egy ritka kivételtől eltekintve, nem volt exportképes. A francia zene csillagai közül továbbra is inkább a hagyományokat őrző **Yves Montand**-t, **Charles Aznavour**-t, **Jacques Brel**-t, **Serge Reggiani**-t, és immár csak lemezzel, **Edith Piaf**-ot hallgatták. Kétségtől ők adtak elő valami tipikus és utánozhatatlan franciát – bár közülük is csupán **Piaf** volt született francia...

A négy férfi filmszínészként is letette névjegyt: a marseille-i olasz családból született **Montand** (1921–1992) drámákban, könnyed vígjátékokban, politikai krimikben egyaránt remekelt már a 40-es évek második felétől. Első filmjét, a Fénytelen csillagokat **Edith Piaf**-al forgatta. Olyan alakítások fűződnek nevéhez, mint az Éjszaka kapui, a Félelem bére, a Salemi boszorkányok, a Z, vagy a Felszarvazzák őfelségét. De több nemzedék őrzi fülében a Les feuilles mortes-ot (Jacques Prévert verse, **Joseph Cosma** zenéje), vagy a Sous les toits de Paris melódiáit.

Az örmény származású **Charles Aznavour** (1924) az „új hullám” egyik kedvence lett a Lőj a zongoristára, valamint az Ördög és a tízparancsolat után, s közben olyan slágerei voltak, mint a La bohème, az Isabelle, vagy az angol nyelvterületen hatalmas sikert aratott She. Idős kora ellenére ma is turnézik, és szerepelt a 2002-ben Cannes-ban bemutatott, az 1915-ös örményirtásról szóló Ararat című filmben. A „lapos országból”, Belgiumból áttelepült **Jacques Brel** (1929–1978) pedig a Bonnot-banda című retrofilm egyik főszereplője volt. (Furcsa módon a belőle készült slágert nem ő, hanem **Joe Dassin**, a filmrendező **Jules** fia énekelte.) Brel, amikor 1968-ban megtudta, hogy vérrákja van, elhagyta Franciaországot és Tahiti szigetén telepedett le, csak néha tért vissza néhány filmre (A rend gyilkosai, a Bajkeverő), s félelmetes erővel játszotta el színpadon Leigh La Mancha lovagjának címszerepét. A Ne me quitte pas, a Jef, az Au printemps, az Amsterdam szenvedélyes előadásával bekerült a szonok nagykönyvébe, napjainkban már költőként is elismerik. **Serge Reggiani** (1922) együtt indult **Montand**-nal az Éjszaka kapuiból, forradalmárt játszott Jean Gabin oldalán a Nyomorultakban, később **Claude Sautet** egyik kedvenc színésze lett (Vincent, Paul, **Francois** és a többiek...)

Az angolszász rock-nak igazából akkor sikerült áttörnie a zenei sovinizmus Maginot-vonalát, amikor néhány nagyágyú – a **Rolling Stones**, a **Pink Floyd**, a **Genesis**, a **Supertramp** – rátalált a franciáknak tetsző hangra. (**Mick Jagger** és **Keith Richard** – főként adókok miatt – le is telepedtek Franciaországban: **Jagger** egy Loire-menti kis kastélyt vett meg, **Keith** pedig a Cote d'Azurra költözött). Addig csak „yé-yé” stílusként emlegették a műfajt. E változásban jelentős szerepe volt már az évtized második felében a Monte Carló-i rádió-nak és zenei szerkesztőjének, Noel Coutissonnak, valamint a hangmérnök-producer **Claude Nobs**-nak, aki mobilstúdiójával vált európai hírfűvé s aki olyan rock-óriásokkal dolgozott együtt, mint a **Deep Purple**, a **Pink Floyd** vagy a **Jethro Tull**, majd a Montreux-i fesztivál igazgatója lett. Nem véletlenül lett a **Floyd** egyik, Franciaországban felvett kalózzlemezőnek címe Mademoiselle Nobs.

Francia szerzők filmslágeri azonban a glóbusz minden sarkában felhangzottak, és ezekben az években a legkomolyabb vetélytársai voltak az amerikai filmzeneszerzőknek. **Michel Legrand**, **Francis Lai** és **Maurice Jarre** muzsikái egyenértékűek voltak a filmekkel, sőt, nem egyszer a siker első sorban rajtuk múltott.

A jazz-zongoristának, sőt színpadi showmannek sem utolsó **Legrand** (1932) legnagyobb vállalkozása Jacques Démy filmje, a Cherbourg-i esernyők volt (1964), amelyben kizárólag énekekben „beszélnek” a szereplők, még a legprózaibb helyzetben is. **Nino Castelnovo** és **Catherine Deneuve** szerelmi kettősét ma is éneklük. **Legrand**-t az egész világ felfedezte, hívta őt Richard Lester (A három testőr), Andrzej Wajda (Szerelmem

Adriano Celentano

Németországban), **Barbra Streisand** (Jentl). Nálunk különösen szép karriert futott be Richard Mulligan Kamaszkorom legszebb nyara című alkotásának zenei főmotívuma, amelyet **Kovács Kati** Egy nyáron át címmel interpretált is.

Francis Lai (1932) utcai muzsik, majd bárzenész, **Edith Piaf** zongorakísérőjeként tanult bele a zeneszerzésbe, s hamarosan az Olympia házi komponistája lett. Ezután találkozott **Claude Lelouch**-sal, és barátságukból életre szóló együttműködés született. Közös remekművük, az Egy férfi és egy nő, a filmtörténet egyik legszebb szerelmes filmje (1966), **Jean-Louis Trintignant** és **Anouk Aimée** kettősével (dabadabada...) De ő jegyezte a nem kevésbé nevezetes Love Story, valamint az első „művészi erotikus film”, az Emanuelle zenéjét is, amit 1974-től tíz évig játszottak egy Champs-Élysées-i mozi kamatermében.

Maurice Jarre (1932) viszont előbb katonazenész volt, majd a színház felől közelített a mozihoz: annál a St. Denis-beli Théâtre National Populaire-nél volt zeneigazgató, amelyet Jean Vilar és Gérard Philipe neve fémjelzett. Az ő 60-as éveit két, többszörös Oscar-díjas film jellemzi: az Arábiai Lawrence és a Dr. Zsivago. Mindkét esetben az angol David Lean volt a rendező. A Zsivagóból Lara szerelmi témája nálunk is sűrűn hallgatott volt, annak ellenére, hogy a filmet csak a 80-as évek végén mutatták be. 1999-ben ő volt a zeneszerzője Szabó István Európa-díjas filmjének, a Napfény ízének. Fiát, **Jean-Michel Jarre**-t (1948), aligha kell bemutatni a fiatalabb nemzedéknek. Bár elsősorban elektronikus zenészként, monstre „hang- és fényshow”-k tervezőjeként és előadójaként ismert, ő is beat-zenészként kezdte: dalokat írt **Christophe**-nak, **Francoise Hardy**-nak. És ne feledkezzünk meg a kiváló karmester **Paul Mauriat**-ról sem, akinek Love Is Blue-ja 68 egyik nagy nemzetközi slágere lett, elsősorban instrumentális változatban, de több énekes átírat (**Wes**, **Maurizio**, **Renegades**) is felkerült a különböző listákra.

És ha már a filmzenéknél tartunk: 1968 és 1977 között Párizsban dolgozott **Vangelis Odyseas Panathanassiou**, az **Aphrodite's Child** billentyűse, aki éveken át írta a zenéket dokumentum- és természetfilmekhez. A legismertebb **Frédéric Rossif** Opera sauvage-a, amelynek egyik tétele a Hét című tv-műsor főcíme zenéje volt – mielőtt nagy nemzetközi produkciók (Tűzszekerek – amiért Oscart kapott –, Eltűntnek nyilvánítva, Szárnyas fejvadász, Bounty, 1492) zeneszerzője lett. Ő készített hangmontázst a 68-as diáklázadásokról, Fais que ton rêve devienne réalité (Add, hogy álmod valóra váljon) címmel. Egykori zenésztársa, az énekes-basszusgitáros **Demis Roussos**, a 70-es évek egyik nagy popsztárja (My Friend The Wind, Goodbye My Love Goodbye, Rebecca, Ever For Ever) a mai napig Franciaországban él.

Olaszország

Nem túlzás azt állítani, hogy Olaszország a dallam hazája, és bár mostanság olasz rapcsillagok is léteznek, még ma is a melódia-gazdag számok aratják a legnagyobb sikert, a romantikát a beat semmilyen áramlata sem tudta legyőzni. Az azonban tény, hogy az általános olasz válságra, a gazdasági-politikai káoszra még az országos méretű diák- és munkásmegmozdulások előtt, a filmesek mellett a zenészek reagáltak a legélesebben; s hála a nyitott rádiós és tv-szerkesztőknek (A Bandiera gialla című élő rádióműsor, amely 1965-ben indult, abban az évben, amikor a **Beatles** Milanóban járt a Vigorelli csarnokban, s amelynek szignálja **Crispian St. Peters** The Pied Piper című dalának olasz változata volt), valamint az ugyancsak minden újra figyelő írott sajtónak (Giovani, Ciao Amici, Big, majd ez utóbbi kettő 1969-ben egyesült Ciao 2001 címen), a muzsikások és a közönség egyaránt tökéletesen lépést tartottak a világ fejlődésével. 1968-ban radikális diákok hozták létre a Mucchio Selvaggio című havilapot, amely évtizedeken át megtartotta a progresszív rock-irányzatok és a független kulturális törekvések iránti elkötelezettségét.

Az 1952 óta működő San Remo-i Fesztivál mellett létezett két nyári sláger-seregszemle (Un disco per l'estate, Festivalbar); s nagy presztízse volt az augusztusi velencei Arany Gondola-fesztiválnak; milliók követték az ugyancsak nyári Cantagiro-t, az egész országot végigjáró dalos körversenyt. Ősszel pedig minden évben megrendezték a több hónapig tartó tv-s táncdalshow-t, a Canzonissima-t, amelyet különböző kabaréműsorokkal kötöttek össze (Walter Chiari, Paolo Panelli, Raimondo Vianello, a Franchi-Ingrassia páros), s az újrólottó-sorsolással. Még egy zenei vetélkedőt is kitaláltak, a Settevoci-t, ahol a civilek nyereményei mellett új tehetségek is megszólalhattak. Ezzel a műsorral vált fogalommá Olaszországban az elmúlt évtizedek legnépszerűbb műsorvezetője, Pippo Baudo. De még a középiskolások tv-vetélkedőjében, a Chissá chi lo sa-ban is egymás-

Dalida

nak adták a pódiumot a neves előadók. Olyanok léptek fel a tizenévesek előtt, mint az **Aphrodite's Child**, a **Vanilla Fudge**, **Chris Farlowe**, sőt 1967 végén meghívták a műsorba magát **Paul McCartney**-t is, aki bevettette a közönséget a Magical Mystery Tourba. A popsztárok népszerűségét erősítette az is, hogy a színes magazinok képregényeinek főszerepeit gyakran alakították a legmenőbbek, sőt, néhányan arra is vállalkoztak, hogy maguk írják meg ezeket a kiszámítható, álizgalmas, közhelyes szerelmi bonyodalmakkal tarkított történeteket.

Kínálat tehát és lehetőség volt a kiugrásra. Annak ellenére, hogy a nagy lírikusok, **Domenico Modugno**, **Claudio Villa**, **Peppino di Capri**, **Jimmy Fontana**, **Tony Renis** – a Volare társszerzője és a Quando Quando Quando komponistája –, vagy **Sergio Endrigo** (Canzone per te, L'Arca di Noé – magyarul: Talán sok év után, Kishajó, **Szécsi Pál** előadásában) „megérték” a 70-es éveket. A római **Villa** és a kalábriai **Modugno** halálukig nagy közkedveltségnek örvendtek, s – bár 1962-ben együtt nyerték meg San Remo-t – évtizedeken keresztül látványosan utálták egymást. **Peppino di Capri** 60. születésnapja 1998-ban Nápolyban népnünpély volt. **Jimmy Fontana**, aki annak idején olaszosította a **Turtles** világslágerét, a Happy Togethert, ugyancsak feltűnik manapság különböző zenés show-kban. Nem véletlen, hogy annyi brit és amerikai slágernek született meg az olasz változata, sőt akadt jó néhány olyan angolszász előadó – így a **Procol Harum**, a **Renegades** –, aki eleve felvette saját slágerét olaszul is.

Marco Bellocchio Öklök a zsebben című filmjére rímelt a **Ribelli** (Lázadók) együttes Pagni Chiusi (Öklöbe szorult kezek) című, soul-os dala, amelyben, ha nagyon rosszindulatúak akarunk lenni, felfedezhetjük **Stevie Winwood**–**Spencer Davis** When A Man Loves A Womanjének motívumait. A **Ribelli** eredetileg **Adriano Celentano** kísérezzenekaraként indult, énekes-organistája a görög származású **Demetrio Stratos** volt, aki a 70-es években az olasz progresszív rock egyik legérdekesebb zenekarának, az elektronikus hangokkal dúszított **Area**-nak lett alapítója. **Stratos** pályafutása tragikusan tört ketté: 1978-ban, 34 évesen halt meg leukémiában.

A nihilista hippizmus zenekar **Nomadi** szerint „Isten meghalt” (Dio é morto), és „Egy virággyerek nem gondol a holnapra” (Un figlio di fiori non pensa a domani). A **Giganti** a protest-song és a spirituálé sajátos olasz elegyét találta ki, vezetője, a basszus hangú **Enrico Maria Papes** bármely fekete bőrű énekegyüttesben is megállta volna a helyét. Egyik maradandó felvételük **Gershwin** Summertime-ja volt.

Egészen különleges helyet foglalt el a zenei palettán az **Equipe 84**: a bolognai kvartett a világon első ízben mert rock-dalt írni és előadni Auschwitz-ról – egy elgázosított kisfiú szemszögéből. Nemcsak teljesen egyéni dallamvilággal jelentkeztek, hanem olyan klasszikus hangszereket (cselló, fagott, oboa, hárfa, angolkürt) is alkalmaztak, amelyek akkor a legprogresszívebb angol bandáknál is kuriózumnak hatottak volna. A „29 settembre” a 68-as diák magánélet-érzésének tükrö, a Casa mia visszafogottan érzelmes ballada, a Nel Ristorante di Alice – amelyhez semmi köze Arlo Guthrie megfilmesített szemetes-sztorijának – barokk fanfárokot vegyít wagneri „végtelen dallammal”. A **Traffic** No Name, No Face, No Numberjét „Un anno” címmel valószínűs kortárs szimfóniává varázsozták **Maurizio Vandelli** és társai, **Victor Sogliani**, **Franco Ceccarelli** és **Alfio Cantarella**, akárcsak két, fél-klasszikusnak nevezett dalukat, a Nel Cuore, nell'animát, és a Ladrót. Felfedezésüket annak köszönheték, hogy egy San Remo-i bárban muzsikáltak és e városba legalább évente egyszer ellátogat minden valamirevaló menedzser. Mellesleg az **Equipe**-hez fűződik az első olaszországi kábítószeres rock-botrány: dobosukat, **Cantarella**-t vonták ki a forgalomból egy évre LSD miatt, és akkor a **Rokes** dobosa, **Mike Shepstone** vette át szerepét. **Vandelli** még 2002-ben, hatvanévesen is koncertezik, **Cantarella** menedzserkedik mellette, **Sogliani** viszont néhány éve elhunyt.

A **New Trolls** készítette az első itáliai concept-albumot Senza orario, senza bandiera címmel, de önállóan is megállták helyüket olyan slágereik, mint az Annalisa vagy a Sono Irish. A **Camaleonti** a **Procol Harum** „fordítójaként” futott be, és néhány saját slágerrel (Viso d'angelo, Applausi) tudták folytatni ugyanezt a vonalat. Írtak egy szép elégiát Anna Frank naplójából, Izrael állam himnuszának motívumaival. **Roby Facchinetti** Pooh-ja egyáltalán nem volt Micimackó-szerű, a lágyabb rock állócsillagai lettek a Piccola Cathy-vel, majd az In Silenzioval. A kiváló vokálosokkal felálló **Dik Dik** a hippizmuszt, a Let's Go To San Franciscót olaszosította. Némiképp az **Everly Brothers**-t próbálta utánozni a Girasoli duó, bár melódiaviláguk nekik is mediterrán maradt. A **Ricchi e Poveri** kvartett 5 évvel az **ABBA** előtt feltalálta a két fiú–két lány formulát, és a **Love Affair** Everlasting Love-ját L'ultimo amoréra fordítva arattak. Később világslágereik is akadtak, mint a Che Sará vagy a Mamma Maria. A pszichedelikus hard-rocknak a **Formula Tre** volt az olasz úttörője: eleve forradalminak tűnt a gitár-orgona-dob felállítás, merítették – főként **Alberto Radius** gitáros – **Jimi Hendrix** stílusából is. A **Le**

Patty Pravo

Orme az évtized végén angliai klubok kedvenc „egzotikus” zenekaraként vált ismertté, jobban szerették őket a szigetországban, mint odahaza.

Bologna az Equipe mellett két másik nagy hatású, közkedvelt előadó szűkebb hazája. **Gianni Morandi** (1944. december 6.) aligha kell nálunk bemutatni, hiszen bájos-butácska slágerreklámnak szánt filmjeit, kedvesen esetlen, lakli kamasz figuráját a 60-as években nálunk is zsebkendő-áztatva imádták a lányok. Az ő katonai szolgálata, majd házassága filmpartnerével, **Laura Efrikjannal** legalább annyira nemzeti ügynek számított, mint **Elvisé**, csak hogy neki ez a hazafias kötelesség-teljesítés nem jelentett törést pályafutásában. Az ártatlan romantika megtestesítője, aki később prózai tv-sorozatok, sőt komolyabb hangvételű mozifilmek sztárja lett, énekesként a C'era un ragazzo című háborúellenes dallal lett világhírű; még **Joan Baez** is énekelt sok nagygyűlésen. Persze **Morandinak** otthon voltak sokkal nagyobb sikerei is: az In ginocchio da te (A térden állva jövök hozzád című filmből), a Se non avessi te, a Chimera, az Il giocattolo. Az olasz feldolgozási hullám őt sem kerülte el: a Scende la pioggia a **Turtles** Eleanorának fordítása, a Tu che m'hai preso il cuor pedig nem más, mint **Lehár Ferenc** A mosoly országának nagy slágere, a Vágyom egy nő után. Persze egyszer véget kellett érnie az elhúzódozó kamaszkornak **Morandi** esetében is (talán akkor vált igazán felnőtté, amikor a 70-es évek közepén elvált Laurától), s ettől kezdve, bár lemezei azóta is rendszeresen megjelennek, inkább színészként szerepelt. Az egykor magát nyíltan kommunistának valló **Gianni** megtért, elsősorban jótékonyági akciókban tűnt fel – fő szervezője az olasz énekesek futball-válogatottjának, e minőségében többször járt nálunk is –, a 90-es évek végén pedig visszatért a Rai Uno-ba, hogy nosztalgiaműsort vezessen.

A kicsi, szakállas, szemüveges, korán kopaszodó, antisztár külsejű **Lucio Dalla** a blues, a jazz felől érkezett és vált az egyik legegységibb hangú énekes-zongoraszervezővé. **Dalla** profán, provokáló szövegei a kortárs olasz dalköltészet gyöngyszemei, különösen a „4 marzo 1943” – a művész születésnapjának dátuma –, amely kocsmái kártyázók, kikötői vagányok közé helyezi a kamasz Jézust. A dal 1971-ben San Remo-i fesztivált nyert, társelőadója éppen az **Equipe 84** volt, de évekkel később **Dalla** és **Morandi** is lépett fel együtt a híres dalversenyen.

A soul elvileg távol áll az olasz lélektől, de a rekedt hangú, kicsit **Rod Stewart**ra emlékeztető **Fausto Leali** (1944) mégis nagyágyú lett. Az „A chi” nyolc hétig volt első az olasz hit parade-ben, de kedvelt volt a brazil Angelitos Negros túlfűtött változata is **Leali** előadásában. (Az ő előadói nyomdokain haladt tovább később **Drupi** és bizonyos fokig **Eros Ramazzotti** is.) **Bobby Solo** (1945) karrierje ellenben egyenes függvénye volt **Elvis** pályájának: a Király hanyatlásával az ő stílusa is háttérbe szorult, bár a mai napig énekel. Mellesleg, ha alaposan összevetjük **Bobby** első hatalmas sikerét, az Una lacrima sul viso-t (Egy könnyecsepp az arcon) a Crying In The Chapel, a hasonlóság több mint feltűnő. A klasszikus rock and rollt próbálta népszerűsíteni **Little Tony** is (1941), bár az ő „mély-mediterrán” megjelenésében inkább **Mario Lanza**-ra hasonlított, akit, mint tudjuk, **Presley** igen nagyra tartott. **Riccardo del Turco** (1946) dicsősége előadóként nem terjedt túl szűkebb hazáján, de a Luglio-ból a **Herman's Hermits**, az Uno tranquillo-ból a **Tremeloes** csinált világslágert. Ugyanígy járt **Pino Donaggio** (1941), aki Angliában keresett filmszínész lett, nem is szólva az Io che non vivo-ról, amely **Dusty Springfield**et vitte a toplistákra. A jóképű, könnyed **Dino** (1944) dala volt a Gli occhi miei, amely az angol keresztségben a Help Yourself címet kapta, előadónak pedig **Tom Jones**-t. A wales-i szupersztár egy másik olasz dalból, az Alla fine della strada-ból (Memo Remigi volt az eredeti) is „hit-et” alkotott, ez lett a Love Me Tonight. Ellenben olasz dalként vonult be a nemzetközi légkörbe a Che sará: **Nicola Di Bari** (1940) szerzeményét a szerző mellett a **Ricchi e Poveri**, valamint **José Feliciano** adta elő. **Di Bari** hatalmas San Remo-i sikere volt a nálunk **Koós János** jóvoltából Szívem egy vándorcigány címen elhíresült szám, az Il cuore é uno zingaro. (Az olasz szövegek magyarítása az elsősorban sportújságíróként ismert **Vándor Kálmán** feladata volt. Ő az egyetlen, akinek a korai időkben külföldi dalok átültetésére jogosítványa volt a pop-szakíróként számon tartott **Tardos Péter** mellett).

Lucio Battistit egyenesen mítosz övezte már a 60-as években is. A göndör hajú, pufók arcú, egy nyakán viselt forradás miatt fogalommal vált színes sálakat hordó, operista orgánummal nem rendelkező, fojtottan éneklő, egészen képtelen dallamokat kitaláló, a szövegek gördülékenysége fittyet hányó fiatalember egy nappal **Lucio Dalla** után, 1943. március 5-én született Rietiben, Róma közelében. **Battisti** kezdetben csak szerzőként szerepelt, szinte nem volt olyan modern olasz előadó, akinek ne írt volna dalt, a **Dik Dik**től az **Equipe**-en át **Mina**-ig, **Johnny Dorell**től **Patty Pravo**-ig. (A Paradiso című dala előbb lett angol sláger az **Amen Corner**től, majd ezután vette át **Patty**). Aztán 68-ban maga is a nyilvánosság elé lépett Prigioniero del mondo című dalá-

Aphrodite's Child

val. A **Mogol** művésznévén alkotó szövegíróval, **Giulio Rapettivel**, aki 13 éves korában producer apjának köszönhetően került be az olasz beat világába, 1965-ben találkoztak, és az évtized végének legnevezetesebb szerzőpárosát alkották. Talán ő volt az egyetlen olasz énekes, aki nyíltan vállalta folyamatos tudatágítását, és szabad kompozícióival (Mi ritorni in mente, Anna, Emozioni, Sette e quaranta) egyedülálló és követhetetlen művésszé vált. Az Aqua Azzurra, Acqua Chiara című dala a Ligambiente olasz környezetvédő szövetség himnusza lett. Angliában is jelentetett meg nagylemezt, de nem tudott betörni a „fényes elszigeteltek” közé. Aztán a krónikus tömegiszonyban szenvedő **Battisti**, akit csak „az olasz zene Salingerének” neveztek, a 70-es évek elejének hatalmas sikerei után egyre ritkábban lépett fel, majd 1978-ban végleg eltűnt a világ szeme elől: nem koncertezett többé, nem adott interjúkat, fotókat sem tudtak róla készíteni – csupán lemezeivel adott életjelet magáról, amelyek közül a Don Giovannit klasszikusnak kijáró tisztelet övezi. 1998 októberében halt meg, 55 éves korában, májrákban.

Olaszországnak is megvolt a maga tragikus sorsú énekes halottja: a depresszióra hajlamos, tehetséges zeneszerző-énekes **Luigi Tenco**. Melankolikus, magányosságot árasztó dalai, fájdalmas hangja mintha megelőlegezték volna a korai búcsút. 1967 januárjában, miután a Ciao, amore, ciao című dala nem jutott be a San Remo-i fesztivál döntőjébe, a 29 éves művész főbe lőtte magát. Dalaiból később számtalan összeállítás, emléklemez készült, a legjobban **Ornella Vanoni** tolmácsolta a szerzeményeit.

Nemzetközi hírnévben mégis elsősorban azok az olasz énekesek jutottak a legmesszebbre, akik prózai színészbabérokat is arattak. Közülük is kiemelkedik **Adriano Celentano** (1938. január 6.), akinek első filmjei szintén slágerkísérők voltak csupán, de a milánói csillag már korábban számos show-ban csillogtatta tehetségét és humorát, majd „komoly” filmben is megállta helyét. Már 1968-ban Pietro Germivel forgatta a Serafinót, amelyben egy együgyű pásztort alakított, igen hitelesen. Később számos könnyed komédiát forgatott feleségével, **Claudia Morival**, akivel korábban szintén filmezés közben jöttek össze. Énekeltek is egy jelentős slágert, a La coppia più bella del mondo-t – A világ legszebb párja –, sőt San Remo-t is nyertek a Chi non lavora, non fa l'amore (Aki nem dolgozik, ne is szeretkezzék) című dallal, amelynek kapcsán, mivel az országot folyamatosan megbénító sztrájkokról énekeltek benne, szélsőjobboldalnak minősítették őket. Főként **Gianni Morandi** haragudott **Celentano**-ra. **Adriano** filmes partnerei között tudhatta Sophia Lorent, Ornella Muti, Enrico Montesano, sőt Anthony Quinn is. Rendezőként előbb a Yuppi Du című filmjével mutatkozott be, s a 80-as években országos botrány lett a Joan Luiból, amelyben **Celentano** Jézust egy zenés tv-műsor sztárjává tette. A filmet ő írta, rendezte és ő volt a címszereplő is.

De térjünk vissza **Adriano** 60-as éveire: ő az első olasz rock and roll énekes, aki San Remo-t nyert – nálunk is sokan emlékeznek a 24 ezer csókra, a Ventiquattromila baci-ra –, gumimozgásával kiérdemelte a „szuperlaza” (supermolleggiato) jelzőt. Aztán jöttek a jellegzetes, rekedtes hangján előadott érzelmes dalai, vadnyugati balladái, country-s hangzású számai. Az Azzurrót, a később énekesként is jelentőssé vált **Paolo Conte** dalát **Aradszky László** magyarította. Az Il ragazzo della Via Gluck volt 1966-ban a világ első „környezetvédő” dala. A La Pelle (A bőr) a rasszizmus ellen szól, a Storia d'amore valóságos énekelt novellafolyam, és természetesen nagy sláger volt a Serafino filmzenéje is. Az egyetlen olasz csillag volt abban az évtizedben, aki Clan néven saját kiadót tudott létrehozni, szívérványszínű címkével.

Celentano csapatából vált ki és sokáig ellenlábasának tekintették **Don Backy**-t (**Aldo Caponi**, 1939): még reszelős hangjuk is hasonlított, de ő inkább a nagy ívű, romantikus dalokat kedvelte. A Casa Bianca című dala Volt egy fehér házikóként jutott el hozzánk. A hagyományos, érzelmes táncdalokban és a vidám kópéságokban egyaránt remek volt **Johnny Dorelli** (**Giorgio Guidi**, 1937); a L'immensità melleleg éppen **Don Backy** dala volt. **Dorelli**t nálunk színészként jobban ismerik: ő volt ama híres Superman-paródiában Dorellik, és ő formázta meg Filippo Lippi atyát **Luigi Magni** mélységesen emberszerető filmjében, a Legyetek jók, ha tudtok-ban. Nápoly kedvence volt és nem ragadt le a nápolyi daloknál **Massimo Ranieri** (1949). A déli nagyváros „öcsikéje” (scugnizzo) 17 évesen lett sztár és felfedezte a film is: Pratolini Metellójának főszerepét alakította. Napjainkban főként színházban játszik, de tv-filmekhez is gyakran hívják az 50 felett is kölyökképzű **Massimo**-t.

Szintén Milanóból indult és **Celentano**-nál is jobban kötődött a városhoz **Giorgio Gaber** (1938), a „Nasone”, azaz a nagyorrú, aki a swing, a ragtime, a blues ihletésével adott elő sanzonokat. (Később Giorgio Strehler Piccolo Teatrójának lett vezető művésze.) Az ijedt kisemberre emlékeztető **Enzo Jannacci** (1935) kissé hamis hangján adott elő kabarétréfába illő számokat, amelyek közül az egyik, a Vengo anch'io, no, tu no (Én

Ennio Morricone

is jövök, nem, te nem), nemcsak numero uno volt, hanem szállóigévé vált. Még komoly politikai lapok is elsütötték, amikor egy kormánykoalícióból ki akarták hagyni valamelyik pártot. **Jannacci** egyik állandó társszerzője nem volt más, mint Dario Fo, a későbbi Nobel-díjas író. **Gaber** – aki megteremtette Signor G., az olasz mindennapok „sánta ördögének” figuráját – 2003. január 1-jén halt meg. Temetésén ott volt **Celentano** és **Jannacci** is, akikkel kamaszkorukban az első rock and roll-zenekarukat alkották. (A negyedik tag a már régen halott **Luigi Tenco** volt.)

A **Celentano–Mori, Morandi–Efrikjan** kettős mellett harminc évig állt a zene, a zenés filmek és a társasági élet középpontjában, mint mintapáros, **Al Bano** és **Romina Power**. A Bari környékéről származó **Albano Carrisi** (1943) a Settevociban tűnt fel gyönyörű tenor hangjával – lemezsikerei között operafeldolgozások is szerepelnek (**Leoncavallo**) –, első lemeze, a Bianca di Luna **Brahms** I. magyar táncára készült. Nagy listavezető slágere volt a Nel sole. Rómában találkozott a fiatalon elhunyt amerikai színész, Tyrone Power (A vád tanúja főszereplője) idősebbik lányával, és bár a színésznő mama, Gloria Christian nem igazán örült a még csak feltörekvő olasz énekes vőjelöltnek, végül 1969-ben **Al Bano** oltár elé vezethette a mindössze 18 éves **Romina Power**-t. Szerelmüket a filmvászonon is megpecsételték egy **Schubert** életéről szóló filmben – az énekes ugyanis feltűnően hasonlít a nagy osztrák dalköltőre. Ekkor indultak be az azóta Európa-szerte híres duettjeik. **Romina**-nak ugyan soha nem volt nagy hangja, de természetes bája – és főként **Al Bano** nagyszerű hangadottságai – túlszegtették ezen a fogyatékoságán. Négy gyermekük született. A 90-es évek derekán tört meg a min-taházasság, amikor egyik lányuk, Yasmina New York-ban beleszeretett egy sötét szektavezérbe, majd nyomtalanul eltűnt, soha többé nem került elő. A 30. évfordulójukra már nem lehetett őket együtt meghívni a Rai Uno show-jába.

A „Goroi Párduc”, a vörös hajú, asszonyosan érzéki (a bulvárlapok szerint a férfiakra végzetes hatású), csodálatos althangú **Milva** (**Maria Ilva Bolciati**, 1938) számára a popdalok csak egy állomást jelentettek karrierjében, nagyszerű drámai színésznő lett, a Brecht-dalok nemzetközi híró tolmácsolója. Készített **Vangelis**-szel közös lemezt: német nyelven, Ich Hab Keine Angst címmel. Legnagyobb popsikere a Dipingi un mondo, valamint a **Sonny And Cher**-féle Little Man olasz változata, a Piccolo ragazzo volt.

Az olasz dal nem volt híján a dekoratív és szép hangú nagyszonyoknak. **Mina**, eredeti nevén **Anna Maria Mazzini** (1940), a „Cremonai Tigris” szinte nem ismert műfaji korlátokat: a keringőtől a sambáig, a kupléktól a rhytm and blues-ig bármit magas szinten tudott előadni, igazi vérbő egyéniséggel, amolyan olasz, női **Tom Jones**-ként. Éveken át sikeres show-műsora volt a RAI-n, amelyet időnként ma is megismételnek. A közelmúltban több mint tízéves visszavonulás után bejelentette, hogy ismét koncertezni fog. **Iva Zanicchi** (1941) 1969-ben San Remo-t is nyert a Zingarával (Cigánylány), de a telt orgánumú énekesnő figyelemre méltó feldolgozást készített **Elvis Presley** Love Me Tenderjéből (Dolcemente), valamint rengeteg amerikai éldalából, az Unchained Melody-ból. **Ornella Vanoni** (1935) volt közülük talán a legszenvedélyesebb, aki a sanzon műfajában nyújtotta a legnagyobb élményt (Mi sono innamorata di te, Cosa hai trovato in lui, Arrivederci). Ő énekelte a **Leonardo Da Vinciről** szóló, nálunk is vetített tv-sorozat címdalát. **Ornella** adta elő énekes változatban az Egy maréknyi dollárért című western egyik lírai motivumát (Quando sei triste). A rock-vonalon a kicsi, mégis sudárnak ható, szőke, mélyhangú **Patty Pravo** volt a legnépszerűbb (**Nicoletta Strambelli**, 1948), aki némi egészséges vagányságot vitt a női ágba, bár a legtovább a La bambola című dalával állt a slágerlista élén. Őt emlegették a „Piper klub lányaként” – ez volt akkortájt Róma legmenőbb klubja, amely sztárjait külön címkével adta ki.

Az alig 150 centis **Rita Pavone** (1945) rossz kölyökre hasonlított szeplős arcával, rekedt hangjával. A „nőies” dalokat már csak húszéves kora után fedezte fel magának, akárcsak példaképe, **Brenda Lee**. Addig viszont elkészítette **Peter Paul And Mary** If I Had A Hammerének az eredetivel egyenrangú változatát – nálunk az ő Datemi un martellója jobban ismert –, valamint a **Mary Poppins** varázsdalából övé lett a Supercalifragilistic-espialidoso. **Gigliola Cinquetti** (1947) ellenben felnőttként is sokáig megőrizte szűzies kislány-imázsát: nemcsak a Non ho l'età (Túl fiatal vagyok), hanem a Dio come ti amo, vagy a magyar slágerré vált La pioggia is egy tiszta arcú és hangú énekesnőre vall. (Ez utóbbi dal L'Orage címmel, **France Gall**-al Franciaországban is befutott.) A tizenévesek zabolátlan bálványa volt a szőke gombafeje nyomán „aransapkának” nevezett **Caterina Caselli** (1947), aki kezdetben testdobálós rock-dalokkal örvendeztette meg híveit. Il Cammino di ogni speranza, Insieme a te non ci sto più, Emanuelle (nincs köze a filmhez, öt évvel korábban készült), Sole spento, a nálunk **Kovács Katitól** ismert Ninna nanna, és a Re di cuori (Szívkirály) mellett három „fordítása” jelen-

tette pályája csúcspontjait: a **Rolling Stones** Paint It Blackje, a **Monkees** I'm A Believerje, valamint **David McWilliams** Days Of Pearly Spencerje. Majd férjhez ment a legnagyobb olasz lemezkiadó cég fejéhez, a magyar származású Piero Sugarhoz és „megszelídült”.

Olaszország nagy vonzerőt jelentett több olyan előadónak, aki odahaza soha nem ért el sikereket – Dél-Európában azonban annál inkább. Ugyancsak a Piper-klubból nőtte ki magát a **Primitives**, amelynek magas hangú, nőbölöndítően kékszempű énekese, **Mal Ryder** sok könnyet csalt ki a szebbik nemből a Betty Blue-val (Semmi köze **Jean-Jacques Beneix** későbbi, hátborzongató filmjéhez – Franciaországban **Eric Charden** adta elő), vagy a Bambolinával, amelyet **Elvis** is elénekelt Any Day Now címmel. A **Rokes** első sikerét a Rita, a szúnyog című filmben aratta, és attól kezdve éveken át hódítottak fél-brit-fél-olasz stílusukkal, amelynek külön bája volt a kétméteres, piszkafa vékony **David Shel Shapiro** angolos akcentusa, sírós hangja. Ők énekeltek az olasz hippik egyik himnuszát, a Che colpa abbiamo noi (Mit követtünk el?), és törzshelyüket, a Piazza di Spagnát, továbbá a hosszú című Cercati di abbracciare tutto il mondo come noi (Próbáljátok megölelni az egész világot, mint mi), amely a **Beatles** All You Need Is Love-jára rimelt. San Remo őket sem kerülte el – Ma che freddo fa (magyarul Jaj, de hideg van), és egyéni hangvételben dolgozták fel **Bobby Darin** If I Were A Carpenterét, Se io fossi povero címmel.

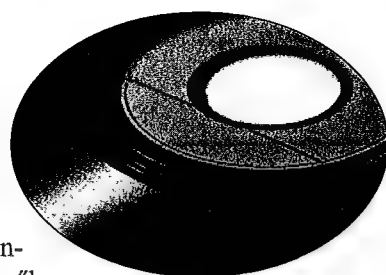
Ugyancsak Itália hozott elismerést a **Motowns**-nak, bár a 48 centis haját viselő **Lally Scott** néhány évvel később a Chirpy Chirpy Cheep Cheep című, elrettentő dal első előadója volt, még a **Middle Of The Road** előtt. **Ricky Shayne**-ben azt imádták elsősorban, hogy kisfiús arcához hallatlanul férfias hang párosult. A zenés vasárnap délutánok üdvöskéje volt az eritreai **Lara Saint-Paul**, sőt még két fekete soul-énekes is befutott: **Rocky Roberts**, és az ő zenekarából, az **Airdales**-ből kivált **Wes**. Ugyanebben a műfajban próbálkozott kilenc testvéréből álló zenekarával a libanoni **Patrick Samson**. **Patrick** a **Winwood**-féle I'm A Man és a **Blood, Sweat And Tears** Spinning Wheelje átiratát vitte sikerre.

Itália hálás lehet a sorsnak, hogy két olyan muzsikuss-talentum neve fonódott össze a filmmel, mint **Nino Rota**-é és **Ennio Morricone**-é. **Rota** (1910–1983) még a neorealizmus idején jegyezte el magát a mozival, s hamar egymásra találtak Federico Fellinivel: az 50-es évektől Fellini képei **Rota** hangján szólaltak meg. A 60-as évek két felejthetetlen **Rota-motívuma** a „8 és fél” cirkuszenéje és – ezúttal Franco Zeffirelli társaként – a Romeo és Júlia. **Ennio Morricone** (1931) nélkül pedig egész egyszerűen nincsen olasz western. A műfaj megújítója, Sergio Leone igen erős dramaturgiai funkciót adott **Morricone** feszültséggel teli zenéinek. Ezek a dalok valóban olyanok, hogy a hallgató akkor is látja a porlepte hősöket, a napégette sivatagokat, sziklákat, a kihalt városokat, temetőket, a pisztolypárbajok előtti idegtépő várakozást, ha soha nem is nézte meg a filmeket. Az Egy maréknyi dollárért, a Jó, a Rossz és a Csúf a filmzene-irodalom csúcspontjai között vannak; a Volt egyszer egy vadnyugat esetében pedig Leone egyenesen **Morricone** kompozíciói alapján írta meg filmje forgatókönyvét! Ugyancsak **Morricone** szerezte a „korrupciós filmek” östípusának, a „Vizsgálat egy minden gyanú felett álló polgár ügyében” kísérőzenéjét. A fiatal generáció képviselőjében megszólaltak a De Angelis-fivérek, akik a következő évtizedben teljesedtek ki (Sandokan, Különböző dühbe jövünk). A legismertebb hangszeres felvétel azonban kétségtelenül az ősi katonai takarodó-dallam, az Il Silenzio, amelyet 1965-ben vett fel **Nini Rosso** (1922). A harcsabajszú, tüskehajú trombitás jazz-muzsikusból lett nagy közönségkedvenc. Bravúrosan szólaltatta meg **Rimszkij-Korszakov** Dongóját, és ihletett blues-énekesként is elismerték egy krimisorozat zenéje, az Uomo solo után.

...És a többiek

Spanyolország az ókonzervatív Franco-rendszer alatt szinte egyáltalán nem haladt a korrall. A rock-ot a **Los Bravos** képviselte (Black is Black, Gimme Little Lovin', Sympathy), de ők angolul énekeltek, ráadásul énekesük – a kicsit **Stevie Winwoodra** emlékeztető – **Mike Kennedy** német volt. **Massiel** 1969-ben eurovíziós fesztivált nyert, elindult a Real Madrid fiatal kapusának, **Julio Iglesiasnak** énekes karrierje (egy súlyos sérülés miatt nyergelt át a sportról a zenére), de egyikük sem nevezhető beat-előadónak.

Az NSZK-ból szintén azok jutottak nemzetközi elismeréshez, akik angolul szólaltak meg, pedig **Elvis** katonáskodása, a **Beatles** és jó néhány más brit banda hamburgi, hannoveri, müncheni szerződése, valamint az országban állomásozó amerikai katonai rádió igen jótékony hatást fejtett ki a helyi rock-életre. Mégis kevesekről szólt a fáma úgy, hogy azt német földön túl is meghallják. Néhány, ma is nagynevűnek számító zenekar (**Scorpions**, **Amon Düül**, **Tangerine Dream**) akkortájt kezdett; egyszer tündökölt a **Wanderland** a Moscov-val. **Udo Lindenberg** pedig a diákmozgalmak kedvenc protest-songosa volt. (Az NDK-ban, ahol mellel

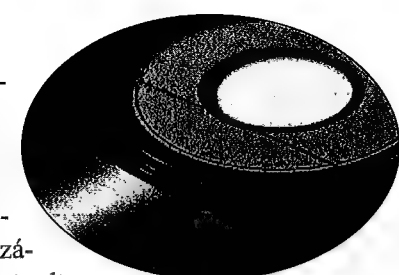

igen magas szintű jazz-lemezkiadás folyt az Amiga jóvoltából, a szintén keletről elszármazott **Lindenberg** „ellenlábasa” a DDR-ben letelepedett, amerikai kommunista békeharcos **Dean Reed** volt, aki énekesként és western-színészként egyaránt népszerű lett. (1987-ben egy gyanús balesetben halt meg). A holland kamaszszász **Heintje** is az NSZK-ban volt a legkedveltebb néhány évig és néhány zenés mozilimonádé erejéig. Az olasz származású **Giorgio Moroder** Münchenben próbált szerencsét és arcpirító poénként adta elő a Mana Manát, amely nálunk jobban ismert a Muppet Show-ból, illetve a **Gemini** együttes Ifipark-(budai Ifjúsági Park)beli koncertjeiről. Később a városról elnevezett disco-vonal egyik vezéralakja lett, **Donna Summer** felfedezője, 1983-ban pedig zenét komponált **Fritz Lang** Metropolisának felújított, „hangos” változatához – olyan előadókkal, mint **Jon Anderson**, **Freddie Mercury**, **Bonnie Tyler**.

A svéd **Peter Holm** a létező összes nyugat-európai nyelven elénekelt Monia című dalát – ennyit tudott. 1969-ben váratlanul kitört az orosz láz, a Katyusa feldolgozásával: egy originál orosz, **Ivan Rebroff** hozta divatba, és több nemzet is magáévá tette Casatchok címmel, a hajóvontatók dalával együtt. **Rebroffot** úgy reklámozták, mint az egyetlen énekest, aki hét oktávot kiénekel. (Igaz, ezt állították Amerikában más körökben **Captain Beefheart**ról is.)

A hollandok főként a jazz-rock-ban, a progresszívben jeleskedtek (**Focus**, **Exseption**), de azért néhány slágercsapatot is összehoztak. A **Shocking Blue** erejét a keményhangú **Veress Mariska** adta – a neves cigányprimás, **Veress Lajos** lánya –, remek alakja, gyönyörű fekete haja, zöld szemei a bandát is kíváncsossá tették a zeneszerző **Robby Van Leuween** néhány dalával: a Venus-szal (a 80-as években a **Banana-rama** tett erőszakot a nótán, napjainkban reklámzene lett), a Never Marry A Railroad Mannel – aztán ők is eltűntek. Akárcsak a **Tee Set**, és 1969-es szerelmes énekük, a Ma Belle Amie.

A többi európai ország énekesei, bár nem voltak tehetségtelenek, különösen nem a skandináv együttesek (nem is beszélve a lengyel, csehszlovák – és elfogultság nélkül mondhatjuk – a magyar zenészekről, akik közül az **Omega** és **Zalatnay Sarolta** Angliában, **Koncz Zsuzsa** Franciaországban és az NDK-ban jelentetett meg lemezt ezekben az években), megmaradtak „provinciális jelenségnek”.

Slágerlisták

1960

- 1 "The Twist" ..... Chubby Checker
- 2 "It's Now or Never" ..... Elvis Presley
- 3 "Save The Last Dance For Me" ..... The Drifters
- 4 "Itsy Bitsy Teenie Yellow Polkadot Bikini" ..... Brian Hyland
- 5 "I'm Sorry" ..... Brenda Lee
- 6 "Walk, Don't Run" ..... The Ventures
- 7 "You Talk Too Much" ..... Joe Jones
- 8 "Finger Poppin' Time" ..... Hank Ballard and the Midnighters
- 9 "Diamonds and Pearls" ..... The Paradons
- 10 "Only The Lonely" ..... Roy Orbison
- 11 "Volare" ..... Bobby Rydell
- 12 "I Want To Be Wanted" ..... Brenda Lee
- 13 "Stay" ..... Maurice Williams and the Zodiacs
- 14 "Chain Gang" ..... Sam Cooke
- 15 "My Heart Has A Mind Of It's Own" ..... Connie Francis
- 16 "Georgia On My Mind" ..... Ray Charles
- 17 "Are You Lonesome Tonight" ..... Elvis Presley
- 18 "A Million To One" ..... Jimmy Charles and the Reveletts
- 19 "Poetry In Motion" ..... Johnny Tillotson
- 20 "Dreamin' " ..... Johnny Burnette
- 21 "Mr. Custer" ..... Larry Verne
- 22 "New Orleans" ..... Gary "U.S." Bonds
- 23 "Theme From The Apartment" ..... Ferrante and Teicher
- 24 "He Will Break Your Heart" ..... Jerry Butler and The Impressions
- 25 "A Thousand Stars" ..... Kathy Young And The Innocents
- 26 "Devil Or Angel" ..... Bobby Vee
- 27 "Image Of A Girl" ..... The Safaris
- 28 "Please Help Me, I'm Falling" ..... Hank Locklin
- 29 "Tell Laura I Love Her" ..... Ray Peterson
- 30 "Exodus" ..... Ferrante and Teicher
- 31 "Mission Bell" ..... Donnie Brooks
- 32 "Wonderland By Night" ..... Bert Kaempfert
- 33 "Let's Go, Let's Go, Let's Go" ..... Hank Ballard and The Midnighters
- 34 "Will You Love Me Tomorrow" ..... The Shirelles
- 35 "Kiddio" ..... Brook Benton
- 36 "Sailor (Your Home Is The Sea)" ..... Lolita
- 37 "Yogi" ..... The Ivy Three
- 38 "Alley-Oop" ..... Dante and the Evergreens
- 39 "Everybody's Somebody's Fool" ..... Connie Francis
- 40 "Many Tears Ago" ..... Connie Francis
- 41 "Mule Skinner Blues" ..... The Fendermen
- 42 "Alone At Last" ..... Jackie Wilson
- 43 "So Sad" ..... The Everly Brothers

Slágerlisták

297

- 44 "Because They're Young" ..... Duane Eddy and The Rebels
- 45 "The Hucklebuck" ..... Chubby Checker
- 46 "Feel So Fine" ..... Johnny Preston
- 47 "Over The Rainbow" ..... The Demensions
- 48 "Never On Sunday" ..... Don Costa and His Orchestra
- 49 "Alley-Oop" ..... The Hollywood Argyles
- 50 "Josephine" ..... Bill Black's Combo
- 51 "Artificial Flowers" ..... Bobby Darin
- 52 "Walking To New Orleans" ..... Fats Domino
- 53 "Lonely Teenager" ..... Dion
- 54 "North To Alaska" ..... Johnny Horton
- 55 "Blue Angel" ..... Roy Orbison
- 56 "(You Were Made For) All My Love" ..... Jackie Wilson
- 57 "When Will I Be Loved" ..... The Everly Brothers
- 58 "Big Boy Pete" ..... The Olympics
- 59 "Angel Baby" ..... Rosie And The Originals
- 60 "Sway" ..... Bobby Rydell
- 61 "Shimmy Like Kate" ..... The Olympics
- 62 "Hello Young Lovers" ..... Paul Anka
- 63 "Let's Think About Living" ..... Bob Luman
- 64 "Don't Be Cruel" ..... Bill Black's Combo
- 65 "That's All You Gotta Do" ..... Brenda Lee
- 66 "Do You Mind?" ..... Andy Williams
- 67 "My Home Town" ..... Paul Anka
- 68 "You're Sixteen" ..... Johnny Burnette
- 69 "Shop Around" ..... The Miracles
- 70 "To Each His Own" ..... The Platters
- 71 "Last Date" ..... Floyd Cramer
- 72 "One Of Us (Will Weep Tonight)" ..... Patti Page
- 73 "Runaround" ..... The Fleetwoods
- 74 "Look For A Star" ..... Billy Vaughn and His Orchestra
- 75 "Fools Rush In" ..... Brook Benton
- 76 "Once In Awhile" ..... The Chimes
- 77 "I'll Save The Last Dance For You" ..... Damita Jo
- 78 "Twistin' U.S.A." ..... Danny and The Juniors
- 79 "Pineapple Princess" ..... Annette
- 80 "Won't You Come Home Bill Bailey" ..... Bobby Darin
- 81 "Tonight's The Night" ..... The Shirelles
- 82 "Little Bitty Pretty One" ..... Frankie Lymon
- 83 "Perfidia" ..... The Ventures
- 84 "Banjo Boy" ..... Jan and Kjeld
- 85 "Ruby Duby Du" ..... Tobin Mathews and Company
- 86 "Summer's Gone" ..... Paul Anka
- 87 "There's Something On Your Mind" ..... Bobby Marchan
- 88 "Bad Man Blunder" ..... The Kingston Trio
- 89 "In My Little Corner of The World" ..... Anita Bryant
- 90 "Trouble in Paradise" ..... The Crests
- 91 "Ta Ta" ..... Clyde McPhatter
- 92 "Down Yonder" ..... Johnny and The Hurricanes
- 93 "Blue Tango" ..... Bill Black's Combo
- 94 "A Woman, A Lover, A Friend" ..... Jackie Wilson

- 95 "Yes Sir, That's My Baby" ..... Rick Nelson
 96 "Calcutta" ..... Lawrence Welk And His Orchestra
 97 "I Can't Help It" ..... Adam Wade

1961

- 1 "Runaround Sue" ..... Dion
 2 "Quarter To Three" ..... Gary "U.S." Bonds
 3 "Runaway" ..... Del Shannon
 4 "Bristol Stomp" ..... The Dovells
 5 "Blue Moon" ..... The Marcels
 6 "Please Mr. Postman" ..... The Marvellettes
 7 "Travelin' Man" ..... Ricky Nelson
 8 "There's A Moon Out Tonight" ..... The Capris
 9 "Mother In Law" ..... Ernie K-Doe
 10 "Will You Love Me Tomorrow" ..... The Shirelles
 11 "Tossin' and Turnin' " ..... Bobby Lewis
 12 "Daddy's Home" ..... Shep and The Limelites
 13 "Pony Time" ..... Chubby Checker
 14 "Big Bad John" ..... Jimmy Dean
 15 "Take Good Care of My Baby" ..... Bobby Vee
 16 "Exodus" ..... Ferrante and Teicher
 17 "Michael" ..... The Highwaymen
 18 "A Hundred Pounds Of Clay" ..... Gene McDaniels
 19 "Calcutta" ..... Lawrence Welk Orchestra
 20 "Shop Around" ..... The Miracles
 21 "Barbara Ann" ..... The Regents
 22 "My True Story" ..... The Jive Five
 23 "Pretty Little Angel Eyes" ..... Curtis Lee and The Halos
 24 "Please Love Me Forever" ..... Cathy Jean and The Roommates
 25 "Spanish Harlem" ..... Ben E. King
 26 "Heart and Soul" ..... The Cleftones
 27 "(I Don't Know Why) But I Do" ..... Clarence "Frogman" Henry
 28 "The Boll Weevil Song" ..... Brook Benton
 29 "Angel Baby" ..... Rosie and The Originals
 30 "Hit The Road Jack" ..... Ray Charles
 31 "Gee Whiz (Look At His Eyes)" ..... Carla Thomas
 32 "Let's Twist Again" ..... Chubby Checker
 33 "Hats Off To Larry" ..... Del Shannon
 34 "School Is Out" ..... Gary "U.S." Bonds
 35 "I Like It Like That" ..... Chris Kenner
 36 "I've Told Every Little Star" ..... Linda Scott
 37 "Mama Said" ..... The Shirelles
 38 "Stand By Me" ..... Ben E. King
 39 "Bless You" ..... Tony Orlando
 40 "Crying" ..... Roy Orbison
 41 "Baby Blue" ..... The Echoes
 42 "Dedicated To The One I Love" ..... The Shirelles
 43 "Last Night" ..... The Mar-Keys

- 44 "The Lion Sleeps Tonight" ..... The Tokens
 45 "Hurt" ..... Tim Yuro
 46 "Heartaches" ..... The Marcels
 47 "Once In Awhile" ..... The Chimes
 48 "Those Oldies But Goodies" ..... Little Caesar and The Romans
 49 "Raindrops" ..... Dee Clark
 50 "Peppermint Twist" ..... Joey Dee and The Starlites
 51 "All In My Mind" ..... Maxine Brown
 52 "Does Your Chewing Gum Lose It's Flavor" ..... Lonnie Donegan
 53 "Once Upon A Time" ..... Rochell and The Candles
 54 "Tonight I Fell In Love" ..... The Tokens
 55 "Portrait Of My Love" ..... Steve Lawrence
 56 "Where The Boys Are" ..... Connie Francis
 57 "The Twist" ..... Chubby Checker
 58 "I Love How You Love Me" ..... Paris Sisters
 59 "Goodbye Cruel World" ..... James Darren
 60 "You're The Reason" ..... Bobby Edwards
 61 "Running Scared" ..... Roy Orbison
 62 "Are You Lonesome Tonight?" ..... Elvis Presley
 63 "Halfway To Paradise" ..... Tony Orlando
 64 "Moon River" ..... Jerry Butler
 65 "This Time" ..... Troy Shondell
 66 "Don't Bet Money Honey" ..... Linda Scott
 67 "Surrender" ..... Elvis Presley
 68 "The Way You Look Tonight" ..... The Lettermen
 69 "The Fly" ..... Chubby Checker
 70 "I Count The Tears" ..... The Drifters
 71 "Tonight (Could Be The Night)" ..... The Velvets
 72 "Good Time Baby" ..... Bobby Rydell
 73 "A Little Bit Of Soap" ..... The Jarmels
 74 "Together" ..... Connie Francis
 75 "Rama Lama Ding Dong" ..... The Edsels
 76 "A Thousand Tears" ..... Kathy Young and the Innocents
 77 "Wizard Of Love" ..... The Ly-Dells
 78 "Yellow Bird" ..... The Arthur Lyman Group
 79 "The Touchables" ..... Dickie Goodman
 80 "Who Put The Bomp" ..... Barry Mann
 81 "Solitaire" ..... The Embers
 82 "Ya Ya" ..... Lee Dorsey
 83 "Calendar Girl" ..... Neil Sedaka
 84 "The Mountain's High" ..... Dick and Dee Dee
 85 "Those Oldies But Goodies" ..... Nino and The Ebb Tides
 86 "Tower of Strength" ..... Gene McDaniels
 87 "Run to Him" ..... Bobby Vee
 88 "Rubber Ball" ..... Bobby Vee
 89 "Sad Movies (Make Me Cry)" ..... Sue Thompson
 90 "There's No Other (Like My Baby)" ..... The Crystals
 91 "Some Kind of Wonderful" ..... The Drifters
 92 "Wheels" ..... The String-A-Longs
 93 "Wonderland By Night" ..... Bert Kaempfert
 94 "Baby Sittin' Boogie" ..... Buzz Clifford

- 95 "Good Goodbye" ..... The Bob Knight Four
 96 "I Understand (Just How You Feel)" ..... The G-Clefs
 97 "Look in My Eyes" ..... The Chantels
 98 "Till" ..... The Angels
 99 "Trust In Me" ..... Etta James
 100 "Let's Get Together" ..... Hayley Mills

1962

- 1 "Mashed Potato Time" ..... Dee Dee Sharp
 2 "I Can't Stop Loving You" ..... Ray Charles
 3 "Twist and Shout" ..... The Isley Brothers
 4 "Duke of Earl" ..... Gene Chandler
 5 "Sherry" ..... The Four Seasons
 6 "Roses Are Red" ..... Bobby Vinton
 7 "The Twist" ..... Chubby Checker
 8 "Soldier Boy" ..... The Shirelles
 9 "The Loco Motion" ..... Little Eva
 10 "Do You Love Me" ..... The Contours
 11 "Hey! Baby" ..... Bruce Channel
 12 "The Stripper" ..... David Rose and Orchestra
 13 "Big Girls Don't Cry" ..... The Four Seasons
 14 "The Wah Watus!" ..... The Orlons
 15 "He's A Rebel" ..... The Crystals
 16 "Monster Mash" ..... Bobby "Boris" Picket
 17 "Midnight in Moscow" ..... Kenny Ball and His Jazzmen
 18 "The One Who Really Loves You" ..... Mary Wells
 19 "Playboy" ..... The Marvelettes
 20 "Green Onions" ..... Booker T. and the MG's
 21 "Stanger On The Shore" ..... Mr. Acker Bilk
 22 "I Know" ..... Barbara George
 23 "Peppermint Twist" ..... Joey Dee and The Starlites
 24 "Johnny Angel" ..... Shelley Fabares
 25 "Palisades Park" ..... Freddy Cannon
 26 "Don't Hang Up" ..... The Orlons
 27 "Slow Twistin'" ..... Chubby Checker and Dee Dee Sharp
 28 "All Alone Am I" ..... Brenda Lee
 29 "Ramblin' Rose" ..... Nat "King" Cole
 30 "The Wanderer" ..... Dion
 31 "You Belong To Me" ..... The Duprees
 32 "She Cried" ..... Jay and The Americans
 33 "Bobby's Girl" ..... Marcie Blane
 34 "Sheila" ..... Tommy Roe
 35 "Sealed With A Kiss" ..... Brian Hyland
 36 "Breaking Up Is Hard To Do" ..... Neil Sedaka
 37 "Let Me In" ..... The Sensations
 38 "I Love You" ..... The Volume's
 39 "Limbo Rock" ..... Chubby Checker
 40 "What's Your Name" ..... Don and Juan

- 41 "Baby It's You" ..... The Shirelles
 42 "Smoky Places" ..... The Corsairs
 43 "Let's Dance" ..... Chris Montez
 44 "Uptown" ..... The Crystals
 45 "Surfin' Safari" ..... The Beach Boys
 46 "Return To Sender" ..... Elvis Presley
 47 "Twistin' The Night Away" ..... Sam Cooke
 48 "You'll Lose A Good Thing" ..... Barbara Lynn
 49 "Afrikaan Beat" ..... Bert Kaempfert
 50 "The Lion Sleeps Tonight" ..... The Tokens
 51 "Al Di La'" ..... Emilio Pericoli
 52 "Beechwood 4-5789" ..... The Marvelettes
 53 "Desafinado" ..... Stan Getz and Charlie Byrd
 54 "Norman" ..... Sue Thompson
 55 "I Wish That We Were Married" ..... Ronnie and The Hi-lites
 56 "Popeye The Hitchhiker" ..... Chubby Checker
 57 "Love Letters" ..... Kitty Lester
 58 "Don't Play That Song" ..... Ben E. King
 59 "Party Lights" ..... Claudine Clark
 60 "You Beat Me To The Punch" ..... Mary Wells
 61 "Dear Lady Twist" ..... Gary "U.S." Bonds
 62 "Can't Help Falling In Love" ..... Elvis Presley
 63 "I Sold My Heart To The Junkman" ..... The Blue-Belles (Starlets)
 64 "Any Day Now" ..... Chuck Jackson
 65 "Pepino The Italian Mouse" ..... Lou Monte
 66 "Shout Part 1" ..... Joey Dee and The Starlites
 67 "You Don't Know Me" ..... Ray Charles
 68 "Run To Him" ..... Bobby Vee
 69 "Good Luck Charm" ..... Elvis Presley
 70 "Dear One" ..... Larry Finnegan
 71 "Gravy" ..... Dee Dee Sharp
 72 "Lover Please" ..... Clyde McPhatter
 73 "Speedy Gonzales" ..... Pat Boone
 74 "A Wonderful Dream" ..... The Majors
 75 "Bring It On Home To Me" ..... Sam Cooke and Lou Rawls
 76 "Having a Party" ..... Sam Cooke and Lou Rawls
 77 "Patches" ..... Dickey Lee
 78 "Echo" ..... The Emotions
 79 "Don't Break The Heart That Loves You" ..... Connie Francis
 80 "Tell Him" ..... The Exciters
 81 "Happy Birthday, Sweet Sixteen" ..... Neil Sedaka
 82 "Remember Then" ..... The Earls
 83 "I Need Your Loving" ..... Don Gardner and Dee Dee Ford
 84 "Village Of Love" ..... The Fabulous Twilights
 85 "Theme From Dr. Kildare" ..... Richard Chamberlain
 86 "Ride!" ..... Dee Dee Sharp
 87 "Telstar" ..... The Tornados
 88 "What Kind Of Love Is This" ..... Joey Dee
 89 "Please Mr. Postman" ..... The Marvelettes
 90 "Goodbye Cruel World" ..... James Darren
 91 "Soul Twist" ..... King Curtis & His Noble Knights

- 92 "Snap Your Fingers" ..... Joe Henderson
 93 "A Town Without Pity" ..... Gene Pitney
 94 "My Own True Love" ..... The Duprees
 95 "Lovers Who Wander" ..... Dion
 96 "It Keeps Right On A Hurtin'" ..... Johnny Tillotson
 97 "Only Love Can Break A Heart" ..... Gene Pitney
 98 "Twist, Twist Senora" ..... Gary "U.S." Bonds
 99 "Wolverton Mountain" ..... Claude King
 100 "Our Anniversary" ..... Shep and The Limelites

1963

- 1 "I Will Follow Him" ..... Little Peggy March
 2 "Be My Baby" ..... The Ronettes
 3 "He's So Fine" ..... The Chiffons
 4 "Our Day Will Come" ..... Ruby and The Romantics
 5 "Easier Said Than Done" ..... The Essex
 6 "So Much In Love" ..... The Tymes
 7 "My Boyfriend's Back" ..... The Angels
 8 "Hey Paula" ..... Paul and Puala
 9 "Fingertips Part 2" ..... Little Stevie Wonder
 10 "Go Away Little Girl" ..... Steve Lawrence
 11 "Blue Velvet" ..... Bobby Vinton
 12 "Sugar Shack" ..... The Fireballs
 13 "If You Wanna Be Happy" ..... Jimmy Soul
 14 "Washington Square" ..... The Village Stompers
 15 "Walk Like A Man" ..... The Four Seasons
 16 "Walk Right In" ..... The Rooftop Singers
 17 "It's My Party" ..... Lesley Gore
 18 "Candy Girl" ..... The Four Seasons
 19 "Deep Purple" ..... Nino Tempo and April Stevens
 20 "Foolish Little Girl" ..... The Shirelles
 21 "I'm Leavin' It Up To You" ..... Dale and Grace
 22 "Surf City" ..... Jan and Dean
 23 "Hello Stranger" ..... Barbara Lewis
 24 "Denise" ..... Randy And The Rainbows
 25 "She's A Fool" ..... Lesley Gore
 26 "Dominique" ..... The Singing Nun
 27 "It's All Right" ..... The Impressions
 28 "Donna The Prima Donna" ..... Dion
 29 "Surfin' U.S.A." ..... The Beach Boys
 30 "You Can't Sit Down" ..... The Dovells
 31 "Tell Him" ..... The Exciters
 32 "Da Doo Ron Ron" ..... The Crystals
 33 "The End Of The World" ..... Skeeter Davis
 34 "Heat Wave" ..... Martha and The Vandellas
 35 "Rhythm Of The Rain" ..... The Cascades
 36 "Baby Workout" ..... Jackie Wilson
 37 "Blame It On The Bossa Nova" ..... Eydie Gorme

- 38 "Blowin' In The Wind" ..... Peter Paul and Mary
 39 "The Monkey Time" ..... Marjor Lance
 40 "Up On The Roof" ..... The Drifters
 41 "I Can't Stay Mad At You" ..... Skeeter Davis
 42 "Puff The Magic Dragon" ..... Peter, Paul and Mary
 43 "El Watusi" ..... Ray Barretto
 44 "Then He Kissed Me" ..... The Crystals
 45 "Cry Baby" ..... The Enchanters
 46 "Sukiyaki" ..... Kyu Sakamoto
 47 "Mockingbird" ..... Inez and Charlie Foxx
 48 "Ruby Baby" ..... Dion
 49 "Can't Get used To Losing You" ..... Andy Williams
 50 "I Wonder What She's Doing Tonight" ..... Barry and the Tamerlanes
 51 "Just One Look" ..... Doris Troy
 52 "Wipe Out" ..... The Surfaris
 53 "Pepino The Italian Mouse" ..... Lou Monte
 54 "The Gypsie Cried" ..... Lou Christie
 55 "Killer Joe" ..... Rocky Fellers
 56 "Sally, Go 'Round The Roses" ..... The Jaynetts
 57 "South Street" ..... The Orlons
 58 "Come And Get These Memories" ..... Martha and The Vandellas
 59 "You've Really Got A Hold On Me" ..... The Miracles
 60 "If I Had A Hammer" ..... Trini Lopez
 61 "Talk To Me" ..... Sunny and The Sunglows
 62 "Louie Louie" ..... The Kingsmen
 63 "Cast Your Fate To The Wind" ..... Vince Guaraldi Trio
 64 "Till Then" ..... The Classics
 65 "I Have A Boyfriend" ..... The Chiffons
 66 "Unchained Melody" ..... Vito and The Salutations
 67 "Telstar" ..... The Tornados
 68 "Don't Say Nothin' Bad (About My Baby)" ..... The Cookies
 69 "Watermelon Man" ..... Mongo Santamaria
 70 "Hello Muddah, Hello Faddah!" ..... Allan Sherman
 71 "One Fine Day" ..... The Chiffons
 72 "Limbo Rock" ..... Chubby Checker
 73 "Hey, Girl" ..... Freddie Scott
 74 "Mickey's Monkey" ..... The Miracles
 75 "Remember Then" ..... The Earls
 76 "Bobby's Girl" ..... Marcie Blane
 77 "Mama Didn't Lie" ..... Jan Bradley
 78 "Blue On Blue" ..... Bobby Vinton
 79 "From A Jack To A King" ..... Ned Miller
 80 "Tie Me Kangaroo Down, Sport" ..... Rolf Harris
 81 "Have You Heard" ..... The Duprees
 82 "Pride and Joy" ..... Marvin Gaye
 83 "More" ..... Kai Winding and Orchestra
 84 "The Love Of My Man" ..... Theola Kilgore
 85 "Wild Weekend" ..... The Rebels
 86 "Walking The Dog" ..... Rufus Thomas
 87 "Down The Aisle (Wedding Song)" ..... Patti Labelle
 88 "Swinging On A Star" ..... Big Dee Irwin and Little Eva

- 89 "Pipeline" ..... The Chantay's
- 90 "There! I've Said It Again" ..... Bobby Vinton
- 91 "The Night Has A Thousand Eyes" ..... Bobby Vee
- 92 "What Will Mary Say" ..... Johnny Mathis
- 93 "On Top of Spaghetti" ..... Tom Glazer
- 94 "Another Saturday Night" ..... Sam Cooke
- 95 "Zip A Dee Doo Dah" ..... Bob B. Soxx & The Blue Jeans
- 96 "Linda" ..... Jan and Dean
- 97 "If You Need Me" ..... Wilson Pickett
- 98 "My Summer Love" ..... Ruby and The Romantics
- 99 "He's Sure The Boy I Love" ..... The Crystals
- 100 "Two Faces Have I" ..... Lou Christie

1964

- 1 "Hello Dolly" ..... Louis Armstrong
- 2 "I Want to Hold Your Hand" ..... The Beatles
- 3 "She Loves You" ..... The Beatles
- 4 "Where Did Our Love Go" ..... The Supremes
- 5 "Chapel of Love" ..... The Dixie Cups
- 6 "Pretty Woman" ..... Ray Orbison
- 7 "Rag Doll" ..... The Four Seasons
- 8 "A Hard Day's Night" ..... The Beatles
- 9 "Everybody Loves Somebody" ..... Dean Martin
- 10 "Do Wah Diddy Diddy" ..... Manfred Mann
- 11 "I Get Around" ..... The Beach Boys
- 12 "A World Without Love" ..... Peter and Gordon
- 13 "Do You Want to Know a Secret" ..... The Beatles
- 14 "The House of the Rising Sun" ..... The Animals
- 15 "Dawn" ..... The Four Seasons
- 16 "She's Not There" ..... The Zombies
- 17 "Baby Love" ..... The Supremes
- 18 "Under the Boardwalk" ..... The Drifters
- 19 "Dancing in the Street" ..... Martha and the Vandellas
- 20 "Twist and Shout" ..... The Beatles
- 21 "My Guy" ..... Mary Wells
- 22 "Leader of the Pack" ..... The Shangri-Las
- 23 "Can't Buy Me Love" ..... The Beatles
- 24 "Remember (Walkin' in the Sand)" ..... The Shangri-Las
- 25 "Java" ..... Al Hirt
- 26 "Love Me Do" ..... The Beatles
- 27 "Please Please Me" ..... The Beatles
- 28 "Last Kiss" ..... J. Frank Wilson
- 29 "You Don't Own Me" ..... Lesley Gore
- 30 "Time Is on My Side" ..... The Rolling Stones
- 31 "My Boy Lollipop" ..... Little Millie Small
- 32 "Love Me With All Your Heart" ..... The Ray Charles Singers
- 33 "Forget Him" ..... Bobby Rydell
- 34 "There! I've Said It Again" ..... Bobby Vinton

- 35 "Shoop Shoop Song (It's in His Kiss)" ..... Betty Everett
- 36 "A Summer Song" ..... Chad and Jeremy
- 37 "Ronnie" ..... The Four Seasons
- 38 "Because" ..... The Dave Clark Five
- 39 "Since I Fell For You" ..... Lenny Welch
- 40 "Louie Louie" ..... The Kingsmen
- 41 "You Really Got Me" ..... The Kinks
- 42 "Memphis" ..... Johnny Rivers
- 43 "People" ..... Barbra Streisand
- 44 "Bread and Butter" ..... The Newbeats
- 45 "My Love Forgive Me" ..... Robert Goulet
- 46 "Don't Let The Sun Catch You Crying" ..... Gerry and the Pacemakers
- 47 "Walk On By" ..... Dionne Warwick
- 48 "I Only Want To Be With You" ..... Dusty Springfield
- 49 "I Feel Fine" ..... The Beatles
- 50 "Wishin' and Hopin'" ..... Dusty Springfield
- 51 "Mr. Lonely" ..... Bobby Vinton
- 52 "It Hurts To Be In Love" ..... Gene Pitney
- 53 "Glad All Over" ..... The Dave Clark Five
- 54 "Ringo" ..... Lorne Greene
- 55 "Anyone Who Had A Heart" ..... Dionne Warwick
- 56 "Dominique" ..... The Singing Nun
- 57 "Come See About Me" ..... The Supremes
- 58 "Let It Be Me" ..... Betty Everett & Jerry Butler
- 59 "Goin' Out Of My Head" ..... Little Anthony & Imperials
- 60 "Can't You See That She's Mine" ..... The Dave Clark Five
- 61 "Bits and Pieces" ..... The Dave Clark Five
- 62 "Popsicles and Icicles" ..... The Murmaids
- 63 "Come A Little Bit Closer" ..... Jay and The Americans
- 64 "Suspicion" ..... Terry Stafford
- 65 "Walking In The Rain" ..... The Ronettes
- 66 "We'll Sing In The Sunshine" ..... Gale Garnett
- 67 "GTO" ..... Ronny and The Daytonas
- 68 "How Do You Do It" ..... Gerry and the Pacemakers
- 69 "What Kind Of Fool Do You Think I Am" ..... The Tams
- 70 "Wives and Lovers" ..... Jack Jones
- 71 "Navy Blue" ..... Diane Renay
- 72 "Have I The Right" ..... The Honeycombs
- 73 "Girl From Ipanema" ..... Getz/Gilberto
- 74 "Surfin' Bird" ..... The Trashmen
- 75 "She's A Woman" ..... The Beatles
- 76 "I'm On The Outside" ..... Little Anthony & Imperials
- 77 "People Say" ..... The Dixie Cups
- 78 "Little Children" ..... Billy J. Kramer
- 79 "I'm Into Something Good" ..... Herman's Hermits
- 80 "Hey Little Cobra" ..... The Rip Chords
- 81 "California Sun" ..... The Rivas
- 82 "Little Old Lady From Pasadena" ..... Jan and Dean
- 83 "Save It For Me" ..... The Four Seasons
- 84 "I Wanna Love Him So Bad" ..... The Jelly Beans
- 85 "C'mon and Swim" ..... Bobby Freeman

- 86 "Stay" ..... The Four Seasons
- 87 "Needles and Pins" ..... The Searchers
- 88 "Romeo and Juliet" ..... The Reflections
- 89 "Funny" ..... Joe Hinton
- 90 "Who Do You Love" ..... The Sapphires
- 91 "Somewhere" ..... The Tymes
- 92 "Love Potion Number 9" ..... The Searchers
- 93 "Steal Away" ..... Jimmy Hughes
- 94 "Keep On Pushing" ..... The Impressions
- 95 "P.S. I Love You" ..... The Beatles
- 96 "Rip Van Winkle" ..... The Devotions
- 97 "I'm Leaving It Up To You" ..... Dale and Grace
- 98 "Tell Me" ..... The Rolling Stones
- 99 "Fun Fun Fun" ..... The Beach Boys
- 100 "I Have A Boyfriend" ..... The Chiffons

1965

- 1 "(I Can't Get No) Satisfaction" ..... The Rolling Stones
- 2 "Help" ..... The Beatles
- 3 "I Can't Help Myself" ..... The Four Tops
- 4 "Downtown" ..... Petula Clark
- 5 "1-2-3" ..... Len Barry
- 6 "Lover's Concerto" ..... The Toys
- 7 "Let's Hang On" ..... The Four Seasons
- 8 "I Got You Babe" ..... Sonny and Cher
- 9 "Come See About Me" ..... The Supremes
- 10 "Stop! In the Name of Love" ..... The Supremes
- 11 "You've Lost That Lovin' Feeling" ..... The Righteous Brothers
- 12 "Wooley Bully" ..... Sam the Sham and The Pharaohs
- 13 "Love Potion No. 9" ..... The Searchers
- 14 "I Hear a Symphony" ..... The Supremes
- 15 "Help Me Rhonda" ..... The Beach Boys
- 16 "I Feel Fine" ..... The Beatles
- 17 "Mrs. Brown You've Got a Lovely Daughter" ..... Herman's Hermits
- 18 "This Diamond Ring" ..... Gary Lewis and the Playboys
- 19 "The Name Game" ..... Shirley Ellis
- 20 "Hang On Sloopy" ..... The McCoys
- 21 "Mr. Tambourine Man" ..... The Byrds
- 22 "Yesterday" ..... The Beatles
- 23 "Get Off of My Cloud" ..... The Rolling Stones
- 24 "Eight Days a Week" ..... The Beatles
- 25 "Ticket to Ride" ..... The Beatles
- 26 "I'm Henry VII, I Am" ..... Herman's Hermits
- 27 "Eve of Destruction" ..... Barry McGuire
- 28 "I'm Telling You Now" ..... Freddie and the Dreamers
- 29 "Mr. Lonely" ..... Bobby Vinton
- 30 "Cara, Mia" ..... Jay and the Americans
- 31 "Taste of Honey" ..... Herb Alpert & the Tijuana Brass

- 32 "Go Now!" ..... The Moody Blues
- 33 "Unchained Melody" ..... The Righteous Brothers
- 34 "Like a Rolling Stone" ..... Bob Dylan
- 35 "Game of Love" ..... Wayne Fontana & the Mindbenders
- 36 "Goldfinger" ..... Shirley Bassey
- 37 "The "In" Crowd" ..... The Ramsey Lewis Trio
- 38 "What's New Pussycat" ..... Tom Jones
- 39 "Back in My Arms Again" ..... The Supremes
- 40 "My Girl" ..... The Temptations
- 41 "Keep On Dancing" ..... The Gentry's
- 42 "She's Not There" ..... The Zombies
- 43 "I'm A Happy Man" ..... The Jive Five
- 44 "California Girls" ..... The Beach Boys
- 45 "You Were On My Mind" ..... The We Five
- 46 "Rescue Me" ..... Fontella Bass
- 47 "Goin' Out Of My Head" ..... Little Anthony
- 48 "Can't You Hear My Heartbeat" ..... Herman's Hermits
- 49 "Bye Bye Baby" ..... The Four Seasons
- 50 "I'll Never Find Another You" ..... The Seekers
- 51 "It's The Same Old Song" ..... The Four Tops
- 52 "She's A Woman" ..... The Beatles
- 53 "King of the Road" ..... Roger Miller
- 54 "Count Me In" ..... Gary Lewis and the Playboys
- 55 "I Know A Place" ..... Petula Clark
- 56 "Turn Turn Turn" ..... The Byrds
- 57 "Save Your Heart For Me" ..... Gary Lewis and the Playboys
- 58 "Darling Take Me Back" ..... Lenny Welch
- 59 "Yes, I'm Ready" ..... Barbara Mason
- 60 "The Mouse" ..... Soupy Sales
- 61 "Silhouettes" ..... Herman's Hermits
- 62 "Shotgun" ..... Jr. Walker and the All Stars
- 63 "My Love Forgive Me" ..... Robert Goulet
- 64 "The Birds and the Bees" ..... Jewel Akens
- 65 "I Got You" ..... James Brown
- 66 "Catch Us If You Can" ..... The Dave Clark Five
- 67 "Keep Searchin'" ..... Del Shannon
- 68 "Tired Of Waiting For You" ..... The Kinks
- 69 "Wonderful World" ..... Herman's Hermits
- 70 "Time Is On My Side" ..... The Rolling Stones
- 71 "Land Of 1000 Dances" ..... Cannibal and the Headhunters
- 72 "Nothing But Heartaches" ..... The Supremes
- 73 "The Boy From New York City" ..... The Ad Libs
- 74 "Tell Her No" ..... The Zombies
- 75 "You Really Got Me" ..... The Kinks
- 76 "You're The One" ..... The Vogues
- 77 "Shake" ..... Sam Cooke
- 78 "Crying In The Chapel" ..... Elvis Presley
- 79 "For Your Love" ..... The Yardbirds
- 80 "Red Roses For A Blue Lady" ..... Bert Kaempfert
- 81 "Don't Think Twice" ..... The Wonder Who
- 82 "Ringo" ..... Lorne Greene

- 83 "Concrete and Clay" ..... Unit Four Plus Two
- 84 "Everyone's Gone To The Moon" ..... Jonathan King
- 85 "Let's Lock The Door" ..... Jay and the Americans
- 86 "Over and Over" ..... The Dave Clark Five
- 87 "I Can Never Go Home Anymore" ..... The Shangri-Las
- 88 "Walking In The Rain" ..... The Ronettes
- 89 "Hurt So Bad" ..... Little Anthony
- 90 "I Do" ..... The Marvelows
- 91 "Papa's Got A Brand New Bag" ..... James Brown
- 92 "Ferry Cross the Mersey" ..... Garry and the Pacemakers
- 93 "Hold What You've Got" ..... Joe Tex
- 94 "Nowhere To Run" ..... Martha and the Vandellas
- 95 "Just A Little" ..... The Beau Brummels
- 96 "Seventh Son" ..... Johnny Rivers
- 97 "It's Not Unusual" ..... Tom Jones
- 98 "I'm Into Something Good" ..... Herman's Hermits
- 99 "We Can Work It Out" ..... The Beatles
- 100 "You've Got To Hide Your Love Away" ..... The Silkie

1966

- 1 "The Ballad of the Green Berets" ..... S/Sgt. Barry Sadler
- 2 "You Can't Hurry Love" ..... The Supremes
- 3 "Strangers in the Night" ..... Frank Sinatra
- 4 "Good Lovin'" ..... The Young Rascals
- 5 "Reach Out, I'll Be There" ..... The Four Tops
- 6 "Last Train to Clarksville" ..... The Monkees
- 7 "Cherish" ..... The Association
- 8 "We Can Work it Out" ..... The Beatles
- 9 "Turn! Turn! Turn!" ..... The Byrds
- 10 "Monday, Monday" ..... The Mamas and the Papas
- 11 "(You're My) Soul and Inspiration" ..... The Righteous Brothers
- 12 "The Sounds of Silence" ..... Simon and Garfunkel
- 13 "California Dreamin'" ..... The Mamas and the Papas
- 14 "Summer in the City" ..... The Lovin' Spoonful
- 15 "A Taste of Honey" ..... Herb Alpert & the Tijuana Brass
- 16 "Born Free" ..... Roger Williams
- 17 "Lightning Strikes" ..... Lou Christie
- 18 "Paint It Black" ..... The Rolling Stones
- 19 "See You In September" ..... The Happenings
- 20 "Red Rubber Ball" ..... The Cyrkle
- 21 "96 Tears" ..... ? And the Mysterians
- 22 "Hanky Panky" ..... Tommy James and the Shondells
- 23 "You Keep Me Hangin' On" ..... The Supremes
- 24 "19th Nervous Breakdown" ..... The Rolling Stones
- 25 "These Boots Are Made for Walkin'" ..... Nancy Sinatra
- 26 "Winchester Cathedral" ..... The New Vaudeville Band
- 27 "Wild Thing" ..... The Troggs
- 28 "A Groovy Kind of Love" ..... The Mindbenders

- 29 "Lil' Red Riding Hood" ..... Sam the Sham and the Pharaohs
- 30 "Walk Away Renee" ..... The Left Banke
- 31 "Sloop John B" ..... The Beach Boys
- 32 "Nowhere Man" ..... The Beatles
- 33 "Well Respected Man" ..... The Kinks
- 34 "Sunny" ..... Bobby Hebb
- 35 "When A Man Loves A Woman" ..... Percy Sledge
- 36 "Let's Hang On" ..... The Four Seasons
- 37 "Good Vibrations" ..... The Beach Boys
- 38 "Sunshine Superman" ..... Donovan
- 39 "Paperback Writer" ..... The Beatles
- 40 "I Hear a Symphony" ..... The Supremes
- 41 "Daydream" ..... The Lovin' Spoonful
- 42 "Yellow Submarine" ..... The Beatles
- 43 "Uptight (Everything's Alright)" ..... Stevie Wonder
- 44 "I Got You" ..... James Brown
- 45 "Rainy Day Women #12 & 35" ..... Bob Dylan
- 46 "Mr. Dieingly Sad" ..... The Critters
- 47 "Bang Bang" ..... Cher
- 48 "Mother's Little Helper" ..... The Rolling Stones
- 49 "Devil With A Blue Dress On" ..... Mitch Ryder & the Detroit Wheels
- 50 "I Am A Rock" ..... Simon and Garfunkel
- 51 "Over and Over" ..... The Dave Clark Five
- 52 "My Love" ..... Petula Clark
- 53 "You Don't Have To Say You Love Me" ..... Dusty Springfield
- 54 "As Tears Go By" ..... The Rolling Stones
- 55 "Kicks" ..... Paul Revere and the Raiders
- 56 "Wouldn't It Be Nice" ..... The Beach Boys
- 57 "Younger Girl" ..... The Critters
- 58 "They're Coming To Take Me Away" ..... Napoleon XIV
- 59 "I've Got You Under My Skin" ..... The Four Seasons
- 60 "Time Won't Let Me" ..... The Outsiders
- 61 "Black is Black" ..... Los Bravos
- 62 "Sweet Pea" ..... Tommy Roe
- 63 "The Duck" ..... Jackie Lee
- 64 "Barbara Ann" ..... The Beach Boys
- 65 "The Pied Piper" ..... Crispian St. Peters
- 66 "What Becomes Of The Brokenhearted" ..... Jimmy Ruffin
- 67 "Along Comes Mary" ..... The Association
- 68 "1-2-3" ..... Len Barry
- 69 "Poor Side Of Town" ..... Johnny Rivers
- 70 "Elusive Butterfly" ..... Bob Lind
- 71 "Homeward Bound" ..... Simon and Garfunkel
- 72 "Listen People" ..... Herman's Hermits
- 73 "Little Girl" ..... Syndicate of Sound
- 74 "Mellow Yellow" ..... Donovan
- 75 "Rescue Me" ..... Fontella Bass
- 76 "Don't Think Twice" ..... The Wonder Who
- 77 "Psychotic Reaction" ..... Count Five
- 78 "Secret Agent Man" ..... Johnny Rivers
- 79 "She's Just My Style" ..... Gary Lewis and the Playboys

- 80 "I Saw Her Again" ..... The Mamas and Papas
- 81 "Cherry Cherry" ..... Neil Diamond
- 82 "No Matter What Shape" ..... The T-Bones
- 83 "Beauty Is Only Skin Deep" ..... The Temptations
- 84 "Don't Mess With Bill" ..... The Marvelettes
- 85 "My World Is Empty Without You" ..... The Supremes
- 86 "Bang Bang" ..... Joe Cuba Sextet
- 87 "Dirty Water" ..... The Standells
- 88 "Gloria" ..... The Shadows of Knight
- 89 "Bus Stop" ..... The Hollies
- 90 "You Didn't Have To Be So Nice" ..... The Lovin' Spoonful
- 91 "Ebb Tide" ..... The Righteous Brothers
- 92 "Did You Ever Have To Make Up Your Mind" ..... The Lovin' Spoonful
- 93 "England Swings" ..... Roger Miller
- 94 "Lover's Concerto" ..... The Toys
- 95 "The Men in My Little Girl's Life" ..... Mike Douglas
- 96 "Shake me Wake Me" ..... The Four Tops
- 97 "I'm Your Puppet" ..... James and Bobby Purify
- 98 "Stop Stop Stop" ..... The Hollies
- 99 "You've Got To Hide Your Love Away" ..... The Silkie
- 100 "Flowers On The Wall" ..... The Statler Brothers

1967

- 1 "To Sir With Love" ..... Lulu
- 2 "Light My Fire" ..... The Doors
- 3 "Can't Take My Eyes Off of You" ..... Frankie Valli
- 4 "Happy Together" ..... The Turtles
- 5 "Groovin'" ..... The Young Rascals
- 6 "The Letter" ..... The Box Tops
- 7 "Windy" ..... The Association
- 8 "Georgy Girl" ..... The Seekers
- 9 "Little Bit Of Soul" ..... The Music Explosion
- 10 "Respect" ..... Aretha Franklin
- 11 "Ode to Billie Joe" ..... Bobbie Gentry
- 12 "I'm a Believer" ..... The Monkees
- 13 "Somethin' Stupid" ..... Nancy and Frank Sinatra
- 14 "Apples, Peaches, Pumpkin Pie" ..... Jay and the Techniques
- 15 "Expressway to Your Heart" ..... The Soul Survivors
- 16 "All You Need is Love" ..... The Beatles
- 17 "How Can I Be Sure" ..... The Young Rascals
- 18 "I Think We're Alone Now" ..... Tommy James and the Shondells
- 19 "The Happening" ..... Diana Ross and the Supremes
- 20 "Penny Lane" ..... The Beatles
- 21 "I've Been Lonely Too Long" ..... The Young Rascals
- 22 "Ruby Tuesday" ..... The Rolling Stones
- 23 "Kind of a Drag" ..... The Buckingham
- 24 "Jimmy Mack" ..... Martha and the Vandellas
- 25 "Reflections" ..... Diana Ross and the Supremes

- 26 "Love is Here and Now You're Gone" ..... Diana Ross and the Supremes
- 27 "I Got Rhythm" ..... The Happenings
- 28 "Little Bit Me, A Little Bit You" ..... The Monkees
- 29 "Never My Love" ..... The Association
- 30 "This Is My Song" ..... Petula Clark
- 31 "I Was Made to Love Her" ..... Stevie Wonder
- 32 "Snoopy vs. the Red Baron" ..... The Royal Guardsmen
- 33 "Gimme Some Lovin'" ..... The Spencer Davis Group
- 34 "Pleasant Valley Sunday" ..... The Monkees
- 35 "A Whiter Shade of Pale" ..... Procol Harum
- 36 "She'd Rather Be With Me" ..... The Turtles
- 37 "Soul Man" ..... Sam and Dave
- 38 "Dedicated to the One I Love" ..... The Mamas and the Papas
- 39 "It Must Be Him" ..... Vikki Carr
- 40 "There's a Kind of Hush" ..... Herman's Hermits
- 41 "Bernadette" ..... The Four Tops
- 42 "Come Back When You Grow Up" ..... Bobby Vee
- 43 "The Rain, The Park & Other Things" ..... The Cowsills
- 44 "Gimme A Little Sign" ..... Brenton Wood
- 45 "Incense and Peppermints" ..... The Strawberry Alarm Clock
- 46 "Sock It To Me, Baby" ..... Mitch Ryder & The Detroit Wheels
- 47 "Baby, I Love You" ..... Aretha Franklin
- 48 "I Wanna Testify" ..... The Parliaments
- 49 "You're My Everything" ..... The Temptations
- 50 "Tell It Like It Is" ..... Aaron Neville
- 51 "Let's Live For Today" ..... The Grass Roots
- 52 "Sweet Soul Music" ..... Arthur Conley
- 53 "Come On Down To My Boat" ..... Every Mother's Son
- 54 "A Girl Like You" ..... The Young Rascals
- 55 "Somebody To Love" ..... The Jefferson Airplane
- 56 "Sunday Will Never Be The Same" ..... Spanky and Our Gang
- 57 "Funky Broadway" ..... Wilson Pickett
- 58 "Standing in The Shadows Of Love" ..... The Four Tops
- 59 "Dandelion" ..... The Rolling Stones
- 60 "Society's Child" ..... Janis Ian
- 61 "Girl, You'll Be A Woman Soon" ..... Neil Diamond
- 62 "Please Love Me Forever" ..... Bobby Vinton
- 63 "Release Me" ..... Engelbert Humperdinck
- 64 "98.6" ..... Keith
- 65 "Don't Let The Rain Fall Down On Me" ..... The Critters
- 66 "Alfie" ..... Dionne Warwick
- 67 "Then You Can Tell Me Goodbye" ..... The Casinos
- 68 "Friday On My Mind" ..... The Easybeats
- 69 "San Francisco, Wear Some Flowers" ..... Scott McKenzie
- 70 "Daydream Believer" ..... The Monkees
- 71 "People Are Strange" ..... The Doors
- 72 "We Ain't Got Nothing Yet" ..... The Blues Magoos
- 73 "C'mon Marianne" ..... The Four Seasons
- 74 "White Rabbit" ..... The Jefferson Airplane
- 75 "Up Up and Away" ..... The Fifth Dimension
- 76 "Hey Leroy" ..... Jimmy Castor

- 77 "Winchester Cathedral" ..... The New Vaudeville Band
- 78 "That's Life" ..... Frank Sinatra
- 79 "Creeque Alley" ..... The Mamas and Papas
- 80 "Ain't No Mountain High Enough" ..... Marvin Gaye and Tammi Terrell
- 81 "Pata Pata" ..... Miriam Makeba
- 82 "Good Thing" ..... Paul Revere and The Raiders
- 83 "Soul Finger" ..... The Barkays
- 84 "Make Me Yours" ..... Bettye Swann
- 85 "California Nights" ..... Lesley Gore
- 86 "Natural Woman" ..... Aretha Franklin
- 87 "I Heard It Throught The Grapevine" ..... Gladys Knight and the Pips
- 88 "59th Street Bridge Song" ..... Harper's Bazarre
- 89 "Word Of Love" ..... The Mamas and Papas
- 90 "Tell It To The Rain" ..... The Four Seasons
- 91 "All I Need" ..... The Temptations
- 92 "Stand By Me" ..... Spyder Turner
- 93 "Devil With A Blue Dress On" ..... Mitch Ryder & The Detroit Wheels
- 94 "Mirage" ..... Tommy James and The Shondells
- 95 "Close Your Eyes" ..... Peaches and Herb
- 96 "Portrait Of My Love" ..... The Tokens
- 97 "Lady" ..... Jack Jones
- 98 "Mercy Mercy Mercy" ..... Cannonball Adderly
- 99 "Boogaloo Down Broadway" ..... Fantastic Johnny C
- 100 "Higher and Higher" ..... Jackie Wilson

1968

- 1 "Hey Jude" ..... The Beatles
- 2 "Young Girl" ..... Gary Puckett & the Union Gap
- 3 "People Got to Be Free" ..... The Rascals
- 4 "Mrs. Robinson" ..... Simon and Garfunkel
- 5 "Love is Blue" ..... Paul Mauriat
- 6 "Beautiful Morning" ..... The Rascals
- 7 "Those Were the Days" ..... Mary Hopkin
- 8 "MacArthur Park" ..... Richard Harris
- 9 "This Guy's in Love With You" ..... Herb Alpert
- 10 "Simon Says" ..... The 1910 Fruitgum Company
- 11 "Honey" ..... Bobby Goldsboro
- 12 "Cry Like a Baby" ..... The Box Tops
- 13 "Born to Be Wild" ..... Steppenwolf
- 14 "Love Child" ..... Diana Ross and the Supremes
- 15 "Tighten Up" ..... Archie Bell and the Drells
- 16 "Stoned Soul Picnic" ..... The Fifth Dimension
- 17 "Green Tambourine" ..... The Lemon Pipers
- 18 "Judy in Disguise (with Glasses)" ..... John Fred & his Playboy Band
- 19 "Lady Willpower" ..... Gary Puckett & the Union Gap
- 20 "Harper Valley P.T.A." ..... Jeannie C. Riley
- 21 "Lady Madonna" ..... The Beatles
- 22 "Hello I Love You" ..... The Doors

- 23 "Light My Fire" ..... Jose Feliciano
- 24 "Valleri" ..... The Monkees
- 25 "Turn Around, Look at Me" ..... The Vogues
- 26 "Woman, Woman" ..... The Union Gap
- 27 "Jumpin' Jack Flash" ..... The Rolling Stones
- 28 "Hurdy Gurdy Man" ..... Donovan
- 29 "Little Green Apples" ..... O. C. Smith
- 30 "Midnight Confessions" ..... The Grass Roots
- 31 "Mony Mony" ..... Tommy James and the Shondells
- 32 "Bend Me, Shape Me" ..... The American Breed
- 33 "Reach Out of the Darkness" ..... Friend and Lover
- 34 "(Sittin' on) The Dock of the Bay" ..... Otis Redding
- 35 "Spooky" ..... The Classics IV
- 36 "Sunshine of Your Love" ..... Cream
- 37 "Yummy Yummy Yummy" ..... The Ohio Express
- 38 "Hush" ..... Deep Purple
- 39 "Angel of the Morning" ..... Merrilee Rush
- 40 "Theme from Valley of the Dolls" ..... Dionne Warwick
- 41 "Magic Carpet Ride" ..... Steppenwolf
- 42 "1-2-3 Red Light" ..... The 1910 Fruitgum Company
- 43 "I've Gotta Get a Message to You" ..... The Bee Gees
- 44 "Baby, Now That I've Found You" ..... The Foundations
- 45 "Hello, Goodbye" ..... The Beatles
- 46 "Since You've Been Gone" ..... Aretha Franklin
- 47 "Fire" ..... The Crazy World of Arthur Brown
- 48 "The Horse" ..... Cliff Nobles and Company
- 49 "The Good, The Bad and the Ugly" ..... Hugo Montenegro
- 50 "Classical Gas" ..... Mason Williams
- 51 "Chain of Fools" ..... Aretha Franklin
- 52 "Daydream Believer" ..... The Monkees
- 53 "I Heard it Through the Grapevine" ..... Gladys Knight and the Pips
- 54 "The Mighty Quinn" ..... Manfred Mann
- 55 "I Wish It Would Rain" ..... The Temptations
- 56 "Elenore" ..... The Turtles
- 57 "Nobody But Me" ..... The Human Beinz
- 58 "Cowboys to Girls" ..... The Intruders
- 59 "White Room" ..... Cream
- 60 "Love Is All Around" ..... The Troggs
- 61 "Just Dropped In" ..... The First Edition
- 62 "Dance to the Music" ..... Sly and the Family Stone
- 63 "The Unicorn" ..... The Irish Rovers
- 64 "The Look of Love" ..... Sergio Mendes and Brasil '66
- 65 "The Fool on the Hill" ..... Sergio Mendes and Brasil '66
- 66 "Who's Making Love" ..... Johnny Taylor
- 67 "Grazing in the Grass" ..... Hugh Masekela
- 68 "Chewy Chewy" ..... The Ohio Express
- 69 "For Once in My Life" ..... Stevie Wonder
- 70 "Abraham, Martin and John" ..... Dion
- 71 "The Ballad of Bonnie and Clyde" ..... Georgie Fame
- 72 "Dream a Little Dream of Me" ..... Mama Cass
- 73 "I Second That Emotion" ..... Smokey Robinson & the Miracles

- 74 "Different Drum" ..... The Stone Poneys
- 75 "Stormy" ..... The Classics IV
- 76 "The Time Has Come Today" ..... The Chambers Brothers
- 77 "Think" ..... Aretha Franklin
- 78 "Over You" ..... Gary Puckett & the Union Gap
- 79 "Do You Know the Way to San Jose" ..... Dionne Warwick
- 80 "Delilah" ..... Tom Jones
- 81 "My Baby Must Be a Magician" ..... The Marvelettes
- 82 "Girl Watcher" ..... The O'Kaysions
- 83 "Both Sides Now" ..... Judy Collins
- 84 "Summertime Blues" ..... Blue Cheer
- 85 "My Special Angel" ..... The Vogues
- 86 "You're All I Need to Get By" ..... Marvin Gaye and Tammi Terrell
- 87 "I Love How You Love Me" ..... Bobby Vinton
- 88 "Playboy" ..... Gene and Debbie
- 89 "La La Means I Love You" ..... The Delfonics
- 90 "Nothing Like The Real Thing" ..... Marvin Gaye and Tammi Terrell
- 91 "We're a Winner" ..... The Impressions
- 92 "Hold Me Tight" ..... Johnny Nash
- 93 "Indian Lake" ..... The Cowsills
- 94 "Will You Still Love Me Tomorrow" ..... The Four Seasons
- 95 "Pictures of Matchstick Men" ..... The Status Quo
- 96 "Susan" ..... The Buckingham
- 97 "Court of Love" ..... The Unifics
- 98 "Goin' Out of My Head/Can't Take My Eyes Off You" ..... The Lettermen
- 99 "Wichita Lineman" ..... Glen Campbell
- 100 "Do It Again" ..... The Beach Boys

1969

- 1 "Aquarius/Let the Sunshine In" ..... The Fifth Dimension
- 2 "Sugar, Sugar" ..... The Archies
- 3 "Honky Tonk Women" ..... The Rolling Stones
- 4 "Get Back" ..... The Beatles
- 5 "Crimson and Clover" ..... Tommy James and the Shondells
- 6 "Dizzy" ..... Tommy Roe
- 7 "Jean" ..... Oliver
- 8 "Build Me Up, Buttercup" ..... The Foundations
- 9 "Touch Me" ..... The Doors
- 10 "Hair" ..... The Cowsills
- 11 "Sweet Caroline" ..... Neil Diamond
- 12 "Crystal Blue Persuasion" ..... Tommy James and the Shondells
- 13 "Everyday People" ..... Sly and the Family Stone
- 14 "Good Morning Starshine" ..... Oliver
- 15 "In the Year 2525" ..... Zager and Evans
- 16 "I Can't Get Next to You" ..... The Temptations
- 17 "Love Theme from Romeo and Julliet" ..... Henry Mancini
- 18 "Proud Mary" ..... Creedence Clearwater Revival
- 19 "Spinning Wheel" ..... Blood, Sweat and Tears

- 20 "One" ..... Three Dog Night
- 21 "Love (Can Make You Happy)" ..... Mercy
- 22 "Traces" ..... The Classics IV
- 23 "You've Made Me So Very Happy" ..... Blood, Sweat and Tears
- 24 "This Magic Moment" ..... Jay and the Americans
- 25 "Worst That Could Happen" ..... The Brooklyn Bridge
- 26 "I Heard it Through the Grapevine" ..... Marvin Gaye
- 27 "It's Your Thing" ..... The Isley Brothers
- 28 "A Boy Named Sue" ..... Johnny Cash
- 29 "Wedding Bell Blues" ..... The Fifth Dimension
- 30 "Get Together" ..... The Youngbloods
- 31 "Easy to Be Hard" ..... Three Dog Night
- 32 "Little Woman" ..... Bobby Sherman
- 33 "I'm Gonna Make You Love Me" ..... The Supremes & The Temptations
- 34 "These Eyes" ..... The Guess Who
- 35 "Baby, It's You" ..... Smith
- 36 "I'll Never Fall in Love Again" ..... Tom Jones
- 37 "My Cheri Amour" ..... Stevie Wonder
- 38 "Hooked on a Feeling" ..... B.J. Thomas
- 39 "Smile a Little Smile For Me" ..... The Flying Machine
- 40 "Baby, I Love You" ..... Andy Kim
- 41 "Time of the Season" ..... The Zombies
- 42 "Suspicious Minds" ..... Elvis Presley
- 43 "25 Miles" ..... Edwin Starr
- 44 "Hot Fun in the Summertime" ..... Sly and the Family Stone
- 45 "Love Me Tonight" ..... Tom Jones
- 46 "What Does it Take (to Win Your Love)" ..... Jr. Walker and the All Stars
- 47 "Grazing in the Grass" ..... Friends of Distinction
- 48 "Bad Moon Rising" ..... Creedence Clearwater Revival
- 49 "Green River" ..... Creedence Clearwater Revival
- 50 "Only the Strong Survive" ..... Jerry Butler
- 51 "The Boxer" ..... Simon and Garfunkel
- 52 "Oh Happy Day" ..... The Edwin Hawkins Singers
- 53 "Games People Play" ..... Joe South
- 54 "Put a Little Love In Your Heart" ..... Jackie DeShannon
- 55 "I'm Gonna Make You Mine" ..... Lou Christie
- 56 "Come Together" ..... The Beatles
- 57 "I'm Living in Shame" ..... Diana Ross and the Supremes
- 58 "Wichita Lineman" ..... Glen Campbell
- 59 "Something" ..... The Beatles
- 60 "More Today Than Yesterday" ..... The Spiral Staircase
- 61 "For Once In My Life" ..... Stevie Wonder
- 62 "In the Ghetto" ..... Elvis Presley
- 63 "Things I'd Like to Say" ..... The New Colony Six
- 64 "Atlantis" ..... Donovan
- 65 "Sweet Cherry Wine" ..... Tommy James and the Shondells
- 66 "Galveston" ..... Glen Cambell
- 67 "Hawaii Five-O" ..... The Ventures
- 68 "My Whole World Ended" ..... David Ruffin
- 69 "Soulful Strut" ..... Young Holt Unlimited
- 70 "I Started a Joke" ..... The Bee Gees

71 "Tracy"	The Cufflinks
72 "And When I Die"	Blood, Sweat and Tears
73 "You Showed Me"	The Turtles
74 "Time Is Tight"	Booker T. and the M.G.'s
75 "Gimme Gimme Good Lovin' "	The Crazy Elephant
76 "I've Gotta Be Me"	Sammy Davis, Jr.
77 "Run Away Child, Running Wild"	The Temptations
78 "My Pledge of Love"	The Joe Jeffrey Group
79 "The River Is Wide"	The Grass Roots
80 "I'd Wait a Million Years"	The Grass Roots
81 "Laughing"	The Guess Who
82 "Love Child"	Diana Ross and the Supremes
83 "Too Busy Thinking About My Baby"	Marvin Gaye
84 "Quentin's Theme"	The Charles Randolph Grean Sound
85 "Color Him Father"	The Winstons
86 "That's the Way Love Is"	Marvin Gaye
87 "Lay Lady Lay"	Bob Dylan
88 "Stormy"	The Classics IV
89 "Abraham, Martin and John"	Dion
90 "Rock Me"	Steppenwolf
91 "The Israelites"	Desmond Dekker and the Aces
92 "You've Lost That Lovin' Feeling"	Dionne Warwick
93 "Cloud Nine"	The Temptations
94 "Take a Letter Maria"	R. B. Greaves
95 "Can I Change My Mind"	Tyrone Davis
96 "This Girl Is a Woman Now"	Gary Puckett & the Union Gap
97 "Eli's Coming"	Three Dog Night
98 "Don't Give In to Him"	Gary Pucket and the Union Gap
99 "Cinnamon"	Derek
100 "This Girl's in Love With You"	Dionne Warwick

Filmográfia

E függelékben főként olyan filmeket sorolunk fel, amelyeket vagy a 60-as években mutatnak be, vagy pedig ekkor készültek a felvételek, de később hozták őket nyilvánosságra történetünk szereplőinek közreműködésével. Felsorolunk olyan alkotásokat is, amelyekben az énekesek vagy az együttesek csak megjelennek, önmagukat alakítva. Megemlítünk néhány játékfilmes életrajzi feldolgozást is, valamint olyan fontos, több esetben műfajtörténetinek nevezhető filmet is, amelyet hőseinkkel a következő évtizedekben készítettek. Néhány előadót is megemlítettünk, akinek film-dala fontos dramaturgiai szerepet kapott.

A filmográfiában nem szerepelnek a „kalózfilmek”, valamint a videoklipek.

Louis Armstrong:

Hello Dolly – önmagát játssza, elénekli a címadó dalt (1968, William Wyler)
Jóreggelt, Vietnam! – What A Wonderful World – film dal (1986, Barry Levinson)

Joan Baez:

Joe Hill – főcímműzika (1970, Bo Widerberg)
Sacco és Vanzetti – főcímműzika (1971, Francesco Rosi)

The Band:

Easy Rider – The Weight, film dal (1968, Dennis Hopper)
Az utolsó valcer (The Last Waltz) – az együttes búcsúkoncertje. A közreműködők között van Bob Dylan, Joni Mitchell, Van Morrison, Neil Young, Ringo Starr (1977, Martin Scorsese)

Beatles:

Egy nehéz nap éjszakája (A Hard Day's Night) (1964, Richard Lester)
Segítség! (Help!) (1965, Richard Lester)
Magical Mystery Tour (1967 – tv-film)
Sárga tengeralattjáró (Yellow Submarine) (1968, Heinz Edelmann – rajzfilm)
Let It Be (1970; 1969-ben rögzítették; Michael Lindsay-Hogg, producer Phil Spector – Magyarországon soha nem játszották moziban, csupán egy Beatles-fesztiválon, illetve a Globe-színház 1995-ös Beatles-kiállításán volt látható)
Concert At The Shea Stadium (1980; 1965-ös felvétel)
The Beatles Anthology (1995-ös összeállítás, korabeli felvételekkel és a 90-es években készült interjúkkal)
Fennmaradt továbbá több olyan felvétel, amelyet promóciós kisfilmként mutattak be a maguk idejében (Strawberry Fields Forever, All You Need Is Love – az Our World műsorban –, Hello Goodbye, Hey Jude, Revolution, Ballad Of John And Yoko).

John Lennon:

Hogyan nyertem meg a háborút (How I Won The War?) (1967, Richard Lester)
Two Virgins (1968)
Rape (1969 – ez utóbbi kettő Yoko Onóval közösen)
Imagine (1987, Andrew Solt dokumentumfilmje)

Ringo Starr:

Candy (1967)
The Magic Christian (1969)
The Blindman (1970)

Caveman (1976)

Paul McCartney:

Wings Over America (1977)

Give My Regards To The Broad Street (1984)

Get Back (1989)

Unplugged (1995, MTV)

George Harrison:

The Concert For Bangla Desh (1971 – rendező-producer Harrison és Phil Spector; közreműködik Ravi Shankar, Bob Dylan, Leon Russell, Ringo Starr, Eric Clapton, Billy Preston, a Badfinger, Don Preston, Carl Radle, Jim Keltner, Jim Horn)

Bee Gees:

Cucumber Castle (1969)

Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band (1978)

Szombat esti láz (Saturday Night Fever) (1978, filmzene)

Chuck Berry:

Jazz On A Summer Day (1960)

Régi idők rock-zenéje (Keep On Rockin', 1971, Andrew Solt. A koncertfelvételeken szerepel Berry mellett Bo Diddley, Fats Domino, Jerry Lee Lewis, Bill Haley, Little Richard)

Let The Good Times Roll (1973)

Hail Hail Rock And Roll (1987, Keith Richard dokumentumfilmje Chuck Berry-ről)

David Bowie:

Ziggy Stardust And The Spiders From Mars (1973, David A. Pennebaker – koncertfilm a londoni Rainbow színházból)

Az ember, aki a Földre esett (The Man Who Fell On Earth, 1976, Nicolas Roegg)

Csak egy gigolo (Just A Gigolo – 1980, David Hemmings. Ebben a filmben játszik utoljára Marlene Dietrich, David Bowie külön kérésére)

Boldog karácsonyt, Mr. Lawrence (Furyo, 1983; Oszima Nagasza)

Abszolút kezdők (Absolute Beginners, 1984, Julian Temple)

Krisztus utolsó megkísértése (The Last Temptation Of Christ, 1988, Martin Scorsese – Pilátus alakítója)

James Brown:

Blues Brothers (1980, John Landis – prédikátor)

Rambo 4 (1984, Sylvester Stallone – Living In America – filmdal)

Jóreggelt, Vietnam! (Goodmorning, Vietnam, 1986, Barry Levinson – I Feel Good – filmdal)

Blues Brothers 2000 (2000, John Landis – prédikátor)

Byrds:

Candy (1968, filmzene)

Easy Rider (1968, Dennis Hopper – Wasn't Born To Follow You, filmzene)

Johnny Cash:

Johnny Cash at San Quentin (1969 – koncertfilm)

A törvénysértő seriff (I Walk The Line, 1970, Gregory Peck filmje – főcímmzene)

Pisztolypárbaj (Duel, 1972, Kirk Douglas – ő énekl a főcímmzenét is)

Szerepelt továbbá a 70-es években a Columbo krimisorozat egyik epizódjában: egy lecsúszott country-énekest alakított.

Colosseum:

Colosseum Lives – The Reunion Concerts (1994)

Cream:

Cream's Last Concert (1968, Tony Palmer)

Strange Brew (1968-ban készült dokumentum-összeállítás)

Eric Clapton:

Tommy (1975, Ken Russell – a Próféta)

24 Nights (1991, koncertfilm)

Unplugged (1992, MTV)

Blues Brothers 2000 (önmaga)

Joe Cocker:

Mad Dogs and Englishmen (1970, koncertfilm)

Kilenc és fél hét (9 and ½ Weeks, 1986, Adrian Lyne – filmdal)

Deep Purple:

Concerto For Group And Orchestra (1969, koncertfilm)

Scandinavian Nights (1970, koncertfilm)

California Jam (1974, koncertfilm)

Fats Domino:

Régi idők rock-zenéje (Keep On Rockin', 1972, Andrew Solt)

Fats Domino And Friends (1988, koncertfilm)

The Doors:

The Doors Are Open (1968, dokumentumfilm)

The Feast Of Friends (1968, Jim Morrison rendezése)

HWY (1970, Jim Morrison rendezése, ő a főszereplő is)

Apokalipszis, most (Apocalypse, Now, 1979, Francis Ford Coppola – filmzene)

Dance On Fire (1987, Ray Manzarek összeállítása)

Sem fedél, sem törvény (1987, Sans toit, ni loi, Agnès Varda – filmzene)

The Doors At The Hollywood Bowl (1988; 1968-as felvétel)

Tribute To Jim Morrison (1990, Ray Manzarek összeállítása)

Critique (1990; 1969-es felvételek)

The Doors (1991, Oliver Stone – Jim Morrisont Val Kilmer személyesítette meg, a zene eredeti)

Bob Dylan:

Don't Look Back, (1965, David A. Pennebaker)

Pat Garrett és Billy, a Kölyök (Pat Garrett and Billy The Kid, 1973, Sam Peckinpah – szereplő és zeneszerző – Knocking On Heaven's Door)

Reinaldo és Clara (1976, író, rendező, zeneszerző, főszereplő)

Az utolsó valcer (The Last Waltz, 1977, Martin Scorsese)

Emerson, Lake And Palmer:

Pictures At An Exhibition (1971, koncertfilm)

Marianne Faithfull:

Lány a motorkerékpáron (1968 – Alain Delon partnere)
Hamlet (1970, BBC-változat – Ophelia szerepe)

Grateful Dead:

Zabriskie Point (1969, Michelangelo Antonioni)
Grateful Dead At The Pyramides (1978, Sound And Light Show, koncertfilm)

Jimi Hendrix:

Plays Monterey (1967, David A. Pennebaker)
Experience (1969. februári Royal Albert Hall-beli felvételek, csak részletek kerültek be későbbi dokumentumfilmekbe)
Hendrix At Berkeley (1970; 1988-tól forgalmazzák)
Jim At The Atlanta Pop Festival (1970; 1990-ben jelent meg videokazettán)
(E három koncert részletei láthatók a Warner 1973-ban bemutatott Jimi Hendrix című dokumentumfilmjében.)
Rainbow Bridge (1971; felvételei 1968-ban készültek)
Hendrix At Woodstock (1994-ben adták ki az 1969-es teljes felvételt)

Herman's Hermits:

Hold On (1966)
Peter Noone:
Coronation Street (TV-sorozat, 1963)
The Ghost Of Canterville (1984)

Michael Jackson:

The Wiz (1978, Sidney Lumet – fekete Óz, Szalmaember)
Moonwalk (1983)

Wanda Jackson:

Holt költők társasága (Dead Poet's Society, 1990 – Let's Have A Party – filmdal)

Paul Jones:

Kiváltság (Privilege, 1967 – főszereplő)

Janis Joplin:

Janis (1974, dokumentumfilm-összeállítás)
The Rose (1979, Alan Parker – játékfilm, amelyben a Janisről mintázott énekesnőt Bette Midler személyesítette meg)

Jethro Tull:

A Passion Play (1973, Ian Anderson)
Slipstream (1980, Dave Maffet)
A Jethro Tull Budapesten (1986 – a Magyar Televízió 40 perces felvétele az MTK-pályán tartott koncertről)
Twenty Years (1988 – dokumentumfilm-összeállítás)

Tom Jones:

This Is Tom Jones (tv-show – sorozat – 1969–70)

Kinks:

Low Budget (1979, koncertfilm)
Ray Davies:
Abszolút kezdők (Absolute Beginners, 1984, Julian Temple – epizód szerep)

Led Zeppelin:

Dazed And Confused (1969 – stúdiófelvétel)
Supersession (1969)
Live At Royal Albert Hall (1969)
Led Zeppelin Live At Chicago (1975)
A dal ugyanaz marad (The Song Remains The Same, 1976 – 1973-as New York-i koncert)
Led Zeppelin – Rockumentary (1990 – az MTV összeállítása)
Jimmy Page And Robert Plant:
No Quarter – Unledded (1994, MTV)

Little Richard:

Régi idők rock-zeneje (Keep On Rockin', 1972, Andrew Solt)
To Live And Die in L. A. (1985)
Down And Out In Beverly Hills (1985)
Hail Hail Rock and Roll (1987)

Jerry Lee Lewis:

Catch My Soul (1968 – az Othello rock-musical változata, Jago szerepe)
Régi idők rock-zeneje (Keep On Rockin', 1972)
Great Balls Of Fire (1989)

Lulu:

A tanár úrnak szeretettel (To Sir, With Love, 1967 – önmagát alakítja és énekel)

Monkees:

The Monkees (tv-sorozat, 1966–68)
Head (1968, Bob Rafelson)

Pink Floyd:

Swinging London (1967 – koncertfelvételen az Interstellar Overdrive 17 perces változata)
More (1968, Barbet Schroeder – zene)
Zabriskie Point (1969, Michelangelo Antonioni – zene)
Pink Floyd Live At Pompei (1972)
The Wall (1982, Alan Parker – zene, forgatókönyv)
The Final Cut (1984, Roger Waters)
Delicate Sound Of Thunder (1988, koncertfilm)
Roger Waters:
The Wall 90 (1990, a berlini változat, amellyel a Fal ledöntését köszöntötték)

Alan Price:

Szerencse fia (O Lucky Man, 1973, Lindsay Anderson – zeneszerző és énekes-narrátor)

Elvis Presley:

A Király leghíresebb és legjobb filmjeit (Love Me Tender, Jailhouse Rock, Kid Creole) még az 50-es években forgatta. Presley összesen 31 alkalommal állt kamera elé, valamennyi filmjében énekelt.

A 60-as években forgatott filmek közül a legismertebbek:

Burning Star (1960)

Blue Hawaii (1961)

G.I.Blues (1961)

Kid Galahad (1962)

Girls, Girls, Girls (1962)

Szeretem Las Vegasban (Love In Las Vegas – 1964)

Frankie And Johnny (1966)

Easy Come, Easy Go (1967)

Trouble With Girls (1969)

Change Of Habits (1970 – Elvis egyetlen komolyabb filmje, amelyben egy harlemi gettóban dolgozó orvost alakít)

That's The Way It Is (1970 – Las Vegas-i koncert)

Aloha Hawaii (1973, koncertfilm)

1980-ban játékfilmet készítettek róla Elvis címmel, a címszerepet Kurt Russell alakította, aki ezzel a filmmel vált híressé.

Dokumentumfilmek Elvisről:

This Is Elvis (1981 – koncert- és filmrészletek a Warner válogatásában)

Center Stage (1990)

Elvis – The Man and His Music (1991)

(Mindkettő a Walt Disney–Buena Vista kiadásában jelent meg)

Lou Reed:

Coney Island Baby (1976, koncertfilm)

Songs For Drella (1990, John Cale-lel Andy Warhol emlékére)

Rock And Roll Life (1996, portréfilm)

Cliff Richard:

Expresso Bongo (1960)

The Young Ones (1962)

Nyári vakáció (Summer Holiday, 1963)

Csodálatos élet (Wonderful Life, 1964)

Rolling Stones:

Teenager Commando (1965 – a filmben a Stones-on kívül szerepelt a Beach Boys, a Supremes, a Miracles, James Brown, Jan and Dean, a Four Tops, a Barbarians)

One Plus One – Sympathy For The Devil (1968, Jean-Luc Godard)

Rolling Stones Rock and Roll Circus (1968-ban készült tv-műsor – csak 1998-ban mutatták be, és akkor jelent meg a lemez is, amelyen a Stones mellett Eric Clapton, John Lennon, Yoko Ono, Taj Mahal, a Jethro Tull és a Who tagjai szerepeltek)

Concert At Hyde Park (1969)

Gimme Shelter (1971 – az 1969. decemberi altamonti koncert köré épül)

Cocksucker Blues (1972 – szintén betiltották)

Ladies and Gentlemen, The Rolling Stones (1974, koncertfilm)

Still Life (1982, turnéfilm)

Rolling Stones – The Definitive History (1995, kétrészes tv-dokumentumfilm)

Mick Jagger:

Performance (1968, Nicolas Roegg)

Ned Kelly (1969, Tony Richardson – címszerep)

Freejack, 1995 – sci-fi, Anthony Hopkins partnere)

Nico:

Édes élet (1960, Federico Fellini)

Szerepelt továbbá Andy Warhol több kísérleti filmjében

Diana Ross:

Lady Sings The Blues (1972, Billie Holiday szerepében)

The Wiz (1978, Sidney Lumet, az Óz fekete változata, Dorothy)

Buffy St.Mary:

Kék katona (Soldier Blue, 1970 – filmdal)

Eper és vér (The Strawberry Statement, 1970 – filmdal)

Frank Sinatra:

Sinatra filmes pályafutása a 40-es években kezdődött – számos zenés filmben játszott, többek között Gene Kelly-vel – jelentősebb prózai szerepeit még korszakunk előtt kapta. (Horgonyokat fel, 1946, Most és mindörökké, 1953 – Oscar-díjat kapott Maggio szerepéért –, Az aranykezű ember, 1955, Kánkán, 1959, Az utolsó part, 1959).

A 60-as években forgatott legjelentősebb alakításai:

A három őrmester (1961, Dean Martinnal és Sammy Davis jr.-ral)

Adrian Messenger névsora (1963)

Az elrabolt expresszvonat (Von Ryan's Express, 1965)

Támadás a királynő ellen (1967)

A detektív (1968)

My Way (1980, koncertfilm)

Sonny And Cher:

Chastity (1969)

Sonny Bono:

Hajlakk (Hairspray, 1980 – John Waters)

Cher:

Silkwood (1983)

Maszk (1985, Mask, Peter Bogdanovich)

Az Eastwick-i boszorkányok (1986)

Moonstruck (1988 – Oscar-díj)

Screamin' Jay Hawkins:

Florida, a Paradicsom (Stranger Than Paradise, 1987, Jim Jarmusch – főcímdal-szerző és előadó)

Mystery Train (1995, Jim Jarmusch – epizódszerep)

Simon And Garfunkel:

Diploma előtt (The Graduate, 1967, Mike Nichols – zene)

Concert In Central Park (1981)

Paul Simon:

Annie Hall (1978, Woody Allen – egy menedzser szerepében)

One Trick Pony (1980 – rendező, főszereplő, zeneszerző)

Art Garfunkel:

A 22-es csapdája (1970, Catch-22, Mike Nichols – Nately pilóta)

Carnal Knowledge (1971, Bob Rafelson)

Tommy Steele:

Minden megtörténhet (1963)

Az álomkészítő (1964)

Szivárványvölgy (1968)

Tina Turner:

Tommy (1975, Ken Russell – Acid Queen)

Mad Max III (1985)

Tina – What's Love Got To Do With It (1993, Brian Gibson – zene – Tina szerepét Angela Bassett játssza)

Traffic:

Traffic On The Road (1973)

Tyrannosaurus Rex:

Born To Boogie (1972, rendező-producer: Ringo Starr)

The Who:

The Kids Are Alright (1978, még Keith Moon halála előtt készült összeállítás 1964-től)

Tommy (1975, Ken Russell, az eredeti rock-opera áhangszerelt változata, Roger Daltrey-val a címszerepben)

Quadrophenia (1979, Frank Roddam – a film a Who újabb rock-operája nyomán készült, de a zenekar tagjai csak a zenei felvételekben vesznek részt, a főszerepet Phil Daniels játssza)

Join Together (1989, Tommy Reunion Tour)

Roger Daltrey:

Másállapotok (Altered States, 1978, Ken Russell)

McVicar (1980 – címszereplő, de a háttérben ő énekli a betétdalokat is)

Háromgarasos opera (Three Penny Opera, 1988, Menachem Golan – kikiáltó)

Yardbirds:

Nagyítás (Blow Up, 1966, Michelangelo Antonioni – klubjelenet)

Neil Young:

Eper és vér (The Strawberry Statement, 1970, Stuart Hagman – zeneszerző)

Journey Through The Past (1972 – író, rendező, zeneszerző)

Out Of The Blue (1978, Dennis Hopper)

Unplugged (1995, MTV)

Halott ember (Dead Man, 1995, Jim Jarmusch – zeneszerző és szereplő)

68 (1996, Stephen Kovács – egy motorkereskedőt játszik benne)

Frank Zappa:

Uncle Meat (1968, befejezetlen – zenéje egy kettős albumon jelent meg)

200 Motels (1971 – író-rendező, szereplő, zeneszerző)

Does Humor Belong To Music? (1984, koncert és interjúfilm)

Fesztiválfilmek:

Monterey Pop (1967, David A. Pennebaker)

Woodstock (1970, Michael Wadleigh – a 69-es fesztivál háromórás filmanyaga)

Woodstock Remembered (1994 – a fesztivál 25. évfordulójára készült, megszólaltatták az egykori résztvevőket és korábban ismeretlen felvételeket is bemutatottak)

Woodstock – The Director's Cut (1994, Michael Wadleigh – a 69-es anyagból készített új film, amely tovább árnyalja az eredeti film által sugallt életérzést)

Woodstock 94 (az emlékbuli filmje, az eredeti fellépők közül láthatjuk Santanát és Joe Cockert)

Isle of Wight (1970 – dokumentumfilm a fesztiválról, ahol Jimi Hendrix utoljára lépett fel nagyközönség előtt)

1964-ből származik a Just For You című zenés film, amelyben többek között a Bachelors, Little Eva, Millie Small, a Merseybeats és az Applejacks szerepelt.

1965–66-os a „Pop Gear”: a Beatles, a Peter And Gordon, a Fourmost, a Four Pennies, a Freddie And The Dreamers, az Animals, a Rockin' Berries, a Nashville Teens, a Herman's Hermits, a Honeycombs, a Sound Incorporated és a Spencer Davis Group közreműködésével.

Napjainkban a Viasat 3 tévé-csatornán láthatók részletek a 60-as években felvett Ed Sullivan Show egyes adásaiból, ahol e könyv számos szereplője megfordult. A VH1 csatornán, a „classics weekend” sorozatban blokkokat adnak a 60-as évekből előadók felvételeiből – akárcsak a ma is élvonalban lévők esetében a Then And Now című összeállítások keretében.

2002. június 3-án, a Buckingham-palota keretjében rendezett, nagyszabású, a tévécsatornákon világszerte közvetített koncerten, amellyel II. Erzsébet királynő trónra lépésének 50. évfordulóját köszöntötték, szép számmal képviseltették magukat a 60-as évek csillagai is. Ott volt Sir Cliff Richard, Eric Clapton, Dame Shirley Bassey, Joe Cocker, Stevie Winwood, Tom Jones, Ray Davies – közük sorolható a pályáját az azokban az években kezdő Rod Stewart is; az amerikaiak képviselésében Aretha Franklin és Brian Wilson. A fő ceremóniamester szerepét Sir Paul McCartney vállalta, aki királynőnek – az alkalomhoz illően – elénekelt a „Her Majesty is a pretty nice girl” kezdetű, félperces Beatles-dalt; majd a fináléban valamennyi fellépő a Hey Jude című Beatles-világsláger dalolta el.

Bibliográfia

ÁLTALÁNOS MŰVEK:

Magyar nyelven:

Képes rock-enciklopédia (1986)
 Új képes rock-lexikon (1993)
 Ki kicsoda a külföldi rock-zenében? (1982)
 Rock 86 (1986)
 Rock 87 (1987)
 Pop Periszkóp (1988)
 Raoul Hoffman: Rock Story
 Sebők János: Beatles-től az Újhullámig
 Kovács Gábor László–Zakar Zoltán: Rock-legendák (1993)
 Tardos Péter: Rock-lexikon (1979)
 Ungvári Tamás: Rock...rock...rock (1976)
 Guinness Rekordok Könyve (1999)
 Mező László: Futball-adattár (1986)
 Tom Wolfe: Kandírozott mandarinzelészinű áramvonal (1965)
 A Village Voice hangjai (1966)
 Világtörténelmi kézikönyv (1914–1993)
 A filmtörténet krónikája
 Olimpiai játékok 1896–1976
 A XX. század krónikája
 Ez volt a század – fotóalbum
 Földes László Hobo: Hobo Blues

Angol nyelven:

Jeremy Pascal: The Illustrated History Of Rock
 Encyclopedia Metallica
 The Book Of Rock Quotes
 Nona Harlay: The Spirit Lives On
 Dave Marsh: Before I Get Old
 Peter Frame: Rock Family Trees
 William S. Borroughs: Rock and Magic
 Robert Bronstein. The Hippy's Handbook
 Irwin Stambler: Dictionary Of Pop, Rock and Soul
 Guinness Book Of Rock Stars
 Number Ones 1954–1984
 Joan Didion: The White Album
 Gill Graham: My Life Inside The Rock and Out
 Unvid Waters: Children Of The Nuggets 1965–70
 Haloun Gaar: She's A Rebel
 68 (1999)erman: Rock and Roll Babylon
 kins: Festival – A Book Of American Celebration
 lf: Voice From The Love Generation
 >: Play Power
 he Rock Day by Day

Neil .

Bibliográfia

327

Tim Rice–Jo-Rice–Paul Gambaccini: Number Ones
 British Hits
 Hits Of The 60ies
 Lou Reed: No One Waved Goodbye
 The Day The Music Died – from Hank Williams to Marvin Gaye
 Pamela Des Barres: I Am With The Band
 Jerry Rubin. Do It
 Andy Warhol: Diaries
 Annie Leibovitz: Rock Scenes
 John Tobler–Peter Frame: 25 years of rock
 Richard Goldstein: The Poetry In Rock
 Michael Lydon. Portraits Of Rock Pantheon
 Phyl Garland: The Sound Of Soul
 Jerry Hopkins: The Rock Story
 Nick Cohn: AwopBopalooBopALopBamBoom
 Phil Hardy–Dave Laing: From Liverpool To San Francisco
 David Morge: Motown
 Anthony D'Abrean: The Sixties
 Peter Guralnick: Soul Music
 Greil Marcus: Mystery Train
 Harry Shapiro. Encyclopedia of Rock Percussionists
 Chris Charlesworth: Encyclopedia Of Rock Guitarists
 Jorge Lima Barreto: Rock and Drugs
 Heartbreak Hotel (szerkesztette: Stephen King – sci-fi horror novellák, amelyekben a főszereplők Janis Joplin, Jimi Hendrix, Elvis Presley)
 Leslie Halliwell. The Filmgoer's Companion

Olasz nyelven:

Charlie Gillett: Sound Of The City
 É successo un 68
 Espresso – Ci siamo tanto amati
 1967 – Flower power
 Mod generation
 Gianni Borgna: Storia della canzone italiana

Francia nyelven:

Le rock au féminin
 Jean-Marie Périer–Daniel Filipacchi: Nos années 60
 Philippe Thierye: Le rock psychedelique américain
 Quid – Sports et jeux
 Mémo Larousse 1992

Spanyol nyelven:

El Pais – La Historia del Rock
 68 – La revolución
 Cien anos de cinema

EGYES ELŐADÓKRÓL, FESZTIVÁLOKRÓL:**Elvis Presley:**

Robert Matthew-Walker: Elvis – A Study In Music
 Albert Goldman. Mi történt, Elvis?
 John Tobler: Elvis
 John Henderson: The tragic Elvis
 Dick Talham: Elvis
 Paolo Redogna: Elvis
 Antonio Lodetti-Barry Dickson. Elvis Presley Story

The Beatles:

John Tobler: The Beatles
 Molnár Imre-Molnár Gábor: Halhatatlan Beatles
 Márton András: Yesterday – Beatles-szövegek magyarítása
 Ungvári Tamás: Beatles-biblia
 John Wenner: Lennon emlékezik
 Albert Goldman: The Lives Of John Lennon
 The Lennon Companion
 Marco Pastoresi: Beatles

Ray Charles:

Ray Charles-David Ritz: Brother Ray

Animals, Eric Burdon:

Eric Burdon: I Used To Be An Animal

Bob Dylan:

Barna Imre: Bob Dylan
 Barna Imre: Mít fűj a szél – Dylan-szövegfordítások
 Mucchio Selvaggio – Dylan: 50. anniversario
 Bob Dylan – No Direction Home
 Tony Thompson: Positively Main Street – An Unorthodox View Of Bob Dylan
 Nemesio Fila: Bob Dylan

Byrds:

David Crosby: Yes, I Can
 Raffaele Calli. Byrds

Mamas And Papas:

John Phillips: Papa John

Ike And Tina Turner:

Tina Turner: I, Tina

Grateful Dead:

The Official Of The Deadhead

Jethro Tull:

David Rees: Minstrel In The Gallery

Cliff Richard::

John Tobler: Cliff

Rolling Stones:

Földes László Hobo: Rolling Stones
 Rock and Folk Nos Années Stones
 Christopher Sanford: Primitive Cool – Mick Jagger
 David Dalton. Rolling Stones
 Robert Palmer: Rolling Stones
 Bill Wyman: Stone Alone
 Andrew Loog Oldham: Stoned
 Ivano Casamonti: Rolling Stones
 Mardy Aftel: Morte di un Rolling Stone – Brian Jones

Doors:

Földes László Hobo: Amerikai Ima – Jim Morrison
 Földes László Hobo: A zenének vége
 David Dalton. Mr. Mojo Rising
 Danny Sugerman_ Wonderland Avenue
 Jerry Hopkins-Danny Sugerman: No One Here Gets Alive Out
 The Doors – The Illustrated History
 John Tobler-Andrew Doe: The Doors
 Dylan Jones: Jim Morrison, The Dark Star
 Frank Lisciandro: A Feast A Friends

The Who:

Sacha Reins: The Who
 John Helpern: Thy Why And The How Of The Who
 Chris Charlesworth: The Who

Janis Joplin:

David Dalton: Piece Of My Heart
 Myra Friedman: Burning Alive With The Blues
 Annie Maffie: Janis
 Laura Joplin: Love, Janis
 Massimo Basoli: Janis Joplin

Jimi Hendrix:

Donald Henderson: Scuse Me While I Kiss The Sky
 Curtis Knight. Jimi
 Charles Shaar Murray: Crosstown Traffic
 Riccardo Bertocelli: Hendrix
 Noel Redding-Carol Appleby: Are You Experienced?
 Harry Shapiro-Caesar Glabbeck: Electric Gypsy
 Chris Welch: Jimi

Eric Clapton, Cream:

Harry Shapiro: Slowhand
Marc Roberty: Eric Clapton

Stevie Wonder:

John Svenson: Stevie Wonder

Pink Floyd, Syd Barrett:

Jean-Marie Leduc: Pink Floyd
Albin Michel: Le Livre du Pink Floyd
Luca Ferrari: Tatuato sul muro – Syd Barrett
Mike Watkinson: Syd Barrett, The Crazy Diamond
Giancarlo Radice: Pink Floyd

Deep Purple:

Kapuvári Gábor–Sebők János: Deep Purple

Simon And Garfunkel:

Patrick Humphries. Simon And Garfunkel – The Sounds Of Silence

Yardbirds:

Dave Lewis: Led Zeppelin – A Celebration
Alain Dister: Led Zeppelin
Led Zeppelin by their own words
Paul Kendall: Led Zeppelin – a Visual Documentary
Stephen Davis: Hammer Of Gods
Ritchie Yorke: Led Zeppelin – The Definitive Biography
Richard Burton–Howard Millett: Led Zeppelin

Neil Young:

Ivano Casamonti: Neil Young
Marco Regali: Crosby, Stills, Nash And Young

Frank Zappa:

Frank Zappa: Az igazi Zappa-könyv
Christian Forestier: Viva Zappa!
Massimo Basoli. És più duro del tuo marito

Monterey:

John Selvin–Jim Marshall: Monterey Pop

Woodstock:

Joel Rosemann: Fiatalemberek korlátlan tőkével
The Rolling Stone Special – Woodstock Remembered
Time Magazine: We Were Stardust (riportsorozat, amelyben felkutattak több tucat egykori nézőt)
Woodstock 25th Anniversary
Henry Dills: Photos From Woodstock 69

Felhasználtam továbbá

► a 60-as évek végén megjelenő olasz színes lapok (Giovani, Ciao 2001, Mucchio Selvaggio) korabeli példányaait, az amerikai Rolling Stone, az angol New Musical Express, Melody Maker, Guitar Instrumental, Metal Muscle és Hit Parader, a francia Best, Rock and Folk és Juke Box vonatkozó anyagait;

► az AFP, az AP, a Reuters Entertainment és a Magyar Távirati Iroda híreit és háttérírásait (külön köszönettel kollégáimnak, Kovács Miklósnak és Géczi Lászlónak);

► az Interneten található személyes home-page-eket és a Pop Music Chart Archives-t – Vass István (Kusza) közreműködésével –, valamint a korszak sztárjaival az elmúlt másfél évtizedben készített exkluzív interjúimat. Ez utóbbiakhoz nélkülözhetetlen segítséget kaptam a Multimédia (Hegedűs László, Jónásné Hidasy Eleonóra, Bakó Mária, Mező György, Csergő Éva), a Showtime Budapest (Brády Márton, Hernádi Zita), a Krokodil (Besnyő László, Nagy Rita), a Sziget iroda (Herczeg Enikő), az EMI (Dulna Tímea), a Warner Hungary (Szűcs Ildikó, Bartucz Katalin, Brunecker Éva), a Polygram (Oláh István, Zsótér Kinga), a Darshan (Csonkics Károly) vezetőitől és munkatársaitól, valamint Jánosi Katalintól és Nemes Nagy Pétertől.

Az Interneten a 60-as évek több ezer honlapon szerepelnek. A korszak zenéjével behatóan foglalkozik – többek között – a www.nighthawk.co.nz honlap, amelyen a listák és az érdekességek mellett az 1960 és 1969 közötti slágerek szövegei is megtalálhatóak. Ugyancsak alapvető fontosságú e témában a SIX-TIES webring, amelynek oldalai a történelmi eseményekkel, a divattal, az életmóddal, s egyes személyiségekkel is megismertetik az érdeklődőt.

Diszkográfia

A könyvben szereplő valamennyi előadó diszkográfiájának közlése terjedelmi okokból gyakorlatilag lehetetlen. Éppen ezért inkább a 80-as, illetve 90-es években megjelent kiadványokat ajánljuk olvasóink figyelmébe, amelyeket különböző külföldi és hazai kiadók a nosztalgia-hullámok jegyében állítottak össze. Ezek között természetesen vannak átfedések is. Közzöljük továbbá a két legnagyobb pop-fesztivál, az 1967-es Monterey-i és az 1969-es Woodstock-i fesztiválról kiadott albumok anyagát.

OUR GENERATION (4 LP, TELLY RECORDS, 1993-AS KIADÁS)

1. LP

Good Vibrations (Beach Boys)
I'm A Believer (Monkees)
I Feel Free (Cream)
Waterloo Sunset (Kinks)
Fire Brigade (Move)
White Rabbit (Jefferson Airplane)
Whole Lotta Love (Alexis Korner's CCS)
On The Road Again (Canned Heat)
House Of The Rising Sun (Animals)
Hang On Sloopy (The McCoys)
Pictures Of Matchsticks Men (Status Quo)
Something In The Air (Thunderclap Newman)
A Whiter Shade Of Pale (Procol Harum)

2. LP

You've Lost That Loving Feelin' (Righteous Brothers)
Light My Fire (José Feliciano)
Honey (Bobby Goldsboro)
In The Year 2525 (Zager And Evans)
Na Na Hey Hey Kiss Me Goodbye (Steam)
Oh, Happy Day (Edwin Hawkins Singers)
Simon Says (1910 Fruitgum Company)
Mirror Mirror (Pinkerton's Assorted Colours)
Yummy Yummy Yummy (Ohio Express)
Bulid Up Buttercup (Foundations)
Jennifer Juniper (Donovan)
Aquarius – Let The Sunshine In (5th Dimension)

3. LP

I Was Kaiser Bill's Batman (Whistling Jack Smith)
Cinderella Rockefella (Esther And Abi Ofarim)
Rosie (Don Partridge)
Lily The Pink (Scaffold)
I'm The Urban Spaceman (Bonzo Dog Doo Dah Band)
Je t'aime...moi non plus (Jane Birkin, Serge Gainsbourg)

Diszkográfia

333

Growin' With Mr.Bloe (Mr.Bloe)
Excerpt From A Teenage Opera (Keith West)
This Wheels On Fire (Julie Driscoll, Brian Auger)
Puppet On A String (Sandie Shaw)
Dance With Me Guitar Man (Duane Eddy)
The Good, The Bad And The Ugly (Hugo Montenegro)

4. LP

He Ain't Heavy, He's My Brother (Hollies)
Matthew And Son (Cat Stevens)
If Paradise Is Half As Nice (Amen Corner)
Lazy Sunday (Small Faces)
Kites (Simon Dupree)
Everybody's Talkin' (Nilsson)
Where Do You Go To My Lovely (Peter Sarstedt)
Reflections Of My Life (Marmalade)
You Don't Have To Say You Love Me (Dusty Springfield)
Step Inside Love (Cilla Black)
The Sun Ain't Gonna Shine Anymore (The Walker Brothers)

THE SIXTIES COLLECTION (PULSE RECORD, 3 CD)

1. CD

You Really Got Me (Kinks)
Sweet For My Sweet (Searchers)
There's Always Something There To Remind Me (Sandie Shaw)
Here Comes My Baby (Tremeloes)
Catch The Wind (Donovan)
Downtown (Petula Clark)
24 Hours From Tulsa (Gene Pitney)
Ain't Nothing But A Houseparty (The Showstoppers)
Baby Now That I've Found You (Foundations)
Pictures Of Matchstick Men (Status Quo)
Summer In The City (Lovin' Spoonful)
Even The Bad Times Are Good (Tremeloes)
Here Comes The Nice (Small Faces)
Out Of Time (Chris Farlowe)
That Girl Belongs To Yesterday (Gene Pitney)
Sugar and Spice (Searchers)
Michelle (Overlanders)
This Is My Song (Petula Clark)
First Cut Is The Deepest (P. P. Arnold)

2. CD

Needles And Pins (Searchers)
Silence Is Golden (Tremeloes)
All Day And All Out Of The Night (Kinks)

I Couldn't Live Without Your Love (Petula Clark)
 Build Me Up Buttercup (Foundations)
 Let the hearthaches Begin (Long John Baldry)
 Colours (Donovan)
 Itchycoo Park (Small Faces)
 Girl Don't Come (Sandie Shaw)
 I'm Gonna Be Strong (Gene Pitney)
 Man of The World (Footwood Mac)
 Daydream (Lovin' Spoonful)
 Lazy Sunday (Small Faces)
 Sunny Afternoon (Kinks)
 Ice In The Sun (Status Quo)
 Suddenly You Love Me (Tremeloes)
 When You Walk In The Room (Searchers)
 Don't Sleep In The Subway (Petula Clark)
 Only Love Can Break Your Heart (Gene Pitney)

3. CD

Waterloo Sunset (Kinks)
 Susannah's Still Alive (Dave Davies)
 Tomorrow (Sandie Shaw)
 Call Me Number One (Tremeloes)
 The Universal (Small Faces)
 The Other Man's Grass Is Always Greener (Petula Clark)
 Something's Gotten Hold Of My Heart (Gene Pitney)
 I'm Gonna Make You Mine (Lou Christie)
 Make Me An Island (Joe Dolan)
 It's Too Late Now (Long John Baldry)
 Judy In Disguise With Glasses (John Fred And The Playboy Band)
 Simon Says (1910 Fruitgum Company)
 Oh, Happy Day (Edwin Hawkins Singers)
 Just One Smile (Gene Pitney)
 Puppet On A String (Sandie Shaw)
 In The Bad Bad Old Days (Foundations)
 Green Tambourine (Lemon Pipers)
 Death Of A Clown (Dave Davies)
 Let's Go To San Francisco (Flower Potmen)
 Don't Throw Your Love Away (Searchers)

THE SIXTIES VOLUME 1. (RECORDS LTD., 4 CD)

1. CD

Let's Twist Again (Chubby Checker)
 Surfin' Safari (Beach Boys)
 Save The Last Dance For Me (The Drifters)
 Then He Kissed Me (The Crystals)
 Hat Of The Larry (Del Shannon)
 The Letter (Box Tops)
 Young Girl (Gary Puckett)

Chapel Of Love (The Dixie Cups)
 Deep Purple (Nino Temple And April Stevens)
 I Got Rhythm (The Happenings)
 The Night Has Thousand Eyes (Bobby Vee)
 Nutrocker ((B.Bumble And The Stingers)
 Soul Man (Sam and Dave)
 Sweet Talking Guy (The Chiffons)
 When A Man Loves A Woman (Percy Sledge)
 Backfield In Motion (Mel and Tim)
 Judy In Disguise With Glasses (John Fred And The Playboy Band)
 My Boyfriend Is Back (The Angels)
 Knock On Wood (Eddie Floyd)
 Rescue Me (Fontella Bass)
 Drift Away (Dobie Gray)
 Under The Broadwalk (The Drifters)
 G.T.O. (Tim Regents)
 Run To Him (Bobby Vee)
 Remember (Walkin' In The Sand) (The Shangri-Las)

2. CD

It's In His Kiss (Betty Everett)
 Rubber ball (Bobby Vee)
 He's A Rebel (The Crystals)
 On Broadway (The Drifters)
 Lady Willpower (Gary Puckett)
 Duke Of Earl (Gene Chandler)
 Oh no! Not My Baby (Maxine Brown)
 Runaway (Del Shannon)
 Leader Of The Pack (The Shangri-Las)
 Why Do Fools Fall In Love (The Diamonds)
 Surfin' (Beach Boys)
 Pepperbox (The Peppers)
 Hold On I'm Comin' (Sam And Dave)
 In Crowd (Dobie Day)
 Rhythm of The Rain (The Cascades)
 Sea Of Heartbreak (Don Gibson)
 Wild One (Bobby Reydehl)
 Pony Time (Chubby Checker)
 Little Town Flirt (Del Shannon)
 Judy (Beach Boys)
 Surf City (Jan And Dean)
 There Goes My Baby (The Drifters)
 Maria (P. J. Proby)
 Mexicali Rose (John Denver)
 Tequila (The Champs)

3. CD

Da Doo Ron Ron (Drifters)
 Blueberry Hill (Fats Domino)
 Venus In Blue Jeans (Jimmy Clanton)
 Yaketi Yak (The Coasters)

Limbo Rock (Chubby Checker)
 Tell Laura I Love Her (Ray Peterson)
 Up On The Roof (Drifters)
 Letter Full Of Tears (Gladys Knight)
 Little Darlin' (The Diamonds)
 Ride The Wild Surf (Jan And Dean)
 Surfer Girl (Beach Boys)
 Twelve Steps To Love (Brian Poole)
 Soul Sister Brown Sugar (Sam And Dave)
 He's So Fine (The Chiffons)
 Devil Or Angel (Bobby Vee)
 Dance With Me (Drifters)
 Barefootin' (Robert Parker)
 You Beat Me To The Punch (Mary Wells)
 Little Old Lady From Pasadena (Jan And Dean)
 See You In September (The Happenings)
 16 Candles (The Crests)
 Heatwave (Martha Reeves)
 Oh, Baby What Would You Say (Hurricane)
 Marchetta (Karl Denver)
 The Hucklebuck (Chubby Checker)

4. CD

It's My Party (Leslie Gore)
 I Thank You (Sam And Dave)
 Sealed With A Kiss (Ricky Valance)
 Venus (Frankie Avalon)
 Some Kind Of Wonderful (Drifters)
 The Twist (Chubby Checker)
 Ain't That Shame (Fats Domino)
 Corrina, Corrina (Ray Peterson)
 I Love How You Love Me (Jimmy Crawford)
 Bobby Sox To Stockings (Frankie Avalon)
 Just One Time (Don Gibson)
 Wimeweh (Karl Denver)
 Sugar Sugar (The Archies)
 Incence And Peppermints (Strawberry Alarm Clock)
 Rockin' Robin (Bobby Day)
 My Guy (Mary Wells)
 Whispering (Nino Temple And April Stevens)
 Do You Love Me? (Brian Poole)
 Give Him a Great Big Kiss (The Shangri-Las)
 When Your Heart Speaks (The Fortunes)
 Haunted House (Jumpin' Gene Simmons)
 Dead Man's Curve (Jan And Dean)
 Barbara Ann (The Regents)
 Operator (Gladys Knight)
 Don't Let It Die (Hurricane Smith)

THE SIXTIES VOLUME 2. (RECORDS LTD., 4 CD)

1. CD

Wild Thing (Troggs)
 Here It Come Again (The Fortunes)
 Suddenly You Love Me (Tremeloes)
 Somewhere (P. J. Proby)
 She's Not There (The Zombies)
 Tobacco Road (Nashville Teens)
 Yellow River (Christie)
 The Same Old Feeling (Polly Brown)
 Sugar And Spice (Searchers)
 Ob-La-Di Ob-La-Da ((Marmalade)
 Those Were The Days (Mary Hopkin)
 Telstar (The Tornados)
 Baby Now That I've Found You (Foundations)
 There's A Kind Of Hush (Herman's Hermits)
 Don't Throw Your Love Away (Searchers)
 The Crying Game (Dave Berry)
 A Groovy Kind Of Love (Wayne Fontana)
 Do You Want To Know A Secret? (Billy J. Kramer)
 Twist and Shout (Brian Poole)
 How Do You Do (Gerry And The Pacemakers)
 Downtown (Petula Clark)
 Storm In A teacup (The Fortunes)
 Hitchin' A Ride (Vanity Fayre)
 You Were On My Mind (Crispian St. Peters)
 Stranger On The Shore (Mr. Acker Bilk)

2. CD

The Hippy Hippy Shake (The Swinging Blue Jeans)
 No Milk Today (Herman's Hermits)
 Bad To Me (Billy J. Kramer)
 Ferry Cross The Mersey (Gerry And The Pacemakers)
 Freedom Come Freedom Go (The Fortunes)
 The Time Of The Season (The Zombies)
 I Want You To Be My Baby (Billie Davis)
 My Little Lady (Tremeloes)
 Mama (Dave Berry)
 Back On My Feet Again (Foundations)
 If You Gotta Make A Fool Od Somebody (Freddie And The Dreamers)
 Midnight In Moscow (Kenny ball)
 Bonnie and Clyde (Georgie Fame)
 Baby Come Back (The Equals)
 I Think Of You (The Merseybeats)
 I Couldn't Live Without Your Love (Petula Clark)
 Reflections Of My Life (Marmalade)
 I Want Candy (Brian Poole)
 San Bernardino (Christie)
 Early in The Morning (Vanity Fayre)
 This Golden Ring (The Fortunes)

Pied Piper (Crispian St. Peter)
 The Game Of Love (Wayne Fontana)
 Take It Or Leave It (Searchers)
 That Same Old Feeling (The Fortunes)

3. CD

Needles And Pins (Searchers)
 Build Me Up Buttercup (Foundations)
 Michael And The Slipper Tree (The Equals)
 The Guitar Plays (The Fortunes)
 I Like It (Gerry And The Pacemakers)
 Wishin' And Hopin' (The Merseybeats)
 Sahke Me, Wake Me (Clodagh Rogers)
 Yeh Yeh (Georgie Fame)
 Here Come That Rainy Day Feelin' Again (The Fortunes)
 Can't You Hear My Heartbeat (Herman's Hermits)
 Don't Throw Your Love Away (The Fortunes)
 Someone, Someone (Brian Poole)
 Sweet For My Sweet (Searchers)
 Hold Me (P. J. Proby)
 Candy Man (Brian Poole)
 Don't Let The Sun catch You Crying (Gerry And The Pacemakers)
 Marie (Bachelors)
 Goodbye (Mary Hopkin)
 I Understand (Freddie And The Dreamers)
 A Sign Of The Times (Petula Clark)
 Trains And Boats And Planes (Billy J. Kramer)
 You've Got Your Troubles (The Fortunes)
 Honey Honey (Polly Brown)
 Country Boy (Heinz)
 Rosetta (Georgie Fame And Alan Price)

4. CD

I'm The One (Gerry And The Pacemakers)
 Caroline (The Fortunes)
 Little Thinks (Dave Berry)
 Silence Is Golden (Tremeloes)
 Gimme Some Lovin' (The Equals)
 Iron Horse (Christie)
 Save Me (Clodagh Rogers)
 You're No Good (The Swinging Blue Jeans)
 Just Like Eddie (Heinz)
 Tell Him (Billy Davis)
 I'm Telling You Now (Freddie And The Dreamers)
 My Old Man's A Dustman (Lonnie Donnegan)
 From A Window (Billy J. Kramer)
 Mrs. Brown, You've Got A Lovely Daughter (Herman's Hermits)
 Diane (Bachelors)
 Seasons Of The Sun (The Fortunes)
 This Is My Song (Petula Clark)
 You'll Never Walk Alone (Gerry And The Pacemakers)

Walking Back To The Happiness (Helen Shapiro)
 I Can Dance (Brian Poole)
 Laurel and Hardy (The Equals)
 I'll Be There (Gerry And The Pacemakers)
 The Other Man's Grass Is Always Greener (Petula Clark)
 Does Your Cheving Gum Lose It's Flavour? (Lonnie Donnegan)
 Party (Tremeloes)

FLOWER POWER (PULSE RECORDS, 3 CD)**1. CD**

Take Five (Dave Brubeck)
 All Along The Watchtower (Jimi Hendrix Experience)
 The Pusher (Steppenwolf)
 Get Ready (Temptations)
 You Really Got Me (Kinks)
 Gotta Get Out Of This Place (Animals)
 Just Like A Woman (Bob Dylan)
 The Sun Ain't Shine Anymore (Walker Brothers)
 The End (The Doors)
 I Call Your Name (Mamas And Papas)

2. CD

Purple Haze (Jimi Hendrix Experience)
 Born To Be Wild (Steppenwolf)
 My Generation (The Who)
 The Dock Of The Bay (Otis Redding)
 Little Man (Sonny And Cher)
 If I Were A Carpenter (Four Tops)
 Sounds Of Silence (Simon And Garfunkel)
 Somebody To Love (Jefferson Airplane)
 In-A-Gadda-Da-Vida (Iron Butterfly)
 Aquarius (Fifth Dimension)
 Sloop John B. (Beach Boys)
 Turn Turn Turn (Byrds)

3. CD

California Dreamin' (Mamas And Papas)
 Happy Jack (The Who)
 Light My Fire (The Doors)
 I Got You Babe (Sonny And Cher)
 Bernadette (Four Tops)
 Scarborough fair (Simon And Garfunkel)
 White Rabbit (Jefferson Airplane)
 Till The End Of The Day (Kinks)
 Do Wah Diddy (Manfred Mann)
 House Of The Rising Sun (Animals)
 I Want You (Bob Dylan)
 I Heard It Through The Grapevine (Marvin Gaye)

A POP ARANYKORA

(6 CD-s válogatás – Ring Kiadó és Management Kft.)
(Csillaggal jelöltük azokat a dalokat, amelyek nem a 60-as években születtek)

1. CD

Crying In The Chapel (Elvis Presley)
 Diana (Paul Anka)*
 Words (Bee Gees)
 No Milk Today (Herman's Hermits)
 Winchester Cathedral (New Vaudeville Band)
 Silence Is Golden (Tremeloes)
 Apache (Shadows)
 The Legend Of Xanadu (Dave Dee, Dozy, Beaky, Mick and Tich)
 Runaway (Del Shannon)
 Buona Sera (Louis Prima)*
 Sunny Afternoon (Kinks)
 San Francisco (Scott McKenzie)
 Cecilia (Simon And Garfunkel)
 Last Train To Clarksville (Monkees)
 Monday Monday (Mamas And Papas)
 Barbara Ann (Beach Boys)
 Only You (Platters)*
 Forever And Ever (Demis Roussos)*
 Here I Go Again (Hollies)
 Delilah (Tom Jones)
 Release Me (Engelbert Humperdinck)
 Crying In The Rain (Everly Brothers)
 Michelle (Beatles)
 Ballroom Blitz (Sweet)*

2. CD

Girl (Beatles)
 Hound Dog (Elvis Presley)*
 Rain And Tears (Aphrodite's Child)
 Friday On My Mind (Easybeats)
 Hello Mary Lou (Ricky Nelson)
 My Little Lady (Tremeloes)
 F. B. I. (Shadows)
 Bend It (Dave Dee, Dozy, Beaky, Mick And Tich)
 You Are My Destiny (Paul Anka)
 Waterloo Sunset (Kinks)
 El Condor Pasa (Simon And Garfunkel)
 Let's Go To San Francisco (Flower Potmen)
 Jennifer Eccles (Hollies)
 I'm A Believer (Monkees)
 California Dreamin' (Mamas And Papas)
 I'm Sorry (Brenda Lee)
 When You Walk In The Room (Searchers)
 Love Me Tonight (Tom Jones)
 Ha! Ha! Said The Clown (Manfred Mann)
 Morning Has Broken (Cat Stevens)

Bye Bye Love (Everly Brothers)
 The Last Waltz (Engelbert Humperdinck)
 Raindrops Keep Fallin' On My Head (B. J. Thomas)
 Baby Come Back (Equals)
 World (Bee Gees)

3. CD

Speedy Gonzales (Pat Boone)
 Don't Forget To Remember (Bee Gees)
 I'd Love You Want Me (Lobo)*
 Green Green Grass Of Home (Tom Jones)
 Lola (Kinks)
 Imagine (John Lennon)*
 The Young Ones (Cliff Richard)
 Ring Ring (ABBA)*
 Goodbye My Love Goodbye (Demis Roussos)*
 Just One Look (Hollies)
 Never Been To Spain (Ike And Tina Turner)
 She Loves You (Beatles)
 Them For The Young Lovers (Shadows)
 Okay! (Dave Dee, Dozy, Beaky, Mick And Tich)
 I Get Around (Beach Boys)
 Happy Birthday Sweet Sixteen (Neil Sedaka)
 Who'll Stop The Rain (Creedence Clearwater Revival)
 Alright Alright (Mungo Jerry)*
 Happy Together (Turtles)
 Young Girl (Gary Puckett)
 Wake Up Little Susie (Everly Brothers)
 Pretty Flamingo (Manfred Mann)
 Band On The Run (Paul McCartney And The Wings)*
 What a Wonderful World (Louis Armstrong)

4. CD

Mrs. Vandebilt (Paul McCartney)*
 Oh, Pretty Woman (Roy Orbison)
 It's Five O'Clock (Aphrodite's Child)
 Candle In The Wind (Elton John)*
 Can't Help Falling In Love (Elvis Presley)
 First Of May (Bee Gees)
 Surfin' USA (Beach Boys)
 A Hard Days Night (Beatles)
 All Alone I Am (Brenda Lee)
 Jealous Guy (John Lennon)*
 Help Yourself (Tom Jones)
 Telstar (Tornados)
 48 Crash (Suzi Quatro)
 Oh, Carol (Neil Sedaka)
 Me and My Life (Tremeloes)
 I'm Into Something Good (Herman's Hermits)
 When A Man Loves A Woman (Percy Sledge)
 Dead End Street (Kinks)

River Deep Mountain High (Ike And Tina Turner)
 I'M Alive (Hollies)
 The Great Pretender (Platters)
 Lazy Sunday (Small Faces)
 Stranger In The Shire (Mr.Acker Bilk)

5. CD

Heartbreak Hotel (Elvis Presley)
 The Sounds Of Silence (Simon And Garfunkel)
 Massachusetts (Bee Gees)
 Maggie Mae (Rod Stewart)*
 Good Vibrations (Beach Boys)
 Just A Gigolo (Louis Prima)*
 Love Me Do (Beatles)
 In The Summertime (Mungo Jerry)*
 How Do You Do It? (Gerry And The Pacemakers)
 Lemon Tree (Trini Lopez)
 Everlasting Love (Love Affair)
 Beautiful Sunday (Daniel Boone)*
 Beg, Steal And Borrow (New Seekers)
 Here It Comes Again (Fortunes)
 Daydream Believer (Monkees)
 Uptight (Stevie Wonder)
 Rocket Man (Elton John)*
 Look What Have They Done To My Song, Ma? (Melanie)*
 All Day And All Of The Night (Kinks)
 Don't Throw Your Love Away (Searchers)
 Cryin' (Roy Orbison)
 Puppet On A String (Sandie Shaw)
 Ain't That A Shame (Fats Domino)

6. CD

Have I The Right? (Honeycombs)
 Sweets For My Sweet (Searchers)
 Do You Love Me? (Tremeloes)
 August-October (Robin Gibb)
 Something's Gotten Hold Of My Heart (Gene Pitney)
 I Never Promised You A Rose Garden (Lynn Anderson)*
 Everyday (Buddy Holly)*
 Don Juan (Dave Dee, Dozy, Beaky, Mick And Tich)
 The Boxer (Simon And Garfunkel)
 Young Girl (Gary Puckett And The Union Gap)
 Robot (Tornados)
 My Cherie Amour (Stevie Wonder)
 Help! (Beatles)
 Downtown (Petula Clark)
 Tired Of Waiting For You (Kinks)
 California Girls (Beach Boys)
 All Shook Up (Elvis Presley)*
 Atlantis (Shadows)
 It's Not Unusual (Tom Jones)

My Friend The Wind (Demis Roussos)
 Needles and Pins (Searchers)
 It's In Her Kiss (Hollies)
 Me And You And A Dog Named Boo (Lobo)*
 Winter World Of Love (Engelbert Humperdinck)
 A Taste Of Honey (Herb Alpert)

**MONTEREY INTERNATIONAL POP FESTIVAL
 (1997, ATCO-CASTLE RECORDS, 4 CD)**

Miután több részletben már adtak ki az első „Szeretetnyár” zeneanyagából – elsősorban Otis Redding és Jimi Hendrix felvételeiből –, 1997-ben a fesztivál 30. évfordulóján 4 CD-ből álló, színes fotókkal és visszaemlékező interjúkkal tarkított albumot jelentettek meg a három nap muzsikájának legjavából. Különös módon David A. Pennebaker filmjét már 10 évvel korábban felújították.

1. CD

Introduction (John Phillips)
 Along Comes Mary
 Windy (Association)
 Love is A Hurting Step
 Dead End Street
 Tobacco Road (Lou Rawls)
 San Franciscan Nights
 Hey Gyp (Eric Burdon And The New Animals)
 Rollin' and Tumblin'
 Dust My Broom
 Bull Frog Blues (Canned Heat)
 No So Sweet Martha Lorraine (Country Joe And The Fish)
 Down On Me
 Combination Of Two
 Harry
 Road Block
 Ball and Chain (Big Brother And The Holding Company featuring Janis Joplin)

2. CD

Look Over Yonders Wall
 Mystery Train
 Born In Chicago
 Double Trouble
 Mary Ann (Paul Butterfield Blues Band)
 Mercury Blues (Steve Miller Band)
 Groovin' Is Easy
 Wine (Electric Flag)
 Bajabuka Banke (Hugh Masekela)
 Renaissance Fair
 Have You Seen Her Face
 Hey Joe
 Lucky Friend
 Chimes Of Freedom
 So You Want To Be A Rock and Roll Star (The Byrds)

Dhun. Fast Teental (Ravi Shankar)
Wake Me Shake Me (The Blues Project)

3. CD

Somebody To Love
The Other Side Of Life
White Rabbit
High Flying Bird
She Has Funny Cars (Jefferson Airplane)
Booler-Loo
Hip Hus-Her
Philly Dog (Booker T And The MG's)
Shake
Respect
I've Been Lovin' You Too Long
Satisfaction
Try A Little Tenderness (Otis Redding)
Substitute
Summertime Blues
Pictures Of Lily
A Quick One While He's Away
Happy Jack
My Generation (The Who)

4. CD

Killing Floor
Foxy Lady
Like A Rolling Stone
Rock Me Baby
Hey Joe
Can You See Me
The Wind Cries Mary
Purple Haze
Wild Things (The Jimi Hendrix Experience)
Straight Shooter
Got A Feelin'
California Dreamin'
I Call Your Name
Monday Monday (Mamas And Papas)
San Francisco (Scott McKenzie)
Dancing In The Street – finale (Mamas And Papas)

WOODSTOCK (1969–1970, COTILLION, 5 LP)

Az első három lemez egy közös tripla albumban, Michael Wadleigh filmjével egyidőben, „original motion picture sound track”-ként jelent meg, de sem sorrendjében, sem tartalmában nem fedik egymást teljes mértékben. A negyedik és ötödik lemez – egy dupla albumban – egy évvel később látott napvilágot, és Jimi Hendrix emlékének ajánlották.

1. LP

I Had A Dream Last Night (John B. Sebastian)
Going Up The Country (Canned Heat)
Freedom (Ritchie Havens)
Rock and Soul Music (Country Joe And The Fish)
Comin' Into L. A. (Arlo Guthrie)
At The Hop (Sha-Na-Na)
I-Feel-Like-I'm-Fixin' (Country Joe)
Drug Store Truck Drivin' Man
Joe Hill (Joan Baez)
Judy Blue Eyes
Sea Of Madness (Crosby, Stills, Nash And Young)

2. LP

Wooden Ships (Crosby, Stills, Nash And Young)
We're Not Gonna Take It (The Who)
With A Little Help From My Friends (Joe Cocker)
Crowd Rain Chant
Soul Sacrifice (Santana)
I'm Going Home (Ten Years After)

3. LP

Volunteers (Jefferson Airplane)
Dance To The Music
Music Lover
I Want To Take You Higher (Sly And The Family Stone)
Rainbows All Over You (John B. Sebastian)
Love March (Paul Butterfield Blues Band)
Star Spangled Banner
Purple Haze
Guitar Improvisation (Jimi Hendrix)

4. LP

Jam Back At House
Izabella
Get My Heart Back Together (Jimi Hendrix)
Saturday Afternoon
Eskimo Blue Day (Jefferson Airplane)
Everything's Gonna Be Alright (Paul Butterfield Blues Band)

5. LP

Sweet Sir Galahad
Guinevere
4320
Marrakesh Express (Crosby, Stills And Nash)
My Beautiful People
Birthday Of The Sun (Melanie)
Blood Of The Sun
Theme For An Imaginary Western (Mountain)
Woodstock Boogie (Canned Heat)
Let The Sunshine In (The Crowd)

A SZERZŐ EDDIG MEGJELENT MŰVEI:

Genesis – Teremtéstől a Toplistáig (IRI, 1987)
 Jimi Hendrix (Laude, 1988)
 A progresszív rock mai sztárjai (Laude, 1989)
 Led Zeppelin – Lépcsőút a mennyekbe (Laude, 1989)
 A Sárkánygyík igézete – Színdarab (If, 1991)
 Jim Morrison az ajtókon innen és túl (Katalizátor, 1991, 1993, 1994)
 Janis Joplin – Hétfájdalmú blues (If, 1992; Sziget, 1996)
 Jimi Hendrix – Bíbor ködben (Katalizátor, 1992)
 Vadpartok – Rock-poézis GNL magyarításában I. (1994)
 Fejezetek az örültek könyvéből – Karcolatok (Karel–Humania, 1994)*
 Jethro Tull – Dalnok a balkonon (Karel–Humania, 1995)
 A foci (Útmutató – 1996)
 ZOSO – Led Zeppelin-regény (Rosebud–Karel, 1996)
 Bolondalok – Versfirkák (1997)
 Brad Pitt (JLX, 1997)
 Török Ádám – Fuvolalovag (Wanted, 1998)
 Hatvanynolc! – Mozaikok egy valódi forradalomról (Lezli–Karel, 1998)*
 Parttalan Rock-Party (Fővárosi I. Kerületi Művelődési Ház, 1998)
 Rovott Jelen és...versfirkák II. (1998)
 Sziget-nemzedék (Fotóalbum Hegedűs Ákossal, 2000)*
 Apróprizmák, avagy a Bolond Öt Könyve (Horusnet, 1997–2000)
<http://partners.starkingnet.hu/gobolyos>
 Zsákbamaszkok – Versfirkák III. (Horusnet, 1998–2000)
<http://partners.starkingnet.hu/gobolyos>
 Félcédák és Kis Sertések – Mininovellák (Horusnet, 1996–2000)
<http://partners.starkingnet.hu/gobolyos>
 Mozi – Filmforgatókönyvek (Horusnet, 1978–2001)
<http://partners.starkingnet.hu/gobolyos>
 Leonard Cohen versei – Műfordítások (Horusnet, 1956–2001)
<http://partners.starkingnet.hu/gobolyos/cohen>

(A *-gal jelöltek még kaphatók.)

ELŐKÉSZÜLETBEN:

Ellopott rév – Rock-poézis GNL magyarításában II.
 Benke Rita–Göbölös N. László: Köztedállapotok (Ikerversek, 2001–2002)
 Benke Rita–Göbölös N. László: Luckonyha – gasztronómiai utazások itthon és külhonban

A szerző és műveinek internetes, valamint e-mail-es elérhetősége:

<http://partners.starkingnet.hu/gobolyos>, rosebud@starkingnet.hu

Névmutató

Névmutatónk a folyó szövegben félkövérrel kiemelt neveket választotta ki. Az egyes megnevezések többféle változatban is előfordulnak. Mindezekből kiindulva összeállítá-sunk az angol kifejezésekre épül, ennek megfelelő a gyűjtemény abc-sorrendje is.

&M 175

A&M Records 87

Aaron Neville 311

Aaron Schroeder 56

ABBA 290

Abbey Road 75, 79

Abbie Hoffman 269

ABC 61

ABC–Paramount 59, 61, 77

Abraham Reichstadt 229

AC/DC 183, 227

Ace Kefford 212

Acker Bilk 25

Adam Faith 10, 11, 12, 38, 44, 88, 115, 214

Adam Wade 298

Adamis Anna 257

Adie Harris 47

Adrian Belew 268

Adrian és Paul Gurvitz 249

Adriano Celentano 4, 14, 119, 290, 292

Agostino Ferrari 287

Airdales 294

Airforce 76, 244, 279

Airplane 140, 213

Al Bano és Romina Power 293

Al Caiola 44

Al Di Meola 280

Al Hirt 304

Al Jardine 43

Al Kooper 127, 137, 232, 283

Alain Barrière 287

Alan Blaikley 111, 229

Alan Blakely 84

Alan Caddy 62

Alan Freed 63, 92, 114, 126, 129, 131, 182

Alan Gordon 209

Alan Henderson 148

Alan Howard 84, 85

Alan Parker 183

Alan Price 35, 108, 109, 131, 183, 202, 226, 322

Alan White 269, 276

Alan Whitehead 260

Alan Wilson 248

Albano Carrisi 293

Albert Grossman 237

Albert Lee 170

Alberto Radius 290

Aldo Caponi 292

Aleck Rice Miller 126

Alekszandr Vertyinszkij 239

Alex Chilton 210

Alex J. Ligertwood 249

Alexis Korner 31, 60, 73, 76, 93, 102, 110, 112, 126, 152, 170, 171, 235, 257, 278

Alfio Cantarella 290

Alice Cooper 238, 276

Alison Moyet 65

All Star Band 244

All Starrs 270

Allan Clarke 137

Allan Sherman 303

Allen Ginsberg 269

Allen Klein 141, 263

All-Star Roosters 103

Altamonti Rockfesztivál 257, 279

Alvin Lee 109, 153, 274, 275

Alvin Stardust 81

Amen Corner 247, 291

Ames Brothers 176

Amii Stewart 211

Amon Düül 294

- Andrew Lloyd Webber 106, 126, 276
 Andrew Loog Oldham 78, 79, 110, 119, 141, 142, 146, 156, 170, 174, 214
 Andrew Topham 73
 Andy „Thunderclap” Newman 271
 Andy Kim 315
 Andy Pyle 235
 Andy Somers 206
 Andy Williams 31, 55, 64, 89, 135, 251, 278, 297, 303
 Anette Bard 40
 Angus Young 183
 Animals 41, 53, 95, 101, 107, 108, 109, 110, 113, 114, 118, 121, 126, 134, 145, 147, 161, 176, 177, 199, 226, 234, 238, 328
 Anita Bryant 297
 Ann „Honey” Lantrey 111
 Anna Mae Bullock 47
 Anna Maria Mazzini 293
 Anne Shelton 33
 Annette 297
 Annette Sterling 82, 83
 Annie Lennox 199
 Ann-Margret 265
 Anouk Aimée 289
 Ant Phillips 228
 Anthony „Top” Topham 149
 Anthony Newley 11, 12, 13, 46
 Antoine 93, 287
 Antoine Domino 23
 Antonio Muraccioli 287
 Aphrodite's Child 4, 55, 95, 154, 218, 247, 289, 290
 Apostol 248
 Apple 228, 232, 233, 267
 Apple Boutique 207
 Apple Records 238
 Apple-butik 237
 Apple-kislemez 239
 April Stevens 90
 Aradszky László 292
 Archie Bell And The Drells 312
 Archies 277, 278, 279
 Aretha 18, 210
 Aretha Franklin 17, 41, 93, 141, 147, 197, 207, 209, 234, 251, 268, 271, 310, 311, 312, 313, 314
 Ariola 264
 Arkagyij Rajkin 193
 Arlo 207
 Arlo Guthrie 93, 206, 207, 227, 256
 Armageddon 150
 Arms 175
 Armstrong 271
 Arnold George Dorsey 195
 Art Garfunkel 95, 154, 217, 324
 Art Of Noise 23, 178
 Arthur Brown 131, 230, 238
 Arthur Conley 60, 211, 212, 311
 Arthur Garfunkel 179
 Arthur Lee 165
 Arthur Penn–Arlo Guthrie 274
 Arthur Rubinstein 24
 Arthur Sharp 120
 Arthur Smith 243
 Artie 180
 Artie Carr 179
 Artie Glenn 136
 Association 182, 199, 208
 Astrud Gilberto 121, 285
 ATCO 167
 Athol Guy 130
 Atlanta 190
 Atlantic 4, 22, 32, 57, 101, 140, 147, 180, 181, 209, 258, 271
 Atlantis 68
 Atomic Rooster 170, 230, 238
 ATV Music 276
 Audrey Hepburn 99
 Auger 249
 Avengers 128
 Avons 74
 Aynsley Dunbar 209
 B. B. King 31, 47, 171, 176, 217, 259
 B. Bumble And The Stingers 56
 B. J. Thomas 315
 Bach 198, 199, 230

- Bacharach–David 141, 247, 249
 Bachelors 87, 103, 179
 Badfinger 284
 Baker 172
 Baker-Gurvitz Army 244
 Ball 128
 Bananarama 279, 295
 Band Of Gypsies 264, 280
 Band Of Joy 179
 Bar Kays 207
 Barbara Alston 41
 Barbara Campbell 208
 Barbara George 300
 Barbara Lee 89
 Barbara Lewis 302
 Barbara Lynn 301
 Barbara Mason 307
 Barbara Thompson 257
 Barbarians 134
 Barbra Streisand 118, 154, 207, 281, 287, 289, 305
 Barclay 4
 Barrett Strong 12, 25, 247
 Barriemore Barlow 282
 Barron Knights 81
 Barry 250, 281
 Barry And The Tamerlanes 303
 Barry Bean Whitwam 113
 Barry Clayman 164
 Barry Gibb 95, 151, 215, 239, 287
 Barry J. Wilson 198
 Barry Jenkins 109
 Barry Mann 299
 Barry Mason 203
 Barry McGuire 144, 181, 306
 Barry Ryan 250
 Barry Sadler 180
 Bartók Béla 187
 Battisti 292
 BBA Trió 201
 BBC Radiophonic Workshop 86
 Beach Boys 12, 32, 40, 43, 45, 62, 67, 87, 90, 94, 104, 118, 121, 134, 136, 165, 167, 169, 177, 180, 182, 195, 197, 202, 215, 216, 233, 238, 267
 Beaky 145, 183, 197, 228, 229
 Beat Boys 54
 Beat Formula Three 183
 Beatle 175
 Beatles 4, 10, 11, 16, 17, 18, 20, 31, 32, 34, 36, 37, 38, 40, 41, 42, 43, 45, 47, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 66, 67, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 110, 111, 112, 113, 114, 117, 119, 121, 124, 126, 127, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 137, 138, 139, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 153, 161, 162, 163, 164, 165, 167, 168, 169, 171, 172, 173, 174, 180, 183, 184, 190, 191, 193, 194, 197, 199, 200, 202, 204, 207, 208, 210, 214, 216, 219, 223, 225, 226, 228, 229, 230, 231, 233, 234, 235, 237, 239, 242, 243, 246, 247, 251, 254, 270, 277, 278, 281, 285, 287, 289, 294, 317
 Beatles Book 82
 Beatles with Billy Preston 267
 Beatles-revival 171
 Bee Gees 86, 94, 95, 102, 151, 197, 202, 203, 204, 205, 227, 230, 231, 239, 248, 249, 281, 283, 318
 Beefeater 138
 Beethoven 200
 Bell Records 210
 Ben Cauley 207
 Ben E. King 14, 41, 104, 298, 301
 Beniamino Gigli 36
 Benkó Dixieland Band 31
 Bergendy 101
 Bergendy-együttes 31
 Berki Tamás 285
 Bernard Web 106
 Bernie Dwyer 88
 Bernstein 230, 237
 Berry Gordy 83, 85, 116, 153, 176, 214
 Berry Gordy jr. 10, 39
 Bert Berns 57, 149
 Bert Kaempfert 34, 36, 168, 296, 299, 301, 307
 Bert Weedon 45

Bessie Banks 128
 Bessie Smith 237
 Betty Everett 305
 Betty Everett&Jerry Butler 305
 Betty Kelly 83
 Betty Weiss 118
 Bettie Swann 312
 Bev Bevan 128, 212, 214
 Beverly Lee 47
 Big Bill Broonzy 31
 Big Bopper 12
 Big Bopper Richardson 10
 Big Brother 237, 251
 Big Brother And The Holding Company 151,
 168, 192, 233, 234, 237, 246
 Big Dee Irwin And Little Eva 303
 Big Joe Turner 32, 36
 Big Mama Thornton 32, 239
 Big Records 179
 Big Star 210
 Bilk 64
 Bill 179
 Bill Black 142
 Bill Black's Combo 297
 Bill Bruford 129, 268
 Bill Cox 241
 Bill Graham 144, 152, 228, 230
 Bill Haley 114, 126
 Bill Harry 38
 Bill Kreutzmann jr. 273
 Bill Martin 196, 231
 Bill Medley 130
 Bill Wyman 93, 110, 116, 139, 167, 175, 234,
 272
 Billboard 86, 102, 200, 209
 Billie Davis 58
 Billie Holliday 116
 Billy Adamson 106
 Billy Cobham 244
 Billy Davis jr. 280
 Billy Fury 11, 44, 62, 66, 73, 82, 88, 120, 128,
 146
 Billy Gibbons 259
 Billy Graham 92
 Billy Harrison 148
 Billy Idol 238, 263
 Billy J. Kramer 42, 82, 105, 305
 Billy J. Kramer And The Dakotas 73, 81, 83,
 104
 Billy J. Kramer és Dakotái 82
 Billy Jackson 106
 Billy Lee Riley 60
 Billy Preston 117, 267, 279
 Billy Vaughn And His Orchestra 297
 Bing Crosby 37
 Björn Thelin 66
 Black Sabbath 201, 246, 276
 Blackhearts 263
 Blackmore-Gillan 276
 Blackwell 58, 63
 Blin' Owl 248
 Blind Faith 45, 244, 263, 264, 270, 273, 276
 Blind Lemon Jefferson 22
 Blodwyn Pig 235
 Blood, Sweat And Tears 66, 151, 156, 204, 209,
 232, 234, 259, 271, 273, 283, 294, 314,
 315, 316
 Bloodwyn Pig 79
 Blue Caps 25
 Blue Cheer 230, 238, 314
 Blue Flames 128, 170, 177
 Blue Horizon 261
 Bluecaps 35
 Bluegrenes 89
 Blues Band 167
 Blues Brothers 183
 Blues Brothers 2000 208, 211
 Blues Brothers Band 61
 Blues Incorporated 60, 102, 110
 Blues Project 199
 Bluesbreakers 126, 133, 149, 169, 171, 226,
 227, 260, 271
 Bluesology 206
 Bo Diddley 84, 147, 276
 Bo Winberg 66
 Bob „The Bear” Hite 248
 Bob Azzam 24
 Bob B Soxx And The Blue Jeans 40, 304
 Bob Bogle 24
 Bob Brunning 261

Bob Crewe 77, 197
 Bob Dylan 14, 16, 19, 33, 34, 40, 42, 53, 54, 56,
 60, 61, 73, 74, 79, 86, 91, 92, 101, 107,
 108, 110, 126, 133, 135, 136, 137, 138,
 139, 141, 144, 145, 146, 149, 157, 161,
 167, 168, 171, 172, 182, 183, 184, 199,
 215, 216, 227, 242, 254, 257, 264, 268,
 269, 270, 274, 275, 281, 287, 307, 309,
 316, 319, 328
 Bob Gaudio 67, 77, 197
 Bob Geldof 103, 126
 Bob Hilliard 43
 Bob Hite 248
 Bob Lander 66
 Bob Lind 309
 Bob Luman 297
 Bob Marley 58, 136, 227, 267, 282
 Bob Rafaelson 191
 Bob Shane 67
 Bob Tench 150
 Bob Weir 273
 Bobbie Gentry 210, 277, 310
 Bobby „Boris” Picket 300
 Bobby Colomby 156, 283
 Bobby Darin 21, 22, 44, 176, 294, 297
 Bobby Edwards 299
 Bobby Elliott 88
 Bobby és Shirley Womack 110
 Bobby Freeman 305
 Bobby Fuller 172
 Bobby Goldsboro 150, 247, 312
 Bobby Harrison 198
 Bobby Hart 191
 Bobby Hatfield 130
 Bobby Hebb 309
 Bobby Kimball 283
 Bobby Lewis 47, 298
 Bobby Marchan 297
 Bobby Peterson 146
 Bobby Rydell 33, 46, 296, 297, 299, 304
 Bobby Sherman 315
 Bobby Solo 32, 283, 291
 Bobby Vee 47, 56, 82, 84, 89, 296, 298, 299,
 301, 304, 311
 Bobby Vinton 67, 90, 118, 300, 302, 303, 304,
 305, 306, 311, 314
 Bobby Womack 108
 Bon Jovi 140
 Boney M. 149
 Bonnie Tyler 87, 295
 Bono 15, 200
 Bonzo Dog Doo-Dah Band 248
 Booker T. 60, 147, 245, 271, 281
 Booker T. And The MG's 199, 213, 246, 300, 316
 Booker T. Jones 217
 Boomtown 103
 Boudleaux Bryant 14
 Box Tops 210
 Boz Burrell 268
 Brahms 293
 Brasil 68 251, 285
 Braunn 236
 Brecht 258
 Brenda Lee 20, 25, 45, 63, 65, 89, 90, 146, 293,
 296, 297, 300
 Brenton Wood 212, 311
 Brian Auger 109, 200, 206, 248
 Brian Bennett 40, 75
 Brian Davison 230
 Brian Epstein 5, 31, 42, 43, 61, 73, 77, 78, 79,
 81, 82, 114, 121, 129, 202, 204, 207, 228
 Brian Holland 64
 Brian Hyland 296, 300
 Brian Jones 60, 110, 144, 155, 167, 172, 190,
 199, 208, 217, 234, 243, 256, 257, 270,
 271, 273, 287
 Brian May 150
 Brian Parker 133
 Brian Poole 54, 85, 106, 193, 197
 Brian Poole And The Tremeloes 84
 Brian Wilson 94, 165, 177, 178, 202, 215, 238
 Bronski Beat 39
 Brook Benton 87, 296, 297, 298
 Brothers Four 23, 25
 Brothers Gibb 203
 Bruce 129
 Bruce Channel 300
 Bruce Springsteen 37, 47, 115, 168, 227

Bruce Welch 17, 74, 75, 93, 206
 Bruce Woodley 130
 Bruce-Brown 172
 Brunning 261
 Bryan Ferry 234
 Bubblerock 141
 Buckinghams 209
 Buddy Holly 10, 11, 15, 17, 18, 21, 37, 45, 47, 61, 81, 84, 88, 104, 117, 131, 194, 236, 263
 Buddy Kaye 73
 Buddy Miles 241
 Buffalo Springfield 127, 137, 165, 198, 199, 212, 231, 233
 Buffy St. Marie 146, 237, 323
 Burt Bacharach 43, 90, 151, 277
 Butch Gibson 148
 Butterfield Blues Band 161
 Buzz Carson 227
 Buzz Clifford 299
 Byrds 53, 90, 127, 136, 137, 138, 139, 142, 144, 145, 151, 169, 199, 205, 216, 237, 264, 271, 273, 318, 328

 Cactus 129
 Cadence Records 31
 Caesar And Cleopatra 140
 Camaleonti 290
 Cameo Parkway 182
 Canned Heat 121, 199, 226, 232, 238, 248, 268, 273, 274
 Cannibal And The Headhunters 307
 Cannonball Adderly 312
 Cantarella 290
 Capitol 89, 200, 210
 Capitol Records 24, 87, 267
 Captain Beefheart 169, 259, 295
 Captain Cephas Howard 35
 Carl Dobkins jr. 60
 Carl Giammarese 209
 Carl Palmer 230, 238
 Carl Perkins 18, 107, 117, 153
 Carl Radle 242
 Carl Sigman 107
 Carl Wayne 212
 Carl Wilson 197, 238
 Carla és Rufus Thomas 211
 Carla Thomas 60, 184, 298
 Carlos Puebla 285
 Carlos Santana 218, 259
 Carmine Appice 150, 200, 201
 Carole Gray 54
 Carole King 24, 47, 59, 66, 152, 209
 Carole Klein 24
 Caroline Hester 40
 Carolyn 209
 Carson Parks 196
 Carter Lewis And The Southerners 81
 Cash 91
 Cass Elliott 181
 Castilles 168
 Casuals 248
 Cat Stevens 58, 94, 154, 196, 197, 212
 Caterina Caselli 4, 57, 167, 293
 Catherine Deneuve 99, 288
 Cathy Jean And The Roommates 298
 Cavaliere-Brigati 180
 Cave 240
 Cavern 10, 39, 42, 61, 82, 88, 89, 164
 Cavern klub 34, 82, 84
 CBS 18, 40, 129, 138, 168, 179, 197, 209, 227, 237, 240, 259
 CCS 278
 Cecil Smith 154
 Celentano 292
 Celentano-Mori 293
 Chad and Jeremy 305
 Chad Romero 89
 Chaka Khan 59
 Chancery Lane 79
 Chaplin 194
 Charlatans 138, 144
 Charles Aznavour 4, 288
 Charles Manson 191
 Charles Matthew Fisher 198
 Charles Westover 37
 Charlie 22, 93
 Charlie „Bird” Parker 117

Charlie Brown 32
 Charlie Chaplin 193
 Charlie Parker 32
 Charlie Silverman 113
 Charlie Singleton 168
 Charlie Watts 31, 95, 110, 117, 167, 234
 Chas Chandler 108, 109, 176, 177
 Checkmate Records 83
 Cher 42, 95, 103, 140, 211, 279, 309, 323
 Cherilyn Sarkisian La Pierre 140
 Chess Records 278
 Chester Burnett 120
 Chet Atkins 35, 61
 Chicago 126, 165, 209, 259, 283
 Chick „Baby” Churchill 274
 Chick Churchill 123
 Chick Corea 274
 Chicken Shack 261
 Chico Buarque de Hollanda 285
 Chieftains 149
 Chiffons 44, 74, 88, 89
 Chip Hawkes 197
 Chip Taylor 173
 Chris 170, 171
 Chris Andrews 135, 142
 Chris Barber 13, 65
 Chris Blackwell 58, 162, 165
 Chris Britton 173
 Chris Curtis 81, 106, 232
 Chris Dreja 149, 150
 Chris Farlowe 94, 121, 169, 170, 171, 174, 219, 238, 290
 Chris Farlowe&Friends 170
 Chris Hillman 138
 Chris Kenner 298
 Chris Mercer 170
 Chris Montez 76, 301
 Chris Slade 227
 Chris Stainton 242
 Chris Thompson 227
 Chris Wood 204, 205, 244
 Chris Wright 274
 Chrissie Hynde 169
 Christine Perfect 261
 Christophe 287, 289
 Chrysalis 274
 Chubby Checker 23, 25, 31, 35, 44, 47, 53, 74, 87, 92, 203, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 303
 Chubby Checker And Dee Dee Sharp 300
 Chuck Berry 15, 21, 79, 87, 91, 92, 107, 108, 112, 114, 154, 219, 276, 278, 318
 Chuck Jackson 301
 Chuck Winfield 283
 Cilla 103
 Cilla Black 84, 85, 103, 104, 106, 107, 130, 134, 166, 183, 248, 281
 Cindy Lauper 195
 Cinquetti 120
 Cisco Houston 207
 Clapton 231, 244, 264
 Clapton és Bruce 211
 Clapton, Bruce és Baker 171
 Clara Bley 244
 Clara Ward 18
 Clarence „Frogman” Henry 298
 Clash 172
 Claude Curly Putnam 178
 Claude Francois 21, 168, 288
 Claude King 302
 Claude Lelouch 289
 Claudia Mori 292
 Claudine Clark 301
 Claudio Villa 290
 Clayton-Thomas 283
 Clearance White 139
 Clem Cattini 62
 Clem Clemson 171, 175, 244, 258
 Clem Curtis 205
 Cliff Bennett 197
 Cliff Friend 63
 Cliff Nobles And Company 313
 Cliff Richard 10, 12, 16, 17, 25, 38, 45, 54, 73, 74, 75, 76, 77, 95, 102, 106, 109, 110, 121, 126, 132, 133, 149, 183, 192, 212, 218, 231, 234, 240, 282, 322, 329
 Cliff Richard And The Shadows 15, 16, 20, 31, 54, 55, 73, 75, 77
 Clint Ballard jr. 137
 Clint Warwick 128

Clive Bunker 208, 228, 235, 282
 Clive Davis 237
 Clive Powell 127, 170
 Clive Thatcher 248
 Clodettes 288
 Clovers 90
 Clyde McPhatter 297, 301
 Coasters 32, 82
 Cocker 243
 Cocker-kórus 242
 Cole Porter 96
 Colin Hodgkinson 171
 Colin Petersen 204
 Collegians 35
 Colosseum 76, 170, 171, 199, 257, 258, 319
 Coltrane 101
 Columbia 40, 55, 88, 108, 170
 Columbia Records 128, 205
 Con Clusky 103
 Concetta Rosa Maria Franconero 21
 Concrete God 232
 Confederates 143
 Connie Francis 13, 17, 21, 24, 25, 41, 44, 47, 296, 299, 301
 Contours 85
 Conway Twitty 267
 Corky Laing 244, 272
 Cornelius Hart 35
 Count Basie 211
 Count Five 309
 Country Joe 217, 237, 239, 253, 256
 Country Joe And The Fish 199, 207, 238
 Country Joe McDonald 214, 217, 243
 Cowboys Copas 76
 Cowsills 283
 Cozy Powell 150
 Craig Douglas 75, 81
 Cranberries 270
 Crowdaddy 164
 Crowdaddy Club 78
 Crazy Elephant 281
 Crazy World 238
 Crazy World Of Arthur Brown 240
 Cream 39, 60, 93, 104, 120, 128, 152, 161, 171, 172, 173, 177, 183, 196, 198, 211, 225,

231, 236, 237, 244, 251, 260, 264, 272, 278, 281, 313, 319, 330
 Creedence 152, 265, 273
 Creedence Clearwater Revival 5, 18, 40, 46, 131, 152, 208, 225, 247, 251, 271, 275, 277, 314, 315
 Crewe 77
 Crewe-Gaudio 77
 Crickets 11, 34, 61, 84
 Crispian St. Peters 183, 218, 289, 309
 Cropper 61
 Crosby, Stills 256
 Crosby, Stills And Nash 137, 205
 Crosby, Stills, Nash And Young 92, 256
 Crowd 86
 Crystals 40, 41, 57, 66, 88
 Csajkovszkij 56, 212, 230, 244
 Cseke László 10
 Cserháti Zsuzsa 22
 Curtis Knight 176
 Curtis Lee And The Halos 298
 Cynthia Lennon 238
 Cynthia Powell Lennon 77
 Cynthia Robinson 250
 Cyril Davies 31, 102, 170
 Cyril Davis 101

Dakoták 104
 Dakotas 82, 121
 Dale And Grace 302, 306
 Dalida 146, 287
 Dalla 291
 Damita Jo 297
 Dan „Blues Brother” Aykroyd 271
 Dan Aykroyd 17
 Dan Penn 210
 Danny And The Juniors 297
 Danny Hutton 191
 Danny Kirwan 239
 Danny Pepper 54
 Danny Williams 42, 43, 54
 Dantalion's Chariot 206
 Dante And The Evergreens 296

Darlene Love 40, 41
 Darryl Jones 272
 Dave Ambrose 248
 Dave Bartholomew 23
 Dave Brubeck 44
 Dave Clark 82, 102, 179
 Dave Clark Five 23, 85, 88, 102, 103, 105, 106, 107, 121, 129, 141, 168
 Dave Davies 169, 211, 216
 Dave Dee 111, 145, 183, 197, 211, 228, 229
 Dave Dee, Dozy, Beaky, Mick And Tich 229
 Dave Edmunds 177
 Dave Fisher 40
 Dave Gilmour 195, 228, 235
 Dave Greenslade 170, 257
 Dave Guard 67
 Dave Mason 204, 208, 234
 Dave Munden 84
 Dave Nicolson 183
 Dave Pegg 206
 Dave Prater 271
 David 286
 David Bowie 26, 39, 83, 95, 108, 126, 133, 151, 155, 163, 166, 199, 211, 218, 258, 259, 265, 271, 281, 318
 David Byrne 187, 234
 David Clayton-Thomas 151, 283
 David Crosby 92, 137, 138, 205, 218, 233, 273
 David Harman 229
 David Knights 198
 David Martin 148
 David McWilliams 4, 250, 294
 David O'List 230
 David Palmer 281
 David Redding 177
 David Rose 60
 David Rose And Orchestra 300
 David Ruffin 150, 236, 280, 315
 David Shel Shapiro 294
 David Van Cortland 138
 David Walsh 163
 David&Jonathan 163
 David-Bacharach 56, 57, 103, 104, 107, 115, 206
 Davies 173

Davies-fivérek 112
 Davy Jones 108, 153, 191, 206, 277
 Dawn 44
 De Curtis 36
 Dead 274
 Dean Ford 260
 Dean Ford And The Gaylords 260
 Dean Martin 13, 33, 107, 118, 196, 282, 304
 Dean Reed 295
 Dean Torrence 45
 Decca 74, 84, 85, 110, 121, 128, 132, 143, 148, 174, 195, 197, 198, 228, 263, 274
 Decca Records 54
 Declan 103
 Dee Clark 299
 Dee Dee 41, 67
 Dee Dee Kennibrew 41
 Dee Dee Sharp 300, 301
 Deep Purple 17, 41, 139, 171, 178, 200, 211, 218, 232, 234, 257, 276, 288, 313, 319, 330
 Del Shannon 15, 37, 47, 66, 80, 89, 96, 114, 135, 148, 298, 307
 Delaney és Bonnie Bramlett 273
 Delores „La La” Brooks 41
 Delphis 83
 Demetrio Stratos 290
 Demis Roussos 95, 218, 247, 248, 289
 Denis Payton 102
 Dennis Edwards 237
 Dennis Hopper 217
 Dennis Tufano 209
 Dennis Wilson 215
 Denny Cordell 198, 242
 Denny Doherty 180
 Denny Laine 128, 244
 Denny Zager 273
 Deram 4, 198, 199, 275
 Derek 316
 Derek Leckenby 113
 Derek Quinn 88
 Derek Skinner 66
 Derek And The Dominoes 245
 Derringer 146
 Derv Gordon 236

Déry Tibor 257
 Des O'Connor 236
 Desmond Dekker 267
 Desmond Dekker And The Aces 267, 316
 Detours 143
 Devo 141
 Di Bari 291
 Diana Ross 38, 116, 243, 279, 281, 323
 Diana Ross And The Supremes 116, 209, 310, 311, 312, 315, 316
 Diane Stewart 76
 Dick And Deedee 299
 Dick Halligan 283
 Dick Heckstall-Smith 31, 73, 76, 171, 235, 244, 257
 Dick Knauss 35
 Dick Rowe 84
 Dick Taylor 110, 147
 Dick Valentine 195
 Dickey Lee 301
 Dickie Goodman 299
 Diddymen 142
 Dik Dik 290, 291
 Dimension Records 58
 Dinah Washington 87
 Dinnyés József 90
 Dino 291
 Dino Danelli 180
 Dion 85, 86, 297, 298, 300, 302, 303, 313, 316
 Dionne Warwick 103, 151, 184, 251, 305, 311, 313, 314, 316
 Diplomats 128
 Dizzy Gillespie 32
 Doc Daugherty 80
 Doc Pomus 22, 24, 36, 61, 81
 Dodd Darin 22
 Dolák-Saly Róbert 235
 Dolly Parton 284
 Domenico Modugno 290
 Domingo Samudio 148
 Dominoes 128
 Don Airey 244
 Don And Juan 300
 Don Backy 292
 Don Cherry 101
 Don Costa And His Orchestra 297
 Don Coway 207
 Don Everly 55, 93
 Don Fardon 34
 Don Gardner And Dee Dee Ford 301
 Don Gibson 59
 Don Kirschner 277
 Don McLean 45, 153
 Don Preston 209, 242
 Don Wilson 24
 Donald „Duck” Dunn 60, 61, 215
 Donegan-Currie 277
 Donna Summer 20, 295
 Donnie Brooks 296
 Donovan 129, 133, 134, 145, 146, 155, 157, 175, 182, 200, 211, 248, 249, 309, 313, 315
 Donovan Philip Leitch 145
 Doors 4, 12, 58, 95, 97, 113, 148, 162, 190, 201, 203, 204, 207, 208, 223, 226, 233, 236, 240, 249, 252, 255, 265, 270, 276, 329
 Dore Records 40
 Doris Coley 47
 Doris Day 83
 Doris Troy 137, 303
 Double L 147
 Doug „Cosmo” Clifford 275
 Doug Ingle 236
 Doug Sahm 134
 Doug Sandom 143
 Dozy 145, 183, 197, 228, 229
 Dozy, Beaky 111
 Dr. John 119, 273
 Dreamers 88
 Dreja 150
 Drifters 14, 16, 21, 25, 32, 81
 Driscoll 249
 Drupi 291
 Duane Allman 147, 148
 Duane Eddy 23, 44, 66, 91
 Duane Eddy And The Rebels 297
 Dub Williams 195
 Dubliners 103
 Duke Ellington 31
 Dunhill 181

Durium 4
 Duster Bennet 261
 Dusty 85
 Dusty Hill 259
 Dusty Springfield 134, 148, 165, 166, 305, 309
 Dylan 90, 119, 133, 151, 160, 175, 179, 211, 249
 Eammon Andrews Show 229
 Earl Bostic 142
 Earl Scruggs 226
 Earl-Jean 113
 Earthlings Landing 86
 Eastman&Eastman 264
 Easybeats 183
 Ed Sullivan Show 104, 105, 106, 115, 136, 142, 145, 164, 168, 203, 230, 241, 265
 Eddie Boyd 261
 Eddie Brigati 180
 Eddie Calvert 55
 Eddie Cochran 10, 11, 13, 15, 24, 106, 229, 230, 266
 Eddie Floyd 60, 61, 211
 Eddie Grant 236
 Eddie Holland 116
 Eddie Kendricks 150, 280
 Eddie Miller 195
 Eddie Rambeau 133
 Eddie Snyder 168
 Eddy Mitchell 287
 Eden Kane 38, 263
 Edgar Winter 34, 146
 Edgar Winter's White Trash 146
 Edith Piaf 8, 23, 72, 119, 287, 288, 289
 Edward „Ginger” Baker 25
 Edward Hardin 166
 Edwin Hawkins Singers 90, 281
 Edwin Starr 315
 Electric Flag 151, 199, 215, 226, 238
 Electric Prunes 213
 Electric String Band 128
 Elektra 201
 Elektra Records 58, 138, 162, 268
 Elkie Brooks 82
 Ella Fitzgerald 22, 66, 286
 Ellen Naomi Cohen 180
 Elliott Ingber 121
 Ellis Reynolds 80
 Elmore James 79, 261
 ELP 230, 268
 Elsa Soares 285
 Elton John 21, 35, 51, 126, 266
 Elvis 10, 12, 13, 16, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 31, 32, 35, 47, 53, 59, 65, 73, 76, 77, 81, 92, 95, 102, 110, 111, 117, 121, 132, 142, 178, 247, 250, 272, 275, 280, 283, 286, 291, 294
 Elvis Aaron Presley 12, 19
 Elvis Presley 4, 10, 19, 20, 21, 31, 33, 34, 36, 41, 42, 54, 55, 56, 58, 61, 63, 81, 90, 92, 94, 120, 121, 136, 138, 141, 163, 166, 177, 183, 197, 218, 228, 230, 235, 272, 274, 279, 293, 296, 299, 301, 307, 315, 322, 328
 Emerson, Lake And Palmer 23, 51, 56, 58, 136, 319
 EMI 33, 58, 78, 80, 84, 88, 89, 115, 119, 132, 143
 EMI Harvest 194
 Emile Ford 11, 33
 Emilio Pericoli 301
 Emmett Miller 63
 Engelbert 196
 Engelbert Humperdinck 64, 164, 195, 196, 203, 236, 249, 281, 311
 Ennio Morricone 223, 243, 294
 Ennis 89
 Enrico Macias 288
 Enrico Maria Papes 290
 Enzo Jannacci 292
 Epstein 77
 Equals 236
 Equipe 84 96, 140, 290, 291
 Eric Burdon 34, 41, 91, 95, 108, 109, 151, 155, 163, 167, 198, 203, 204, 206, 215, 217, 219, 226, 234, 246, 249, 328
 Eric Charden 288, 294
 Eric Clapton 17, 42, 53, 61, 73, 80, 93, 99, 129, 133, 149, 152, 155, 156, 163, 169, 171,

- 175, 199, 211, 215, 230, 237, 242, 245,
246, 254, 263, 276, 281, 319, 330
- Eric Easton 79
Eric Haydock 88
Erik Braunn 236
Erma 209
Ernest Gold 8
Ernie Freeman 194
Ernie K-Doe 298
Eros Ramazzotti 291
Esquires Combo 181
Essex 81
Estelle 41
Esther Zaled 229
Esther&Abi Ofarim 228
Etta James 300
Evening Standard 165
Everly Brothers 12, 14, 15, 18, 21, 25, 31, 34,
37, 84, 85, 106, 146, 168, 290
Everlyék 114
Everly-fivérek 38
Every Mother's Son 311
Exciters 111, 112
Experience 177
Exseption 51, 295
Eydie Gorme 302
- Fab Four 38, 89, 101, 105, 112, 121, 145, 230,
267
Fábián Éva 112
Faces 35, 175, 266, 278
Fair Weather 263
Fairport 206
Fairport Convention 206, 269
Falcons 147, 211
Family 244, 257
Famous Flames 64
Fantastic Baggies 144
Fantastic Johnny C 312
Fantasy Records 275
Farina 167
Farlowe 171
Fat Matress 264
- Fats Domino 23, 25, 65, 77, 88, 96, 131, 152,
297, 319
Fausto Leali 291
Fekete Elvis 228
Felice 14
Felix Cavaliere 180, 209
Felix Pappalardi 244, 272
Felsome Kuti 244
Fender-gitár 129
Ferenczi György 22, 64, 66
Ferrante And Teicher 45, 296, 298
Festival 4
Fifth Dimension 280
Fini Busch 33
Fireballs 90
Firm 227
First Edition 284
First National Band 192
Fish 243
Fito De La Parra 248
Five Crowns 14
Fleetwood Mac 79, 202, 206, 226, 239, 243,
249, 260, 261
Flies 197
Florence Ballard 38, 116, 209
Florence LaRue 280
Flower Pot Men 17, 211
Flower Power 190, 217
Floyd Council 194
Floyd Cramer 35, 297
Flying Burrito 237
Flying Burrito Brothers 138
Focus 295
Fontana 143, 162, 167, 277
Fontella Bass 307, 309
Formula Tre 290
Foundations 205, 206
Four Aims 176
Four Lovers 77
Four Pennies 106, 107
Four Seasons 44, 66, 67, 76, 77, 90, 118, 145,
146
Four Tops 41, 134, 150, 176, 177, 184, 212
Fourmost 73
Frampton 241

- Frampton és Marriott 175
France Gall 90, 286, 293
Francis Casteluccio 76
Francis Lai 124, 288, 289
Francis Rossi 154, 250
Franco Ceccarelli 290
Francois 288
Francoise Hardy 120, 287, 289
Frank Allen 106
Frank Churchill 123
Frank Ifield 59, 60, 61, 63, 74, 75, 80, 86, 102
Frank Medress 44
Frank Sinatra 8, 10, 13, 20, 21, 23, 24, 33, 34,
46, 53, 76, 95, 109, 121, 132, 163, 168,
173, 196, 259, 280, 282, 288, 308, 312,
323
Frank Zappa 33, 46, 66, 101, 121, 122, 134,
150, 153, 155, 162, 203, 209, 218, 219,
226, 259, 274, 325, 330
Frankie Avalon 11, 20
Frankie Boy 282
Frankie Goes To Hollywood 85
Frankie Lane 45
Frankie Lymon 38, 228, 297
Frankie Valli 76, 77, 212, 281, 310
Frankie Vaughan 42, 73, 89, 121
Frazer Hines 86
Fred „Sonic” Smith 241
Fred Ebb 231
Fred Johnson 35
Fred Lipsius 283
Fred Neil 283
Fred Nightingale 82
Freddie And The Dreamers 85, 88, 134, 144,
306
Freddie Garrity 88
Freddie Mercury 66, 295
Freddie Scott 303
Freddie Weller 269
Freddy Bienstock 61
Freddy Cannon 300
Frédéric Rossif 289
Frederick Heath 16
Free 58
Frenreisz Károly 129
- Friend And Lover 313
Friends Of Distinction 315
Frijid Pink 108
Fripp 268
Fritz Lang 295
Fudge 200
- G. Dénes György 67
Gaber 293
Gainsbourg 286
Gale Garnett 305
Gallagher-Lyle 227
Galt McDermot 186
Gálvölgyi János 223
Garas Dezső 194
Garcia 274
Garfunkel 180
Gary U. S. Bonds 46, 67, 74, 296, 298, 301, 302
Gary Anderson 46
Gary Bonner 209
Gary Brooker 198, 199
Gary Glitter 43, 263
Gary Leeds 141
Gary Lewis And The Playboys 136, 306, 307,
309
Gary Moore 183, 244
Gary Puckett And The Union Gap 232, 234,
312, 314, 316
Gary Puckett 232, 233
GB Organization 73
Gemini 295
Gene (Jevgenyij) Ruskin 239
Gene And Debbie 314
Gene Bricker 35
Gene Chandler 66, 300
Gene Clark 138
Gene Cornish 180
Gene McDaniels 298, 299
Gene Pitney 4, 41, 46, 56, 84, 105, 120, 302,
305
Gene Vincent 11, 13, 24, 35, 38, 81, 121, 276
Genesis 116, 145, 212, 226, 228, 265, 288
Geoff Stephens 145

- Geoffrey Cannon 153
 George Bellamy 62
 George David Weiss 231
 George Douglas 231
 George és Patti Harrison 266
 George Formby 23
 George Harrison 15, 19, 37, 41, 42, 74, 78, 89, 99, 114, 117, 134, 155, 163, 173, 175, 198, 199, 228, 230, 231, 234, 243, 244, 267, 270, 278, 279, 282, 318
 George Ivan 148
 George Jones 267
 George Martin 12, 36, 58, 77, 79, 82, 84, 105, 219, 239, 270
 George Michael 210
 George Weiss 55
 George Young 183
 George, Paul, Ringo 174
 Georgeanna Tillman 39
 Georges Moustaki 23, 287
 Georgie Fame 103, 109, 117, 127, 128, 134, 165, 169, 170, 177, 226, 246, 313
 Georgie Harry 170
 Gerald és Norman Sanders 62
 Gergely Ági 49
 Gerome Ragni 186
 Gerry And The Pacemakers 11, 73, 77, 79, 80, 82, 84, 85, 86, 88, 93, 102, 106, 117, 120, 129, 150, 305, 308
 Gerry Goffin 47
 Gerry Marsden 77, 86, 216
 Gershwin 226, 290
 Getz/Gilberto 305
 Gianni Morandi 4, 135, 151, 291, 292
 Gianni Pettenati 57
 Gibbs-fivér 203
 Gibson 129
 Giganti 290
 Gigliola Cinquetti 119, 293
 Gilberto Gil 285
 Gilbert–Sullivan 114
 Ginger Baker 73, 76, 177, 244, 263, 279
 Gino Paoli 107
 Giorgio Gaber 292
 Giorgio Gomelsky 79, 149, 156
 Giorgio Guidi 292
 Giorgio Moroder 295
 Gipsy Kings 288
 Giulio Rapetti 292
 Gladys Horton 39
 Gladys Knight 36, 247, 265
 Gladys Knight And The Pips 208, 312, 313
 Glen Campbell 277, 314, 315
 Glen Cornick 208
 Glenn Miller 200
 Goffin–King 44, 57, 59, 89, 113, 138, 139, 191
 Gogi Grant 75
 Goldie And The Gingerbreads 135
 Gombafejúek 13, 37, 40, 78
 Gordon Haskell 268
 Gordon Mills 132, 152, 195
 Gordon Waller 105
 Gordy 249
 Gospel Starlighters 64
 Grace Jones 58
 Grace Slick 139, 155, 177, 212, 217
 Graeme Edge 128
 Graham Bond 73, 76, 171, 257
 Graham Bond Organisation 76
 Graham Gouldman 113, 149
 Graham Knight 260
 Graham Nash 88, 137, 216, 233, 273
 Gram Parsons 139, 237
 Grand Funk Railroad 59, 109, 182, 276
 Grapefruit 231
 Grateful Dead 83, 144, 155, 190, 199, 206, 213, 215, 219, 225, 228, 230, 233, 237, 238, 239, 246, 254, 256, 257, 273, 320, 328
 Green, Jeremy Spencer, Danny Kirwan 261
 Greenfield 24
 Greg Errico 250
 Greg Lake 219, 230, 267
 Greg Ridley 175
 Grieg 46
 Griffin Brothers 117
 Guillermo De La Roca 285
 Gun 249
 Guns'n'Roses 53

- Hair 232
 Hal David 277
 Hal Wallis 32
 Hallyday 286, 287
 Händel 110
 Hank B. Marvin 17, 129, 215
 Hank Ballard And The Midnighters 296
 Hank Cochran 15
 Hank Locklin 296
 Hank Marvin 16, 75
 Hank Williams 20, 63, 175
 Happenings 44
 Hardaway 64
 Harold Allan Clarke 88
 Harold McNair 244
 Három Kutya Éjszaka 283
 Harper 235
 Harper's Bazarre 312
 Harrisongs 114
 Harry Belafonte 34, 39, 44, 130, 243
 Harry Hammond 163
 Harry Roger Webb 16
 Harry Secombe 194
 Harry Vanda 183
 Harvey Lisberg 113
 Hawkshaw Hawkins 76
 Hayley Mills 300
 Hayward 128, 129
 Hayward–Thomas 129, 206
 Heartbeats 113
 Heintje 295
 Heinz Burt 62
 Helen Shapiro 38, 40, 42, 66, 75, 82, 103
 Hendrix 190
 Henry Mancini 43, 67, 280, 314
 Henry Vestine 248
 Herb Alpert 87, 145, 247, 312
 Herb Alpert And The Tijuana Brass 306, 308
 Herb Newman 75
 Herbie Hancock 159
 Herd 142, 174, 211, 249
 Herman Hesse 154
 Herman's Hermits 112, 113, 114, 134, 135, 216, 291, 305, 306, 307, 308, 309, 311, 320
 Hermits 113
 High Numbers 115, 143, 271
 Highwaymen 40, 67
 Hilton Valentine 108, 109
 His Master's Voice 4, 16, 89
 Hiseman 171
 Hobo 117, 133, 179
 Hobo Blues Band 34, 79, 133
 Hofi Géza 22
 Hofi–Koós 283
 Hog Heaven 263
 Holland–Dozier 116
 Holland–Dozier–Holland 57, 83, 176, 240
 Hollies 4, 88, 90, 106, 136, 137, 138, 216
 Hollywood Argiles 56
 Honeycombs 111, 112, 121, 229
 Hoochie Koochie Men 206
 Hotlegs 77
 Howard Greenfield 21, 24
 Howard Kaylan 209
 Howard–Blakely 229
 Howlin' Wolf 31, 47, 120, 172, 268
 Hugh Flint 227
 Hugh Gibbs 203
 Hugh Masakela 138, 199, 313
 Hugo Montenegro 242, 243, 245, 313
 Hugo Peretti 55
 Humble Pie 22, 59, 142, 175, 241
 Humperdinck 196
 Hungária 110, 223
 Hyde Park 235, 257, 273
 Ian Amey 229
 Ian Anderson 39, 208, 235, 281, 283
 Ian Gillan 218, 276
 Ian MacLagan 174
 Ian McDonald 267
 Ian Paice 232
 Ian Stewart 60, 79
 Ifjúsági Magazin 171
 Iggy Pop 104
 Ihász Gábor 22
 Ike And Tina Turner 41, 47, 91, 176, 184, 248, 271, 275, 278, 328

Ikettes 67
 IL 4
 Illés 53, 101, 110, 127, 162, 188, 189, 223
 Illés-zenekar 49
 Immediate 146, 170, 174, 263
 Immediate Records 170
 Imperial Records 259
 Indra 10
 Inez And Charlie Foxx 303
 Inti-illamanié 285
 Iron Butterfly 190, 225, 236, 238, 246, 273
 Irving Mills 63
 Isaac Hayes 271
 Isabel és Angel Parra 285
 Island Records 58
 Isley Brothers 57, 84, 145, 265
 Isley-fivérek 57, 176
 Iva Zanicchi 293
 Ivan Rebroff 295
 Ivy League 81, 146

J. Frank Wilson 304
 Jac Holzman 201, 217
 Jacaly J. Hawkins 131
 Jack Bruce 31, 73, 76, 93, 129, 167, 170, 199, 227, 244, 245, 259, 269, 271, 272, 283
 Jack Casady 212, 269
 Jack Good 174
 Jack Jones 305, 312
 Jack Wild 11
 Jackie De Shannon 103, 121, 315
 Jackie Edwards 162, 165
 Jackie Lee 309
 Jackie Trent 135
 Jackie Wilson 24, 34, 296, 297, 302, 312
 Jackson Heights 230
 Jacques Brel 36, 288
 Jacques Dutronc 287
 Jagger, Richard és Jones 167
 Jagger-Richard 107, 119, 120, 131, 132, 167, 170, 199, 234, 270
 Jagger-Richards 105, 112
 James And Bobby Purify 310

James Brown 32, 63, 64, 92, 134, 145, 183, 208, 211, 212, 218, 251, 273, 283, 287, 307, 308, 309, 318
 James Cleveland 18
 James Darren 299, 301
 James Dean 19, 286
 James Douglas Morrison 43
 James Gurley 151
 James Litherland 257
 James Marcus Smith 120
 James Marshall Hendrix 176
 James Paul McCartney 78
 James Rado 186
 James Taylor 15, 106
 Jan And Dean 90, 114, 166, 302, 304, 305
 Jan And Kjeld 297
 Jan Berry 45, 166
 Jan Bradley 303
 Jan Hammer 150
 Jan Sibelius 66
 Jan&Dean 45, 121, 134
 Jane Birkin 93, 271, 277, 286
 Jane Birkin&Serge Gainsbourg 277
 Janis 237
 Janis Ian 311
 Janis Joplin 12, 32, 36, 155, 168, 190, 199, 204, 217, 237, 238, 246, 251, 256, 257, 264, 268, 273, 274, 320, 329
 Jannacci 293
 Jason Donovan 135
 Jay And The Americans 114, 300, 305, 306, 308, 315
 Jay And The Techniques 310
 Jay Siegel 44
 Jean-Jacques Beneix 294
 Jean-Louis Trintignant 289
 Jean-Michel Jarre 289
 Jeanne Franklin 269
 Jeannie C. Riley 312
 Jean-Philippe Smet 286
 Jeff Beck 32, 103, 133, 149, 150, 166, 175, 201, 211, 270
 Jeff Beck Group 150, 235
 Jeff Bradford 60
 Jeff Katz 250

Jeff Lynne 37
 Jefferson Airplane 139, 140, 144, 155, 177, 190, 192, 199, 212, 217, 228, 232, 233, 236, 238, 256, 269, 273, 278
 Jeffersonék 213
 Jeffrey Hammond 282
 Jennifer Warnes 242
 Jeremy Spencer 79, 261
 Jerome Felder 36
 Jerry Butler 299, 315
 Jerry Butler And The Impressions 296
 Jerry Capeheart 15
 Jerry Edmonton 264
 Jerry García 155, 219, 230, 273, 274
 Jerry Hyman 283
 Jerry Kasenetz 250
 Jerry Keller 13
 Jerry La Croix 183
 Jerry Landis 179
 Jerry Lee Lewis 18, 23, 46, 56, 63, 84, 89, 92, 154, 174, 276, 321
 Jerry Lieber 32, 61
 Jerry Lordan 17, 55, 75
 Jerry Martini 250
 Jerry Mos 87
 Jerry Patterson 148
 Jerry Rubin 92
 Jerry Shirley 175
 Jerry Wrexler 147, 166, 209, 215
 Jet Harris 17
 Jet Harris&Tony Meehan 74
 Jet Set 138
 Jethro Tull 12, 39, 79, 206, 208, 226, 228, 232, 235, 246, 265, 271, 273, 274, 281, 282, 288, 320, 329
 Jett Powers 120
 Jewel Akens 307
 Jim Capaldi 154, 204
 Jim Fielder 283
 Jim Guercio 209
 Jim Kerr 169
 Jim McCarthy 149, 150, 201
 Jim McGuinn 138
 Jim Messina 231, 233

Jim Morrison 95, 201, 203, 207, 208, 214, 223, 237, 240, 252, 265, 270, 278
 Jim Reeves 25, 111, 174, 175, 176
 Jim Stewart 147, 153
 Jimi 204
 Jimi Hendrix 4, 17, 23, 33, 51, 53, 54, 57, 91, 93, 108, 109, 128, 129, 131, 137, 145, 155, 161, 164, 173, 175, 177, 190, 196, 198, 199, 200, 208, 211, 217, 219, 226, 228, 230, 233, 234, 241, 246, 270, 271, 279, 280, 290, 320, 329
 Jimi Hendrix Experience 178, 241, 264, 285
 Jimmy Castor 311
 Jimmy Charles And The Reveletts 296
 Jimmy Cliff 152, 212
 Jimmy Dean 55, 298
 Jimmy Fontana 290
 Jimmy Gately 133
 Jimmy Gilmer 90
 Jimmy Hughes 306
 Jimmy James And The Blue Flames 176
 Jimmy Jones 15, 25, 45
 Jimmy McCulloch 271
 Jimmy Miller 165
 Jimmy Nichol 66
 Jimmy Page 24, 81, 103, 113, 120, 131, 149, 150, 152, 170, 175, 183, 214, 235, 236, 240, 242, 248, 258, 261, 321
 Jimmy Ruffin 309
 Jimmy Smith 4, 67
 Jimmy Sommerville 204
 Jimmy Soul 302
 Jimmy Wisner 106
 Jimmy Young 103
 Joachim F. Kraudelat 264
 Joan Baez 61, 67, 79, 90, 92, 106, 108, 115, 133, 135, 136, 137, 167, 206, 216, 237, 253, 256, 285, 291, 317
 Joan Jett 263
 Joe bácsi 242
 Joe Butler 182
 Joe Cocker 22, 58, 59, 93, 109, 121, 152, 182, 210, 219, 240, 242, 256, 264, 266, 271, 319

Joe Cuba Sextet 310
 Joe Dassin 288
 Joe Henderson 302
 Joe Hinton 306
 Joe Jackson 152
 Joe Jones 296
 Joe Loss 46
 Joe McDowell 34
 Joe Meek 62, 111, 194
 Joe Satriani 150
 Joe South 282, 315
 Joe Tex 94, 178, 246, 308
 Joe Zawinul 274
 Joey Dee 53, 301
 Joey Dee And The Starlites 299, 300, 301
 Joey Levine 250
 John „Bonzo” Bonham 248
 John „Gypsy” Wilson 148
 John „Jack” Bruce 172
 John „Joe” Cocker 242
 John „Nobby” Dalton 267
 John B. Sebastian 139, 181, 182, 241, 256
 John Barry 23, 44, 65, 277
 John Bonham 270
 John C. Fogerty 152
 John Cale 193
 John Cameron Fogerty 275
 John Carter 81, 211
 John Coletta 232
 John Coltrane 31, 101, 118, 199, 256
 John D. Lauder milk 15, 34, 120,
 John Dawson Winter III. 259
 John Dymond 229
 John Entwistle 143, 155, 167, 174, 184, 265,
 266
 John és Yoko 278
 John Evan 282
 John Evan Band 208
 John Farrar 17
 John Fogerty 276
 John Fred 246
 John Fred And The Playboy Band 246, 312
 John Glascock 282
 John Glover 64
 John Goodman 17

John Gorman 245
 John Hall 236
 John Hammond 18
 John Hawken 120
 John Henry Bonham 258
 John Henry Deighton 170
 John Henry Skiffle Group 170
 John Kander 231
 John Kay 95, 154, 264
 John Lee Hooker 34, 108, 109, 162, 218, 248
 John Lennon 14, 20, 25, 38, 41, 42, 51, 56, 61,
 66, 67, 78, 86, 89, 94, 105, 113, 117, 126,
 134, 138, 141, 157, 165, 173, 174, 177,
 191, 200, 207, 209, 215, 218, 226, 228,
 231, 234, 239, 243, 246, 260, 261, 265,
 266, 267, 268, 269, 270, 276, 279, 284,
 286, 317
 John Les Chadwick 77
 John Leslie McFarland 104
 John Leyton 39, 62, 194
 John Lingwood 228
 John Lodge 128
 John Maus 141
 John Mayall 61, 73, 126, 127, 133, 137, 149,
 153, 169, 171, 219, 225, 226, 227, 235,
 245, 248, 260, 261, 271
 John McLaughlin 73, 76, 244, 274, 280
 John McLeod 205
 John McNally 81
 John McVie 261
 John Mitchell 177
 John Paul Densmore 201
 John Paul Jones 155, 242, 248, 258, 268
 John Phillips 95, 180, 181, 190, 202, 217, 249
 John Ramistella 182
 John Rowles, 250
 John Schroeder 38, 40
 John Steel 108, 109
 John Stewart 150
 John Tebb 248
 John Travolta 281
 John Wetton 268
 John Winston Lennon 78
 John's Children 197
 Johnny And The Hurricanes 21, 45, 74, 297

Johnny And The Moondogs 62
 Johnny Angel 67
 Johnny Blunt 106
 Johnny Burnette 44, 112, 296, 297
 Johnny Cash 13, 17, 44, 66, 90, 92, 264, 269,
 270, 315, 318
 Johnny Dorelli 4, 291, 292
 Johnny Hallyday 33, 96, 154, 177, 183, 286
 Johnny Horton 20, 297
 Johnny Kidd 176, 232
 Johnny Kidd And The Pirates 16, 102
 Johnny Mathis 21, 304
 Johnny Nash 21, 250, 314
 Johnny Preston 12, 25, 297
 Johnny Ray 24
 Johnny Rivers 182, 305, 308, 309
 Johnny Sandon 81
 Johnny Taylor 313
 Johnny Tillotson 31, 296, 302
 Johnny Winter 22, 114, 137, 204, 226, 234,
 237, 256, 259, 271, 273
 Johnny Winter And... 146
 Jon Anderson 295
 Jon Hendricks 128
 Jon Hiseman 73, 170, 244, 257
 Jon Lord 106, 211, 232, 257
 Jonas Hellborg 244
 Jonathan King 12, 44, 56, 141, 145, 228, 308
 Jonathan Und Michelle 90
 Jones, Tork, Nesmith, Dolenz 191
 Joni Mitchell 246, 256
 Jon-Jon Poulos 209
 Jools és Brian 249
 Joplin 190
 Jordanares 75
 Jorma Kaukonen 212
 José Feliciano 22, 121, 181, 241, 246, 249, 291,
 313
 José Martí 184
 Joseph Cosma 288
 Josephine Baker 160
 Joujouka 271
 Journeymen 202
 Jr. Walker And The All Stars 307, 315
 Juanita Cowart 39

Judd Records 61
 Judith Durham 130
 Judkins 64
 Judy Collins 227, 314
 Judy Craig 89
 Judy Garland 113
 Julian 174
 Julian Lennon 239
 Julian Lloyd 239
 Julie 249
 Julie Andrews 99, 124
 Julie Driscoll 200, 206, 248
 Julien Clerc 288
 Julio Iglesias 294
 June Carter 91
 Junior Campbell 260
 Junior Walker 150, 246
 Justin Hayward 128

 Kai Winding And Orchestra 303
 Kama Sutra 182
 Kama Sutra Records 118
 Karl Denver 44
 Karl Green 113
 Katherine Anderson 39
 Kathy Kirby 74
 Kathy Young And The Innocents 296, 299
 Keith 311
 Keith Emerson 66, 230
 Keith Hopwood 113
 Keith Moon 143, 145, 167, 174, 175, 184, 190,
 241, 258, 265, 266, 279
 Keith Podger 130
 Keith Reid 198
 Keith Relf 120, 149, 150, 215
 Keith Richard 60, 92, 93, 139, 141, 145, 147,
 166, 176, 199, 202, 209, 216, 234, 246,
 288
 Keith Richards 110, 210
 Keith Tippett 249
 Kék Csillag 101
 Kelly Family 283
 Ken Dodd 142

- Ken Howard 111, 229
 Ken Lewis 81, 211
 Kenny Ball 44, 65, 67, 87, 118
 Kenny Ball And His Jazzmen 300
 Kenny Jones 174, 175, 266
 Kenny Loggins 233
 Kenny Rogers 33, 90, 284
 Kern András 49, 160
 Ketty Lester 301
 Kevin Kelley 139
 Kim Carnes 284
 Kim Fowley 56
 Kim Simmons 79
 King 14
 King Bees 108
 King Crimson 58, 230, 249, 257, 267, 268, 278
 King Curtis 32, 67
 King Curtis And His Noble Knights 301
 King Fishers 88
 Kings Records 64
 Kingsmen 91, 104, 142
 Kingston Trio 67, 150
 Kinks 33, 87, 93, 101, 104, 112, 113, 121, 129, 130, 134, 142, 152, 163, 169, 170, 173, 197, 211, 216, 219, 267, 321
 Király 18
 Kirwan 261
 Kis Veréb 287
 Kiss 131
 Kit Lambert 143
 Kitty Lester 67
 Klaus Voorman 227, 269
 Kodály Zoltán 187
 Komár László 32
 Komjáthy György 10, 127
 Koncz Zsuzsa 49, 189, 295
 Koós János 31, 183, 291
 Korner 103
 Kovács Erzszi 31
 Kovács Kati 162, 289, 293
 Kozmic Blues Band 246, 268
 Kramer 104
 Krieger 240
 Kris Kristofferson 152
 Kursaal Flyers 145
 Kurt Raymond Jones 42
 Kylie Minogue 59, 135, 227
 Kyu Sakamoto 90, 303
 Lady Marianne 119
 Lady Soul 147, 209
 Lally Scot 294
 Lamont Dozier 116
 Lance Percival 146
 Lara Saint-Paul 294
 Larry Finnegan 301
 Larry Martini 250
 Larry Page 173, 197
 Larry Parnes 128
 Larry Taylor 121, 248
 Larry Verne 296
 Laura Efrikjan 291
 Laura Nyro 199, 280
 Lauri Peters 73
 Laurie 89
 Laurie Johnson 46
 Laurie Mason 163
 Laux József 165
 Lawrence Welk And His Orchestra 298
 Lawrence Welk Orchestra 298
 Le Orme 290
 Leali 291
 Leary-Ginsberg-Kesey 274
 Led Zeppelin 12, 23, 24, 72, 75, 109, 120, 141, 147, 150, 152, 155, 200, 206, 212, 235, 236, 241, 243, 246, 248, 258, 260, 273, 274, 278, 283, 321
 Lee Curtis And The All-Stars 61
 Lee Dorman 236
 Lee Dorsey 299
 Lee Hazlewood 23, 163, 196, 200
 Lee Jackson 230
 Legrand 288
 Lehár Ferenc 291
 Lemon Pipers 246
 Lemonte McLemore 280
 Len „Chip” Hawkes 85
 Len Barry 306, 309

- Lennon 101, 168, 173, 254
 Lennon és McCartney 86, 114
 Lennonék 126
 Lennon-McCartney 55, 80, 82, 84, 103, 104, 105, 117, 132, 142, 163, 194, 198, 206, 230, 239, 242, 249, 276
 Lenny Davidson 102
 Lenny Welch 305, 307
 Lenny White 274
 Leo Fender 129
 Leo Lyons 274
 Leo Sawyer 12, 46
 Leon Russell 32, 153, 234, 242, 254
 Leonard Bernstein 51
 Leonard Chess 278
 Leonard Cohen 42, 95, 119, 160, 242
 Leonard Delaney 62
 Leonardo Da Vinci 293
 Leoncavallo 293
 Les Maguire 77
 Les Paul 35
 Les Reed 203
 Les Surfs 288
 Les Vandyke 38
 Lesley Gore 166, 302, 304, 312
 Leslie Kong 267
 Leslie Mándoki 283
 Leslie West 272
 Lester Flatt 226
 Levi Stubbs és társai 176
 Levi's Set 261
 Levon Helm 268
 Lew Soloff 283
 LGT 165, 166
 Liberty 121
 Lieber és Stoller 118
 Lieber-Stoller 14, 32, 57, 198
 Lifetime 244
 Linda Scott 46, 298, 299
 Lindenberg 295
 Lindsay Buckingham 261
 Lionel Bart 11, 13, 128, 223
 Lionel Morton 107
 Lionel Ritchie 116, 284
 Liszt 35, 230
 Little Anthony 307, 308
 Little Anthony&Imperials 305
 Little Caesar And The Romans 299
 Little Eva 59, 89, 300
 Little Eva Narcissus Boyd 59
 Little Jimmy Osmond 263
 Little Joe Cook 170
 Little Millie Small 304
 Little Peggy March 90, 302
 Little Richard 16, 23, 73, 85, 112, 120, 131, 147, 153, 176, 276, 321
 Little Steven 47
 Little Stevie Wonder 62, 64, 73, 79, 302
 Little Tony 291
 Little Walter Jacobs 228
 Little Willie 243, 249
 Little Willie John 231
 Live Aid 83
 Liza Minelli 231
 Locomotion 67
 Locomotiv GT 171
 Lolita 33, 296
 London Festival Orchestra 129
 Long John Baldry 60, 114, 137, 205, 206, 207
 Lonnie Donegan 13, 40, 44, 58, 81, 91, 299
 Looners 261
 Lorenz Hart 35
 Loretta Lynn 267
 Lorin Maazel 283
 Lorne Greene 118, 305, 307
 Los Bravos 183, 294, 309
 Los Calchakis 285
 Lou Adler 87, 181, 182, 190, 217
 Lou Adler-John Phillips 181
 Lou Christie 180, 303, 304, 308, 315
 Lou Handman 32
 Lou Monte 301, 303
 Lou Reed 26, 36, 67, 95, 192, 193, 322
 Louis Armstrong 4, 22, 31, 65, 118, 123, 231, 232, 304, 317
 Love 165, 169
 Love Affair 227, 290
 Lover Petterson 14
 Lovin' Spoonful 139, 169, 181, 241, 243
 Loving Kind 177

Lower Third 163
 Lucas Sideras 247
 Lucio Battisti 96, 263, 291
 Lucio Dalla 96, 291
 Luigi Alfredo Giovanni Sacco 180
 Luigi Creatore 55
 Luigi Magni 292
 Luigi Tenco 292, 293
 Lulu 120, 210, 249, 282, 310, 321
 Lulu és Maurice Gibb 264
 Luvvers 120
 Lynne 37

 Mac Gayden 227
 Macaulay–McLeod 206
 Macca 134, 278
 Mad Dogs&Englishmen 242
 Madeline Bell 242
 Madonna 71, 115, 134
 Magick 76
 Mahalia Jackson 18, 210
 Mahavishnu Orchestra 150, 274
 Mainstream Records 237
 Mal Ryder 294
 Malcolm Arnold 257
 Malcolm Young 183
 Mama Cass 190, 218, 240, 266, 313
 Mama Cass Elliott 181
 Mamák és Papák 181
 Mamas And Papas 47, 83, 95, 180, 181, 190, 199, 202, 233, 240, 328
 Manfred Mann 47, 76, 80, 94, 103, 106, 111, 118, 121, 140, 142, 163, 167, 172, 205, 211, 212, 227, 228, 304, 313
 Manfred Mann Chapter Three 227
 Manfred Mann's Earth Band 227
 Manish Boys 133
 Mann–Hugg Blues Brothers 80
 Manolo 183
 Manzarek 240
 Marbles 249
 Marc Almond 39
 Marc Bolan 197, 235, 265

Marcells 35
 Marcie Blane 300, 303
 Marge és Mary Ann Ganser 118
 Margo-fivérek 44
 Maria Callas 280
 Maria Ilva Bolciati 293
 Marianne Faithfull 94, 112, 119, 120, 137, 146, 152, 246, 270, 320
 Marie Laforet 4, 286
 Marie McDonald Lawrie 120
 Marilyn McCoo 280
 Marilyn Monroe 33, 51, 178
 Mario Lanza 9, 20, 36, 291
 Marjor Lance 303
 Mark Clarke 258
 Mark Stein 200
 Mark Volman 209
 Marlene Dietrich 21, 33, 51, 67
 Marmalade 202, 260
 Marquee 60
 Mars Bars 77
 Mars Bonfire 264
 Martell 201
 Martha And The Vandellas 82, 83, 90, 133, 165, 302, 303, 304, 308, 310
 Martha Gaber 67
 Martha Reeves 82, 240
 Martha Reeves And The Vandellas 83
 Martin Lamble 269
 Martin Lancelot Barré 281
 Martin Murray 111
 Marty Balin 140, 212
 Marty Wilde 40, 47, 102, 128
 Marvelettes 38, 39
 Marvin Fender 17
 Marvin Gaye 64, 83, 114, 152, 208, 212, 214, 246, 247, 265, 267, 279, 303, 315, 316
 Marvin Gaye And Tammi Terrell 312, 314
 Mary 239
 Mary Hopkin 233, 239, 240, 241, 242, 312
 Mary O'Brien 85
 Mary Poppins 293
 Mary Travers 54
 Mary Weiss 118
 Mary Wells 67, 83, 300, 301, 304

Mary Wilson 38
 Mason Williams 229, 313
 Massiel 231, 294
 Massimo Ranieri 292
 Máté Péter 286
 Matt Bianco 128
 Matt Irving 228
 Matt Monroe 142
 Matthews Southern Comfort 257
 Maurice Chevalier 21, 287
 Maurice Gibb 94, 281, 282
 Maurice Jarre 288, 289
 Maurice Williams And The Zodiacs 296
 Maurizio 289
 Maurizio Vandelli 96, 290
 Max Crook 37
 Max Freedman 39
 Max Middleton 150
 Maxine Brown 299
 Mayall 171, 172, 257, 261
 MC5 241
 McCarthy 150
 McCartney 61, 168, 245
 McCauley-fivérek 148
 McCoys kvartett 146
 McGuinn 138, 139
 McGuinness–Flint 227
 McNally 81
 McVie 261
 Mel Schacher 182
 Mel Tillis Ruby 284
 Melanie 156, 208, 256
 Melody Maker 39, 82, 142, 171, 190, 198
 Melvin Franklin 150
 Melwyn 162
 Memphis Group 60
 Memphis Jug Band 248
 Memphis Slim 108
 Mendelssohn 198
 Mensáros László 46
 Mercury 12, 278
 Mercury Smash 84
 Mercy 315
 Merrilee Rush 251, 313
 Merseybeat 38, 40, 54, 73, 82, 84

Metró 53, 101, 119, 188
 Mezey Mária 67
 Meződi „Fater” József 248
 MG's 60
 MGM 32, 148, 179
 Michael Carr 40
 Michael Clarke 138
 Michael Holliday 11, 73
 Michael Jackson 10, 96, 116, 228, 282, 320
 Michael Lubovitz 80
 Michael Scheur 58
 Michael Wilson 229
 Michel Legrand 281, 288
 Michel Polnareff 287
 Michelle Gilliam 180
 Mick 229
 Mick Abrahams 79, 208, 235, 281
 Mick And Tich 111, 145, 183, 197, 228
 Mick Avory 112
 Mick és Keith 133
 Mick Fleetwood 261
 Mick Jagger 31, 60, 83, 95, 96, 110, 117, 119, 126, 127, 139, 141, 142, 144, 153, 155, 156, 167, 170, 199, 202, 208, 214, 219, 234, 257, 263, 270, 274, 288, 323
 Mick Rogers 227, 228
 Mick Taylor 172, 257, 271, 272
 Mickey Dolenz 191
 Mickey Hart 273
 Mickey Stevenson 83
 Mickie Clark 85
 Mickie Most 94, 108, 113, 146, 150
 Middle Of The Road 294
 Mikael Rickfors 137
 Mike Bloomfield 127, 137, 151, 217, 268
 Mike D'Abo 163, 167, 205, 227
 Mike Douglas 310
 Mike Elliott 205
 Mike Giles 267
 Mike Hawker 38, 40
 Mike Hugg 80, 111, 227
 Mike Kennedy 183, 294
 Mike Love 43, 216, 238
 Mike Mantler 244
 Mike Maxfield 82

Mike McGear 245, 263
 Mike Nesmith 94, 191, 192
 Mike Pinder 81, 128, 129
 Mike Rutherford 228
 Mike Sarne 58
 Mike Sarne&Wendy Richard 58, 59
 Mike Shepstone 290
 Mike Smith 102, 141
 Mike Stern 283
 Mike Stoller 32, 61
 Mike Taylor 172
 Mike Vernon 261
 Mike Vickers 111
 Mikisz Theodorakis 99, 287
 Miles Davis 31, 32, 118, 138, 256, 274, 283
 Millie 58, 120
 Millie Small 112
 Mills 196
 Milva 4, 140, 183, 293
 Mimi Baez 167
 Mina 90, 291
 Miracles 10, 33, 63, 64, 90, 114, 133, 153, 265
 Mireille Mathieu 96, 203, 287
 Miriam Makeba 312
 Mississippi John Hurt 178
 Mitch Mitchell 128, 177, 246
 Mitch Murray 77, 80, 88, 226
 Mitch Ryder And The Detroit Wheels 309, 311, 312
 Mo Tucker 111, 193
 Moby Grape 199
 Modern Jazz Group 177
 Mogol 292
 Mondo Kane 226
 Mongo Santamaria 303
 Monkees 94, 153, 161, 182, 191, 192, 193, 194, 196, 197, 199, 200, 206, 240, 277, 283, 294, 321
 Montenegro 243
 Monterey 190, 330
 Monterey-i Popfesztivál 181, 199, 208
 Moody Blues 107, 127, 128, 129, 134, 190, 206, 230, 287
 Moontrekkers 45
 Morandi-Efrikjan 293

Mori Kante 288
 Morrison 240
 Morrissey 196
 Mort Shuman 22, 24, 36, 81, 104, 174
 Mothers 242
 Mothers Of Invention 162, 203, 209, 273, 274
 Motown 33, 38, 39, 57, 83, 116, 133, 145, 150, 176, 202, 208, 210, 214, 237, 240, 247, 249, 265, 280
 Motown-csillagok 38
 Motowns 294
 Motown-sound 83
 Mountain 34, 244, 272
 Move 128, 164, 192, 197, 198, 212, 214, 234, 244
 Mowie Johnson 24
 Mr. Acker Bilk 64, 65, 67, 87, 171, 300
 Mr. Dynamite 64
 Muddy Waters 31, 108, 112, 114, 148, 172, 175, 228, 239, 259, 268, 278
 Muff Winwood 162
 Muff-Woody Jazz Band 162
 Mugwumps 181
 Muhammad Ali 14, 117
 Muszorgszkij 56, 230
 Muzzy Marcellino 243
 Myrna Gerrard 41

Nagy Feró 232
 Nagy O 18, 168
 Nana Mouskouri 288
 Nancy And Frank Sinatra 196, 310
 Nancy Sinatra 163, 164, 196, 308
 Nanker-Phelge 133
 Napoleon XIV 183, 309
 Nash 89
 Nash&Young 256
 Nashville Teens 34, 107, 109, 120
 Nat King Cole 65, 126, 131, 300
 Natalie Cole 65
 NBC 235, 240
 Ned Miller 303
 Nedra 41

Nehemiah „Skip” James 278
 Neil Diamond 191, 192, 310, 311, 314
 Neil Landon 211
 Neil Sedaka 21, 24, 44, 46, 47, 66, 299, 300, 301
 Neil Young 33, 53, 137, 165, 214, 231, 233, 273, 324, 330
 NEMS 228
 Nero And The Gladiators 46
 New Animals 109, 206, 246
 New Cristy Minstrels 129
 New Journeyman 180
 New Musical Express 17, 60, 78, 85, 106, 134, 167, 192, 196, 207, 229, 233
 New Seekers 266
 New Trolls 290
 New Vaudeville Band 182, 212
 New Yardbirds 236, 240, 241, 258
 New York Times 228
 New York-i Metropolitan 257
 Nice 51, 66, 230, 237
 Nick Cave 19, 46, 57, 179
 Nick Fortune 209
 Nick Gravenites 155, 215
 Nick Mason 194
 Nick Massi 77
 Nick Reynold 67
 Nick Simper 17, 232
 Nicky Hopkins 270
 Nico 192, 193, 323
 Nicola Di Bari 291
 Nicole Kidman 196
 Nicoletta Strambelli 293
 Nilsson 283, 284
 Nina Hagen 26
 Nina Simone 131
 Nina&Frederick 46
 Nini Rosso 294
 Nino And The Ebb Tides 299
 Nino Castelnuovo 288
 Nino Ferrer 287
 Nino Rota 71, 223, 280, 294
 Nino Temple 90
 Nino Tempo And April Stevens 302

Nives Gazziero 67
 Noel Engel 141
 Noel Harrison 281
 Noel Redding 177
 Nokie Edwards 24
 Nomadi 290
 Norman Newell 105
 Norman Whitfield 247
 Norman-Meade 133
 Norrie Paramor 55, 59, 63, 73, 74, 75, 133, 231, 245
 Northern Songs 114, 276

O. C. Smith 313
 O’List 230
 Oblivion Express 249
 Odetta 44
 Ofarimék 229
 Ofra Haza 229
 Ohio Express 250
 Old Boys 266
 Oliver 283, 314
 Oliver Reed 265
 Olivia Newton-John 17
 Omega 53, 101, 165, 188, 295
 Orbán Ottó 202
 Orlons 106
 Ornella Vanoni 292, 293
 Ornette Coleman 101
 Osibisa 58
 Otis 208
 Otis Blackwell 63
 Otis Redding 4, 60, 73, 117, 141, 145, 147, 150, 153, 181, 183, 190, 196, 199, 204, 207, 208, 209, 211, 212, 215, 217, 242, 247, 249, 251, 271, 313
 Otis Spann 261, 268
 Otis Williams 150
 Ove Johansson 66
 Overlanders 163
 Owen Gray 58
 Ozzy Osbourne 131

- P. J. Proby 56, 120, 121, 131, 141
 P. J. Richardson 12
 P. P. Arnold 210
 Pacemakers 77, 80, 216
 Paco De Lucia 280
 Page One 173
 Paolo Conte 292
 Paramor 55, 59, 75, 80
 Paramount 198
 Paris Sisters 299
 Parlophone 12, 36, 45, 58, 62, 82, 105, 198, 229
 Parnes 128
 Pat Boone 4, 23, 65, 67, 301
 Pat Donaldson 170
 Pat Lloyd 236
 Pat Patrick 128
 Patricia Bennett 89
 Patrick Moraz 129, 230
 Patrick Samson 294
 Patsy Cline 37, 47, 76
 Patsy Wright 41
 Patti Labelle 303
 Patti Page 297
 Patti Smith 148, 167, 179, 193, 241
 Patty Pravo 291, 293
 Paul 180
 Paul And Paula 89, 302
 Paul Anka 4, 21, 25, 65, 75, 96, 166, 168, 297
 Paul Arnold 163
 Paul Bond 80
 Paul Butterfield 127, 151, 217, 256, 268
 Paul Butterfield Blues Band 199, 238
 Paul Chambers 256
 Paul és Linda McCartney 274
 Paul Hewson 15
 Paul Jones 80, 111, 163, 167, 197, 211, 227, 320
 Paul Kantner 212, 278
 Paul Mauriat 246, 289, 312
 Paul McCartney 38, 86, 94, 105, 107, 126, 128, 132, 134, 173, 190, 192, 199, 212, 214, 230, 233, 239, 243, 245, 258, 263, 264, 266, 269, 270, 278, 290
 Paul Noel Stookey 54
 Paul Raven 43
 Paul Revere And The Raiders 309, 312
 Paul Samwell-Smith 149
 Paul Simon 154, 179, 270, 324
 Peaches And Herb 312
 People's Song 67
 Peppino di Capri 290
 Percy Faith 20
 Percy Faith és zenekara 25
 Percy Sledge 165, 181, 239, 309
 Perry Como 66
 Pet Shop Boys 150, 166
 Pete Bartolomew 163
 Pete Best 61, 105
 Pete Best Four 61
 Pete Birrell 88
 Pete Brown 76, 172, 244, 259
 Pete Ham 284
 Pete Meaden 143
 Pete Quiafe 112, 169, 267
 Pete Seeger 67, 76, 79, 84, 87, 89, 135, 138, 145, 198, 206, 227
 Pete Sienfield 268
 Pete Staples 173
 Pete Tork 191
 Pete Townshend 94, 143, 155, 168, 216, 218, 233, 240, 266, 269, 271
 Pete York 162, 166
 Peter And Gordon 14, 37, 105, 106, 118, 146, 166, 304
 Peter Asher 105
 Peter Callender 226
 Peter Edward „Ginger” Baker 171
 Peter Frampton 142, 174, 211, 241, 281
 Peter Gabriel 148, 187, 228, 238
 Peter Gormley 74
 Peter Grant 150, 258
 Peter Green 169, 202, 206, 249, 260, 261
 Peter Greenbaum 261
 Peter Halsten Thorkelson 191
 Peter Holm 295
 Peter Knight 129
 Peter McLain 82
 Peter Noone 113, 114, 216
 Peter Novak 113
 Peter Paul And Mary 54, 61, 67, 79, 90, 281, 293, 303

- Peter Sarstedt 263, 265
 Peter Sellers 12, 25
 Peter Tork 192
 Peter Tripp 34
 Peter Winsnes 66
 Peter Yarrow 54
 Peter And Gordon 105, 106, 140, 164
 Petula Clark 11, 33, 41, 53, 88, 119, 129, 150, 180, 193, 194, 269, 306, 307, 309, 311
 Petula Sally Owen Clark 33
 PF Sloan 144
 Phil Chess 278
 Phil Collins 11, 70, 116, 118, 199, 245
 Phil Coulter 196, 231
 Phil Everly 155
 Phil Leish 215, 273
 Phil May 147
 Phil Ochs 269
 Phil Sawyer 166
 Phil Spector 40, 42, 57, 73, 79, 93, 96, 121, 130, 139, 140
 Philip Springer 73
 Philip Sutcliffe 151
 Philips 85, 107, 180, 181
 Philips Records 77
 Philles Records 40, 41
 Pinbokto 259
 Pinewoods 198
 Ping Ping&Al Verlaine 46
 Pink Anderson 194
 Pink Floyd 86, 119, 161, 177, 178, 179, 190, 192, 194, 195, 197, 198, 205, 223, 225, 228, 232, 235, 243, 246, 254, 259, 274, 288, 321, 330
 Pino Donaggio 166, 291
 Pips 36
 Pirates 17, 176, 232
 Pitney 57
 Plastic Ono Band 174, 269, 276, 279
 Platters 25, 38
 Poco 233
 Pogues 103
 Póka Egon 129
 Pokol Angyalai 214, 257
 Police 57, 227
 Polnareff 287
 Polydor 4, 171
 Polygon 33
 Pomus-Shuman 36
 Powell 128
 Powers 121
 Preachers 142
 Presley 20, 25
 Presser Gábor 257
 Pretenders 169
 Pretty Things 101, 110, 147, 240
 Price 108
 Primitives 294
 Prince 282
 Priscilla Maria Veronica White 84
 Procol Harum 4, 95, 153, 198, 199, 203, 207, 242, 271, 273, 290, 311
 Prognózis 276
 Prokofjev 230
 Pye 112, 115, 145, 205
 Pye Records 81, 163, 166
 Queen 66, 199, 261
 Question Mark (?) And The Mysterians 182
 Quicksilver Messenger Service 190, 192, 199, 238
 Quin Ivy 181
 R. B. Greaves 316
 Rachel Sweet 227
 Radha Krishna Temple 282
 Railroaders 17
 Ralph Gleason 151
 Ramones 42
 Ramrods 17
 Randy And The Rainbows 302
 Randy Brecker 283
 Randy Jo 146
 Randy Joe Hobbs 146
 Randy Travis 91
 Randy Z. 146

Ranki Valli 67
 Rany Edelman 133
 Rascals 247
 Ravel 230
 Ravens 87, 112, 113
 Ravi Shankar 42, 190, 199, 234, 254
 Ray Adams 74
 Ray Barretto 303
 Ray Charles 22, 25, 34, 43, 46, 47, 59, 67, 95, 162, 170, 178, 184, 208, 215, 242, 271, 296, 298, 300, 301, 328
 Ray Charles Robinson 22
 Ray Davies 93, 113, 130, 152, 169, 197, 219, 321
 Ray Ennis 89
 Ray Manzarek 201, 240
 Ray Peterson 18, 296
 Ray Phillips 120
 Ray Royer 198
 Ray Stevens 67
 Ray Stinnet 148
 Ray Thomas 128
 Raymond Douglas 112
 RCA 14, 19, 24, 25, 32, 35, 44, 87, 147, 273
 Reaction 171
 Ready, Steady Go 82, 102, 103, 104, 105, 114, 129, 136, 142, 145, 148, 164, 177, 179
 Rebel Trousers 106
 Rebroff 295
 Record Mirror 62
 Record Retailer 12
 Redding 148, 190
 Reed és Gordon Mills 131
 Reed–Mason 236
 Refugee 129, 230
 Reg Presley 173
 Reginald Ball 173
 Reid–Brooker 153
 Renaissance 120, 150
 Renegades 65, 289, 290
 Reo Speedwagon 56
 Répahajú 201
 Reprise 33
 Reprise Records 208
 Return To Forever 274
 Rex Smith 227
 Ribelli 116, 119, 290
 Ric Lee 274
 Riccardo del Turco 113, 291
 Ricchi e Poveri 227, 290, 291
 Richard Berry 104
 Richard Branson 126
 Richard Carpenter 166
 Richard Chamberlain 65, 301
 Richard Farina 167
 Richard Harris 249, 312
 Richard Rodgers 35
 Richard Sarstedt 38
 Richard Strauss 283
 Richard Thompson 206
 Richard Westwood 84
 Richie Furay 231, 233
 Richie Havens 227
 Richie Valens 10
 Rick Derringer 146
 Rick Evans 273
 Rick Huxley 102, 107
 Rick Nelson 66, 90, 298
 Rick Parfitt 218, 250
 Rick Valence 18
 Rick Wakeman 46, 265
 Rick Wright 194
 Rick And The Ravens 201
 Ricky Grech 263
 Ricky Nelson 23, 46, 56, 298
 Ricky Shayne 294
 Ricky West 84
 Righteous Brothers 40, 114, 130, 180, 183
 Rik Gun 170
 Rimszkij-Korszakov 294
 Ringo 173
 Ringo Starr 42, 44, 61, 66, 78, 84, 99, 110, 134, 142, 235, 242, 244, 254, 264, 270, 317
 Rising Son 207
 Rita Pavone 4, 293
 Ritchie Blackmore 106, 218, 232, 276
 Ritchie Havens 256
 Ritchie Sambora 140
 Robbie Krieger 201
 Robbie Robertson 144, 151, 268

Robbie Williams 196
 Robby Van Leuween 279, 295
 Robert Allan Zimmerman 33
 Robert Christgau 216
 Robert Fripp 267
 Robert Goulet 305, 307
 Robert Hunter 274
 Robert John 44
 Robert Johnson 79, 120, 172
 Robert Knight 227
 Robert Morley 54
 Robert Palmer-James 268
 Robert Plant 20, 22, 42, 120, 179, 196, 206, 214, 258, 321
 Robert Silverstein 116
 Robert Stigwood 39, 171, 204, 237, 244, 281
 Robert Velline 47
 Robert Wace 130
 Robert Wise 51
 Roberta Flack 239
 Roberta Lee Streeter 210
 Roberto Carlos 285
 Robin Gibb 15, 206, 246, 281
 Robin McDonald 82
 Robin Peter Smith 183
 Robin Trower 95, 198, 199
 Roby Facchinetti 290
 Rochell And The Candles 299
 Rocking Berries 56
 Rocky Fellers 303
 Rocky Roberts 294
 Rod Argent 129
 Rod Evans 232
 Rod Stewart 57, 114, 140, 150, 156, 175, 201, 206, 211, 235, 278, 291
 Rodgers Grant 128
 Rodgers–Hammerstein 39, 124
 Roger Cook 163
 Roger Daltrey 143, 168, 227, 265, 266, 269, 324
 Roger Glover 276
 Roger Greenway 163
 Roger Keith (Syd) Barrett 194
 Roger LaVern 62
 Roger McGough 245
 Roger McGuinn 151, 216
 Roger Miller 135, 307, 310
 Roger Taylor 261
 Roger Waters 194, 195, 321
 Roger Williams 308
 Rogers–Hammerstein 85
 Rokes 290, 294
 Rolf Harris 23, 279, 303
 Rollin' Stones 110
 Rolling Stone 206, 228, 239
 Rolling Stones 4, 35, 36, 41, 45, 53, 57, 60, 74, 78, 79, 80, 82, 84, 86, 87, 89, 90, 94, 101, 102, 103, 104, 106, 107, 108, 109, 112, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 126, 127, 131, 132, 133, 134, 136, 137, 139, 141, 142, 143, 144, 147, 149, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 169, 170, 175, 176, 183, 184, 198, 200, 208, 225, 226, 233, 234, 246, 256, 257, 260, 267, 270, 271, 272, 273, 278, 279, 286, 288, 294, 322, 329
 Romina Power 293
 Ron „Pigpen” McKernan 274
 Ron Bushy 236
 Ron Dante 277
 Ron Grainer 86
 Ron Richards 137
 Ron Townson 280
 Ron Wood 35
 Ronald Bullis 173
 Ronald Isley 57
 Ronald Mundy 35
 Ronald Wycherley 44
 Ronettes 40, 41, 90, 102, 114, 130, 238
 Ronnie 42
 Ronnie And The Hi-lites 301
 Ronnie Bond 173
 Ronnie Hawkins 92, 268
 Ronnie Lane 175
 Ronnie Mack 89
 Ronnie Plonk Lane 174
 Ronnie White 64
 Ronnie Wood 150, 175, 272
 Ronny And The Daytonas 305
 Rooftop Singers 89
 Roosters 80

Rory Blackwell 128
 Rory Gallagher 79, 259
 Rory Storm And The Hurricanes 61, 84
 Rosalind Ashford 82, 83
 Rosie And The Originals 297, 298
 Rossini 35
 Roulette 263
 Roulette Records 181
 Roundabout 106
 Roxy Music 58
 Roy C. Bennett 54
 Roy Crewsdon 88
 Roy Harper 235
 Roy Harrington 171
 Roy Mancuso 201
 Roy Orbison 18, 25, 37, 46, 47, 66, 73, 89, 90,
 96, 107, 108, 114, 116, 118, 121, 154, 168,
 183, 247, 296, 297, 298, 299, 304
 Roy Turk 32
 Roy Wood 128, 164
 Royal Guardsmen 213
 Royal Philharmonic Orchestra 257, 283
 Royer 198
 Rózsa Miklós 9
 Ruby And The Romantics 302, 304
 Rudy Martinez 182
 Rudy Vallee 142
 Rufus Thomas 90, 303
 Rupert Branker 38
 Rusty Day 201
 Ry Cooder 42, 211

S/Sgt. Barry Sadler 308
 Saints 162
 Salvatore 140
 Sam And Dave 60, 196, 211, 212, 271, 311
 Sam Cooke 11, 18, 44, 53, 74, 87, 90, 108, 114,
 117, 176, 208, 296, 301, 304, 307
 Sam Cooke And Lou Rawls 301
 Sam Domingo 148
 Sam Moore 271
 Sam Phillips 91, 19, 272
 Sam The Sham 148

Sam The Sham And The Pharaohs 134, 148,
 306, 309
 Sam The Sham Revue 148
 Sammy Davis jr. 13, 33, 66, 96, 316
 Samudio 148
 Samuel Beckett 244
 Sandie Shaw 12, 114, 115, 116, 131, 135, 136,
 165, 196, 197, 283
 Sandpipers 184, 249, 285
 Sandra Goodrich 115
 Sandy Beach 79
 Sandy Dennis 206
 Santa Esmeralda 108
 Santana 45, 129, 212, 234, 239, 249, 256, 259,
 263, 285, 287
 Sarah Vaughan 170
 Sárosi Katalin 31
 Satchmo 22, 118, 231
 Satin 61
 Savoy Brown 79, 226
 Scaffold 212, 245, 260
 Schubert 293
 Scorpions 171, 195, 294
 Scott McKenzie 4, 202, 203, 211, 217, 311
 Scott Walker 141, 164, 165
 Screamin' Jay Hawkins 131, 183, 275, 323
 Screaming Lord Sutch 81
 Sean Stokes 103
 Searchers 73, 81, 85, 103, 106, 114, 117, 121,
 134
 Seeger 67
 Seekers 130, 131, 144, 145, 184
 Sensations 67
 Seress Rezső 23, 78
 Serge Gainsbourg 277, 286
 Serge Reggiani 288
 Sergio Endrigo 285, 290
 Sergio Mendes 251, 285
 Sergio Mendes And Brasil 66 313
 Sex Pistols 21, 70
 Shadows 10, 12, 16, 17, 18, 21, 24, 40, 45, 47,
 54, 55, 56, 73, 74, 75, 76, 77, 93, 106, 108,
 121, 133, 215, 240, 243, 261, 285
 Shadows Of Knight 148
 Shakin' Stevens 87

Sha-na-na 239
 Shane Fenton 81
 Shangri-Las 118
 Shel Talmy 112, 130
 Shelley Fabares 300
 Shep And The Limelites 298, 302
 Shirelles 46, 47, 66, 67
 Shirley Bassey 11, 13, 39, 65, 87, 119, 307
 Shirley Ellis 306
 Shirley Owens 47
 Shocking Blue 279, 295
 Shondells 181, 263
 Showaddywaddy 15
 Shotgun Express 261
 Sibelius 230
 Sid Bernstein 180
 Sid Tepper 54
 Signe Anderson 139
 Silver 77
 Simon 180
 Simon And Garfunkel 14, 179, 180, 188, 199,
 206, 247, 282, 285, 308, 309, 312, 315,
 323, 330
 Simon Napier-Bell 166
 Simon Nichol 206
 Simple Minds 169
 Sinatra 154, 208
 Sinéad O'Connor 103, 115, 195
 Singing Nun 90
 Sir Carol Reed 223
 Sir Cliff Richard 16, 282
 Sir Douglas Quintet 134, 169
 Skeeter Davis 302, 303
 Skip James 172
 Slade 109
 Slash 150
 Slim Harpo 143
 Sly 256
 Sly And The Family Stone 250, 313, 314, 315
 Small Faces 36, 140, 174, 175, 216, 227, 240,
 241
 Smiley Lewis 177
 Smith 315
 Smiths 196
 Smokey Robinson 33, 38, 116, 214, 280

Smokey Robinson And The Miracles 134, 183,
 313
 Smothers Brothers 198
 Soft Machine 206, 226, 249, 259
 Sogliani 290
 Sonny And Cher 94, 139, 141, 142, 184, 229,
 238, 293, 306, 323
 Sonny Bono 103, 140, 154, 287, 323
 Sonny Boy 109, 149
 Sonny Boy Williamson 108
 Sonny Curtis 34
 Sonny James 133
 Sophia Loren 25
 Soul Man 141
 Sounds Incorporated 35, 197
 Soupy Sales 307
 South Big Band 170
 Spanky And Our Gang 311
 Spector 41, 42, 57
 Speedy Acquaye 128
 Speedy Keen 271
 Spencer Davis 137, 162, 166, 183, 204, 215,
 271, 290
 Spencer Davis Group 22, 58, 101, 119, 162,
 165, 181, 197
 Spencer Dryden 212
 Spooky Tooth 175
 Spooner Oldham 181
 Spotnicks 66
 Springfield 85
 Spyder Turner 312
 Staiffi 24
 Stainton 242
 Stan Getz 121
 Stan Getz And Charlie Byrd 301
 Stan Kenton 129
 Stan Labowsky 75
 Star Club 81
 Starlites 53
 Status Quo 53, 154, 218, 250
 Stax 60, 211
 Stax Records 60, 147, 196
 Steam 280
 Steampacket 206
 Stephen Stills 154, 165, 178, 191, 216, 273

Steppenwolf 95, 118, 154, 238, 251, 257, 264,
 271, 312, 313, 316
 Sterling Morrison 193
 Steve Boone 181
 Steve Cropper 60, 147, 208, 210, 211
 Steve Ellis 227
 Steve Goodman 207
 Steve Katz 283
 Steve Knight 272
 Steve Lawrence 89, 299, 302
 Steve Marriott 174, 175, 216, 241
 Steve Miller 217, 234
 Steve Miller Band 233
 Steve Morse 276
 Steve Paul 146
 Steve Peregrin Took 235
 Steve Stills 233
 Steve Vai 150
 Steve Van Zandt 47
 Steve Weller 228
 Steven Georgiou 212
 Steven Stills 137
 Stevie 64
 Stevie Howe 197
 Stevie Nicks 261
 Stevie Winwood 94, 101, 154, 162, 163, 165,
 197, 204, 215, 241, 242, 244, 263, 290,
 294
 Stevie Wonder 4, 34, 83, 90, 95, 96, 116, 133,
 145, 176, 184, 202, 210, 216, 232, 239,
 251, 282, 309, 311, 313, 315, 330
 Stigwood 244
 Stomu Yamasita 205
 Stones 93, 129, 153, 156, 167, 172, 183, 199,
 203, 204, 251, 270, 271, 275, 282
 Stratos 290
 Stravinsky 200
 Strawberry Alarm Clock 209
 Stu Cook 275
 Stuart Sutcliffe 17, 56
 Stylistics 55
 Sue Thompson 299, 301
 Summers 206
 Sun 19, 61, 91
 Sun Records 84, 272

Sunny And The Sunlows 303
 Supertramp 288
 Supremes 38, 41, 64, 83, 115, 116, 118, 133,
 134, 142, 182, 184, 209, 243, 247, 268,
 279
 Swan 84
 Swinging Blue Jeans 73, 89, 106, 107
 Syd Barrett 161, 232, 330
 Sylvester Stewart 250
 Sylvia Anderson 89
 Sylvie Vartan 286
 Syndicate of Sound 309
 Sirius 101
 Szacs vay László 194
 Szakamoto Rjucsi 187
 Szécsi Pál 290
 Sztevanovity Zorán 49

 T. Rex 235, 265
 Tal Farlowe 170
 Tamla Motown 24, 62, 101
 Tammi Ter 212, 279
 Tammy Wynette 267
 Tánczenei Koktél 10
 Tandyn Almer 182
 Tangerine Dream 294
 Tardos Péter 291
 Taste 79, 148, 226, 259
 Ted Heath 46
 Ted Wood 35
 Teddy Bears 40
 Teddy Wilson 18
 Tee Set 295
 Teenager Party 10
 Telecaster 129
 Telly Savalas 12
 Temperance Seven 35, 46
 Temptations 114, 133, 147, 150, 184, 236, 265,
 268, 269, 280
 Ten CC 113, 145
 Ten Years After 114, 123, 153, 226, 233, 256,
 273, 274, 275
 Tennessee Ernie Ford 4

Terence Nelhams 12
 Terry Ellis 274
 Terry Kirkman 182
 Terry Lightfoot 46
 Terry Stafford 305
 Terry Widlake 163
 The 1910 Fruitgum Company 250, 312, 313
 The Ad Libs 307
 The American Breed 313
 The Angels 300, 302
 The Animals 304
 The Archies 314
 The Arthur Lyman Group 299
 The Association 308, 309, 310, 311
 The Band 16, 144, 151, 199, 203, 227, 238, 271,
 317
 The Barkays 312
 The Beach Boys 301, 302, 304, 306, 307, 309, 314
 The Beatles 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310,
 312, 313, 314, 315, 328
 The Beau Brummels 308
 The Bee Gees 313, 315
 The Blue-Belles (Starlets) 301
 The Blues Magoos 311
 The Bob Knight Four 300
 The Box Tops 310, 312
 The Brooklyn Bridge 315
 The Buckinghamhs 310, 314
 The Byrds 306, 307, 308
 The Capris 298
 The Cascades 302
 The Casinos 311
 The Chambers Brothers 314
 The Chantay's 304
 The Chantels 300
 The Charles Randolph Grean Sound 316
 The Chiffons 302, 303, 306
 The Chimes 297, 299
 The Cleftones 298
 The Contours 300
 The Cookies 303
 The Corsairs 301
 The Cowsills 311, 314
 The Crazy Elephant 316
 The Crazy World Of Arthur Brown 238, 313

The Crests 297
 The Critters 309, 311
 The Crystals 299, 300, 301, 302, 303, 304
 The Cufflinks 316
 The Cyrkle 308
 The Dave Clark Five 305, 307, 308, 309
 The Delfonics 314
 The Demensions 297
 The Devotions 306
 The Dixie Cups 304, 305
 The Doors 310, 311, 312, 314, 319
 The Dovells 298, 302
 The Drifters 296, 299, 303, 304
 The Duprees 300, 302, 303
 The Earls 301, 303
 The Easybeats 311
 The Echoes 298
 The Edsels 299
 The Edwin Hawkins Singers 315
 The Embers 299
 The Emotions 301
 The Enchanters 303
 The Essex 302
 The Everly Brothers 296, 297
 The Exciters 301, 302
 The Fabulous Twilights 301
 The Fendermen 296
 The Fifth Dimension 311, 312, 314, 315
 The Fireballs 302
 The First Edition 313
 The Fleetwoods 297
 The Flying Machine 315
 The Foundations 313, 314
 The Four Seasons 300, 302, 304, 305, 306, 307,
 309, 311, 312, 314
 The Four Tops 306, 307, 308, 310, 311
 The G-Clefs 300
 The Gentry's 307
 The Grass Roots 311, 313, 316
 The Great Society 177
 The Guess Who 315, 316
 The Happenings 308, 311
 The Highwaymen 298
 The Hollies 310
 The Hollywood Argyles 297

The Honeycombs 305
 The Human Beinz 313
 The Impressions 302, 306, 314
 The Intruders 313
 The Irish Rovers 313
 The Isley Brothers 300, 315
 The Ivy Three 296
 The Jarmels 299
 The Jaynetts 303
 The Jazz Blues Fusion 127
 The Jefferson Airplane 311
 The Jelly Beans 305
 The Jive Five 298, 307
 The Joe Jeffrey Group 316
 The Kingsmen 303, 305
 The Kingston Trio 297
 The Kinks 305, 307, 309
 The Left Banke 309
 The Lemon Pipers 312
 The Lettermen 299, 314
 The Lovin' Spoonful 308, 309, 310
 The Ly-Dells 299
 The Majors 301
 The Mamas And The Papas 308, 310, 311, 312
 The Marcels 298, 299
 The Mar-Keys 298
 The Marvelettes 298, 300, 301, 310, 314
 The Marvelows 308
 The McCoys 306
 The Mindbenders 308
 The Miracles 297, 298, 303
 The Monkees 308, 310, 311, 313
 The Moody Blues 307
 The Murmaids 305
 The Music Explosion 310
 The New Colony Six 315
 The New Vaudeville Band 308, 312
 The Newbeats 305
 The O'Kaysions 314
 The Ohio Express 313
 The Olympics 297
 The Orlons 67, 300, 303
 The Outsiders 309
 The Overlanders 162
 The Paradons 296
 The Parliaments 311
 The Phlorescent Leech&Eddie 209
 The Platters 297
 The Ramsey Lewis Trio 307
 The Rascals 312
 The Ray Charles Singers 304
 The Rebels 303
 The Reflections 306
 The Regents 298
 The Righteous Brothers 306, 307, 308, 310
 The Rip Chords 305
 The Rivas 305
 The Rolling Stones 304, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 313, 314
 The Ronettes 302, 305, 308
 The Rooftop Singers 302
 The Royal Guardsmen 311
 The Safaris 296
 The Sapphires 306
 The Searchers 81, 306
 The Seekers 307, 310
 The Sensations 300
 The Shadows Of Knight 310
 The Shangri-Las 304, 308
 The Shirelles 296, 297, 298, 300, 301, 302
 The Silkie 308, 310
 The Singing Nun 302, 305
 The Soul Survivors 310
 The Spencer Davis Group 311
 The Spiral Staircase 315
 The Standells 310
 The Statler Brothers 310
 The Status Quo 314
 The Stone Poneys 314
 The Strawberry Alarm Clock 311
 The String-A-Longs 299
 The Supremes 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310
 The Supremes&The Temptations 315
 The Surfari 303
 The Tams 305
 The T-Bones 310
 The Temptations 307, 310, 311, 312, 313, 314, 316
 The Tokens 299, 301, 312

The Tornadoes 301, 303
 The Toys 306, 310
 The Trashmen 305
 The Troggs 308, 313
 The Turtles 310, 311, 313, 316
 The Tymes 302, 306
 The Unifics 314
 The Union Gap 313
 The Velvets 299
 The Ventures 296, 297, 315
 The Village Stompers 302
 The Vogues 307, 313, 314
 The Volume's 300
 The We Five 307
 The Who 115, 143, 324, 329
 The Winstons 316
 The Wonder Who 307, 309
 The Yardbirds 307
 The Young Ones 54
 The Young Rascals 308, 310, 311
 The Youngbloods 315
 The Zombies 304, 307, 315
 Them 101, 120, 131, 134, 148, 149, 153, 225
 Theola Kilgore 303
 Thomas Gregory Jackson 181
 Thomas Hicks 25
 Thomas Jones Woodward 132
 Three Dog Night 191, 283, 315, 316
 Thunder Odin 80
 Thunderbirds 170, 171
 Thunderclap Newman 271, 272
 Tich 229
 Tiffany 263
 Tight Fit 44
 Tijuana Brass 87
 Tillotson 32
 Tim Bogert 129, 150, 200, 201
 Tim Harris 205
 Tim Yuro 299
 Times 199, 201
 Timothy Leary 269
 Tina Turner 41, 153, 211, 265, 324
 Tito Burns 81
 Tito Puente 285
 Tobin Mathews And Company 297
 Tokens 24, 43, 44, 89
 Toldi Mária 31
 Tom és Jerry 14, 179
 Tom Field 85
 Tom Fogerty 275, 276
 Tom Glazer 304
 Tom Jones 15, 17, 21, 24, 87, 91, 131, 132, 134, 152, 178, 183, 191, 195, 196, 236, 277, 291, 293, 307, 308, 314, 315, 321
 Tom McGuinness 80, 111, 227
 Tom Parker 19, 280
 Tom Petty 37, 172
 Tom Springfield 130, 144
 Tom Waits 51, 58, 119
 Tom Wilson 179
 Tommy Boyce 191
 Tommy De Vito 77
 Tommy James 181, 250, 263, 281
 Tommy James And The Shondells 181, 238, 263, 308, 310, 312, 313, 314, 315
 Tommy Mueller 133
 Tommy Roe 5, 61, 76, 89, 94, 153, 269, 300, 309, 314
 Tommy Sands 163
 Tommy Scott And The Senators 132
 Tommy Steele 25, 324
 Tommy Tucker 121
 Tomorrow 197
 Toni Wine 277
 Tony Banks 228
 Tony Bennett 44, 90, 145
 Tony Burrows 211
 Tony Chapman 110
 Tony Christie 24
 Tony Clarke 128
 Tony Edwards 232
 Tony Hatch 81, 82, 103, 106, 115, 135, 163
 Tony Hicks 88
 Tony Iommi 246
 Tony Jackson 81, 106
 Tony Levin 268
 Tony Macaulay 205
 Tony Masefield 82
 Tony Meehan 17, 40, 261
 Tony Orlando 298, 299

- Tony Palmer 128, 170
 Tony Reeves 257
 Tony Renis 65, 290
 Tony Sheridan 16, 31, 36, 54
 Tony Williams 244
 Top Of The Pops 82, 102
 Top Ten Klub 77
 Tork, Jones és Dolenz 192
 Tornados 24, 45, 62, 88, 111, 194
 Török Ádám 204
 Track Records 271
 Tracy Chapman 58
 Traffic 58, 154, 165, 197, 204, 205, 208, 230, 234, 242, 246, 264, 283, 290, 324
 Travelin' Wilburys 19, 270
 Tremeloes 54, 84, 85, 102, 106, 120, 193, 197, 198, 229
 Trevor Burton 212
 Trevor Davies 229
 Trini Lopez 89, 90, 303
 Trinity 248
 Troggs 167, 172, 173, 177, 197
 Troglodytes 172
 Troubadours du Roi Baudouin 283
 Troy Shondell 299
 Turnabouts 251
 Turner-duó 67
 Turnerék 176
 Turtles 150, 209, 233, 269, 283, 290, 291
 Twyla Herbert 180
 Tyrannosaurus Rex 235, 265, 324
 Tyrone Davis 316
 U2 103, 240
 UB 40 55
 Udo Jürgens 39
 Udo Lindenberg 294
 UFO 179
 UFO Klub 194
 Ulysses Adrian „Roy” Wood 212
 Umberto Bindi 107
 Una Ramosé 285
 Undisputed Truth 265
 Union Gap 4, 232
 Unit 4+2 133, 308
 Uriah Heep 200, 227, 276
 Üvöltő Farkas 120
 Vak Bagoly 248
 Valentinos 108, 110
 Valerie és Elaine Murtagh 74
 Vámosi János 31, 164
 Van Halen 83
 Van Morrison 13, 91, 101, 148, 149, 153, 195, 202, 215, 225
 Van The Man 149
 Vance Arnold&The Adventurers 242
 Vandellas 83
 Vandelli 290
 Vangelis 247, 248, 293
 Vangelis Odysseas Papathanassiou 154, 247, 289
 Vanilla Fudge 46, 69, 116, 129, 140, 150, 164, 200, 201, 203, 232, 246, 290
 Varga Miklós 283
 Variationes 77
 Vee-Jay 75, 81
 Velvet Underground 54, 95, 111, 162, 192, 201
 Velvet Underground&Nico 190
 Ventures 24, 45
 Vera Lynn 119
 Veresegyházi Asszonykórus 272
 Veress Lajos 279, 295
 Veress Mariska 279, 295
 Vernon Girls 84
 Veronica „Ronnie” Bennett 41
 Vibrations 106
 Vicky Vickham 166
 Victor Sogliani 290
 Vikki Carr 311
 Villa 290
 Vince Guaraldi Trio 303
 Vince Melouney 204
 Vincent Crane 238
 Vincent Eugene Craddock 24
 Vinnie Martell 200

- Violeta 285
 Vito And The Salutations 303
 Vito Pallavicini 166
 Vogue 33
 W.A.S.P. 131
 Walden Robert Cassotto 22
 Walker Brothers 141, 164, 165, 196, 197
 Walker-fivérek 141
 Wally God 56
 Wand Records 57
 Wanda Jackson 21, 320
 Wanda Young 39
 Wanderland 294
 Warlocks 274
 Warner 12, 31, 149, 156, 264
 Warner Brothers 33, 278
 Warnes 130
 Wayne Fontana 134
 Wayne Fontana And The Mindbenders 307
 Wayne Jackson 148
 Wayne Shorter 274
 We Five 150, 183
 Weather Report 274
 Weathermen 241
 Weavers 79, 87
 Webber 239
 Wembley 167
 Wendy Richard 58
 Werner Scharfenburger 33
 Wes 289
 West Side Story 59
 Whiskey-A-Go-Go 74
 Whistling Jack Smith 212
 Whitfield-Strong 280
 Whitney Houston 11, 86, 102
 Who 60, 81, 94, 101, 116, 127, 129, 136, 137, 140, 142, 143, 144, 145, 15, 16, 155, 163, 167, 168, 169, 173, 174, 175, 177, 184, 190, 192, 199, 200, 212, 217, 227, 230, 238, 240, 246, 251, 256, 257, 265, 266, 269, 270, 271, 272, 278, 279
 Wight 190
 Wight-sziget 257
 Wight-szigeti Fesztivál 199, 275, 281
 Wilburys 37
 Will Jennings 205
 William „Smokey” Robinson 153
 William Garrett 39
 William Howard Kramer 82
 William Linton 81
 William Perks 110
 Willie Dixon 31, 79, 90, 108, 117, 120, 172, 259
 Wilson Pickett 105, 147, 165, 184, 211, 304, 311
 Wilson-fiú 43
 Wilson-fivérek 238
 Winfield Scott 63
 Wings 128, 271
 Winifred Atwell 11
 Winwood 166, 234
 Winwood-fivérek 165
 Winwood-testvérek 22
 Wishbone Ash 235
 Wood és Bevan 128
 Woodstock 182, 190, 241, 242, 250, 253, 256, 257, 264, 269, 272, 274, 275, 330
 Woodstock-i Fesztivál 207, 256, 274
 Woody Guthrie 34, 67, 203, 206, 227
 Yanovski 182
 Yardbirds 73, 101, 104, 114, 120, 126, 127, 133, 135, 140, 149, 150, 24, 159, 166, 171, 176, 184, 201, 211, 215, 236, 258, 324, 330
 Yes 129, 226, 230
 Yoko Ono 66, 95, 177, 226, 231, 239, 243, 246, 261, 265, 266, 269, 270, 276
 Young 205
 Young Holt Unlimited 315
 Young Idea 198
 Young Rascals 180, 209, 213
 Youngbloods 239
 Yves Montand 6, 69, 288
 Yvonne Ellimann 264

Z'Zi Labor 272	„liverpudliak” 39
Zager And Evans 4, 273, 275, 314	? And the Mysterians 308
Zal Yanovski 181	4 Charlots 192
Zalatnay Sarolta 189, 295	100 Folk Celsius 54, 66
Záray Márta 31, 164	5000 Volts 183
Zehringer-fivérek 146	I. Sonny Boy 126
Zombies 129	I. Sonny Boy Williamson 114
Zoot Money 198	II. Sonny Boy Williamson 31, 47, 120, 126,
Zorán 160	136
Zsüti 67	
ZZ Top 259	

C 4299 1

GÖBÖLYÖS N. LÁSZLÓ

60

GÖBÖLYÖS N. LÁSZLÓ

A **60-as évek** 45-ös fordulaton

slágerek és történelem

C 42991 78SE
G56

C 42991

5390 Ft

9 789638 473301